శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కృతులు

(షష్టిపూర్తి మహోత్సవ ముద్రణము.)

సంపుటము 8

షష్టిపూర్తి మహోత్సవ సంఘము, బందరు,

౧౯౩౮.

గీరతము

I. అధికప్రసంగదమనము.

II. గురుదక్షిణ.

III. విగ్రహారాధన.

IV. లోకాభిరామాయణము.

గుంటూరిసీమ

I. పూర్వరంగము.

II. ఉత్తరరంగము.

మినర్వా ప్రెస్, మచిలీపట్టణము.

జయజయ షష్టిపూర్తి సంవత్సరమేశ్వర వేంకటేశ్వరా

గీరతము

(అధికప్రసంగదమనము)

ఉపోద్ఘాతము

శ్లో. గీర్షు యేతు రతా స్తే వై । గీరతాః పరికీర్తితాః
తా నుద్దిశ్య కృతం కావ్యం । గీరతం పరిచక్షతే॥

ఇది ప్రప్రథమమునఁ దిరుపతిశాస్త్రిగారికిని రామకృష్ణకవులకును జరిగిన 2-3-4 పర్వములలోని యుత్తరప్రత్యుత్తరములను విమర్శించు నుద్దేశముతోఁ బ్రారంభింపఁ బడినది కాని నానాఁటికి రామకృష్ణు లేదో యసత్యమును బ్రకటించి దూషింప మొదలిడుటచే నంతతో విరమింప వలనుపడక పెరుఁగ వలసిన దయ్యెను. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములవలన సూత్రప్రాయముగా గతార్థమగు నంశము లీవిమర్శనమందు సవిస్తరముగా సప్రమాణముగా వ్యాఖ్యానము చేయఁ బడు చుండును. వలసినచోట నెల్ల నితరుల యుత్తరములు క్రిందిభాగమున నుదాహరింపఁబడుచుండును. రామకృష్ణుల వ్రాఁతలు కొన్ని యిందు స్థాలీపులాకన్యాయమున వలసినంతవఱకుఁ జేర్పఁబడినవి. అవి ముందుఁ జదివి తత్సారమును మనమునకుఁ దెచ్చుకొనిన పిమ్మటఁగాని యీ విమర్శనము సుబోధము కాదు. ఇది విస్తరించి యుండుటచే నొకటి మఱియొకచోటను మఱియొకటి యింకొకచోటను దెలిసికొనవలసియే యుండునుగాని యేపుటలో రామకృష్ణుల వ్రాఁతలలోని యేపంక్తు లుదాహరింపఁబడి యుండునో ఆపుటలోనే దానికి సంబంధించిన విమర్శన ముండు ననుటకు వలనుపడదు కావునఁ జదువరులు జాగరూకతతోఁ దిలకింపవలసియుండును. రామకృష్ణులు ప్రకటించిన ప్రతి విషయమును మాకంటె లోకమే ముందు విమర్శించి మాకు లిఖింప మొదలిడిన దనుటకుఁ గొన్ని ప్రమాణములను జూపుచున్నాఁడను.

ఉ. "కోకిల కాక" మంచుఁ దమగుట్టు బయల్పడఁజెప్పి, రందు వా
రీ కవిరాజశిష్యులనియే స్ఫురియించు గురుప్రదూషణం
బే కరణిం దలంకక రచించిరొ వారు కవీంద్రులై యనూ
యాకలనంబు పండితులకైనను నేమియుఁ దోఁపనీదుగా !"

ఇట్లు, అడివి సాంబశివకవి.

(తక్కిన మఱికొన్ని వీరిపద్యములు గురుదక్షిణలో చూడనగు.)

మదరాసు, 18—8—1910.

విద్వన్మణీ !

తమ యసమాన ప్రజ్ఞాధురీణత్వంబు నాకు చిరకాలశ్రుతంబు, కన్నుల పండువుగా మొన్న మొన్న బందరులో తమ దర్శనలాభము గలిగినది. "హృదయవచశ్శరీరముల ... ...పదలక సాధుసద్గుణలవంబులు కొండలు చేసి మెచ్చుచుఁ .... మాన్యులు కొందఱువార్లు రిద్ధరన్" అను భర్తృహరివాక్యము మీయందు బూర్తిగా వర్తించును. ప్రసక్తమున శతావధానులను బిరుదు మీకే చెల్లినది. ఇక నీబిరుదు బొందువారు జనియింపబోరని నాయభిప్రాయము. ఏలూరులో నామిత్రులగు వల్లూరి రామారావుపంతులుగారి కుమారుఁడగు చలపతిరావుశర్మ చేతిలో "కవిత" యను పేరనున్న మాసపత్రిక సంచికలు రెండు, నాలుగుదినములక్రిందట జూచితిని. అప్పటినుండి భవదీయాకారములు మదీయ హృదయాగారమున కాపురముండి యిప్పుడీపద్యమును వ్రాయ బురికొల్పినవి గాన దీని నస్మదనేక వందనపూర్వకముగా తమ సన్నిధి కంపినాఁడను. గనుక స్వీకరించుడు.

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల తియ్యనిపల్కులు గల్గునే కవీ
శ్వరులకు జన్మజన్మముల సంయమివృత్తిఁ దపంబొనర్చినన్,
సరి యగు రామకృష్ణులనినన్ జను లెవ్వరు నవ్వరే వసుం
ధరను దదీయనామముల దాల్చిన నాటకవేషధారులన్.

ఇట్లు, విధేయుఁడు, * (నిష్పక్షపాతి)

కవిత యను పత్రిక చూచినంతన మా యాకారము లేల స్ఫురణకు రావలెనో, వచ్చెఁబో, యిట్లేల వ్రాయఁబురికొల్పవలెనో చదువరులే విచారించు కొందురుగాక.

వీరి కవితాపత్రిక ప్రారంభించినది మొదలు మాకు సంబంధించిన దూషణమే దానికిఁ బ్రాణాధారముగా నున్నట్లు పై యుత్తరమువలన స్ఫుటమగుచున్నదిగదా! ఈ యంశమును బ్రాజ్ఞులైన పెద్దలేకాక చిన్ని కుఱ్ఱలు గూడ గ్రహింపఁజొచ్చిరనుట కీయుత్తరము సాక్ష్యమిచ్చును.

యింజరంనుండి, 13- 1910.

"......... మీ మీఁద కాబోలు రామకృష్ణకవులు పిఠాపురంలో

* ఈ నిష్పక్షపాతిగారు తమ యభిజననామమును దెలుపఁ బ్రార్థింపఁబడుచున్నారు. (ఇట్లు కవితం గని వ్రాసినవా రెందఱో కలరని యెఱుంగునది)

అచ్చుపడే పేపర్లలో కాకి, కోకిల, అని పేర్లు పెట్టి కథవొకటి పూర్తిసేయుచున్నారు..."

చక్రవర్తుల సుబ్బారాయునివార్లు.

ఇది వచనాత్మకమగు కాకవ్యాసమునకు సంబంధించినది; విద్యావయోవృద్ధులగు సాంబశివకవిగారు వ్రాసినది పద్యాత్మకమగు కోకిలకాకమునకు సంబంధించినది; దీనిని విమర్శించిన భాగమునకే "గురుదక్షిణ" యని పేరు. అధిక ప్రసంగములను వారించుతలఁపున విమర్శించిన యీ మొదటిభాగమునకు 'అధిక ప్రసంగదమనము' అని పేరు. 'అప్రస్తుతప్రశంస' అను నిరాధారవాక్యపూరితమగు వ్రాఁత వారి దిదివఱకుఁ జదివియేయుందురు, దానిని విమర్శించిన భాగమునకు 'లోకాభిరామాయణ' మని పేరు. 'అం దనేక మహనీయుల యభిప్రాయము లుదాహరింపఁబడి యున్నవి. శిష్యుఁడు నాయొద్ద నెంతకాలము చదివినదియు నేమేమి చదివినదియు నందు సప్రమాణముగా నిరూపింపఁబడును. నన్ను వదలినపిమ్మట నతఁ డితరత్ర చదివినది సుమారు రెండుమాసములకన్న నధికకాలము లేదనుట కీ క్రిందియుత్తర ముదాహరింపఁ బడుచున్నది.

"..........నేను ప్లవంగనామ సం॥ పుష్య బహుళము మొదలు కీలక సం॥ వైశాఖ బహుళము వఱకు వింజరం పాఠశాలలలో ఉపాధ్యాయులుగా యున్నాను. ఆసమయమున ఓలేటి వెంకటారామయ్యగారు భ్యాది ప్రారంభించినారు. రెండు మాసములు సుమారు చదివినట్లు జ్ఞాపకమున్నది, భారద్వాజ ఘుట్టము అయినది."

జయంతి భగీరథశాస్త్రి.

ఈశాస్త్రిలవా రెట్టి సత్యసంధులో యెంత యోగ్యులో సర్వపండితులును నెఱిఁగినవిషయ మగుటచే నా ప్రశంస వదలి, చదివిన దింతమాత్రమే యైనను "ఆభాష్యాంత మధీతం" అనియు, "ఉభయశాస్త్రప్రవీణ" అనియు వ్రాసి లోకము కన్నులనుగప్పఁ బ్రయత్నించినట్లే మమ్ముంగూర్చి కూడ నసత్యములను బ్రకటింప సాహసించుచున్నారు గాన వీరి వ్రాఁతలను జక్కఁగా విమర్శించి కాని విశ్వసింపవలసి యుండదని చదువరులను హెచ్చరించుచున్నాఁడను. ఏదో వ్రాసికొందురుగాక యని మిన్నకున్నకొలఁది వీరి తుందుడుకు మితి మీఱుచున్నట్టు లీక్రిందివారి యుత్తరములవలనఁ దెలియఁగలదు.

28—1—12, పినపాడు.

"......... రామకృష్ణకవులు తమవిషయమై వారియొక్క కవితలో బహు దూకు వ్రాస్తూయున్నారు......" **T. Kotaiah.**

“కవితలో దుడుకు వ్రాతలు చూచితిని, రామేశ్వరీయ మను అప్రశస్త పుస్తకము చూచితిని,......”

వేలూరి యజ్ఞనారాయణ, చిరివాడ, తేలప్రోలు పోస్టు.

ఇట్టివి పెక్కులు, మేమిందు వ్రాయు ప్రతివిషయమునకు నిట్లే యాధారములు చూపఁదగినంత సామగ్రి మాయొద్దనుండినను ఇక్కడికే గ్రంథవిస్తారమైనదని యెంచి నూటికిఁ దొంబదు లుదాహరింపక మానితిమి. వీరి వ్రాఁతలయందలి సత్యాసత్యములు సామాన్యులు గుర్తింపకున్నను ప్రాజ్ఞు లెటులో విమర్శించి కనుఁగొనుచునే యున్నారనుట కీ క్రింది లేఖలు పనికివచ్చును.

“.........కవితాసత్యసందేశము సత్యమునకు దూరమని (1) బ్రా॥ శ్రీ॥ చర్ల రామశాస్త్రిగారివలన వింటిని......”

ఏలూరు 7—11—11, మై. కృష్ణమూర్తి.

“......శృంగభంగమును జూచితి,...... గావున వీరికి దుర్యశము అను మాటయే అబద్ధమైనపుడు బాపుకొనుటకు వీరు అచటకు వెళ్ళినమాటయే అబద్ధము యీ క్రింది వచనమును జూడ కృష్ణకవి స్వగ్రామమవుటచే అభిమానముతో ఆగ్రామస్థులు వ్రాసినట్లు తోఁచుచున్నది, ... అనేక సంస్థానములలో కీర్తివహించిన వీరు శరణుఁజొచ్చిరి అనుట విరుద్ధముగా యున్నది. “వింటివె రామకృష్ణ” అను పద్యంకూడ సందేహమే...... తక్కిన పద్యములయందునను యిట్లే సందేహములుయున్నవి, మీకున్నూ తెలిసియేయున్నవి, నాసందేహములు పోవునటుల నిజము వ్రాయఁగోరెద” (2) నారయ్యప్పారావు

ఆ యీ యుత్తరములవలననేమి శృంగభంగవిమర్శనమువలననేమి గతార్థమని యెంచి వారిరువురిలో నొకరి బావమఱఁదిచేతఁ ప్రకటించిన వెంకటరామకృష్ణుల ‘సత్యసందేశము’ నిం దుదాహరించి పిష్టపేషణ మొనర్పక అందుఁ జేర్కొనఁ బడిన యొక సాక్షి ప్రకటించిన వ్యాస మిట నుదాహరించుచున్నాఁడను.

1911 సం॥ అక్టోబరునెల 18 వ తేదీ దేశమాతనుండి——

చర్ల వేంకటాచలపతి శాస్త్రులవారికి,

తొలుదొల్త మీరు శృంగభంగ మను నొకదాని నసత్యంబులు నసందర్భం

---

(1) ఈ చర్ల రామశాస్త్రులవారు విద్యా వయోవృద్ధులు, కాఁకరపర్తి నివాసులు.

(2) వీరు శ్రీ శనివారపుపేట జమీందార్లు. ఈ యుత్తరము వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారి పేర వీరువ్రాసిరి. ఆయనవలన మాకుఁ జేరెను.

బులు నగు వాక్యంబు లైక్యపఱచి ప్రకటించుచు నందు నన్నొక సాక్షిగా వ్రాయించియున్నారు. అందలి సత్యాసత్యము లరయఁ గొందఱు నన్నయ్యె సందర్భము లడుగుచు "నది యల్లరిసభ యగునా, కాదా?" యని ప్రశ్నించుచు వచ్చిరి. అట్లడిగిన వారికెల్ల నది యల్లరిసభయే, కానియెడలఁ బండితులగు బ్రహ్మశ్రీ నారాయణశాస్త్రులవారే యడుగఁదగినరీతి నడుగుట తటస్థించునుగాని యట్లుగాక యతిధార్ష్ట్యముతో నర్హ్యో బాలసామాజికులు మున్నగువా రనర్హముగ నడుగుట తటస్థించునా, యని చెప్పఁదగు సంగతులెల్లఁ జెప్పి వారి సందేహముఁ దప్పించుచు వచ్చితిని. వారెల్ల 'మీ కీ నిశ్చయము దేనికేనిఁ బత్రికకు వ్రాయింపుఁడు లేనిచో మీరును వారి వ్రాఁత కంగీకరించినట్లే కొందఱను కొందురు' రని చెప్పినప్పటికిని సాక్షిగా నెన్నుకోఁబడ్డ నే నెవ్వరేని నడుగకుండఁ జెప్పఁ దొప్పదని యూరకొంటిని. అట్లూరకుండుటచే నీరెండు మన యేవ్రాఁతకు నూరకొనునని కాఁబోలును మరల సత్యసందేశమని వ్రాయించుచు నందులో సీ॥ "నన్నుతాచారుండు చిన్నవేంకటశాస్త్రి తనలోని దొనసుకొనుట చాలు॥" అని యానాఁటి కృత్యమున కే నొనసుకొనినట్లు వ్రాయించితిరి. ఇంకను నే నిట్లే యూరకొనిన ముందుముం దెటు లెట్లు లూహించి వ్రాయింతురో యను భయముచే నించుకంత దెలుపుకొనఁ డగినటు దెలుపుకొనుచున్నాఁడను.

మాయన్నగారగు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రుల వారెట్టి సదుద్దేశముతో నా యూరునకు వచ్చిరో యెట్టి సామర్థ్యము కలవారో యానాఁటిసభ యెట్టులున్నదో యది యెల్ల నెఱుంగు నే నాకృత్యమున కొనసుకొనమి యట్టులుండ నా సంగతి కొంచె మాలకించినవారు సైత మట్టులనుకొనరని నా హృదాభిప్రాయము. ఇదియెల్ల నిటుంచి యొకమాట వినుఁడు. ఆనాఁ డచటఁ గక్ష్యక్షులయి వినుచున్న బ్రహ్మశ్రీ అ॥ సుందరరామ శాస్త్రులవారును బ్ర॥ శ్రీ॥ వే॥ బ్రహ్మానందశాస్త్రులవారును ఆయింటి యజమానులేయగు బ్ర॥ శ్రీ॥ అ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రులవారును నావచ్చు విద్యార్థులయు బాలసామాజికులయు సందడికి దందడించియే కదా యాస్థలమువిడిచి పోయిరి. ఆ యూరినా రగుటచే వారవ్వారి విశేషమెల్ల నెఱింగినవారు కాన నటు ముందే తప్పుకొనిరి. ఎఱుంగని వేంకటశాస్త్రులవా రెట్లు తప్పుకో నేర్తురు? ఎఱింగిన పిమ్మట వీరును నట్లే తప్పుకోవలసి వచ్చినది. ఇప్పుడింత గొడవయేల? ఇట్లు విద్యార్థులు మున్నగు వా రల్లరిచేఁతలు కల్లరివ్రాఁతలు బయలు వెడలించుటకంటె సత్సభాంతరమునఁగదా వేంకటశాస్త్రులవారు "అతని చేతియూఁత విస్మరించి జయింపరాదె" యిటు లేటికి మూల

ముదుంగు పోఁడుముల్" అని పద్యముఁ జదివిరి. అట్టులే నారాయణశాస్త్రుల వారును సత్సభనే యెదిరిన నెంతబాగుగనుండునో యించుక యోజింపుఁడు. ఇంక నెన్నఁడు నట్టి వ్రాఁతలు వ్రాయింపకుఁడు. మన మేది వ్రాయునప్పుడును నితరులంతగాఁ బరిశీలింతురా యని యుపేక్షింపఁదగదు. ఇతరు లట్లంతగాఁ బరిశీలించినఁ బరిశీలింపకున్న నీశ్వరుఁడు మాత్రము పరిశీలించునను నమ్మక దగును. మీరు మొట్టమొదట వేంకటశాస్త్రులవారిని దూఱుచు వ్రాయించితిరి. తరువాత శరణుగోరుచు వ్రాయించితిరి. మరల మొదటిదారిఁ జేరుచునే వ్రాయించితిరి. ఇట్టి వ్రాఁతలకెవ్వరైన హర్షింతురా! మానుఁడు మానుఁడు మానుఁడు. చిత్తగింపుఁడు.

మ. జగమెల్లన్ జయపెట్టి నెల్లనృపసంస్థానమ్ములన్ స్వప్రశ
స్తిఁ గనంజేసి శతావధానకవితాద్యుక్తిఁ బాండిత్య శ
క్తిఁ గడుం జేర్పడు వేంకటేశ్వరకవిన్ దీండ్రించి యజ్ఞుం డటం
చగునే వ్రాయఁగ ? దీని కెందెపరునే నానందు రం చెంచిరే !

గీ. ఓడెనని వ్రాయునంతనే యోడినట్లు । వేంకటకవీంద్రు దలఁతురే విద్వపట్ల
నట్టి మీ వ్రాఁతలకును మీ యట్టి చేఁత । లకును నోడినయట్లు తలంత్రుగాక.

చ. తలఁపకుఁడయ్య వేంకటసుధీని నన్యునిపాటివానిఁగా
నలుపకుఁడయ్య తజ్జయమునల్పఁ బ్రయత్నము నట్టి వ్రాఁతలో
బొలుపకుఁడయ్య లేనిపియుఁ బోనిఁయున్ మఱవాఁరిపీఠపై
గొలుపకుఁడయ్య మాఱుపలుకుల్ పలుకన్ శరణన్న నాలుకన్.

ఇట్లు, చెళ్లపిళ్ళ చినవేంకటశాస్త్రి.

ఈ కబ్బము చదువఁగా రాకరహస్యము నెఱిఁగి మఱియుం జదువ వలయును. కొందరు గూఢముగా మమ్ముఁ దెట్టి ప్రకటించిన ప్రతిపక్షయమును దమంతటఁ దామే యిటపల బయలు చేసికొనుచుందురు. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నట్టి దొకటిమాత్ర ముదాహరించి తక్కినవి చూచుకొనుభారము చదువరులకే వదలుచున్నాఁడను.

తే. గీ. "..........సయోధనుండు
ధైర్యమును గోలుపోయి యొద్దాన డాఁగి
నాఁడో యది యొండు ద్వైపాయనహ్రదంబు
........................"

ఈ ద్వైపాయన హ్రదమనద్దువ నేదో పెట్టమిఁ దపించు శాకమునొద్దఁ

గోకిల గానము చెప్పికొనినట్లును, అది చప్పని ముక్కలే చెప్పినట్లును పిదప వేమో యయినట్లును వ్రాసికొని యున్నారు. (కోకిల కాకము చూడుఁడు.)

"చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారు ద్వైపాయనహ్రదమునుండి బయలు వెడలి" (24 నవంబరు 1911 సం॥ కృష్ణలోని పరాస్త పాశుపతము చూడుఁడు.)

పేరుపెట్టి వ్రాసిన యీవ్రాఁత పైదాని గుట్టు బయటఁ బెట్టినదని కుఱ్ఱలకుఁగూడ సుగమమే. వీరెన్నివిధముల నేని గప్పించి మా కపయశము గూర్పవలయునని పక్షపాతులకుఁ బరిమితిలేదు. ఇందుకై తమకుఁ బ్రసక్తిలేని యితర విషయములలో యథార్థమెఱిఁగికూడఁ గలుగఁజేసికొనుచున్నారనుట కీ క్రింది యుత్తరమేకాక వారి పరాస్త పాశుపతములోని కొన్ని పంక్తులును పండిత బ్రువముపై వీరొసఁగిన యానందపూర్వకాభిప్రాయమును సాక్ష్యమీఁగలవు.

"......... ఓలేటి వెంకటరామయ్య పింజరము వచ్చి .... చెప్పి యింక యెక్కడి తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు, పని అయిందని అన్నాడు. ఒక మీసము కొప్పరపు వారు తీసివేయిస్తారు, ఒకటి మేము తీసివేయిస్తాము. అన్నాడు, ..."

చక్రవర్తుల లింగమూర్తివ్రాలు. 6—9—11.

"ఆచా॥ .... తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల శతావధానముఁ జూడఁబోయి గుంటూరినుండి వచ్చుచున్నాఁడను. కవి॥ శతావధానుల కేమి బహుమతి చేసినారు? ఆచా॥ ప్రస్తుతము నూటపదియార్లు బహుమతి చేసినారు. వెనుకనుండి పతకములు పంపెదమని చెప్పినారు. ఏది యెట్లున్నను అవధానముమాత్రము నిరాఘాటముగా జరిగినది. కవి॥ (నవ్వుచు) అవధానముమాట మిమ్మెవ్వరడిగినారు? అది యెట్లు జరిగినదో మాకిదివఱకే తెలిసినదిలెండి. మీరా విషయమయి వేరే శ్రమపడనక్కఱలేదు. ...."

(26 వ తేదీ జనవరి 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రిక చూడుఁడు.)

"పండిత బ్రువలక్షణము, ... 0—1—0, ఇది రామేశ్వర కవిగారిచే రచింపఁబడినది. ఈ గ్రంథము శృంగభంగమైన పండితుని గుఱించి వ్రాయబడియున్నది. దీనిం జదువుకొనిన ప్రతిపక్షి యిఁకమీఁద "బక్యాం పుక్యాం" చేయవలయుఁ గాని గత్యంతరములేదు. రసవంతమగు నీగ్రంథమునుండి రసవత్తరములగు కొన్నిపాదము లుదాహరించెదము. ...."

(విరోధికృన్నామ సం॥ పుష్యమాఘమాసములు కవిత 8-9 సంచికలు చూడుఁడు)

ఈ రీతియభిప్రాయ మిచ్చి మెచ్చిన పండితబ్రువలక్షణమును దర్శించిన వారెవ్వరెట్లు నిరసించుచున్నారో పరికింపుఁడు.

నరసారావుపేట, 20—12—1911.

“......... ఇక్కడికి వచ్చునపుడు గుంటూరులో దిగినాను. అక్కడ పండితబ్రువలక్షణమను పుస్తకమును జూచినాను. * లుడు తప్ప మఱెవ్వడును అట్టి తప్పుడుకూతలు వ్రాయడు.........”

చావలి వెంకటకృష్ణయ్య.

ఈయన బి. యే. పఠించుచున్న విద్యార్థి. ఈయన నిట్లుంచి ఒక పెద్ద గవర్నమెంటు ఆఫీసరుగారు పండితబ్రువము గని యెట్లు వ్రాసిరో తిలకింపుఁడు.

గుంటూరు, 29—11—11.

“......... అను పిల్లనా డొకఁడు వ్రాయు వ్రాతల దౌర్జన్య మిట్టిదని చెప్పుటకు వీలులేకున్నది. ఆసంగతి లోకులే యోచింతురుగాక. తమవంటి పండితోత్తములు అటువంటి నీచపువ్రాతలకు జవాబివ్వబూనుట అనవసరమని నాకు తోఁచును. తమ యభిప్రాయముకూడ నటులనే యుండవచ్చును.........”

ఇట్లు విద్యాధికులగు తత్సీమవాసు లనేకులు నిరసించుచున్నట్టియు మాపై వృథాగాఁ గాలుద్రివ్వి పాటిపోయిన వారి నుద్ధరించుటకై యెవఁడో మమ్ముఁ గసిదీఱఁ దిట్టి వ్రాసి యెవరిపేరనో ప్రకటించిన ‘ఆకాశరామన్న యర్జీ’ యనఁ దగునట్టియు వ్రాఁత, మాశిష్యులకుఁ గర్ణరసాయనమగుటయు, యూనివర్సిటీవారిచే బి. యే. పరీక్షకుఁ బఠనీయముగా నియమింపఁబడిన మా పాండవాశ్వమేధము నింద్యమగుటయుఁ జదువరులు మనస్సున నిడికొని మఱవకుందురుగాక. వీరిప్పుడు మమ్ము వంచించుట కెట్టి వారి స్నేహమును జేయుచున్నారో స్పష్టపడినదిగదా! వీరికి సత్యాసత్యము లక్కఱలేదు; ప్రాజ్ఞుల సమ్మతి యక్కఱలేదు. ఎట్లో తిరుపతి వెంకటేశ్వరులను నిందించుటయే కావలసినది; అని తెల్పుట కింతకన్న విస్తరింప నక్కఱలేదని యుపేక్షింపబడియె. ఇట్టి పనులు తప్పని బోధించుటకును నీతిని గఱపుటకును నేర్పడిన మా గీరతమును వీరు వీక్షింపక పూర్వమే యిట్లు తిట్టుచున్నారు.

“ చ॥...... మక్కమూతి పిందియయును గీరతమ్ముచటఁ.........

ఉ॥.........నన్నయభట్టు భారత మొనర్చి యశంబుగడింపఁ జూచి యీ
గిన్నయభట్టు.........”

(జనవరి 26 వ తేది 1912 సం॥ కృష్ణ చూడుఁడు.)

"హితం మనోహారిచ దుర్లభం వచః" వారును వారినే యనుసరించు పండితబ్రువమువారును మెచ్చుకృతులు వేఱు. వారితోనేమి, ప్రత్యక్షముగా విన్న ప్రాజ్ఞు లిటు శ్లాఘించుచున్నారు.

"......ప్రతిపదనీతి సారంబగు గీరతంబును గర్ణరసాయనముగ సాన్వయముగఁ జదివి సభ్యుల కానందం బమందమ్ముగం గల్పించిరి."

కైవారం వెంకటలక్ష్మీనరసింహం

"మధుర గీరతు లీకథ సత్కరింతురంచు"

శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు, గుంటూరు కాలేజీ సహోపాధ్యాయులు, బి. యే. యల్. టి, గారిచే రచింపఁబడిన సుమనోవతంసము చూడుఁడు.

సీ. "మీ గీరతామ్నాయ మేధావిశేషంబు
గని వ్యాసమూర్తులం చనఁగవచ్చు"

వారణాసి శ్రీనివాసరావు.

క. సారతర నీతి బోధా ధారం బయి విబుధ ధర్మ దర్పణ మగుమీ
గీరతము భారతము వలె ధారుణి వర్ధిల్లుననుట తథ్యము కాదే॥ ౧ ॥

క. గురుశిష్య సంప్రదాయము లరుదై నశియించు పాప మాసించెడు నీ
తరుణము సలుపఁదగు తదు ద్ధరణము మీగీరతంబె ధర్మాగమమై॥ ౨ ॥

రాయప్రోలు వెంకటేశ్వరశాస్త్రి.

"......... ప్రతిపద ధర్మ బోధకమగు మీగీరతము తజ్ఞు లందఱి కన్న తెఁగుల మహోపకృతి గావించునని నా గట్టి నమ్మకము ....

గూడ చిదంబరశర్మ.

"......... పెక్కునీతుల కాకరమై మాబోటి విద్యార్థులందఱు చదువుకొన నర్హమైనశయ్యాగలదైన తమ గీరత మొక్కటి అచ్చైనవెంటనే, వీ. పీ. గా నాకు దయచేయుఁడు." ఇట్లు విధేయుఁడు, కోపల్లి నరసింహారావు.

గీ. "చెళ్లపిళ్ల కులాంభోధి శీతకిరణ। వేంకటేశ్వర కవిచంద్ర వీ-పి-గానె
కరుణఁబంపుఁడి గీరత గ్రంథ మొకటి। భారతముకీతి ధర్మముల్ పలుకునంద్రు

కందాళం నరసింహాచార్యులు

"........మయా సుహృత్సమ్మితత్వేన నీతిదాయ కేతిహాస పురాణాదిప న్నీతిదాయక గీరతశ్రవణలాభః గర్తపుర్యా మవధానార్థ మాగమన సమయే సమజని.

.... గీరతస్య చక్షురక్షరసంయోగజన్యానందః కదా వా భవిష్యతి."

ఏవం సుజనవిధేయః, ధూళిపాళ్ల సూర్యనారాయణశాస్త్రిణా మంతేవాసీ, పప్పు సీతారామశాస్త్రి, జానపాడు గ్రామనివాసీ.

"......... తాము గుంటూరునకు దయచేసినప్పుడు గీరతమునం దాయా భాగములు చదువగా వినియుంటిని, మాబోట్లు తెలిసికొనఁదగిన పెక్కునీతులున్నట్లు గోచరించినవి.........

తంగిరాల సత్యనారాయణ.

"......... ఇంకను మీ గీరతఫలమ్ము లనేకములున్నవి, నాని వ్రాయఁ దొడఁగిన దానిపై వ్యాఖ్యాన మగునని యింతటితో విరమించుచు..."

చావలి వెంకటకృష్ణయ్య

ఉ. "శ్రీపరదేవతాపదకుశేశయబంభర ! దివ్యకావ్య బం
ధాపరకాళిదాస ! విబుధాదరపాత్ర ! విధేయభూత పృ
థ్వీపతి ! చెళ్లపిళ్లకుల వేంకటశాస్త్రి శతావధానిగా
రూ ! పలుమారు గొల్తు మిము రుచ్యపుగీరత మంప వీ-పి-గాన్ ॥ ౧ ॥

ఉ. అచ్చున నుండఁగానె వెల నారయకే తను గ్రంథ మన్నచో
నెచ్చటి వారుగూడఁ బమకెన్నియొ లేఖలు వ్రాసి వీ- పి- గా
నిచ్చటిమాకుఁ గొన్ని ప్రతు లిప్పుడె తప్పక పంపుఁ డంచుఁ బె
న్మచ్చట మిమ్ము వేఁడెదరు మోపు మొసంగు గసం బొసంగుటన్ ॥ ౨ ॥

క. ఈ కథను బట్టి చూడఁగ । నాకొక గీరతము దొరకునా లేదా ? యం
చీకరణి మరల వ్రాసితి । వే కరుణన్ బంపుఁడయ్య వేంకటసుకవీ! " ॥ ౩ ॥

స్వయంపాకుల సీతారామమూర్తి.

గీ. "కుకవిగజరాజమృగరాజ ! సుకవి సింహ । వేంకటేశశతావధాని సనుకఁ దమరు
గర్తపురి కేగుదెంచిన కాలమందుఁ । జదివితిరి గీరతము నీతి బ్రాకటింప.

చ. వినిరిగదా ! మహామహులు వీనులవిందుగ గీరతోక్తులన్
గనిరిగదా ! భవన్మహిమఁ గాంచెదడి తత్కథలోనినీతి చే
కొనిరిగదా ! ప్రశస్త గుణకోటి సముద్భవ మోదసైఖరుల్
ఘనకవనావనోదయవికస్వర గీరత మెప్పు వచ్చెడిన్ ॥ ౨ ॥

తే. గీ. నీతిదాయక మయి మహానియతిఁ బొలియు
తత్కృతిని నచ్చువేయించి త్వరితముగను
మోదవారిధి నెల్లనీఁదఁ జేయుఁ
డయ్య నాకొక్కప్రతిఁ బంపుఁడయ్య వీ. పి."

గుండెపూడి శంకరనారాయణ.

"......శ్రీ రాజుగారి పట్టాభిషేక మహోత్సవదినమందు (12-12-11) బాలురకు బహుమతులు యివ్వదలచినాము. గాన ఈ క్రింది పుస్తకములు ఆ తేదీ లోగా మాకు అందేలాగు వెంటనే, వీ- పి- గా పంపగోరెదను.

గిరతం, 1 వ భాగం - తిరుపతివెంకటకవులది. గురుదక్షిణ - లోకాభిరామాయణం"

జే. విశ్వనాథం హెడ్ మాష్టరు. బోర్డుస్కూలు, దాచిపల్లి, పోష్టు, గుంటూరు.

ఇవి యన్నియు గుంటూరి సీమలో విన్న వారు వ్రాసిన యుత్తరములని యెఱుఁగఁదగు. మఱికొన్ని మూఁడవభాగంబునందు జూడందగు.

ఇట్టివి కొన్ని వందలు గలవు. మఱియు నీ గ్రంథము ప్రకటించుటకుఁ బ్రయోజనము గురుభక్తియుఁ గృతజ్ఞతయుఁ బ్రతి మనుజునికి నావశ్యకమని తెల్పుట యొకటియు వెంకటరామకృష్ణులు మాపై వేయు నిందలయందలి సత్యాసత్యములను సమీపస్థులు గుఱితించినను దూరస్థులు గుఱితింపక మాపైఁ బడు దురభిప్రాయమును మఱల్చుట మఱియొకటియు నని తెలిసికొనఁదగు; ఈ క్రింది యుత్తరమును జూడుఁడు.

"...... యిచ్చట యిదివరకు తమ పేరు చాలా ప్రతీతిగా యుండెను) ఇప్పుడు రామకృష్ణకవులచే ...... శృంగభంగ ...... ఇంకా కొన్ని గ్రంథములు యిచ్చట విచ్చలవిడిగా యుంటచే మీసారము తెలియని కొందరు...... అ మము బోటి కొందరికిమాత్రం చాలా కష్టతరముగా నున్నది...... మీవిమర్శన ముండినయెడల సరే, లేనియెడల లిఖించి కొద్దికాలములో ...... లును, ... లును నగు గ్రంథములు కొన్ని ...... పంపినచో ...... యీ నెల 19 వ తేదీ పాతకమూరులో జరుగు సభలో నుపన్యసింపగలను......"

దొనకొండ రైల్వేయిలాకా
చందలూరు పోష్టు

ఇత్థం
గాడిపల్లి రాఘవయ్య, విద్యార్థి.

ఇట్లు లనేకులు సత్యనిర్ధారణైకతత్పరులయి యీగ్రంథమున కెదురు చూచుచున్నను గార్యాంతరాసక్తులమైన మేము వారి కోరికను దీర్పలేకయే పోవుచుంటిమి. వీరి తుందుడుకును వారింపఁదగు ప్రాజ్ఞులు వారింపకపోవుదురా యని ప్రతీక్షించితిమి గాని వారును సమ్మతించుటచేఁ గాఁబోలు, నానాటికి వారొనర్చెడి గోల బొమ్మజెవుడుకంచెవలె నలమదొడఁగుటచే నప్రయత్నసిద్ధముగా దొరకిన యాధారముల నుదాహరించుచు "సత్యం వద" యను నుపనిషద్వాక్యమున కుదాహరణముగా నీకబ్బము కూర్పఁబడినది. అలంకారములు కావ్య

పోషకములు గాన వానిని ప్రధానములుగాఁ జూడక సత్యాంశములను దిలకించు చున్నచోఁ జరిత్రమంతయు విస్పష్టముగాఁ దెలియఁగలదు; ఇది చదివి సత్యమును తెలిసికొననెంచు ప్రతి పరిశీలకుఁడును ఈ క్రింది యంశములను సదా జ్ఞప్తియం దుంచుకొనఁదగు.

1. శిష్యుఁడు కృతఘ్నత కుపక్రమించిన తేది కీలక సం॥ ఫాల్గునము.
2. గురు వీ విషయమై శిష్యుని బ్రశ్నించిన తేది సౌమ్య సం॥ జ్యేష్ఠము.
3. అతఁ డట్లడుగఁబడి యెదుట నుత్తరమీలేక పిమ్మట నానారాజసందర్శనములోని మీసముల పద్యమునకుఁ దగులునట్లు నెక్కిరించి పద్యము చెప్పి ప్రత్యుత్తరమిచ్చిన ట్లభినయించిన తేదీ సౌమ్య సం॥ ఆశ్వయుజము.

తెరిచి చూచిన వెం॥ రా॥ గ్రంథమాలలో వీని కాధారములు పూర్తిగాఁ గలవు. వలయువా రందుఁ జూడవచ్చును. పిమ్మట, ఈశ్వరవేరు లోనగు ప్రల్లదములు పడఁబడి తిరుపతిశాస్త్రిగారి ప్రత్యుత్తరము. పర్వనామము లన్నియు సార్థకములు. "వాసింగన్న" అను పదముగల పద్యముంగూర్చి వ్రాసినదానికి "వాసింగన్న పర్వ" మని పేరు. ఇట్లే లెక్కింపనగు నని యెఱుఁగఁదగును. వ్రాసినకొలఁది వ్రాయవలసియే యుండును గాన నిఁక ముగింప నెంచుచున్నాఁడను. జాగరూకులై తిలకించువారికిఁ గబ్బములలోనే సర్వమును తేటతెల్లమగును. జాగరూకత యనఁగా నిట్టిది:- కాఁకరపర్తిలోని యర్ధకవి "శృంగభంగ" మని శిష్యసహచరుఁడు మఱకొంపేషు తనకు సంబంధించిన కూటము వాండ్రతోఁగలిసి వ్రాసి తన భావములనెల్లఁ బ్రకటించిన ప్లానపమిత్ర్యఘట్టము నందలి యుత్తరములవలననే తేలును. ఆయుత్తరములలోఁ జాలవఱకు పేరుల వారివియుఁ జర్లవారివియునై యున్నవి. ఆ యీ సందర్భములు జాగరూకతగా విమర్శించినఁ గాని తత్త్వము తేలదు.

ఈయుగమందే గాక వెనుకటి యుగములయందుఁగూడ సత్య మసత్యముచే ఛాదింపఁబడుచుండుటయు దానిని బండితులు తమ ప్రజ్ఞానేత్రముచే బయటికిఁ దీయుచుండుటయుఁ గలదని రామాయణాదులలోని కొన్ని భాగములవలనఁ దెలియుచున్నది. సత్యసంధులకు బంధుత్వాదికముకన్న సత్యమునందె యెప్పుడు ప్రీతియుండును. (ఈభారతము చూడుఁడు.)

"చ. నుతజలపూరితమ్ము లగు నూతులు నూఱిటికన్న నూనృత
వ్రత ! యొక బావి మేలు మఱి బావులు నూఱిటికన్న నొక్క స
త్క్రతు వది మేలు తత్క్రతుశతమ్ముకన్న సుతుండు మేలు త
త్సుతశతకమ్ముకన్న నొక సూనృతవాక్యము మేలు చూడఁగన్.

అట్టి సూనృతమును గప్పిపుచ్చు వారి వ్రాతలనుండియే బుద్ధిమంతులు సూనృతమును దీయఁగలుగుదురు. కావున నసృతాధారమునఁ బ్రవర్తించువారి వ్రాఁతలు తాత్కాలికముగాఁ గొంతవఱకుఁ బనిచేసినను నిజము నిలకడ మీఁద దేలఁగలదు గాన నసృతాత్మల వలని యపవాదులకుఁ బ్రాజ్ఞులు విశేషించి జంకవలసిన పనిలేదు.

శ్లో. "జయంతి తే సుకృతినో రససిద్ధాః కవీశ్వరాః
నాస్తి యేషాం యశఃకాయే జరామరణజం భయం"

చదువరులకొక హెచ్చరిక.

మా చుట్టుపట్టులవారికిఁ దెలిసినను దూరస్థులకుఁ గాఁకరపర్తికి సంబంధించిన పర్వములయందలి పరస్పరసంబంధములు తెలియుట కడు దుర్ఘటము, కావున నీ యంశములు వ్రాయఁబడుచున్నవి. అల్లరికిఁ గారకులగు ఆకుంఠి సీతారామయ్యగారు, రామకృష్ణకవికి పినమామగారును, శ్రీ వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికిఁ దమ్ముఁడును, నని యెఱుఁగఁదగు. ఈయన నాఁడు కాఁకరపర్తిలో నున్నను, నిత్యము నివసించు గ్రామము ధవళేశ్వరము. వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులు అనువారిద్దఱు. ఈ యిద్దఱిలో నొకరికి వ్యాఘ్రలింగశాస్త్రులు అను నామాంతరము గూడఁగలదు. ఆ యీ సభలలో నున్నట్లు వర్ణింపఁబడినవారు వీరే, 68 వ పుటలోని యుత్తరమున నున్నవారును, వీరేయని యెఱుఁగఁదగు. మఱియు నా పుటలోనే "పు. గవరయ్య" అను వ్రాలుగల యుత్తరము వేఱొకటికలదు. ఆయన వినయమూర్థ మట్లు వ్రాలుచేసిరి. గ్రంథములో "గౌరీపతిశాస్త్రి" అని వ్రాసినది వారినేయని యెఱుఁగఁదగు. చర్ల చలపతియను నతఁడు రామకృష్ణకవికి బావమఱఁది. తరచిచూచినచో నాయీ విషయములును రహస్యములును దేలునుగాని ప్రతిచదువరియును అంత తరుచుట తటస్థింపదు. శృంగభంగమును జదివికొని ప్రశ్నోత్తరరూపమున నున్న యుత్తరములు చదివికొని అందలి పేళ్లును, ఉత్తరములయందలి పేళ్లును, ఎవరెవరవో మనమునకుఁ బట్టించుకొని చప్పట్ల పర్వమును జదివికొన్నచోఁ జరిత్ర మున్న దున్నట్టుగాఁ దేలెడిని. ఉత్తరము లన్నియు జదువనియెడ 68 వ పుటలోని యుత్తరములనఱకేనిఁ జదివికొనిన సత్యస్వరూపము చాలభాగము తెలియఁగలదు. ఏమి పాపమో వీరు మొదటి నుండియు నసత్యప్రకటనకు గడు సాహసించుచున్నారు. వారి గొప్పఁదనము నకుఁగాఁ బొలుపడు విషయము మా కవసరములేదు గానఁ బీఠికలో నొక విషయము సూచించి విరమించితిమి. ఉభయ శాస్త్ర ప్రవీణత్వము వీరికిఁ బదిమాసములలో వచ్చిన ట్లూహింపనయ్యెడిని. జయంతి భగీరథ శాస్త్రులవారిపద్ద లిజం తము మొదలిడి రెండు మాసములు చదివి మానివేయునప్పటికి కీలక సం॥ వైశా

క్షము ప్రవేశించినది. ఆ సం॥ ఫాల్గునములోనే వీరు పిఠాపురమునఁ బ్రవేశించిరి. అదిమొదలు "ఉభయశాస్త్రప్రవీణ" అని వ్రాసికొన మొదలిడిరి. పదిమాసములలో సిద్ధాంతకౌముది అజంతము మొదలు యావత్తును బూర్తియగుటయే గాక ఇంకను మిగిలిన వ్యాఖ్యానములు భాష్యములోఁ గొంతభాగమును జదివి, తర్కముకూడఁ జదివినారు. ఇందులో నింక నొకచమత్కారము, రెండుమాసములు జయంతి భగీరథశాస్త్రులవారివద్దఁ బుస్తకముపట్టి వదలినతరువాత గురువెవరో తెలియదు. అతని నిప్పుడు క్రొత్తగా సృష్టింప వలసి యుండును– ఈయంశ మంత ముఖ్యముకాదు. "ప్రపేదిరే ప్రాక్తనజన్మ విద్యాః" కావచ్చునుగాని సత్యనిర్ధారణకు మాకుఁ దోడ్పడు విషయముగానఁ జర్చించి వదలితిమి. చదువకయే ఉభయశాస్త్రప్రవీణులు వెంకటరామశాస్త్రులవారైరిగదా యని కాఁబోలు రామకృష్ణశాస్త్రులవారు సభకు రాకయే యింటను దాఁగియుండి విజయమును బ్రకటించికొనిరి. ఇంత యప్రౌఢపు వ్రాఁతలను విమర్శించుటయే తప్పుగాని లోకసామాన్యము కొఱకుఁ గష్టించుచుంటిమి. విస్తరము గురుదక్షిణలోనగు భాగములలోఁ జూడఁదగు. మీమీ బుద్ధిబలమునఁ గూడ విమర్శింపఁదగు. రాఁబోవు పర్వకథకు సూచకముగా సత్యసందేశమునుండి యొక పద్య ముదాహరించుచున్నాఁడను. ఉ॥ "నీయపకీర్తి కజ్జలము నిల్పఁగనే మహనీయుఁడాడఁగా నేయెడ నుద్భవించినదొ యీశ్వరవేదనుదివ్య సార్థకంబాయె, భవద్భ్రదాంధ్య మడుగంటఁగ వెగ్గెను గాగపల్లిలో, జేయనకింక నీవెడఁగు సిగ్గిలకున్న దదేమి వగ్గెయో" చూచితిరా! తనకై తన సన్నిహితులొనర్చిన మహాకార్యమునకు నేను సిగ్గిలవలెనఁట! తన బానమణఁది నేరఁ బత్రికాముఖమునఁ బ్రకటించిన తన శృంగభంగమును జూచి ప్రాజ్ఞులెంత గర్హించినను దాను సిగ్గిలవలసిలేదు గదా! తనబదులు, తన సన్నిహిత బంధువులబదులును గూడ నేనే సిగ్గిలుదుఁ గాక, విశేష మక్కఱలేదు గాని ఆనాఁటి కరతాళమహాహ్లాదకర్తలతో నొకసారి ప్రాజ్ఞ మహాజనులుండు సభకువచ్చి యీపద్యమునే చదివి వారని మెప్పించినచో నతని సారమొక యరనిమిషమునఁ దేలెడినిగాని యది యీజన్మ మధ్యమునఁ దటస్థించునని తోఁచదు. కావుననే యా యీ ప్రల్లదములనెల్ల మహావాక్యములుగాఁ గైకొని యీ మహాభాష్యము వ్రాసి సత్యనిర్ధారణమునకై పాటుపడవలసి వచ్చినదని ప్రాజ్ఞులు తలంతురుగాక. ఇప్పటికి వెలువడిన వీరి ప్రల్లదములలో నూటి కొక్కటివంతున నెత్తి జూపితిని. నిన్న నేఁడు వచ్చు ప్రల్లదములు మఱియును ఘోరముగా నున్నవి, "భాంచోద్ధలం కోరుపాక" మఁట, యేదో అఁట! యేదో అఁట! అవియన్నియుఁ జదువరులే విమర్శింతురు గాక! ఓం స్వస్తి.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీరతము

అధికప్రసంగదమనము

అను ప్రథమభాగము

1

వాసింగన్న పర్వము

శ్లో॥ శ్రీస్సర్వత్ర విజృంభతాం విజయతాం సంఖ్యావతాం గౌరవం
భక్తిర్భాతు కృతజ్ఞతా భగవతీ ప్రత్యక్షతా మశ్నుతాం
చర్లబ్రహ్మసుధీంద్రదేశికకలా శిష్యప్రశిష్యాత్మనా
నానారాజసభాంతరేషు రమతాం గీ రేఫతాం గీరతే.

క. శ్రీతిరుపతి నామప్ర
ఖ్యాతమహాపర్వతమున నాప్తవిజయుని
ర్మాతనయి యొప్పెదఁట ! కా
దా ! తండ్రీ వేంకటేశ ! తత్త్వవిదీశా. 2

శా. రాముం డెవ్వఁడు కృష్ణుఁ డెవ్వఁడను చర్చల్ త్వత్కృపాలేశవి
శ్రామస్థానములే యటం చెఱుఁగుపై శాంతించు నో దేవ! సు
శ్రీమంతంబులు నీగిరుల్ గనిన నిన్ సేవించినన్ నీగుణ
గ్రామంబున్ వినుతించినం గలుగు వేడ్కల్ వేంకటేశప్రభూ. 3

శా. "వాసింగన్న కవీశ్వరుం" డయిన నెవ్వాఁడైన సాక్షాత్తుగా
వ్యాసుం డైనను బ్రహ్మదేవుఁడయినన్ ఫాలాక్షుఁడైనన్ "దుర
భ్యాసుం" డంచు గురున్ వృథా దెగడి తా నవ్యాపదేశమ్ముగా
వ్యాసమ్ముల్ ప్రకటించు టొప్పగునె దేవా ! వేంకటేశప్రభూ. 4

శా. "వాసింగన్న కవీశ్వరుం" డఁట ! సభన్ "వర్ణింపఁబోఁ" డంట! సం
తోసంబే యటులూరకున్నయెడ నేదో సాకు గల్పించి పే
* ర్వాసిం జెందిన దేశికుం డగడఁగా వచ్చుం గదా, వానిదౌ
మీసంపున్ మెలి నేటి కత్తెరపె సామీ, వేంకటేశప్రభూ ! 5

శా. "వాసింగన్న కవీశ్వరుం" డయినఁ గానచ్చున్ గురుంగూర్చి "కా
కీ! సీ! హు" ష్షని "శృంగభంగ" మని 'హీహీ' యంచు 'హూహూ' యంచునున్
"మీసా" లంచును వెక్కిరించుననె ! యేమీ కాలమాహాత్మ్య ! మే
మీ సద్బుద్ధి ! కృతజ్ఞతాగరిమ మేమీ ! వేంకటేశప్రభూ ! 6

---

* శా. ప్రాసంబున్ యతియున్ విరుద్ధగతిశబ్దంబుల్ ప్రయోగించుచున్
మీసమ్ముల్ మెలిపెట్టి "మాకుపమ మేమే" యంచు నెంగున్
దురభ్యాసం బొప్పగ నుండువారు కవులై పద్యమ్ములం జెప్పినన్
వాసింగన్న కవీశ్వరుల్ సభలలో వర్ణింతురే వారలన్.

(వేంకట రామకృష్ణ గ్రంథమాల 66 వ పుట)

ఈ పద్యము వీరు మమ్మునుగూర్చి వెక్కిరించిన వెక్కిరింపులకెల్ల మూలవిరాట్టనఁదగు నాందియు వటబీజప్రాయమును నని యెఱుఁగఁదగు. ఇందలి మొదటి చరణము మమ్మునుగూర్చి వెక్కిరించినదే యనునంశము వారు మాపాండవాశ్వమేధమును చాలు మూలములేక వెక్కిరించి ప్రకటించిన శతఘ్నియే వేనోళ్ల ఘోషించెడిని. ఇఁక రెండవ చరణములోని మీసముల వెక్కిరింపును మమ్ముఁగూర్చినదే యను వంశమును ఈ క్రింది పద్యమును జదివి సులభముగాఁ దెలిసికొనవచ్చును.

ఉ. దోస మటం చెఱింగియును దుందుడుకొప్పఁగఁ బెంచినార మీ
మీసము రెండుభాషలకు మేమె కవీంద్రుల మంచుఁ దెల్పఁగా
రోసముగల్గినన్ గవివరుల్ మము గెల్వఁడు గెల్చిరేని యీ
మీసము దీసి మీపదసమీపములం దలలుంచి మ్రొక్కమే.

(నానా రాజ సందర్శనము 43 వ పుట)

ఈ విషయము కాఁకరపర్తి పర్వములో విస్తరించి చూడఁదగు. ఇఁక నాల్గవ చరణములోని యంశమో ! అయ్యది నేను శిష్యునితో నంతకు 4 మాసములకుఁ బూర్వము నాగురుత్వ గోపనముంగూర్చి యడిగినదానికిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము !

* ఆ. వె. సరగ "నిక్కనామజాతి" యనుచును "గడ్డి
పోఁచలే" యటంచు నీచసరణిఁ
బ్రువ్వఁ దిట్టి గురుని బూజించిరే శిష్యు
లెవ్వరని వేంకటేశ చెపుమ! 7

♦ ఆ. వె. దురిత మనక "పిచ్చితో గ్రమ్గుచున్నాఁడు
గురుఁ" డటంచుఁ జాల గోలచేసి
యతనిబంధుగులకు నార్తి గల్పించి రే
శిష్యు లెఱుఁగఁ జెపుమ శ్రీగిరీశ! 8

* వెంకట రామకృష్ణుల వెక్కిరింపులు: (1) "ఇది నిక్కనామ జాతి లోనిది. (2) అరసున్న లేమి గడ్డిపోఁచలే! (3) వెంకయ్య వ్యాకరణజ్ఞానమే, (4) బాలవ్యాకరణమురామి నిట్టితప్పులు గల్గుచుండును, (5) విజ్ఞ వీఁగుట ..." విస్తరము శతఘ్నియందే చూడఁదగు, నిక్కనాము జాతి యన్నచో నెట్టి సదుద్దేశము పొడకట్టుచున్నదో సహృదయులు పరికింపవలయును. ఆయాసందర్భ మెల్ల, మీసముల వెక్కిరింపుఁ బద్యములలోని ప్రథమచరణమునకు వ్యాఖ్యాన మగునో కాదో విజ్ఞు లూహింపఁగలరు.

♦ ఒకరిటు వ్రాయుచున్నారు.

"..........నిన్న వెంకటరామయ్య కాకినాడ కోర్టుకు వచ్చినాఁడట. అక్కడ వెంకటశాస్త్రిగారికి పిచ్చియెత్తినదనియు..........నపభ్రంశములు ......మాయింట్లో నుండు ఆచార్యులుగారు పాప మాదుర్దాతో నన్నడిగినారు ...పిఠాపురం గగ్గోలు అయి పోవుచున్నది.........."

వేఱొక రిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"..........పిఠాపురం గ్రామంలో, తమకు మతి పోయినటుల చాలా మంది చెప్పుకుంటూవున్నారట. ఆసంగతి మాభావమరది యిచ్చటికి వచ్చి నన్ను అడిగినాడు.......... యీమాట విన్నది మొదలు నాకు యేమీ తోచడం లేదు..........కులాసాగా వున్నసయినం వ్రాయిస్తేగాని నామనస్సు స్థిమిత పడదు.........."

మఱియొక కవిగారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"..........తమకీర్తి జగద్విశ్రాంతమైనది. ఒక మహారాజాధిరాజుల కైన రానేరదు......తమ శిష్యవర్గములో జేరిన కీర్తికిని శ్రేయమునకును నిదాన మని యెఱుంగక జిహ్వ బ్రువ్వగ దురుక్తుల నాడ నుంకించుచున్నారు......"

ఇంకను నిట్లు వ్రాసి నాక్షేమమును గనుఁగొనినవారు పెక్కుమంది గలరు. ఈ యుత్తరములన్నియు పిఠాపురము చుట్టుపట్టులనుండి వచ్చినవే యని యెఱుఁగవలయును.

శా. దేవీభాగవతమ్ము (1) బూతనుచు సందేహింపకే తిట్టె నే
మీ విడ్డూరము! మమ్ముఁ దిట్టుటకు సామీ! (2) నిన్నుఁ దిట్టెన్ వృథా;
“దేవుండై గురుఁడై” యటన్నగతి గాదే యీప్రసంగంబు జ్ఞా
నావిర్భావము గల్గఁ జేయుటకునై యత్నింపు మోదేవరా! 9

మ. కలుగం జేసికొనం దగున్ భవదుపేక్షన్ ధర్మముల్ వోవు నీ
తలఁ పిం దెక్కుదయేని మాతలపయిం దద్భారమున్ మోపు మీ
కలికాలాధిప, వేంకటేశ్వర! యొటో కబ్బమ్ము నిర్మించి ధ
ర్మలతన్ వాడక యుండఁ జేసెదము శర్మం బెల్లెడం గూర్చుచున్. 10

చ. స్తుతులు పరశ్శతమ్ములను నతుల్ వితతమ్ములు గొంటి వీవు నీ
కితరుల తిట్లు లెక్కయగునే! మముబోంట్లకు బోఁలె; నీ కుపే
క్ష తగునుగాక, మాకు నటుసాగునె? యాజ్ఞ యొసంగుమయ్య శి
ష్యతతులకెల్ల నియ్యది యనర్హ మటంచు వచింపఁగావలెన్. 11

---

(1) ఉ. చేతురు కోతురంచుఁ దమచేతికి వచ్చినయట్టి రీతిగా
బూతులు వ్రాసి “భాగవతమున్ రచియించితి మంత్రిభాగత
ఖ్యాతి సెసంగు నిద్దని జగంబునఁ జాటినయంతమాత్ర వి
ద్యాతిశయంబుగల్గిన మహాశయు లౌ నని సమ్మతింతురే. (శతఘ్ని 14వ పుట)

ఇంతవఱ కుదాహరించిన సూత్రప్రాయపు సంగతులవలన మమ్ము నిందింప పూనిక ముందును వీరు తదనంతరమును జనించినట్లు ప్రాజ్ఞులకుఁ దేటతెల్లము కాకపోదు. కానఁ దక్కిన వుదాహరింపక చూచుకొను భారము మీకే వదలితిమి.

(2) ఈతిట్లే తిరుపతి వెంకటేశ్వరార్థశతక మని కొన్నిటియందును తిరుపతి వెంకటేశ్వరశతక మని మఱికొన్నిటియందును కవితాపత్రికలపైఁ బ్రకటింపుమన్న పుస్తకమని యెఱుఁగఁదగు. దీనింగూర్చి 38 వ పుటలోని యుత్తరము చూడుఁడు. ఆశతకమింకను బ్రకటింపలేదు. ప్రత్యక్షముగా వినిన యొక మహాగౌరవసంపన్ను లిట్లు వ్రాసిరి. .... “ఇదిగాక వెంకటేశ్వరశతకము వకగ్రంథం వ్రాసినారు వారు వినిపించినారు కొన్నిపద్యములు శ్లేషగా న వి మిమ్ములను దూషణప్రధానముగా నున్నది. అది వింటున్నప్పుడు.... ....వచ్చినది. వారు చెప్పినమాటలు అనేకము లున్నవి వ్రాసినచో ఆమాటలు ందువల్ల నేను వక్కడనే బాధపడుచున్నాను. మిమ్ములను కూడా పెట్టినవాడను అవుతానని వ్రాయలేను........”

మ. కలనైనన్ గురునింద సల్పమియు నిష్కాపట్యమున్ సత్యవా
క్కులనమ్మన్ బితృమాతృభక్తియుఁ గృతజ్ఞత్వంబు వేవేలు గు
ప్పలుగాఁ బోసిన లక్ష్యపెట్టమియు నేవంభూతముల్ నిత్యని
ర్మలముల్ మేల్గొనముల్ గలట్టి కవులన్ బ్రార్థింతుఁ బ్రాచీనులన్. 12

ఆ. వె. చక్రకేళిఫలము చప్పనైనను నగుఁ
గాక మావిఫలము కనరుఁదనము
నొక్కొకప్డు చూపి యుండిన నుండుఁగా
కెందు సత్కవిత్వ మెలమి నొసఁగు. 13

క. శుక్రుఁడు కవి యని చెప్పిన
శక్రుఁ డతఁడు కాణుఁ డని ప్రసంగించినచో
వక్రములుతప్ప యోగ్యులు
పక్రమణము సరిసరే! సెబా! సని నగరే. 14

సీ. శంకరాచార్యుండు షణ్మతస్థాపకుం డన నేదియో సోద నడుగువారు
కృష్ణుఁడెంతేని యుత్కృష్టుం డటన్నఁ దక్రఘటమ్ములను గ్రోలఁగడగువారు
వ్యాసుఁడు నారాయణాంశం బటన్న విశ్వస్తాపురాణముల్ చదువువారు
కాళిదాసుఁడు మహాకవియన్న నూర్వశి యాటపాటలగాథ లడుగువారు
గీ. కల రిపుడెకాక పూర్వపుఁ గాలమందు
వారిఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చరు వారు సభల
నిల్వఁ జాలరు మిన్నక నింద సేసి
సంతసించుట యవ్వారి సహజగుణము. 15

క. భారతము నాటకమ్ములు
గా రచియించితిమి మున్ను కైకొను మిదిగో!
గీరతము గీరతులకు న
నారత మానందమిడు ఘనారవముక్రియన్. 16

క. భారతము కృష్ణవిజయో
దారము గీరత మనంగఁ దద్వ్యతిరేక
స్ఫోరకము వారకము దు
ర్వారస్ఫారావివేక భారమ్ములకున్. 17

క. మును ఘను కృష్ణద్వైపా
యను కతనన వెలసె భారతామ్నాయము నే
డును నలకృష్ణద్వైపా
యను కతనన వెలసె గీరతామ్నాయమ్మున్. 18

చ. గురువులకన్న మిన్నలగు కొండొకశిష్యులు నుండ్రుగాక వా
రెఱేఁగి యెఱింగి ప్రల్లదము లెక్కడ నొక్కెడనాడినట్లు మున్
గఱువలు భారతమ్మున నొకానొకలం గనిపెట్టఁ బోరు ధీ
వరు లిది గీరతమ్మనని వారక చూతురుగాక యెల్లెడన్. 19

తే. గీ. చెనఁకి యీశ్వరవేర్కొంత చెప్పఁ జేసె
చాటుపద్యమ్ము లీఁకఁ గొంత సల్పఁ జేసె
వ్యాసకాకమ్ము మఱికొంత వఱలఁ జేసె
గీరతమ్మిది రెండవ భారతమ్ము. 20

క. కోకిలకాకమ్మునఁ గల
దూఁకుడును నసత్యములును దుండగములుఁ బై
నేకాకుధార గీరత
పాకమునకుఁ గారకములు పర్వత నిలయా! 21

తే. గీ. ఎన్ని తిట్టులు తిట్టిన నెడఁద నైచి
శిష్యబాగునకై కృషి సేయుటొప్పు
సీ! వినఁడటంచు విసువును జెందఁదగదు
యత్నమొనరింప ఫలియించునండ్రు బుధులు. 22

క. ఒకశిష్యుని కొకదేశికుఁ
డకలంకము తత్వవిద్యయందుఁ బ్రవేశం
బు కలుగకుంటకుఁ జింతిలి
* యొకనాటక మతనికొఱకు నొగిఁ రచియించెన్. 23

క. ఈగీరతమును నటులే
బాగున కేర్పడిన దంచుఁ బండితు లెఱుఁగం
గాఁగల రమ్యలసమ్మతి
కై గా దిద్దానిరచన యచలాధిపతీ! 24

---

* ఇదియే ప్రబోధచంద్రోదయమను పత్రిక

క. ఓవిబుధసేవ్య! మాకును
లో విషయము లెన్ని లేవు లోఁ దరసినచో
నేవిషయ మందుఁ దేలెడి ?
శ్రీవిభుచరితంబె యందు శిష్యహితంబే. 25

మ. పితృదేవుల్ మఱి మాతృదేవులును నా విద్వాంసు లాచార్యదై
వతు లౌ ప్రాజ్ఞులు వొల్చు సత్సభల సంభావించి తన్మానసా
హ్లాదికై భారతభారతీవిమలవార్ధిస్ఫారధారాభిసం
భృతగంభీరవచఃప్రచోదితుఁడనై యీకావ్యముం గూర్చెదన్. 26

2

ఈశ్వరవేముపర్వము.

అయ్యలారా,

ప్రస్తుత కాలమునఁ బిఠాపురసంస్థానమునందుండి శతావధానులమని పేరు పెట్టుకొన్నవారిలో నొకరిపేర రిజష్టరు లెటరు వ్రాసి వారు త్రిప్పివేయుటం జేసి యది పత్రికాముఖమునం బ్రకటించితిని. పిదప వారు దానికి సమాధానమని చాటుగాఁ బ్రచురించినపద్యము లొక మిత్రునివలన నాకు లభించి మరలఁ బ్రత్యుత్తరము రిజష్టరుచేసి పంపితిని.

అదియును వారు త్రిప్పివేసిరి. ఈవిషయమెల్ల సజ్జనులకుం దెలియుటకై పత్రికాముఖముగాఁ బ్రకటించుచున్నాను. ది॥ తి॥ శాస్త్రి.

మహారాజశ్రీ ఓలేటి వేంకటరామయ్యగారికి,

అయ్యా,

మీ రందందుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు వేంకటరామరామకృష్ణకవులీశ్వరవేరులని తఱచు వాగ్వ్యయముఁ గావించినట్లు వినుచున్నాము. మీవాదము మీరు స్థిరపఱచుకోఁదలఁచితిరేని దానికిం దగిన ప్రయత్నము మీరు కావించి మమ్ము సభకు రప్పింపుఁడు. లేదా, మేము కావించి మిమ్ము సభకు రప్పించెదము. రండు, ఈశ్వరవేరులో, జీలుగు బెండ్లో విద్వల్లోకమే నిర్ణయించెడిఁగాత!

ఉ. ఆశుకవిత్వమందున జయంబు వహింతురొ శబ్దశాస్త్రమం
దాశ వహింతురో మఱియు నద్భుతరీతి శతావధానముం

టాశతపద్యకల్పనల డంబు వహింతురొ యీసభాగ్గ్ర మే
దేశము మీకు సమ్మతము తెల్పుఁడు సల్పుఁడు తత్ప్రయత్నమున్.

ఉ. ఒకయెడఁ గూపకూర్మగతినుండి ప్రగల్భము లాడువారు వే
లకు మఱి వేల్కువుల్ గల శిలాతల మించుకయైనఁ జూచి కీ
ర్తికొ, యపకీర్తికో తగినరీతి సమార్జన సేయు టొప్పు నా
రక తగ మందు టొప్పెడి భరంబగు పూనిక లేక యుండినన్.

మ. గురువో, శిష్యుఁడొ మీకుఁ దా నగుటచేఁ గోపంబు మా వేంకటే
శ్వరుఁ డిప్పట్ల వహింపఁ డయ్యె నిఁక నెవ్వారెట్టివారైన నె
వ్వరు శాంతంబు వహించి యున్నను వృథాప్రాగల్భ్యదుర్వ్యాదుషీ
భరముల్ దిర్పతి సైఁచునే! కవులు సేబా సందురే సైఁచినన్!

* చ. కలి పరిపూర్తిఁ జెందె నెవి గన్పడు విష్ణుపురాణమందు గు
ర్తులు సకలంబు నయ్యవియె తోఁచెడు నెల్లెడ; శిష్యు లేడ! భూ
స్థలి గురు లేడ! యింక ననృతంబుఁ గృతఘ్నత రెండు మాత్రమే
బలముగ నూని యెల్లరును వర్తిలవచ్చు యథేష్టరీతిగన్.

కాకినాడ
15-6-10

చిత్తగించవలెను,
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,
శతావధాని.

3

జీలుగబెండు పర్వము.

(పైదానికి వారు చాటుగాఁ బ్రచురించిన పద్యములు)

ఉ. మాకవితావిశేషములు మానసవీధుల సంచరింప వీ
రే కవిభోగిభోగముల కీశ్వరవేరు లటంచుఁ గొందఱీ
లోకులు పల్కుచుండ్రు గుణలుబ్ధులు గావున మీరు సెప్పుచోఁ
గాకవి కాచపాత్రల మొగంబులు మూయఁగ జీల్గుబెండ్లమే.

చ. గురుఁ డని శిష్యుఁ డంచు నొక కొంత చమత్కృతిఁ జూపి వేంకటే
శ్వరుఁడు సహించెఁగాని యిఁక సైఁచుఁడు తిర్పతి యంచుఁ బల్కు దీ

---

* శ్లో॥ వివాహా న కలౌ ధర్మ్యా, న శిష్యగురుసంస్థితిః॥ (విష్ణు పురాణము)

వరయక వేంకటేశ్వరునియాదరణంబునఁ గాక తీరికన్
దిరుపతి మార్గ మిట్టి దని తెల్ప నెఱుంగ నెవండు గోరెదున్.

ఉ. అర్భకు లేమి సేయఁగల రంచుఁ దలంచితి వేమొ! యిట్లసం
దర్భములైన మాట లయథార్థములంచుఁ దలంప కింతయున్
నిర్భయవృత్తిఁ బల్కెదు మనీషులు నవ్వ నసహ్యకల్పనా
గర్భితవాక్యసంపదలు గల్గవె మాకును వెల్లడింపఁగన్.

చ. చరలకులాబ్ధిచంద్రుకడఁ జాలఁ బఠించితిఁ గాన సత్సభాం
తరముల వాతనిం బొగడఁ దప్పె! తలంపఁగ నంతమాత్ర నిం
కొరుఁడు గురుండు కాఁడె యటు లుండఁ గృతఘ్నతయంచుఁ బల్కఁగా
గురుధనమున్ హరించితివె కూళతనంబున నేను! తిర్పతీ.

చ. విడివడి మాటిమాటికిని విష్ణుపురాణకథాప్రసంగముల్
దడవెదు నన్ను దూఱుటకుఁ, దత్పరతన్ గురుఁ డాతఁ డంచు నే
నొడువకయున్న శిష్యుఁడని నూటికిఁ గోటికిఁ గూడ నీవు చె
ప్పెదునది చాలదే! వినిన పిన్నలు పెద్దలు సంతసింపఁగన్ ॥

శా. చూడంజాలక కూపకూర్మములటంచున్ మమ్ము నిందించె దే
వాడం గన్గొనినన్ * జరించుచును గర్వస్ఫూర్తి భాషించుచున్
వీడం బోవక వెంట వెంటఁ బడుచున్ వేయిండ్లపూజారి యౌ
వాఁడా మీకు ఘనుండు! చాలు నివి దుర్వాదంబు లింకేటికిన్.

4
మేకుబిగింపు పర్వము.

క. 'లోకు లనుచున్న వా' రని
వాకొన మీ కేల గొంకు వాటిల్ల దయో!
లోకు లని మీరు వ్రాయుట
తేఁకువతో దాని సమ్మతించుట గాదే! 31

ఉ. బెండ్ల మనంగ నాదురు; కవిప్రకరంబునకెల్ల నూఱువే
లెండ్లకునైనఁ గాఁగలరె యీశ్వరవేరులు; రాల కుండు చే

* బఠింపుచును (పాఠాంతరం)

వం డ్లటు లన్నచో; "శుభము కల్యాణము పెండ్లికుమారుఁడా" యనన్
"పెండ్లికి వచ్చు వాల్లరుమ పెండ్లము"? అన్న విధం బిదే కదా!

ఉ. ఏకడ కేగి చూచె! మఱి యే నగపాలుర మానసంబులన్
మీ కవితావధూటిక రమింపఁగఁజేసె! రసజ్ఞులైన యే
లోకులు కూడియున్న సభలోన నిరర్గళమాధురీపరీ
పాకము రా నటించెను! ప్రపంచక మెల్లఁ ఓరాపురం బొకో!

ఉ. మీ కవితామహత్త్వమది మీ కులవృద్ధుఁడు మెచ్చుఁగాక, తా
నేకతమందు మిమ్ముగని యీశ్వరవేర్లనవచ్చుఁగాక, యా
హా కడు వింత, లోకు లెవ రాడిరి? నీ వనృతంబు లాడెదే!
కాకవి వేఁపపండ్లు తినుఁగా, కవి కాకవి యొడ్లు తిందురే!

క. విను, జీలుగుపెండ్లని మి
మ్మనలేదే మేము! విద్వదవతంసులపై
నునిచితి మా భారమ్మును
గనుఁగొనఁగాలేక పట్టి కాగ్లనియొదరే! 35

ఉ. కాకవి! కాచపాత్రల మొగంబులు మానెడు జీల్గుపెండ్లకుం
జేకులు నే సభాస్థితియుఁ, జేకులుఁగా కది; తప్పిసంబులం
జైకొను వేళ నొక్క కడగాఁ బడవైపరె! పట్టుపట్టినన్
మేకు పిగించి లాగి బలిమిం బలు ముక్కలు సేయకుందురే!

ఉ. తిరుపతిచేత ప్రశ్నినో యతి ప్రతిభామహిమంబు వెంకటే
శ్వరునకు; వెంకటేశ్వరునివల్లనె వెంచెనో యా మహత్త్వముల్
తిరుపతి; తద్వివేకము నిరింపలు నైతి మెఱుంగ రంచికుం
టిరుపతి వేంకటేశ్వరుల రేకువ కాకవు లంపె నెత్తురే!

చ. తిరుపతిమార్గ నిట్టిపని తెల్పియొయుంటిని; చాలి యున్నచో
జరుపుఁడు తప్పుచారములు, చాలక యుండిన మూల నుండుఁ; డే
ప్వరుఁ గనకుండఁ జాటుగను పద్యము లంపెడి కేమి లాభ? మే
నిసులు పెత్తురి కుట్టుచారపుఁ జేఁతలు దచ్చి కెక్కునన్.

ఉ. "అర్భకు లేమి నేయఁ గలరంచుఁ దలంచితి" వన్నమాట సం
దర్భము లేని దర్భక పదంబు పయోన్నవ మీకుఁ జెల్లునే?

యర్భకుఁ గన్నవార లెటు లర్భకు లౌదురు చెప్పు నెవ్వఁ డిం
కర్భకు లెందునో ! కవిత యందునొ, యింకొక దానియందునో ?

చ. అనృతము గాని మే మనిన యట్టి ప్రసంగము గాదటంటిరే !
వినినమహాత్ము లేమయిరి? "వీనులు మూఁడినభంగి వారు కా"
దనిన నిజంబు నే నన్నృత మాడినవాఁడ; "నిజం" బటన్న నే
యనువున నీ కృతఘ్నబిరుదాంకము వాయునొ ? రామ ! చెప్పుమా.

చ. మఱచితివేమొ, యెంత మతిమాలిన మానిసివైతి వయ్యొ ! శం
కరుని గృహంబునన్ ఋణముగాఁ గొని కాఁకరపత్తివాసు లె
వ్వరొ భవదుత్తమర్ణులకుఁ బ్రాఁతఋణంబులు తీర్చుకొంటివే !
గురువగు వేంకటేశ్వరునకున్ మతి తద్ధన మీ వొసంగితే ?

చ. "గురుధనమున్ హరించితివి కూళ ! కృతఘ్నుఁడ" వంటినో గురుం
గురువుగఁ జెప్పుకొంటయును గూడదటంటినొ, లేదు లే దొక
క్షరమె యొసంగనీ తనకు గౌరవపాత్రుని వంద్యునిం గురుం
గురువుగఁ జెప్పుకోని చెడుకూళఁ గృతఘ్నునిఁగా గణించితిన్.

ఉ. వ్యాకరణంబుఁ జెప్పె నది యంటక పోయినఁ బోవుఁగాక నీ
కీకవినామ మయ్యనఘుఁడే కద పెట్టిన, దంతఁబోక తా
నేకడ కేగ నిన్నుఁ గొనియే చనె నచ్చటి కట్టివాని ను
శ్లోకు సభాస్థలి న్విడిచి చోరుగతి న్మెలఁగం బనేమొకో ?

సీ. ఇంజరం బొకసాక్షి యేనాము దా సాక్షి పల్లెపాలెంబు దా నెల్లసాక్షి
యిపుడు నీ వున్నట్టియీపిఠాపురి సాక్షి యేలూరు సాక్షి నీయిల్లుసాక్షి
పల్లూరునృపతి శ్రీభాష్యకారులు సాక్షి నూజివీడ్రామచంద్రుండు సాక్షి
మంజువాణీపత్రిస్సు మా నేజ రొకసాక్షి శంకరుం డాతనిసాని సాక్షి

తే. గీ. మధునపంతుల సూరయ బుధుఁడు సాక్షి
యయ్యనఘు నన్న సాక్షి సుబ్బయ్యగారు
సాక్షులున్నారు పద్యంబు చాల దింక
వేంకటేశ్వరుశిష్యుఁడవే నిజంబు.

గీ. వేంకటేశ్వరు పాదంబు వీడి పిదప
నెవని సేవించితివి చెప్పు మింత యేల ?
యేవిషయ మీవు సాధించినావొ పిదప,
వ్రాయుము మా వేంకటేశ్వరు పదములాన ! 45

శా. చూడం జాలని దేది ? భూపతుల మెచ్చుల్ చూడఁగా లేనొ ! యే
జాడన్ ద్వ్యద్రచిత్రప్రబంధపరిభాష ల్ప్రోదఁగా లేనొ ! యే
వాడున్ లేని శతావధానకవితావల్లీనవాంకూరముల్
చూడం జాలనొ ! నీకుఁ గల్గు సిరి హెచ్చుల్ చూడఁగాఁ జాలనో !

క. సభకుం బిలిపించిన మే
మభయంబున వత్తు మంటి మది గాదేన్ మా
సభకున్ రమ్మంటిమ యీ
యుభయంబున కీ వొసంగు నుత్తర మేదీ ?

గీ. కూపకూర్మ మటంచుఁ బేర్కొనుట తప్పె,
కూపమందున్న కూర్మంబు కూయు దెందు;
నరయ కెంతయు "బక బక" మనెడు కతనఁ
గూపమండూకమంచుఁ బేర్కొనఁగవలయు.

ఉ. గాడిదకూఁతకుం బ్రతిగఁ గర్ణకఠోరము గాఁగ నుండి యే
వాడకుఁ బోయిన న్వినెడివారు లభింపనికైత మల్లువాఁ
డేడకుఁ బోవ నేమి యగు? నెక్కడి కేగిన రంపటంచుఁ గొం
డాడుచు వీనులార వినునట్లు కవిత్వము చెప్పువారికిన్.

చ. గరువము మాటలందుఁ గెలఁగన్ జగమెల్లఁ జరింపఁ జాలు త్రి
మ్మరితన మేకవీంద్రులకు మైకొనఁజాలు ! నిరర్గళామృతా
కరరసపుంజమంజులవికస్వర చారుకథాసుధాధురం
ధరబహుశప్రబంధకవితావనితా చతురోక్తి లేనిచోన్. 50

గీ. శక్తి గల్గియు లోకంబు శాస్త్రచయముఁ
గావ్యములుఁ జూచి నేర్చినకౌశలంబు
లేనివాఁడెసుమీ కవికానివాఁడు ;
కవికి దేశాటన మ్మొక్కకాని పనియె?.

సీ. చదువఁగాలేదె ! విశ్వము మెచ్చఁ బత్రికా పరముగాఁ బ్రకటింపఁబడినలేఖ
వినిపింపలేదె ! నివ్వెఱపాటుతో మిమ్ముఁ బోషించుమన్న మీ భూమిపతికి
సభలు చేయింపఁగాఁ జాలరే విద్యావిశారదులైన భూస్వామివరులు
మధ్యవర్తులు గారె ! మహనీయులైన విద్వాంసులు సుకవితావత్సలములు

తే. గీ. బీర మేమయ్యెనో, వేలబీంశాయ !
మాన మేమయ్యెనో, ప్రౌఢకవీంద్ర !

పౌరుషం జెప్పటికిఁ బోయెఁ బాలతాయి!
కీర్తి రెండవమగంటునో, కీర్తిముఖుఁడు!

సీ. వ్యాకరణంబునం దసమానమతిశాలు లైనచో నందు వాక్యార్థమునకు
నుభయ భాషాకవితోద్రేక బిరుదంబు కలదేని రందు తత్కాలవమునకు
శతవధాన ప్రవీణతగన్న పేర్వాసి యున్నచో రందు పేర్కొన్న పనికి
నితరవిద్యాభిమానేద్యత్వ మెందేని యమరిన రందు వ్యాపారమునకుఁ

గీ. దగిన పరిభవుల ప్రోల మీదార్ఢ్య మెల్ల
నీటుగాఁ జేసి యేయూరు పేరు లేక
యుండఁగాఁ జేసి వరిపేలపిండిపగిది
నెఱపఁ దలఁచితి మిదియె మానిష్ఠ వినుఁడు.

ఉ. తాల్చితిఁ గంకణంబుఁ "గవితావిషయంబుల నెందు నేనియున్
గెల్చెద" నంచు; గెల్తు మహనీయుల ముందర నొక్కచోటికిం
బిల్చెద రమ్మ; లేక పిలిపించిన వచ్చెద లెమ్మ; లేనిచోఁ
దెల్చిన వాసి వేంకటకవిప్రవరుల్ మదిఁ గొల్చుచుండుమా.

శా. మాకన్నన్ మహనీయులైన కవు లీక్ష్మామండలిన్ లేక పో
రీకాలంబున; యుష్మదీయ కవితాద్వీపంబు ముంపంగ న
స్తోక శ్రీకమనీయదివ్య కవితాతుంగార్భటీఘోరగం
గాకల్లోలవతీపరివాహభర వేగప్రక్రియల్చాలవే ! 55

గీ. మిమ్ముఁ బోషించు టేమి దోషమ్ము పలికిఁ?
దగని గర్వంబు మీకుండఁ దగదు గాక;
అంటుమామిడిగున్నపై నధివసించి
నంత నే కాకి కోకిలయగుట గలదె !

చ. "ఎఱుఁగక తూలనాడితి మహీనమతిప్రతిభాధురంధరుల్
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటగువార మె" యంచు వేఁడ మీ
నరపతి యూరకుండె నని నామది నెంచెద; లేకయుండినన్
సరసుఁడు పీఠికానగరనాథుఁ డుదారుఁడు మిన్నకుండునే!

గీ. "ఎద్దిరి మీతోడ వాదింప నెంతురేని
రెండు మాసంబు లిటు లూరకుండువారె
ఓడి" రనుకొనుచున్నవా రుర్విజనులు;
ఎవ్వ రేమనుకొన్న నిం కేమి తప్పు.

గీ. లేడిపై దూఁకు సింగంబులీల వచ్చి
పడుదుమన్నంత వేసిరపాటు గలదు
"గౌరవించునో లేదో భూకాంతుఁ డకుఁ
బిల్వ కేగఁగ రా" దంచు నిల్వవలసె.

గీ. దీనికే నుత్తరంబు రాదేని మమ్ము
కాదుచూ! గెల్చు టరయ, లోకత్రయైక
విజయసాధకమగు గొప్పవిద్య గల్గు
వా రటంచుఁ దలంచి యే నూరకుందు. 60

ఇట్లు,
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,
శతావధాని.

కాకినాడ,
20-8-10.

5

శాంతింపు పర్వము.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింపకేమున్న ద
శ్రాంత * ప్రస్మయ దస్మదీయ కవితాచండాసి ఖండీకృతా
హంతా దంతుర కాకవిప్రతివచఃప్రారంభరంభాకురు
ట్కాంతారమ్ములు సగ్గి మ్రగ్గి యసదై కన్పట్టు నిప్పట్టునన్.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దా
క్రాంతాశేషదిగంతమామకగవీప్రాగ్భారదూరీకృత
క్లాంతక్లాంతనిశాంతశాంతకుకవిక్రవ్యాదనవ్యోదయ
ధ్వాంతంబుల్ ధరణీభృదంతికదరీద్వారంబుఁ దూఱంజనన్.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న ద
శ్రాంతప్రస్ఫురదస్మదాశుకవితా ఝుంఝూమరుద్ధూతదు
శ్చింతాదంతురితాంతరంగకుకవిక్ష్మాభ్రదభ్రచ్ఛటో
దంతంబుల్ చెవులారఁగా విని ప్రమోదంబందు నిప్పట్టునన్.

శా. శాంతింపుండని రాయబార మవురా! శాంతింప కేమున్న దా
శాంతక్రాంతమదాశుధారకవితాహంకారహుంకారవి

---

* నామధాతువుమీఁది రూపము.

క్రాంతిక్లాంతదురాగ్రహాగ్రహణకాకవ్యగ్రిణీగర్వదు
ర్వాంతుల్ గొంత ప్రశాంతిఁ జెంది లఘుతావాప్తిన్ సుషుప్తిం గనన్.

శా. శాంతింపుండని రాయఁబోర యవురా! శాంతింప కేమున్న దు
ర్దాంతస్వాంతవికారకాకవికవిత్వత్వగ్భిదాధూర్వహా
హంతాకాంతమదాశుధారకవితావ్యాహారనీహారవా
స్సంతానంబులు సత్సభాంతరసరిస్సంపూర్తి గావింపఁగన్. 65

6
మందలింపు పర్వము.

శా. ప్రాదుర్భూత శతావధానకవితాప్రాగల్భ్యసౌరభ్యసా
రోదారాప్రతిమప్రబంధకవితాయోషావిభూషాయశః
కేదారాంతరతః కథంచి దుదయత్కింపాకనూత్నాంకుర
చ్ఛేది చ్ఛాత్రినమత్కృతున్ దిరుపతిన్ శ్రీనాథుఁ డోమున్ గృపన్.

ఉ. మ్రొక్కిన మ్రొక్కు నేఁడు మఱపుం గను నోటియవజ్ఞఁ జేసి యా
టక్కరి యాత్మభక్తుని జడత్వ మడంచెడియిచ్చ నేదియో
చిక్కు ఘటించి మ్రొక్కుబడిఁ జేకొని ప్రోచు మృదుస్వభావుఁ డీ
దృక్కరుణుండు వేంకటగిరిప్రభుఁ డేలెడుఁ గాక తిర్పతిన్.

చ. తిరుపతిశాస్త్రి! నీ వనుమతించిన శిష్యసమీకపాక మ
ప్పరశుగురుండు భీష్మపయిఁ బార్థునిపై నల కుంభసంభవుం
డరిగెడునట్లు కాక యల యార్యులు మిన్నక రజ్జు లాడు ను
త్తరుపయి కేగుచందమయి దద్బుధుల కొండొకశంకఁ దోఁచెడిన్.

శా. వారున్ శిష్యులు నీకు శిష్యు లనియున్ వారున్ మఱి న్నీకు దే
హాకారమ్ములపట్లఁ దక్కఁ గవితావ్యాహార మందెందు భే
దాకాంక్షల్ జగ మెప్పికోనిదను నీ యంశంబు గుర్తించియు
న్నీకుం "గా" రని శిష్యు నొక్కరుని సన్మానింపం బనేమున్నదో.

ఉ. "గా" రని నీవు వ్రాసితివి గౌరవభావము చూపి, శిష్యుఁడో
"గా" రని వ్రాసినంతఁ దన గౌరవ మెక్కడఁ బోవునో! యటం,
చూరక "తిర్పతీ" యనుచు నుల్లపు మొల్లము నెల్లఁ జూపె వా
క్సారము లేక యెట్లొదవుఁ జక్కనిఫక్కి లిఖించు పద్ధతుల్. 70

మ. తనకున్ "శాస్త్రి"యటంచు వ్రాయవని కాదా! "తిర్పతీ" యంచు వ్రా
యను దా నీయెడ సాహసించెఁ; దన "శయ్యాన్" వ్రాసితే నీవు నీ
కును దా "వర్య" పదంబు చేర్పఁజనదో శ్లోకా! రీతి యిట్లుండ నా
కును శిష్యుం డతఁ డీతఁ! డే మనుచు నీకున్ వ్రాసె నా పద్దముల్

శా. నిన్నున్ "దిర్పతి" యంచుఁ బిల్చుటకు మన్నీఁ డెట్లు సైరించె వి
ద్వన్నుద్యుం, డెటు పల్కె నేమి యగు! విద్యాపాటవం బున్నచో
నౌన్నత్యమ్ము సహింపఁగా దె! కలుషవ్యాహారమా యున్నతున్
డన్నుం జేసెడి దాఁడుపోఁడుములు విద్యావిక్రుతిన్ దెచ్చునే!

ఉ. మగతన మున్నదేనిఁ దనమాటను నిల్పుకొనంగ నెంచుఁ గా
క; గడుసుపోక లెందులకుఁ! గాటుమెయిన్ దెగఁదిట్టిపోసినన్
బాగ గనిపించుఁ గాని కవిపుంగవలక్షణ మౌనె! విద్యకుం
దగున నృపాలుఁ డీ, కనుమతించెనె దేశికుఁ దిట్టిపోతకున్.

శా. జ్ఞానుల్ మున్నిటి సత్కవీంద్రులు సభల్ సాధింపఁగాఁ బోర! "నీ
వా, నేనా!" యనినప్పు డిప్పగిది దుర్వ్యాహారముల్ పల్కిరే!
గానం జే రెటుఁ వచ్చు? హెచ్చు నసమర్థత్వంబు పైపెచ్చు: వి
ద్యావైచక్షణ్యము లేదుపో! పెళుచులేలా, నోటిసాం పేర్పడన్?

మ. "అన లే" దంచు వచించి తప్పుకొనువాఁ డల్లంతనే పోక నే
గనియిప్పాండితిఁ జూపు టెందులకు? ధీరమ్మన్యతాదోషపుం
గనులా, నిన్నెదిరించువారు! ఘను లాకాంక్షింతు రే విద్వద
వ్యసితో వాద? "మధాత్తు" గాథ వినలేదో! నీవు మున్నెన్నఁడున్.

క. వ్రాసినయుత్తర మెందుకొ
ఆసంగతి విడిచి రజ్జులాటకు దిగి "నే
బా" సనిపించుకొనెద నను
వాస యాతని కెంత మనమునం దున్నదియో! 76

క. సభ మాట విడిచి యూరక
గథసమ్మున నేనొ నోద వ్రాసినఁ దనకున్
బ్రభ గల్గునె? యకటా, రా
సభమే లోకమ్ము! చర్చ సలుపక యున్నే?

క. "చాలును దుర్వాదం" బని
బాలుఁడు తుది వ్రాసికొనెరొఁ "బరువాలుఁగని యా

ఫ్రా లటువంటిది" యని తన
లోలోఁ దెలిసియును వ్రాసె లోకముకొఱకై. 78

క. గురుధనమఁట ! హరణంబఁట !
పఱపఱ నిటు వ్రాసినంతఁ బావనుఁడై తా
గురుధన మెఱుఁగని లోకో
త్తరచరితుం డాయె నంట ! ధార్ష్ట్యం బవురా !

క. అప్పు గలదు పత్రము గల
దప్పునకుం దగిన భూములం దున్నవి యీ
తప్పుడు ప్రసంగ మేమిటి
కిప్పగిదిన్ వ్రాసె యొక్కొ యితఁ డధముఁడగున్ ! 80

క. గురుఁ డప్పిడు ద్రవ్యం బది
తిరిగియు నీ భూమిఫలనఁ దీఱె. నితనికిన్
గురుఁ డిచ్చిన ధనమునకున్
గుఱు తేమియు లేమి నీఋణుం డెట్టులగున్.

మ. గురునామమ్ముఁ దలంపకే సభ నోరిం గూర్చుండఁగాఁ బోవు శాం
కరినామం బొకపట్టునన్ స్మృతికి నెక్కన్ దక్కినం దక్కుఁ గా
కురుగ్రంథ మ్మొకఁ డిచ్చి యీ జగము దా నున్నంతకాలమ్ము స
త్పురుషుల్ మెచ్చుకొనం జరించితివి నీతో నీతఁడా పోలుటల్ !

ఉ. విద్దెను సాటి గామి పృథివీతల మెల్ల నెఱుంగు నిన్ గురుం
"డద్దిర" యంచు మెచ్చె, నితఁ డందులకుం గొఱ గాఁడ, పత్రముం
బద్దును నుండఁగా గురుధనంబు హరించుట నాఁగ నెట్టి ! దీ
నుద్దికతమ్మునం దనకు జోడుగ ని న్నొనరింప నెంచెనో ?

చ. గురుధన మన్న విద్యయ యగున్ ; దన కిచ్చినవిద్య సత్సభాం
తరములఁ జూపువేళ గురునామము దాఁచినవాఁడు పాపి ; త
స్కరుఁ డన వేఱు లేఁ డతఁడ కాఁ దగు ; దద్ధనహర్త వాఁడె ; త
త్పరిచితి పాపహేతు నగు వాని మొగమ్మును జూడ రుత్తముల్.

క. మరియాదగ వ్రాసిన నీ
తరతమభావంబు దెలియఁ దన కెట్లగు ? బల్
దురుసుతనముఁ జూపుచుఁ గడు
నటియుతఁ బద్దెమ్ము లంపు టది యేమిటికో ! 85

ఉ. పేపరులోన నీవు తగు పెద్దలు మెచ్చఁగ వ్రాసియుంటి; వా
రో! పరుషంపుమాట లెవియో యొక కొన్నిటి నెత్తిమెత్తిగాఁ
జాపము నాక వ్రాసి యవి పద్దెము లంచును జాటుగా గురు
శ్రీపతివైన నీకడకుఁ జేర్చిరి లోకము మెచ్చఁ గోరుచున్.

ఉ. చాటునఁ దిట్ట లేరని వశిసంగము గోరితి వౌర! వారి వా
చాటతఁ జూప రాదె సభఁ! జాలునదే కదిపేలు; నీవు న
చ్చోట నొకంట నుండి యవి చూచెద వీశ్వరవేరో, జీల్గుచెం
డో! టకటాంకు లేమిటి కహో! పెదయుక్తులు గీర్తి నిచ్చునే!

చ. గురు వని చెప్పఁగా మఱపు గూరినఁ గూరెడుఁగాక యెందు నీ
యెఱిఁగి యెఱుంగ రానిపలు "కీశ్వరవే" రని గూడ దాని సం
బరముగఁదా వినంగఁ "బినబాబు! వచించిన" దన్నచో, మనో
హరముగ విన్నవాఁడు తన కౌనొకొ! యిప్పు డసత్య మాడఁగన్.

తే. గీ. వినియెఁ బో! తాను "నీశ్వరవే" రనంగ
"నంతవాఁడనె కాఁబోలు" నంచు నెంచె
నిప్పుడే మయ్యె వాచేవ! యెదిరి నిన్ను
వేరు గారాదె! రెండుగా మాఱనేల?

చ. ఎలమి నినున్ జయించి పయి "నీశ్వరవే" రగునేని "యింత యు
జ్జ్వలమతి శిష్యుఁ డయ్యె" నని సంబర మందుదుఁగాదె; యేను నన్
దలఁపకయుండుఁ గాక గురుతాపద మాతని వ్రాఁతె చెప్పుఁ, ది
గ్మలగురుముద్రి పీఁపుపయిఁ గ్రాలు భుజంబు భజింప జంకినన్. 90

మ. "మన మేగంబని లేదు పీఠపురి కస్మచ్ఛిష్యు లందున్నవా"
రను నానందము తప్ప శిష్యుఁడయి నా కర్పించు భాగ్యమ్ము లే
దనృతం బాడుకతానఁ బోవునది లే దౌరా! జగంబెల్ల బో
రన నూరేగిన మద్గురుత్వ మది యేలా డాఁపఁగా నెంచెనో.

ఉ. డాఁచిన డాఁగువాఁడ నొకొ తక్కినదేశికులట్ల! కీరితిన్
మోచినవాఁడ; "విజ్ఞుఁ" డని "మూఢుఁ" డటంచును గూడ వానికిన్
దోఁచక పోయెఁ గాక; యెటు దోఁచెడు నీకలహమ్ము చూచి "యా
లోచన లేదు పాప" మని లోకులు నవ్వెడి యోగ ముండఁగన్.

ఉ. "చెప్పక పోవుఁ గాక యొకశిష్యుఁడు తన్ను గురుండటంచుఁ దా
నిప్పగిదిం జెనంగు టది యీతనికిం దగ" దంచు నన్నుఁ ద

“విన్నవ ప్రథముండు శిష్యుఁడయి యట్లు కృతఘ్నత చూపు టెంతయుం
ద ప్పిది తప్పు త”-ప్పనుచుఁ దజ్జ్ఞులు పల్కుట తప్పు కేగతిన్ ?

ఉ. చాలఁ బఠించి పోసెనఁట ! చర్లకులాంబుధి చంద్రు సన్నిధిన్
నాలుగొ మూఁడొ మాసములు నాకడఁ బొత్తము పట్టె నంట ! యీ
బాలుఁడు రెండుశాస్త్రములు వచ్చినవాఁడఁట ! యెందు కీయస
త్యాలపనంబు లన్నఁ జనుఁ డక్కట, యొక్కఁడు లేఁడె యప్పురిన్ !

*ఉ. చాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పినవా రఁట శాస్త్రపద్ధతిన్;
బాలకవుల్, గురుం డెవరొ, వచ్చిన శాస్త్రము లేవొ ? యిర్వురుం
జాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పిన టెక్కఁడనో ? యసత్యమే
చాల పరిశ్రమం బొకట సల్పి గ్రహించిన పెద్దవిద్దెయా !

†ఉ. ‘మూలము ముట్టఁగాఁ గవనముం గని యారసి వార’లంట ! వ
ద్యాలటు లుండనీ వచన మంచు రచించిన గ్రంథపీఠికన్
నాలుగు పంక్తులే నొరులు వవ్వనిపంక్తులు లేవు; దీనికే
“మూలము ముట్టినా” మని ప్రమోదము చెందుదురయ్య ధీనిధుల్!

ఉ. మూలము ముట్టఁగాఁ గవనమున్ గని యారసివార లేమి ! గ
ద్వాలయు నాత్మకూరు వనపర్తియుఁ గాదు పిఠాపురమ్ము భూ
పాలుఁడు చిన్నవాఁడు, తగుపండితు లప్పటి కందు లేరు వా
చాలత లిట్టి వెట్లు కొనసాఁగెడి వేఱొకచో సదస్సులన్.

చ. చరలకులాబ్ధిచంద్రుని ప్రసాదమునన్ గణియించు శక్తివి
స్ఫురణము చూపరాదె ! యలమూరియు నన్నునుబోలె నక్కటా
“గురుఁడ నెవ్వైతినో” యనుచుఁ గొంకఁగ మూలముడుంగ నేల ! తు
ష్ప రగులఁ దిట్టు టంచుఁ దలపోసెనొ ! సత్కవితావినోదముల్.

చ. చరలకులాబ్ధిపద్యగతచంద్రుఁడు “ బ్రహ్మమనీషి ” యంచుఁ గొం
దఱు భ్రమ చెంది యీతని వృథా మనకున్ సహపాఠిగా గణిం
తురఁట ! యిసీ, గురుండ నను దోసముపై నిది యొక్కదోస మో
తిరుపతిశాస్త్రి! యెవ్వరు విధిన్ దరియింపఁగ నేర్తు రక్కటా!

చ. చరలకులాబ్ధిచంద్రుకడఁ జాలఁ బఠించునుగాక పీఠికా
పురవిభునొద్దఁ జూపిన యపూర్వపు విద్దెకుఁ గారణం బెవం ?

---

*ఉ. చాలఁ బరిశ్రమం బొకట సల్పినవారము శాస్త్రపద్ధతిన్ † మూలము ముట్టగాఁ గవనముం గని యారసి వారమింక — వేం॥రా॥ గ్రంథమాల 4 పుట.

[illegible] మూసిన దాఁగ నేర్చునే
గురుఁ డని నీవు వ్రాసితివి 'కొంత చమత్కృతి' యంటి, యక్కటా!

చ. 'గురుఁ డని శిష్యుఁ డంచు నొకకొంత చమత్కృతి చూపి'తంట! య
క్కట యెపుడున్ ద్రోవఖర్చు లిడి గౌరవమొప్ప నిమావెంటఁ ద్రిప్పి య
క్కరము లొసంగినట్టి గురుఁ గా దని సంధుడు మెచ్చి మేఁకతో
తిట్టఁగినవాఁ డెవండు తన కిన్యు యుఁ గప్పుఁ గలాఁడు పోడిమిన్?

చ. గురు వని శిష్యుఁ డంచు నొకకొంత చమత్కృతి చూపు బెట్టితో
సరిగ లిఖింపఁగాఁ దగిన పాత్ర్యముగల్గినఁ జూపరాదె? త
త్తఱపడ నేల? పద్దమునఁ దక్కిన యంశము లేల లేవు? మ
ద్గురుత దొలంచు సంగతులు గొండొక వ్రాయఁగరాద యుండినన్.

ఉ. మూసిన దాఁగునే! "కద్దుఁ బ్రిబద్దుఁ డితండు గురుండు పేర్మిమైఁ
జేసినమేల్ వృథాగ మఱచెన్, చెఱిచెన్ గురుశిష్య పద్ధతిన్
శాశ్వికమై" యటంచు చవనివాఁ డొకఁ డుండునె! పక్షపాతపుం
దాసులు తక్క; నేమిటి కతథ్యవచస్కులతో వివాదముల్.

ఉ. వాలుగ మున్ను మా సభలు వ్రాకడఁబో త్తముఁ బట్టినాఁడఁ టా
శీలవదగ్రగణ్యుఁ; డిట్లు చెప్పఁగ నొకరెట్టులొప్పె? నొప్పెఁ బో,
భూతల [illegible] "పాచ్చెము మాని వచింపు" మన్నచోఁ
దేలకయున్నె? మోముకళ దీనియథార్థము దెల్పకుండునే!

ఉ. ఏపని యేమిఁ జేసి తల [illegible] మ వ్వరుఁ డొక్కమాట తా
నీ[illegible]ని, నా! [illegible] గృతఘ్నత చెప్పఁడు [illegible] వాని మోముపైఁ
[illegible] వెల్వెల, [illegible] దొనర్పింప మఱొక్కఁ డౌను వాఁ;
డీ పరమార్థమున్ దెలియ మేమిటి కింక బహుప్రసంగముల్.

ఉ. ఏవపువాద [illegible]! [illegible] శే షచియింపెదఁ గూపమంధు గో
దావరి యాత్ర కొంత [illegible], దద్గత వీరము గూడి [illegible] రమై
పోవునొ, [illegible] బుద్ధిమదగ్రగణ్యులే గ్రహింత్రు నా
కీవిధమైన శిష్యుఁ డొకఁ డిచ్చు యశం బది యెంత పాటిదో. 108

చ. [illegible] సన్నిధి, [illegible] వ్రాయ స
[illegible] దల్పవచంద్రుఁ [illegible] నొకించుకంత, నో
[illegible] గ్రంథములన్ వధావసం
[illegible] !

ఉ. లేఁడు పరాపరోక్తుల నెఱింగి విచారణ సేయఁజాలువాఁ
డెందును లేఁడె, తన్నుసరసకవిశ్రేణిఘటల మెచ్చ్యముఁ, జే
డెందును లేఁడె, యయ్యది భరితము ద్విజప్రకరమ్ము సెల్లఁ, బూ
డెందును లేఁడె, యయ్యది చరించెడి సత్పథమరయఁ బొందుగన్.

చ. తనకలరామకృష్ణకవి తద్దయు శిష్యుఁడు, తాను నేను న
మ్మిన బలుశిష్యుఁ, డిర్వురును మీయెట కేఁగియుపోయె! మట్టిచో
జనవరునొద్ద నాదగుప్రశంసయె యుత్తమి కేమి హేతువో? వుం
డిన నది పేరునందుఁ బ్రకటింపఁగ రాదె జగమ్ము మెచ్చఁగన్.

*ఉ. సూరయగారితోఁ బలికెఁ జూ! యతఁ "డీ విడినట్టివిద్ద బల్
నీరసమై యెటో చనియె నీవు గురుండవు కావు నా"కటం
చా రసవేది నాకు నిది యంతయుఁ జెప్పె, స్వబుద్ధిమార్గమా
ధీమనియందుఁ జొన్పు సువిధేయున కేపని సేయరా దికన్.

మ. మధునాపంతుల సూరయాభిధుని సమ్మానించె నీరీతి, నా
బుధమాన్యుండు వచించె నిచ్చవడి "పో! పో! యెంతవారైన యి
య్యానరూపుం గలి మండ వచ్చు" నని "తాతా! యీతనిం జెప్పఁబో
కు ధరన్ లేఁ డిటువంటిధీరుఁ"డని వాక్రుచ్చెన్ బరం బేగుచున్.

ఉ. సూరయగారనంగఁ గడుసూరియఁ దండ్రికి మేనమామయున్
ధీరుఁ డుదారుఁ డీతనికి దేశికుఁ డమ్మహనీయుఁ డట్లె నే
నేరమి నట్లు చూపిన వినీతున కే నొక లెక్కయే! "మహా
శూరుఁ డితం"డటం చదియ చొప్పనఁ జెప్పెడుఁ జెక్కులేటికిన్. 112

ఉ. ఆసమయిక్ వరమ్ముఁ గొని యాతఁయి దేవుని నెత్తి మొత్తు భ
స్మాసురు లిప్పుడుం గల, రహంకృతిశాలుల సట్టిమారవి
శ్వాసుల నొంచు శ్రీపతులు సజ్జనమాన్యులునుం గలారు "సే
బా"సని వారిమెచ్చు గుణవంతులునుం గలరయ్య, శ్రీపతీ!

---

*"...గారికి—మ. వెం. సుబ్బారావు........లేక, గిరతముఁగాని సూరయ్య తాతగారియొద్దఁ జదివినదంతయు మఱచి పోతినను కారణమున గురువులుగా వేసికొనలేదని వెనుక తమ యొద్ద నన్నమాట యెచ్చటనైనను తమరు వ్రాయింపుఁడు......................."

వెం॥ సు॥ రా॥

ఈ వెంకటసుబ్బారావు మధునాపంతుల సూరయ్యగారి కుమారుఁడు.

చ. మొదటిగురుం ద్యజించె నొక మూలము లేకయె నన్ను నీగతిన్
బదపడి వానిఁ బోవిడిచె, మధ్యగురుం డిటఁ జర్లచంద్రుఁ డీ
కదనమునాఁటికిన్ మిగిలెఁ, గావున వాతని చేతియూఁత ని
న్నదిరి జయింపరాదె! యిటు లేటికి మూల మణుంగు పోఁడుముల్.

తే. గీ. ఉభయశాస్త్ర ప్రవీణులఁ టుభయులును మ
రేవి యా శాస్త్రములు? వాని యెఱుక యెట్టి?
దుభయ శాస్త్రము లన నసత్యోక్తులును గృ
తఘ్నతావాదములు నేమొ తత్త్వమరయ!

* క. బావయఁట! యతఁడు శాబ్దిక
జీవుండఁట! యతని కితఁడు శిష్యుండఁట! యే
మీ! వీరల పాండిత్యపుఁ
జేవయుఁ గవనంపుఁ జేవఁ జెప్పఁగ నేలా! 117

శా. "పుల్లాసారులు గారు వచ్చి రరుగో! పుస్కాంబులన్ దేవ యా!
మల్లాసారులు! శిలమంతులము మేమా! పుస్కముల్ దెచ్చుటా
యెల్లాసారులు గారు తెత్తు రకటా! యేమండి! కూర్చోండి! మీ
రల్లాగంటది దమ్మమా!" యనువిధంబౌ నీ ప్రసంగ మ్మహో!

† 8 సీ. బావకుశాబ్దికజీవత్వ మెటులబ్బెఁ? దనకెట్టులబ్బెఁ బ్రాథమిక పదవి?
అణుమాత్రముం గాని యవధానమున కెట్టు లత్యద్భుతపు బిరు దను ఘటించు?
తలమీఁదివార లెందఱో కవీశ్వరు లుండఁ గోరు నీతండు పెండేర మెట్లు?
పేరెడ! యూరెడ! పెంపేడ! సొంపేడ! ఘంటాశతం బేడ! కవన మేడ!

తే. గీ. ఏడ నీ! వేడ యీకవు! లేడ సూర్యుఁ!
డేడ ఖద్యోతములు! నీకు నింతమాత్రఁ
దెలియదేనియుఁ జూడుమా, దేశమాత
పత్రిక వచించు నివ్వారి పాటవంబు. 118

ఉ. ఆకుకవుల్ శతమ్మును సహస్రము మున్నను నేఁడు నుండ వీ
రాశవహించు టెట్టి దకటా! కట! ప్రాథమికత్వమంద, న
బ్రాశి పటుంచి కూపమును బ్రాథమికంబన రెవ్వరేని యీ
యాశకు మేర లేదుగద! యందని పండ్లకె యఱ్ఱు చాఁచెడిన్.

---

* ఉ. పన్నుగ నాకు సత్కవన పద్ధతి నేర్పినబావ శాస్త్రసంపన్నుఁడు......

† ఈ కవితావిధానమునకు మేమే ప్రాథమికులము" 8 "సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవా." (వెం॥ రా॥ గ్రంథమాల 19-28-49 వ పుటలు చూ.)

మ. మొదమొన్నన్ గతియించు శిష్టకులజున్ మాన్యున్ గవీంద్రేడ్యునిన్
జను లింకన్ వినకుందురీగాక ఘటికాసద్యశ్శతగ్రంథక
ల్పవచుంచున్ ఘటరాట్కవిన్ దెలియరో!* లాఁతుల్ శతంబుండఁ బో
లని యీమాట గలట్టి కాగితము నేలా చింపివేయింపరో. 120

ఉ. చింపిననేమి కాగితము చింపక యుంచిననేమి యెవ్వ రా
దంపుడుపాట నమ్ముదురు? తప్పుడు వ్రాఁతనుబట్టి చింపివే
యింపఁగఁ బూనుచోఁ "గవనమెల్ల వనం" బగుచుండఁ జింపివే
యింపరుగాక, "గ్రుడ్డికను లేటికి మూసిన మూయకుండినన్?"

మ. అఱకన్ గట్టిన గంగిరెద్దుఱుకదే! యాత్మీయవాద్యధ్వని
స్ఫురణం బించుక విన్నయంత; నటులే మూరుల్ కలావాద దు
ర్భరతాఖండు లాఁకంటఁ గట్టువడియున్ బాండిత్యకండూయనో
త్సరణోత్సాహసహాయులై కవులతో సంధింప కెల్లుందురో.

శా. వేఁడున్ వాడని కీడుమాట లిసిరో! "వేయిండ్ల పూజారియా
వాఁడా" యన్నవనాథరై యొకట విద్యాంసుండు గూర్చుండునే
మూడుంబోలె, మహాకవీంద్రచరితల్ మూచూడలేదొక్కొ "పం
డ్లూడుం బో!" యని నీవు మున్ననినదే యుక్తంబు మామ్మాటికిన్.

ఉ. కుంటి కవిత్వమో మఱియు గ్రుడ్డి కవిత్వమొ కాని నేఁడు మె
చ్చంటుట దుర్లభం బనియొ యక్కట! యిక్కవు లట్టి కైత కై
కొంటకునై కడంగెదరు కొందఱు ప్రాజ్ఞులచేత గ్రుద్దులున్
గుంటులెకాక యమ్మలును గొండొక పూజితులౌ టెఱుంగరో!

ఉ. కబ్బము లచ్చువేతురఁటకా! యవియే వచియించుఁ గాక యా
రబ్బసమెల్ల నేమిటికి నవ్వయు నట్టును నీకుఁ? గోఁతికిం
గొబ్బరికాయలాగు సమకూఁడెను బత్రిక యొందు వారి; కా
గబ్బది మున్నె లోకులకుఁ గన్పడె నొండొరు లేల దీనికిన్.

శా. లేకల్ వీరిప్రవీణతన్ దెలుపు నీ లేఖావివాదంబు లే
లా? కృష్ణం గని బోధినిన్ జదివి యన్యంబైన సత్పత్రికా

---

* ఖ్యాత శ్రీరఘునాథనాయక దయాధారానువారోన్నమ, ద్వీణావాదన సంస్కృతాంధ్రకవితాసామ్రాజ్యలక్ష్మీజుషా, తత్తాదృక్షుటికార్థనిర్మితశతశ్లోకీ, ఫణిగ్రామణీ, వాణీపాత్రకృతశాస్త్రసైపుణసమున్మీలద్యశశ్శ్రీజుషా॥ మధురవాణి (ఈమధురవాణి తంజాపురీ సంస్థాన విదుషి) స్వహస్తపత్రికాశినీ పత్రిక చూడుఁడు.

నీకంటెన్ జవి చూచి రేని మతులెరో! నీ వల్ల యాతాయనా
లీకళ్యాణపుఁబాట నొక్కి తిరిగి చేసెం బ్రాఁతలేదా! సఖా.

క. "మిడతంభొట్లు శకున" మను
పడువునఁ గన్నం బొకంటఁ బాతినయంతం
దుడుకు పడఁ జెల్లునే! యీ
క్కడ నెవ రున్నారొ సుంత గాంచఁగవలదే. 127

చ. "ఇరువుర మేము మీ రిరువు రిందవ రెవ్వరిఁ గోరుకొంటిరి
ర్వ్యరు నొకనన్నె రొందిరి పోరి జయింతురో? లేక యిర్వ రి
ర్వ్యర నెదిరింతురో? తెలుపఁ బోలు" నటన్న వృథాగఁ జాటుచున్
మురిసిన నేమి లాభ మగు? ముక్కున నూపిరి లేద యాదెసన్.

ఉ. లోక మెఱుంగుఁజా! కవితలోఁగల పాకము; శతృవైన సు
శ్రీ కలకబ్బముం గని 'యిసీ' యనఁ జాలఁడు, మిత్రుఁడైన న
శ్రీక కవిత్వమైన 'బళిరే' యని మెచ్చుకొనండు; నీకు నే
లా కలహంబు? లోకమె రసారసచర్చ యొనర్చుచుండఁగన్.

శా. తాతాచార్యులు లోనుగాఁగలుగు తంత్రిజ్ఞుల్ వధానార్థమై
యేతేరం గన మెక్కొ! సభ్యజను లీస్సీ యంటయుం గాంచమో!
యీ తంత్రిజ్ఞులు వారి కెంత వనుకో యేతేరఁగాఁ దగవా
లేతన్మాత్రులతో వివాదమున కీ వేలాగు కాలాఁగితో.

ఉ. "మా కవితావిశేషములు మానసవీథుల సంచరింప" నం
చా కవు లాడు మాటలకు నప్పురవాసులె గేలి గొట్టుచున్
"మీ కవితావిశేషములు మేదరవీథుల సంచరించుఁ జుం
డో కవులార" యంచుఁ గడునుల్లస మాడుదు రంట! ఖంటినే.

ఉ. 'మా కవితావిశేషములు మానసవీథుల' పద్య మందు "వీ
రేకవి" యన్నచోటఁ గల 'యే' ప్రకృతస్థితిఁబట్టి ప్రశ్నగా
స్వీకృత మయ్యె, జెండ్లనుట సిద్ధము నయ్యె, రసజ్ఞు లెల్లరున్
మేకు బిగించి లాగుటయు మేకొనె నేమిటి కింక బీరముల్.

చ. కవి కవితావిలాసము జగన్నుతిలోఁ బనిలేనిదేనిఁ గా
కవియుఁ గవీంద్రుఁడే యగునుగాక వివేకముతోడ నేమి! ఘూ
కవియుఁ గవీంద్రుఁడే యగునుగాక రసారస చర్చయేల! యే
కవియుఁ గవీంద్రుఁడే యగును గాకిఁకఁ బాకవివేక మేటికిన్. 133

చ. ఎవనికవిత్వమున్ విని యహోవ [illegible]
కవు "లిదివో! కవిత్వ" మని కంపితశీర్షచమత్కృతిన్ మహా
త్సవసవిశేషనటచితసుధారసధారధరీకు లౌదురో,
కవియనఁగా నతండ యగుఁ గాకవు లేకవు లేనిఁ గాకవుల్.

శా. దారిం జిక్కిన లాడ మొందుకొని మోదం బంది "యీ మీఁదనే
స్వారిం జేయుఁగ మూఁడు లాడములు నశ్వ మ్మెక్కెడుఁ జాలో" టటం
చూరం బొచ్చినభంగి బాలకవు లేదో కొంచె మార్జించి యా
ధారాధారమునన్ భవత్పదవికై ధ్యానించుచున్నా రహో!

ఉ. గాసెల పిండిపంటకయి కాంతుఁడు కాంతను బృచ్ఛ సేయ, నా
సారసనేత్ర వ్రేలఁ గొట్టి చయ్యనఁ జూపి "యి దొక్కెడున్న దా
ధార" మటన్న సామెతగ ధార యొకించుక కల్గుమాత్రనే
మీ రవధానపుంబనికి మీఱెఁడురై ప్రయతించి రక్కటా!

ఉ. నీ వచనంబు లెందుకో మనీషులు నవ్వుదు రంటసత్యముల్
లేవనియో కృతఘ్నతలు లేవనియో గురునింద లిందులో
లేవనియో ప్రమాదములు లేవనియో స్వవచోవిఘాతముల్
లేవనియో! మనీషులు మలీమసచిత్తులఁ గాని మెచ్చరో!

చ. గురునకుఁ బంగనామమిడు కోయిలపిట్టలు గాని పండితా
దరము వహింపరో! యుగవిధం బిదియో! యివి బోధ సేయ వ
ప్పురమరహస్యశాస్త్రములు బావయుఁ దాము దక్క నేరరో
యొరు! లవి నేర్వఁగాఁ దగిన దొండొకకాలను దాము నిల్పిరో!

శా. తా నేదో మనముందుఁ దుమ్ముకొని యాస్థానమ్మునన్ నన్నుఁ జే
కొ న్కమ్మకింపక పోయి, లోకులు "గురుద్రోహమ్ము గావించె" నాఁ
గా "నే నీశ్వరవేరు వారి" కనుచున్ గర్జించి నీ కోడి గే
హేనర్దిత్వముఁ బూనె నీతనిని నీ వింకేల జంకించెదో!

ఉ. "భారతనాటకమ్ముల నెబా సని లోకులు మెచ్చ వ్రాసి యీ
పాటుఁ దెఱుంగఁడే యకట! పాడినవారినె పాడఁదోలు టే
పౌరుష?" మంచు నిన్ను బుధవర్యులు దూఱరఁటయ్య! యెందు కీ
సారవిచారులం గెలువఁ జాలఁబ్రయత్న మొనర్తు? వక్కటా! 140

శా. బాలమ్మన్యుల పోరు కీర్తికరమో! ప్రాగల్భ్యసందర్భమో!
శీలాలంకృతియో! భవత్సుకవితాసీమంతినీచారులీ

లాలాస్యానుగుణంబొ ! యేమిటనికై లాభించునో ? తెల్పు మీ
యాలం బింతటఁ జాలుఁ; జాలు నిఁక నేలా తూలికాచాలనల్ !

మ. చదరంగమ్ముఁ గలావివాదగతులున్ సంగ్రామరంగమ్ములున్
ముద మీనేర పసారు లన్య లయినన్; మున్నున్న నైపుణ్యసం
పద గూడం దొలఁగించు; నీ కెచట సంప్రాప్తించి రీసత్కృతుల్ !
పదముల్ దొట్రిలు వారి కైత నడఁపన్ బ్రాజ్ఞుల్ ప్రశంసింతురే!

శా. సింగం బాఁకలి దీటి యున్నతటి వాచెంతం బ్రవేశించి వే
దృం గోమాయువు నోటిప్రక్కఁ బడుకండన్ లాగి భక్షించు, గో
లాంగూలాదులు హేలమై నరిగి వేళాకోళముల్ సేయు, వే
మిం గోపింపమ వానిపై, నటులె నెమ్మిం జూపుమీ వీరిపై.

చ. తిరిగితి కొంత దేశము ప్రతిజ్ఞ లొనర్చితి నిల్పుకొంటి ము
ష్కరుల నదల్చి సత్కృతుల గౌరవ పద్యము లందుకొంటి "ది
క్కరి కిన యాతఁ"డన్ యశము గాంచితి కాంతువు కాంచుచుంటి వో
తిరుపతిశాస్త్రి! నేఁ డనుమతింతునె భీరులతో వివాదముల్.

చ. నలుపది యేఁడ్లు వచ్చె నరనాథులచేతులు నిన్నుఁ గోరువా
రలఘుమతుల్ గలారు, ధన మట్టులె యుంచుము విద్దెలోన ని
ష్ణులుఁడగు కృష్ణభూవిభునితోఁ గడు నెయ్యముఁ దియ్యమున్న నీ
పలుకవులన్ జయించి ఫల మావల నందెడి దేమి చెప్పుమా. 145

మ. ఫలమే యందఁగ నిచ్చ యున్నయెడ నీ పాండిత్యమున్ గొనిముం
గలఁ జూపం జనఁగావలెం బిదప నీకవ్యగ్రణీవ్యగ్రతల్
తల యొత్తం గమకింప, నెత్తునెడఁ దద్వారంబు వారించు ని
గ్గులు నీ నేరని వొక్కొ ! తాతకును దగ్గుల్ నేర్పఁగా నేటికిన్.

శా. ఇంకన్ గ్రొత్తనృపాలురం గనియెదే! యీ, వెన్ని యేండ్లయ్యె రా
జాంకం బాత్మకురు ప్రభుం డిడిన మాన్యం బింతకుం బుచ్చుకో
నంకింపన్ మది లేనివాఁడ నెవరో యుద్వేగులై నోటి గా
టంకన్ గోసినపట్టికోఁతలకు నీ వేలాగు లక్షించితో.

శా. మెసగాఁ డొక్కరుఁ డాఱుమాసములు సాముం జేసి మార్మ్యాలఁ బం
బిసభీషింపన డాఁగియున్న ముసలాపెం బోరికిం జీరులా
కునఁ గూపస్థితదర్దురప్రకటదుర్గోష్ఠీవిరావార్భటీ
జనితాహంకృతి కాఁకపై పెనఁగు లేఁచందంబు నీ బోఁటికిన్.

శా. "ఏదో వన్ననివాఁడు గాన సభకే కేతెంతురా!" యంచు వి
ద్యాదక్షుండు వచించుఁగా, కితరు లాతం డెవ్వఁడో, వాని వి
ద్యాదర్పం బది యెట్టిదో, యెఱుఁగి యేలా వత్తు! రేలా యనం
తాదారుం డిది యిచ్చగించు? నిజవిద్యాత్సారసంవేదియై.

మ. ఉరువేగస్ఫురణాగపాటనపటుస్రోవాహినీవార్ఝరీ
పరిణాహారభటీపటాత్కృతులకున్ బ్రభ్రష్టసారంబులై
తరుషండంబులు నిల్చెనేని భవదుద్యద్వాగ్ఝరాసారపు
ప్కారకోలాహలముల్ సహింపఁ గలుగున్ గాకవ్యహంకారముల్.

చ. కలదుగదా! యశోధన, మఖుండు లనేకులు మిత్రు లున్న వా
రెలమిఁ గవిత్వరాజ్యరమ నేలుచు నుంటివి మున్నెపైన ని
శ్చలగతి నుండ కేమిటి కసారులతోఁ గలహమ్ము, లక్కటా!
తెలియవె "వృద్ధనారులు పతివ్రత"లంచు వచించు న్యాయముల్.

శా. ఉండుం గావుత శిష్యుఁ డొక్కరుఁడు మాయోపాయమిథ్యావచో
ఖండప్రాభవశాలి నిస్తులకృతఘ్నత్వానుసంధాయి వా
క్ఛాండుం డాతని సాదుసేయు టది నీశక్యంబె? నీ ముంద రా
తం డెట్టుల్ నిలుచున్ సభాస్థలిని? గాతర్యంబు బాధింపదే? 152

ఉ. తేజ మెఱుంగలేని యొక ధీరవిచారుఁడు సారెకున్ మహా
రాజును "మాల" యంచుఁ దన గ్రామములోఁ దన వంటయింటిలో
భాజనముల్ వినన్ బలుకుఁ, బ్రాజ్ఞుఁడు దానిని లెక్కసేయునే?
యేజనుఁ డేనిఁ జెప్పిన మఱేటికి ధాటి వరాటకోటిపై.

శా. "ఊరున్ బేరును లేక యొక్కయెడ నెట్లో యెట్టులో యున్న యా
ధీరమ్మన్యుల పేరు పైకి నితఁడే తెచ్చెన్, వినిర్జించుఁగా
కారంభింపక మున్న వెన్నిడెడి విద్యాభీరులన్ వైరులన్
బాఱుం బోతులఁ దోలి లాభమ, యశం బా?" యండ్రు నిన్నున్ జనుల్.

ఉ. దగ్గఱవారికిం దెలియుఁ దత్త్వము; దూరపువార "లిర్వురున్
దగ్గరు తుల్యులే" యనియుఁ "దగ్గిన నించుకమాత్రమే"యటం
చెగ్గులు చెప్పికొందు రిది యేటికి మానఁగదయ్య; వారి యా
పగ్గెలు లోకమే యెఱుఁగవచ్చుఁ గ్రమమ్ముగ నాఁడునాఁటికిన్.

శా. "మొట్టో మే మనలే దసత్య" మను నమ్మొట్టిన్ వినన్ రాదె! యీ
చిట్టుంబుట్టు లిఁకేల? చేసియును "నేఁ జేయంగలే" దన్నచో

వట్టావందగు దోసమైన సమారిం బౌవళ్యాక మ్ముందు రీ
ఫెట్టిన్ మానఁగదయ్యా ! కాకవిగణోర్వీజాతఝుంఝానిలా !

మ. అవధానం బన నెట్టిదో యెఱుఁగరం చవ్వానికిం బెట్టు పే
ళ్ళే విశేషించి వచింతు "ధారణము లేనేలేద"టం చందు, వా
రివచోగుంఫమె సాక్ష్యమిచ్చు, "నివివో వృత్తమ్ములం" దంచు న
య్యవధానమ్ములె చెప్పు, నే తెలుఁగ రీ వ్యాపార మాఁటం దగున్.

ఉ. ఆసభఁ జూచి రెండఱు మహాత్ములు నందఱు నొక్కపెట్టఁగాఁ
'గాసరకూసరయ్యో' యని కాని వచింపరు మేలి మాట; నీ
కీసు జనించెఁ గాక, జగ మేటి కసూయ వహించెనో ! రసా
భాసము గాకయున్న నొక పద్దెము నొక్కరుఁ డేని యిచ్చెనే !

*శా. శాంతింపంగదవోయి ! దుస్సలతనూజాతుండు మున్ గీడి వి
క్రాంతిం దా విని యేమిచేసెఁ ? గురువీరవ్రాతముం గాంచుపై
గంతుల్ మానఁడె యుత్తరుం! డకట, కంగారైన యవ్వారిపైఁ
గంతుద్వేషిశిరస్సరద్వరఝరీకల్లోలముల్ నించెడే !

† శా. వీఁకన్ దమ్మను గోకిలమ్ములుగ నుర్విం బొల్చు విద్వాంసులన్
గాకుల్గా, బకముల్గ, గప్పలుగఁ, గోకశ్రేణిగాఁ జెప్ప ని

---

*శా. "శాంతింపంగదవోయి" యంచుఁ గడు వాత్సల్యంబు పెంపార మీ
యంతశ్శాంతి వచించెఁ గాక ; కలరే! ద్యావాపృథివ్యంతరా
శాంతవ్యాపకసుప్రసిద్ధగురుశిష్యవ్యాయవిచ్ఛేదివా
గంతేవాసికృతాపరాధసహనవ్యాపార పారాయణుల్.

మ. గురుధిక్కారణకారణం బయిన మత్కోపాగ్ని కీ కర్తృణాం
కురముల్ చాలిన యింధనంబు లగునో కో ! దాని నార్పన్ ఘనుల్
దొరకో నేటికిఁ! దోడుగా నితరులం దోరించుచో వాఁడు కా
తరులం బ్రోవఁగ మీ ఘనప్రకృతిచేఁ దచ్ఛాంతి చేయందగున్.

శ్లో॥ యః కశ్చి త్త్రిసరేణు రల్పధిషణః కామం కృతఘ్నో రటేత్
కిం తేనేతి పరిత్యజంతు కరుణావంతో భవంతోఽధువా
నిందా మాం స్పృహాపాతిన స్స సహతే సవ్యాకృతివ్యాకృతి
ప్రఙ్ఞావర్ధితసాహితీసుకవితా సర్వంకష శ్శ్రీపతిః. తి॥ శా॥

† తే.గీ. కాకి తోడేలు జక్కవ కప్ప గొంగ
లార ! కేలోడ్చి మి మ్మర్ద యడిగికొ నెద

ర్భిక్షుల్ బంధుగులోఁ జగూర్చు గుణువుల్ శ్రీ మాన్యఁగాలేరో! యీ
యాకంపంబది యేల? నిన్ గెలువరాదో వారి గారామునన్?

క. ఏల పిక మ్మ్రుస్ములలోఁ
బోలనివాదమ్ము! లుబుసుపోకకు నీకీ
బాలకవు లేడ దొరకిరి!
చాలుం జాలింపు మీ విచారణ లింకన్.

క. "పనిలేని నాపితుఁడు పి
ల్లినిగొటిగె" నటన్నరీతి లేకులతోఁ బో
రొనరించి మెచ్చు గొందువె?
జను లెఱుఁగరె యెవరి శక్తిసామర్థ్యంబుల్!

చ. ఎఱిఁగినవార లేని నృపు లీ వొనరించిన పద్దెముల్ చెవిన్
జొరఁబడుమీఁద నీ మొగముఁ జూడక యేగతి మిన్నకుంద్రు! మం
తిరి తిరి వెట్టుఁగాక, కులదేవత వల్దనుగాక, లేక లోం
దరపను లుండుఁగాక, రసతత్పరుఁ డాఁగునె యిట్టిపట్టునన్!

క. నాకే ప్రభుత్వ ముండిన
నీకవితాధారఁ జూచి నీ వొకచో నా
వాఁకిటికి రాకయుండిన
నీ కడ కేతెంచి కోరనే నీరాకన్! 164

తే. గీ. పాండవోద్యోగమునకుఁ దోడ్పడు మటన్నఁ
దీర దన్నట్టివాఁడ వీభీరుకలహ
మునకు నేలాటి ధారను ముంచియెత్తి
తంపు మిఁక నైన నేఁ జెప్పుమన్న కవిత. 165

ఉ. "జీలుగు బెండ్లు మీ" రని వచింపక పూర్వమె "జీల్గుబెండ్లమే
జీలుగుబెండ్లమే" యనుచు సిద్ధపడందగు బుద్ధిమంతులన్
బోలునె నీ వెమర్కొనఁగ! బుద్ధులు కర్మముఁ బట్టి పోవుఁగా
కేల యెదుర్కొనం గడఁగి రిట్టి ప్రబుద్ధులు నిన్ను శ్రీపతీ!

గలకలము మాని విననిండు పలుకుచుండెఁ
గండుఁగోయిల వీనులపండువులుగ. (కవిత 2వ సంచిక చూ.)

సీ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పేరులఁబట్టి తమపేరు లొనఁగూర్పఁ దలఁపవలయు
వారి కబ్బములఁజొప్పడు పద్యముల పాదములను దస్కరణంబుసలుపవలయు
నుప్పుపత్తిరి లేనియప్పు డవ్వారి శిష్యపశిష్యులపోల్కె నుండవలయు
నేకణంబులొ సంగ్రహించి యాపైఁ గృతఘ్నతకల్మిఁగోకిలల్ గాఁగవలయు

తే. గీ. మీఁదఁ దిరుపతి నెదిరించి "మెమ్మెమే" య
టంచు "డెంకాయ పిచ్చికోం" డనగవలయు
నంచు దైవంబు నొసట వ్రాయంగఁబోలు
లేక యుండినఁ గలనె యీ లేకిపనులు.

* ఉ. కాకము నేవఁ టాయన పికం బఁట! తాను గృతఘ్నుఁ డౌట కీ
కోకిల నేర్పె నంట! వెఱిగొల్లలు మేఁకలఁ బట్టి నేర్చునో
లే కెటు పోయినో మిథునలీలలు! దుష్పథ మూన రాదుగా
కే కుటిలంపుజంతువులొ యేరికి నేర్పవు దుష్ప్రవర్తనల్!

---

* కాకమా! నీవు నల్లనిదానవు. నీ కంఠధ్వని కర్కశఘోరము. కావున నిన్నెవ్వఁడు గనుఁగొనఁడు. సుఖమున దుఃఖమున, సంపదయందు నాపద యందు, వసంతమున వర్షఋతువున, నొకప్పుడన నేల? ఎల్ల వేళలయందు నుందువు. నిన్నెవ్వరు గనుఁగొనకుండుట కిదియొక మూలకారణము......... అన్నా! నీ వట్టి యనాదరమునకు నట్టి నిగ్రహమునకును భాజనమైతివా? అయ్యో! భగవంతుఁడు సృష్టికర్త నిన్నిట్లేల చేసెను?......... నీవును నల్లని దానవే. కోయిలయు నల్లనిదే. నీవును గూయుచున్నావు. అదియును గూయుచున్నది. మీ రిరువురు గాయకులే మఱి యిఁక విశేషమేమన—కోయిల యాదరణీయ మయ్యెను, నీవు గర్హణీయమ నైతివి. దీని కేమి కారణము? అది సమయోచితముగ గానము సేయుచున్నది. నీ వట్లు చేయవు. కోయిల వసంతారంభమున మృదుమలయానిలవ్యావర్తితం బగు రసాలపల్లవము చెంత నధివసించి యభినవజ్యోత్స్నా సముద్భాసమానంబు లగు దిగంతముల ముఖరితములఁ జేయు నా ధ్వని నాలకించి జగ మెల్ల మిగుల మోహించును. ....నీవు మాత్రము నీ ప్రాగల్భ్యమును సమయానుగుణముగఁ జూపించుటలేదు. దానివలె నుత్తరంగిత మగు స్వరలహరిచే నీజగమును వ్యామోహ పెట్టుటయు లేదు. .... కావుననే నిన్నెవ్వరును బ్రేమింపరు. నీ గానతత్త్వము నెఱుంగ నెవ్వరును బ్రయత్నింపరు. ఎల్ల యప్పుడు వినుచున్న నీగానము నెవ్వరును వినరు. కావున నీ యన్నమును దిని పెఱిఁగిన పరపుష్టము సమయానుగుణముగ నొనరించి జయము

ఉ. "బాబుకుఁ బెండ్లి యయ్యె" నని బాలుఁడు సంతసమందెఁగాని మే
కై బహివెట్టు చెట్ట సవతమ్మ ఘటించు టెఱుంగఁ డయ్యె!" నా!
రా, బధిరత్వ! మేను ఓకమైతిఁ గదా! యని యుబ్బెఁగాని యీ
శా బకపుంగవీశ్వరుఁ డెసంగు కృతఘ్నతఁ జూడఁబోఁడహో.

మ. అనుకొన్నట్లె ఓక మూాని కాకి? శునకం బావాని? యానే గజం
బెనుఁబో? తౌనొకొ పిల్లి పెద్దపులి? యా యీ జంతునిష్ఠంబు సు

నొందె ననియు నీవు సమయాసమయములను లోకమర్యాదను దెలియనిదానవై నిజస్వభావమునే యవలంబించి పరాజయము నొందితివనియుఁ జెప్పుచున్నారము. ఈ ప్రపంచమునను మీ వంటివారనేకులు గలరు. తఱచుగ వారిలోఁ జాలమంది కోయిలవంటి వారలే. తఱచుగఁ గోయిలవంటివారికే మిగుల శ్రేయము. ఎల్లప్పుడు దేశస్వరంబున నీచపు గానము చేయువారలు పరిష్కృతము నొకప్పుడును జయింపలేరు. ఓ వాయసకులతిలకమా! ఈ భువనమున నందఱను జయించి వాచదూకత్వము నొందుటకును దేవ్పన జగమునెల్ల వ్యామోహ పెట్టుటకును నీవు కోరుచుంటివేని సమయానుగుణముగఁ బ్రాగల్భ్యమును జూప నభ్యసింపుము. చిరకాలోపనతంబగు నీ రాగమును బరిత్యజించి మంజులముగ గానముఁ జేయఁ బ్రయత్నింపుము. అవును గాని, నీ కిట్లు చేయ శక్తిలేదు. ఏలన నీవు కాకమవు, కోయిలవు గావు. కావున నో కాకమా! నీ వెన్నటికిఁ గోయిలవు కాకుము. .... నీ పన్నిదినములఁ గోయిలకుఁ బినతల్లివంటిదానవై తివి. యుక్తవయను వచ్చువఱకుఁ బినతల్లిచే సాదరముగఁ బెంపఁబడి సుఖముగ నున్నవారలయ్యుఁ బిదపఁ దల్లిదండ్రులను నిందింప వెనుదీయనికొందఱు నవనాగరికులవలెఁ గోయిలయు నీయెడఁ గృతజ్ఞతను వహించుటలేదు. .... నానాప్రదేశములనుండి ముక్కముక్క తృణమును సంగ్రహించి యొక చిన్నగూడు కట్టుకొని యా గూటిలోనే కోయిలపిల్లను పెట్టుకొని గృహస్థధర్మములఁ బరిపాలించుచుంటివి ... జగము నిజముగ బాహ్యాడంబరములచే మోసపోవుచున్నది. నీ స్వతస్సిద్ధములైన యౌదార్యాది సద్గుణములను బిగ్గరగఁ దాళలయానుగుణముగ గానము చేసితివేని యప్పుడు నీవును బ్రసిద్ధిఁ జెందుదువు. ఇది నీకు సాధింప నలవి గాదు. .... అన్నా! నీవు వచ్చి మాయింటిముంగిట నెండి యున్న మామిడికొమ్మపై గూరుచుండి తడిసిన ఱెక్కలను బటపట దులుపుకొనుచు యథాప్రకారముగనే కూయుము. మేమును నిన్ను బహుమానింతుము.. (కవిత)

స్వనముఁ శుద్ధియు దీర్ఘశారీరమయుఁ జండాతిచండత్వముఁ
దన కేలాగు ఘటించు ? వర్ణసమతన్ దత్తద్గతుల్ గల్గునే !

సీ. కాకకోకిలముల పోకలం బట్టి యెవ్వాఁడు దేశికునితో వైర మూను ?
మేఁకపోతులఁ జూచి వేలుసీతి యటంచు నెవ్వాఁడు తల్లితో నవ్వులాడు ?
వాలమందలఁ జూచి యౌ ఒకీ ! యిదియంచు భక్షించు నెవ్వాఁడు పచ్చికసవు ?
తురకబిడ్డలఁ జూచి సరియంచు నెవ్వాఁడు పినతండ్రి కొమిరెలఁ బెండ్లియాడు ?

తే. గీ. పక్షులం బట్టి పశువులఁ బట్టి యితర
మనుజులం బట్టి నీతులు మనకుఁ గొన్ని
గలవు నేర్వంగ నివి కావు కావు కావు
పిల్లకాకి యెఱుంగునే వింటిదెబ్బ!

ఉ. కాకి గురూత్తముండును బికంబును శిష్యుఁడు నాట కేసుణ
శ్రీ కరతమో, విచారణము సేయఁ గృతఘ్నత యొందు పక్క వే
త్తే కనరాదు హేతువు; పరీక్ష యొనర్ప నపశ్రుతిస్వరా
పాకులగాత్రముల్ గలవె యక్కట, కోకిల కెక్కడేనియుఁ !

క. "కోకిలము కృతఘ్నత్వము
కాకియెడం జూపెఁ" నంచుఁ గాకవి చెప్పం
గాక, యది యెట్లు సరిపడు
నీ కల్పన సమ్మతింతురే సుకవీంద్రుల్ ! 173

తే. గీ. కాకి నామరూపమ్ములు గలుగఁజేసి
కోకిలమ్మను బోషించుఁ గొన్నినాళ్లు
అంత ఱెక్కలువచ్చునై నవలి కేగు
నంతమాత్రఁ గృతఘ్న మెట్లౌను పికము ?

క. మతిమాలిన మాటిది "తు
ష్యతు దుర్జన" యన్న నీతి నంగీకారం
బతికించుకొండ మన్నను
బ్రతిపక్షికి లేశమేని ఫల మున్నదియే ? 174

క. ఇది "సహృదయ" యను పత్రిక
బొదలెడునది యనిన వారు బుద్ధిగలిగి చూ
డఁదగరె, "ఏను బోలిసిన
యది" యనఁ గట్టుమని చెప్పనగునే ద్రూడన్ ?

సీ. కల్లుద్రావుదురొక్కొ! కలఁడల్ల బలరాముఁడనియెంచియెవ్వరేనలఘుమతులు
జూదమాడుదురొక్కొ నూరు శేరేని ధర్మాత్మజాతుండు దృష్టాంత మనుచు
తల్లిఁజంపుదురొక్కొ! తగ వేవి యొవరేని పరశురాముండున్నవాఁ డటంచు
కుక్కమాంసము తిందురొక్కొ! విశ్వామిత్రముని మాలి యున్నవాఁడని తలంచి

తే. గీ. ఉత్తమగుణంబు నేర్చుకో నొప్పుఁగాక
యధమగుణమున కకట! దృష్టాంతమేల?
కోకిలము గాఁగఁ జక్కని గొంతు వలయుఁ
గాని కృతమును మఱచుట గాదు నూనె!

చ. మన మొనరించునట్టి పని మాన్యుఁడునుం బొనరించుఁ గాక; యా
తనికి యశంబు దెచ్చినది తత్కృతియో, మఱియొక్కటో? యెఱిం
గిన నరుఁడేనిఁ దా నొక యకించనకార్యము సల్పియుండె నిద
ర్శనముగ నాతనిం గొనఁడు; సార మసారు లెఱుంగ నేర్తురే!

సీ. కొండెగాండ్రండ ఉద్దండగాయకవరేణ్యుఁడు నారదునికీర్తి నొందఁ బోరు
కొంప లంటించు దుర్గుణరాసులెల్ల శ్రీయాంజనేయులసాటి నందఁ బోరు
పరభార్యలనుగూడు దురితాత్ములెల్ల దేవేంద్రుతో సామ్యమ్ము నెనయఁబోరు
అనృతమ్ములాడు నీచాచారులెల్ల సాక్షాద్ధర్మరాజులై గ్రాలఁ బోరు

తే. గీ. ఒరు లొనర్చిన మేలును మఱచి "తిన్న
యింటి వాసాలు లెక్కించు" దంటలెల్లఁ
గోటిజన్మమ్ములకునైనఁ గోకిలములు
గారునూ! కాకవిద్విపగర్వహారి!

ఉ. కోరుటఁ వార లప్పు నొగి గూబలు నల్పి వసూలుచేతు, రె
వ్వారు కృతఘ్నతాప్తి గురువర్యుని గాకమునీఁడఁ బెట్టి య
వ్వారిగఁ జట్టి తాము పికవైఖరి గంటిమటన్న తృప్తిఁ జె
న్నారుదు? రట్టివారి కెవ రయ్యెవరయ్య జగాన శిక్షకుల్!

క. "గురుఁడను నే"నన "మీరా!
త్వరపడి మా బాబటంచు భావించితి నీ
పొరపాటు సైఁపుఁ" డను ధీ
వరు శిష్యుఁడు గలుగునూ! పరిపంచకమందున్.

క. "వంటింట నిట్టికృతి తగ"
దంటకు నొక్కింత కొంకి "యహా నిది తులసీ

మంటప మనుకొంటి" నసెడి
దంట లెప్పుడుఁ గలరునా! శతమ్ములు వేలున్.

ఉ. ఉండఁగ నిమ్మ వారిక మహోదయమందము గాక యింతబ్ర
హ్మాండము మోయునట్టి పరమాత్ముఁడు వారిని మోయలేఁడె! లే
కుండిన నిట్టిసృష్టి కెటు లొప్పెడి? దేవునిదృష్టి నేఁటిపై
నుండెడునట్లు తేలుపయి నుండు నఖండుని కేటిభేదముల్!

క. నేఁటి యితరకీటమ్ముల
మాటికిఁ దనయొద్దఁ జేర్చి మంత్రించుచు వా
నాఁటికి నాత్మ భేదము
వాటించున్ దేలు కీలువడఁ బడఁ గుట్టున్.

ఉ. ఎందుల కీవివాదె? యిది యెవ్వరుతీర్తు రరణ్యరోదనం,
బందఱికిన్ భవత్కవితయందలిసారము తెలుంగవచ్చె, వా
రిందుల కుత్తరం బిడుట యెట్లు ఘటించెడి? నిన్నెదుర్చి శ
త్రింపదమారెడ నుండి కొని తెత్తురు? చిత్తరు వేమి చేసెడిన్!

మ. మనలన్ జూడమె మాటలాడ రెప్పుడున్ "మద్దేశికుల్ వీ" రటం
చనువా రెంచఁగ లేరు! వారిపయి రోషావేశమున్ జూపితే
"యవ్రుత మ్మాడి" రటంచు? నీతని యసత్యం బట్టులే నైఁప్రమె
ష్వనికి స్పష్టము చేసి నానొ గుణితింపన్ లేరె లోకుల్, సఖా! 185

మ. మనశిష్యుం డనినంత నేమి యగు! సన్మార్గాల్ ప్రశంసింప ధీ
శనిగా నైపోచ్చము లేని యాశుకవియై కష్టావధానమ్ములన్
ఘనుఁ డై వారలమెచ్చు లేని కుహనాకల్ప ప్రవిష్టుండు, శి
ష్యునియజ్ఞాము దేశికున్ బడు నొనర్పం గాదె సద్వృత్తపి!

చ. చరలకులాధిపం ద్రుని ప్రశంసయు లేదొకపట్ల, నట్టియు
క్కరములు గల్గు పద్దెము నొకండును దాఁ రచియించి నట్టి దా
ధరణిప్రసన్నిధానమునఁ దాఁ బఠియించిన దేది? చూపినన్
గురువులకెల్ల నయ్యది యొకొండె నివేదనగా చెలంగుతన్.

ఉ. నే నొకచర్లబ్రహ్మయ మనీషినె పేర్కొనినాఁడ నంట! తా
నా నియతిన్ బఠించెనఁట! యట్టిప్రధాన గురుండు వీఁడె యాఁ
గాని కలాగ్రణంద్రుఁ డెటు గాఁడగుఁ? దప్పొనరించి యింక న
ద్దాని సమర్థనమ్మునకుఁ దాఁ బడుపాటు లెపం డెఱుంగఁడో!

సీ. రఘువంశము భుజంగరాడ్గురుసన్నిధి నింపుమీఱఁగఁ బఠియించినాఁడ
శ్రీపాద కృష్ణమూర్తికవీంద్రుకడ నైదు మాసముల్ శుశ్రూష చేసినాఁడ
కాజులూరను నూరఁగామసోములయొద్ద నొక్క మూఁడుమాసమ్ము లున్నవాఁడ
చామర్లకోటలోఁ జదివితి రాఘవాచార్యసన్నిధిని మాసత్రయమ్ము

‡ తే. గీ. పైని వసంతాచార్య మారయపండితు లిరు
వురును మూఁడుమాసమ్ములు గురువులైరి
పిదప శ్రీబ్రహ్మయమహర్షి పేరు దెచ్చు
గురుఁడు నాకయ్యెఁ దన కట్టిగురుఁడ నేను.

తే. గీ. "ఎవఁడు వెత్తిముండాకొడు కీనమన్సు
వాని"దన "నేను" యని చెప్పువానిరీతి
నాకుఁ జేకూరి నందుకు నవ్వఁ బోకు
మయ్య ! యేనాఁటి కేమౌనొ యరయఁగలమె.

క. శ్రీకరము భాగవత మే
నాకృతికిఁ గృతి యొసంగ, నది కాదని నా
కీకవి కాశవ్యాసము
"కైకొను" మని కృతి యొసంగెఁ గడుభక్తిమెయిన్. 191

తే. గీ. మధునపంతుల మారయబుధునియొద్దఁ
జదివె ముందట, నామీఁదఁ జర్లకులజు
నొద్దఁ బఠియించెఁ, బిదప నాయొద్దఁ జదివి
కోకిలం బయ్యె ; నింకొక్క గురు నెఱుఁగడు.

శా. ఓ, నా, మా, లను జెప్పు నొక్కగురుఁ, డింకొక్కండు దా నక్షర
జ్ఞానం బించుక వృద్ధి సేయుఁ, బయి శాస్త్రం బింక నొక్కండు రాఁ
గా నేర్పున్, గురుమాతృలెల్లరు నమస్కారార్హులే యైన, వి
జ్ఞానం బబ్బినచోటు ప్రప్రథమకర్తవ్యంబు శ్రేయోర్థికిన్.

* చ. కను మిది నన్నుఁగూర్చి "కవిగండఁ" డటంచు నొకంటఁ బద్యమున్
మును రచియించి యిప్పుడది ముద్రణమందునఁ ద్రోసివేసి రీ
ఘనమతు, లంతమాత్రమున గండర గండఁడఁ గాకపోతినో
మును పెటులైతినో ! యివియపో మనకోకిలకున్న యోజనల్.

‡ గురుపరంపరను దెల్పు పద్యములు తుది పుటలోఁ జూడఁదగు.

* "........వెనుక వీరు యానాంలో శతావధాన మొనర్చినప్పుడు తమ

క. కోడియుఁ గుంపటి లే కే
"జాడం దెలవాఱు నన్న" సామెతగా వీ
రాడినమాట నశించినఁ
గాఁడే గండండు వీఁడు కాఁ దగియున్నన్.

చ. తినువెడ రాయి రాఁగఁ గని దీఱఁగ వైష్ణవుఁ డిట్టివాఁడె లిం
గని గ భ్రమించి తాఁ గొఱికెఁ "గట్టని" వెట్టనఁ బండ్లు వోయెఁ బే
ర్కొని యది ముద్రిణంబునను గూర్పనియంతన పోయెనోక్కొ! వ్రా
సినజను లుండరే? యది నశించెనె! వారిని వారు వ్రాసిరే!

క. పంచాంగమ్ములు చించి "న
శించెన్ జుక్క" లను గణకశేఖరులకు వీ
రెంచఁగ నన్నలొ, తమ్ములొ!
కించిత్సంబంధ మున్నక్రియఁ జూపట్టెన్. 197

సీ. చామర్లకోట స్టేషనువద్ద జరిగిన చిత్రమ్ము వినుమయ్య! చెలిమికాఁడ
అల పురాణపు వెంకటప్పయ్య రావుబహదరుగారును వారి యనుజుఁడైన
నాగభూషణముగారు కటఁ బోడకట్టి యవ్వారితో మాటలాడునప్పు
డీకోకిలయు వెంటనే యుండె నవ్వారి లడిగి "సీతం దెవ్వ" రనుచునన్ను

తే. గీ. నే వచించితి "రావుసూర్యేందుశతవ
ధాను" లని, తా వచించె సీతండు "వీరి

సహాయములేనిదే వారేమియుఁ జేయలేక పోయిరను ననేక దృష్టాంతములఁ జే నొక వ్యాస మేపత్రికకైన వ్రాసి ప్రకటించుటకు నాకనేక దినములనుండి యభిలాష కలదు........."

16—3—1911, పంకెద్దు రెడ్డినాయుడు.

'.........ఆపద్యము ఒకప్పుడు వెం॥ శా॥ గారి మీఁద చెప్పినామని చదివిరిగాని నాకు కంఠపాఠముకాదు. ధారణకు దెచ్చికొని యిందువ్రాసితి, వాల్గవపాదము నాకు విశ్రమస్థానమునుండి జ్ఞాపకము చాలదు.........యింత వరకు 'మాకు శతావధాన మసమాన" అని కొంత జ్ఞాపకము." వెం॥ సు॥ రా॥

ఉ. ప్రాకట సత్కవిత్వ పరిపాటిని మేటిసభాంతరమ్ములన్
వీక శతావధానములు వేనకు వే లొనరించి యందు ము
క్కాకలు దీరినట్టి కవిగండఁడు వేంకటశాస్త్రియుండఁగా
(మాకవధానపుంగృతికి మానసమందుఁ దలంక నేటికిన్)

శిష్యుఁడనె" యంచు సభలోనఁ జెప్ప కవ్వి
డేల చెప్పంగవలయునో యెఱుఁగరాదు.

శా. ఆనాఁడే కవనయ్యె నయ్యెడల విద్యాదత్తుఁడౌ శేరి కా
శీనాథాఖ్యబుధేంద్రుఁ; డయ్యవసులో శిష్యత్వమున్ దెల్పె నీ
మానవపార్థివశాలి, రాజసభలో మన్నామసంబంధ మెం
దేనిన్ సుంత వచింపఁ బాపమయి య ద్దేలాగు గాకుండెనో !

ఉ. ఇంతకు నాల్గురోజులయి యే నితఁ డుండెడి యూరికేగి "నా
చెంతఁ బఠించి రాజసభఁ జెప్ప, నొకుత్తర మేని వ్రాయ వే
వింత యి" దన్నఁ గోకిలయు వెల్వెలఁ బోవుచు "నారికేళపుం
జెంతకు గడ్డికై చనుట" చెప్పెడి సామెత మత్తరం బిడెన్.

తే. గీ. రాజసభలోన నల్లచర్లకులచంద్రు
శిష్యుఁ డగుఁగాక యాతండు చింతలేదు
పిదప నొకయుత్తరము వ్రాసి ముదము గూర్చు
పాటి విద్దెయు నావల్లఁ బడయఁ డోటు ? 201

ఉ. "సత్కులమందుఁ బుట్టితివి సత్కవి వెంకటశాస్త్రిఁ గొల్చి యీ
షత్కవనంబు నేర్చితివి చాలుఁ గృతఘ్నతఁ గాంచనేల, యీ
పత్కర"మంచుఁ జెప్పితివి బాగునకై మదిఁ గోరి; దానిచే
నుత్కటమయ్యె నాతని మహోద్ధతి నీవిఁక నేమి చేసెదో !

ఉ. అర్భకులంచుఁ దమ్ముఁ మది నారసితంట ! యెటుల్ ఘటించు నా
దుర్భరమైన మీసములు దొడ్డది గడ్డము నొడ్డు పొడ్గు పై
నర్భకు లొక్క మూగు,రెవ రాడుదు రర్భకులంచుఁ దమ్ముర! మా
నిర్భయనిస్త్రపత్వములు నీ కిటు మాన్పఁగవచ్చు శ్రీపతీ.

చ. గురుధనమే హరించి తనుకొందము దానికి నెన్నిరెట్టులో
యురువగు దేవిభాగవత ముత్తమగ్రంథ మొసంగి దేశికా
పరమున కాలవాలమయి తత్కరుణన్ సిరి గల్గి నందన
స్ఫురణ మెలర్ప నొప్పెదవు పో ! యవివేకవివాద మేటికిన్.

చ. ఇది తగునే యటంచుఁ దను నీవిపు డంటి, విఁ కొక్క రెవ్వరో
మది గలవారు నీవలెనె మంచిది గాదని మందలించుచో
నెదిరియొ యొకండు నింద పయి నెట్టులొ పొల్పి కృతఘ్నతన్ వెలా
ర్పఁ దలఁచునొక్కొ ! యెంతటి యుపాయము నేర్చెను శిష్యుఁ డద్దిరే !

ఉ. పత్రికలందు, బాలుర యపత్రపతేమిగుతించి శ్లాఘ్యచా
రిత్రులు వ్రాయవేదు "అరరే! యిది యెక్కడిపాప" మంచు స
ర్వత్ర హితమ్ముఁ బేర్కొనుచు వచ్చిరి, వారలఁగూడ నిట్టులే
ఛాత్రు "లపాత్రు" లంచవఁగఁ జాలఁ బ్రయత్న మొనర్తురో కదే.

శా. ఇచ్ఛామాత్రమునన్ బ్రబంధముల నెన్నేనిన్ రసారామపుం
గుచ్ఛమ్ముల్ బలె సృష్టి సేయు నిజకౌగ్గుల్ బల్కఁగా కీతఁ డ
స్వచ్ఛాభీయుఁడె కాక బందుగుఁడు మచ్ఛాత్రుండు గాకుండుఁగా
కచ్ఛమ్మైన కొలమ్ము వాఁ డితని వాక్కై నీవు పైరింపవే.

క. నీ వెంత కాలు దవ్విన
మావాఁ డతి శాంతమూర్తి మాటాడఁడు లో
నేవో చాటుగ ననుకొను
చే వానికి మాన్పవచ్చు, నెందుకుఁ జర్చల్ ? 208

శా. 'చూడంజాలని' మాట సత్యమె, యెటుల్ చూడంగనౌ! శిష్యుఁడౌ
వాఁ డీకీర్తిఁ గృతఘ్నుఁ డౌటయుఁ, బరిభ్రష్టావధాన క్రియా
పీడుం డౌటయుఁ, జేతఁగాని కవితన్ జెంపెది యల్లంతఁబో
కేఁడున్ లేఁ డని విజ్ఞవీఁగి తుదకి ట్లీపాటు పైకొంటయున్.

శా. 'చూడంజాలని' మాట సత్యమె, యెటుల్ చూడంగనౌ! పట్టి యా
యాడంబంబులు, కుంటి గ్రుడ్డికవితల్, హేయాతిహేయమ్ములౌ
మాడల్, కూడని పోఁడుముల్, విఱుగులున్, దుర్వారగర్వోచ్ఛ్రితల్,
త్రాడున్ బొంగ్రము లేని యాటనుడుకుల్, తత్త్వేతరాలాపముల్.

శా. 'చూడంజాలని' మాట సత్యమె, కుశిష్యున్ గర్ణునిన్ దుర్ణయుం
జూడంజాలెనె భార్గవుం, డల వసిష్ఠుండు న్నిమిన్ శిష్యునిం
జూడంజాలెనె సాపరాధు! నవయున్ శుక్రుండు ప్రక్రోశయుం
జూడంజాలెనె రావణున్! వినఁడొకో శుద్ధాత్ముఁడౌ పూర్వులన్ !

శా. 'చూడంజాలని' మాటయే నిజము, శిష్యుండైన రంగార్యుఁడీ
జాడం జూపఁగ దండిభట్లకులభాస్వజ్జ్యోతి, భాష్యాంతవి
చ్చాదాలంకృతి, విశ్వనాథబుధుఁ డీసుం జెంది యంతేవస
చ్చాదాభారము వాపకే విడిచెనే, నూరుల్ ప్రశంసింపరే !

శా. "చూడంజాలక" యాట కర్థ మిది, శిష్యుం డొక్కఁ డాత్మకుం
బీడం గొల్పు కృతఘ్నతాభరము పైఁ బేకొంద నుంకించు నా

జాడం గొంత యెఱింగి లోకులకుఁ దత్సత్త్వంబు సత్యంబునుం
గూడం దెల్పి యథార్థమార్గమునకుం గొంపోవ యత్నించు టే.

క. 'కుండలలోఁ బాండిత్యము
దండిగఁ గలవాఁ' డటంచుఁ దమ గురుపుత్రున్
దుండగమున నిందించిన
పండితు లవ్వారి కుండపలదే తెగువల్. 214

మ. యతియున్ బ్రాసయుఁ గూర్చుమాత్రఁ గవియే! యామాత్రపుం దెల్వి యీ
క్షితి "యంత్రబ్రహ్మల" కుండ దెందఱికి! వాసిన్ మీసముల్ దువ్వి యే
ప్రతినన్ దా నొనరించు దాని సభ నిల్పం జాలు నెవ్వాఁడు, ని
ష్పత్తి ముండాతఁడు; నోటివాడుకిఁక "యంత్రబ్రహ్మల్" మహాపండితుల్.

*మ. ఎఱుఁగన్ జాలరు బుద్ధిమంతు లిసిరో! "యింటింటి పూజారు" లం
చఱపంజొత్తురు విజ్ఞులుంబలెనె, యాకారాకార! బాణున్ యశ
స్కరు నేమంచుఁ దనూభవుండు వొగడెన్ గాదంబరీకావ్యమున్
సరిగాఁ గన్నులు రెండు విప్పి కని చర్చన్ జేయ విస్పష్టమా.

ఉ. ఒక్కఁడు శిష్యుఁ, డింక నొకఁడో పరికింపఁ బ్రశిష్యుఁ డయ్యె, నీ
ప్రక్కకుఁ జూడ నీవు సహపాఠివి, మాగురి మందలింపఁగా
హక్కొకయింత నాకుఁగల; దైనను లాభములేదు. నారు చె
ట్లెక్కిరి కోకిలమ్ములయి; యిక్కతన న్నిను మందలించితిన్.

చ. ఇది విని యేరిశిష్యుఁడును నిట్టి కృతఘ్నత చూపకుండుఁ గా;
కదియును గల్గెనేని గురుఁ డాచతురున్ క్షమియింప కుండుఁ గా;
కెదిరిని దమ్ముఁ దా మెఱిఁగియే చరియింతురుగాక యేరు; స
త్పదము దొరంగియున్ మరల దారికి వత్తురుగాక యుత్తముల్. 218

---

* శ్లో॥ ఆర్యం య మర్చతి గృహేగృహఏవ లోకః
పుణ్యైః కృతశ్చయత ఏవ మయాఽత్మలాభః
సృష్టాచ యేనచ కథేయ మనన్యశక్యా
వాగీశ్వరం పితరమేవ తమానతోఽస్మి. (కాదంబరి)

7

ఇతిహాస పర్వము.

శా. చూడంజాలవొ నీవు భూపతిసదస్సుల్ ? జూడఁగాఁ బోయినన్
శ్రోఁ "జీతం డసమర్థుఁ" డంచు సభకు న్నిరాశ జెప్పండో ! నిన్
జూడంగూడినమీఁది పేరి నటులై జూడన్ బ్రసక్తింమనో !
చూడంబోయియె తమ్మ మన్నటని లోఁ జూడంగలే రక్కటా !

ఉ. "ఎందుకుఁ బోరు మీరు నృపుఁ డెంతయు దాత గదా" యటంచు లో
సందియ ముండవచ్చుఁ గవిసంతతి కయ్యది వాపు టొప్పు, న
మ్మం దగునేని నమ్ముదురు మానిన మానుదు, రా నృపాలమా
లిం దిలకింప నొప్పమికి లే దితరం బిది విమ్మ శ్రీపతీ.

చ. కడియము శ్రేనిగ్రామ మది కాపురమా మతి నాకుఁ బూర్వమం
దొడికవుఁగైత కివ్వఁడు మహోదధి మత్ప్రపితామహానుజుం
డెడపక శ్రీనిసన్నిధికి నేగక కాలము పుచ్చె' నప్పు డా
తఁడు గలచోటికే నృపవతంసుఁడు వచ్చె రసజ్ఞుఁ డౌటచేన్.

* శా. నీలాద్రిక్షితిపాలుఁ "డేమి వలయున్ మీ"కన్న "నా కన్నవ
స్త్రాలం దెందు గొఱంత లేదు నరనాథా ! నీవు మేల్ దాతవం
చేలా గీతఁడు గోరు నిన్ను ! సకలం బీవిచ్చినట్లే; ధరా
పాలుర్ మీ రెపుడో యొసంగునిలయే చాలించెదన్ మమ్ములన్" 222

చ. తగదని నుడువయ్య ! నాదగజేతమ్మనఁ బండితుల్ గా కెఱింగి మె
చ్చుగ మును మాదుపూర్వులకు సూరిజనావరు లెప్పుడో యొస
గ్గాగి నొకకొంతభూమి యిది గోసపాలక ! మీనృపుల్; తగా
దిగ నదిపెంచుచున్నది మదీయుల వెల్లఁగ గామకేనునై.

చ. వలపనికోరికల్ తగవు బ్రాహ్మణజాతికి, నున్నదానితో
నలుపటయొప్పు జీవనము; సంపద హెచ్చు కొలంది ముందువా
రలు మదమత్తులై చెడి పరంపరగాఁ గల వేదశాస్త్రపుం
జెలిమికి బాహ్యులౌదు; రటు చేసిన బ్రాహ్మణజాతియే చెడున్.

ఆ. వె. మూఁడు జాము లైన ముచ్చ పొద్దున నైన
నెవఁడు శాకమాత్రమేని యుంటఁ

---

* నరసకవికృత వేంకటేశ్వర విలాస పీఠిక చూడుఁడు

దనకు నున్నదానిఁ దాఁ దినునో యట్టి
వాఁడు శ్లాఘ్యుఁ డంద్రు బ్రహ్మవిదులు.

శా. అంతో యింతయొ పండు భూమి గల దావంతైననుం జింత లే
దంతేఁ జింత యొకండు గల్గినను నాయీచింతయే మాకు న
శ్రాంతమ్మున్ ఫలదాత, తత్ఫలములున్ శాకమ్ములున్ గల్గ మా
పంతం బెట్టులు చెల్లకుండు నృపతీ! భవ్యాకృతీ! సత్కృతీ.

ఉ. పొట్టకు లేనియప్పుడు నృపుల్ గల, రూరక నిన్నుఁ గోరఁగాఁ
బుట్టదు మానసం; బితఁడుపూజ్యుఁ డటంచు నెఱుంగుఁ డేసుమీ!
పట్టము గట్టుటన్న; నరపాలక! నీపరిపాటి నేఁడు గాఁ
బట్టదు పూర్వపున్ యుగమువానిఁగ నిన్ మది నెంతు" నావుడున్.

ఉ. కోరియె తీరఁగా వలయుఁ గోరిన దిచ్చి యశమ్ము నందియే
తీరవలెన్ నృపుం డితఁడు; తేజము లేనియపాత్రదానముల్
పేరొడఁగూర్ప నేరవు, కవిప్రవరుం డొకఁ డిచ్చుపద్దమే
చేరుచు స్వర్గమున్; యశముచేఁ గద! యయ్యెడ నిల్వఁ గల్గుటల్.

క. నేటని కవి కవితాఖర
వారారోహణమహోత్సవమ్మునకన్నన్,
నేరుచుకవి కవితార్వప
దోరూదారప్రహాయోగము మెఱుఁగా. 229

ఉ. ఇంద్రుఁడు చంద్రుఁ డంచుఁ గవు లెంచఱు సన్నుతు లెన్ని చేసినన్
బండకవిత్వమేని యది, పాడఱు నున్న యశంబుఁగూడఁ; బే
రందిన మిమ్ముఁబోఁటికవు లాగ్రహ మంది యొకంటఁ దిట్టినన్
బొందు యశమ్ము దాన, రసపూరిత మయ్యది గాన సత్కవీ.

క. కుట్టికవి మహిషశతకము
గట్టిగఁ గోపించి చెప్పెఁగద! తంజావూ
ర్పట్టణ విభుపై నాతఁడు
దిట్టువడియు మెచ్చుకొనఁడె ధీవరుఁ డతనిన్!

ఉ. మున్ను మహమ్మదీయనృపముఖ్యుఁడు దా ననుమాటఁ దప్పఁగాఁ,
గ్రన్ననఁ గోపగించి కవిగండరగండఁ డొకండు తొల్లిఁ దాఁ
బన్నినకైత చింపి, పయిఁ బన్నెను దిట్టుచుఁ గావ్య మొండు; దా
న న్నృపుఁ డంచె మోద మనినన్ సుకవీంద్రమహత్త్వ మల్పమే!

క. కల పెట్టిన శ్లోకము తా
కలికాలమునందుఁ గూడఁ గవుల చరిత్రల్;
కలుగు నృపాలకు లిట్టిరు
బలవంత ప్రతీతి యశము వడసినవారల్.

ఉ. కావున మీకతానఁ గృతి కావలె నీతఁడు కోరుఁ డెద్దియో,
పావనుఁ జేయుఁ డీ నృపునిఁ; బాత్రము చేకులు వెంతవారి కాఁ,
బోవు ధనం బెటో; యశము పుట్టఁగఁ జేసెడిదాన మన్నచో
నీవిధమైన సత్కవుల కిచ్చినదే యది నిల్చు నెప్పుడున్.

తే. గీ. సత్కవుల గ్రంథములు గాక సాక్ష్య మేది?
రాముఁ డెట్టిఁడో, యెట్టిఁడో రావణుండు?
తా రెచట నున్న మృత్యులే తజ్ఞు లెందుఁ
గీర్తికామున కల చక్రవర్తికేని. 235

క. అని చెప్పి కోరుఁ డని ప
ట్టును బట్టినఁ దాత గోరెడున్ విను "మోయీ
జనపాల! నాదుకోరిక
గను మది యిచ్చుటయె నాకుఁ గనకాచలమా.

చ. కల దని మున్నె చెప్పితినిగా! యిల మీ రిడినట్టి దింత, య
య్యిల కొకకొంత కట్టుబడి యేర్పడి యున్నది మున్న; దానిలోఁ
పలఁ గల మూఁడుభాగముల భాగ మొకం డది నాది; దానికిం
గలకరమున్ వెలార్చు మది గాఁడగు నాకొక కోటితుల్యమై.

క. కృతియన్న యామినీ పూ
ర్ణతిలకలో నీదు పేరు నాటించితి నిం
తకుమున్న దేవునికి సం
కిత మది చేసితిని ధన మకించిత్కరమా."

క. అని తెలిసి సమాధాన
బు నెటో పానరించె; నట్టిపుణ్యాత్మునికిన్
మునిమనుమఁడ నాసకవీం
ద్రునికిన్; నాయంత నయిగుదునె నృపుఁ జూడన్.

క. తిరుపతిక వేంకటేశ్వరుఁ
డరుగని యొడ కరుగు టొప్పు నని యెంతురె యొ

వ్వరుగాని మనకుఁ గల్గిన
పరస్పరస్నేహ మెల్లఁగు ఖండితమ్మాయెల్. 240

చ. ఇది యిటులుంచు మింకొకటి యీశ్వరవేర్లట యున్నవారు నీ
కెద భయమాఁగదా యటకు నేగ! నృపాలుఁడు పిల్చె నేనిఁ గో
విదు లెటు లెంతురో యనుచు వీసముఁ ద్రాసము లేక కైతతా
పదరిన దీవెలుంగవోళ్ళా వారలధాటికి వాఁగ నేర్తువే.

* ఉ. ఊరును బేరునుం జెఱచి "హూ" ష్షని తోలఁగఁ జాలుపండితుల్
ధీరులు రామకృష్ణు లరుదెంచి సభాస్థలిఁ గూరుచున్నచో
నోరు మెదల్పఁగాఁగలవె, నూటి కటుంచు మొకండు పద్దెముం
గోరినఁ జెప్ప నేరుతువొకో! పృథగాఁ జన నేటి కోసఖా!

ఉ. పల్లెలలోన నున్న ఖల్వదులఁ బామరసంఘమునొద్దఁ దక్క భూ
వల్లభసత్సభాస్థలుల వాక్కొటు లేచెడి నీకు! నీదు వి
ద్యోల్లసనం బెవం డెఱుఁగఁ బోరక యంకిలు నైనఁ; "పల్లెపు
ట్టే" ల్లనునట్టి సామెతగ నీశ్వరవేరు లెఱుంగరే సఖా!

ఉ. వచ్చును రెండు శాస్త్రములు వారికి నీ కొకటేని రాదు; స
ద్యోచ్చముగాఁ గవిత్వ మలయుగ్మము చెప్పెడి నీవు చెప్పలే;
నెచ్చటనో రచించుటకు నిచ్చటికిం గడు భేద ముందు; ని
న్నెచ్చట మెచ్చి రొక్కఁడును నేనియు సాక్షిగఁ జూప నేర్తువే?

చ. ఇటు మొగమోటముల్ విడిచి యే ననినాఁడ నటంచుఁ గోపము
త్కటమగునేమొ నీకు; పృథగా మఱి నాపయి రాకు మీఁగతిన్
రటనము సాటెసాటెకు దురంబుగఁ బత్రికయందు నించు మా
యటమొగపుల్ ప్రబుద్ధుల పరాక్రమపుం జెలువుల్ లిఖించితిన్.

క. కలరేమొ యిట్టివారి
క్కలియుగమున నేని యొండు కడ నక్కట! యీ
కలిబొల్లిప్రాఁతలే తమ
కలవఱచునె సుకవివీరు లను సద్యాతముల్. 246

---

* ఉ. .... ఈ హీరహీయెంత పీఠపురి నీశ్వరవేర్లు వసించువారు నీ
యూరును బేరునుం జెఱచి హుష్షని తోలెద రేగి వాళ్లుమీ. (సత్యసందేశము 6 వ పుట)

క. ఎందులకుఁ బిచ్చివ్రాఁతలు
సందేహములేదయేని సత్సభకుం బో
డందఱుఁ గందురు మీ కీ
ర్తిం దగ దని చెప్ప నొక్క-ధీరుఁడు లేఁడే.

క. మన యవధానంబఁట ! వీ
రొనరుచు నవధానమునకు నొక నూఱవ వం
తునఁ గూడ మాఱదనియే
ఘనుఁడో లిఖియించె నంట ! కంటివె సఖుఁడా.

క. రెండును విడిచిన వ్రాఁతకు
నొండొక సందియము కూడ నుండునె? మఱియె
వ్వండేని యొకఁడు వ్రాసినఁ
గొండురె తా మట్టివ్రాఁత కోవిదులేనిన్!

క. ఎవఁడో సీతను సైతము
వివేకరహితుఁడయి యాడెఁ విని నమ్మెనె యా
యవివేకుని ప్రల్లదములు
కవిలోకము నిజము పిడపఁ గని వ్రాయనొక్కో!

తే. గీ. అట్లె యెవ్వండొ వ్రాయఁగా కంతమాత్రఁ
జంకలం గొట్టుకురె వివేచనయె యున్న
తిరుపతి యెవండు! వేంకటేశ్వరుఁ డెవం ! డ
టంచు నించుకయేని యోజించ వలదె.

క. గేహానర్దు లొనర్చు దు
రూహలవలనన యశమ్ము లుడివోయిన సై
దేహి పతివ్రతయై తా
నేహానియు లేక జగతి నెటు వెలసె సఖా!

* క. బందరులో ఘనులందఱు
నిందించి రటంచు నెవఁడో నెఱి వ్రాసె నటం
చుం దారు వ్రాసికొని రత
నిం దెలిపెఁ బిదప దాని నిక్కము తేలున్. 253

*అట్టహాసము 10-11-వ పుటలు చూడుఁడు మఱికొన్ని ప్రల్లదములకు 17 వ పుట

ఆ. వె. వ్రాలుదల్పరేని వ్రాసిన యాపెద్ద
మానిసిని దగుంబ్రమాణమొప్ప
నడుగఁ దగినవారె యడుగుదు రేలదో
బూచి దొంగబూచి బూటకములు.

తే. గీ. బందరేవచ్చి యటులేని ప్రజ్ఞ చూపి
ముసలితనపు మన పధానమునకు నేని
దీటటన్నమాటను దారు దెచ్చికొన్న
మనల మ్రొక్కింపరే వారిఘనత కొరలు!

క. మసి పూసి యొట్టులో బిరు
దు సారముం గూడఁ జెఱిచి తుందుడుకున వె
క్కసమగు కోఁతలు కోసెడి
యసత్యపుంగనుల నెవ్వ రాఁగెదరు? సఖా!

ఉ. ఆతఁడు నాయెడన్ సలిపినట్టి కృతఘ్నత కీవు లోకవి
ఖ్యాతకవిత్వతత్త్వకృతి కల్పలతావలితామ్రశాఖివై
చేఁతకుఁజేఁత చేసితివి, చేకుఱె మోదము; తిట్ట నిమ్ము, వా
రీతతి నెంత తిట్టినను నించుక ఖేదము లేదు తిర్పతీ!

ఉ. సంతసమైనదే యగును ఛాత్రుని వృద్ధి; మనంబునందు నా
పంత కృతజ్ఞతం గనఁడ యంతటఁ బోక వృథాగ వెక్కిరిం
పంతట నేనిఁ బోక యిటు లాఁడివ్రాఁతలు పిప్పిగంతులున్
బంతములున్; సభాస్థలికిఁ వచ్చునొ? రాఁడిది యేటి బీరమో!

చ. నరుఁడు శిఖండి యల్ల కురునాథుఁడుఁ దమ్ములు నొడ్లు ద్రోణు కిం
కరులయి విద్య నేర్చికొనఁగా సమకట్టిరి నేర్చిరెల్ల; రం
డలును బ్రవీణులైనను ధనంజయుఁ డొక్కఁడె తుల్యుఁడయ్యె నె
వ్వరు తన యగ్రిమందు నిలునం గలరన్న గురుం డెఱుంగఁడే.

క. గురువుల వంచించెడి ధ
ర్మరతులకున్ ధర్మరాజు మార్గముఁ జూపెన్
బరుషోక్తు లతనినోటన్
దొరల వసత్యమ్ము వానితోఁ దుల యగునే! 260

ఉ. ఆలములోనఁ గూడ గురునంఘ్రులకున్ బ్రణమిల్లి గాని స
చ్ఛీలుఁడు పార్థుఁ డెప్పుడును జేసియెఱుంగఁడు యుద్ధ; మందుకే

చాలియుఁ ద్రోణుఁడాతనికిఁ జాలినయట్లు నటించి ప్రాణముల్
బాలికునట్లు వోవిడిచి పాండవులన్ గెలిపించె ద్రేల్మిడిన్.

ఉ. నీ కసమానకత్తు యిది నే ఘటియించితిఁ దప్పు నైఁపు మీ
లోకము నిన్నెఱుంగు "నతిలోకకవిత్వవిదుండ" వంచు; ని
న్నాకవు లేమి యన్న నవి యన్నియు నోర్వఁగదయ్య! యింతకే
చేకుఱెఁ గార్యసిద్ధి; యిఁకఁ జేయుప్రయత్నము లేటికో సఖా!

చ. వలసినవారు "వీరలకు వారల కెంతటి వార యున్నదో!
తెలియుఁడ" యంచుఁ గబ్బములు దీసి వివేచన సేయరొక్కొ! యీ
కలహ మదేల నీకుఁ? గవికాంతులలో నగు నేని యొప్పఁగా
కిల నిటువంటి యర్భకుల నే మని నీవు జయించి మించితో!

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వర కవీంద్రులముందు నిల్తురో యివ్వారు నిల్వలేరో
వారికవిత్వమే సారవంత మొక్కొ వీరికవిత్వమే సార మొక్కొ
వారికి వీరికి నారయ గురుశిష్యభావమో సహపాఠభావ మొక్కొ
అవధాన మన్న వీ రాచరించెడితంత్రమే యౌనో యవ్వారిదే యగునొకో

తే. గీ. వారిపేరన్న నీరొక్కొ తీరుగాఁగ
నభినయించుట కేమొక్కొ యవసరంబు
అనుచు సంశయమున నోలలాడులోక
మిపుడు నిక్కమ్మెఱింగి స్వస్థపడుఁగాక.

ఉ. వీరి కసూయ యంచును, నవీనుల నైఁప రటంచుఁ, గొంది ఱె
వ్వారొ వచింత్రు గాక; యది వాస్తవమైన, వధాను లెందఱు
న్నారిపు, డట్టివారిపయి నాకును నీకు నసూయ లేక యి
వ్వారిపయిం బొసంగుటకు వారె యెఱుంగఁ గలారు హేతువున్.

క. పలుమాట లేల కోటన్
దలఁ దూరిచి రోఁకటి కిఁకఁ దలఁకం బని లే
దిల "శూరులైన మూరుల
పాలకువ లిట్టివి" యటంచు బుధు లెఱుఁగరొకో! 267

8

ద్వైతపర్వము

* ఉ. తిట్టుచునున్నవారని పదింబది వార్తలు వచ్చుచున్న; వా
తిట్టులకెల్ల నుత్తరము దేవుఁడె తా నిడువాఁడు గాక; యా
దట్టుల కెట్టులో దొరలు తప్పఁడు కైతకుఁ దోడు తిట్టులా
కట్టుట! యట్టికైతలకె కావలె నెక్కుడు తెల్వి శ్రీపతీ!

---

* నడుమ తమ క్షేమములు తెలియుటలేదు. రామకృష్ణకవులు, తమ ఉభయులపైని "తిరుపతివేంకటేశ్వరీయ" మను నొక శ్లేషకావ్యము, అట్టిదే యొక శతకమున్నూ వ్రాసిరనియు అందు విగ్రహారాధనము చేయఁగూడదను నర్థము బాహ్యముగానున్నూ, తమరిని పూర్వులెవరైన పూజించిన పూజింతురుగాక ఆధునికులెవ్వరు అట్లు చేయరనియును అర్థమువచ్చునట! కొద్దిరోజులలో అచ్చువేసి పబ్లిష్ చేయుదురట. అందుల ఒక పద్యమొక కుర్రివానివల్ల నా వద్దకు వచ్చినది, యిందుతో పంపించినాను. పయిసంగతులన్నియూ.........గారివల్ల విన్నానని .... శాస్త్రిగారు నాతో హేళనగా చెప్పినారు, యిందుగురించి అనగా రామకృష్ణులుచేయు అనవసర ప్రసంగములను గురించి .... సమాధానము వ్రాయుటలో తాము .... పూనుకొననిచో శ్రీ॥ ది॥ తిరుపతిశాస్త్రిగారు అంతశ్రద్ధగా పనిచేస్తారని నమ్మకంచాలక నాకు .... హేళనవినుట చాలా కష్టము తోచి విశదీకరించుకున్నాను."

లక్ష్మీనరసాపురం, 4-12-10. శ్రీరాములు.

క. "కొంగొంగురనుచుఁ గూసెడు
కొంగను ముంగిఁగల మెలఁగు కొంచెపుకాకిన్
బంగారుపంజరమ్మున
సింగారింపంగ నెవడు చిత్తముగొలుపున్."

గొల్లప్రోలు 31-1-11.

".........త॥ బ్ర॥ ద్విభాష్యం పుల్లకవిగారు నిన్నటిరోజున పిఠాపురం వెళ్ళినారు. ఆయనవద్ద తిరుపతివేంకటేశ్వరశతకం పిఠాపురం కవులు చదివి వినిపించినారట. ఆయన నాతో చెప్పిరి........."

అల్లంరాజు లక్ష్మీపతి.

పై సంగతికే 8-9 సంచికలుగల కవిత టైటిల్ పేజీకూడ చూడఁదగు.

ఉ. తిట్టుట నాకు సమ్మతమె, తిట్యనిపల్కులు మేల్త్రికయ్యయున్
బెట్టినకైతయేని యది కీర్తిలుప్తం గద వారికిన్! వృథా
తిట్టుటపట్ల గ్రామ్యులకుఁ దెల్వి విశేషము గాన వారలన్
గట్టిగ మేపి తిట్టఁ జనఁగాఁ దగదో! తమ కేటి కీర్తిమల్?

ఉ. తిట్టుచుఁ జెప్పివారలఁట! తిర్పతివేంకటఈశ్వరీయ మం
టట్టి ప్రబంధమందు నఁట! యన్నియు శ్లేష్మము లంట! "విగ్రహం
బెట్టిదియైనఁ బూజ్య మిఁక నీపయి గా" దని సారమంట! సీ!
యెట్టివివేక మాకవుల కిచ్చెనొకో భగవంతుఁ డింతకున్! 271

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దేవుని వాని యభిఖ్యఁ బూనుత
ద్గురువుల మమ్ముఁ బట్టికద తోఁచినపట్టున దిట్టఁ జొచ్చిరి
ర్వారు కవు లెక్కటా! యిచట ద్రోహము సర్వము వాని పేరునన్
బరఁగెడి మాది, యేమనినఁ బండితు లాదృతిమై వినం దగున్.

"చ. కలి గనుఁ బ్రామ నేలకలఁ గాదననేమగు! లాఁతివారలే
దలఁపరు వేల్పు లంచెడఁదుఁ, బత్త్రితమూర్తులవార్త లేమన
న్వారె! విపరీతవాసనల నాకొను వారును కీసు నీము చె
ప్పులు దల కెక్కఁ గప్పుమిడి మోయరె తిర్పతి వేంకటేశ్వరా! 1

చ. కొలఁదికి మీరు నీదు గుణకోటి గణింపఁగ నెవ్వఁడోపు! నే
తలమునఁనున్న వేల్పు లరుదా! యటుమానితు లౌట; యెట్టినో
డలకడ నేని శోభనపటంకము నీ పసునామ మొప్పు పూ
జలఁగొను వారిశోత్రియములఁ జాటుచుఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరా! 2

చ. కొలుతురు నిన్నుఁ బామరులుఁ గోవిదులున్ మఱి రాజరాజులున్
దెలుప నశక్య మొండొకఁడు డప్పను నీయెడ, నిప్పుడీఁగినన్
దలగొడఁగించి "దండ మిడి దాసుఁడ నే"ననఁ బ్రోతు, దానఁబూ
కలియుగదైవతప్రతిభ గాంచితి తిర్పతి వేంకటేశ్వరా! 3

ఉ. నేఁడె త్వదీయనామ మొకలీల ధరించినవార లెందరో
వారును నీవునున్ గవులె, వచ్చునె నీదు ప్రతిష్ఠ వారికిన్?
జేరుప నీదు పాటి యెటొ చేరినమాత్రన పల్వలమ్ములున్
వారిక మానసంబు లనవచ్చునె తిర్పతి వేంకటేశ్వరా! 4

తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్యశాస్త్రి, చందవోలు (రేపల్లె తా॥)

ఉ. గవ్వయుఁ బోనిమేము త్రిజగమ్ములకున్ బ్రభువైనవాని పే
రెవ్వగనో ధరించుటకు నీకవు లొప్పక పోయి రందుచే
నవ్వఁ దొడంగి రాకుధరనాథునియోరిమిఁ జూచి; లేనిచో
నెవ్వఁడు నవ్వఁ జాలు నల యేలికఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరున్.

మ. అసమర్థుండు సమర్థపేరు గొనఁగా హర్షింపరెవ్వారు నె
క్కసమా తాదృశఫక్కి యంచుఁ దెలుపన్ గష్టించు మావారి యీ
వ్యసనంబున్ బుధు లాదరించుటకునై ప్రార్థించుచున్నార మా
కసి యేమైనను దీనిసార మిటులే కన్పట్టె మా కియ్యెడన్. 273

తిరుపతి వేంకటేశ్వర స్తవము.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

"కలౌ వేంకటనాయకః"

శ్లో. "పాపధ్వాంతదివాకరం కుకవిరాడ్భద్రేభకంఠీరవం
రంగత్కోమలగద్యపద్యలహరీధారావిధారాధరం
నానాశాస్త్రపురాణపావనకరం లక్ష్మీమనోనాయకం
ఆర్తత్రాణ పరాయణం తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశం భజే"

ఉ. నీ కరుణాకటాక్షమున నిచ్చలు నెవ్వని జూతు వాతఁడే
లోకములోన మెండుగ నెలుంగును; ని న్వినుతింప శక్యమే!
ప్రాకటమైన నీదు పదపద్మములన్ భజియించుచుండినం
జేకుఱుఁగాదె విద్యలును శ్రీకర! తిర్పతి వెంకటేశ్వరా। 1

ఉ. భారతవర్ష మందుఁ దగ భాసిలుచుండిన నాంధ్రదేశమం
దారయ నీదు నామమును నాత్మఁ దలంపనియట్టి కీర్తివి
స్తారుఁడు గానరాఁ డిదియె సత్యము సత్యము సత్యమయ్య! సు
శ్రీరమణీశ! సద్బుధనసేవిత! తిర్పతి వెంకటేశ్వరా! 2

ఉ. రాలకు మ్రొక్కఁగూడదఁట! రాతికి మ్రొక్కిన పాపమంట! భూ
పాలురఁ జేరి గొప్పగ స్తవంబులఁ జేయఁగవచ్చునంట! మే
ల్మేలు! బళీ! యెఱింగితిని మేదినిలోపల నిట్టిమాటలన్
బాలితభక్తలోక జన వందిత! తిర్పతి వెంకటేశ్వరా. 3

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని తేజ మొకింత యెఱుంగలేక త
త్తిరుపతి నేల చేరుదురు దేవుఁ డటంచు భజింతు రేల యం
చరయఁగఁ బల్కుచున్ సతత మక్కట! భక్తివిహీనులౌదు రీ
కరణి మదాంధులౌచు; దయఁ గావుము తిర్పతి వెంకటేశ్వరా. 4

ఆ. వె. కాని మమ్ముఁ దిట్టి కవి దీర్చుకొనక య
ద్దేవుఁ దిట్టు టరిది; తెలివి యాధిక
మైనకతన నిట్టిపూనిక గల్గె మా
వారి కడియు మాకుఁ బ్రాభవంబె.

క. కాకవ్యాసము తమకే
మేకా గతి విడియు నెత్తిమీఁదికి వచ్చెం
బో ! కత్తిసాము నేరని
ప్రాకృతులను గాలొ గేలొ బలి గోరుఁజుమీ. 275

చ. "గురుఁడను నేనె లోకమునకున్, నను గొల్వుఁ"డటంచు వేడుకన్
నిరతము పల్కుచున్ మఱియు నిర్భయులై లను సాహసించి యీ
నరులను వేఁపుచుందురఁట ! నమ్మఁగరాదఁట! గద్దనాన యీ
సరణి వచించువారలకు సద్గతి తిర్పతి వెంకటేశ్వరా! 5

చ. సరసిజసంభవాది సురసంఘకిరీటవినూత్నరత్నసం
స్ఫురితమరీచిజాలపరిపూరితపాదసరోజయుగ్మ ! నీ
పర కరుణారసంబునకుఁ బాత్రులు గారె కవీంద్రు లెల్ల ?
ధరధరణీస్థలిన్ సుకవివందిత ! తిర్పతివేంకటేశ్వరా. 6

చ. నిరతము మీ మహాద్భుతవిచిత్రలసామచరిత్ర మెచ్చ మే
మఱక యహర్నిశంబులును మానసమందుఁ దలంచు మానవుల్
పరమపవిత్రులై రనుచుఁ బల్కిరి చే వినియున్నవాఁడ నీ
సరకిని "రామకృష్ణ" యను చక్రిని మంత్రము దోఁచదయ్యె న
న్నరయఁగ నేమి చేయుదు మహాత్మక ! తిర్పతివెంకటేశ్వరా! 7

మ. ధనధాన్యంబులు సంగ్రహింతురు సుహృద్దారాసుపుత్రాదులన్
మనుపన్ రాజులఁ జేరి గర్వులగుచున్ దైన్యంబు లెక్కింపకే
ధనమే సద్గురునిచ్చ సల్పరకటా ! గర్వాంధులై సమ్ము దాఁ
చె నరుల్ కొండలు భూమిలోఁ దిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ! 8

మ. ధరణిన్ క్షీరపయోధిమధ్యగతరత్నద్వీప రత్నావళిన్
బరికింపక నత్తగుల్లలనుచున్ భక్షింపఁగాఁ బోవు కో
తిక్రియ ఫుల్గుంబలె సద్గురున్ విధిలో నెంచు దుష్టులుఁదన్
స్సీమోదంబును బొందునే ! తిరుపతి శ్రీ వెంకటేశప్రభూ.

మ. శతలేఖిన్యవధానపద్యరచనాచాతుర్యధౌరేయుఁ గా
నతభోగాన్వితుఁ గా సుశీలునిఁగ నార్యశ్రేష్ఠునింగా సమం

చ. తిరుపతిమార్గ మిట్టి దని తెల్పఁ దరంబె యొకింతయేని, వీర లక్ష్మీశుఁ
దిరుపతి కేగి మ్రొక్కులను దీర్పఁ గడంగుట చెప్పు ! దక్కుడన్
జరుగు మహోత్సవంబులవసంగ గని పొంగుట యొప్పు! వేంకటే
శ్వరచరణారుణాంబుజరజంబు శిరంబునఁ దాల్చి యొప్పికన్.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతీరు లెఱుంగనివారు లేరు, ము
క్కారములు సాఁగి రా వచట సాగిలి మ్రొక్కఁగఁ బోయి నప్పుడున్
శిరమున భార మున్న నల శ్రీపతి సైఁపఁడు; వానిఁ దిట్టుటల్
కొఱవిని నెత్తి గోకికొనఁ గోరుట యందురు భక్తులో సఖా !

చిత కీర్తిప్రదుఁ గా నిగర్గళవచశ్శక్తాద్రిగాఁ జేయునీ
స్థితకారుణ్యము భూమిలోఁ దిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ. 10

మ. సమదాటోపపతంగ పుంగవవిభాస్వద్దీర్ఘచంచూసమ
క్షమునం దల్పఫణావిజృంభణనటత్కాకోదరం బట్లు నీ
దు మహత్త్వం బెఱుఁగంగలేక యెప్డుం దూషించు దుర్మార్గుఁడున్
స్తిమితానందముఁ బొందునే ? తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశ ప్రభూ. 11

మ. గురువై యాప్తుఁడవై సఖుండవునునై కొండంతచుట్టంబనై
పరభక్తాళినిఁ బ్రోచుచుందువు కృపాపాథోధివై యెప్డు; డీ
నరులేరున్ నినుఁ గొల్వఁగూడ దనుచుం బల్కంగ మాహాత్మ్యకుల్
చిఱునవ్వుల్ జనియింపవే! తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 12

మ. ఎవరేమన్నను నెట్టి భంగులను నిన్నెవ్వారు దూషించినన్
స్తవముల్ సేయకపోయినన్ మఱియుఁ జర్చల్ చేసినం బండిత
స్తవనీయంబగు నీచరిత్రి సుజనుల్ సద్భక్తిఁ బూజింపరే
శివపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 13

మ. శ్రవణానందము నీచరిత్రము మహాసక్తిం బఠింపంగ స
త్కవిబృందంబుల నెల్ల నిశ్చయముగా ధన్యాత్ములం జేయవే
భువి నీనామము భక్తితోడ నెపుడున్ బూజించువారిం గృపన్
శివపాదాంబుజచింతనా ! తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 14

ఉ. "బొంగు బుజాన వేసికొని పొ" మ్మని కొందఱు పల్కనంతనే
భంగము రాదు మీ కెపుడు బాలురు వారలు పల్కినారు పే
ర్మిం గరుణింపు తప్పులు క్షమింపుము పుత్రులు తప్పుఁజేయ వా
రిం గనుఁగాదె తండ్రి కృప శ్రీకర ! తిర్పతివేంకటేశ్వరా ! 15

ఉ. బ్రహ్మసమాజముల్ వనికిరా వచటన్ గలికాలరీతి 'యం
బ్రిహ్మల' పేరు విన్నయెడ మండిపడున్ జామి యాతఁ, డాపర
బ్రహ్మము రాముతమ్ముని నెపంబుల కంకనిదేవదేవుఁ, డా
జిహ్మగశైలవాసుఁడట! శ్లేషకుఁ దార్చెదరంట వీరిఁకన్!

సీ. ఏడుకొండల వేంకటేశ్వరస్వామిపే రుక్కుటేశ్వరుఁ డందఁగోరు టెట్లు?
వేంకటగిరిదేవవిభుమహైశ్వర్యంబు పీఠికాపురి వేల్పు వెరయు టెట్లు?
వేంకటేశపదారవిందసౌభాగ్యంబు గయారాక్షసునికాళ్లు గాంచు టెట్లు?
అలమేలువిభుని యుద్యానంబుతోఁ గోడిపుంజయ్య ఘూఁదోఁట పోలు టెట్లు?
తే. గీ. తోడఁ బల్కెడి శేషగిరీడధిత్య
కావతంసునితోడ సామ్యం బదెట్లు
గలుగు? దుర్వర్ణకగిరీశగహ్వరాంత
రస్థితం బగు స్థానము ద్రవుఁ దలంప. 279

మ. సువివేకుల్ నృపులెల్ల మీదు మహిమన్ శోధింపఁగా నెంచి యి
య్యవనిన్ భక్తిని బూజసేతురు కదా! యశ్రాంత మిప్పట్టునన్
భవదుద్యత్సుగుణంబులం దెలియఁగన్ శక్యంబె మూఢాత్మకుల్
శివపాదాంబుజచింతనా! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 16

ఉ. పాఱుఁడనంటి నీచరణపద్మములే మది నమ్మియుంటి నె
వ్వారిని వేఁడనంటి నను బాలన సేయఁగ వేఁడుచుంటి నీ
ధారుణిలోన నీకు సరిదైవము లేఁడని చెప్పుచుంటి సు
శ్రీరమణీశ! సద్బుధసేవిత! తిర్పతివేంకటేశ్వరా. 17

చ. స్థిరముగ నీదుహస్తమున దీనులగావఁగ ధర్మకంకణం
బరయఁగఁ దాల్చినాఁడవని యందఱుఁ జెప్పఁగ నాలకించి నీ
గురుతరసత్కృపారసముఁ గ్రోలఁగ నెంచితిఁగాన వేగమే
దరికిని జేర్పుమయ్య నతతాపస! తిర్పతివేంకటేశ్వరా. 18

మ. అనిశంబున్ భవదీయ నామకచరిత్రాకర్ణనాసక్తి స
జ్జనసాంగత్యము ధర్మతత్పరత షట్ఛాస్త్రప్రవీణత్వమున్
ఘనసుజ్ఞానముఁ గల్గునట్లు వరమున్ గాంక్షించితిన్ నిన్ భజిం
చిన నేనున్ సురవందితా! తిరుపతిశ్రీ వేంకటేశప్రభూ. 19

చ. "తిరుపతి వీఁడు" మం చొకరు దెల్పిన యంతనె మాదు వేంకటే
శ్వరుఁ డటు జేయునంచు ఘనసాహసలీలను నెంచినారు భా

శా. హాలాపానము నర్చియున్ మృగయుగవ్యాపన్నతన్ గాంచి ఘు
న్నోలిన్ రాముఁడుఁ గృష్ణుఁడుం జనిరి యుద్యోగంబు చాలించి; పై
శైలన్ దిర్పతివేంకటేశ్వరమహాలిప్తంబులై దిక్కులు
ద్వేలశ్రీవహియించె నీతఁడె కలి న్వేల్పన్నహోఁ గా రోఁకల్.

మ. కలి నిం కాటఁబు సాగి రా వనుచు వీఁకన్ రాముఁడున్ గృష్ణుఁడున్
దొలి రూపంబులు వీడి యేగి రటుపై దుర్మార్గులన్ శిక్షలన్
గొలుపన్ శిష్టుల రక్షసేయ నలవై కుంఠుండు శేషాచల
స్థలి శ్రీతిర్పతివేంకటేశుఁ డయి సత్తావత్తఁ జెంపారెడిన్.

చ. "కలియుగదైవతప్రతిభ గాంచెడిఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరుం,
డలయికమాత్రమే మనకు నచ్చిన లెచ్చటొ కాని కానరా
విల గిరులందుఁ దద్గిరులకే గలుగున్ దినసత్తె" యంచు ని
క్కాలి తొలి రామకృష్ణులు నగద్గతికిన్ జెలియైరి తిర్పతీ.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతీర్థముమందఱు నెన్ని ద్వారకా
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతీర్థము లెందుకు మాఱునేర్చు! న
ష్పారణేక్ష్మదున్నతియుఁ బ్రాజ్ఞులు తక్కు కుభృద్విభూతిఁ దా
మెఱుఁగరు! యాత్రయొక్కటగు నేనియుఁ బిల్లులు వ్యాఘ్రము మెట్టురా!

తే. గీ. రత్నగిరియందు సత్యనారాయణుండు
వెలసెఁ దివ్యాలయము చూచి లేశియనలయు
నాయెనిమగుట్ట బదరినారాయణుండు
వెలసెఁ, దాటాకు గుడిసెయు వెలసె మీఁద. 284

స్కాంధుఁడును బ్రోఁకదెప్పినను సత్యము సత్యము సత్యమయ్య! యీ
కలిని ... కాంక్షిత! తిర్పతి వేంకటేశ్వరా! 20

ఉ. బ్రహ్మమతం బనంబడెను మాన్యతకెక్కిన జాతియంట! స
ద్బ్రాహ్మణు లందుఁ బొచ్చినాఁట! నహారె! నీపదభక్తిమాని స
ద్బ్రహ్మము నీవు గావనుచుఁ బాటలుఁ బాడుచు నుండిరంట! శ్రీ
బ్రహ్మమనీషి నంది! గుణరాజిత! తిర్పతి వేంకటేశ్వరా! 21

మ. నను నారాయణరావు మూర్తిసుతునిన్ బాలామహామంత్రచిం
తనసంపాదితచిత్రచాటుకవితాధారాలసత్కీర్తిచం
దను సంలబ్ధమహావధానధను సీతారామనామాంకుఁ గాఁ
చున మీకిన్వె నమస్కృతుల్ తిరుపతి శ్రీ వేంకటేశప్రభూ! 22

క. అల రామేశ్వరమునఁ గ
ల్గల రామేశ్వరుఁడు మాకుఁ దలఁతురె తత్త్వ
జ్ఞులు, తలఁతురేని యువ్వా
రలె "కంసాలు" అన మ్రొక్క రా దవ్వారిన్.

క. కలయో యభేద మని కా
రలకున్ మ్రొక్కంగఁ దలఁచు రాజులకుఁ గవీం
ద్రులకున్ బుట్టిల్లగు నో
కలికాలం ? బైన నట్లు గాని మ్మనఘా !

9

విద్వత్పర్వము.

క. త్యాగయ్యకృతులు గల వని
జోగయ్యయుఁ జెప్పెఁగృతులు, శోధించి యటన్
బాగోగులు దెలుప మహా
భాగులు లే రొక్కొ, సుకవిఘంటాస్యంబుల్ !

క. ధనకోటి నాగరత్నం
బు నల భవానియును ధనము పొందిరి వోవం
గను బాడ వింటిఁ గోలా
రు నాగరత్నంబు గాత్రమతములు గంటిన్.

తే. గీ. హాయి యొసఁగ నల్లపిచ్చాయి యభినయించె
నౌ ! యువఁగ నింక నౌకరేను చేయుద్రిప్పె
దద్దదింతక్క మట్టొక్కతయటి ద్రొక్కి
కాళ్ళు చేసె నట్లు బియ్యయ్యతా నొనర్చె.

తే. గీ. వేణుగానంబు చేసె శ్రీవిభుఁడు ముద్దు
శరభశాస్త్రులు వద్దాన జగమునిండె
రాణఁగనె సేఁకు సంజీవరావు వానఁ
బాడుచున్నారు పసుల కాపరులుగూడ.

తే. గీ. కాళిదాసుని గవియె యెక్కుడుగ మనము
గవులమే; వరత్వమ్మున గాలి దూళి
యగుఁ బదార్థముల్; నిర్ఝరాపగయు నీరె
తక్కు కాలువలును నీరె, యెక్కు వేమి ?

ఉ. ధారుణిలేని మామిడులు, తత్ఫలముల్ మఱి వేనవేలు బా
జారుల నుండు దింత్రిణులసంగతి నుండెడిఁ గొన్ని, కొన్ని ని
స్సారము లుండుఁ గొన్నిటి రసంబు విసంబుగ నుండెడిన్, 'జహాం
గీరు, నిమాన్ పసందు' దిలకించు పయిందిగదుడ్డు లన్నియున్.

క. 'నాజూకుపసం'దను ఫల
రాజ మ్మొక్కండుగలదు రాజార్హము, త
త్తేజం 'బిమాన్, జహాంగీర్'
తేజముకడ దివ్వటీకి దీపంబె యగున్.

క. నారాయణదా సనియెడి
ధీరు తెలుంగుదము కాదె, తేఁకువమై న
వీరుంబలె నొకదాసరి
ప్రారంభము చేసి పాట పాడఁగ వింటిన్.

ఉ. ఎల్లజగమ్ములన్ దెలియు నెవ్వని వేఁట యతండె శాంబకి
భిల్లుఁ డనంగ, నేఁటి పృథివీపతులందున వేఁట యన్నచో
'వల్లురి పెద్దఱేని,' దిఁకఁ బక్షుల నుండలఁ గొట్టుబోయలున్
బిల్లులు వేఁటకాం డ్రెలుకపిల్లల నల్లనఁ బట్టు పట్టునన్.

క. రవివర్మ నెవ్వరేనియు
నవివేకులు చిత్రరచనయందుం బోలం
దవులుకొనిన నది గనుఁగొని
నవుబాటని యననివా ర్గనంబడుదురొకో!

10

కాఁకరపర్తిపర్వము.

ఉ. కాఁకరపర్తి నుండెడి యఖండమనీషివరేణ్యులార! వి
ద్యాకమలాప్తులార! గురుశాభరితాంతరులార! బంధుతా
శ్రీకరులార! నాకు నల శిష్యునికిన్ సము లీర, లింకఁబో
నేకడ లోప మున్నదియొ యేర్పఱుపుండని మిమ్ముఁ గోరితిన్.

ఉ. శాఖకు నప్రతిష్ఠ, గురుసంతతికిన్ దలవంపు, శిష్యతా
రేఖకు వేరుపుర్వు, కళరీతికిఁ జెంపదుతల్లి నుండి మా
నైఖరి; యిందుఁ దప్పెఱుఁగ వచ్చినచోఁ దగఁ దెల్పి న్యాయవి
చ్ఛేఖులరై జగమ్మున విశేషయశంబు వహింపు టొప్పదే.

ఉ. విద్యకు నేమి! యెల్లరకు విద్యలె వచ్చెనె! యందు మీరు మా
హృద్యతె నేర్పఱింపఁగఁ బరిశ్రమ సేయుట లాభకారి గా
దద్యతనుల్ మహామహు లనంతము గా బుధు లుండవచ్చుఁ ద
త్తద్యశముల్ తదీయములు, తక్కిన వారిపి గోర వచ్చునే.

మ. “గురుశిష్యత్వవిభాగ మెంత” యని నేఁ గోరన్, మఱేమన్న, నా
గురుతన్ సున్నను జుట్టుమీఁద సభలోఁ గూర్చుండి నామీసముల్
పరిహాస్యమ్ములు సేయు టొప్పగునె? యూపై నెట్టులో వచ్చె “నీ
శ్వరి వే” రన్నది సత్యమే యనుచు నే స్వాంతమ్మునం దెంచెదన్.

మ. గురుతన్ జెప్పనిహేతు వే నడిగితిన్, గొంకెన్ సమాధానపుం
డటి, నెట్లట్లో క్షమాపణంబు నడిగెం డప్పైన నొప్పైన నం
తరమం దుంచికొనంగఁ జెల్లు నని యంతన్ మిన్నకే యుంటి, నె
క్కిరిపింపన్ గొనఁ గేమి చేసితి నహో! కించిత్తు యోజింపుఁడీ. 301

చ. తిరుపతిశాస్త్రియుత్తరము తీవ్రమొ కాదొ జగం బెఱుంగుఁ దై
నటిమటి చాటుపద్దెముల నార్యులు మీర లెఱుంగ లేరె! యు
త్తరమునకన్నఁ బూర్వము సదస్సున మీసముఁ బట్టి లాగు ము
ష్కరతకు నేమి చెప్పెదరు? కాఁకరపర్తినివాసు, లుత్తముల్!

క. ఉత్తరము వ్రాయుపై వా
రత్తెఱఁగున నేమి యన్న నిష్టమె నాకున్

జిత్తం బెరియదె వారికి
నుత్తరమును జూచుపిదప నుత్తలపడరే.

ఉ. చిత్తమునందుఁ దత్తఱము చేరినపిమ్మట శక్తి చాలియో
యుత్తలపాటు గూరియొ, మఱొక్క నిమిత్తము దాపరించియో
సత్తువఁబట్టి హేళనముసల్పిన సల్పఁగనిండు; దానఁ గిం
చిత్తును నన్నుఁ దాప మని చెందదు; మీసలజోలి యేటికిన్ ?

క. మీసలుఁ జుట్టలు నొక్కట
నే సూత్రములోన నుంట నిజము చేసెరో! యా
మీసల పద్దెము నాకై
చేసినయది కాదో? మీరె చెప్పఁగ వలయున్.

సీ. ఆణివిళ్లకులాబ్ధి నవతరించిన మహామహులార! బంధుతామహితులార!
చర్లవంశమునందు జననమందిన మహామహులార! నైదుషీమహితులార!
వేదులాన్వయమున వెలుఁగొందు నో మహామహులార! సాహితీమహితులార
ఆకొండివంశమ్మునందు వర్ధిలు మహామహులార! పాండితీ మహితులార!
తే. మఱియుఁ నుంగల బంధుసంబంధులార!
యెల్లలును మీరు పండితు లెల్లవిధము
మెఱఁగి యుండకపో రిందునెవరిదయ్య
మొదటితప్పిద? మెఱఁగించి కదలుఁడయ్య.

తే. గీ. మొదటితప్పిదమే కాదు పిదపఁ గూడ
దురుసుతన మేరదో మీకుఁ దోఁపకున్న ?
చాటు పద్దెములను జూచి చాటు వదలి
తెలుఁపుఁ డయ్య సత్యము, నెనుడీయ నేల.?

ఆ. వె. ఎందు కీకృతఘ్ను? లెందుకయ్య శతఘ్ను?
లకట కాకులేల, పికములేల?
పట్టి మీసములను బడఁ దీకఁగా నేల ?
డాఁగ నేల! వేయ కాఁగ నేల!

క. పౌర్వాపర్య విచారము
సర్వమునకు మీకు ముఖ్యసాధన, మది మీ
ర్వేర్వేఱఁ దెలిసికొన్నను
గుర్వారాధన పరత్వ గోష్ఠులు తెలియున్. 303

ఉ. కాఁకరపర్తి మూలమునఁ గాద! ద్విజపత్న్యహా, శాఖకెల్లఁ నిం
దాఁకను నిల్చె, నాదు పుత్రికా మహాజదా నరసన్న సత్కవి
త్వాకలనమ్ము నక్ గరిమ్ము మంది ప్రబంధ మొనర్చు పిమ్మటన్
వ్యాకరణంబు మీ పురికి వచ్చి పఠించుట యే సెఱుంగుదన్.

సీ. అతఁ డొనర్చిన 'యామినీపూర్ణతిలక' రెండు ప్రతులు మా మాతృగృహమునఁ గల, వందొకటమూఁడుగలవ్వు భాగమ్ములు మఱియొకఁటను నా అవలోకించుచుండు రెండుప్రతులునూచి యొం డేమి కారణంబని యెంచుచుండ మాయయ్యగారు "మొదటఁ జెప్పినదే మొ మూఁడెయాశ్వాసమ్ము లటుమీఁదిపుస్తకంబా లసుమిత్ర

తే. గీ. తప్పు లుంటకుఁ గొంకి మాతాతగారు
కారవల్లీపురమున వ్యాకరణము మ బ
ఠించె" నని వారితండ్రి వచించినట్లు
చెప్పె; నిది నిక్క మని మీకుఁ జెప్పవలెనె!

1 మ. కవియై కాఁకరపర్తి కేగి యచటన్ గష్టించి యామీఁద శా
బ్దవిధుల్ నేరిచి యాకృతజ్ఞతకునై తద్దేశికున్ గ్రంథమం
దు విశేషించి నుతించె నయ్యనఘుఁ డీతోరివల్ ప్రసంగింపఁ డీ
సువివేకం బిసుమంత నేరఁ డివి యిచ్చోఁ గల్గె ధీరోత్తముల్.

ఉ. కౌముది పూర్తిగాఁ జదివి కాదుసుఁడీ! యతఁ డట్లు సన్నుతిన్
శ్రీమహనీయు నా గురునిఁ జేసిన; దాతనిశాస్త్ర మెంతయో
యామహితుండు వ్రాసికొని నట్టిది సంపుట మిప్డు నున్న; దె
ట్లే మహిలో ననేకబుధు లెందుఁ గలారు కృతజ్ఞతాఖనుల్.

2 తే. 'మేడపరపుఁగోనయ్యగా' ర్గాడఁ దనకుఁ
జిన్నతనమునఁ దెలుఁగులు సెప్పుకతన
వారిసైతము మ్రొక్కెఁ గావ్యంబు మొదట
నరసకవిగారు వారి సెన్నఁబనియేమి.

---

1 మ. తనరారన్ నతియింతు దాంతులను మేధావంతులన్ సాహితీ
ధననిశ్రాంతుల భాష్యకారసమసిద్ధస్వాంతులన్ మానసా
ర్చనగౌరీమణికాంతులన్ గుణవిభాస్వన్మత్ఖ్యనామాత్మబో
ధనహృద్వేదుల వెంకటార్యజన భృత్స్వామంతులన్ శాంతులన్.

2 తే. గీ. సరససుజ్ఞానవరమంత్రి చక్రవర్తి
సమదపరవాదిగజగజాళిక కరాగ్రి
జాగ్రదుగ్రప్రతాపసమగ్రమూర్తి
కోనయాఖ్యాంధ్రగురుకీర్తి గూర్తు మదిని.

చ. ప్రకృతము చూచి కొంతయు ధనార్జన మున్నటి కేమి నేఁటికే
మి! కళక కాదు, దౌర్భాగ్యతను మేల్కొనజాలని కాలుపట్టు నా
ఖకుఁ గుదు, రిట్టిపట్టున నఖండులు పండితు లుండి మిన్నకుం
టకుఁ గత మేమి! ధర్మము నెడఁజ జనునే! వినువుల్ బుధోత్తముల్.

చ. గురుత నుగూర్చి చెప్పుమని కోరుట తప్పది నాదియే, యుత
స్కారులకు నన్నువంటి చెడుగాకము దేశికుఁ డౌట యొట్లు! నా
గరువము నెంచి మీసములు గట్టిగఁ బట్టి బలాత్కరించి నా
గురుతకు దక్షిణన్ గొలుపు కోరిక కేమనువారు మీ రికన్ ?

ఆ. వె. గురుఁడు గర్విరైన గురువి గర్వమ్ము మ
దల్లి చెడ్డదైనఁ దల్లి చెట్టు
తనము శిష్యనుతులు తడవిన ట్లిందేని
జదివియున్న బోధ సలుపుడయ్య.

మ. గురుతన్ జెప్పనికారణం బడుగుడే కోపానకున్ హేతు వం
దురో! లేదా, మును పేనొనర్చిన మహాదోషంబు నేదేని నా
కరయం జేతురో! అట్టి పద్యమును నీయం దేల యారోపణం
బు రహిం జేసికొనంగఁ జెల్లు ననుచున్ బుద్ధుల్ ప్రసాదింతురో!

తే. గీ. అన్నియును నచ్చుపడియున్న వరసియుందు
రేది యే తేది జరిగె మీ కెఱుఁగఁ జెప్ప
వలసి వచ్చిన నే వ్రాసి పంపువాఁడఁ
దగు ప్రమాణమ్ములను జేర్చి తథ్యముగను.

క. త ప్పెవరిదొ సెప్పఁడు! మా
యప్పలు, మీకన్న నెవ్వ రన్యులు దీనిం
దప్పింప నేర్తు! రూరక
యొప్పరికింమ టెని మీకు నొప్పదు విబుధుల్.

తే. గీ. శంకరాచార్యు లిది తీర్పఁ జాల రింకఁ
బ్రభువులేనియు దీనిని బట్టరుకద!
మీరు మా కిర్వురకుఁ దగు గౌరవంపు
బంధుగులు గానఁ దీర్పఁగ వలదె వాదు? 321

తే. గీ. గురుత యేమైన నగుఁగాక గురుఁ డపాత్రుఁ
డైన నగుఁగాక యాతనియందు ద్వేష

మంకురించును గాక సభాంతరముల
గేలి సేయుట కొప్పినఁ జాలు మీరు.

చ. నిజమున కీరు పాటుపడు నిష్ఠ గలట్టి మనీషలేని శి
ష్యజను లనాదిగా మిము యశస్కరులన్ స్మరియింతురేని నా
భజనమహత్త్వ మెట్టిదియొ బాగుగ మీ కెఱుఁగంగ నయ్యెనే
ని జగతి సందియంబును గణించి తొలంచుట మీకుఁ జెల్లదే.

ఉ. నాయెడఁ దప్పు లున్న వను నమ్మిక మీ కుదయించెనేని, లే
దీయెడఁ గొంకుతోడఁ బని; "యియ్యది నీదొసఁ" గంచుఁ దెల్పుఁ, డే
నాయెడఁ జూపఁగాఁ దగిన యాదరు వుండినఁ జూపువాఁడ; లే
దా, "యిదమిత్థ" మం చెఱిఁగి తాపము మానెద మానసమ్మునన్.

11

సభా పర్వము.

మ. పిదపన్ గాఁకరపర్తి కేగితి నటన్ విద్వాంసులున్ బంధులున్
సదయాంతఃకరణుల్ మదీయకవితాచాతుర్యమున్ బ్రేమసం
పద దైవారఁగ సత్సభన్ గని జగన్మాన్యుల్ ముదం బంది ర
య్యద నెల్లన్ సరసమ్ముగా జరిగె విద్యాగోష్ఠి యొప్పారఁగన్.

మ. ప్రతివిద్వాంసునియింటి కేగి కని సంభావించి యవ్వారి స
మ్మతికిం బాత్రుఁడ నైతి; వచ్చిరి జగన్మాన్యుల్ సభం జూడ వ
ర్చితుఁ గావించిరి పుష్పమాలికలచేఁ జేతఃప్రియం బొప్ప మ
త్కృతమౌ గీరతమందుఁ గొంత విని రౌత్కృష్ట్యంబు దీపింపఁగన్.

ఆ. వె. ఆణివిళ్లవారి యలసౌధమున యందు
సకలబంధుజనులు సంతసింప
గీరతమును నెల్లగీరతుల్ విని మెచ్చ
వినికి చేసినాఁడ వినుము సఖుఁడ! 327

క. ఆసభ సమకూర్చిన యల
శ్రీ సీతారామశాస్త్రి శేఖరునకుఁ ద

చ్చాసనమును మానించిన
ధీసముపేతులకు నే నతిం బొనరింతున్.

ఆ. వె. వ్యాసలింగశాస్త్రిపరుఁడు శ్రీయాకొండి
కులజుఁ డుత్తముండు గుణసముద్రుఁ
డంతరాంతరముల నస్మత్కవిత్వంబు
నకు శిరంబు నూఁచి నన్నుఁ దనిపె.

ఉ. శ్రీపరదేవతాపదకుశేశయబంభరితాంతరుండు గౌ
రీపతిశాస్త్రి గౌరవపరిస్ఫురణమ్మున నన్నుఁ జూచెఁ; జి
ద్రూపి పురాణపండకులధూర్వహుఁ డిమ్మహనీయుఁ బోలఁగా
నా పురిలోన వేఱొకబుధాగ్రణి లేఁడని యందు రందఱున్.

ఆ. వె. శ్రీద్వివేదివంశశీతాంశుఁడు కవీంద్రుఁ
డమలహృదయుఁ డతిరసార్ద్రచిత్తుఁ
డెంతయేని ముదము నెనసె బ్రహ్మానంద
పండితుండు సుకవివందితుండు.

తే. గీ. వారు వీ రన నేల, యె వ్వారుగాని
నాఁటిసభలోన మోదంబు నాటకున్న
వారు నా కెందుఁ దోఁపరు, వారిగుణమె
కారణం బేరు మెప్పింపఁ గలరు వారి.

క. ఒక యామము వినిపించితి
నకళంకముగాఁగ వినిరి యాప్తులు విబుధుల్
సుకవిత్వ మనుచు మెచ్చిరి
యిఁక నొకసభ మఱుదినమున నేర్పాటాయెన్.

12
చప్పట్ల పర్వము.

క. మఱునాఁటి యుదయమున నే
నఱిముఱిఁ గాల్యములు దీర్చి యారామ మొకం
డరయఁగ నేగెడిచోఁ ద్రో
వ రహిన్ గనుపట్టె నొక్కపండితుఁ డనఘా. 334

తే. గీ. ఈయనఘుఁ డాణివిళ్లకు లేంబునైన
యల్లసుందర రామసహాధ్యాయుండు
ఆలమూరున ముఖ్య ఘనమైన శతవ
ధాన మీక్షించినట్టి విద్వత్ప్రభుండు. 335

తే. గీ. గతదినము సభఁ జూడని కారణమునఁ
గోరె సారాంశమును దెల్పఁగొంచె మేను
మరల వినిపింప మొదలిడ మంచిచెడ్డ
లరయుచుండె మహామహుం డతఁడు పేర్మి.

తే. గీ. నీ రిజస్ట్రరు త్తరము విన్పించి వారి
చాటు పద్యమ్ములను విన్కి సల్పినాఁడ
మోటు లేవియొ తెల్ప నా బుధవరుండు
వ్యాసలింగమనీషి గేహమ్మునందు.

తే. గీ. వ్యాసలింగమనీషియు నయ్యనఘుని
నిర్ణయమె మంచి దనియె సునీతియొజ్జఁగి
తెలివి తేటలుగల్గిన ధీరహృదయుఁ
డెవఁడు గురుదూషణము మెచ్చునే సఖుండ!

ఆ. వె. అంత నేగు దెంచి రయ్యెడ కిఁకఁ గొంద
అందు నిరువు రొక్క యంశమునకు
మున్నె వాదు సల్పియున్న కారణమున
మరల వాదమునకు మనము నిడిరి.

తే. గీ. తలఁచు "ఊద్ధడబిద్ధ" యుద్ధప్రహాషణ
కర్త యందొక్కరుఁడు వేఱొకండు మఱొకఁ
డిరువురును నాదురాకకై యెంతయేని
వాద మొనరింపఁబూని రవ్వారిగాఁగ.

శా. ఆవాదం బిటఁ గాదు ప్రస్తుతము వారంతంత లెంతెంతకో
పోవం జేసి యథేష్టరీతిగ నుడుల్ పూరించి ఘోరార్భటుల్
చేవల్ దేఱఁగ నొండొక ళ్లుఱక "సీ, సీ!" యటంచు నేమే మొయం
చావేళన్ గదనంబు సల్పిరి భవిష్యత్సాధనల్ దేలఁగన్. 341

[illegible]. ఒక్కఁడు నాదుపక్ష మిఁక నొక్కఁడు వేఱొకపక్షముండి 'వీ
రెక్కుడు వారె యెక్కు' డని యొక్కటి నెక్కటిఁ బోరఁ జొచ్చి "[illegible]

టక్కరు లేల యిట్టులు కథంగి?'' రట్టించుచుం దలంచునంత మీ
రిక్కడ శాః గతం బెదియొ యోర్వడ్డ జెప్పుం డటంచుం బల్కుడున్.

ఉ. కాఁకరపత్రి పర్వము దగన్ విని యుంటిరి నిన్నరాత్రి, నా
రాకకుఁ గారణం బది కరంబును దెల్పెడిఁ గాదె యేటికీ
రాకడ యఘాతకుండుఁ దన అంకెలు కొండొక మాని రిద్దియే
సూ! కరతాళ నాటక ప్రహూచక మాముఖ మంచు నెంచుమా.

ఉ. ఇం దొకరుండు యోగ్యుఁడగునేమొ యటంచుఁ మదిం దలంతు నెం
దెందుకుఁ గాక హీనకులులేనియు వాడని బూతుకూఁతలన్
బొందుగఁ గైత చెప్పిన ప్రబుద్ధుఁడు 'డిద్ధడబిద్ధ' కర్తము
న్నుం దొనరించు నల్లరికి మూలవిరాట్టని లో నెఱుంగుమీ.

ఆ. వె. అతని ప్రహసనంబు నంపె నాకడకు ము
న్నది గనంగ భీతమయ్యె మనము
మందలించి దీని ప్రమదంపు మిది బూతు
చిక్కుఁ దెచ్చుననుచుఁ జెప్పియుంటి.

క. అది హేతువుగా నతఁ డి
య్యెదనన్ నా కేదియేని యపమతి సేయం
గఁ దలంపఁ బోలు; సుపకృతి
పదములులకు నన్నృతమా విషమగు నొరులకున్.

తే. గీ. చర్ల నారాయణమనీషి చంద్రుశిష్యు
లొకరివెంబడి నొకరుగ నొకరిమొగము
లొకరు చూచుకొనుచు వచ్చి యొక్కపెట్టఁ
జుట్టుముట్టిరి నన్ను నప్పట్టునందు.

క. సుందరరామమనీషియు
గందరగోళమ్ము జరుగుఁగా యని మెలమె
ల్లం దెలిసి చనియె, బ్రహ్మా
నందమనీషియును గ్రన్ననం జనియె నటుల్.

క. అల రామకృష్ణకవి బం
ధులు దులువ ప్రసంగమునకుఁ దొడఁగిరి, కడుబం
ధులు చుట్టును గరతాళము
లొలయించుచు నంగుసేయుచుండిరి తటితోన్.

తే. గీ. ఇంటియజమానుఁడైన కృతీశ్వరుండు
వ్యాసలింగాహ్వయుఁడు తక్కఁ బాత్రిజ్ఞుఁడొక్క
రుండు నర్యాద లేఁడ, యయోగ్యుఁ దూర
కుండె నల్లరినాఁగ శక్తుండుగామి.

సీ. కౌముది పాఠమ్ము గావలె నా కిప్పు డంచొక్కవిద్యార్థి యడుగఁ దొడఁగె
కానిమ్ము రఘువంశమేని జెప్పుమటంచు నిఁక నొక్కవిద్యార్థి యీసడించె
కాఁకరపత్రి యీగ్రామం బెఱుఁగు మంచు వేఱొక్కవిద్యార్థి వెక్కిరించె
పెద్దపేరుగ విందు మిద్దియేనా పస యంచొక్కవిద్యార్థి హుంకరించె

తే. గీ. వీరినే పండితు లటంచుఁ బేరుపెట్టి
శృంగభంగాన లిఖియించెఁ గృష్ణసుకవి
అతని ధైర్యమ్మునకుఁ బోలునట్టి ధైర్య
మనృతమునయందు నేనెందు నరయ సఖుఁడ !

ఆ. వె. అటులు చుట్టుకొనిన యవ్వార లెల్లరు
నఱవ లేనుగూడ నఱవ నగుట
"నఱవ గోల" యనెడి యార్యులమాట య
త్తఱిని మదికిఁ దగిలెఁ దరుణ మగుట.

సీ. ఆర్ట్సుకాలేజిలో నాంధ్రగీర్వాణపండితులు శ్రీవ్యాసమనీషివరుల
యనుజుఁ డొనర్చినయల్లరి యప్పట్ల వర్ణనీయము వినవయ్య సఖుఁడ !
భటరాజకవనంబు పచరింతు వీ వని యొక్కొక్క పరి నన్ను నొక్కిపలుకు
మీసాలుదీయించివేసెద నని మఱియొక్కమా టాగ్రహం బొందుచుండు

తే. గీ. ఆయశస్వి సీతారామయాహ్వయుండు
భ్రాతృభక్తికి సౌమిత్రిపార్థులతని
కించుకయుఁ బోల రింతకు హేతువేమొ
యెఱుఁగుదే తిర్పతిమనీషి ! యిదిగో వినుము.

ఉ. వ్యాసమనీషి కైతమును పహ్వారె యంచును మెచ్చనంట ! యే ;
నాసకలజ్ఞు మెచ్చని యహంకృతిశాలికిఁ బాచితం బిటుల్
చేసిన నొప్పనంట ! యిటు చెప్పఁ దొడంగె నతండు దీర్ఘని
శ్వాసపురస్సరంబుగఁ; బ్రశాంతముగా నిటు లేను బల్కితిన్. 354

ఉ. వ్యాసులవారు నాకుఁ గడు బందుగు, లెంతయు గొప్పవారు, త
ద్దాసుఁడ నేను; వారి కవితాకలనం బది నాకు నచ్చదే

దోసమొకాని, యే నొక బుధుండను గాను, మఱొక్క రమ్మహా
భ్యాసుని మెచ్చవచ్చు; బలవంతము పెట్టిన నేను మెత్తునే! 355

ఉ. నాకవనంబు వారలకు నచ్చదు, నా కలవారి కైతలోఁ
బోకడ లింపు నింప; విది పూర్వ జనుర్మహిమంబొ యేమొ! న
న్నీకతనన్ వృథాగ నిటు లిక్కడ నొక్కట కిచ్చ సేయు మీ
రాకడ ప్రాజ్ఞు లొప్పరు, కరం బిది క్రూరముగాఁగఁ దోఁచెడున్.

క. అని యేదో యొక తెఱఁగున
ఘను సీతారామమూర్తిగారిని వారిం
చు నుపాయమ్ములు వెదకుచు
వినయముతోఁ గల్పుచుంటిఁ జెంకితనమ్మున్.

క. నినైన్నఁ గొట్టుదురు న
న్నన్నన్ శాఖాభిమాన మడ్డుపడె న్నా
యన్నా! యే మని తెల్పుదుఁ
జిన్నెలు వన్నెలును నాఁటి శిష్యులచెద్దుల్.

క. నాపినతండ్రికుమారుం
డోపికమై వారి కేమొ యుక్తులు సెప్పన్
గోపంబె హెచ్చె వారికి
బాపురె, యే మందు నాసభాశోభ సఖా!

ఉ. వాలుకయొండె నాకుఁ జిననాఁడు మొదల్ మఱి నేఁటిదాఁక నా
కీలలి రెచ్చటన్ జరుగ దీపయి నేనియు నాఁటిరీతి నా
కేల ఘటించు దైప "మిహిహీ యిహిహే" యని నన్ను సారెకున్
గేలిని గొట్టసాగిరి పగిల్చిరి భూమియు నాకసంబునున్.

ఉ. కాఁకరపత్రిలోనఁ గపికాండము లున్న వటంచు వింటి నేఁ
డాకలితంబులయ్యె నవి, యందఱు నొక్కటఁ జట్టికొన్నచో
నాకవనంబు వారల నణంపఁగ నేర్చెనె! దేహదార్ఢ్యమా
నా కొకభంగిదయ్యె, నిఁక నాగతి యేమగునో వచింపుమా!

తే. గీ. గణపతిని బోలు విద్యార్థిగణము కొంత
ఆంజనేయుని బోలెడు నదియుఁ గొంత
కుంభకర్ణుని బోలెడు కొంతగణము
చుట్టుముట్టె సేనాపతి చూచుచుండ. 362

క. సేనాపతి యగు నలవ్యా
సానుజువాగ్ధోరణికి నహంకృతికి మితిన్
గానను; దలవరసిన యల
మానిసి కల్లరి యొవర్వ మన పేటు లయ్యేన్!

తే. గీ. "నాయనా! బాబటంచు నేనాయనాథ
గతిని బిలుచుచ్చుచును నొక్క గంటకాల
మెట్లొ గడపితి నంతట నేగుదెంచె
చర్ల నారాయణమనీషిచంద్రుఁ డనఘు.

చ. "బ్రతుకుము జీవుఁడా" యని యపారముదంబును బొందునంతఁ బం
డితుఁ డతఁ డాస్య మెంతయుఁ గడిందిగ నెట్టవడంగ "శబ్దసం
గతి నెఱుఁగంగ లేక కవి కాదగు ద" ట్లని వెక్కిరించుచున్
మితికిని మించు నొక్క మిడిమేలపుఁ ద్రోవకు బండితోలుచున్.

ఉ. "కౌముది చెప్పనేరవఁట! కాఁదగుసంగతి చూచికొమ్ము, నీ
వీమెయిఁ గాగితమ్ముపయి నిట్లనె వ్రాయు" మటంచుఁ గోపము
ద్రాముషితాత్మగౌరవభరంబుగఁ బల్కెను, వ్రాసి యీయఁగా
నామెయి నేను సిద్ధపడునంతట నొక్కకలార్థి వేర్చెడిన్.

మ. తతవాగ్ధాటి చెలంగఁగా ననియె "చత్వారింశదబ్దంబు సం
గత మెట్లయ్యెనో తెల్పు"మం, చతని వేడ్కన్ దీర్చితిన్; మీఁదఁ ద
త్ప్రతిరోధం బొక కొంత తగ్గె, నటుపైఁ బ్రాజ్ఞేతరాలాపసం
గతి యొక్కించుక తగ్గెఁ, జప్పటలు తగ్గంజొచ్చె నంతంతకున్.

తే. గీ. అశ్వమేధ విమర్శమ్ము నందునున్న
'దుర్ణయ'పదంబునందు సాధుత్వ మిట్టి
దనుచు నాయంత నేఁ జెప్ప నలఘుమూర్తి
చర్లనారాయణమనీషి సంతసించె.

తే. గీ. ఏకవచనప్రయోగాన నిమ్మహాత్ముఁ
డింతదాఁక నె మట్లాడె నంతలోన
మరల గౌరవమును జూపి మాటలాడఁ
దొడఁగెఁ బండితుఁ డెట్లు తుందుడుకు చెందు! 369

ఉ. కోపవశమ్మనం గలిగెఁ గొండొక తుందుడుకు కిమ్మహాత్మునం,
దాపయి నెట్టులో యడఁగె నయ్యది; పిమ్మట మంచిరీతినే

చూపె నితండు శిష్యులను జూపరు దౌష్ట్యము నంతగా "యథా
భూపతి" యన్న న్యాయమును బూర్తిగ నేమది నప్పైతింగితిన్. 370

చ. అదియునుగాక నాగశర మట్టులు దాఁచినప్రశ్న మంతలోఁ
బయట పడంగ నిం కితఁడు పట్టువడం డని తోఁచి గౌరవా
స్పదముగ మాటలాడుటకు శాస్త్రులకున్ మది గల్గఁబోలు; నా
కది గన నట్లు తోఁచె, నిజమానో, యసత్యమెయానో! తిర్పతీ!

శా. ఈ నారాయణశాస్త్రిగా రనఁగ నెంతే యోగ్యులుం బందుగుల్
జ్ఞానుల్ తుందుడు కందు కారణము నేఁ గన్పెట్టితిన్ వీరిపై
రానంగాఁబడె గీరతమ్మున, నదే యాత్మన్ గలంగించె; లే
దేనిన్ "నీ" వని నన్ను వా రనుట కెన్నే గుండె లుండున్, సఖా!

ఉ. వీరిగురుండు వీరయ వివేకి యొకించుక నాకు శిష్యుఁ, డా
కారణమై ప్రశిష్యతను గాదనఁజాలఁడు దేవుఁడైన; నీ
ధీరుఁడు నన్ను "నీ" వనుచుఁ దేఁకువమాలి వచించుటెట్లు! ధీ
దూరులు త్రొక్కుత్రోవను బుధుం డెటుత్రొక్కు? వచింపుమో సఖా!

తే. గీ. హీనసంబోధనము గురునెడలఁ దప్పు
గాదనుచు నీతఁడే బాలకవికిఁ జెప్పె
నేమొ, యని యెంచితిని గాని యిమ్మహాత్ము
పదపటిచరిత్ర మది ధృవపఱచదయ్యె.

మ. మితభాషిత్వము మేనిమేలిమియు సన్మైత్రిత్వముం బొల్చు పం
డితుఁ డీతండు కలావివాదమునకున్ డీకొంట యుక్తంబె; త
త్కృతికిన్ శిష్యుల నొప్పగించి వృథగాఁ గీకీధ్వనుల్ చప్పటల్
ప్రతియోగ్యుల్ విని నొచ్చుకోఁగ నొనరింపం జేసినాఁ డేటికో.

ఉ. "కౌముదిచెప్పు"మం చొకఁడు, "గంటకు నూఱు వచింపు"మం చొకం,
డేమియుఁ దోఁపనీక యొకఁ, "డీ వసమర్థుఁడ"వంచు వేఱొకం,
డీ మహనీయుప్రేరణము నే గొని యల్లరి చేసినారు; వి
ద్యామహితుం డితం డెటులు తప్పుపథమ్మునఁ గాలునెట్టెనో!

ఉ. 'పండితు డంచు వ్రాసెద నవారిగ సారెకు నెంత పండితా
ఖండలు డాతఁ'డం చడుగఁగా గమకింతువొ, చెప్పనేల! యీ
తండె ప్రమాణపూర్తిగ శతఘ్నికిఁ గర్త; తదీయపాండితీ
చండిమ మాశతఘ్ని పెలుచన్ వచియించెడిఁ జూడు మయ్యెడన్. 377

ఉ. ఏదియుఁ జేతఁగాదనుచు నే వచియించుట తప్పు నన్య మిం
కేదియు లేక పోయె నొకఁడేని యుపాయము; దానఁ జేసియే
నాదెస వారి కింతటి ఘనంబగు కోపము గల్గియున్న న
న్నేదియుఁ జేయలేక యిటు లింటికిఁ బంపిరి సుమ్ము తిర్పతీ !

చ. అడిగిన దెల్ల రాదనుట కాత్మను బొంగిరి గేలి గొట్టి రా
బెడిదము సైఁచితిన్ మరిఁగి వేఱొకచోటికి వచ్చు పిమ్మటం
గడబిడ యెల్ల నాఁగఁదగుకార్య మొనర్పఁగ వచ్చునంచు నా
యెడఁద నుపాయ మిట్టి దొకఁ డెట్టులొ తోఁచెను దైవికమ్ముగన్.

చ. "కల రిట రామకృష్ణకవిగారలవారికి మీకునున్ సభన్
గలిపెద, మెవ్వ రెక్కుడో తగన్ దెలియంబడు" నంచుఁ గొంద ఱు
జ్జ్వలితగతిన్ వచించి రల ఛాత్రులయందలివారు, వారికిన్
దెలియదొ పూర్వవృత్త, మిటు లేఁకువమాలి వచించు టేటికో !

చ. తిరుపతిశాస్త్రి వారిపయిఁ దేఁకువ డీకొనినప్పు డోడి నేఁ
డరయక నన్ను మార్కొనుట కాకవిగా రెటు లొప్పికొందు ! రా
తిరుపతిఁ బిల్వఁ దండులకుఁ దీర్చును మీ మద మంచుఁ జెప్ప వా
గ్గురుసుగ నాపయిం బోడరి తుందుడుకున్ బచరించి రయ్యెడన్.

శా. వారేకాదన రేగుదెంచినను నే వారింపఁగా నేర్తు నే
నాగామద్రివిడుండ నయ్యు సమయం బాలాటి దయ్యెన్ మహో
దారుల్ తక్కిన పండితోత్తములు లేరచ్చోట, నున్నప్పు డీ
వీరుల్ వీఁతెఁడిపోకలన్ జలిపిరే ! వీక్షింపు మో శ్రీపతీ !

మ. తతవిద్యాచతురప్రభావు లగు సీతారామశాస్త్ర్యాదు లు
న్నతటిన్ దప్పదుపోక లొప్పరని విజ్ఞానుల్ కలాఢ్యుల్ మహా
మతి నారాయణశాస్త్రులున్ గనలి యీమాడ్కిన్ బ్రసంగింప కు
న్నతబుద్ధుల్ బలె మిన్నకుండి రిపుడన్నన్ లేచి రొక్కుమ్మడిన్.

ఆ. వె. "బాలనాయకంబు బహునాయక" మటన్న
యార్యజనుల మాట యాత్మయందు
జ్ఞప్తిదగిలె నాకుఁ గాఁకరవత్రిసం
ఘమ్ము చుట్టుముట్టి కలఁచునపుడు. 384

శా. మీసాల్ దర్శించెడి వ్యాససోదరుల కేమేన్ జెప్పికో నెంతునా !
కీసుం బానును లేని యల్లరుల నేకేరెత్తి తూలింతునా !

“సీ! సీ! యిట్టిదవే కదా!” యనెడి యుస్త్రీవారి వారింతునా !
వా సామర్థ్యము దేని కిందుఁ దగు నన్నా! శ్రీపతీ, చెప్పుమా!

చ. కలకలమున్ గళార్భటులు గ్రిందుకొనం, దరిలేని చప్పటల్
వొలయఁగఁ, బోటుమాటలును బొంపిరివోవఁగ, వెక్కిరింపుకం
పలమఁగ, నేమి చెప్పుదు నహో, యిఁక నా కగు శృంగభంగముల్ !
పలుదెస ధార్తరాష్ట్రులును నద్మ మురారియు నయ్యె నయ్యెడన్.

ఉ. ఆతఁడె విశ్వరూపమున నందఱధాటికి నాఁగెఁ గేశవుం;
డీతఁడె విశ్వరూపమున నెల్లరధాటికి వీఁడు లోఁగినాఁ;
డాతఁడె భీష్ముఁ డెట్టు లటు లయ్యెను వ్యాసమనీషి నేఁడు; ప్ర
ఖ్యాతులు లేరు పెద్ద; లిఁక నయ్యెడ నల్లరి యెట్లు దూపఱున్ ?

ఉ. ‘బందు పటంచు పైఁచి’ రని వ్రాసి రదెక్కడఁ బోయెనొక్కొ! యా
సందునఁ బెట్టి నొక్కెనెడ సాక్ష్యము నేటొకఁ డేల! వారి వ్రాఁ
తం దిలకించినం దెలియదా! నికరంబును దేల్చికొన్న; డాఁ
చం దలఁపూనినం బయికి సత్య మెటో యుబుకున్ దనంతటన్.

ఉ. ఎంతని వ్రాయుదున్ సలిపి రెంతటి గోలయు నేని, సర్వమున్
శాంతము నూఁతగాఁగఁ గొని పైఁచితి వ్యాసమనీషి “సాగ” దం
చింతయు నాఁగుయత్నమున కియ్యకొనం గమకింపఁ డెంతయున్
సంతస మిచ్చెఁ జర్లకులచంద్రున కీ యెకసక్కెపు న్నుడుల్.

మ. “మన దీయూరు గదా, యొకే నితని జిమ్మం గట్టఁగాలేమె” యం
చనుకొన్నా రలవారు; నే నది నిజం బౌనంచు లో నెంచి యొం
దునకుం డిగ్గకపోతి; నంతనె ననుం దూలించిన క్లెంచి రా
ఘునబుద్ధుల్; గను “శృంగభంగ” మను సద్గ్రంథమ్మునం దంతయున్. 390

శృంగభంగము.

(కాఁకరపర్తినివాసి చర్ల వెంకటచలపతి శాస్త్రిగారి పేర బ్రకటితము)

పీఠిక.

“ఏదేశము మీకు సమ్మతమొ?” అని వ్రాయించిన చళ్లపిళ్ల వేంకట శాస్త్రిగారు “హూలెండు!” అనుమాటమీఁద మా గ్రామమునకు దయచేసి యీ క్రిందిచర్య నంతయు నడపిరి. ఇం దసత్యలేశముగాని, యతిశయోక్తిగాని, లే దనుట కిందుఁ చేర్కొనఁబడిన విద్వచ్ఛేఖరులె సాక్షులు. కవిసమయసిద్ధ మగు నేకవచనప్రయోగాదిక మిందుఁగలదు. పండితుల కది హర్షదాయక మగునని యే తలంచెదను.

(శృంగభంగము)

క. నారాయణునకు గురునకు
భారతకవయితకు వ్యాసపండితునకు జో
హారు లొనరించి కవితా
భారతికిఁ మ్రొక్కి జయముఁ బఠియింపఁదగున్.

మ. ప్రశమం బబ్బ విరోధికృత్సమమహావైశాఖశుద్ధత్రయో
దశినాఁ డిర్వురు బందువుల్ నడుపఁ బత్రగ్రంథదుర్లేఖలన్
దశలోనం గదియించి వేంకటకవీంద్రశ్రోత్రిత యేతెంచె దు
ర్యశముం బాపుకొనంగ గెల్వఁగొనఁ గారావల్లిమత్తల్లికిన్.

వ. అట్లు బహు పండితమండితంబును కృష్ణకవినివాసగ్రామంబు నగు కాఁక
రపర్తికి శకటారూఢుండై యరుగుదెంచి సంపన్నుఁడును బందుగు నగు
నొక గృహస్థునియింట విడిసి యిష్టాన్న సంతృప్తుండును సుఖశయి
తుండు నయి—

ఉ. కాఁకరపర్తి పండితశిఖామణి మండలి వేఱువేఱ నా
లోకన మాచరించి తమలోపము లేదని తెల్పి రాముపై
వాకొనివాఁడ గీరతము వచ్చి వినుండని పిల్చి యొక్క సు
శ్లోకుని సౌధ మెక్కి తనశ్లోకములం బఠియించు నత్తఱిన్.

ఉ. "వ్యాసకవీశ్వరుం డలఁతివాఁ"డని కబ్బములోన "నేడ నా
తో సరివారు లే"రనియుఁ దోఁచిన రీతిఁ బ్రగల్భమాట రా
గా సభవారు సైఁచి రది కర్ణకఠోరమె యైన బంగతం
జేసి విడంబముల్ మఱియుఁ జెప్పఁగ సాగెఁనతండు ప్రేల్మిడిన్.

చ. పలువుర వేంకటేశ్వరుఁడె ప్రార్థనఁ బిల్చె దనంతఁ; గొందఱన్
బిలిచెను దత్సభాపతియుఁ; బిల్వఁగ లే దొకరైనఁ గృష్ణు; న
బ్బలి "ననుఁ బిల్వఁబంచెనె? సభాపతిగా" రన, దూత "లే"దనెన్;
గలహము నాత్మ నెంచి కవిగండరగండఁడు రాఁడు మేడకున్.

వ. వెండియు గీరతాఖ్యానమునందు "గురువులతోడం గూడియేని జయింప
రం" డను నర్థముగల యొక వికత్థనవాక్యముం జదువుచు నెదుట బృహ
స్పతిబోనివాని నారాయణ బుధేంద్రుం గని వెఱచఱచి,

చ. "ఎఱుఁగను మీమహత్త్వ మిదమిత్థ మటంచును దెల్లమయ్యె నేఁ
బొరపడి రజ్జులాడితిని, పోఁడిమి గల్గిన రామకృష్ణులన్

(శృంగభంగము)

గురువులతోడఁ గయ్యమునకుం జనుదెండని తప్పవ్రాసితిన్
శర ణది తీసివైతు” నని చల్లఁగ దాఁటె యథార్థ భాషలన్.

ఉ. మేకుబిగింపు పర్వమును, మేలగు నీశ్వరవేరుగిర్వమున్
రేకల మందలింపనెడు గిర్వము, జీలుగుబెండు గిర్వమున్
స్తోకము శాంతిగిర్వమును జొప్పడు వాసినిగన్న గిర్వమున్
గాఁకరపత్తి గిర్వమును గైకొనిపాడె నతండు వేఁడుకన్.

క. కల్లరివారలజాబుల
నల్లరిపద్దెముల గీరతాక్షేపములో
బొల్లుల నుల్లాసంబునఁ
గొల్లలుగా నతఁడు విబుధకోటికి వినిచెన్.

వ. అంత దివాకరుం డస్తాద్రి కేగుటయు నాఁటికిఁ గొలువు చాలించి యందఱుఁ దమతమ విడిదలకుం జనిరి. వేంకటేశ్వరుండును నిజనివాసంబున కరిగి కతిపయసుహృజ్జనపరివృతుండై “కృష్ణకవి బీరమ్ము గలాఁడేని యెల్లి నాతో నవధానము సేయఁగూడు” ననియు, “నేటికొల్వున నారాయణబుధుం క్షమింపఁగోరుట వినయార్థం” బనియు నిచ్ఛానురూపమ్ముగఁ బద్దులాడుటయు నదియెల్ల నాప్తముఖమ్మునం దెలిసి శ్రీనారాయణబుధేంద్రుండు కృష్ణకవి రావించి యిట్లనియె.

ఉ. వింటివె రామకృష్ణ! మన వేంకటశాస్త్రిచోనిరూఢి? న
ట్లింటికి నేగి వెండియును నెప్పటియాటమె యాడుచున్నవాఁ
డంట! యెదుర్ప మీనృపునియానతి యున్నదియొక్కొ నాఁగ, నా
దంట “భవన్నియుక్తి నవధానమొనర్పఁగ మెచ్చు కేఁ”డనెన్.

వ. క్రమమ్మున నారేయి గడచనుటయు మఱుచటినాఁడు పూర్వాహ్ణమ్మునందు,

సీ. అగ్రహారికుఁడు విద్యాధికుండు సుగుణశాలి సుందరరామశాస్త్రిగారు
ఘనకీర్తి హితకారిణీని గురుండును సాధుమతి వ్యాసలింగపండితుఁడుగారు
ధవళాద్రిలో నుపాధ్యాయుండు సౌభాగ్యశాలి సీతారామశాస్త్రిగారు
గానవిద్యను బేరుగలవాఁడు చర్లాబ్ధిచంద్రుండు లక్ష్మణశాస్త్రిగారు
వేదులాన్వయవార్ధి విమలశీతాంశుండు సూర్యనారాయణసూరిగారు
అవధాని సంస్కృతాంధ్రాఖ్యాయికాకర్త సూర్యనారాయణసూరిగారు

(శృంగభంగము).

తుని రాజాగారియుద్యోగి పండితపురస్సరుఁడు బ్రహ్మానందశాస్త్రిగారు
చళ్ళపిళ్ళాన్వయ సాగరేందువు కవిశశి చిన్న వేంకటశాస్త్రిగారు
సంస్కృతసత్కళాశాలలో నొజ్జ సజ్జనసమ్మతి రామశాస్త్రిగారు
సాహితీనుఁడు శాస్త్రప్రశస్తుం డభిజాతుఁడు వేంకటశాస్త్రిగారు

గీ. మఱియుఁ బండితులును గవుల్ మఱియు ఘనులుఁ
చిన్నలును పెద్దలును గూడియున్న సభను
చళ్ళపిళ్ళ వేంకటకవీశ్వరుఁడుగారు
గీరతము విప్పి పండియు గెలిచేయ్య.

వ. కతిపయచ్ఛాత్రసహితుండై యాసభావేదికకు విచ్చేసియున్న నారాయణ బుధేంద్రుం డది సహింపఁజాలక సముచితభాషణమ్ముల వేంకటేశ్వరు గీరతపాఠమ్ము నాఁగి,

ఉ. "మీరు రచించు చిత్రముల మీఱి రచించును కృష్ణశాస్త్రి నా
కూరిమి శిష్యుఁ; డెచ్చటనో గొప్పలు చెప్పుట కేమి కార్యమో!
పోరఁడి యాతనిం బిలువఁబుత్తు" నటంచు గురుండు పల్క, నా
ధీరుఁ డికేమి సెప్పదును "దత్తెతె పెప్పెపె మెమ్మెమే" యనెన్.

క. ఎవిమో బీరము లాడిన
నవధానము సేయఁ గృష్ణుఁ డరుదేఁడు యాశం
బవల సుసాధం బనుమతిఁ
గవి వేంకటశాస్త్రి రేయి గరువము సూపెన్.

చ. తిరుపతిశాస్త్రి పచ్చెనెడఁ దీర్పర యాతఁడు సేయుఁగాని నే
మఱచితి నే మెఱుంగ నను మాట యిదేమిటి నిన్న రేయియే
పురుషుఁడయేని కృష్ణకవి పోరెడివాఁడని యంటిరంట; నా
నురకయ పల్కినాఁడ నని యోడినతండు వచించె నద్దిరా!

ఉ. వారలలోనఁ గృష్ణకవివర్యుఁడు మద్వ్యయమందు నేనెపో
ధీరుఁడనంచు నెల్లరకుఁ దెల్పుచునుందురు గాన నిర్వరున్
బోరఁడు మీవధానముల పోఁడిమిఁ జూతుమటంచుఁ బల్క నా
నేరుపుకాఁడు మా తిడడు నివ్వెఱఁ జెందఁగ సభ్యులందఱున్.

శా. నాకున్ శిష్యుఁడు రామశాస్త్రికవి కొన్నాళ్ళైనను మీచెంత నే
దో కాలక్షయ మాచరించుటయు నోహో శిష్యుఁడం చెప్పుడున్

(శృంగభంగము)

మీకబ్బునమ్మరలఁ జెప్పుకొందు రది మేల్మికాదె? మీరెట్టు లా
శ్రీకృష్ణుఁ గవిరాజుఁ జెప్పి? రన, నిస్సీ! మాట రా దచ్చటన్.

స. అంత

ఉ. కౌముది చేతఁబట్టి నయగారపుమాటల రామశాస్త్రి "మీ
రేమి యెఱుంగువారొ, యిపు డించుక చెప్పుఁ" డటంచు వేఁడఁగా
నామహనీయమూర్తి "యదియంతయు విస్మృతమయ్యె నిప్పుడే
నేమియుఁ జెప్పలే" ననియె నెల్లరు విజ్ఞులు బిట్టు నవ్వఁగన్.

ఉ. వ్యాకరణమ్మున న్నెలుతు వాదమునందని రిత్తపద్దెముల్
గోఁకి; యిదేమి? నేఁడిటులు కొంచెమి లేదని నిక్కమాడుటల్
నాకు సతీర్థ్యులాకవులు, నన్నదిలింపఁగలేని మీరెటుల్
వాకొననేర్తు రా విబుధవర్యులయొద్ద; విడంబ మేటికిన్.

ఉ. కౌముది సెప్పుడం చదుగఁగా మఱి వేదులరామశాస్త్రి య
ప్రామహితుండు పుస్తకము నందిపదంపడి కొంత చూచి "య
య్యా! మతిలేమ విస్మృతమె యయ్యెను సర్వము చెప్పలేను న
న్నేమనియాడువార లిఁక, నింత నిజం"బనె నెల్లవోవుచున్.

చ. సరగున రామశాస్త్రియుఁ బ్రశంస యొనర్పఁగఁ జెప్ప నేరమిన్
గెలువయి యాకవీశ్వరుఁడు కిందులు మీఁదులు చూచుచున్నచో
గురుఁ డిటు పల్కె "శబ్దకృతిఁగూడ నెఱుంగనియట్టివార ల
బ్బురములు వ్రాయునే?" మనినఁ 'జెప్పెపె మెచ్చెమె చెప్పలే'ననెన్.

ఉ. "తాముపచింపఁగావలెఁ బ్రతాపచరిత్రముఁ దెచ్చినాఁడ నిం
దేమి పఠింపఁజేయుదురొ? యి"ష్టని రామబుధుండు పల్కఁగా
నామహనీయుఁడున్ "దిరుపతయ్యకవీంద్రుఁడు గాని యిందు నే
నేమియుఁ జెప్పఁజాల" ననియెన్, నిజమాడినఁ దప్పలేదు గా.

చ. "పెరుఁగును బువ్వయున్ మెసవి పెద్దసహోదరుఁ దోడఁగొంచు స
త్వరముగ వత్తు నందమక తాళుము నిల్వు" మటన్న బచ్చునాఁ
"డిరుపతివెంటరా నరుగుదెంచెద శ్రావణమాసమందు నే
మరల బలమ్ము మీఁద"నన మార్కొని బుచ్చివధాని యిట్లనెన్.

చ. "తలనరియుంగ వారలును దాతలు తండ్రులతాతలై మఱిన్
గలహము సేయవచ్చెదరుగాని, యిదిట్లిపుడయ్యెఁ జాలులెం

(శృంగభంగము)

డలయిక నంద నేమిటికి? సల్కవహింపకుఁ డింకమీఁద మీ
బలమును వారిశక్తియును బాహ్యములయ్యె జగమ్ము మెచ్చఁగన్."

వ. ఇట్లు పరాజితుండగుటయు నొక సభ్యుండు లేచి;

ఉ. "వ్యాసకవీంద్రుఁ డింతయనువాఁడవె? నీవును బట్టుపద్దెముల్
జేసిన యంతమాత్రమునఁ జెల్లెనె? యాయన తేరిచూడ నీ
కూసుకవిత్వ మెంత? యిదిగో నన లోఁగితి; కారవెల్లకున్
మీసము లప్పగించి చనుమీ! యిఁక మాటలువేయు నేటికిన్.

క. ఘనులు శిరసావహించెడు
ననర్ఘరాఘవముఁ దూలనాడెదు దానిం
గనుఁగొని నీ యిష్టము వ
చ్చిన దొకపద్దెమ్ము విప్పి చెప్పంగలవే?"

వ. అని యుల్లఁబుచ్చిపోనాడె నిట్లు కొలువు ముగియుటయు దుండగీలగు బాలకులు కొందఱు కరతాళంబులు నైచిరి. మధ్యాహ్నంబగుటయు నెల్లరుభోజనమ్ములకై తమతమ నెలవులకుం జనిరి. వేంకటకవీంద్రుండును,

చ. స్థిరపడి ప్రశ్నకుత్తరముఁ జెప్పఁగ నేరక కుఱ్ఱవార ల
ల్లరి యొనరించిరంచు నపలాపము సేసెడునంట బాపురే!
గురుఁడును కుఱ్ఱ, శిష్యులును గుఱ్ఱలు నాటికినెంచిజూడఁగా
నిరువదియొన్మి దేడులకు నెక్కుడు ప్రాయము లేద యేరికిన్.

వ. వెండియు సాయాహ్నమ్మునందు సీతారామశాస్త్రి గౌరీపతిశాస్త్రి ప్రరస్సరులగు బుధేంద్రులు కొలువైయుండ సతీర్థ్యసంఘమ్ముతో నల్లమరాజు రామబుధుం డచ్చటికి విచ్చేసి వేంకటకవివరు నుపలక్షించి "పూర్వాహ్ణమ్మున వారఁడెఱు దూయఁబట్టుకొనుట నే నట్లంటి నని పల్కరట, నిక్కంబె?" యనుటయు నక్కవివరేణ్యుండును నిది యథార్థముకాదని ప్రతిపాదించె నంత మఱియు నొక ప్రధానచ్ఛాత్రుం డయ్యెపండితుల సాక్షులుగాఁ బలికి,

మ. "అవధానమ్మునయందు వ్యాకరణమం దధ్యాపనమ్మందు నే
వివిధప్రక్రియలందు మీకుఁగల ప్రావీణ్యంబు సూపింపఁడీ
వ్యవధాన మ్మిఁక లేదు కృష్ణుఁ డిదిగో వచ్చెన్ బుధా!" యన్న న
క్కవి పూర్వోక్తమె నిర్వహించెను వినంగాఁ బండితుల్ వెండియున్.

చ. కల్లలువల్కువార లని గ్రంథములన్ లిఖియింప నేలొకో ?
కొల్లలుగాఁగ దోషములఁ గోవిదులొప్పినవాని వ్రాసినా
రెల్లెడఁ జిమ్ముచుండి, రవి యే బుధుఁడున్ గనియుండుఁ, గాదనం
జెల్లునె ? వానిదిద్దుకొనఁ జేఁదె ? యథార్థము తా మెఱుంగరే ?

ఉ. వారు శతఘ్ని వ్రాసిన పవార్యములౌటను దిద్దుకొందు మం
చీరు వచించినారుగద ? యిన్ని యబద్ధము లున్నగ్రంథ మె
వ్వారలు సూచి యాడ, రిఁక వారలగ్రంథము మీఁద నెవ్వరో
దూఱులు వ్రాసినార లవి దోసములే ? ధర గొడ్డువోయెనే !

వ. కాదేని ముఖాముఖి వాదించి సాధించుకొనుం డనుటయు నాకవిశేఖరుం
డందుల కియ్యకొనక,

ఉ. “తిరుపతిశాస్త్రి పల్కఁబడెఁ దిర్పతియంచును రామశాస్త్రిచేఁ
బరపతినిల్ప నేనిటకు వచ్చితి, దప్పదికాదొకో ?” యనన్
సరసులు సభ్యు లిట్లనిరి “చాలును వేంకటరామశాస్త్రి నా
తిరుపతి‘రామయా!’ యనినఁ దీరదె ? తిర్పతిఁ ‘దిర్పతీ’ యనన్.”

ఉ. వేంకటరామకృష్ణ కవివీరులు రిత్తలు వ్రాసిరంచు మీ
రంకము చేసినారలట యయ్యొ ! యథేచ్ఛగ, నెందు మీకుశ్రీ
కింకవిరాజ మత్తగజకేసరినామము నెవ్వఁ డిచ్చినా
డింక వచింపుఁడన్న, నది యేమె ధరించితిమంచుఁ జెప్పవో
వేంకటనేత ! వారినన వేడ్కయె ? మే ! లని రెల్లవారలున్.

వ. అట్లు సభ ముగియుటయు నాటిరాత్రి వేంకటకవీంద్రుండు భాష్యకార
బుధేంద్రుం గని యెట్లేని సంధినడపుఁడని కోరి వేకువకడ లేచి సబం
ధుండై తమ గ్రామమ్మునకు విచ్చేసె నంతనిక్కడఁ బౌరులు,

గీ. శతవధానముఁ జేయఁగఁజాలనన్న
యతని కింతవిడంబమే మనెడువారు
కౌముది మఱచిపోయిన ఘనున కింత
యల్లరింజేయ నేమిటి కనెడువారు.

ఉ. తారె శతావధానులఁట ! తక్కినవారలు పేరుపెట్టుకొ
న్నారఁట ! లోకమందుఁ గవినాయకు లందఱు జన్నిదమ్ములో

(శృంగభంగము)

వారఁట! రండు పోండులఁట వహ్వారె! హ్రీవిడనాడి యాడు న
బ్బీరము లన్నియున్ ముగియఁ బెప్పెపె మెమ్మెమె యయ్యెనేఁటికిన్.

ఉ. తారును కృష్ణుఁడున్ శతావధానముసేయఁగ మెత్తు మన్నచో
నేర నటంచు నిబ్బడిగ నిక్కము వేంకటశాస్త్రి చెప్పె, నిం
కారము లెన్నియెన్ని యయథార్థము లాడిన నేమియయ్యెడున్
బీరము వోయె, గీరతము పిప్పియె సారము లేదు దానిలోన్.

వ. అని చెప్పఁకొనసాగిరి.

ఉ. శౌర్యము గల్గువాఁ డని ప్రజల్ జయవెట్టఁగఁ దన్ను సింగమం
చార్యులు నవ్వ లేళ్లనుచు నన్యులఁ జెప్పిన కల్లరీఁడె దో
ర్వీర్యమునూపు చెళ్లపిళ వేంకటశాస్త్రిది మేఁకపోతుగాం
భీర్యమటంచు నెల్లరకు వెల్లడియయ్యె; నిఁకేమికావలెన్.

ఫలితార్థము.

చ. వినుకలి గిల్లికయ్యమును బెట్టిన వేంకటశాస్త్రి యోడిపో
యెను, గురుపాదభక్తుఁడగు కృష్ణునకుం జయమబ్బె నింకమీ
దను జెళపిల్ల వేంకటవధాని యెదేనియువ్రాయ వారితోఁ
బెనఁగఁగ రామకృష్ణకవివీరులకుం బనిలే దొకింతయున్.

---

(1) ప్రశ్న.

ఈ శృంగభంగకవిత్వ మింద వ్రాలు చేసిన చర్లవెంకటచలపతిశాస్త్రుల వారిదే యగునా?

ఉత్తరము.

పల్లెపాలెము, 8-7-11

.........గారికి— మధునాపంతుల వెంకట సుబ్బారావు నమస్కార...... మఱియు రామకృ......... యీమధ్య నిచ్చటి కేతెంచి తాను చేసిన శృంగభంగము, యిచ్చటి వారికి విన్పించి......"కారవల్లికిన్ మీసము లప్పగించి చనుమీ యిక చాలును నీప్రతాపముల్" అనుచుఁ గొన్ని పద్దెములు చదివెను............ వెం|| సు|| రా||

ఉ. ఇంతటిమాత్రినే విజయ మేర్పడుటే ఘటియించు నేని, వృ
త్తాంత మెఱుంగఁ బోవు నల యంజనపుత్రుని తోఁకఁ గాల్చి ని
శ్చింతత గన్న రక్కసుల శ్రీ గద యీ విజయంబు; మేలు, మే
లెంతటి బుద్ధిమంతు లుదయించిరి కాఁకరపర్తి నో సఖా!

మ. అపు డేఁ జెప్పితి వారితోడ "మిము నే నాఁగంగలే నియ్యెడన్
గృపమైఁ దణ్కునకోమ ఒక్కెడకొ మీ రేతెంతురేనిన్ భవ
చ్ఛపథంపుంబలుకుల్ గనుంగొనెద మీ సామర్థ్యమున్ నా కవి
త్వ పటుత్వమ్మును బ్రాజ్ఞలోకమునకుం దార్కాణమా నయ్యెడన్."

ఉ. కాఁకరపర్తి కేగునెడఁ గావలెఁ బోలిసువారి సాయ, మిం
కేకడనైన నయ్యది యొకించుకయున్ వల, దందు నుత్తమ
శ్లోకులు పండితుల్ గలరు శుద్ధమనస్కులు; వారిఁగూడ నీ
పాకులు లెక్కవెట్టరఁట! వా రొనరించెడిదేమి పిమ్మటన్?

14-7-11, వింజరము.

"............గారికి .... వేదుల నారాయణ మూర్తి......... శృంగభంగమను పుస్తకములో ఆకొండివ్యాసమూర్తిశాస్త్రి గారి తమ్ములు చేసిన .... చేష్టల మాత్రము వ్రాయనట్టు అల్లంరాజు రామమూర్తి నాతో చెప్పినాడు ఆతడీమధ్య తీపర్రువెళ్ళినాడు, ... శృంగభంగ గ్రంథకర్తయగు చర్ల చలపతికి కవిత్వమననేమో తెలియదు. అతడు చేసినట్లు వీరు వ్రాసిరట, ఆహాహా యెంతవింతగనున్నయది. ఈయది విచారింప గలియుగ మహాత్మ్యమని తోచెడిని ...." వే. నారాయణశాస్త్రి

కాకరపర్రు, 23—7—11

"......యిందుతో శృంగభంగం వకటి పంపించుకున్నాను. ఈగ్రంథము రామకృష్ణకవిచేతనున్నూ కాకరపర్తి వెంకన్న చేతనున్నూ రచియింపబడి వేదుల బ్రహ్మన్నగారి కుమారుడు సూర్యనారాయణశాస్త్రులుచే తణ్కు తీస్కు వెళ్లబడి చర్ల చలపతిపేర వచ్చు నొత్తింపబడినది. గాని యితనుమాత్రం గ్రంథకర్తగాడు. ఏమన యితను కవిత్వమెట్టిదో యెఱుగడు. యితను రామకృష్ణకవికి భావమరది అయి యున్నాడు. యీ గ్రంథముకు యీ సూర్యనారాయణశాస్త్రులు చాలా ప్రేరేపణ కర్తయయి యున్నాడు. గనుక యీ సంగతులు యావత్తు తమకు విశదపర్చుకున్నాను. ...."

చర్ల సీతారామయ్య వ్రాలు

ఉ. కాఁకరపర్తివారికి నొకానొక శేఖను బంపుమయ్య, వా
రేకడ కేగుదెంచెదరొ, యెందుఁ గవిత్వములో జయింతురో?
లేక నసున్ జయించినటులే కరతాళమహాహవంబునన్
దాఁకి నినున్ జయించెదరొ! తథ్యము లోక మెఱింగి మెచ్చెడిన్.

ఉ. ఈయెడలన్ శతఘ్ని నొక యించుక పొందితి నీకు నల్ల నా
రాయణశాస్త్రిగారిది కరంబును బోధపడెం గదా! సభన్
శ్రీయుతమూర్తి యా సుకవిశేఖరు వాక్పటిమం[...] సత్కవి
త్వాయతిరూఢి జమత్కృతియు నంతయునుం దెలియున్ క్షణమ్మునన్

క. కనుగొందుఁరిగాక పండిత
జను లాయన కున్న శక్తి సత్సభ నీ కుం
డిన శక్తియు వెనువెంటన
వినమొక్కో పాటిమీఁది విద్దెల బలుముల్!

---

4 అగస్టు 1911—ఆలమూరు (పోస్టుముద్ర)

"............శృంగభంగంలో వున్న పేరు, రామకృష్ణశాస్త్రిగారి భావమరిది, 20 సంవత్సరములు వయస్సుగలవాడు........." కామవరపు వీరాభిజు.

కాకరపర్రి 25—7—11,

"......... రామకృష్ణ .... బావయగు చలపతి పేరు పెట్టినాడు. ....కాకరపర్తి వెంకన్నయను నతడున్నూ యిద్దరు చేసినారు. రెండవ యతను పేరు పెడతానంటే అతను వద్దనగా, బావమరిది పేరు పెట్టినాడు యిక్కడ యింకా వేదుల సూర్యనారాయణ అను నొక పుణ్యజనుడు తణుకు స్వయముగా పట్టుకువెళ్ళి ముద్రణ చేసినాడు........."

పురాణపండ సూర్యనారాయణశాస్త్రి.

29—7—11, పోస్టుముద్ర.

"కాకరపఱ్ఱు శ్రీభారతీనిలయము భాండాగారము సెక్రటరీగారి వద్ద నుంచి ....తిరుపతిశాస్త్రుల్లుగారి చరణసన్నిధికి—

.........కృష్ణునికి, శృంగభంగంపైని కర్తృత్వమున్న చలపతి, బావయగు, ...గురువు నారాయణశాస్త్రి మొదలైనవారు పద్యములు వ్రాయుచుండిరి ...." భా॥ భాం॥ శ॥

ఉ. కసి గలదేనిఁ దా స్వయముగా నెదిరించుట కొంత యొప్పుఁగా
క సరసులైన పండితనికాయము లున్న సభన్ రసాచితిన్;
బసవస మూఁక నాపయికిఁ బంపు టిదేటి వివేక; మింతతో
వ్యసనము తీఱునే యకట! పాపము డాఁగదు డాఁచి పెట్టినన్.

ఉ. వింటిరె, యీతఁడే సుమి వివేకులు నవ్వెడిరీతి నేవియో
కొంటెతనంపు మాటలను గొల్లుచు భారత నాటకమ్ములం
గుంటివిగా నొనర్చుటకుఁ గూర్చెడు శిష్యులకై యతించువాఁ
డంట! నిజమ్ముగాఁ దెలిసెనయ్యె సమస్తము నాలమూరునన్.

ఉ. ఆయెడనుండి నే వెడలి యాలము చేగిన తక్షణంబ "నా
రాయణశాస్త్రిగారు నొక రామసమాహ్వయుఁడౌ కళార్థియున్
బాయక యశ్వమేధమును బట్టిరి పాడొనరింప" నంచు నా
రాయణమూర్తి సత్యపదరాజితుఁ డొప్పుగఁ జెప్పె నాకడన్.

తే. గీ. పట్టినారాయణుఁ డసత్యవాది యైన
నయ్యెడుంగాక సత్యనారాయణుండు
కాఁ డసత్యంబునకు నొడిగట్టువాఁడు
సత్య మియ్యది సత్యంబు సత్యమయ్యె.

---

2 ప్రశ్న.

సదరు చర్ల వెంకటచలపతిగారేమైన వ్రాసిరా!

ఉత్తరము.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి శతావధానిగార్కి,

1. నిత్యం భజామిశరణం। చరణం తవ కామదం, శిష్యానుగ్రహసంసక్తం, కృపైస్సేవిత విగ్రహం। కథయామి త వేదంతు హృద్యమేతద్వచశ్శృణు, నమాం మన్యస్వసతతం శృంగభంగస్యకారిణం॥ 2. త్వయాచ ప్రేషితాం దృష్ట్వా పత్రికాంజనకో మమ। జ్ఞాత్వా రిజప్తుంరూపేణ। ఆగ్రహం కురు తేమయి॥ 3. ఏతదాభాషణంశ్రుత్వా అనుగృహ్ణాం త్విమంజనం। భవతాం సర్వకార్యేషు మంగళం ప్రార్థయామ్యహం॥ 4 తస్మాద్యూయం మయిదయాం కుర్వంతు। త్వచ్ఛాత్ర సమూహేమామప్యేక ఇకమన్యస్వ। మయి ఆగ్రహం నాస్తీతి పత్రిత్యుత్తరం శహాసి విలిఖంతు॥ తప్పుల ననుగ్రహింపవలెను. చర్ల వెంకటాచలపతి

ఉ. "కాకరపర్తిలో నెవరో గాని విమర్శన మాచరించి" రం
చాకడఁ జూచి చెప్పిన కలార్థిన-నోరచనన్ లిఖించె ము
న్నే కడు సత్యసంధుఁ డొకఁ; డీ విషయమ్ము నెఱుంగుపాంటె నేఁ
గాఁకరపర్తి కేగితిఁ దగన్ సకలమ్ము నెఱింగి వచ్చితిన్.

ఉ. ఆతఁ డెఱుంగఁ డంచు నొకఁ డాయన శిష్యుఁడు చెప్పఁ గాని ప్రి
ఖ్యాతకులుల్ మహామహు లఖండు లనేకులు గూఢవర్తన
స్ఫీతి నెఱుంగఁ జెప్పి రిట వేఱొకఁ డేటికిఁ జెప్పఁగావలెన్
జాతురి లేని వర్తనమె సర్వము దెల్పఁగదా సభాస్థలిన్.

మ. కపటం బెంతయు లేకయున్నయెడ నిష్కంపమ్ముగాఁ దా నప్ప
త్రిప యొక్కింతయుఁ బూనకే యకట! "శబ్దజ్ఞానమే లే దెటుల్
కవితమ్మున్ రచియింతు వీ" వనఁగ వేడ్కల్ పుట్టునే! చల్లనం
శపయోరాశి శశాంకమూర్తికి వపుస్సారస్యసంస్ఫూర్తికిన్.

మఱియొక యుత్తరము

"కాకరపర్తి శ్రీ భారతీనిలయ భాండాగారాధిపతుల వద్దనుంచి.

7 ఆగష్టు 1911, పోస్టుముద్ర.

.........ఇంకతమరు వ్రాసిన ప్రశ్నలకు స్తరము, అతడు బహు కొంచెము కౌముది చదివెను. పంచకావ్యములు, శాకుంతలము మొదలగు రెండు నాటకములు చదివెను. పాఠంచెప్పే సామర్థ్యం వున్నట్లు తోచదు. వయస్సు 20 సంవత్సరములు .... ఇప్పుడు నారాయణశాస్త్రులుగారి శిష్యుడు— పైతెలుగు పద్యశైలిని ఆంధ్రమున కవిత్వము కొద్దిగా చెప్పును. సన్కృత శ్లోకములు ఊహించతగు......"

2 ప్రశ్న.

అల్లరిసభ యన్నందుల కాధారముకలదా?

ఉత్తరము.

రాఘువభట్ల విశ్వనాథ కృతానేకనతయః ... యిక కాకరపర్తి సమాచారము, ఆ॥ సీతారామయ్యగారు వచ్చినవెంటనే యీసంగతి యీపత్తును తమరు సెలవిచ్చినట్లుగానే చెప్పిరి. అల్లరికితానే ప్రోత్సాహకుడనని వప్పుకొనిరి. మా అన్నగారిని ఆక్షేపించుటచే చేసితిననిరి.

ఉ. "ఏమియు రాదు" మంత్ర మొకఁడే సమయమ్మునకున్ స్ఫురించె, శ్రీ
రామునిమంత్రిమయ్యె నది; రాక్షసవర్గ మొకింత గొంకఁగా
సామముకల్మి నే నిలువఁ జాలితి; దాని కొకింతదక్క నా
గ్రామము దాఁటఁజాల నని గట్టిభయం బుదయించె నెచ్చెలీ!

చ. పలువురు పండితుల్ గలరు పల్వురపండితులుం గలారు స
ర్వులు మనశిష్యవర్గనకుఁ బోలమి చెప్పెడివారె గాని లో
పల నొకఁడూని పైకి నొకఫక్కిగ వర్తిలువారు కొండ ఱే
పలుగుతనంబుఁ జూపుటకుఁ బాల్పడి రజ్ఞులు తోడునీడగన్.

---

4 ప్రశ్న.

ఆ యీ అల్లరినిగూర్చి పనివచ్చినచో నచ్చటి యోగ్యులెవరేని సాక్ష్య మిచ్చెదరా?

ఉత్తరము.

కాకరపర్రు, 29—7—11.

పురాణపండగవరయ్య అనేక నమస్కారములు, ... తమరు వ్రాసిన కార్డుచేరినది. అందుల సంగతులు గ్రహించితిని. బ్రహ్మశ్రీ సీతా రామయ్యగారున్నూ మీరున్నూ కూడ నాకు బంధువులేయగుటచేత, తమయుత్తరమునకు బ్రత్యుత్తర మేది యిచ్చుటకు తోచక యింతకాల మాలస్యము చేయుడమైనది. ఆయన సన్నిహితబంధువగుట చేతను వారియన్నగారు నాకు గురువులగుటచేతను సదరు విషయంబున నా సాక్ష్యంబు విడువగోరెద. ఇదియ నాప్రార్థన ఆకాలమున తమరు దాల్చిన శాంతత మాయుల్లంబుల కెంతయు నానందము గలుగ జేసెనని మాత్రము చెప్పగలను......... పు. గవరయ్య

7—8—11, తుని.

బ్రహ్మానందశాస్త్రి, నమస్కారములు.

తమ యుత్తరమందినది. కొన్ని కారణములవలన యథార్థములగు సంగతులుగూడ వ్రాయఁజాలమికి క్షమింపగోరెదను. చిత్తగింపుఁడు.

మఱియొకయుత్తరము.

.........శృంగభంగం పాదువాత్రిగానున్నది. ...... వ్యాసమూర్తి శాస్త్రిగారు ప్రత్యుత్తర మిచ్చుట కెట్టకేల కొప్పికొనిరి. ఏయేసంగతుల కిచ్చెదగని యడుగ మీయుత్తరము చూచికాని చెప్ప వీలులేదన్నారు. అల్లరి సభయగునా కాదాయని యడుగ "రఘువంశపాఠము చెప్పనడుగుట యల్లరి కాకేమి" యనిరి .... 5—8—11 వెం॥

మ. విదురాదుల్ పలుమంది నాగపురిలో విచ్చేసియున్నార ల
య్యదుసాథాగ్రణిపూనికన్ దెలియవా రచ్చో సభన్ మాధవున్
మృదుతాశూన్యులు కౌరవాధములు బల్మిం బట్ట నుంకించిరే
కద! యాపైపని రొట్టెదైన; విరసుల్ గర్జంబు లూహింతురే.

చ. తతమతి మేటి నాదుపినతండ్రికుమారుఁడు వెంకటాఖ్యుఁ డు
ద్ధతభుజశాలి నాదుపినతల్లి కుమారుఁడు వీరయాఖ్యుఁ డూ
ర్జితు లల సాత్యకిన్ గదనరీతివిదున్ గృతవర్మనిన్ మహో
న్నతులు స్ఫురింపఁ జేసి రట నా కల కాఁకరపర్తి హస్తినన్.

ఉ. ఆయన సత్కులీనుఁడు కళాకరుఁ డయ్యును నేమొకాని నా
రాయణశాస్త్రిగారు ధృతరాష్ట్రసుతాగ్రజుభాతి నీయస
త్రాయము నాచరించి; రిది తథ్యము దేవళమందు దీపముం
బాయఁగ నార్పి చెప్పఁ గలఁ బాపము లేదు యథార్థ మాటచే.

శా. విద్యావాసనగల్గు హేతువున వీవిద్వాంసుఁ డెట్టెట్టులో
సద్యశ్శాంతి వహించెఁ గాని మఱి వ్యాసప్రీతిపాత్రుల్ పునః
ప్రోద్యన్నీచపచఃప్రపంచమునకున్ బుట్టిల్లుగా నెన్నియో
గద్యంబుల్ ప్రవహింపఁ జేసిరి తిరస్కారధ్వనుల్ భోరనన్.

---

5 ప్రశ్న.

ఇంకేమైన శృంగభంగముపంటి కల్పనలు బాలకవులు చేసిరా?

ఉత్తరము.

"......చక్రవర్తుల కృష్ణమూర్తి సిద్ధాంతి......
తమకు మతిపోయినదని యిచ్చట ఓలేటి వెంకట్రామశాస్త్రి ఒక తంపివార్త వేసినాడు. దీని నిజము యెంతో తెలియదు. ఏవియు తోచడములేదు......"

ఇఁక నొకటి.

...... యింజరములో వెంకటశాస్త్రికి మతిపోయినట్లున్నూ డాక్టరు వచ్చి చూచినట్లున్నూ తిరుపతయ్యకు టెల్గ్రాము యిచ్చి నీవు తీసుకువెళ్లి నీవద్ద వుంచుకోవలసినది. అని చెప్పినట్టు పుకారు...... వెంకటాచలము

(పై రెండుత్తరములున్నూ యానాంనుండి వచ్చినవి)

చ. ముగిసెఁ గ్రమమ్ముగా సభ నభోమణి యంబరమధ్యభాగమం
దొగి నిలిచెం బదంపడి యథోచితకృత్యము లాచరించి గ
ద్యగ సకలమ్ము వ్రాసి విదితంబుగ సుందరరామశాస్త్రి కొ
ప్పుగ వినిపింప నాబుధవిభుండు దురాగత మంచుఁ దెలిచెన్. 410

చ. పదఁపడి వ్యాసలింగకృతి భద్రగజం బగుపట్టె నాతఁ డ
య్యాదన స్వకీయగేహమునయం దటు లొటకుఁ జింత నొంది "దు
ర్మదు లొనరించు కృత్యములు మాన్యులు తారు గణింప" రన్న ధీ
సదనులతోన దెల్పి తనసజ్జనతన్ బ్రకటించెఁ బిమ్మటన్.

మ. ధనవిద్యాగుణగౌరవాస్పదుని సీతారామశాస్త్రిన్ గనం
జన నాధీరుఁడు సర్వమున్ వినఁగ సచ్చాతుర్యుఁడుగా గేహవే
దిని గూర్చుండుడు విన్కి చేసితి మహాధీరుల్ మజెం గొంద ఱం
తన యేతెంచిరి మత్కృతిన్ వినిరి తాత్పర్యం బవార్యంబుగన్.

---

6 ప్రశ్న.

శృంగభంగపు వ్రాఁతపై వివేకుల కెట్టి యుద్దేశము కల్గుచున్నది?

ఉత్తరము.

నర్సారావుపేట, 30-7-11.

.........కాకరపర్తిలో మీ కసన్మానము జరిగినట్టు......పద్యరూపముగా ప్రకటించిన ప్రకటన పత్రిక చూచి చాల దుఃఖించితి.........దాని యాదార్థ్యమంతయు......తెలిపి చింతాలతన్ ద్రెంపివేయఁ బ్రార్థితులు......శతఘ్నిని చూచినకొలది చింత హెచ్చియున్న నాకు పాశుపతము వచ్చి యెట్లు నివర్తిచేసెనో యట్లే యీయపవాద విని చింతిల్లెడి నన్ను తదభావబోధక భవదీయలేఖ యానందింపజేయుగాక......... జా. పట్టాభిరామశాస్త్రి.

మఱి యొకటి.

......పిఠాపురంనుంచి కవితతోకూడా రామకృష్ణకవులు పంపించిన కాగితం ఇందులో పంపించినాను. ఇది చూచినప్పటినుంచి నాకున్నూ శ్రీబాబుల్కున్నూ వున్న ఖేదం వ్రాయచాలను. ఇందుల యథార్థం వెంటనే తెలిసేలుగా వ్రాయ బ్రార్థితులు. 7-8-11, నూజివీడు. రా॥ వెం॥

ఉ. ఆపలుధీరులందు నొకయార్యుఁ డఖండకళాకరుండు గౌ
రీపతిశాస్త్రి; "యీతని వరించె సరస్వతి" యంచుఁ జెప్ప నే
నాపురి నెందు వింటి; నొకఁ డంచు వచింపఁగ నేల సర్వ వి
ద్యాపథముల్ వశమ్ములయి యమ్మహనీయుని గొల్చు దాసులై.

శా. సీతారామఘనుండు పండిజనశ్రేయోర్థి సాహిత్యవి
ద్యాతత్త్వజ్ఞుఁడుదారమానసుఁడు ఛాత్రశ్రేణియుక్తుండు సం
జాతామోదముమై మదీయ కవితాసందర్భమేకాక యా
ప్రాతఃకాలపువారి యల్లరిని దాఁ బ్రత్యక్షసంబున్ వినెన్.

చ. విని కడు నొచ్చుకొంచు 'నవివేకులహేతువునన్ జగమ్ములో
ఘనమతు లున్నయూళ్లకును గల్గఁగదా యపకీర్తి'యన్న చిం
తను వెలిఁబుచ్చునంతఁ గరతాళమహాహవకర్త వ్యాసమూ
ర్త్యనుజుఁడు నన్నుఁ గాంచి తన యాగ్రహమున్ బ్రకటించె నీగతిన్.

---

7 ప్రశ్న.

ఆయూర నల్లరిచేయు విద్యాపంతులును గలరా !

ఉత్తరము.

13-2-11, తుని.

బ్రహ్మశ్రీ...... గారికి- ద్వివేది బ్రహ్మానందశాస్త్రి నమస్కారోపరి, కారణాంతరమున నేనిక్కడ నున్నప్పటికి స్వగ్రామ మగుటచే కాకరపర్రు రెండురోజుల క్రిందట వెళ్లి నేడే అక్కడనుండి వచ్చితిని. కాకరపర్రిలో నెవరో కొందఱు మీకుఁ బ్రతికూలవాదము చేయుచున్నట్లు కాకరపర్రి నివాసు లెవరో మీకుఁ దెలియపరిచినట్లును ఆప్రకార మిప్పుడు మీ వ్రాయు గీరతములో వారినిగూడ నెక్కించినట్లును గర్ణాకర్ణికగా వింటి. ఇందు నిజ మెంతో తెలియదు. అక్కడిది మూడువంతులు కోతిమూక. మీకు వ్యతిరేకవాదు లొకరయినచో నింకొకరిని వ్రాసెడు ప్రబుద్ధులు. కావున మీ గీరతములో నుదాహరింతురేని తగు మనుష్యులవలన యథార్థమరయు టావశ్యకము. కొన్నిమాటలు తమ సమక్షమున మాటాడవలయు నను సంకల్ప మున్నను దూర మగుటవలన వలనుపడకున్నది, అయినను అది వేసవి సెలవులలో సంఘటిల్లవచ్చు......

(ఈశాస్త్రులవారే యల్లరిప్రారంభమైనతోడనే యాస్థలము విడిచి చని తమ పరితాపమును దెల్పిన పరమోత్తములలో రెండవవారు.)

ఉ. బిచ్చము నెత్తె నీదుపిత పేదతనంబున నీవుఁగూడ ని
ప్పచ్చరమున్ భరించితివి పాండితి నేఁటికిఁ గల్గుఁగాక యీ
యచ్చరముల్ యథార్థములొ, యట్టివి కావొ ! వచింపుమన్న నే
నిచ్చలు నొప్పికొంటి నవి నిక్కములౌ కతనన్ సహోదరా.

చ. అది విని యాణివిల్లకులుఁ డాస్యమునన్ జిఱునవ్వొలర్ప నీ
ముదిమనుజుం డిదేమి యిటు మూలములేని ప్రసక్తిఁ దెచ్చె నం
చెద యొకయింత చేసికొని యేవము మోమున నెల్లడించు న
య్యదన మహోగ్రహమ్మమెయి వ్యాససహోదరుఁ డిట్లు వల్కెడిన్.

---

8 ప్రశ్న.

నిజముగా నాయూరివారి కెవరికేని ప్రకృతవివాదమును సభాముఖమునఁ దీర్పవలయునను నుద్దేశమున్నదా !

ఉత్తరము.

కాకరపర్రు, 21-1-11.

......సభ జరుగుట యసంభవము. జరుగు టొకానొకప్పుడు (వేఱొక చోట) సంఘటించినచో వెంటనే యా సంగతి వ్రాయవలయును. తప్పక రా నుద్యోగించుచున్నాను, గనుక ముఖ్యముగా వ్రాయించ గోరుచున్నాను......

చల్లా సోమనాథశాస్త్రివ్రాలు.

(క్రిందే ఇఁక నొక యుత్తరము)

.... మరియును "సభనుగూర్చి మీ గ్రామస్థులు యత్నించినట్లు విన్నాను...... వారేమి జవా బిచ్చినది వినగోరితిని" యని వ్రాసియున్నారు ....సభసంగతి మాగ్రామములో నున్న వేములబుచ్చన్నగారనే సుబ్బా రాయుడుగారు వేళాకోళమున కొకసారి బాలురతో నుడివిరని కర్ణాకర్ణికగా వినియున్నాను గాని మరి యేపండితులవల్లగాని యగ్రహారీకులవల్లగాని మరి యే యోగ్యగృహస్థులవల్లగాని వినియుండకపోవుటయేగాక యట్టి యుద్దేశ్యమైనను మాగ్రామస్థ పండిత పామరుల కింతకుపూర్వమందుగాని యికముందుగాని కలుగ బోదని నిక్కముగా వక్కాణింపగలను. నాలుగురోజులక్రితం మాగ్రామము నుంచి యొకరు యాలమూరు వెళ్ళినపుడు బ్రహ్మశ్రీ కామవరపు వీరరాజుగారు కాకరపర్తిలో సభాప్రయత్నము జరుగుచున్నట్లు తమకు బత్రికాముఖమున

క. మాయన్నగారికడ నం
తో యింతో చదువుమీర లాగిఁ దన్నిందన్
జేయునితని సైరించుట
న్యాయంబె! కృతఘ్ను లనఁగ నన్యులె చెపుఁడా.

ఉ. వెంకటరామకృష్ణులు వివేకులు గా రన నేల, వీరు ని
శ్శంకగ నట్టివారె విలసత్కవితారససేవధిన్ నిరా
తంకు మదగ్రజున్ గణన తద్దయుఁ జేయనియీతనిన్ సభన్
గొంకకనిందఁ జేయఁ దొరకోని భవద్గుణవర్గ మేటికిన్? 419.

ఉ. ఈపగిదిన్ మహాగ్రహపరీతుఁడు వ్యాససహోదరుండు సం
స్థాపితకోపుఁ డూరక సదస్సున నేదియొ వల్కుచుండ గౌ
రీపతిశాస్త్రి యిట్టు లనుఁ "బ్రీతికి లక్షణ మిట్టిదానె! మీ
రేపగిదిన్ గృతఘ్ను లని యీమముఁ జెప్పఁగలారు శిష్యులన్.

మ. భవదీయాగ్రజులన్ గవిత్వమునెడన్ బాటింప మన్నంత నే
యవివేకంబని చెప్పఁగాఁ గలమె యిష్టానిష్టముల్ సర్వవ
స్తువిశేషమ్ములయందు నొక్కొకరికిన్ దోఁచున్ విభిన్నమ్ముగా
నవనిన్; మెచ్చనియంత దూష్యులన నన్యాయంబు గాకుండునే!"

మ. అని గౌరీపతిశాస్త్రి వల్కుటయు వ్యాసానుజుండున్ గ్రమం
బున వాగ్ధోరణిఁ గట్టిపెట్టి యెటకో పోయెన్ ఘనుల్ యోగ్యతా
ఖనులున్నట్టి సభాస్థలమ్మున వృథాగా వాగ్వ్యయం బెట్టొ నే
య నెటుల్ సాఁగు నెవండు మెచ్చెడి నగస్త్యభ్రాతృధారేయులన్.

తెలియజేసినట్లున్నూ అందుకు దమరు సిద్ధముగా నుంటిమనియును గాకరపర్తి లోనే కాదు......... తప్పక వచ్చితీరెద మనియును, ఆవీర్రాజుగారికి ప్రత్యుత్తర మిచ్చినట్లున్నూ ఆయుత్తరమును వీర్రాజుగారు మాగ్రామస్తునకు చూపినట్లున్నూ ఆయన యీ గ్రామమంతయుఁ జెప్పినాడు. వినినవా రందరు వారు సమర్థులగుట నట్లే వ్రాసెదరనియు జెప్పికొన్నారు. ఏతద్వ్యతిరిక్త మేమియును జరుగలేదు...... చ. కవిత యొనర్చుటన్న నతి కష్టము దానికి పత్కవీద్యపూ। చవి గలుగంగజేయుట యసాధ్యము, అట్లొనరింపగల్గ నా। శువుగ రచించుటన్న నతి చోద్యము దానికి జోడు ధారుణీ। ధవుల సభాస్థలిన్ శతవధాన మొనర్పఁ డటన్న శక్యమే.''

చల్లా సోమనాథశాస్త్రి వ్రాలు.

ఉ. పోవుచు "శృంగభంగ" మను పాత్రము రేపటి కేగుదెంచు నీ
కై విలిఖించెఁ గృష్ణకవి యల్లది యచ్చునకేగె నిప్పుడే
కేవల మక్కడాన నిఁక గీరతమెల్ల నడంగు నంచు ని
చ్చావిధి నాడె నిప్పలుకు సభ్యులు విన్నది సుమ్ము తిర్పతీ.

క. అల శృంగభంగమును గృ
ష్ణుండె వ్రాసియుఁ బేరు మార్చి శుద్ధులకిడియు నెం
దులకో డాఁగిరి సూ! కో
కిలకాకముకన్న నిందుఁ గీడున్నదియే.

చ. చలపతిగారికిన్ మదిని శాస్త్రిపదంబు దగిల్చి దీని వ
య్యలఘుఁడు చేసినట్లు సుమహాత్ములు కృష్ణులు వారనూరులున్
వెలయఁగఁ జేసి రీ నుడి వివేకు లెఱుంగరె? యెందతెంద తీ
క్కలహమునందు శాస్త్రులయి గాలిరి కాఁకగపర్తి నో సఖా!

క. అల్లరిసభ గాదనుటకుఁ
గొల్లలుగా శాస్త్రిపేళ్లు గూర్చి రకట! యీ
కల్ల నిజంబుల నాపుర
మెల్ల నెఱుఁగకున్నె! యితరు లెఱుఁగకయున్నన్. 426

9 ప్రశ్న.

ఆయూరి పెద్దపండితుల కీ శృంగభంగ ప్రసంగము నెడలఁ గల్గిన యుద్దేశ మెట్టిది.

ఉత్తరము.

ఆలమూరు, 3-7-11.

"......కాకరపర్తి పద్యములు అచ్చుపడినవట, వేదుల సూర్యనారాయణ అవధానులు నేత్రవధాని యిక్కడకు వచ్చి నాతో చెప్పినాడు, మీకు వక ప్రతి పంపిస్తానని చెప్పినాడు...... మనము కాకరపర్తినుంచి వచ్చిన తరువాతను వారిలో వారికి చాలాకలహములు జరిగినవట. బ్ర॥ శ్రీ॥ సీతారామశాస్త్రులవారు వగైరాలు అంతా 'మంచిపని చేసినారుకారు' అని అన్నారట...... అంతా స్పష్టంగా తెలిసినది...... క్రియకు వీరు (అల్లరిసభలోనివారు) యెవరూ సభకు రారు............... కా. వీర్రాజు.

క. వా రెవ్వరి సాక్షులుగాఁ
చేసుకొనిరో నేను వారిఁ జేసుకొనెద న
వ్వారలలో నొకకొండ లు
దారగుణులు గలరు వార లాడ రనృతముల్.

క. సీతారామమనీషి య
నేతాదృశుఁ డమ్మహాత్ముఁ డెది చెప్పిన వే
దాతిగము తద్వచన మది
గీతార్థముకన్న మిన్న కృతబుద్ధులకున్.

ఆ. వె. ఆమహాత్ము నెదుట నల్లరి యొక్కింత
సలుప మొదలుపెట్టి సాఁగనీక
యాఁగె నాతఁ డతని యధ్యాత్మతత్వంబు
నింపె యని వచింప నెవ్వఁ డోపు.

క. ధవళా ప్రసితరామ
స్థవిరు లనిన ప్రల్లదములు తత్సాధనమునం
డవుటను సీతారాముఁడు
కవి నేత వచించు టొప్పఁ గలనిజ మెల్లన్.

ఉ. సుందరరామశాస్త్రులు విబుధులు సర్వము చూడలేదు వా
రిం దొక కొంతనే రసజ్ఞఁగ దెల్పి విశేషము లెట్లు చెప్పఁగా
రెండును నన్ని సంగతుల నారయ రెం దొక కొంద చేసిని యీ
చందము సర్వమున్ దెలియుసాక్షి పరాత్పరుఁ డొక్కఁడే సఖా.

---

10 ప్రశ్న.

మొదటి సభకు సభ్యులగు శ్రీసీతారామశాస్త్రులవారి యాదర మెట్టిది.

ఉత్తరము.

బ్ర॥ శ్రీ॥ ...... వెంకటశాస్త్రులవారి సన్నిధికి.

ఆణివిళ్ల సీతారామశాస్త్రి...... చిరకాలము అయినది తమ దర్శనమునకు నిరీక్షించుచున్నాము తమరు వ్రాయించిన వుత్తరమును చూచికొని తమరిని చూచినట్టుగానే సంతోషించినాను...... ఆ॥ సీ॥ శా॥ వైశాఖ శు ౧౦ సోమవారం.

క. గౌరీపతిశాస్త్రి మహో
దారగుణుఁడు వినియె నన్ను వ్యాసానుజు లే
ధారను నుతించిరో యది
వారక యాసుగుణి చెప్పవాఁడని యెంతున్.

ఉ. ఏపున నొక్కసారి మనకృష్ణకవిం గని సారవేది గౌ
రీపతిశాస్త్రిగారు " బళిరే ! యవధానివరేణ్య ! నాకడం
జూపఁగ నేర్తె ప్రజ్ఞ" యన "సూర్యనృపాలుని చెంతఁ దక్క నేఁ
జూప" నటన్న వాఁ డొకటి నూరులు చెప్పఁగ వింటి నయ్యెడన్.

ఆ. వె. అట్టివాఁడు గురునియాజ్ఞమై నావిూఁది
కపుడు వత్తు ననియెనంట ! వింటె
యెట్టిమాటసాక్ష్య మిది " రాను రప్పింప"
నన్న పద్య మెచట నడఁగెనొక్కొ.

చ. ఎదుటికి రాకయే గెలిచె నీతను గర్వపుగోష్ఠి పేర్మి వి
య్యాడన నృపాజ్ఞ నాఁగ నవురా ! యిది యొక్కవిధమ్ము ! యిట్టులే
గద యశమున్ జయంబులును గాంచిరి పూర్వు ! లింకెంతకాలమున్
బ్రదుకని పిల్లయూ యశము వచ్చిన నేమది రాక యేమగున్.

---

11 ప్రశ్న.

మాకవనమం దిప్పటి ప్రాజ్ఞులు 'బట్టుకవిత్వ' మనునభిప్రాయము కలవారేనా!

ఉత్తరము.

25 — మె 11 (ఇది పోస్టుముద్ర)

.... వెనుక నేను తమ దర్శనమునకు బందరు వచ్చినప్పుడు...... (15) ఈ పుస్తకముల నొసంగితిరి. అప్పటికి అనగా నే నున్నరోజులలో నే దేవీ భాగవతమును అచ్చువేయుట కిచ్చి యుంటిరి. పిమ్మట కొన్ని పుస్తకములు మాగ్రామం వచ్చినవి...... నాయందు సానుగ్రహులై అచ్చుపడ్డ దేవీ భాగవత సంపుటములనున్నూ...నున్ననున్నూ ......నున్నూ ......నున్నూ ......యావత్తు పుస్తకములనున్నూ దయచేయించ గోరితిని.

చల్లా సోమనాథశాస్త్రి (కాకరపట్టు)

చ. కల వల శృంగభంగమునఁ గల్లలు కొన్ని నిజాలు గొన్ని యో
గ్యులు తమచేయునల్లరిని "గూడదు వో" యని దూఱుమీఁద న
ప్పలుకుల కోడి దుర్యశముఁ బాపికొనన్ బ్రయతించి వ్రాసిర
ప్పల నలశృంగభంగ, మట వాస్తవమున్ జగమే యెఱుంగుతన్. 436

చ. తుదిఁ గలపద్దెముం జదువఁ దోఁచకపోదు నిజంబు గాన నే
విదిత మొనర్చ నేల యిఁక వేంకటశాస్త్రి సెదుర్పరారఁ ట
భ్యుదయము గల్గె నంట ! యాఁయోగ్యులు కృష్ణుల కార ! యెట్టి నే
ర్పిది, యొకమాఱు గెల్చినసుధీశ్వరుఁ డింకొకమాఱు గెల్వఁడే?

శా. ఏదే రీతిని నల్లరిన్ సలుపఁగా నిచ్చల్ పిసాళించు దు
ర్వాదోదగ్రుఁడు కృష్ణసూరి తనదౌ గ్రామంబు నే నేగ దా
యాదుల్ పల్వుర రేఁపి తా గృహమునం దంతర్థిమై నుండి సం
పాదించెన్ విజయంబు తిర్పతికవీ ! ప్రావీణ్యమున్ గంటివే.

ఉ. తా సభ కేగుదెంచిన పృథాగఁ దనున్ మఱి నీవు దుర్వ్యవా
ఖ్యాసము చూపి జట్టు నొగిఁ బట్టుక గొట్టుదు వంచు వ్రాసి నేఁ
డాసరణిన్ ననున్ సలుప నాయనయే ప్రయతించెఁ జూచితే
యోసఖ! "ఆత్మవ"త్తనెడి యోగ్యులమాట స్మరింపఁజేయుచున్.

మఱియొక యుత్తరము.

శతావధానిగారికి— 2-12-10 కాకరపర్రు-
వుప్పలధడియం వెంకటరావయ్య వ్రాసినది

క. ఘనచెళ్లపిళ్లకులమం। దున జననం బొంది దిశల తుదల యశముఁ జెం। దిన వెంకటశాస్త్రికి వం। దనములనొనరించి వ్రాయునదియేమనినన్. చ. పటుతరవాక్యనైపుణి ప్రబంధములన్ రచియించి కీర్తిది। క్తటముల నంట జేసిన బుధాగ్రణి యోరసికాగ్రగణ్య వేంకటకవి ! మీమ్రగంథములకై కడు సంతసమంది పత్రి మొకటి లిఖియించినాఁడదమ, కారసి యయ్యవి వేగఁ బంపుఁడీ. ఉ. 'ఇవి' యని నామధేయము లిఖించిన వాడవు కావు వెఱ్ఱివాఁ డవు గద! వెంకటాఖ్యుఁడ! యటంచును మీరు పచింతు రేమొకో భవతరుణీకటాక్ష విభవాయితసత్కవితాధురంధరుండవు గద యుష్మదీయకృతు లన్నియుఁ జూతు మొపవ్రముతమా॥

చ. పలువురుఁ గూడి యొట్టెటులొ పట్టుక గెలి యొసర్చి "నోటిలో
పల నోగి గుర్దక్రుక్కి" రనువై ఖరి యొలతోగఁ గీర్తి గొన్న; రా
గ్యులసభ లేల! కీరితికై గొప్పప్రయత్నము లేల! విద్దెలన్
గొలిచి పఠింప నేల యిది గూర్పదె కీర్తి క్షణంబులో వలెన్.

ఆ. వె. అహహా! కృష్ణకవి గృహాంతరమ్మునుండి
నన్ను గెల్చినాఁడు నాకు శృంగ
భంగమయ్యె! నెట్టి ప్రాజ్ఞులు పుట్టక
యేమి! కలియుగంబు నెఱుఁగ రెవరు. 441

ఉ. ఏయెడ నే నెఱుంగకయ యింపెసలారెడి పండితుండు నా
రాయణశాస్త్రి గారికడ నంతయొ యింతయొ నేర్చు శిష్యులే
హా! యని నన్ను గెల్చినపు డొండొరుఁ డెవ్వఁడు గెల్వ లేఁడు, నా
రాయణశాస్త్రిగారఁట, బృహస్పతియంట! యెఱుంగుమోసఖా.

ఉ. ఇంటనె కూరుచుండి యిటు లెల్లజగమ్ము జయించునట్టి బల్
దంటల కాకరం బయి యిలన్ గడుఁ గాఁకరపత్రి యొప్పఁ గా
కంటియు నంటకుండ జగమంతయు గ్రుడ్డిదిగాఁ దలంచుచున్
బంటుతనంబు చెప్పికొను ప్రాజ్ఞులు వోల్తురుగాక యెల్లెడన్.

మఱియొక యుత్తరము.

కాకరపఱ్ఱునుంచి

......తమ గ్రంథములరసము యెంతగోలినను అమృతరసము సురలకుం బోలె తనివి దీరక యున్నది, మరియు తమ గ్రంథములు అన్ని చూడవలె ననియున్నను, శ్లో॥ అసంతుష్టా ద్విజా నష్టా' యనెడు వాక్యమును బట్టి యెక్కడి కక్కడికి సంతసము నొందుచుంటిమి. కావున...... కటాక్షము వుంచి తమ గ్రంథములలో కేవలకల్పితంబును కీర్తికందళమ్మును నయిన శ్రవణానందమ్మును ... ఈపదకొండు గ్రంథములు ... పంపినచో ... నామనస్సు తృప్తికరం బగును...

ఇట్లు తమవిధేయుఁడు,

వేదుల వెంకట సత్యనారాయణమూర్తి.

సీ. సూనృతవాసియౌ సుందరరామబుధోత్తముం డెటు లనృతోక్తి పలుకు
తత్త్వవిగ్రహుఁడు సీతారామబుధనేత యేరీతి ననృతాన కిచ్చగించు
కనులారఁ గాంచిన ఘనుఁడు శ్రీవ్యాసలింగమనీషి యేరీతిఁ గల్ల పల్కు
నఖిలం బెఱుంగు బ్రహ్మానందపండితుం డెందు కాడెడి నించుకేని యనృత

తే. గీ. మర్కటా ! నన్ను విద్యార్థి యడుగవలెనె
యల్ల నారాయణమనీషి యడుగఁదగిన
పాటితెల్వియు లేదె నావద్ద, నిందు
కేమి యందురో విబుధు లే నెఱుఁగవలయు. 444

మ. ఇది యిట్లుంచుము వ్యాససోదరులత ప్పేర్పాటుగా శాస్త్రిగా
రెద నూహించినవెంటనే యతఁడు తా నెట్లోచనె న్మిఁదఁ గో
విదుఁ డయ్యాణివిశ్వాన్వనాయుఁ డిటు చెప్పెం బేర్మి దైవారఁ, బ
ల్కది సేయుజా బదికోటు లోతిరుపతీ ! యాలింపు వాక్రిచ్చెదజా.

"...మాయనుజుండు నిన్నటిదినమున తమవద్దనుంచి తెప్పించిన పుస్తకములు చూచి మాగ్రామములో వారందరు మీదాతృత్వమునకు గ్రంథసారస్యమునకు అత్యంతము సంతసము నొందినారు... ఇవి మఱీవకరికి సాధ్యమగునా ! ఏవో రెండు మూడు పద్యములు అల్లుచు బంధువులు నలుగురు ముగ్గురు వున్నచోట్ల చులకనగు సమస్యలు వారిచేత నీయఁబడి అవి పూర్తిచేసి రాజసభలలో శతావధానము చేసినామను వారలా! కవులు ... నూటికి ఒకగ్రంథము తప్పుల కుప్పలతో చేసి ... కుకవులు మీగ్రంథములు చూచి తలలు వంచిరి. సుకవులు తలలెత్తిరి... కొందరు కుకవులు తమతో నైరముపెట్టి పద్యములు వ్రాయుచును "శ్లో॥ మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతు కాకథా" అని మీపాండవవిజయములో ఉదాహరించిన సామ్యతను జట్టి గొప్పకవులే పరుగెత్తుచుంటే మనము వూరుకొంటేమేలనియయినా బుద్ధి తెచ్చుకొనిన బాగుండును. మీశతావధానసారములో కొన్నివర్ణనలు పదములు ఇటీవల కవుల శతావధానములో కానబడుచున్నవి. ఆపాదములు ఇప్పుడు వుదహరించిన చిక్కువచ్చునని వుదహరింపలేదు. తమకు పంపుదును... నాశిష్యులకు కొందఱికి తెలుగు మనుచరిత్రము మొదలైన గ్రంథములుచెప్పుటకు యత్నించితిని. ఇప్పుడు తమ ప్రబంధములు చెప్పవలయునను కుతూహలముతో యుంటిని..."

వేమల పేరయ్యశాస్త్రి, తణుకు తాలూకా, కాకరపర్రు.

చ. "సకలము మీదుగీరతము చక్కఁగ నున్నది విన్నవట్టు, మీ
రకుటిలచిత్తు లాతఁ డిటు లజ్ఞతచే మిము నిందచేసెఁ బు
త్రకుఁ డొసఁగుఁడు క్షమించు టది తండ్రికిఁ దప్పునె ! మీ రెఱుంగరే
యకట, తనూజశిష్యులకు నంతర ముండునె ! యెంచి చూచినన్.

ఉ. కబ్బము చేసి శాశ్వతముగా నొనరింపకుఁ డంచు మిమ్ము నే
నిబ్బరమైన పేర్మిని మనీషులఁ గోరెద" నాఁగ నేనునున్
గొబ్బున "నోమహాత్మ ! మిముఁ గోరికమైఁ గనుఁగొంటకున్ ఫలం
బబ్బె యథార్థ మాడితి రహో ! మిము నే మని సన్నుతించెదన్.

ఉ. అచ్చున కైనద్రవ్య మది యంతయు నష్టమ యౌను గాక మీ
యిచ్చయె నాదునిచ్చ "క్షమియింపు" మటంచును శిష్యుఁ డాడినన్
జిచ్చున బుగ్గిగాఁగ నిది చింపి యడంచెద నట్లు కూర్చుఁ డో
సచ్చరితుల్ ! పవిత్రముగ సల్పెద మీనుడి మీఱ నేర్తునే."

"......తమచే రచింపఁబడిన శ్రవణానందము.........గ్రంథములు మాబంధువులవద్ద...చూచి చదివి ఆనందలహరీనిమగ్నుడ నైతిని. కాని తమచే రచియింపఁబడిన గ్రంథముల నన్నిటిని చూచుటకు ఆతురతకలవాడనై యుంటి ...యీదిగువ పుస్తకముల పంపింపు డని ప్రార్థిస్తున్నాను ... న్యాయ మని యూహించి దీనితో 0—8—0 అణాబిళ్లలు పంపితిని......"

చర్ల పండురాశాస్త్రిగారి కుమారుడు సూర్యనారాయణ, కాకరపర్రు
తణుకు తాలూకా. 27—11—10.

......అయ్యా తమరు చేసిన పుస్తకములను చూడవలె నని కుతూహల పడుచున్న నాకు తమరీ క్రిందిపుస్తకములు పంపింపఁ బ్రార్థితులు......

వేమల సుబ్బారాయుడు.

12 ప్రశ్న.

గీరతమునం దచ్చటి ప్రాజ్ఞులకు పిప్పి యను నభిప్రాయము కలదా !

ఉత్తరము.

9-7-11, కాకరపర్రు.

"......గీరతంకూడా యెంత అచ్చుపడితే అంతే పంపించవలెను..."

చర్ల సీతారామయ్యవ్రాలు.

*చ. అనినఁ "బ్రయత్నమున్ సలిపి యీపద్యము వ్రాసెద నచ్చు నాపుఁ డొ
క్కనెల" యటంచుఁ బల్కె విధిగా నటు చేసెద నంచుఁ జెప్పి య
య్యనఘునియాజ్ఞ గైకొని రయమ్మున నారయ శాస్త్రిగారి ద
గ్గన మొనరించి యాబుధుని శాసనమున్ వచియించితిన్ సఖా.

చ. అది విని యాతఁడుం బయికి "నట్టిదె యుక్త"మటంచు శీర్షమున్
గదిపి బహూకరించెఁ దదనంతర మాయన యంప నేగి యా
పదపడి భాష్యకార బుధవర్యునితో సకలమ్ము దెల్పి కో
విదుఁ డతఁ డాచరించిన కవిత్వప్రబంధముఁ గంటిఁ బిమ్మటన్.

ఉ. ఈయన నిప్పుడే కలిసి యించుక గోష్ఠి యొనర్చినాఁడఁ గా
ర్యాయతి నిమ్మహాత్ముఁడు సభాగ్ర్యము మున్నరుదేఁడు మేటి సు
శ్రీయుతుఁ డీతఁ డెంతయును జేవగలట్టి మనీషి సత్స్వభా
వాయతనమ్ముగాఁ దెలిసెనయ్య యొకించుక చూచినంతనే.

శా. తర్కవ్యాకరణజ్ఞుఁడున్ గవనబంధజ్ఞుండు గీర్వాణవా
క్కార్కశ్యప్రవిభేది బంధకవితాఘట్టమ్మునం ధట్టుఁ డ
య్యర్కున్ బోలెడువాఁడు తేజమున నార్యాచారి యొద్దాన సం
పర్కం బీతఁడు వెట్టికోఁ డఁట! కలావ్యాసంగి వాలాయమున్. 452

"............గిరతాది గ్రంథములను ముగిసిన వెంటనే పంపించుటకు ప్రార్థితులు."
చల్లా సోమనాథశాస్త్రి.

"శ్రీ వేదమూర్తులగు చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రులవారి సన్నిధికి. ఆణివిళ్ళ సీతారామశాస్త్రి నమస్కార పూర్వకముగా చేయు: విన్నప మేమనగా,...... తమతో మనవి చేసినట్టే వారితో కూడా చెప్పినాను. మేము మానుటయే కాని వారు చేయక మానరని చెప్పగా, వారు తిరిగి యేమియు చేయరు, మీరు మాన వలసినదని చెప్పితిని. తిరిగి ఆలాగుననే చెప్పినారు. పిమ్మట యేమి తోచినదో అచ్చు వేయించినారు... మీరు చాలా యోగ్యులు, విద్వత్కవులు గాన విశేషించి వ్రాయనక్కరలేదు. ఇటుపైని మీయిచ్ఛానుసారముగా చేయవలయును."

ఆ॥ సీ॥ శా॥ ఆషాఢ బ ౯ గు॥

శా. వెలనాటన్వయుఁ డొక్కఁడే వెలయు నప్పీటన్ మహాపండితుం
డలఘుం డాతఁడు సోమనాథబుధుఁ డయ్యార్యుండు చల్లాకులుం
దెలమిన్ నాసభ లొక్కరెండు గనినాఁ డీనూరి చప్పట్లసేఁ
తలవేళన్ దరి లేఁడ యుండినను నీతం డాఁపలేఁ డల్లరిన్.

---

13 ప్రశ్న.

అచ్చటివారిలో నెవరేని మమ్మును దూషించి చాటుగా నేనేని పద్యము లల్లుచున్నవారు కలరా!

ఉత్తరము.

కాకరపఱ్ఱు.

"...... యందలో కొంతమందికవులు తమరిమీద చెప్పినపద్యములని కొంద గచ్చటచ్చట చదివిరి కాని యవి యిప్పుడు నాకు దొరకలేదు. దొరకి నచో నేనే పంపించుదును. మీరు నాకు వేరే వుత్తరము వ్రాయవద్దు. యెందు చేతనన ...... కావున నేనే దొరకినప్పుడు తమకు పంపగలను. అచ్చు పత్రిక లలోలేని పద్యములు......."

వేదుల వెంకటసత్యనారాయణమూర్తి.

"......... తమకు అయిష్టులైనకుకవులు కొంతమంది "కననము బాగున్నదికా" దని యిటువంటి మెదలైన కొన్ని వాక్యములచే వారికిన్ని మాకున్ను కొంచెము వైరము కలుగుచుండును. మేమున్ను ఒక్కొక్కవేళ "తే. గీ. నికటమున నుండి శ్రుతిపుటనిష్ఠురముగ । అదరి కానులు ఓట్టు పెద్దార్చినప్పు । డుదధిరాయంచ యూరకయుండు టొప్పు నైఁపరాకున్న నెందేని జనుటయొప్పు॥ అన్నభీమేశ్వరపురాణముకవినిందను బట్టి సంచరించుచుందుము. ...... మొదలగు గ్రంథమ్ములు నేను దెప్పించి స్వయముగా చూచితిని వాట్ల యందు నైనఁగాని అక్కడక్కడ రసహీనపదంబులుండును గాని తమ పాండవ విజయ శ్రవణానందాదులయం దెచ్చటం గానరావు, ఆరామద్రావిడులలో యింతకీర్తిగల పురుషుఁడు ...... కలిగినవారిలో కానమని తలంచుచుంటిని— బ్రహ్మశ్రీ శాస్త్రులవారి యశఃకందళమ్ము లగుమిమ్ముఁ బొగడుటకు శ్వసనగ్రసనాధిపునకైన అసామర్థ్యము, ..." ఆరామద్రావిడి వేదుల వెంకటసత్యనారాయణ, తణుకుతాలూకా, కాకరపఱ్ఱు.

ఉ. ఈయనయే "యితం డిటకు నెమ్మొయి రాఁ గత"మంచుఁ గొంద ఱం
దాయనమీఁదఁ గొంత విశయంబును బూనిరిగాని యెట్టులో
పోయెను సంశయం, బదియు పోవక నిల్చిన నీతఁ డప్పురిన్
బాయు నవస్థ వచ్చునఁట! బాపురె! యా పురి కట్టెఱింగితే.

ఉ. పండితులైనవార లటఁ బల్వురు గల్గియు నిట్టిపట్లను
ద్దండుల నాఁగఁజాలరఁట! తాదృశులేగద కృష్ణసూరికిన్
గండరగండఁడన్ బిరుదు గట్టిరి చూడుము "శృంగభంగ" మె
వ్వం డెఱుఁగున్ గృహస్థుప్రతిభల్ వెలి కేగినదాఁకఁ దిర్పతీ!

ఉ. ఇఁక ముగియింతు నీగొడవ యిద్ధచరిత్రుఁడు భాష్యకారశా
స్త్రికి మఱిసోమనాథబుధశీతమయూఖునకున్ గృతజ్ఞతం
ప్రకటన చేసెదన్ మిగుల మన్నన చేసిన యాణివిళ్లవా
రికి మఱి చర్లవారికి మఱింగల సూరులకున్ గృతజ్ఞుఁడన్.

తే గీ. భాష్యకారుల కవనంపు బంధములను
వినఁగ నారేయి యొకకొంత నెడలిపోయె
పిదప నిద్రించి తెలతెలవేగు వేళఁ
బయనమై యాలమూరికి వచ్చినాఁడ. 457

14 ప్రశ్న.

పాండవాశ్వమేధవిమర్శనము (శతఘ్ని) వెంకటరామకృష్ణ కవులదియే యగునా? కాఁకరపర్తి వా రెవరేని యందుఁగలరా?

ఉత్తరము.

ఆకిరిపల్లి, 22—3—11.

"......... కాకరపర్తింతయు వెంక—కృష్ణులంటే అత్యభిమానముగ నున్నదఁట! ఆయూర మఱినలువురు శతావధానులు గలరఁట, వాండ్రు అశ్వమేధమును విమర్శించుచున్నారఁట గ్రంథము పూర్తి యైనదఁట శ్రవణానందములో వృద్ధవేశ్యా వర్ణనసీసము "పంది" యనునది స్త్రీలింగ విశేషణమగుట "పందిని" యుండవలయు నని యొకవాదము చేసిరి. ఇత్యాదులు పెక్కు లసందర్భము లొకవిద్యార్థితో ముచ్చటించిరఁట. ......"

శివరామశాస్త్రి.

ఉ. పాండవపత్నినింబలెనె పండితకీర్తిని దస్కరింప నే
దుండగమో పౌనర్భవెడ దూఱువినా ఫల ముండ దంచు ధీ
శౌండుఁ డెఱుంగు నన్యులకు సత్పథముల్ గనరాని వ్యాజ మొ
క్కండును నూఁతఁ జేసికొని శాపథమం దడుగంటుదుర్ తుదిన్.

చ. ఇపు డెటులన్న నేమి యగు? నీతని దేశికతన్ దదీయశి
ష్యపదవి, కాకకోకిలము, నాత్మకృతిత్వము, మత్కృతిత్వమున్
గపటపు శృంగభంగమునఁ గల్గిన కల్లలు నారమూరిగా
రెపుడో వచింత్రుగాక పరమేశ్వరుఁడే వినుఁగాక సర్వమున్.

ఉ. కోకిలకాకమందుఁ గల కోడిగపుంగతికన్న నన్ శత
ఘ్నీకృతియందుఁ గల్గు కడునీచపుధోరణికన్న శృంగభం
గాకృతి గర్హ్యమైనదియె! యన్యుని గర్తగఁ జెట్ట నేల? క
న్నాకు శతఘ్నికర్త యల నారయశాస్త్రి యిటుల్ విధించెనో! 460

ఉ. సూర్యననుగ్రహమ్మునఁ బ్రసూజనగుప్తిని పాండవుండుగా
నార్యులు కర్ణునిం దెలియరైరి యనంతరమందు డాఁగనే
కార్యము నేఁడు గుప్తముగఁ గాఁకరపత్రిదియెల్ల డాఁచుఁగా
కార్యులమూలమై తుదకు నంతయునుం బయలెక్కెడిన్ సభా.

కాఁకరపర్తి శృంగభంగము.

కాఁకరపర్తి కరతాడనంబు లాంధ్రదేశమునకు నూఱుయోజనముల మీఁదనున్న కలకత్తాపురమందు, జాతీయ వైద్యకళాశాలలోఁ జదువుకొనుచున్న మాచెవులకు, తప్పెట్లమ్రోఁతవలె వినంబడఁగా దద్దరిల్లి యేమియుఁ దోఁచక, నిర్ఘాంతపోయితిమి... ఇక్కడ నున్న యాంధ్రవిద్యార్థులలోఁ గలిగిన సంభ్రమ మింతయని చెప్ప శక్యముగాదు.

మ. కవులీలోకమునందుఁ గల్గరె? దమిన్ గాల్ చివ్వకున్ ద్రివ్వరే।
యవుగాదంచనఁ జాలుపండితులు మధ్యస్థంబుగా నుండి స। త్కవి యీతండని
చెప్పరే బళిరె! యీకార్వల్లి గ్రామంబునన్ । గవులో ఘూకవులో యొన
ర్చుపని యేకాలంబునన్ గంటిమే. ఉ. జబ్బలు పట్టికూల్చి యొక సక్కము
లాడుచు "శాస్త్రిగారు మీకబ్బినసాహితిన్ గవన మందఱు మెచ్చఁగఁ జైట్లు

చ. గురుఁడఁట ! పాదభక్తి యఁట ! కొండొక యాజయ మిచ్చెనంట ! త
త్స్ఫురణపువేషముల్ మాను పాసంగిక రాడినజాడ దెల్పి న
త్తతి గురు వేమి యయ్యెనొకదా ! యగురా ! గురు వెట్టెడో తిర
స్ఫురిణిని నేర్పి యిక్ఫురణిగా బ్రమకుం డని తోఁపఁ జూపెనో!

చ. గురునిపసన్ గనుంగొనఁగఁ గొంతొక చూతము గాక యాతఁడే
నరవరునాజ్ఞ నాఁగునెడ నాటక మీగతి గట్టనేల ! త
త్స్ఫురణపుఁద్రోవలన్ యశము గైకొనఁ గోరఁగ నేల ! శిష్యుఁడున్
గురువును గూడి సత్సభలకుం జనుదేఁ దగుఁగాదె శ్రీపతీ. 463

వేయుఁడీ। నిబ్బరమేమొచూతు" మన నేరిమి గల్గిన వేంకటేశుఁడా। దబ్బఱగాండ్రఁ దప్పికొని దాఁటుట పాటియె గాదె చూడఁగన్. సీ. శాస్త్రార్థమునఁగాని చప్పట్లఁ దేలునే వ్యాకరణమున నస్తోకగరిమ। సుకవిత్వమునఁగాని యొకసక్కెములఁ దేలునే కవిత్వమునందు నేర్పుకలిమి। అవధానమునఁగాని యల్లరిఁ దేలునే ధారణాశక్తిలోఁ దారతమ్య। మనమాయతనుగాని ఘనరోషమునఁ దేలునే యొండొండుల యెక్కువలును। గీ. కాకిమూఁకల యట్టులఁ గేకలిడుచు। గేలిసేసిన యంతనె గెలుపుగలదె। ఇట్టిగెల్పున జాటు సిగ్గులేదొ। ఒరిర ! యియ్యదియే శృంగభంగమాయె. చ. "జరుపుదుమేము సత్సభను జయ్యనరం"డన రాక, "మీరలే। జరుపుఁ"డటన్న మాటఁబలుకఁజాలక, యొక్కని వేంకటేశునిన్। దిఱిగను వెట్టి పట్టి కరతాడన పర్వము సల్పిరంట హా। యాఱుకఁగలేక నాకు నిటఁ డోడె "బలాదు"రటన్న చాడ్పునన్. ఉ. వారును వీరు మాకు నొకనైఖరివారలె, వీరిలోన నె। వ్వారిని నేరు గెల్చినను వారికి వారికిఁ జాలినట్టుగా। గౌరవమేము నూపదుము, కానిపనుల్ పొనరించువారలన్। దూఱక మాన మేరయిన, దోసము లోక మెఱుంగునట్లుగన్."

ఇట్లు సుజన విధేయుఁడు,
దంటు సుబ్బావధాని,
191 బోబజారువీధి, కలకత్తా, 13-9-11.

(శృంగభంగమును గూర్చిన మంచిచెడ్డలను విమర్శించుకొనుటకై చదువరులకుఁ గొంత యాధారమునకై యాయా యీయుత్తరములు మొదలైన వుదాహరింపఁబడియె. గ్రంథవిస్తరభీతిచే నింకను బెక్కు లున్నను నవి వదలఁబడియె. ఈ శృంగభంగము మొదట నేదోరీతిగా నచ్చొత్తించి పదఁపడి దేశమాతలోఁ బ్రకటింపించి పిమ్మట వారికవితాపత్రికలోనే ప్రకటించుకొనిరనియెఱుంగునది.)

చ. గురుఁడు యథార్థమున్ దెలుపఁగోరెడివాఁడె గురుండువాఁగ న
ల్లరి పను లాచరించిన నలందురువాఁడె గురుం డనన్ యశ
స్కరుఁడె గురుండునాఁ దనకు సద్గతి చూపినవాఁడె యెల్లరున్
గురువులె యెల్లరున్ హితులె కోవిదులే కలివేళ నోసఖా.

చ. గురువన నేమి ! సత్యమునకున్ జవదాఁటనివాఁడె, నాఁటిపుం
గురువన నేమి ! యెల్లరులకున్ ముదమందనివాఁడె, నిక్కపుం
గురువన నేమి ! దోసమునకున్ దెరువీయనివాఁడె, యెల్లరున్
గురువులె యట్టులేని యల గుమ్మడుకాయఁ బగిల్చి చూడుమా. 465

చ. అకపటులైన శిష్యులకు నట్టియశమ్ములె గల్గుఁగాక నేఁ
టికపటు లిట్టికీర్తినె గడింతురుగా కది తాటియాకుద
ళ్లకరణి వెంటనే దుసికిలంబడుఁగాక సదా యథార్థప
ర్తికి జయమో మఱొక్కటియొ తీఱని దబ్బెడుఁగాక యేకమై.

13

శాఖా చంక్రమణ పర్వము.

రిజస్టరీ ఉత్తరమునకు సరియైన నకలు.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధానిగారి పద్దనుండి } శ్రీ వేదమూర్తులయిన చర్ల వెంకటచలపతిశాస్త్రిగారికి -

ఉ. చూచితి శృంగభంగమునఁ జూపఱు నవ్వఁగఁ జిత్తమందు సం
కోచ మొకింతయుం గనక కొంకు వహింపక జంకులేక మీ
కీఁచురవంబు గన్పడ లిఖించిన యా యనృతంపుఁ వ్రాఁత; దో
బూచులకున్ భయంపడునె భూతము లక్కట ! భూతలమ్మునన్.

ఉ. కాఁకరపర్తిలో నఁట ! జగంబులు మెచ్చ శతావధాన ను
శ్రీకతనన్ బ్రతిష్ఠ ప్రచురించిన వేంకటశాస్త్రి కెవ్వరో
యాకవిరాజ శిష్యపరమాణువు డీకొన మూలమూలలం
దేఁకిన పాఱుబోతఁట ! యెదే నొనరించె నఁటెంతవింతరో! 468

ఉ. చుక్కలు రాలలేదు రవిసోముల పోకడ మారలేదు న
ల్దిక్కులు కూలలేదు జలధిజ్వలనం బుబుకంగలేదు నేఁ
డక్కట ! రామకృష్ణకవు లర్భకు లెగతి సేయనేర్తు రా
ధిక్కృతవైరి వేంకటసుధీకవిమౌళికి శృంగభంగముల్.

ఉ. ప్రేలినఁ గీర్తి రా దనృతపిష్టము నూఱినఁ బూర్తి కాదు రాఁ
జాలిన రమ్ము మీకవుల సంబరముం గెలిపించుకొమ్ము బిం
కాలకు జంకువారమొకొ కాఁకరపర్తికిఁ గీర్తి తెమ్ము, సీ !
జాలమికేల వేగ మొక జాబు లిఖింపుము వచ్చి వ్రాలెదన్.

శా. మున్నే కోరితి రామకృష్ణులను "మమ్ముం గెల్వ రండంచు" వా
రెన్నెన్నో లిఖియించి "యేసభకు మే మేతేరలే" మంచు మే
లొక్కన్నా రేటికి నీకు నీ దురద వీలుంజాలు లేకుండ న
ట్లున్నన్, వారలఁ గూడి నేఁడయిన నా యుత్సాహముల్ దీర్పవా.

ఉ. కాఁకరపర్తి యొక్కటియ కాదు, జగమ్మఖిలంబు నేకమౌఁ
గా కల రామకృష్ణులకుఁ గల్గునె శ్రీపతి వేంకటేశ్వరా
స్తోకశతావధాన కవి ధూర్వహదివ్యతరప్రతిష్ఠతో
డీకొను శక్తి ? యయ్యది ఘటించిన మాకును మోదమే కదా !

సీ. రామకృష్ణులు సభార్థము పిల్వరే దండుకొఱకు వేంకటశాస్త్రి యరుగలేను
చుట్టాలతోఁ జెప్పి చూడ నేతేర మీ గ్రామమందున్న శ్రీరామసేన
యూరి గౌరవమును నూరిలో నున్న పెద్దలగౌరవంబును దలఁపకుండఁ
జప్పట్లపర్వంబు జరిగించి యొక్కసక్కెములాడుకొనుచుఁ బ్రశ్నములు వేయ

గీ. దగినటులు చెప్పుటయె కాక తగునె యాచట
యోగ్యతములకు ఋజురీతి నుత్తరంబు
పొంగుచును నంతలో "శృంగభంగ" మనుచు
గోల గావింప మీకు సిగ్గేల లేదు !

ఉ. గోణము కట్టుటాది బుధకోటి నుతింపఁ గవిత్వవైదుషీ
వేణికయౌచుఁ దేర్పడిన వేంకటశాస్త్రికి "శృంగభంగ" మన్
వాణి వినంబడం బ్రజలు నమ్మరు చింతవహింప రింతకుం
బ్రాణముతోడఁ బంపిరని మాత్రము మిమ్ము నుతింతు రిచ్చలున్.

ఉ. అరఁడొకండె పో, సభకు నాయకుఁడై గెలుపొందఁగాక మా
చేతులలోనిదే కనుక చెప్పినటుల్ మనవారు సభ్యులే
సేఁతలు సేయఁగోరకుఁడు చేసిన దంతయుఁ గప్పిపుచ్చి యీ
వ్రాఁతలు వ్రాయరే కుజనవంతులు కాఁకరపత్త్రి పండితుల్!

సీ. ఎందేని సభసేయ నేర్పాటు గావించి సభకొక్కదొరగారి నధ్యక్షునిఁ జేసి
రామకృష్ణులచేత "శం" డంచు వ్రాయించి మా రెగుడెం దాటుమనుచు
శృంగభంగము శిరశ్ఛేదంబుఁ గావించి తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల రామ
కృష్ణకవులచేత గెలిపించి తెలుఁగు కాఁకరపత్త్రికి పెద్ద గౌరవంబు
గీ. ప్రాజ్ఞు లున్నారు కవులు విద్వాంసు లున్న
వారు భూపతు లున్నారు వారివారు
సంతసింపఁగఁ జేయఁడీ సాహసంబు
నందుకొనుఁడయ్య యివియె నా వందనములు.

కాకినాడ,
26-7-11.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి,
శతావధాని.

ఈ రిజిష్టరుత్తరముపై నేవో కొన్ని వికటపు మాటలతో "సత్యసందేశ" మను పేర రిజష్టరుచేసి పంపిరి. సత్సభకు సంబంధించిన యుత్తర మందు లేమిం జేసి దానికిఁ బ్రత్యుత్తర మీయఁబడదయ్యె. పిష్టపేషణమని యెంచి యది యిం దుదాహరింపలేదు. దాని సత్యాసత్యము లుపోద్ఘాతమున నించుక విమర్శింపఁ బడినవి అందుఁ జూడఁదగు.

14

పాశుపత పర్వము.

తే. గీ. సత్సభ యటన్న రం డనఁజాల రైతి
రల్లరి యొనర్పువారల కన్న లైతి
రౌర! ధీరులరై గడేకారిపదవి
కాస చేసితి రేమందుమయ్య మిమ్ము.

శా. నారం బన్నను గూపనీరమును, నెన్నం గప్ప లందెందు సం
చారంబుల్ జరిగించుచున్ శ్రితికటుల్ చాలన్ బ్రసంగించు నా
దూరావం బిడ నేర దేరికిని సంతోషంబు, నారాయణా
ఖ్యారూఢిన్ బ్రకటింతురే యకట! యే యారావమో సేయుచున్.

ఉ. "పుట్టె నెటో స్వశాఖ నిది పో దిఁకఁ దోఁటకుఁ జేటు తెచ్చె నీ
చెట్టనె తెంగి రక్ష నిడి శ్రీయము గూర్చుట మీకుఁ గీర్తి" యం
చెట్టులా నేను జెప్పుటకు నెంచిన నల్లరిఁ జేసి నిందలన్
గట్టినయంతనే యశము గైకొన నేర్తురొకో యహామకుల్ !

† సీ. నాల్గుశాస్త్రముల నున్నతిగన్న వెంకటసుబ్బశాస్త్రుల వచశ్శ్రుతులకన్న
అత్యాశుకవియు భాష్యాంతవేత్తయు నైన రంగార్య వాక్ప్రసారంబుకన్న
సర్వశాస్త్రముల విజ్ఞత్వమ్ము గల వానమామలస్వామి సమ్మతులకన్న
మఱియు నెందఱో మహామహులు మెచ్చియొసంగు జయపత్రికాసముదయముకన్న

తే. గీ. మిన్న యగునొక్కొ మీ వ్రాయు చిన్నతనపు
శృంగభంగపు వ్రాఁతలు చెళ్ళపిళ్ళ
వెంకన యశమ్మునకు నివి వీసమేని
లోటు దెచ్చునె మీకు ఫల్గుతయె కాని. 480

శా. ఆయాపండితవర్గ మిచ్చు జయపత్రానీకముల్ వోయి మీ
దాయల్ మీరును వ్రాయు కుచ్చితపు వ్రాఁతల్ వైటికే తెంచి "హీ
హీ !" యంచున్ నను మీరునుంబలెనె యేరే నన్నుఁ జూతున్; వృథా
హేయంబుల్ పచరించు మిమ్మడుగ నా కేలా ! యసద్వాదులన్."

చ. ఎఱిఁగియు నిద్రవోవు జను నెవ్వఁడు మేల్కొనఁ జేయు ! వేంకటే
శ్వరుబలెఁ గొన్ని కబ్బములు సల్పి వధానము లాచరించి కొం
డఱ బుధవర్యులన్ గని యనంతర మాతనితోడఁ బోరు సం
బరమున కీయకొన్న బుధవర్యులు మెత్తురు మీ ప్రయత్నమున్.

ఉ. మీర లుపాయశూన్యు లటు మేకులు చెక్కుచు శృంగభంగమున్
గాఱుగ వ్రాయువారె యది గాంచిన తోడన "క్రోధమూర్ఛితుల్
దూఱునకై దురుద్యమముతో నిది కూర్చిరిసీ !" యటంచు నే
మోఱకుఁడేని లో నొగులు మోసపువాసన గొట్టు నామమే.

మ. చరితన్ వ్రాయుటొ ! దుఃఖమున్ దెలుపుటో! సత్యంబు వాక్రుచ్చుటో
కరితల్ వోలె గృహమ్మునన్ మడఁగి యీ కాఱుల్ పరిసంగించుచో
ప్పరయన్ మూటికిఁ గాక కేవల మసూయామాత్రపర్యాప్తమై
విరసత్వమ్మును దెల్పుచున్న దిటువో ! విఖ్యాతి నార్జించుటల్.

---

† ఇందలి పండితుల ప్రశంసలు శతావధానసారమునఁ జూడఁదగు.

శా. తోలుంబొమ్మలయాటగా "నెవనినో దోకొంచు నేతెంతు మా
బాలు న్నీ వెదిరించెదే" యనిన నబ్బాలుం డెవం డంచు నే
నాలోచింపనె, వాఁడు నాయెదుటి కేలా వచ్చు? నామోము వాఁ
డేలా చూడఁగలాఁడు, నే నెఱుఁగనే యీ గారడీవేసముల్ !

* గీ. "రాను రప్పింపఁబని గానరా" దటంచు
వ్రాసి ప్రకటించినట్టి యాబాలసుకవి
యితఁడు గాఁడొక్కొ రాకేల యిచ్చగించు
నల్లరికిఁ గాకయున్న నారయుబుధేంద్ర!

తే. గీ. అతని శక్తి మీశక్తియు నఖిలమెఱుఁగు
వాఁడ నీజన్మమంతయు వ్యవధి మీకు
సత్సభకు రండు నిల్వండు చాలు ; నోరు
మెదప నక్కఱలేదు మీచదువు తెలియు.

సీ. దాతృత్వమునఁగర్ణుఁదాఁటినాఁడను పేర్మిగాంచువాఁడు యశమ్మునించువాఁడు
అఖిలవిద్యలు చూతునని ప్రతిజ్ఞవహించి నెగడువాఁడు బుధాళి పొగడువాఁడు
తారతమ్యమెఱుంగఁ దగు పండితుల చేత మెలఁగువాఁడహితంబుతలఁగువాఁడు
విద్వాంసుఁడను పేరు విన్నంత నానంద మందువాఁ డాశీస్సు లొందువాఁడు
తే. గీ. రావు వెంకట శ్రీ సూర్యరాయవిభుని
మ్రోలఁ "జాల" మటంచు మీబాలు రనర
యేని యామేటి యేటి కుపేక్ష సేయు
నారసి వచింపుమయ్య యోనారయార్య! 488

సీ. అచ్చులోఁ బొరఁబడ్డయక్కరమ్ముల నేరి దోషమ్ములను విజిగీషులార
భారతాదుల వాడఁబడినలక్ష్యము లెఱుంగక తుమ్మలాడు మేటికవులార
ఎవరి నేతప్పు పట్టవలెనో యెఱుఁగక పత్రికల్ చెఱుచు సర్వజ్ఞులార
భానుపైనిఁ బరాగపటలిఁ జల్లఁగఁ జూచు ప్రౌఢి చేకుఱినవిద్వాంసులార
తే. గీ. యింటఁ గూర్చుండి మీచిత్తమెట్లు వచ్చ
నట్లు గొప్పలు సెప్పికొం డంతెకాని
పత్రికలకు విమర్శనల్ పంపకుండు
మీరహస్యంబు బయలెక్కు మేలుకొనుఁడు.

* "రాను రప్పింపఁ బనిగానరాదుసూతు" అను పద్య మప్రస్తుత ప్రశంసలో ముఖపత్రమందుఁ జూడఁదగు.

చ. అది చదువందుచేఁ * బాశుపత! మందుఁ గృతఘ్నులందుఁ శతఘ్నులందుఁ
బదును చెడుఁ దపోమహాత్ముఁడు పార్థుఁడు మున్నది వాఁడె దానికి
ప్పదనుదయించె గౌరవమహాహవ మిత్తఱి నత్తఱిల్లుటన్
గుదురుచుఁగాక యాశరము కూర్గగవీపటలావళీవిధుల్.

ఉ. ఇంటనె డాఁగి కృష్ణకవి యేఁటియు మ్రగ్గుట నెట్ట నేఁటికో
కొంటెల నంపి మీరలును గోల యవారిగఁ జేయఁజేయ నే
నొంటరి నేమిసేయఁగల "హా" యిఁక లెండన నెట్టు లేదు మీ
దంటతనంబు లయ్యెడఁ గదా! ప్రకటింపవలెన్ మహోదయుల్.

ఉ. అల్లరికేమి యెట్టులనొ యజ్ఞతమై ఘటియింపవచ్చు మీ
యుల్లమె సాక్షి దాని, కది యూరక పోదని లోన జంకి యే
కల్లలొ కొన్ని నించి యొకకబ్బము కూడన! దాని వెంటనే
వెల్లడిసేయుటా! యకట! వేరిఁక దానికి శృంగభంగమా!

చ. ఇది యిటులుండనిత్త మెటులేని యశమ్మును గోరు మీర లొ
ప్పిదముగ నింటనుండ కెటు పిప్పిప్రసంగముగా శతఘ్నికన్
గుదిరిచినార లాపదును గోడు సమస్తము వెళ్లఁగ్రక్కు మీ
కెదియును రాదు నిక్క మని యేర్పడఁ జేసెడి దానిపోకడల్.

ఉ. అందునఁ దాము లేమనెదరా, యది మీపుర మొప్పికోదు నే
నందకె వచ్చి మీ సలుపునల్లరి చల్లఁగ నోర్చినాఁడ మీ
రందుల నున్న సంగతి యథార్థముగాఁ గనిపెట్టినాఁడ మీ
నిందలకెల్ల నైఁచితి గణించితి నట్టియమూల్యతత్త్వమున్.

శా. శబ్దజ్ఞానము నాకె యున్నదియొ నిచ్చల్ మీకె తా నున్నదో
యబ్దంబుల్ మఱి యెన్ని నాదుకడ శిష్యత్వంబు గావించుపై
శబ్దజ్ఞానము నుంత కల్గెడినొ యీసందర్భమే తెల్పు "హా"
శబ్దజ్ఞానము పైపయిం గలదె! వాచాశూరతల్ కూడునే?

చ. "పలుకఁగవచ్చు నూఱొకటి వ్రాయుట శక్యము గా" దటన్న యీ
పలు కెపుడేని మీమదికి వచ్చెనె యూరక గేలిసేయు నా
ఫల మెదిరించెడిన్ గడచు ప్రాజ్ఞత యుండినఁ గాచికొందు వే
రలుక వహించినట్టిఫల మందుఁడు యుక్తికిఁ జాల కుండినన్.

---

* "పాశుపతము" ఇది వారి శతఘ్నికిఁ బ్రత్యుత్తరము.

ఉ. అల్లరిసేయ నేర్చిన కలాఢ్యులతో నిట పొంగిపోదు వి
ద్యోల్లసనంబు గల్గ నుపదేశము లేశము లేనిచోఁ గడుం
దల్లడపాటు పైఁబడు వృథా యొనరించిన వాగ్వ్యయంబు మి
న్నెల్లవిధమ్ములన్ గడకు నింతకుఁ దెచ్చె లిఖింపుఁ డీపయిన్.

చ. ఒడలి బలమ్మునన్ గెలువ నూహయొనర్చితి రీరటంచు నా
యెడఁద నెటో గ్రహించితి సహించితి నాపయి మీరు శిష్యులే
గడబిడఁ జేసినన్, దెలియఁగాఁ బడెనే యిపుడేని మీకు నా
యెడఁద తెలుంగు? పాండితి నొకించుక పాశుపతంబె తెల్పెడిన్.

తే. గీ. ఏకవచనప్రయోగాన నెక్కసక్కె
యమున "నీకు శబ్దజ్ఞాన మకట లేదు
కవిత యిఁక నెట్లు" లనుమాట జ్ఞప్తి యందుఁ
బెట్టుకొని యుత్తరమ్ము వ్రాసి పెనఁగుఁడింక.

ఉ. వేంకటశాస్త్రి నైపుణి వివేకు లెఱుంగనివారు కారు మీ
లెంకలు మీరుఁ దుల్యులని లేకియుఁ గూడ వచింపఁ దట్టిచో
లెంకల నంపి నన్ను వదలించెద రెంతటిసాహసమ్ము మీ
కంకిఁగఁ జేసె దేవుఁ! డిపు డాతఁడె యడ్డదుఁ గాక పీఁకమై.

తే. గీ. కూపకూర్మప్రసంగముల్ గూడ విచట
చప్పటులు గొట్టుటలు కొనసాఁగ విచట
పట్టి ప్రల్లదములు పనకట్ట విచట
పాండితియు నైపుణియు నుంత వలయుఁ జూండి.

ఉ. వెంకటరామకృష్ణు లతివీరులు వాండ్రి నటుంట నిందు మీ
శంకల కుత్తరం బొసఁగి జాడ్యము వాపుట ప్రస్తుతంబుగా
వేంకటశాస్త్రి పూనె మును వేగిరపాటున నైచినట్టియా
అంకెలు సాఁగిరా విచట వ్రాఁతయనన్ బలిఁ గోరెడిం జుఁడీ.

చ. దయగలదేవుఁ డెట్టులో శతఘ్నిని వ్రాయఁగఁ జేసె మిమ్ము మీ
చెయి వచియించు మీచెయిది చెప్పకయే, జగ మక్కతాన నె
మ్మెయి గ్రహియించు నెంకయకు మీకును గల్గినవార, యౌర ! యే
రియాశము లేరి కబ్బెడుం, వరించునె గీర్తులు తమ్ము తామయై!

చ. ఒడలిబలమ్మునన్ గెలుతు రొప్పితి, నందునఁ గూడఁ దిర్పతిన్
దడఁబడఁ గొట్టఁజాల రొకదద్దవదింపక పట్టుఁ బట్టి నన్

గడప్రదు రట్టిపట్టులకుఁ గేవలవిద్యకు నేడకేడ! యీ
వెడఁగుఁదనంపుఁబ్రోవలు వివేకులు నేర్తురె కీర్తి నిత్తురే.

చ. ఇఁకఁ బ్రయతించి పాశుపత మెట్టులొ త్రిప్పికొనుండు దాన మీ
కకలుషమైన కీర్తి యగు నందుకుఁ జాలరయేని నన్ను మీ
రొకరె హసింపఁ బండితు 'లహో' యని యెల్లరు మిమ్ము నవ్వి 'హ
స్తికి నలదోమ యెక్క' డని తేల్తురు సారము బీర మేటికిన్.

సీ. చర్లనారాయణశాస్త్రియు నాకుండి వ్యాసమూర్త్యాఖ్యమహాకవియును
అల్లపురాణపండాన్వయాభరణంబు మల్లయాఖ్యబుధేంద్రతల్లజుఁడును
వెదకి తప్పులు నూప వెంకటరామకృష్ణకవీశ్వరుల్ కృతజ్ఞత్వనిధులు
వెంకటసూర్యరాడ్విభు నేలుబడి నుండి మా నాటకమును సమ్మదముకల్మి

తే. గీ. పాడొనర్పఁ బ్రయత్నించి పంపినట్టి
యాలశతఘ్నిని జూచిన యనఘులెల్ల
మరల మా పాశుపతమును దఱచిచూచి
గుణవివేచన మొనరింపఁ గోరువాఁడ.

* ఉ. “అంక మొకింత గల్గని మహాత్ముఁడు వ్యాసమనీషియున్ నిరా
తంకుఁడు మల్లసూరియును దక్షుఁడు యోగ్యుఁ డుదారుఁడైన శ్రీ
వెంకటసూర్యభూవిభుఁడు” ప్రేరకు లంచును వారిపద్దెమే
కొంకక తెల్పు నే నొకనిఁ గ్రొత్తగఁ జేర్చితిఁ జర్లచంద్రునిన్.

ఉ. ఈయనయే ననున్ మిగుల హేళనచేసిన బుద్ధిశాలి నా
రాయణశాస్త్రిగారి కెటులైనను జ్ఞానము గల్గెనేని ల
జ్జాయతి నిట్టివాత లడుఁగంటు నటంచు మదిం దలంతు న
న్నాయన గేలిసేసినను నాయన కేను వచింతు నొప్పులన్.

ఉ. తప్పొకఁ డాచరించితిరి దానిని గప్పికొనంగ నెన్నియో
తప్పు లొనర్చుచుంటిరి వృథా నుఁడె మీ రొనరించుయత్న మే
మొప్పియు మిమ్ము మెచ్చఁడు 'నమోనమ' యంచు వచింపుఁ డెందుకీ
తప్పుడుత్రోవ లెందుకుఁ గృతఘ్నశతఘ్నులలోనఁ దూఱుటల్. 509

ఉ. అంక మొకింత కల్గని మహాత్ముఁడు వ్యాస మనీషియున్ నిరా। తంకుఁడు మల్లసూరియును, దాతలు సేమము చూచుచుండఁగా। వేంకటసూర్యరాయప్రభు వీరమణుం డనుకూలుఁ డేలఁగా। వేంకటరామకృష్ణకవివీరులగారప్రసిద్ధ కైతక। డ్డంకులు పల్కుపాటలు డాఁగక లోఁగకయుండు టెట్లగున్॥

(కవిత 1911 సం॥ 10 సంచిక)

సీ. శృంగభంగమటంచుఁ జెలరేఁగి తప్పుడువ్రాఁతలు ప్రకటింప వచ్చుఁగాక
అతిముతిఁ బోరిఁబోరిఁ బురపురమై గురువరుని బ్రువ్వఁగఁ దిట్టవచ్చుఁగాక
చాలు మూలము లేక శబ్దార్థములు తప్పవట్టి పత్రికనింపవచ్చుఁగాక
చదువుకొంటినటంచుఁజక్క వ్రాయుచుఁ దల్లిపై వసంతముచల్లవచ్చుఁగాక

గీ. 'హూ' యనఁగ వచ్చుఁగాక, యేమో యనంగ
వచ్చుఁగాక, రెండును వీడవచ్చుఁగాక
పైని మాటి జయింపఁగా వచ్చుఁగాక
పాశుపతమును ద్రిప్పఁగా వచ్చు నెట్లు !

ఉ. దిక్కుల నెల్ల నాత్మ గురుతేజము నింపి దివాకరుండు తి
ర్యక్కుల కందరాని గగనాంతరసౌధపుఁజంద్రశాలపై
నెక్కుతఱిన్ శతఘ్ని యొకఁ డిట్టులె రోజును రోజు ప్రేలు నే
తుక్కునొ మూర్ఖతుష్టికయి 'తుస్తుసు తుస్స'ని వెళ్ళఁగ్రక్కుచున్.

ఉ. పాశుపతాగ్నిహోత్రమున భగ్గున మండి వెలింగి బూదియై
రాశికి రాక దూళియయిఁ బరస్పరమేళన లేమి బ్రుంగఁగా
నాశనమయ్యె దానికి వినాశనకాలము మూఁడి మున్నె మీ
యాశలతో శతఘ్ని; యిఁకనైనను మేల్కొని మేల్కొనం దగున్

సీ. నాపల్లనే మీకు నామరూపమ్ములు వచ్చినమాట ధ్రువంబయేని
నాకున్నశక్తిలో మీకున్నశక్తి యెన్నవవంతుగామి సత్యంబయేని
కపటవర్తనుల హృత్కాలుష్యములు భగవంతున కెఱుఁగంగ వచ్చునేని
పనిపాటులను వీడి పరులగుణాగుణములు సూచువా రిలఁ గలరయేని

తే. గీ. ఎందులకు నేను వ్రాయుట? యెల్లకల్ల
నిజములవి వానియంతనే నెగడు; నట్లు
కానినాఁ డేను గష్టించి కలదె ఫలము?
వ్రాసికొనుఁ డింక మీయిచ్చ వచ్చినట్లు.

15

ఉపసంహార పర్వము.

ఉ. ఊరక వ్రాసిరీ మంటి నొకయుత్తర మంతన నీదుపాండితీ
పారము నెల్లఁజూపి తలవారలపై సభ యన్నచో గడే
కారులు వత్తురయ్య ! గుణగణ్యులు నేతురటయ్య యల్లరుల్ !
చోరులు త్రోవఁగాచు నెడ శూరులొ, వేటొకపట్ల శూరులో !

తే. గీ. సభకు రాఁదగువారలు శాస్త్రవిదులు
కొంద అప్పురి నున్నారు కొంతవఱకు
వారిఁ దెల్పిరె యుంటి నవ్వారికొఱకె
చనవలసె సత్యసంధు లాఘునహృదయులు.

తే. గీ. తజ్ఞులగు వారివారియుత్తరము లుండు
టెఱుఁగ కవ్వారి పేర్గూడఁజెఱుపఁదలఁచి
తమకుటుంబమ్ములోఁ జేర్చి దబ్బఱలను
మనప్రబుద్ధులు ప్రకటించికొనిరి కంటె ?

* చ. చలపతిశాస్త్రిపేరను రిజస్టరుపత్రిక నీవు పంప లో
పల దిగులంది యాతఁడు "కృపన్ క్షమియింపుఁడు త" ప్పటంచు వే
ల్పోలఁబడుచున్ లిఖించి పయి వీరును నారును భీతి మాన్ప యే
గ్గులు లిఖియింప దాని పయిఁ గొండొక వ్రాలొనరించెఁ గంటివే.

గీ. "సత్యసందేశ" మఁట ! దానిఁజదివియుందు
వదియుఁ గవితయు ప్రకటించె నంతఁబోక
శృంగభంగమ్ముగూడఁ బత్రికమ జేర్చి
కొనిరి బయలయ్యె బొలురగుట్టు కంటె!

ఆ. వె. ఎవని వ్రాలొ చేసి యేడకో రమ్మని
వ్రాయ నేల ? సభకు వచ్చుశక్తి
తమకుఁ గల్గియున్నఁ దమరె వ్రాయఁగ రాదె
యింతమాత్ర మెఱుఁగదే ! జగంబు.

---

* ఈయనక్షమాపణ యుత్తరము 79 వ పుటలోఁ జూడఁదగు.

ఉ. ఇంతటిబుద్ధిమంతు లని యిప్పటికేనియు నీకుఁ జక్కఁగా
నంత యెఱుంగఁగాఁ బడెనె కుంతలచేఁతలు పత్రికల్ సుధీ
కాంతులు గొందఱే! తమకుఁగా లిఖియించిన పాడువ్రాఁతగా
నెంతురు లోకు లం చెఱుఁగ రేమన వచ్చెడి వారిచెయ్వులన్!

ఉ. ఏదియొ గిల్కుచుందు రది యెవ్వరొ మెచ్చుచునుంద్రు వీరికిన్
లేదు సుబుద్ధి వారలకు లే దది యంతకుమున్నె, మద్యశ
శ్శ్రీదరి కేగ నీదుడుకుచేఁతల కేమధికార ? మెట్లొ వా
పోదురుగాక యీ చెనఁటి పోకలు లోకులు విశ్వసింతురే.

చ. ఎఱుఁగని వారి వ్రాఁతలకు నేఁడియు నుత్తర మిచ్చఁబోదు స
ద్గురుపదపంకజమ్ములను గొల్వఁగ నేరక తప్పువ్రాఁతలన్
బురపుర నింపి పత్రికలు పుచ్చెడిశిష్యుల సైఁపుమయ్య కాఁ
కరపురిలోనిపెద్దల మొగమ్ములనైనను జూచి శ్రీపతీ.

ఉ. శ్రీపతి నీవు నీకవిత సీత విశుద్ధచరిత్ర; యాపె కె
ట్లో పనిఁబూని యెవ్వరొ జడుల్ దొసఁగుల్ పొసగింప నెంచఁడ
ద్వ్యాపృతి నాఁగఁగా మొదట వా రెవరో యెఱుఁగంగఁ గోరి నే
నాపురి కేగితిం దెలియ నయ్యె నొకింతన వారిపోకడల్.

ఉ. సీతనుజూచి రామునకుఁ జెప్పఁగఁబోయిన వాయుసూతి తా
నాతతి నయ్యశోకవనమం దొనరించినకృత్య మేమి! యా
దూతమనమ్మునం దపుడు తోఁచినయూహయె నాకుఁ దోఁచెఁ బ్ర
ఖ్యాతికి మూల మైన నగుఁగాక మఱొం డగుఁగాక శ్రీపతీ.

ఉ. పట్టిరి కొట్టి రయ్యనిలుపట్టిని బిట్టుగ సోఁకుముందఱన్
బెట్టిరి తోఁక కాల్చిరి బిభీషికలన్ గనఁజేసిరిన్నియున్
బెట్టిదముల్ సహించి యల వీరుఁడు గుట్టు నెఱింగి రాఁడె? యా
దట్టునిత్రోవఁ బట్టితి యథార్థ మెఱింగితి నెట్లొ వచ్చితిన్.

క. దొంగ గతి తప్పఁ దనకు స
భం గెలు పిఁక లేక "శృంగభంగ" మనుచు వ్రా
సెం గృష్ణుఁడు మఱికొందఱు
వెంగలులన్ జేర్చికొని వివేక మెడలఁగన్.

క. వెంకటరామయ తా నీ
పంకమ్మునఁగలఁడొ లేఁడొ వ్రాసె నతఁడు మఱి
గొంకక కోకిలకాకము
పంకిలచిత్తులకుఁ గలన భయుఘకస్తు లిలన్.

* క. గురుదక్షిణ యిడెఁ గాదె శి
వరామకవి నీకు నూటపదియాఱుల నో
తిరుపతిశాస్త్రి! యితఁడిదు
గురుదక్షిణ నేల యందుకొనఁ దగదొక్కొ!

గద్య

ఇది శ్రీ ...... తిరుపతి వేంకటేశ్వర ప్రణీతంబగు
గీరతామ్నాయమ్మున నధికప్రసంగదమనమను
ప్రథమభాగము సంపూర్ణము.

---

* (తెనాలి శతావధాన పీఠికనుండి)

అవధానిగారి కొసఁగఁబడిన బహుమానము (రు 116—0—0) లును బ్రహ్మసభవా రొసంగిన సత్కారము (రు 25—0—0) లును అవధానిగారు తమకుఁ గల భక్తి విశ్వాసములు వెలువడునటుల బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతిశాస్త్రి గారికి సమర్పించిరి. గురువులయెడ శిష్యుఁ డిట్లే కదా ప్రవర్తింపవలయును.......

ఇట్లు విద్వజ్జన విధేయులు
ప్రభల వీరరాఘవులు.
పెద్దిభట్ల లక్ష్మీనరసింహం.

తెనాలి,
28–12–11.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
2	19	వంశ	నంశ
4	10	కుబోఁలె	కుఁబోలె
20	11	ప్రబద్ధు	ప్రబుద్ధు
25	15	లేనని	లేవని
27	15	నీముందరా	నీముందఱా
28	20	గంతె	గంతే
32	21	పచ్చుబై	పచ్చుఁబై
34	22	యజ్ఞాము	యజ్ఞానము
36	2	జూడం	జాడం
,,	24	చెచ్చి	దెచ్చి
42	4	లేని	లేవి
,,	18	యున్నది	యున్నది
55	2	పార్వ	పర్వత
57	22	తెలుఁపు	తెలుపు
82	11	తాప్రియము	తాప్ప్రియము
,,	16	భోరనఁ	బోరనఁ
83	5	పదుఁప	పదప
84	5	డిజన	డితజన
94	14	ప్టుఁడ	దట్టుఁడ
99	8	గుమ్మడు	గుమ్మడి
102	19	బుధ	బుధ
103	15	పండితుల	పండితులు
104	18	నంసుకె	నందుకె
107	7	మూటి	మూఁటి
109	14	పొసగింప	పొసఁగింప

గీన. వ్రిధ.

గీరతము

(గురుదక్షిణ)

ఉపోద్ఘాతము

చదువరులారా !

గీరతప్రథమభాగము చదివి యుంటిరికదా, సర్వవిషయములును సూత్రప్రాయముగా నందే గతార్థము లగుటచే నిప్పుడు ప్రకటించు ద్వితీయభాగమున గాని, ప్రకటింపఁబోవు తృతీయభాగమునఁ గాని తెలియఁదగు విశేషాంశము లంతగా నుండవు. ఎన్నాళ్ళుచదివినను నాయా యీగ్రంథభాగములయందు—

(1) శిష్యుఁడు గురుద్రోహము చేయుట తప్పు. (2) అందులో నీ శిష్యుఁడు వత్సరములకొలఁది చదివిన శిష్యుఁడు గాని వేఱొక విధమగువాఁడు కాఁడు. (3) పైఁగా నితఁడు కృతఘ్నుఁడగుటతోఁ జాలింపక వదరుఁబోతువ్రాఁతలు, అసత్యములు, అపవాదలు లోనగునవి ప్రకటించుట మొట్టమొదలే తప్పు.

అను నీయంశములు దక్క వక్తవ్యాంశము గానరాదు. గురువే దోషియో, లేక శిష్యుఁడే దోషియో మీకు మొదటిభాగమువలననే గతార్థమై యుంటచే దీనిప్రకటన మంత యావశ్యకమని మాకును దోఁచలేదు గాని మొదటిభాగము నందు విస్తరభీతిచే వదలిన యంశములు కొండొక యుంటచే నయ్యవి యిందు ఖండించు మిషమీఁద గురుశిష్యధర్మములు కొన్ని సంగ్రహించి చూపుటకై దీనిని ముద్రించితిమి. 'అట్టహాసము' అనునది ప్రథమభాగమందే యించుక స్పృశించి వదలఁబడినది. పిమ్మట గుంటూరుసీమ పూర్వరంగము 45, 46, 47 వ పుటలలోఁ గొండొకదాని బండారము బయటబెట్టఁబడినది. ఇందుఁగూడ నక్కడక్కడ దానింగూర్చి ప్రస్తావింపఁ బడినది. 'అట్టహాసమే' యననేల, మాశిష్యులు వ్రాసెడి వ్రాఁతలెల్లఁ బరికించి చూచినచో—

(1) మాగురువు పండితుఁడుగాఁడు. (2) పాత్రుఁడుగాఁడు.

అను నంశము సాధించుటకై పాటుపడుటదక్క వేఱొక్కటిగానరాదు. ఇందులకు వారు చూపుప్రమాణములో, పేరు దాఁచికొని తోఁచిన ప్రల్లదము లెల్ల వ్యయపఱచిన తస్కరుల వ్రాఁతలు. ఆవ్రాఁతలవలననే గీరత ప్రథమ

II

భాగము నిస్సార మనియో నిరుపయోగమనియో గూడ లిఖించి సంతసించుచుండిరి. ఆవ్రాఁతల తత్త్వము లోకమెల్ల నెఱుంగును. మా శిష్యు లంతకుమున్నె యెఱుఁగుదురు. ఎఱిఁగియును వానివలన మాకేదియో న్యూనత కలుగు ననియు నంతలోఁ దమ గురుత్వముకూడఁ బోవు ననియుం గాఁబోలును వీరవి పట్టుకొని సారెకు వ్రేలాడుట!

“ శ్లో॥ కతిపయదివసస్థైః క్షయంప్రయాయాయా, త్కనకగిరిః కృతవాన్రావసానః
ఇతిముదముపయాతి చక్రివాకీ వితరణశాలిని వీరరుద్రదేవే.

(విద్యానాథకృతము)

“తుష్యతు దుర్జన” న్యాయమున నాయీ యాతప్పుడు వ్రాఁతలెల్ల నిజములే యైనను దమ కవి సాయము గావు. అవి మాకుఁ గల యశమును బోఁగొట్టినఁ బోఁగొట్టుఁగాక. తమ గురుత్వము నెట్లు పోఁగొట్టఁగలవు? కావున వీరు మమ్ము దోషులనుగాఁ జేయుటకు వ్రాయు వ్రాఁతలేమి, యందులకై వ్యయపఱచుచున్న ద్రవ్యప్రదాతల సొమ్మేమి వమ్మేగాని లాభకారి గాదని వారికిప్పటికేనిఁ దెలిసినచోఁ గొంత యుక్తముగా నుండును. నానాఁటికి వీరు మఱియును నట్టడవిని బడుచున్నట్లు వ్రాఁతలవలనఁ దెలియవచ్చుచున్నది. మొదట గురుని కపాత్రిత్వము సాధించుటకు ‘‘గాకి’’ యని వదరఁ దొరఁకొనిరి.

‘‘పక్షిణాం కాకీ చండాలీ’’ అనుటవలన నది యపాత్రిత్వమునకు సాధకమే. ఇటుపైన నేమో? ఈ వేంకటేశ్వరుఁడే యా వేంకటేశ్వరుఁ డని యభేదాధ్యవసాయము చేసికొని పడఁదిట్ట నారంభించిరి. అతివిస్తర మెందులకు? ఏదో విధమునఁ దిట్టుట వీరి ముఖ్యోద్దేశము. ఏదో విధమున నీతి గఱపుట మా ముఖ్యోద్దేశము. వారందఱకును మే మిందులకును బాటుపడవలసిన దని భగవంతుఁ డేర్పఱచియుండుటచే నేవో వ్రాసికొనుచుందుము. రసానసవిచారముతో మాకుఁ బని లేదు కావునఁ జదువరులు మమ్ము నిందింపకుందురుగాక....

ప్రకృత మగు ‘కోకిలకాకము’ను గూర్చియు, నింతకుమున్ను ప్రచురించిన గీరతి ప్రథమభాగముపై వారు ప్రకటించిన శంకలనుగూర్చియుఁ గొండొక వ్రాసి విరమించెదము. ‘‘కోకిలకాక’’ మన్యాపదేశముగదా, దానిని మీపై నేల పెట్టుకొంటిరి? అని ప్రశ్న రావచ్చును. అందులకుఁ బ్రథమభాగ పీఠికలో

వారిశిష్యుల వ్రాఁతలనే బోధకములనుగాఁ జూపి యున్నారము. ఇందుఁగూడ గొండొక చూపెదము.

(కవితలోని ప్రభాకరపరామర్శమునుండి)

చ॥ ......మీఁగురులకుఁ దెల్లమే,......మాగురులశక్తి......కుండిలు బద్ద శక్తి......దెబ్బఁదినుకాకియె కాక నిసుంగెఱుంగునే॥

ఈ పద్యము 41 వ పుట మొదలుకొని యుదాహరించిన వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి సతీర్థ్యసంప్రార్థన పద్యముల కిచ్చిన ప్రత్యుత్తరములోనిది. అతఁడు గురువును గాకి యని వ్రాయుట తప్పని మందలించిన పైని వ్రాసిన వ్రాఁతలో మన లనే పాటపాడుచు లేదని బొంకమొదలిడిన వీరి తెల్వియని, వీరి దైవానుకూల్యమును జనులవలే విచారించుకొందురుగాక. ఈ బొంకులను దమపేరితోఁ బ్రకటింపక శిష్యునిపేరఁ బ్రకటించుటవలనఁ దా మతని మందలింపున కుత్తర మీలేమి స్పష్టమగుచున్నది. ఏశిష్యుపేర నీ ప్రల్లదములను వీరు ప్రచురించిరో ఆశిష్యుఁడే యిటీవల "పాణిగృహీతాశపణానందశృంఖల" యను పేరితో 120 పుటలకు మించిన బూతుఁగూఁతలను వ్రాసి లోకుల స్తోత్రముల కర్గమైన గుణవంతుఁడు. అతనిపేరా పాత్రమునవే చూడఁదగు. అతని శంకల కుత్తరములు "శృంఖలాత్మకశీకరణము" చదివిన విస్పష్టముగఁ దెలియఁగలవు. ఆబూతుల వ్రాఁతలు వెం॥ రా॥ ల యెఱుకమీఁదనే జరిగినదనుటకు సాక్షిభూతము లగు నంశములు బోలెఁడుకలవు. అవిగూడ నన్యత్ర చూడవలయును. మఱియుఁ బ్రకృతమగు "ప్రభాకర పరామర్శము"నుండియె మఱికొన్ని యసంబద్ధప్రలాపములను జూపుచున్నారము.

"మ.....ప్రియుఁగ నాయంబె సతీర్థ్యులంచు ... కొద్దిగ శ్రీరామకవీంద్రుఁ డొకింతయుఁబెంపదగ్గన్నెర్చె...యిర్వారిక బిలిచెదే.

ప్రభాకరశాస్త్రి "సతీర్థ్యులార" అని వెం॥ రా॥ ల నిరువురను బిల్చుట తప్పఁట! ఈతప్పెట్లు సమర్థింపఁబడుఁగాక. ఏండ్లకొలఁది వెంకటరామయ్య శిష్యుఁడు. పండువములేదో? కొన్నాళ్ళు మాత్రము శిష్యుఁడు. దీనింగూర్చి భారవిమహాకావ్యములోని ద్వితీయసర్గమును, రామకృష్ణశాస్త్రి తండ్రిగారగు కృష్ణులు, బ్ర॥శ్రీ॥ రామచంద్రశాస్త్రులవారును సాక్షులగుదురుగాక. మఱియు నీవిషయము 60 వ పుటలోని యుత్తరములోని 5, 6, 7, వ పంక్తులవలనఁ గూడఁ

దెలిసికొనవచ్చును, ఆయుత్తరము రామకృష్ణశాస్త్రి పినతండ్రికుమారుఁడు వ్రాసినదే, అగుఁగాక. అతఁడుగూడ వేంకటశాస్త్రికే దగ్గఱబంధువని రామకృష్ణశాస్త్రి యపలాపింపక మానఁడు. ఇట్టి యపలాపమునకు రోసి యొక రిట్లు వ్రాసిరి.

(1912 సం॥ సెప్టెంబరు అభినవసరస్వతినుండి)

ఓకృష్ణకవిగారూ! మీరు గీరతవిమర్శనమని వ్రాయుచు నందు నన్ను మీకిరువురకు సరిపడిన బంధుగుడననియు మీకు గల్గిన తంపియంతయు పెట్టినవాడను నేననియు, నుడివితిరి. అసత్యములేయాడ గంకణము గట్టికొనిన మీకిది యొక వ్యత్యాసముగ దోపకున్నను నాకు గడుగడు నసహ్యముగ నుండుటచే లోకులెఱుంగుటకై నాసత్యమును జెప్పుచున్నాఁడను. అది మీరును గ్రహింతురుగాత. నేను మీకే సమీపబంధువుడగాని బ్ర॥ శ్రీ॥ వేంకటశాస్త్రులు శతావధానిగారికి అంత బంధువుడగాను మీవాదసారస్యమునకై మీరు వేరుగా చెప్పునప్పటికి మనబాంధవ్య మెఱుంగువారెవ్వరు నొప్పరు........

పల్లెపాలెం.
M. V. Subba Row, 16-8-12.

ఈయపలాపములను గూర్చి గ్రంథములో నచ్చటచ్చటఁ గొండొక చర్చింపఁబడుచునే యుండును. ఇది యిటులుండుఁగాక. అతఁడు 'సంప్రార్థనము' అని వ్రాయ వీరు 'పరామర్శము' అని వ్రాయుటవలననే కొంతవఱకు యోగ్యత స్ఫుటమగుచున్నది. దానివలన వచ్చు దుర్ధ్వని నివారింత మన్నను నివారింపఁబడదు. అది యటులుండె, దాని నిండఁ దిట్లు పరంపరగా నున్నవి.

(1) ఉ॥...కోకిలకాకము నెల్లడించుటల్, మంకుతనంబటంచుఁ బలుమా ఛికిలించితిరి... (2) చ॥...ఛాత్రుఁడ వెంకరామకృష్ణ ధీవరులకటంచు మ్రొక్కుఁడు॥ (ఇట్టివనేకములు.)

ప్రభాకరశాస్త్రి 'మా యడుగుల్ మ్రొక్కెఁ' అని వ్రాసినది చాలదఁట! పైఁగా 'ఛాత్రుఁడ' ననవలెనఁట!

"చ॥...రామకవిపీరుఁడె నీకు సతీర్థ్యుడైనచోఁ దిరుపతిశాస్త్రిగారును సతీర్థ్యులె"

తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రి వద్దఁ జదివిన దేదియును లేదు. అట్లు వెంకటరామయ్యకూడ నని శిష్యుని వ్రాలుతోఁ బ్రకటించు మా శిష్యులసాహస

మును లోకమే పరికించుఁగాక. తిరుపతిశాస్త్రి వెంకటశాస్త్రియందు గురుత్వమును జూపుటకుఁ గారణము, అతనికంటె నితఁడు ముందుగాఁ గవనము రచించు నలవాటు గల్గిన వాఁడగుటచే నే కందపద్యలక్షణమునో యే యొక నిముషమందో యితనివలనఁ దెలిసికొనుటతప్ప వేఱుగాదు. ఇఁక వెంకటరామశాస్త్రికిఁ గల యావద్గురుత్వములో నెన్ని వంతులలోనో యొక వంతుమాత్ర మితరులదియుఁ దక్కినదెల్ల వెంకటశాస్త్రిదియు నగుటకు భగవంతుఁడే సాక్షి కాఁగలఁడు. దీనింగూర్చి మూడవభాగములో విస్తరింపఁదలచి యిందు సూత్రమాత్రము వ్రాసి విరమింపఁబడుచున్నది. అప్రస్తుత ప్రశంసలో మూఁడుమాసము లని కృష్ణకవి వ్రాసినను, కోకిలకాకములో ‘చాలఁగాలము విసిపి’ అని యిరువుర చేవ్రాళ్లతోఁ బ్రకటించి యున్నారు. “చాలఁగాల” మనఁగా, మూఁడుమాసములే యని పోట్లాడుదురా? అయినను ‘స్త్రీప్రత్యయాంతము కావుడి’ చదువఁబ పొసఁగదు, ఎక్కువ బుద్ధిమంతులకు మూఁడుమాసములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము కావచ్చునని వాదమునకు దిగినను నిలువదు. మూఁడుమాసములు శుశ్రూష చేసెను, మాసము 1కి ననధ్యాయములు 10 దినములు. అవిగాక మధ్యమధ్య నైమిత్తికములు కొన్ని యుండును. అవి యెల్లఁబోఁగా నిక షుమారు 45 దినములు చదివినట్లు తేలును. ఆ దినములలోనే స్త్రీప్రత్యయాంతము చదువుటకు వైయాకరణు లెవ్వరును నొప్పరు, పైగా నా నలుబదియైదు దినములేని పాఠము జరుగుటకు:—

“తా నెప్పుడుఁ బొట్టకూటికొఱకే తిరుగాడుచు నంట నేమియుం
జెప్పదు కాకి కోయిలకు”, (కోకిలకాకము.)

అను వారి వాక్యమొప్పికొనదు కావున విమర్శించుచో మాశిష్యులు వ్రాయువ్రాఁతలెల్ల నింతసారము కలవి, వారియసృష్టము మంచివి, కావున వారికి గురుదూషణ, దేవదూషణ ‘అనృతోక్తులు’ ఇక నేమి కావలెను? కలియుగమునకుఁ గావలసిన సామగ్రి యంతయుఁ బ్రతిష్ఠించినది. ‘దానితో’ బోలెడు గ్రంథమును వ్రాయుచున్నారు, వ్రాయఁగలరు. ప్రతి గ్రంథమును నిట్లు విమర్శించి నిగ్గు తేల్చువారెవరు? ఎవరికిఁ గావలెను? స్థూలదృష్టిచేఁ దిలకించువారో, “కాఁబోలును” అని యనుకొందురు. ఇది యిటులుండె, “పరామర్శము” నుండి యిఁక నొకమాట నుదాహరించి దానిసారమును దేల్చి వదలుచున్నారము.

VI

"సీ॥ దయమీఱ నైషధాంతము కావ్యములు చెప్పి సాహిత్యయుతునిగాం జల్పినాఁడు"

వెంకటశాస్త్రికి శ్రీశ్రీపాదకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలుగారు నైషధాంతము కావ్యములు చెప్పిరనియుఁ గవిత్వము మొదలైనవి నేర్పిరనియు వారియెడల వెంకటశాస్త్రి కృతఘ్నుఁ డయ్యెననియుఁ బై పద్యమునందలి సారము, శ్రీకృష్ణమూర్తిశాస్త్రిలవారివద్ద వెంకటశాస్త్రి చేసిన విద్యాభ్యాసాదికము నీక్రింది పద్యములవలనఁ దెలిసికొనఁగోరెదము.

చ॥ కదలి యనంతరం బచ్చోటు కాటవరంబను నొక్కపల్లె కింపొద వగనేగ..." (జాతకచర్యనుండి)

కాటవరమనునది శ్రీశాస్త్రిలవారి నివాసస్థానము. శ్రీవారివలఁ బాలకాలముక్రిందట రాజమండ్రి ప్రవేశించిరి.—

తే. గీ. అచట శ్రీపాదవంశాబ్ధిఁ దనరు మూర్తి, కృష్ణమూర్త్యాఖ్య సుకవివరేణ్యు నొద్ద, మొదలిడి కుమార సంభవమనను గ్రంథము, సర్గలుపఠించె మూడుమాసములకెలమి" ... తే॥ గీ॥ గురుపుఁ డత్యనాపాక్రియఁ గాండీతరాంబు, నాడు చుందురు చదరంగ మట్టిరోజున, లక్షణం బెట్లు లట్ల తల్లక్షణంబు, నితఁడు గ్రహియించె నాటి మొదక మెసఁగి ... తే. గీ. అంత నైషధ మందేశకావ్యమును మొదలుపెట్టి చదువుచు నున్నంత విఘ్నకార, కంబు పయమంతఁ డత్యన్న రూపంబు దెలియఁ బఱచెద..." చ॥... గురునింతి వృత్తిఁ గని నాత్మదేశమునం, దొదవె నొకించుకంత వ్యాధియోగము, ... గురునికిఁ వచియించి యానమాఘ్య పురముం జనెఁ దల్లిని దండ్రినింగనన్"... (జాతకచర్యనుండి)

నైషధము శ్రీశాస్త్రిలవారివద్దనే కాదు, మఱియొకరి యొద్దఁగూడ నెప్పటికిని వెంకటశాస్త్రి చదువనే లేదు. ఇంక ముందు చదువవలసియుండును, ఆంతయంశములకు శ్రీ శాస్త్రిలవారే సాక్షులు, శ్రీశాస్త్రిలవారు వెంకటశాస్త్రిని కృతఘ్నుఁ డనియందురో, యే మందురో 48 వ పుట. 12 వ పంక్తిలోని గాదె జగన్నాధస్వామిగారి పద్యములోఁ జూడఁ గోరెదము, గీరతప్రథమభాగమున 35 వ పుటలోని సీసపద్యమునఁగూడ శ్రీశాస్త్రిలవారి విషయము కొంతకలదు. చదువఁగోరెదము, అథవా, శ్రీశాస్త్రిలవారికి వెంకటశాస్త్రి కృతఘ్నుఁడు గాఁడు. అంతమాత్రమునఁ దమకేమి లాభము? అతఁడే రౌరవాదినరకముల కగ్గమై పోవుఁ గాక, అతనిత్రోవ నిండ్లు మని యెఱిఁగియు వీరేల పట్టవలెను?

VII

'యాన్యస్మాకగ్ం సుచరితాని' తానిత్వయోపాస్యాని. నో ఇతరాణి.

అని చెప్పినవేదవాక్య మేఱుఁగనిది! అతనిమంచిని గ్రహించినచోఁ దమ్ము లోకము మెచ్చును గాని యందులకుఁ బరాఙ్ముఖులై యతని చెడ్డను గ్రహించినఫలమేమి, ఇది యిటులుండుఁగాక, ఇఁక వీరి గీరతవిమర్శనపు శైలి నించుక ప్రదర్శింతము.

'గీరత' శబ్దము సాధువు కాదని కొంత చర్చ వ్రాసి దూషించిరి, అది పండితులు చేయఁదగినది కాని జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులెల్ల దానికి నధికారులు కారు. వీరు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధు లగునంశమునకు వారి "శతఘ్ని"యే మొదటిసాక్షి, ఈవిషయమును దెలిసికొనఁగోరువారు పాశుపతమును జదువఁ గోరెదము, పాశుపతమే యక్కఱలేదు. వీరొక కథాపత్రికలో నెవరో మేజస్ట్రేటుగారు కాళిదాసకృతమగు "శృంగారతిలకమును" దెలిఁగించిరని వ్రాయుచు వారి పద్యములను మెచ్చుటకుఁగా నా 'రసికానందమును' దగఁబట్టి మొదలిడి కొన్ని పత్రికలు దానితోఁ బనే నించి కాలక్షేపము చేసిరి, అందెన్నో యసంగత ప్రలాపములను వాగిడిరి, [illegible]మాత్ర ముదాహరించుచున్నారము.

ఉ॥ రాతిరి మబ్బుచేతఁ దిమిరమ్ము ఘనమ్ముగ నుండె, వ్యాప్తిమై నాతఁడు నష్టుఁడై తిరయమ్మున నిద్దురవోయె దొంగలే! రాతిరి దూరుచొచ్చిరి కనన్ మ్మును బాలనుగాన నెంతయున్। భీతిలుచున్నదాన నిఁక వేగమె నిద్దురమాను పొందరా! (రసికానందము)

పైపద్యమును విమర్శించుచు నందు "రాతిరి" అనుపదము రెండుసార్లు వాడుట తప్పని వెక్కిరింపఁ జొచ్చిరి

"వసంతతిలకము, ఈ బాలు నెత్తికొని యింటికిఁ జన్న నన్నున్, నాబంధుజనంబు మానంబున నేమి నారే, ఈబాలు మూర్యానిఘను నిట్టుల పెట్టిపోవంగా, బుద్ధి పుట్టదని కన్య మనంబులోనన్"— భారత - ఆది - ౨ఆ

దీనింబట్టి యట్లు వాడుట భారతసమ్మతమని స్పష్ట మగుచున్నది. ఇంత స్వల్పవిషయమును గనిపెట్టని వీరు పెద్దపెద్ద విషయములలోనికి దిగుట "కుట్టికి గురలేనియమ్మ స్వర్గమున కెగురుట"యంటివి. గాన వీరి విద్యావిషయక మగు శంకలకిటు నుత్తరము లిచ్చుటకుఁ బ్రారంభించి కొన్నిపుటలు వమ్మునర్పఁ దొరఁగొనము. అదిగాక గీరతమునఁ బలనఁదగు నితినిబదు నంశములేవియో వానిని

ఖండించుకొనుటకన్న శబ్దవిచారమేమి ముఖ్యము? కృతఘ్నత్వమును గాని యసత్యతత్పరత్వమును గాని లేకుండఁ గాపాడుకొనఁ బ్రయత్నించ వలయునే కాని యా శబ్దము బాగులేదు, అందలి యుత్తరములు వ్రాసినవారు 'తి॥ వెం॥ కవులకు బంధుగులు' మఱియుఁ 'గొందఱు స్నేహితులు' లోనగునపలాపములవలన ఫలమేమి? ఒక రిద్దఱు మూగురు లేక నలుగురైదుగురు వెం॥ శాస్త్రికి బంధుగులే యగుదురుగాక, వారు వ్రాసినవ్రాఁతలో నున్నవిశేషమేమి? వెంకటశాస్త్రికిఁ జిచ్చియెత్తిన దని యెవరేని పరిహరము చేసినప్పుడు దానింగూర్చి క్షేమసమాచారము తెలిసికొనుటకు వ్రాయువారు బంధుగులు కాఁగూడదా? అంతమాత్రమున నందలి యుత్తరములెల్ల బంధుగులవియు స్నేహితులవియు నని బొంకినఁబోవునా? మఱికొన్ని "తమంతఁదామే కల్పించినవి" యని కూడ వ్రాయ మొదలిడిరి. ఈ మాట కర్థమేమైనఁ గలదా? అట్లు కల్పించినచో నయ్యేవార లూరకుండుదురా? ఈ త్రోవ కొప్పరపువారిది, దీనింగూర్చి గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగపత్రిక చూడఁదగు. యిట్టివే యనేకములు పత్రికలందుఁ గలవు. ద్విభాష్యం పుల్లకవి గారు వీరియందభిమానము కలవారా? కారా? ఆయన వ్రాసినయుత్తరము నీగురుదక్షిణలోఁ బ్రచురించితిమి. 45 వ పుటలోఁ జూడఁదగు. ఆయనకు వీరియందుఁ గలయభిమానమును స్ఫుటీకరింపుచున్నారము.

(కవితాపత్రికనుండి.)

క॥ శ్రీవేదమూర్తులై తగు, శ్రీవేదుల రామకృష్ణశేఖరునకుఁ బద్యాభ్రకుఁ డోలేట్యన్వయుఁ, డౌ వెంకటరామకవి సదంఘ్రిద్వయికిన్ ॥౧॥ ... మ॥ ఒకచో ముద్దులు మూటఁగట్టు నొకచో నొయ్యారముల్ చూపు నిం, కొకచో మంగళ శయ్యాలందు నొకచో నుత్సాహముల్ పెంచు నిం, కొకచో సింధు వలంక్రియాదులను; బ్రాజ్ఞుల్ సంతసింపంగఁ గొం, కక రాజిల్లెడు రామకృష్ణకవితా కళ్యాణలీలాగతుల్ ॥......

యిట్లువిధేయుఁడు

ద్వి॥ పుల్లకవి, దుర్గాడ. 22-9-1910.

ఈయన కట్లు మన మేల విఱిగి పోవలెనో యోజింపుఁడు. తా మొనర్చు దురుద్యమదుష్ప్రసంగాదికములు తల్లివెనుకఁ దల్లి యనఁదగిన పెద్దతల్లిలోనగు వారికే రుచింపనియప్పు డితర బంధువుల కెట్లు రుచించును, ధర్మము బంధుత్వాదికము ననుసరించునది కాదుగదా. ఈ పుల్లకవిగారు వెం॥ రా॥ల భావిప్రయత్నమును గూర్చి యిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

......తే॥ గీ॥ గిరతమ్మ విమర్శించు గ్రంథమొకటి, వెలువడుచున్నయది దాని చూకనుండి, నిజవిశేషమ్ములను గని నెగడవచ్చు...**కుకవి కాండ వేదండఖండ** విఖండనాఖ్య.

ద్విభాష్యం పుల్లకవి,

30-7-13 గోదావరి డి॥ పిఠాపురం, డి॥ దుర్గాడ.

ఇది యిటులుండె, మాశిష్యుని పెద్దతల్లులిరువురు. వీరు కడు ధర్మతత్పరు రాండ్రని మాబంధువులెల్ల నెఱుఁగుదురు. ఆ యిరువురలో నొకరి హృదయము పరిష్కృతవిషయమున నసంతుష్టమని కనిపెట్టఁబడినది. అందులకు సూచకము లేఖ 73 వ పుటలోఁ గలదు. అది వారి సౌహార్దమునే తెల్పునుగాని తక్కిన విషయములను దెల్పదు. కానింబట్టి తక్కినయంశము లెఱుఁగుదురుగాక. దానిని వ్రాసిన కాఁకరపర్తి నారాయణమూర్తి మాశిష్యునికిఁ బెదతల్లి కుమారుఁడని చెప్పుఁగదగు. వేఱొక పెదతల్లిగారి తని ప్రకృతోద్యమమునకు మొదలే సమ్మతింపక గాని యావిషయమున నేమియు వ్రాయ సాధారములు లేవు. ఆధారమే యొక్కటి లేకున్నను, ఏమాత్రమేని మనస్సునందు యొకటి యుండెనేని కృతఘ్నత్వ దోషము నన్ను యెవ్వరిని గాని సంతసింపనీయదు; కాన వారు వీరనేల, మాశిష్యుఁడు కృతఘ్నుఁడేయగునేని యితఁడొనర్చుపనులు మనుజజన్మమెత్తిన వారికిఁగాని యసహ్యములు గాకపోవని చెప్ప సాహసించుచున్నారము. అది యటులుండె.

(1913 సం॥ అగస్టు 27 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

ఆంధ్ర చంపూభారతము.

ఈగ్రంథపీఠికయందు కవితాపత్రికయందు ముద్రితమైనది. పిఠాపురసంస్థాన కవులగు రామకృష్ణకవుల గ్రంథమును సాదరంబున తమ కవితలో పరిచరించు టచే గ్రంథకర్తృత్వము చాటుచున్నది...... (తిరుమలవెంకటరమణకవులు)

పైపంక్తులవలన నాకవులకు వెం॥ రా॥ లయందుఁ గొండొక ప్రేమకలదని విస్పష్టమే. వీరు మాకు పంపిన పద్యములను 48 వ పుటలో ముద్రించి యుంటిమి. వీరి కృతజ్ఞతావాదుల విషయమున వారికిం గల యేవము నవి పూర్తిగా వెల్లడించెడిని. నాడేమనఁగా వీరి వాక్పారుష్యాదికమును బట్టి బంధువులేమి లోకులేమి వీరిని మందలించు పలుఁపు గలవారగుచున్నారు. త్రోవలేక వారిని వీరు మాకు మిత్రులుగ నభిలాషించి తన్మూలమునఁ దమకు శత్రుత్వమును సాధింపఁజూచుచున్నారు.

2

X

(కవికర్ణరసాయనమునుండి)

క. కాకేమి తన్నుఁ దిట్టెనె?, కోకిల తన్నేమి ధనము కోకొమ్మనెనే
 లోకము పగ యగు పరుసని, వాకునఁ జుట్టమగు మధురవాక్యము కలిమిన్.

మాశిష్యుల ప్రకృతస్థితి పైపద్యమును జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నది. మొదటఁ దా మవలంబించిన పికత్వమే కాకత్వముగాఁ బరిణమించుచున్నది. దానిని వారింప నెవరితరము? ఇతరకారణములచే శత్రువులగువా రిట్టిపట్టుల నేవేని యవకతవకలు తమ్మనుగూర్చి వ్రాసినచో నవి త్రోసివేయనగును గాని యట్టి లవమును లేనివారు శత్రువులగుచుండఁగా వారించుట యెట్లు? ఈ విషయమును సమర్థింపఁదగు నంశములు పెక్కులున్నను దిఙ్మాత్రము సూచించి వదలితిమి. వీరికి గురుద్రోహ మనిన బెల్లమునుంగాదు. ఇది మాయొకపలమాత్రమే యనుకొను చుంటిరేమో? అట్లుకాదు. సార్వత్రికము, దీనిని సూచించి వదలుచున్నారము.

"భగీరథశాస్త్రిలుగారు, వీరు సత్తములు... యీయన యింజనీరులో నున్నప్పుడు భారద్వాజసూత్రములోని విశేషములు తెలిసికొనుటకై వెంకటరామ శాస్త్రిగా రాయన యొద్దకు వెళ్లినమాట సత్యమే"

ఇది కృష్ణకవివ్రాఁత, చదువుకొనుటకు వెళ్లినప్పుడో బహువు దక్కువయని యెంచి కాఁబోలు. "విశేషములు తెలిసికొనుట" యని వ్రాసి యీ పక్షబండి త్రోల మొదలిడినాఁడు. ఒక విశేషము మాత్రమున్నది. కృష్ణకవి వ్రాఁత నాఁగఁ జాలకున్నను వెంకటరామయ్య తానుగూడ నిందుఁ జేవ్రాలు చేయకుండుటచేఁ గొంతలోకొంత సంతసింపవలసియున్నది. ఈ గీరతవిమర్శన ప్రకరణమేమి, అట్టహాసమేమి, కృష్ణకవిగారి వ్రాలుమాత్రమె కలవని యని చదువరు లెఱుఁగి యున్నారు. ఆయనయొద్దకు విశేషములు తెల్పుటకై వెళ్లినట్లు లిఖించినను లిఖింపఁ గల సాహసి సుమీ కృష్ణకవి. ఆతని కింత వ్రాఁతవలన లవమును భీతిలేదు. ఈయంశము శృంగభంగాదికము వలనఁ దెలిసికోవచ్చును. ఆతనికి దీటగువాఁడు చర్ల చలపతి, అతఁ డతని మామయే. అతనిం గూర్చి వ్రాసినపుడే మా శిష్యుని కింతేని పనిగలుగఁ గలదు "యతో వాచో నివర్తంతే" శ్లో॥ కథాపీఠికలు... ఆశ్రయసేయుతః, ప్రకృతమనుసరామః, భగీరథశాస్త్రిలవారి యొద్దఁ జదివి కొన్ని సంగతి నొప్పికొన్నచో నాపిద్యాభ్యాసవకాలము ప్లవంగ సంవత్సరమగుటచేఁ దదనంతర భావియగు కీలకవత్సరములోనే వ్రాసికొన మొదలిడిన 'ఉభయ

శాస్త్రప్రవీణత్వము' బ్రతుకదు. ఇందునుగూర్చి గిరప్రథమభాగపీఠిక 13, 14 పుటలలోఁ గొన్ని పంక్తులు చదువఁగోరెదము. దానిని బ్రతికింపవలయునని భగీరథశాస్త్రులవారి శిష్యత్వమును .ప్రచ్ఛకత్వముగా మాకృష్ణనుకవి యపలాపింపఁ జొచ్చెను. తన బావమఱఁది యగు చర్ల చలపతి పెద్ద పండితుఁడని లోకమునకుఁ దెలియునట్టి కృష్ణశాస్త్రి కొండొక యపలపించెను. అసోదెవలన నితనికిఁ బ్రయోజన మెంతయున్నది? 'శృంగభంగ' 'సత్యసందేశముల' కవిత్వము తనదికాదని లోకము విశ్వసించుటయే దానికి ఫలము. ఎన్నియని చూపుదుము. ఇతఁ డసత్యమునకుఁ బుట్టినిల్లు. భగవంతుఁడును, దజ్ఞులును ఇందులకు సాక్షులు. ఆచలపతి వ్రాఁత కీతఁ డిట్లు వ్యాఖ్యాన మొనర్చుచున్నాఁడు.

"వెంకటశాస్త్రిగారి బండారమెంతో కృష్ణకవి తేల్చుననియు, నాపిదప దిరుపతిశాస్త్రి వెంకటరామశాస్త్రులుగార్ల సంగతి చూచుకోవచ్చుననియు నందుగల యర్థము యథార్థమని యిమ్మాటికి వారు విశ్వసింతురుగాక."

("రాను రప్పింపఁ బనిగాన రాదు మాకు")

అను నప్రస్తుత ప్రశంసావాక్యము నెఱుఁగనిలోకులు దప్ప నీవృథాలాపము నెవ్వరు విశ్వసింతురో.

ఉ॥ వేమల రామకృష్ణులఁట ? వెంకసనంట జయించునంట? యెం, దో ? దురితంబులంపి నోగిఁ బోరెడిసాహసమందు; నింక నెం, దో? దుడు కందివ్రాసి పయిఁ బోఁపకి మిన్నునుటఁదు, నింక నెం, దో ? దెలియంగరాద యది యొక్క టీనే సత్ తేల్చఁగా ..."

అవి యటులుండె, పాపము ! ఆచలపతి * క్షమాపణవ్రాసికొని నిర్దోషి యగుటకుఁ బ్రయత్నింపఁగా మరల నాతని నితఁడు దోషదూషితుని జేయఁజొచ్చెను జూచితిరా !

---

* క్షమాపణ. ఇది నిందప్రాగ్రమ్యమని వెం॥ రా॥ ల శతఘ్ని, శ్లో॥ క్షమాపణైకపదయోః పదయోః పతతిప్రియే (రసగంగాధరము) ఇందులకుఁ బాశుపతము కూడఁ జూడఁదగు. ఆయీసమర్థనమెల్ల 'గుజనీపుస్తక'ములలోని పొరపాటులవలన నైనట్లు వావిడుచు మాశిష్యులను సభాస్థానమునకు రప్పించువారికొరకలమ్మున లేకుండుట కడు విచార్యము. అప్పుడుగదా నిగుతేలును.

XII

"చర్ల వెంకటాచలపతిశాస్త్రి, యను నతఁడు నాకు బావమఱందియే... యితఁడు వ్రాసినట్లుగా వెం॥ శాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహముచే నచ్చటి విద్యార్థులలో నెవ్వరో వ్రాసిరి."

వెంకటశాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ మఁట, దానిపై నచటి విద్యార్థు లెవరో వ్రాసిరఁట! ('పృష్టతాడనాద్దన్తభంగః') అన్నట్లిట్లు వ్రాయు నీతనిఁ దక్షులు మందలింపకుండుట కడు నయశస్కరము. తక్కిన యసత్యములును బ్రగల్భములును నటులుంతము. ఈవిషయము నేని ధ్రువపఱచుటకు నితఁడు సత్సాక్షులతో మాయెదుటికి రాఁగలఁడేమో మా చదువరు లడిగి తెలిసికొందురుగాక యని హెచ్చరించుచున్నారము. ఆక్షమాపణ చలపతి పేరితో నితరులే వ్రాసినచో వారిని శిక్షింపఁ జేయుట యుక్తముకదా? నేఁడు చలపతి పేర నిట్లు సృష్టించిన వారు మఱియొకప్పుడు రామకృష్ణుల పేరనే వేఱొక క్షమాపణనుగాని, నోటునుగాని మఱియొకటిగాని సృష్టింపవచ్చునుగదా? కావున నిట్టిపట్టుల నౌదాసీన్య మూచితముకాదని కృష్ణకవికిఁ దెలుపుదురని చదువరులను మఱిమఱి హెచ్చరించుచున్నారము. ఇట్లే 'ముఖమస్తీతి' వక్తవ్యముగాఁ గొంత సోదె నెల్లఁబెట్టెను. దానినెల్ల నూఁచకోఁతగా ఖండించినఁ బ్రయోజనము లేమి నిందు విస్తరింపమైతిమి.

"అట్టి యుత్తరములు మాయొద్ద కోటానకోట్లు గలవు."

ఎట్టియుత్తరములు? గీరతములో, తి॥ వెం॥ కవులు ప్రచురించినట్టియుత్తరములవంటివి. ఎన్నియున్నవి? కోటానకోట్లు! పదులుగావు, వందలుగావు, వేలునుంగావు, లక్షలునుగావు, కోట్లునుగావు, మఱియెన్ని? కోటానకోట్లు. అబద్ధమాడినను నింత బట్టబయలుగా నాడవలయునుగాఁబోలు; పోలు? పోలు? కోటానకోట్లగుఁగాక. అద్భుతములగుఁగాక. కృష్ణకవిత్వము సుగుణమని వ్రాయు పెద్దమనిసు లేడవోగిపుదురో? ఆయంశమును బోధింపని యుత్తరము లేవి పనిచేయును? లేదా, కవిత్వము నేని యాయుత్తరము లుపలాపింపవలెను. ఈ రెంటికిని దక్కినయంశముల నెన్నిటిని వానివలన సాధించినను బ్రకృతమున కవి లవము నుపయోగింపవని మేము వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదు. ప్రధానవిషయమును వదలికొని యప్రధానవిషయములకుఁ బాలుపడు వీరి ప్రచారమువలన నీక్రింది లోకోక్తి స్మృతికివచ్చుచున్నది.

XIII

"జగతి శిరశ్ఛేదసమయమందునఁ దనకుండలమ్ముల యాస గొనెనవంగ"
(యామినీపూర్ణతిలక.)

వీరు పరిచరించు నుత్తరముల స్వరూప మొక్కింత చవి చూపి విమర్శించుట ప్రస్తుతముకాకపోదు గాన దిఙ్మాత్ర మట్లొనరించుచున్నారము

(కవితాపత్రికలోని యొక యుత్తరమునుండి)

(1) "...రసికత్వలోపమునకు జడిసి ప్రాసముల బెంచి కవిత్వమున మాపరాక్రమమునకుగా నుంచితి మన్న నెవరు సహింతురు..."

ఇతరులు సహింపకుందురుగాక, దానికిఁ దగినఫలముం గూడఁ గాంతురుగాక, శిష్యపరమాణువులు సైఁప కుండుట తప్పుగదా? అంత రుచింపనిచో లోలోఁ బరితపింపవలెఁ గాని. "ప్రాసమ్ముల్ మెలిపెట్టి" అని సత్సభలలో వెక్కిరింపు మని యే వివేకి బోధించును? పైఁగా నెవరో కొంటెతనముగా వ్రాసిన "రసికత్వలోపమునకు" ఇత్యాది యొకసక్కెపుమాటలను శిష్యులు పరిచరించుట తప్పు గాదని చెప్పవా రెవరు? ఇంతకు నిద్దానిసలనఁ దమ కృతఘ్నత యేమి నివర్తించినది.

(2) 'మీ రింకను గొంతకాల మోపిక పెట్టిన లోకము మిమ్ము మహాకవిసార్వభౌము లని యభినందించును,'

ఆప్రార్థకన్న నీప్రాఁత యుక్తమనవచ్చును. ప్రసిద్ధులెల్లరు క్రమక్రమముగా గతించినపిదప వీరినే యట్లు గౌరవింపఁదగ్గ కాలము రావచ్చును. "దొడ్డ... దొంగలు దొలుకొనిపోతే...గొడ్డు...శ్రీమహాలక్ష్మీ" యగునుగదా, అభవిష్యత్సార్వభౌమత్వమునకు మొట్టమొదట శిష్యు లొనర్పవలసినప్రయత్నము గురుద్రోహమే యగునోటు?, అందులకా యీపూనిక, బాగుబాగు!, 1, 2, అంకెలు గుఱుతుగాఁ గల వాక్యములకు స్థానభూతమగు నుత్తర మొక్కటియే గాని, అది వ్రాసినవారు మాత్ర మిరువురు. అందులో నొకరు వ్రాలు తుదను 'గారు' అని తగుల్చుకొన్నారు. అదికూడ మామీసమువలెనే యెందులకో తగుల్చుకొనిన ట్లూహింపవలసినదే. ఇంతటి తెల్విటేటలు గలవా రేమివ్రాసినను వ్రాయుదురు. అట్టి వారి పేరుల నిందేల ప్రచురింపవలెను. ఇఁకయు వా రన్యత్ర చూడఁగలరని యుపేక్షించితిమి.

XIV

(3) "గీరతము నేతిబీరకాయగా భావించుకాలము రాకపోదు"

ఈవాక్యముగూడ, ఆ॥ "గారి" గారిదే, వీరభోగవసంతరాయుఁడు పుట్టఁగలఁడని చెప్పునట్టియస భవిష్యద్వృత్తాంతమును దెల్పి రామకృష్ణుల నోదార్చి పరామర్శించుచున్నట్లు వాక్యముల శైలి చెప్పుచున్నది. పరామర్శించువారెంతో యాప్తులుగ నుండవలయును, కావున నా వెం॥ రా॥ లిట్టివారియుత్తరములను బ్రకటించుకొనుట స్వవచోవ్యాఘాత మని చెప్పక తప్పక వచ్చినది. మఱియు నింకెవరో మాకాప్తులుగా నుండువారే యొక సందర్భమున "పిచ్చిపుల్లయ్య" అని వెం॥ రా॥ లకు వ్రాసిరఁట. అట్టివాఁడు యితరోద్దిష్టమైనను నయ్యాది యెట్లో మాలోనొకరికి సందర్భించునఁట! దానింబట్టి వీరేమి ఫలము కల్గెనో కాని యాసోది కొంత వెళ్లఁబెట్టిరి. అయినా యనుపదానికి పశ్చాత్తాపమెల్ల నేసందర్భమునందలి దనుకొంటిరి? వలె 'పాశుపతమును' ఖండించఁ బోవుటకు వ్రాయును పోద్ఘాతములోనిది. శాస్త్రము నుపయోగించుటకు వీలులేనియప్పుడు తా మింతకన్నఁ జేయవలసిన గత్యంతర ముండఁబో దని యాసోదకుఁ దాత్పర్యమనునది యావదర్థము. ఏపిచ్చిపుల్లయ్యయో యేదియో వ్రాసెను, దానిని ఖండించుట యుక్తమో? ఎవరో "పిచ్చిపుల్లయ్య" అనిరి గాన మేమును 'పిచ్చిపుల్లయ్య' అనియందుమనునది యుక్తమో? విజ్ఞులకు నొకరు తెల్పవలసి యుండునా? అదియటులుండె, వెం॥ రా॥ లు, దమయజ్ఞతను [illegible]సించువారినెల్ల నేసంబంధములేకున్నను మాకు మిత్రులనుగా నపేలపించుచుఁ దమకు శత్రువులుగా భావించుచున్నా రని యింతకు ముందే ప్రసంగించి యుంటిమి. అందులకిఁక నొకయుత్తర ముదాహరింపఁబడుచున్నది.

"వెం॥ రా॥ కవులు, మేము అశ్వమేధమున పద్యములు ప్రకటించితిమను దురభిప్రాయముతో కవితాపత్రిక వెనుకటిపతె రు 1-0-0 కి పంపమనియు పూర్తి వెలకుగాని పంప వీలు కాదనియు వ్రాయించిరి. యింతకన్న మమ్ము వీరేవిధమున సాధింపఁగలరో..." శేషాద్రిరమణులు (సోదరులు)

తమయకృత్యముకతమునఁ దమవలని లాభమునుగూడ గణింపక తమ మిత్రులు తమకు శత్రులగుచున్నా రనునంశమున కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును? ఎవరో——"భంగుమేదుత్తారులు" తప్ప సుజనులెల్లరుఁ దమయకృత్యమున కేవగించుకొనువారేకద. 51 పవుట 21 వ పంక్తిలోని చామ ర

XV

గ్గరావు తమకెట్టిబంధుఁడు? అతనికి గీరతము నందాసక్తి యుండుటకుఁ గారణమేమి? పైఁగా నితఁడు, వెం॥ రా॥లకు, సహాధ్యాయి, బ్రి॥ శ్రీ॥ మధునాపంతుల సూరయ్యగారివద్ద వీరు మూగురును గాళిదాసత్రయమువఱకో, అంతకొకింత తక్కువగనో చదివినవారలు. అట్టిచో నతఁడు గీరతమునభిలషించుట కర్థమేమి? అంతకన్న నెక్కుడుగ వారియాత్మబంధువు లేమి వ్రాయఁగలరు? 54 వ పుటలోని 16 వ పంక్తిలోని ఆకొండి సుబ్రహ్మణ్యులుగా రెంతమర్యాద కలవారు? ఆయన మాశిష్యుని పెదతల్లికుమారుఁడగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆకొండి రామమూర్తిగారికిఁ బినతండ్రి. అట్టివారెల్ల మాగీరత కావ్యము నేల యాదరింతురో? 53 వ పుట 23 వ పంక్తిలోని, ఆకొండి వెంకటశాస్త్రిగారు, దూరదేశస్థులు, మాయుభయులకును శాఖామాత్ర బంధువులే కాఁదగుదురు, బాగుగవిచారించిచో శ్రీఆకొండి వ్యాసమూర్తి శాస్త్రులవారికి దూరపు జ్ఞాతులేని కాఁదగుదురు, వారినిబట్టి వెం॥ రా॥ లకే బాంధవ్య మెక్కుడనక తప్పదు. వారు మా 'గీరతము' నందేల ప్రేమ చూపవలయునో? ఇట్టివారికెల్ల నేదో 'పత్రపాతిపదమునో' 'మూర్ఖపదమునో', నివేదించి తమమార్గమును దామువదలి మాకుఁ బనిగల్పించు మాశిష్యుల నెట్టు సన్మార్గమునకుఁ ద్రిప్పఁగలుగుదురో కదా? వీరెల్లరును మాయొద్దఁ బుస్తకములు వెలలేకుండ సంగ్రహించుట కట్లు వ్రాయుచున్న వారలఁట! ఆమాటకే యొప్పుకొందము. తమవద్ద నట్టిలాభమును బొందువారుకూడఁ దమమార్గము నేల నిందింపవలెనో? నరములేని నాలుక యిచ్చవచ్చినట్లు దిరుగును. అంతియ కాని ప్రాజ్ఞులగువారు కూటికి విసమెన్నఁడును ద్రాగరు. అందులో నొక పుస్తక మూరకవచ్చునందులోఁ గలుగు ఫలమెంతటిది? అదిగాక 'ఆపుస్తకమేని "కుక్కమూతి పిందె" గాని రసవత్తమైనది కూడఁ గాదుగదా! అట్టిపాడు కాగితపు చెత్తకట్ట కాసించి యేప్రాజ్ఞులగాని తమ్ముమును గర్హించి మమ్ము నర్హించుచున్నారని వ్రాయుట స్వవచోవ్యాఘాతము కాక మఱియేమి? దాని తత్త్వమిది. ఎవరుగాని పాపకార్యమునకు నాహ్వాపకులుగా నుండ వెఱతురు. పుణ్యకార్యమునకో, నిస్సంశయముగాఁ బ్రోత్సహింతురు. ఇందు లాభాలాభము లకించిత్కరములు. అదిగాక, స్వల్పలాభములతోఁ బనియేమి? వారలకు మహాలాభమొకటి కలదు. అది పుణ్యపాపసంపాదనరూపము. దేనిని గోరువారు దానికనుమోదకు లగుచుందురు.

వెం॥ రా॥ ల, గీరతవిమర్శనమునకుఁ గృష్ణాపత్రిక చూడఁదగు.

XVI

శ్లో॥ కర్తా కారయితా చైవ ప్రేరక శ్చానుమోదకః.

ఇంతతో నీవిషయము ముగించి విషయాంతర ముపక్రమించెదము. చదువరులారా! వీరి "కోకిలకాక" మునకై మేము వ్రాసిన పద్యములకుఁ బరిమితియే లేదు. కాని నానాఁటికి వీరి గోలనుండి విరమింపవలెనని యూహ పొడముటవల్లను, సత్యమిదియని ప్రాజ్ఞలోకమునకు విస్పష్టమయినట్లు వారివారి లేఖలవలన మామనికిఁ బూర్తిగా వచ్చుటవల్లను జాలపద్యములను డిగవిడిచితిమి. అందుఁ గొన్ని మచ్చుచూపుచున్నారము.

చ. "గరుసగునే వికస్వరపికస్వర" మంటివి, వారిదార్భటీ
భరభరితాంతరంబగు నభస్సు "గుభాలు గుభాల్ గుభాలు" మం
చులుమఁగ విద్యుదుద్యదసులుల్లసిలం గరుసౌనొ? సాకకున్
బిరుసగునో? పికధ్వని కపిధ్వనియై తలక్రిందు లాడునో?

శా. గాంభీర్యంబది సన్నయంచుఁ దెలిపెన్ గాకీ పికత్వం, బిమ్మదే
దంభం, బెక్కుడనేర్చె తీ యస్మృతవాక్తత్త్వం? బెడందిచ్చె? నీ
యంభోవాహవిహారఘోరవిఫలవ్యాహారబాహుళ్యది
క్కుంభిశ్రీపతిఘీంకృతుల్ వినియు మీ "కోకో"ధ్వనుల్ నిల్చునే!

మ. సభలో లేవదు బావకున్ గళము, తత్స్థానంబు మానాస్త్రమే
పరిభక్తై లేచినవెంటనే తవులు దుర్వారం బపధ్వానదూ
రభసం, బయ్యది నిల్వనీయదు సుమీ! ప్రాజ్ఞశ్రవోనిష్ఠసా
రభసౌభాగ్యపరంపరాగ్రహణమాత్రస్వైరసంచారులన్.

క. కమ్మనఁగ శిరము, కుకవుల కిమ్మనియను కొండమా? 'అకతియనఁ గాటి
ల్యమ్మడదు గతి యగున్ ది, ద్దిమ్మని కుకవితలఁ గుమ్మ దంపుట లేలన్.

కవిత్వపుఁ బోలికకు నుదాహరించితిమే కాని పైపద్యములందు నూత్నాంశము లెవ్వియు లేవు. మా శిష్యులను గృతఘ్నతాఘము నుండి తప్పింపుమనియు, దానివలన నితరు లిట్టితోవ తప్పని తెలిసికొందురనియు, మేమీ పనికిఁ బూనితిమి కాని క్రమముగా వారది బలపఱచుకొనుచుంటచే నింతటికు మాపరిశ్రమకు సార్థక్యమే కనుపట్టదు. వీరి విషయమున నిఁక నొక రహస్యము తెలిసికొనవలసి యున్నది. వీరికిఁ జెడ్డ మంచిగను, మంచి చెడ్డగను గోచరించుచున్నట్లు మఱి కొన్ని వీరి వ్రాఁతలు బోధించుచున్నవి. వీరికి వ్యాసకృతభారతము తప్పు, ధర్మ

రా జపాతుర్రీడు, దుర్యోధనాదులు పుణ్యాత్ములు, ఈయంశము వీరు ప్రచురించిన "కౌరవ గౌరవము"లోఁ జూడఁదగు. ఈ విపరీతజ్ఞానమే వీరు సర్వత్ర విని యోగింపఁదగువారు. దానిచేఁ గృతజ్ఞుఁడు మహాపాపాత్ముఁడుగను గృతఘ్నుఁడు మహాపుణ్యాత్ముఁడుగను గోచరింపక తప్పదు. వీరి కీవిషయము పరిష్కృతము గడు ముఖ్యము. కావున వీరు భారతమును వదలుకొనక తప్పదు. అది గురువును నిందించుట కొప్పదు.

(మహాభారత శాంతిపర్వమునుండి)

భీష్మః॥ శ్లో॥ మాతా పిత్రో ర్గురూణాంచ పూజా బహుమతామమ... గురుర్గరీయాన్ పితృతో మాతృతశ్చేతి మే మతిః, ఉభౌహిమాతా పితరౌ జన్మన్యేవోపయుజ్యతః... ఆచార్య శిష్టాయాజాతి స్సాదివ్యాసాఽజరాఽమరా॥ శ్లో॥ వీధ్యాం పాపం భ్రూణహత్యావిశిష్టం, నాఽన్యస్తేభ్యః పాపకృదస్తిలోకే ...శ్లో॥ మాతృతః పితృతశ్చైవ తస్మాత్పూజ్యతమో గురుః... శ్లో॥ మిత్రద్రుహః కృతఘ్నస్య స్త్రీఘ్నస్య గురుఘాతినః, చతుర్ణాం వయ మేతేషాం నిష్కృతిర్నానుశుశ్రుమ. (విస్తరస్తు తత్రైవ ద్రష్టవ్యః)

గురుశిష్య ధర్మబోధకము లగు మఱికొన్ని శ్లోకములు 32, 68, 69, 70, 71; పుటలయం దుదాహరింపఁబడి యున్నవి. పరిష్కృతము మాశిష్యు లవలంబించినది గురుద్రోహ యజ్ఞదీక్ష. దానికి వ్యతిరేకమగు ధర్మమును బోధించునది వ్యాసభారతము. 'భారతః పంచమో వేదః' అని దానిని పూర్వప్రాజ్ఞులేమి నవీనవిజ్ఞులేమి శిరసావహింతురు గాక. ఇతర పంచమవేదములయం దభిరుచి నించి తిరుపతి వెంకటేశ్వరాది దేవగురునిందల నొనరించు వీరికా పంచమవేద మెట్లు ప్రమాణము కాఁగలదు? కావుననే వారి ప్రవృత్తి కనుకూలముగా వేఱొక భారతమును మాశిష్యులు వ్రాసికొనఁ దలఁచిరి.

"ఉ. వ్రాయఁగవచ్చు వ్యాసమునివర్యుఁడు వ్రాసినయట్టి భారతా, మ్నాయములోనియంశములు మాఱిచికూరిచి వేఱె భారతా, మ్నాయము... నమ్మరు గాక, పండితుల్" (ఆంధ్రభాషా పరిషత్పత్రికలోని కౌరవగౌరవము చూ.)

ఇంతకు మున్ను 'కుక్కమూతిపిందె' అని మాగీరతమునే వీరు దూషించి నట్లు ప్రథమభాగ పీఠికయందుఁ జూపితిమి. ఇప్పటికి 'వీరికి భారతముగూడ నట్టేదశకే వచ్చినది. ఇంతతో నేమయ్యె. ఇంకను వీరివర్యులు వీరివ్రాఁతలు

XVIII

ముందు చూడవలసి యున్నది. 'పండితులు నమ్మరఁట' కాని లేకున్నచోఁ దల క్రిందుసంగతులతో వీరు వేఱొక భారతము వ్రాయుదురంట!

శ్లో. ఆపరితోషా ద్విదుషాం న సాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం॥

అని కాళిదాసంత మహాకవి వాకుచ్చినది వీరికిఁ దృణప్రాయమే. విగ్రంథముగాని పండితుల మెప్పునకును అపండితుల తిప్పునకును, నాస్పదముగా నుండఁదగు. అయీయంశము ప్రథమభాగ పీఠికలోఁ గొండొక వివరించితిమి. ఇఁక నస్మచ్ఛిష్యోపజ్ఞకమగు కృతఘ్న మతమున కనుసరించు నొకవ్రాఁతయు దానికి మారకమగు నింకొకవ్రాఁతయు నుదాహరించుచున్నారము.

"ఈకారమునం దొకరి నొకరు తిట్టుకొనుటయే కవిత్వ మైనది. అతిశ్లే యామ్నాయము లైనవి. భారతామ్నాయముతోఁ దుల్యములఁట!, మూర్ఖులు వానినే యాసక్తితోఁ బఠించుచున్నారు.

ఇటువంటివారి శ్లేష వ్రాయుట యుక్తము. ఇతఁడు లేశమును సహృదయుఁడు గాఁడనుటకా సుట్టమునందలివే యీక్రిందిపంక్తు లుపోద్బలకములు.

"......ఈ వాక్యములు కాదంబరిలోనివి,...ఏవ్విధమున సందర్భము లేని యుపమలయొక్కయు శబ్దశ్లేషలయొక్కయు, జాబితాలు కొండవీటి చేను తాళ్లవలె...నొప్పారు కాదంబర్యాదులు..."

కాదంబర్యాదులే నీరసగ్రంథములని తలపోయు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధులకు మాగ్రంథము లేల రుచింపవలెను? రుచింపనక్కఱలేదు. అది యటులుండ, సహృదయులిట్లు శ్లాఘించుచున్నారు.

"గీరతమహాకావ్యములోఁ గాని యిటీవల గుంటూరుసీమలోఁ గాని యొక పద్యమునకు, యీ చదువరి మున్నగువారి యుపనిషదుపన్యాసములు తుదకు "అసావాదిత్యోబ్రహ్మ" చేయించుటకైనఁ బనికిరావు. మెదడులో నేమాత్రపు రసగ్రహణప్రసిరలున్నను, సహనబుద్ధియున్నను, గీరతకావ్యము లోని శాంతింపు పర్వములో నొక్కపద్యముఁ జదివి భారతీముక్తిసౌధ మెక్కి తరించఁగలరు, లేనిచో సన్నిపాతరోగికిఁ జక్కరయుఁ జేదే, యెవ్వరేమి చేయఁగలరు? (సుజనరంజనీ పత్రికనుండి,)

వారట్లు నిందించుటకు హేతువేదో గాని వీ రట్లభినందించుటకు హేతు విది. భారతము సకలసుకవిజనవినుత మేల యయ్యెను? కేవలకవిత్వ ధర్మమును

బట్టియా ? కాదు, దీనింగూర్చి వ్రాసినచో నింతట నంతటఁ దేలదు. భారతమునఁ బ్రధానరసమేదియో, తెల్పుఁడన నీనాఁ డెందఱో చేతులునలుపవలసినవారు కలరు. స్థూలదృష్టికి నందు వీరరసమేమో ముఖ్యమని తోఁచ వచ్చును. అది యట్టిదియే యగుచో దానికి నేత్రాద్యశగౌరవము రాదు. అందలి ప్రధానరసము శాంతము, యీ యంశమునకు,

"...భారతే శాంతిః, రామాయణే కరుణ, ఇతి, ఏవం రసాది ధ్వనయ షడ్విధాః॥

అను సాహిత్యకౌముదియు, మఱియు ధ్వన్యాలోకమును బ్రమాణములు. అట్లు కొన్నిపట్టుల వివాదప్రధానముగా స్థూలబుద్ధులకుఁ బొడకట్టినను, నా గీరతముకూడ శాంతరసప్రధాన మనుట నిర్వివాదము. కావుననే యిది ప్రాజ్ఞుల నుతికిం బాత్రమైనది. తదితరులు విద్వల్లోకమునకు సహజశత్రువులు.

(1) శ్లో॥ మూర్ఖాణాం పండితా ద్వేష్యాః" (భారతము.)

(2) శ్లో॥...బుధజన ఇవ గ్రామ్యసదసి; (కాళిదాసః)

ప్రకృత మనుసరింపుదము. మాశిష్యులకు నస్మత్కృతగీరతమే కాక వ్యాసకృతభారతముగూడ గర్హ్యమగుచున్న దనునది ప్రకృతాంశము. వీరి కెవరితోఁ గొంద అభిప్రాయములుకూడ నుండుట సహజమే. ఏమతమేని యొకరితో నుండుట దోషమను గని వినినది కాదుకదా ? అది యటులుండె, వీరిమతమున దుర్యోధనుఁ డెట్టివాఁడు ? కడు యోగ్యుఁడు.

మ। ... సుయోధనుఁడు...కలియంశమ్మునఁ బుట్టినాఁ డనుచు వక్కాణించుచుఁగాఁ జెల్లునే! (భారత గౌరవము)

ఇట్టి నిష్కళయోగ్యుఁ డగుదుర్యోధనునితో వీ రొక్కటఁ సమమతమునఁ దేవలామాత్రుఁ డగునొకని కథేపము చేసి ప్రకృతసందర్భమునందే కొంత నిందించి యున్నారు. దాని కర్థ మేమో? వీ రపాత్రుఁడనుకొనుచున్న వానిసి నిష్కళయోగ్యుఁడు కావలసి వచ్చుచున్నదే! లేదా, దుర్యోధనుఁడపాత్రుఁడగును. విమర్శించుచో వీరి తప్పుడు సాక్ష్యపు వ్రాఁతలెల్ల నింతటిసారము కలవియేగదా. వీరికిఁ దామొనరించిన గురుద్రోహాపరాధమును సమర్థించుకొనుట కీ తప్పుడు ప్రోవలావశ్యకము లగుచున్నవి. కాని మొట్టమొదట వీరిమత మెట్టిది? ప్రాచీనార్య సమ్మతమైనదియే! దానిని ఋజువుచేయుట యెట్లు?, ఇటు.

XX

శ్రీశారదాయైనమః

చ॥ కులము త్యజించి శాస్త్రములకున్ బ్రతికూలత సంఘటించి య
న్యులధనముల్ హరించుటకు నూహలఁ జేయుచు పొట్టకూటి వి
ద్యలఁ గని నాస్తికత్వపు మతంబున సంచరణంబుఁ జేయు వా
రలదరిఁ జేరఁబోకుము పరాకున నైనను మూఢచిత్తమా! ౧

ఉ॥ యాచకపాళి కొక్కతృణమైన నొసంగక యింటి మూలలో
దాచి వృథాప్రయాసము లెదంగనఁ బోక ధనంబటన్నచో
గాచముతోడుతన్ సమముగాఁ గనుఁగొంటయె మేలు, చచ్చుచో
బూచిక పుల్లయైనఁ గొనిపోదువె చెప్పుము మూఢచిత్తమా! ౨

ఉ॥ విత్తమువెంట రాదుసుమి, వేదన తప్పదు మీ,భవంబు పె
న్నత్తులబోను మీ, నిజముగా దలపోయుమి, యిప్పుడున్న సం
పత్తు లిటుండఁబోవు సుమి; పాపము నొందెదు సుమ్మి పైన నీ
చిత్తము చేతనైనటులఁ జెప్పితి నించుక మూఢచిత్తమా! ౩

అసలుకు సరియైన నకలు. ది 27-6-03 సం॥రం.

ఓలేటి వెంకట రామయ్య.

పైపద్యములు మాశిష్యుఁడు నాకడఁ జదువుకొనఁబోవు దినములలో రచించినవి, అందులకందుగల తేదీప్రమాణము. ఆతేదీ శోభకృత్సం, ఆషాఢశుద్ధ తృతీయా శనివారమునకు సరిపడును. ఆసం॥ జ్యేష్ఠములో వెంకటశాస్త్రి యింట యింజారములో నూతన గృహప్రవేశము. అంతవఱకితఁడు శ్రద్ధగాఁజదువుచున్నవాఁడే. ఇందుల కాగృహప్రవేశమునకు వచ్చినవారెల్ల సాక్షులే, విద్యాభ్యాసారంభము శార్వరి సం॥ శ్రావణము. ఈమూడుసంవత్సరములను అప్రస్తుత ప్రశంసలో మూడుమాసములుగాఁ గృష్ణకవి యుపలపించెను. దానింగూర్చి యిందు ప్రస్తావించుటకన్నఁ బ్రతిసంహననమునకుఁగా నేర్పడిన లోకా రామాయణములోనే ప్రసంగించుట యుక్తము. పైపద్యముల కాగితము నా శిష్యుని వ్రాలుంబయేకాక యతని స్వహస్తలిఖితాక్షరములుగూడఁగలది. కృష్ణకవి దీని నెట్లో యుపలపింపక మానఁడు. వచ్చినపతి క్షమాపణశేఖ కన్న నీ యెక్కువ యేమి.

“న సాహస మనారుహ్య నరో భద్రాణి పశ్యతి”

XXI

ఈ కారిక నతఁ డసత్యవిషయమునఁ జేయూఁతగా గ్రహించుచున్నాఁడు. అది యటులుండె, ఆపద్యము లిప్పటియితని 'దేవగురు నిందాత్మకమగు మతము' నకుఁ దోడ్పడవు. ఈమత మిటీవల కుక్షింభరిత్వప్రయుక్తమైన 'గురుదూషణను సమర్థించుకొనుట కవలంబించినదియే, దీనిపేరేమి? వివేకదారిద్ర్యము. అవ యవలంబించినవారి కొక మతమేమి, యొక తోవయేమి, యొక తెన్నేమి?

"శ్లో॥...వివేక భ్రష్టానాం భవతి వినిపాత శ్శతవిధః"

అను భర్తృహరి బుద్ధివిహీనుఁడా? శాంతం పాపం. ఇట్టి వీరి వ్రాఁతల నేల విమర్శింపవలెను? విమర్శించుచూవంటి మూర్ఖులను,

"కొయ్యతోఁటకూరకును సిగ్గులేదు, కొడవటికిని సిగ్గు లేదు"

అని చదువరులు విసిగికొందురని మేమెఱుఁగుదుము. కాని మాశిష్యపరమాణువు లిరువురలో రెండవమానిసి లిఖియించు ననృతములకుఁ బారము లేకయుండుటంజేసి సర్వపరికాస్త్రికిఁ బత్త్షండమునకు దిగక తప్పని విధియగుచున్నది. వేయేల, ఆతఁడు వ్రాఁత యని ప్రారంభించినది మొదలు నేఁటివఱకును ప్రచురించిన యక్షరములలో నే యొకటి రెండు నిలుచునో గాని తక్కినవెల్ల 'హుళక్కని యూఁదిన నెగిరిపోయెడివే కదా? ప్రకృత వివాదవిషయ మటులుండెను. ఈ కృష్ణకవి

"అభాస్యాంతమధీతం"

అని వ్రాసికొనియున్నాఁడు. ఈయొక్కమాట కీతఁడు స్వగ్రామము నుండియేని తగిన సాక్ష్యమును దెచ్చుకోఁగలఁడేమో చదువరులు పరిశీలింతురుగాక. కౌముది చెప్పినగురు వెవరు? వ్యాఖ్యానములు చెప్పినగురువు లెవరు? భాష్యము చెప్పిన గురువెవరు? ఆతని వ్రాఁతలో— 'వీరేశ్వరాన్' అనియున్నది. ప్రకృతము యశఃకాయుఁడగు నావీరేశ్వరుఁడు మాయిరువురను నెంతయో మెచ్చుకొంచుచుండెనో శిష్యుఁడే! అనఁడీతని గురువులలో నొకఁడగు నారాయణశాస్త్రిగారికిని గురువు. ఆనారాయణశాస్త్రిగారికి భాష్యాంతమును జెప్పుటయే నికిఁ జెప్పెనో, లేక యిరువురకును గల్పి చెప్పెనో, కాక యితనికి మాత్రమే రహస్యముగాఁ జెప్పెనో? ఈవిషయము నొకవాఁడేని [illegible] యితని వ్రాఁతల తత్త్వమును లోకము గ్రహించుచుండుఁగాక. మన కీవిషయము నకుఁ బ్రకృతము వీరింబట్టి మాకు శత్రుకోటిలో నొకఁడుగా నున్న నారాయణ

-శాస్త్రిగారేని యంగీకరించినచోఁ జదువరులు విశ్వసింప వచ్చును, లేదా కృష్ణక వితండికి గారేని "మా అబ్బాయి రామడుగుల వీరయ్యశాస్త్రి వద్దఁగాని వేఱొకరి వద్దఁగాని భాష్యాంతము చదివికొనియె" నని చెప్పినచో విశ్వసింప వచ్చును ఇతనితోఁ జేయుటచే మా శిష్యుడు వెంకటరామయ్యకూడ నసత్యతత్పరుఁడుగఁ దోఁచుచున్నాఁడే కాని వాస్తవమున కతఁ డట్టివాఁడు కాఁడు. వెంకటశాస్త్రిగారి యొద్ద నీవెంతవఱకుఁ జదివితివి ఎన్నాళ్లు చదివితివి చెప్పు మని యడుగువా రున్నచో నిప్పటికేని నిజము చెప్పియే తీరును. పైఁగా గురుత్వాపాదన మొనర్చుటకుఁ బ్రకృతము చెప్పు హేతువులను జెప్పఁడు. కృష్ణకవి జంటనుండుటచే నిట్టి కర్మము తటస్థించిన దనియే చెప్పును. కృష్ణకవికి వెంకటశాస్త్రి గురుపరంపరలో వాఁడయ్యెను బరిగణింపఁ దగినంత గురువు కాఁడు, కావున నతఁ డెవరినో పేర్కొనియెను. ఇతనికిఁగూడ వారే గురువులుగాఁ గలసివచ్చినది. దానితో లోకములోఁ గలకలముదయించినది. అదితుదకు 'శ్రీశ్వర వేదు'లగుటకుఁ గారణ మైనది. దానివలన నింత మునిఁగినది. ఇది సంగ్రహము. ఎన్నిగ్రంథములేని దీనికే పెరుగుచున్నవి. ఎన్నియసత్యములేని యిందులకే వినియోగించుచున్నారు. అసత్యము నుపేక్షించుట పాడిగాదని మేము పరిశ్రమ చేయుచున్నాము. ఆయా యీ విషయములు ముందుభాగములలో విస్తరించియుందును గాన నిదె ముగింపనెంచుచున్నారము. ఇందెక్కడెక్కడ నుదాహరించిన 'గురుగీత' యను వ్రాఁతప్రతిని మాకు యాదృచ్ఛికముగా నొసంగిన బ్ర॥ శ్రీ॥ వైద్యం భాస్కరరావుగారికి మా కృతజ్ఞతాభివందనము లర్పించుచున్నారము. ఆయీ గీతభాగములు చదువునప్పుడు చదువరు లచ్చటచ్చట నుదాహరించిన యుత్తరములయందలి విషయములను బరిశోధించుచోఁ గాఁకరపర్తికి సంబంధించినవాని నెక్కుడు శ్రద్ధతోఁ బరికింపవలయుననియు నందునను కృష్ణకవికి సంబంధించిన దేహబంధువులవి మఱియును శ్రద్ధగాఁ బరికింపవలయు ననియు, ఆయా యుత్తరముల క్రిందను జెప్పు తప్పటడుగులు జాగరూకతతో విమర్శించినఁ సత్యము బోధపడగల దనియుం దెల్పుచున్నాము. ఇం కుదాహరింపకున్నను మా 'వేమవరాగ్రహార శతావధాన పత్రికలో' 67 వ పుటలో నుదాహరించిన 'వణిపల్లి సీతారామశాస్త్రు'లవారి యుత్తరము నిదర్శనమేని కాఁకరపర్తిని బరిష్కరించుకొని కల్పించి కృష్ణకవి వ్రాఁతయు ప్రస్తుతవార్త నెట్టిదో తెలియఁగలవని హెచ్చరించుచున్నారము. ఆగ్రామము పండితగ్రామ మగుటకుఁగాని అన్నదానసహితమును బ్రతిష్ఠకుఁ గారణ మగుటకుఁగాని, మఱి యేయితర యశస్సునకుఁగాని మూలకంద మాణివిల్లి

XXIII

వారు అందులో నీ సీతారామశాస్త్రిలవారు సర్వవిధములఁ బూర్వులను బోలినవారు. అట్టియోగ్యులను మాయెడల నెట్టి గౌరవప్రతిపత్తియో, ఆయుత్తరము చెప్పును. ఈకృష్ణకవికిని, ఆయనఘునకును గల తారతమ్యము సర్వబంధుజనవిదితము. ఇతఁ డేయాయుక్తపువ్రాఁత వ్రాసి యేమి చేయఁగలఁడు కాని, ఆయీ పరస్పరసందర్భము తెలుఁగని దూరస్థులకొఱకై తత్త్వనిర్ణయమునకుఁ గొంత సామగ్రి చూపఁగలయును. గాన నిజస్మృతిప్రదర్శనమునకై యీచిన్నిపాత్రములను, జిన్ని పీఠికలును మేము ప్రకటించుచుంటిమి. సత్యముకొఱకుఁ బరిశ్రమ చేయుట ప్రాజ్ఞలోక సమ్మతముగదా ?

శ్లో॥ త్యాగాయ సంభృతార్థానాం, సత్యాయమితభాషిణాం, యశసే విజిగీషూణాం, ప్రజాయై గృహమేధినామ్.

(ఇతి కాళిదాసః)

ఓమ్, సత్యం తపః, నాఽనృతం - జేత్.

ఇట్లు

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీరతము

గురుదక్షిణ

(అను రెండవ భాగము)

I

ఆశీర్వచన పర్వము

క. శాస్త్రుఁడు గురుదక్షిణ యిడ, నుత్సాహం బెంతయేనియును జూపఁగ "నో
వత్సా! వల" దనియెడి గురు,వత్సలు నిరతంబు మానివరుఁ బ్రణుతింతున్.

ఉ. 'తప్పక శైవ నంగఁ దగు దక్షిణ దేవ' యంచు వేఁడుటే
తప్పుగ నెంచి శిష్యవయుఁ డాఁ గను రెట్టఁగఁ జేసి "పొమ్ము తె
మ్మిప్పుడ కోట్లకోట్లు" అని కోరుగుఁ దానతి వెట్టెఁ దత్కథన్
జెప్పిన కాళిదాసకవి కేతురుఁ డెల్లజగమ్ము నేలుతన్.

తే. గీ. అంత ముక్తర్షి, నంత దయార్ద్రచిత్తు,
నంత నిస్పృహు, నంత ధర్మైకలుబ్ధు,
శాంతు, సంతోషవంతుఁగా నిలుపు శాస్త్రు
చరిత దురితాపహము సర్వసమ్మతంబు. 3

క. గురుశిష్యధర్మముల నెఱుఁగరు వఱ్ఱావు పెద్దఱికుడు కలికాలవశన్
తిరుపతిశాస్త్రీ! వారల కొఱకుఁ గనుమీ గీరతాఖ్యగురుఁడు దేర్పడియెన్. 4

క. గురుదక్షిణ నూఱార్లు * శివరామకవి నాకు నిడఁగ వచ్చినకంటెన్
బరమానందమొసంగెడి, గురుదక్షిణ చూడవె 'కాకకోకిలము' సఖా! 5

(బెజవాడ శతావధాన పీఠికనుండి)

*... అట్టిబహుమతిని నవధానిగారు (శివరామశాస్త్రి) తమకుంగల గురు

క. * కోలకాకముఁ గంటివె, యేకళగా నున్నదో యిహీ! యని నగరే
కోకిలకుఁ గాకియెడ గురుతాకల్పన యెట్లు కుదురఁబడునో యకటా! 6

భక్తింబ్రకటించుచు బ్ర॥ వేంకటేశ్వరశాస్త్రులుగారి కొసంగిరి కాని వారు నీభక్తియ నాకు వేయిన్నూటపదారులని గ్రహింపరయిరి....

ఇట్లు, గొల్లపూడి లక్ష్మణశాస్త్రి.

*కోకిలకాకము

గీ॥ బలునకు మఱంది; కృష్ణుని బావ జెట్టి! యతఁ డగు భీమునకోడి సుయోధనుండు! ధైర్యమును గోలుపోయి యెద్దానఁ దాఁగె! నాఁడో యదియొండు ద్వైపాయన హ్రదంబు గీ॥ ఆమహాప్రబంధ సీరపంబైన చింత! కొమ్మపైఁ గూర్మిమైఁ గులాయమ్మొకండు! నెట్టుకొని యుండుఁ బలుగాకి కాకియొకటి! లాఁతికవిలోక కొన్ని గొల్వఁగ వసించు క॥ కాకవులు నాఁడు నాఁడును! నీకంఠస్వరము నుడువనీ యంబని త! న్నేకొని యూఁపఁగ నడచెనిజ! మేకరా! యని తలఁచి నాయసేశ్వరుఁ డెగసెనుఁగా॥ గీ॥ క్రిమమనుగా గన్యమునకమునఁగ గాఁడు! కోత్తముఁడ నేసటించు నూయూరఁదెను! కాకి పలుగాకిమూఁకలఁ గలసి మెలసి! కడను గాయక బిరుదమ్ము గట్టుకొనిరి॥ సీ॥ ఒకసారి పోనెక్కు శుకశారికామునఁ గయ్యంబు నకుఁ బిల్చుఁగాలుదువ్వి! యొకమాఱు కాకపక్షికరంబు తనతీరు వినుతింప నుత్తిల్లు పొఱ్ఱునఁగి! యొకవేళ వెడఁగుబాలకులు గాకికి ముద్దఁ గట్టి మిన్నులు ముట్టు గంతులైచి! యొకనాఁడు తనపాటలకు మెచ్చు పక్షులఁ జేర "కా" యని కూయుచు నోరు దెఱచి! వేఱొకప్పుడు తనరూపవిభవమెల్ల! వారుఁ గనుఁగొని యచ్చెరుపాటు నొందఁ! దలఁచి పటపట ఱెక్కలు దులుపుకొనుచు! నొక్క యెండిన చెట్టుపై నెక్కి నిక్కు॥ క॥ ఏకడకు నేగినప్పుడో! రాకొమరుల సౌధశేఖరంబుల వ్రాలుం! గాక పికటంబుగా మన! కాకేశ్వరుఁ డంతమాత్ర గరుడుండగునే?॥ చ॥ కొలఁది యెఱుంగలేని యెలకోయిల యొక్కఁడు నాయసేశ్వరు! న్వలఁతియ కాఁ దలంచి తన వారలఁ జేరికఁగొక ముద్దుగాఁ! బలుకుసు దయ్యె గానమునఁ బాండితినెక్కుడు సంగ్రహింపఁగాఁ! దలఁపునఁ దపె వాయసపదంబునకేగ ముదంబు పెంపునన్॥ ఉ॥ జ్ఞానములేని వాయసుఁడు గాయకుఁడంచుఁ దలంచి వానితో! గానము నభ్యసింపఁగఁ బికంబనభిజ్ఞత నేగుదేరఁగాఁ! దానును గాయకుండనని తత్త్వము మాన్పడఁజేసె

దానికిం। గానము సెప్ప సిద్ధపడెఁ గాకము లోకమువారు నవ్వఁగన్॥ క॥ లోకోత్తరమగు గానము। కోకిలడింభకము చదువుకొనవచ్చుట నెం। తో కులుకుచు మన్నించెను। గాకిగుణం బెవ్వఁడేని కాఁదనగలఁడే॥ గీ॥ దినదినము మేఁతకై దేశదేశములకుఁ। జనుచుఁ గలవారి ముంగిళ్ళఁ గుక్కిపాట్లు। పడుచునుండిన విడువక భక్తితోడఁ। గొలుచుఁ గోయిల పిద్దపైఁ గలుగు ప్రేమ॥ ఉ॥ గొప్పకు నెందుఁ బోయినను గోయిలఁ దోకొని పోవుఁగాని దా। నెప్పుడుఁ బొట్టకూటికొఱకే తిరుగాడుచునుంట నేమియున్। జెప్పదు కాకి కోయిలకుఁ జెల్లియొకప్పుడు సెప్పఁజూచినన్। జప్పని కూఁతదక్క నసనంబగు పల్కొకటైన రాదుగా॥ గీ॥ ఎన్నఁటికినైనఁ జెవులకు నింపునింపు। నొక్క పలుకైన తెలుపనోనో! యటంచుఁ। గోకిలము పుట్టెఁ దానతోఁ గోరెఁ గాని। యెప్పటికి దానికొక్క యాపేరదయ్యె॥ క॥ ఎఱుఁగను పికపోతము దన। గురువనకుం గలుగుపిన్యకోలఁదిఁ బసితనం। బఁగిన పేఱుండినే యా। త్తైఱఁ గంతయు దానికొయ్యఁ దెలియఁగనయ్యెన్॥ గీ॥ కాకి వైఖరి మన మెఱుంగనిది కాదు। కాకి గానము గ్రొత్తది గాదు మనకు। గండుఁ గోయిలపిల్ల యకాలమందుఁ బసితనంబాటఁ దెలియక భంగపడియె॥ గీ॥ చాలఁ గాలంబు విసిగి నేసారి తుదకుఁ। గాకపికి గానతన మెట్లు గలుగు ననుచు। రెల్లుకుటయుఁ మివులఁ జింతిల్లి పికము। కాకమును వీడి తనవారిఁ గలసి చెలఁగు॥ గీ॥ అంతఁ గోయిలపిల్ల వసంతకాల। మంతరింప రసాలము నధివసించి। సరసులెల్లరు మెచ్చ స్వజాతిసులభ। మయిన గానంబు కర్ణపేయంబు సేయు॥ ఉ॥ కోయిలపిల్ల మేలు తనకున్ లభియింపక గాంటఁజేసి యా। త్మ్యాయత మానసూయ హృదయంబుఁ గలంప నహర్నిశంబు నా। న్యాయసమూతిన్ భూమిఁగల వారికిఁ గోయిలపాటఁ జేయుగాఁ। జేయు తలంపుసం చెవులు చిల్లులువోవఁగ గూయు నీగతిన్॥ గీ॥ విబుధవరులార! కోయిలపిల్లపాట। కర్ణపరుషంబు; మున్ను నాకడనె విద్య। నేర్చె; దీని కొకింతయే నేరుపు; కలకంఠములు గౌరవార్హములు "కావుకావు"॥ గీ॥ చాలఁగాలము నుండి ముచ్చటగఁ బాడు। కాకములసొమ్ము గానము; గాని మొన్న। మొన్న నాయొద్ద నేరుచుకొన్న పికము। కలరవమ్ములు మధురముల్ "కావు కావు"॥ గీ॥ కాకియోర్వఁగలేక యిక్కరణి నెప్డు। 'కావుకా'వని కూయునకాని ధరణి। నెఱుఁగరొకో కలకంఠము నెల్లవారు। వినరొకో! దానిగానము వీనులార॥ క॥ కాకము దనకొక గురువని యే కోయిల సెప్పె, నైన నేమి? యనూయం। జేకొని

పికముం గాకం। బేకరణినా నిందలాడనే తలపోయుచున్॥ గీ॥ కాకి యొకనాఁడు
కోయిలకడకువచ్చి। యోరీ! పికపోత! నీగర్వమధికమయ్యె। తొల్లి గానంబు
నెల్ల నాతోడఁ జదివి। కృతమెఱుంగవు నీకింత గరఁదంటె?॥ క॥ అంచుం గించు
దనంబునఁ। జంచువుఁగదలించి వాయసము దన్నున్ యీ। చించిన నొజ్జనికముఁ
బ్రచురించె దన నని కోకిలమ్మ చేసెన్ నవ్వున్॥ ఉ॥ తేఁకు గల్గువాఁడు పరదేశ
ములం జరియించు వాఁడతి। శ్లోకుఁడు వేఁపపండ్లుతిని చొక్కెడు కాకవిసార్వ
భౌముఁడే। నాకు గురుండు నమ్మఁ దనెనన్ మన కోకిలపాక; వేలొకో।
లోకమువారు నమ్మరది లోపముకానగ వారిబుద్ధికిన్॥ ఉ॥ కాకము గాయకుం
డఁట! పికంబునకుం గురుఁడంట! తన్ను నుం। శ్లోకులలో వాకొనని లోపము
కోయిలపిల్లదంట! తా। నే కడు స్మృత్రిమాఁట! యుద్ధగుణాండఁట! వింటి
రయ్యా! యీ। సాఁకు లటంచుఁ జెప్పెదొనసాగిరి లోకులు వింతవింతగన్॥
క॥ కోయిలకుం గురుఁడను నే। నే యని యెప్పుడును బాటు నెల్లెడలను గా। నీ
యేరును బాటింపమిఁ గా యందని లోకమునఁ గలఁతపడు వాయసుఁడున్॥ క॥ ఈ
యున్నతజని గంతం। గోయిల కాకము నగ లనుఁ గొంగొంగని యెం। దో యొత్తిలి
నగెనఁట; యది। యేయొకెడఁ గ్రియగ విగ్రహింపఁగఁ గొనఁగెన్॥ ఉ॥ కోకిల
మట్లు కయ్యమునకు స్మృతి నొప్పదు ముద్దులొల్కఁగా। నాంకొని యెల్లలోకులను
వశ్యులజేసినదయ్యె నెప్పుడో। కాకమునొద్ద నొక్కెడరి గానము సేర్వఁగఁ బోయి
యుండుటన్। గాకికిఁ గోకిలమ్మనకుఁ గయ్యము తియ్యము గాక యుండుటన్॥
క॥ అదికారణమ్ము గాఁదు। న్నెదురుగ గతే దని తలంచె నేనా? కాకం। బొంది
పికకూజితమ్ములు। వెదకి వెదకి చూపసాగె నెట్టివొ సంగుల్॥ చ॥ ఎఱుఁగదు గాక
కాక మొకయించుక యేనియు నాత్మశక్తి; వా। డఱిన నపస్వరంబులుగదే!
తనకుం బొడసూపు! గాయకో। త్తరకలకంఠనాదమునఁ బాసును దప్పులు పట్టఁ
జూచినన్। గరుసగునే పికస్వర పికస్వర మెస్వరకేసి యంతలోన్॥ క॥ కాక
మొకపక్త, కోయిల! మూకంబని మదిఁ దలంచి మొఱకులఁ దెలుపన్। లోకోక్తి
మగు ఫణితిని। కోకోయని కూయసాగెఁ గోకిలమంతన్॥ ఉ॥ చేసెడు చేఁత
యుత్తములచిత్తము నుత్తలపెట్టుచుండుటం। గూసెడుకూఁత కర్ణములకుం బరుసం
బుగఁ దాఁకుచుండుటన్। వాసియు వన్నెయుం గలుగువారలు "హుం"షని పాఱఁ
దోలినన్। నాసరివారు లేరనియె నమ్మను వాయసుఁడేమి సెప్పెదున్?॥ క॥ కొం
గొంగురనుచుఁ గూసెడు। కొంగను ముంగిళుల మెలఁగు కొంచెపుఁగాకిన్। బం

సీ. తాను నాయొద్ద వృథాగ శుశ్రూష చేసెనె కాని విద్దె చెప్పనఁట! నేను
విద్దె చెప్పుటేమి కొద్దిగానైన జ్ఞానంబు గలవాఁడఁ గానఁటేను
పొరబాటుచే నాము చరణ మంటినకాని తా నంతమున్నె విద్వాంసుఁడంట!
పొట్టకై తిరుగు టెప్పుడు నాదుపనియంట! యాకృతమ్మునఁ గవంతయైన

తే. గీ. విద్దె చెప్పనెలేదంట! విసిగిపోయె
నంట! చెప్పిన ముక్కైన నంత మంచి
ముక్కగాదంట! చప్పనిముక్కయంట!
పిడపఁ దియ్యని ముక్కలు చవిచెడంట!

సీ. పసితనం బఁగినపై నేను మూర్ఖుఁడ నని తాఁ [illegible]సెనంట! యంతమీఁద
నంగపడితిఁగదా! భగవంతుఁడా యంచుఁ జింతించి చనెనంట! యంత్యాన
సంతంబు బుతుఁ[illegible]ంట! జాతిసులభమైన [illegible] యాద్ధినదంట! నేను లఁటఁ
గవిత చెప్పెడినేర్పు కలిగి [illegible]కాలంబు నాశించియుంచినఁదంట! యకట! [illegible]ంచి

తే. గీ. గరుడ సేవయొ' కాని నాకాళ్ళఁబడిన
ఫలము లేదంట! యొంటుకో నెవ్వరయినట్టి
పాపు ప్రాణాలు, [illegible] వాగ్లోడుబంక
దృష్టి [illegible]కెంతురనియేనిఁ దెలియఁబడదొ! 8

తే. గీ. ధనికులగృహమ్ములఁట, నేను గునికిపాటు
లచటఁ బడుచుందునఁట, ద్వారమందుఁ, దాను
భక్తితో నప్పుడును గూడఁ బాయకే యొ
నర్చునఁట సేవ, ఫలము సున్నయఁట తుదకు! 9

సీ. తన సిరికోర్వక తప్పులు తనకబ్బమునను బెట్టెనంట! నెయ్యమి నొకటి
నెట్టులేనియు నన్ను నీవు పేరుకునిగాఁ జెప్పికొమ్మంచు యాచించితినఁట!

గారు పంజరమ్మున సింగారింపఁగ నెవండు చిత్తముఁ గొలుపుఁ [illegible] తెలిసిన
తాను గానమును దెల్పనదేఁటుగుచోఁ। గొలువక యున్న దోసము [illegible] యిలపిల్లచె
కా। తలఁపఁగరానికూఁతలను దత్త్వమెఱుంగక కో । కిలమును మూషి వాయ
సము కీరితిఁ జెందునో కో!

శ్రీ పీఠికాపుర సంస్థాన విద్వాంసులు, వేంకటరామకృష్ణకవులు.

తాను గోకిలమాటఁ దప్పంట కాకినా నను గురుగాఁ జెప్పికొనెదు నెడల!
నయినను జెప్పుట కంగీకరించెనం, టామాఁట లోకు లీయంశము విని

తే. గీ. "కాకమఁట! తాను గురువఁట! కోకిలకఁట!
యిందులకుఁ గోకిలమొకింత యేని సిగ్గు
లేక యెటు చెప్పికొనియె సుశ్లోకులకడ"
నంచు నచ్చెరు వడిరంట! యనఘులెల్ల 10

క. అచ్చెరు వటఁ జెందెడి యో, సచ్చరితులు! మీరుఁగూడ జగమునఁ గలరే!
పొచ్చెము లేక వచింపుఁడు, చచ్చెనె మీలోపలఁ గూడ జ్ఞానలవంబుల్ ?

క. గురువుగ 'గురుని' చెప్పిన, మరితమ్ము సహింపఁగోటు! దుర్మార్గముగాఁ
బరికించితిరె మీరలు, సరిగా నహియింపుఁ డయ్య! సజ్జనులారా! 12

క. క్షమియింపుఁడు మీరును లోకమునం దున్నారటంచుఁ గాంచనుజాం డో
యమలాత్ములార! యీ యక్రమపుఁ బ్రాఁతలకుఁ జేయి కదలుట యెట్లో!

సీ. నాకంఠరవము వర్ణన చేయు మీరెల్లఁ గాకవులంట! యక్కట తన నాకు
గర్వం బెదిగెనంట! కాకికి మువ్వంట పుట్టినారఁట! పలుగాకినంట!
పటుతరంబుగ నేను బటుపటుకుక్కలుదులు పుకొంచును జరింతునఁట! యకటా,
తాను నాయొద్ద విద్యను నేర్చుకొని రాఁగ మన్నించి చెప్ప నవ్మందిరేనము

తే. గీ. నాఁడుఁ గూడనెపని యంట! గొప్పకంట
తన్ను నే వంటఁ గోలాని తరలు జెల్ల!
నంతయేనాఁ జెప్పలేనంట ముక్క!
యెక్కడున్నాఁడో భగవంతుఁ, డెందు లేఁడో! 14

క. ఔరా! భగవంతుఁడ! నీ, నేరుపు మెచ్చంగ వచ్చు నేఁటికి సృష్టి
ప్రారంభ మాది యిప్పటి, కీకీర్తి మహాత్మ్య జగతి కిచ్చిన కతనన్. 15

క. మాంతనపు సంగతుల నలు, సంతయుఁ దూచాలు తప్ప కంతయు నే ను
స్వాంతమునందెఱుంగు నా భగ, వంతుం డున్న యెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఎంతో నీచ మగు తటా, కాంతరమున నేన్గుపాప మల్లనఁ గొను దు
శ్చింతము మొసలి నెఱుఁగు భగ, వంతుండున్న యెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఇంతి ద్రుపదాత్మజాత స, భాంతరమున దుస్ససేను నవమానంప్రం
గంతులకుఁ బాపఁగల భగ, వంతుం డున్న యెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. భ్రాంతిఁ బ్రాజదువు లుద, ధ్వాంతునిలో డాఁచు దొంగవాని వసుర దు
శ్చింతుని గనుఁగొను నా భగవంతుం డున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్

క. ఇంతి జగన్మోహిని దా, సంతర్పణఁ జేయ సురలసందున నరి య
ల్లంత నిలుకు వెటెఁగిన భగ, వంతుం డున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. సంతమసములోన సుప, ధ్వాంతునిలో నుండుకొంపపక్క జరుగు వృ
త్తాంతమ్ము నెఱుఁగు నా భగ, వంతుం డున్నయెడఁ దెలియవలయు న్నిజముల్.

క. ఓయీ తిరుపతిశాస్త్రీ!, నాయీ శిష్యుండు కాకి నాయుసు నాకున్
వేయాఱు లిచ్చుటకు బను, లాయురారోగ్యములు గోరి యర్పణఁ జేసెన్. 22

ఉ. ఏనును నీవు నిక్కముగఁ గవీంద్రులమై యుగు టొప్పు నేని దు
ర్మాని మదీయశిష్య నపరాధము నెంతటిదైన నేమి యా
జ్ఞానకృతంబుగాఁ దలఁచి కాచి నిను న్నను సత్యసంపరా
ధీనులఁ జేయుఁగాతఁ బరదేవత శిష్యుఁ బరాయుఁ జేయుతన్. 23

మ. మనలం బెట్టినవాఁ డెట్టుఁగాక, తగ నస్మచ్ఛిష్యుఁడౌ నీతనిన్
ధనధాన్యాదిక మాయువున్ వినయము న్విద్యాబుధులం గూర్చి వృ
ద్ధిని నందించెడిఁ గాత మాత, గురుభక్తిన్ వచ్చుజన్మానకే
ననుసంధించుతఁ, గీర్తియుం గలుగుఁగా కానాఁడె యవ్వారిగన్. 24

మ. కలుగుం గావుత సూర్యరాడ్విభునకున్ గళ్యాణపారంపరల్!
దలియుం గావుత వేఁకన్నఁ గవులే దేవాంశసంభూతులం!
చిల నీతోఁ దొరవరించు పుణ్యములె మాయీశిష్య దుర్దోషపుం
గలికాలంపుఁ బరిపక్వతనం బుడిపి పైఁ గాపాడి రక్షించుతన్! 25

సీ. మొదలంట నడుమింటి మూలమూలలనుండు వేపిశాస్త్రమ్ములు నేకిరుచ్చె
మనకు దిక్కెవ్వరో యనికుందు నాంధ్రకవుల కవిత్వము నేఁడు వెలికివచ్చె
నెందుకు సృష్టించె నీమమ్ము నని కొట్టుకొందుచు నడవలవంత లడఁగ
నెట్టునిల్చెడినొకో యీపాపకాల లిమ్ములనన్ని శాల లుజ్జ్వలత కెక్కె

తే. గీ. నెవని కతమున నట్టిమనీషిపాద
రేణుపావితసత్సభాశ్రీవికాసుఁ
డార్యసూర్య రాయేంద్రు నవర్ఘసుకృత
మగును గాక మా శిష్యుని కంగరక్ష!

క. ఇఁక నీయవస్థ వినుమా! బకమైతివి-నీవు; నిన్నుఁ బకపక నెపుడో
పికపోతము పొగరున నెం, దుకొ నవ్వెనదంట! రేయుంగుదునె, యదిసఖుఁడా!

క. అదియే కారణ మఁట! నీ, మది గలఁగుట కక్కు-తమున మచ్చరమునఁ ద
మ్మెదిరింప రండటంచుఁ, గదనమునకుఁ బిల్చె తంట! కంటివె యిదియున్?

క. ఎదిరించెడి నేర్పది యే, న్నదియఁట! చదు వబ్బకున్న నదెయే పోయెన్
గదనము గురితోఁ జేయఁడ, గదు పొమ్మని మానెనంట! కంటివె సఖుఁడా!

క. ఎంతటి తెల్వియొ చూడుమ!, యంతేవాసిత్వ మాతఁ డంతో యింతో
యెంతో నా కొనరించెను, జంతింపఁగ నేల నిన్నుఁ జెనకుట కనఘా! 30

క. గాంగేయు నెఱుఁగఁడో! పా, ర్థుం గనఁడో! భారతమున; ద్రోణ ప్రసంగం
బుం గనలేరే లోకులు, "మంగళ మాధ్యస్థ్య" మనుచు మది నెంచెనొకో!

క. సంధియ మంచెను సరియే, పందపలెన్ వదరుపట్ల భయ మది లేదో!
యందఱల కీవ్యాస స్మృతి, పండితనము తెలుప ద్రోక్కు-బాలన్నిన్. 32

క. భారతమున నన్నదో యి, గీరతమునయందుఁ గలదొ నేఁడు ని
న్నారతి ప్రాశినదేది!, వేఱకు లనగొక్కు- వినిన బుధవరులెల్లన్? 33

క. అన్యాపదేశ మదని, ట్లన్యాయపు వాదయగునె? యకటా, విద్యా
శూన్యులకుఁ దెల్ప, ధీరమ్మన్యులకెన్ మంచి చెడ్డ మహిలోఁ గలదే!

క. ఎవఁడెదుర్చెఁ దన్ను. 'శిష్యుఁడ నవుదును నే నని పచింపు' మని, లేదని బొం
కు వచ్చు దీనికి నెంతో, నవిశేషము గాక యున్నె? జడుఁ డెఱుఁగు నెటుల్.

చ. "పడిపోతి నిక్కు-పే, గురుఁడు చప్పనిమాఁతలు సెప్పినాఁడు నే
నదెపఱ కలాడుదుఁడ" నంచు వచించి ఏకత్వ మూని దు
ర్మదమునఁ గాకఁగా గురుని మాటికిఁ జెప్పుటకన్న నొప్పదే
"చదువనె లే"దటన్న! నిద సత్య మటంచుఁ దలంచెనో కదే!

ఆ. వె. కల్లకాటిసర్వ మిల్లు నట్టేటిలోఁ
గట్టికొన్న పగిదిఁ గానఁబడెడి
నెల్లవారు నగరె! "యిహిహి" దురాగతం
బనరె! యేరు చెప్పి రకట యిట్లు! 37

ఉ. కొంగఁటి నిన్నుఁ జేర్కొ-నిరి, కోరినవాఁడవు నీవు వారితో
సంగర, మందులోఁ జొరఁగఁ జాలమికిన్, "బిక మేడఁ గాకితో"

సంగర మేడ" నంచుఁ బెలుచన్ లిఖియించిరి హేతు, వింతలోఁ
గొంగవు కాకి వెట్లయితో ? గొంగ యనంగను శత్రు వందురో. 38

క. అటుమీఁద శత్రువునకున్, డటకాఁడి మూలఁబడుట తథ్యముకాదే!
యొటు వ్రాసి కొన్న నేమి క, పట మెఱుఁగం బడదె జగము పాషాణంబే.

గీ. డోమ యేనుఁగుకడ కేగె దొరకుపట్టుకు
రక్తమును గ్రోలనిచ్చె, భద్రగజరాజు
నొడలు తనపాలు చేసె, నీవెడఁగుడోమ
సొడుతుండంబునకు లేదు పాటవంబు. 40

క. నాకును మండంబున్న ఎ, నేకపరాజునకుఁ గలద యిది యని యాపై
డీకొని పోరఁగఁ వచ్చిన, నా కదనం బెట్టులుండు నరయుము సఖుఁడా!

(2) సూర్యరాయపర్వము.

సీ. ఆకొండివారింట నాకంటముని మెక్కి నత్రంబు చెప్పిన జాణతనము
మధునపంతులసూరిబాధు దేశకల్పమ్ము మున్ను చెప్పినరీతి నున్నయెడట
అటుమీఁదఁ దాఁ ఓకంతై నన్నుఁ గాకంబు గావ్యాసములు వ్రాయఁగా జాణతనము
ఆవ్యాసములు గూడ నట నట గోమయోదక సేచనము గొని వెకలితనము

తే. గీ. గాంచి 'సోమి పరాగతం' బంచు నడుగు
వాఁడొకండు లేఁడు గా! యని నగుచుండ
దొరకె నొక్కఁడు సూజివీట్సుమునందు
నొగి, రసజ్ఞుండు, సత్కవిచరణరతుండు. 42

క. విరస యను నూరుకాఁపుని, మరసినవాఁడతఁడు సకలమగు కావ్యములున్
సరిగారు వెలమలన్ ధీ, వరు లతని కటన్న జనులు వాకొన నేలా? 43

క. ఎఱుఁగవె ? సంస్కృతభారతి, పరమార్ఘజ్ఞుండు రావు పంగడమున నీ
పరిసరమునఁ గలవారలకు, శిరోవిభూషణము సుగుణసింధుం డెంకన్. 44

ఉ. వెంకటసూర్యరావు సుకవిత్వవిమండగు రామచంద్రనా
మాంకుని వ్యాసకుండు ఘనమం దెటులైనను జీకాపురీ

పంకజబాంధవుం డనఁగ భాసిలు చేలికి ధర్మమూర్తికిన్
వెంకటసూర్యరాయనికి వినుమ వివేకి * యథార్థవాదియున్. 45

క. అతం డడిగెడ నవె; నిఁక, బూతులపంచాంగములను బొగడున్ వదలున్
జాతురికిఁ దక్కు కోఁతలు మూఁతఁబడు నమ్మఁ డతఁడు బొంకుంగూఁతల్.

క. 'దానన్ లాభంబే మని, యా'? నీవడిగెదవు, వారి కాపై నేనిన్
జ్ఞానంబు గలుగు ననియున్, దానన్ యశమబ్బుననియుఁ దలఁచెద సఖుఁడా!

గీ. ఎఱుఁగు నీతండు నాయొద్ద నెంతవఱకుఁ
జదువుకొన్నాఁడొ, పిదప నీసాహసమున
కెట్టిలోడిగట్టి పాపంపు గుట్టనెక్కఁ
దలఁచుచున్నాఁడొ, సర్వమ్ము తథ్యముగను. 48

క. నాకడకు వచ్చునప్పటి, కీతని జ్ఞానం బదెంతొ, యీడెంతయొ, నా
కాకత్వ మిదిది కోకిల, సాకత్వముగూడ నెఱుఁగు భవ్యుఁ డతండే. 49

---

* "మహారాజశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి. శిష్యుఁడు రావు వెంకటసూర్యారావు కృతానేకవందనములు........... నేను యిచ్చటకువచ్చి వారంరోజులు అయినది. అది మొదలు యిప్పటికిన్నూ, అత్యద్భుత శతావధానులదర్శనం చేదామని ఎంత యత్నించినా నాకు సంపద్భించక పోయినందున రెండుసార్లు వారిబసకే వెళ్ళినను, సమావేశం కాలేదు. కారణం నేను వ్రాయచాలను. ఇంతకూ అట్టిలాభం నాకు ప్రాప్తించినదికాదు అని అనుకున్నాను...... ప్రస్తుతం చాలా పశ్చాత్తాపంలోకి వచ్చినట్లు నా ఆప్తులవల్ల రూఢిగా విన్నాను. నేను వక్కసారి సమావేశమయినచో ఎంత అందముగానైనా యుండును. గాని వీలుపడ్డదికాదు వక్కసారి సమావేశమయిన యెడల మీకు నేను శిష్యుడనైనందుకు గురుఋణం తీర్చుకొనిన వాడను అగుదును ఆపని ఈసమయంలో నెరవేర్చలేనందున నేనున్నూ వారిపట్ల గురువిషయంలో కృతఘ్నుడనే కావలసివచ్చినది......... నా ఆప్తులున్నూ నేనున్నూకూడా మీగీరతమునే త్వరలో చదివి ఆనందించు కుతూహలంతో నున్నాము. గీరతంయొక్క పూర్వోత్తరం పిఠాపురంలో వున్న పండితులు అందరికిన్ని పద్యములు నోటికి రాకపోయినా సంగతియావత్తున్నూ చెప్పినాను. అటువంటి గ్రంథం బయలుదేరితే లోకమునకు ఉపకారమవుతుంది అని అన్నారు. అంతా......వేస్తూన్నారట........"

రా॥ వెం॥ పిఠాపురం, 16-1-11.

ఉ. ఏ వలనూజివీడుపురి కేగి పధానము సేయునాఁటి కీ
జ్ఞానిశిరోవిభూషణము ధాతుశ్రీఁడుగాఁ జనుఁదెంచె నాకు వి
జ్ఞానము బోధ సేయుటకుఁగా దయ గల్గిన వాఁడుగాన, ని
వ్యానిని సూర్యరావప్పుడు వాస్తవ భక్తిని జూచినాఁడటన్. 50

శా. సూరిశ్రీసకలస్వవేత్త యగు నీసూర్యేంద్రుఁడెసూ! పూర్వ మ
ప్పారాయేంద్రుని సన్నిధానమునఁ గాపట్యంపు విద్యాఘనిన్
శ్రీరామాఖ్యశతావధానిపసఁ దేల్చెన్; మీఁదఁ నాసూరి న
ప్పారా వొక్కఁడె కాక తన్నగరమే వాఁడోదు తత్త్వజ్ఞుఁగన్. 51

శా. అప్పారావునసంతరమ్మునను విద్యావేదులైనట్టినా
యప్పారావును, నమ్మహాత్మననుజుం డైనట్టి సింహాద్రి శ్రీ
యప్పారావును జూడవచ్చినతఁడు; డయ్యార్యుల్ "భవచ్ఛక్తి మా
కొప్పన్ బో" దని తండ్రిపోల్కిని రార్యుల్ తత్త్వ మూహింపరే.

ఆ. వె. ఈరసజ్ఞమూర్తియే కాదు శ్రీకూచి
కులుఁడు నారసింహకోవిదుండు
గూఢ నెఱుఁగు నికనిగురుతయు, నాశిష్య
భావ మదుగ నతఁడు పలుకు నిజము.

క. ఎవ్వారుపలుక నేటికి, అన్వయము రట్టును నిజేల రసికులకు? ననున్
గాఢిశ్రీవ్వాఁగఁ బట్టిన వ్యాసమె, ముక్కలు గట్టికొని యిట్లు మెఱుఁగుచునుండన్

మ. ఎన రీకోకిల! శ్రీమనోరాటికులాహీనాబ్ధిరాకావిధుం
డవు శ్రీ వేంకటరామశాస్త్రియను లోకాహానె; కాకం బెవం?
దెవఁడో యెట్లగు శాస్త్రిగారి గురువా నీవేంకటేశుం డహో!
యెవఁడీ కొంగ? దివాకరాన్వయమణీ! యీవేసమిా శ్రీపతీ! 55

సీ. నాయెడఁ దాఁ గృతఘ్నత్వనామకమహాపాతకి యాట విస్పష్ట మంట!
ఈపాతకమ్మున కేర్పడ్డశిక్షఁ దాఁ బరమందుఁ గనుట తప్పనిదె యంట!
అంతియే కాని నాకాతఁడు శిష్యుఁ డం చని నేను జెప్ప టనర్హ మంట!
పైవానఁ దనకీర్తిఁ బబలించు నేకాని నాకు యశంబు సున్న యగునంట!

తే. గీ. ఔర! యెటువంటివేదాంత మభ్యసించె?
"నేమి శాశ్వత మాగోడ యించుకంత

యవల జరిగించి "పెట్టికొం" డని వచించు
నెట్టివేదాంతితన మిట "బట్టు" మనిరియె. 56

(3) సంబుద్ధిపర్వము-

క. "మావాఁడతిదుర్మార్గుఁడు, మీవాని శిరమ్మునందు మేకులు గొట్టుం
డేవేళ నేమి సేయునో, కావలమున" నన్న నీతి గనఁజేసెదవా! 57

ఉ. వేంకటరామశాస్త్రి! విను విద్య పఠించితి నంచు నొప్పుకో
జంకియుఁ గోకిలమ్మనయి చక్కఁగ స్పష్టము గాఁగ నెంతయో
పెంకెతనంబుఁ జూపియును "జెప్పెపెమెమ్మెమె" యంచు నేఁడు ని
శ్శంకగ నొప్పుకొంటి; వది చాలు జయం బగుఁగాక నీ కిఁకన్. 58

ఉ. "కాక" మటంచుఁ దిట్టుదువు గాక, శ్వపాకుఁ డటంచు గాక, యిం
కే కలుషంపు పేరు లిఖియింతువు గాక! స్వకార్యసిద్ధి నేఁ
జేకొనినాఁడ నేఁడుగద! చేకుఱె మోదము; నీవు తిట్టవే;
దీకవి నీతఁడే యనక యిట్టులు తిట్టుకొనెన్ సుమారకా! 59

ఉ. "చప్పనికూఁతలే" యనుము ఛాత్రుఁడవై గడి! నన్ భజించుచున్
జెప్పినఁ జెప్పికొంటివి ప్రసిద్ధుఁడ వప్పటి కయ్యు నీవు నీ
చెప్పను గాని నాదరిని శిష్యుఁడ వైతివి తండ్రి! నీమనం
బొప్పెనె యిట్టితిట్టుల కహో! యిటు కృష్ణుఁడు వ్రాసిపెట్టెనే? 60

చ. మొదట "రిజస్టరుత్తరము" మోటుతనం బగుపట్టకుండ నేఁ
గద లిఖియించి తిర్పతిని గయ్యము కై పురికొల్పినాఁడ; నీ
వది గని యెంతగా బెదరి తయ్యయొ? పాతకినైతిఁ దండ్రి! నా
యదయత సైఁపుమయ్య! యిఁకనైనను భీతిని మాను మర్భకా! 61

చ. "తిరుపతిసింహ మొక్కఁడు మొగిఁ దీవ్రతరంబుగ వచ్చి పీఠికా
పురమున నున్న నాపయి 'గుభుక్కున' దూఁకు" నటంచు నెంతకా
తరపడినాఁడవో యకట! తండ్రి! కృతఘ్నత కాదు హేతు 'కీ
శ్వర' యను వేరుసుమ్మ నిను జంకఁగఁ జేసిన దేమిసేయుదున్. 62

శా. నీయజ్ఞానము నీదులోభగుణమున్ నీదౌ కృతఘ్నత్వమున్
నీయల్పజ్ఞతఁ జేసి గాక యకటా! నీమీఁద నే నెంచు యు
ద్ధాయత్తుండయి రాఁగడంగు నొకఁ? డే నవ్వానిఁ బ్రాణాలతో
డాయ న్నిత్తునె? నన్ను వీడిగద! కట్టా! చెట్ట వైతింతకున్. 63

చ. తిరుపతిసింహమున్ సరిగఁ ద్రిప్పి పరిశాంతమొనర్ప వేంకటే
శ్వరునకుఁ దక్క నీయనుఁగుబావకు గీవకు నోజ గూర్చ నీ
గురునకుఁ జగ్గచందురునకుఁ గూడ వశం బెటు లయ్యెడిన్ ? దురు
ద్ధర మది, నేను దానిబలుధాటికి నొక్కొకవేళ జంకెదన్. ౬౪

ఉ. కాఁకరపత్రిపై కులుకఁగా గమకించె నెఱుంగుదే ? "శత
ఘ్ని"కృతి సాహ్యకర్తలను నీవును బావయుఁ బోలె 'శృంగభం'
గాకలనప్రసంగ మది యజ్ఞతమై లిఖియించినట్లు వా
పోకయ పోయినట్టులుగఁ బూర్తిగ చేఁకొని జ్ఞప్తియున్నదే? ౬౫

ఉ. వెంకన బందు వొకతన వేఁదుఱు వ్రాఁత లాకింత సైఁచు; ఏమా
ర్జంకుటగాఁ దలంచి పెలుచం గుఱుచల్ లిఖియించుచుండ్రి; వా
పెంకెతనాలు సాఁగ -ల జెబ్బలికై; నెలనాఁటి సింగ మి
ట్జింకల నింకఁ జేయు నెపుడేనియు; డొంకకు నూ! శరణ్యముల్. ౬౬

ఉ. ఏది, సముత్తరం బతని దుర్ద్రష్టవాగ్రతకుఁ జెప్పుమా ? శి
ర్శ్ఛేదముకాదె పందె మిదె! సిగ్గు గలట్టి నృపాత్మజుఁడేని * "పీ
ఠే దెస లేని బోం" డనుచు నీయఁగఁ జేయునె యుత్తరంబు దా
యాదుని పేరు పెట్టి! యయురా, యిఁకరా ! చవిదాఁకిబీరముల్. ౬౭

ఉ. "పోం డల పీఠికాపురికిఁ బోం డటుపోం" డని నీదుబావ బా
వాం డొకలేఖ వ్రాసె, నది యూఁతగ నయ్యెడ పేగుదేర న
వ్వం డొకఁ డెంతో "మీ రిటకు వచ్చితి రేటి?" కటంచు, నెందుకీ
గండతనంపు వ్రాఁతలు జగంబు మొగంబుల నవ్వుచేఁయు నూ. ౬౮

చ. "పిలిచినయప్డు రాక యటు * జెట్టుగ నుత్తర మిచ్చి యెవ్వరో
చలపతి 'పీఠికాపురము చక్కికిఁ బో' మ్మనినట్టు లెవ్వరో
గిలికిన నచ్చువాఁడనె ? నగించెడి నీదుప్రసక్తి" యంచు న
వ్వల నల డేఁదు నవ్వలరఁ బల్కిన నుత్తరమేది పుత్రకా! ౬౯

* గీరతము, 1 భాగము శాఖాచంక్రమణపర్వము చూ. 10 వ పుట

* శ్రీపిఠాపురీ రాజపుత్రోదయవిషయిక పద్యత్రయము.

సీ॥ ఉదయించె రాజు రావూవన్వయోదన్వదభివర్ధనుండు సూర్యాంశవలన
జన్మించె సంతానశాఖి నందనశుభశ్రీ పెంపుమీఱఁ బిఠాపురమున। నెనలెఁ

ఉ. కరుణ గలట్టి మెత్తనగు శాకిని గేరడ మాడినట్లు గా
దొ యొకఁ గొంగపై కరుకు టంచని పూర్తిగ బుద్ధి వచ్చియున్

దినాసంభవుఁడు సూర్యునందు నారాయణాంశం బున్నదంచుఁ దెలుపఁ, బోడమే నాండాలమ్మకడుపు చల్లఁగ రాజసస్యంబు సజ్జన క్షేమ మడఁప॥ గీ॥ మంగళాంబ గణించిన మాననీయ। సుకృతపరిపాక మెల్ల నేఁటికిలభించెఁ। గంటికగపడె రావు గంగాధరోప। పదుఁడు రామావనీపాలవరుఁడు మరల॥ గీ॥ తనిసాసాధారణం బసాధారణముగ। మఱియు నందును నాల్వయోజ్మాసబహుళ। పక్షముఁ దృతీయయును శుక్రవాసరంబు। మకరలగ్నంబు సూర్యసంభవునిసలన॥ మ॥ గురుఁడున్ సూర్యుఁడుఁ జంద్రుఁడున్ గుజుఁడు శుక్రుండున్ బుధుండున్ శనై। శ్చరుఁడుం గేతువు రాహువుం గలసి యశ్రాంతంబు నీబాలునిన్। సిరి దీర్ఘాయు వొసంగి, పోషితురు బుధాశీర్వాదముల్ తోడు గా। నరసింహదాత్మునకుం సహాయు లయి సూర్యారాయభూపాలకా!

25-10-10 }
కాకినాడ. }

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.
శ్రీరాజా కొచ్చెర్లకోట రామచంద్ర వెంకట
కృష్ణారావు బహద్దరుగారి యాస్థాన విద్వత్కవి.

True copy of letter from the Private Secretary to the Rajah of Pithapuram dated 29th October 10, addressed to Brahmasree Satavadhani D. Tirupati Sastri Garu.

"I am desired by the Rajah to convey his thanks to you for your congratulatory verses on the occasion of the birth of his son and heir."

(పుత్రలేఖ పంపినప్పటి విజ్ఞాపనము.)

మ. ఘనవంశావళి గల్గువాఁడవని చక్రస్త్రీదరిన్ జేరి నే। దినచిర్యోత్తిన దుర్గజమ్ముల నఖక్రీడావినోదమ్ముగాఁ। దునియల్ సేయఁదలంచుచుండినమ్మ। నేందుప్రింహారకే వచ్చిపో। యిన గర్హింపరె? యెవ్వడేని యిటఁ జల్లే పద్మ భూభృన్మణీ!

తి॥ శా॥

దిరిగియు * "జార్జి" పద్దెములఁ దేఁకువమాలు దోసంగులన్ గసం
బిఱుపఁగఁ బూను మీకుఁ బరువా? కఱవా? తెరువాటుదాఁటులన్.

ఉ. "ఈశ్వరవేఱు లున్న యెడ కేఁగుఁ" డటం చొక బంధుమాత్రునిన్
బశ్వపతారు నూఁతగొని పల్కితి; రాతని చెయ్యి లన్నియున్
శశ్వదుదారకీర్తుల పరిసంగములో బయలయ్యె వింటి: లో
కేశ్వరుఁ డెట్టిచుట్టఱిక మేర్పడఁజేసె సెబాసు! షేల్! బళీ!

క. విను నీపినతండ్రికుమా, రుని గనుఁగొను మతఁడు చెప్పు రూఢిగఁ; బావ
ష్ఠును నలతిర్పతిఁ బెట్టం, గనుబూన్పితి కెంతలేని గలవాఱు సుమా.

క. అతఁడేల చెప్పవలె? సం, స్కృతనిశ్శేషావదాతకృతనిద్రాసం
గతిగతకాఁకరపత్త్రి, స్థితసుశ్రిత నేత్ర మడుగఁ జెప్పు నఖిలమున్.

ఉ. అట్టిఁడతండు కావునసె యాతని వ్రాల్ గలయుత్తరమ్ము మా
పట్టుననుండె నం చెఱఁగి బావ "యతం † డని వ్రాయలే" డటం
చొట్టులు సత్యముల్ గిలికి యుత్పథచారిగ మాఁకుఁ జొచ్చె "వీఁ
డిట్టిఁడు బొంకి యాత్మకెటులేని యెం బాడఁగొంచ్చ" నం చొనన్.

క. తాదృశులుండక్క విడుదు, ర్వ్యాపములకుఁ దోడునూప రా; రతఁ డేనిన్
బాదాక్రాంతత గోడఁబడి, నీడగు నఘు మడఁచెఁ గొంతనీతి గలాఁడే!

(*కవితా పత్రికలోని "అట్టహాసము" నుండి)

*... ఈపద్యము వ్రాసిన మహాకవి యెతడోయని యాలోచించుచున్నట్టున్నారు ఈయన పోలవరము సంస్థాన పండితుండు దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి శతావధాని గారు... పరి యాచకమున కేమిగాని యీపద్యము వెనుకటిజానకన్నను మస్తిలోనున్నది. ...... ఇట్టితప్పులతడకను బ్రకటించి సంసులకుఁ గొంకినను కాఁబోలు విశేషజ్ఞుఁడనిపించుకొనుచున్న వేంకటశాస్త్రిగారీపద్యమును నోసి రాజని కృష్ణాపత్రికలోఁ దక్కిన పద్యములను మాత్రము ప్రకటించియున్నారు. (ఇట్టివనేక హాస్యములు)

† తి॥ శా॥ గారు శృంగభంగ గ్రంథకర్తకు రిజస్టరు జాబు వ్రాసియుం జేఁగాని యాతఁడు వ్రాసినట్లు యాథార్థవాది యభినవ సరస్వతీపత్రికలోఁ బ్రకటించిన యుత్తరముచేఁగాని ప్రయోజనము లేదు. ఆయుత్తరము సత్యాసత్యములు సమయము వచ్చినప్పుడు తేలకపోవు. ...

(నవంబరు 24 వ తేది 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

చ. కలతెలుఁగుల్ లిఖించె నలకాతఁడు దక్కుట! పేరు పెట్టి; య
ప్పల నెవరో లిఖించు నలపత్రిము తన్ను ఘటించి తిర్పతి
జ్వలనము చుట్టుముట్టు నని సందియ మందఁగఁ బోలుఁ బాప? మే
కొలఁదియుఁ గాని తన్నెదురుకొన్న జగంబు మఱింతనవ్వదే!

క. తిరుపతి ధోరణి తెలిసెనె, "శని"యని నీబావకై యశస్కాగ్రం దతోన్న
దరి నిడినబావమఱఁదినిఁ, బొరిఁబొరిఁ బలికించి కాచు ప్రోచెన్ గరుణన్.

చ. అతఁడు కృతజ్ఞుఁడౌటఁ బ్రామి యాత్మకు వెంకననాము వీని నీ
చతరపికాభిఖ్యనుని ‡ సద్గురుఁగా లిఖియించె; దానిచే
నితనికి వాఁడు తక్కువని యెంచుచుఁ దిట్టితి వెంత బేలవో!
కృతమును జూపనంతటనె కేవలనీచుఁ డెవండుఁగాఁడునూ!

చ. కృతమును జూపకుండు నరుఁ డేమగునో! యిపుడేని స్పష్టమై
మతి నతికెంగదా! సకలమర్మ మెఱింగియుఁ దత్తఱంబునన్
మతి చెడి "కాక" యంచు నొకమాటను గల్పనఁ జేసి నన్నుఁ ది
ట్టితి పది యేమికార్యము! కడింది యశమ్ము గడించుతో ప్రియా!

చ. "తిరుపతి నాపయిం గవిసెఁ దీవ్రత మద్గురువైన వేంకటే
శ్వరుని కతానఁ గాదె" యని శాంతి యెఱింగిన నీవు తద్గుణ
స్ఫురణము చూపి యుత్తరము సూటిగ వ్రాయక యేటికయ్యొ? యా
పరిపవిత్రిత; కృష్ణుఁ డెటు దోఁచఁగఁ జేసెఁ గుమార! చెప్పవా.

క. నకలకు శాంతిం గఱపెడి, పరమోత్తమగురుఁడ వీవు బాలక! నీకున్
గఱపఁగ నేఁ జాలుదునే, దురితపుఁగాకి నని నీకుఁ దోఁచినదె కదా!

చ. "గురు వని చెప్పనందులకుఁ గోప మిదేమిటి? కీపనుల్ యశ
స్కరమగునే?" యటంటివి; పది సమ్మగవేఁ; కొమరుల్ గలారు నీ
కరయఁగ సద్ధమాను లిటు లాచిరజీవులు నిన్ను నిల్పిన
త్తరుణమునందు నీహృదయతాపమ దెట్టిది యౌనో తెల్పవే 82

‡ మ. భవునిన్ భావపదారవిందభవుఁ దెల్వొప్పిళ్ళకంఠార్ణవో! । ద్భవునిన్ శాస్త్రసదంపదాసహాభవున్ భాస్వద్గవున్ సాహితీ। భవునిన్ మేఘగభీర విస్ఫుటరవున్ ధైర్యాపరిభామేరువున్। గవితాసద్గురు వేంకయాభిధుని సత్కాలముల్ నెంతు నెక్కాలమున్ (ఇది తి॥ శా॥ గారి మొదటికవిత్వము, కుమారసంభవములోనిది)

క. గురునకుఁ దండ్రికి భేదం, బరయంగా లేదు; శిష్యుఁడనఁ గొమరుండే
యెఱిఁగినవారికి; వాఁడే, తిరస్కృతిన్ జూప మదికిఁ దగులు గలుగదే.

క. ఇదిగాక నీవు చుట్టము, వదియుఁ విచారింపఁ బుత్త్రికాపాదకమే
గద! * 'బా' బనివ్రాసిన నీ, పదములకును లేఖ కలదు చదువుము దానిన్.

క. నీజనకు నాయనమ్మయుఁ, నాజనకుని తల్లి యొక్క నాయనకును నొం
డే జననికి జన్మించిన, యోజ నెఱుంగుదువొ? మఱచితివొ? గురునిబలెన్

ఉ. ఏ నల చర్ల బ్రహ్మయ మనీషియొడన్ గడుభక్తియున్ గృతం
బూనినవాఁడ నంచెఱుఁగు యోగ్యుఁడ వీ వది నమ్మదేని నా
మానసమందు నున్న యిది మాత్రము నమ్మక పోవు కాన నీ
శానుని సాక్షిగా వినుము సర్వము చెప్పెద నారహస్యమున్.

ఉ. ఏ నల పిఠికాపుర నరేంద్రుని చెంతను జేరి తన్మహా
స్థానమునందు నుండుటకుఁ బద్ధతిఁ గోరినవాఁడ నాదు నీ
పైని నసూయ నొంటి నని పల్కులు దేల్చితి వీవు వ్రాఁతలోఁ;
నీనుడి నిక్కమే యగునె? నీవు నెఱుంగుదు నాదుభావమున్.

సీ. తనకు వేంకటశాస్త్రి తగిన సహాధ్యాయిగాఁ బాణినీయాబ్ధి కడచి యెంపు, భాషలలోఁ దర్కృపన్ గవియయ్యు ననేకముల్ శతకాన్యనీకవిత్వ, తంత్రములు పెక్కు గ్రంథమ్ములాతనిసహాయమునఁ గావించి యయ్యనఘుఁ గూడి, శ్రీపీఠపురవరప్రభుభూపాలుఁ డాంగ్లేయ భాషాపరీక్షణంబు బహుకరింధు, తే గీ. రం సఖండతిశాంతుండు సోముఁడునగు, రామచంద్ర వేంకట కృష్ణరాయచంద్రు, డొద్ద బుధుఁడును గీర్తిమాన్యుండునై చె, లంగు తిరుపతి శాస్త్రి తెలుంగు జేసె.

* బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రులబాబుగారి సముఖమునకు. ఓలేటి వెంకటరామయ్య నమస్కారములుచేసి వ్రాయు శుభలేఖార్థములు... శుభముహూర్తమునకు సకుటుంబపరివారముగా దయచేయగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాఁడను... తమరు రచియించి అచ్చువేయించిన గ్రంథములు ఒక్కొక్కటి చొప్పున పంపించగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను. దయయుంచవలెను.”

పల్లిపాలెం, ఓ. వెంకట్రామయ్య.

ఉ. ఎందఱు రాజు లుండిరి ! యహీనులు నాయెడఁ బేర్మి భక్తియున్
విందుకనంబు గల్గిన వివేకులు; వారలయొద్ద నుంటినే !
గందరగోళ మైన మది గల్గినవాఁడ, స్వతంత్రుఁడన్, జిదా
నందుఁడ నే ‡ నొకానొకని నాయకుఁగా వరియించి యుందునే.

ఉ॥ అన్నములేదొ ! వస్త్రమునకై కొదవుండెనొ! యున్నదానినే
యెన్నఁగ నెవ్వఁడుం దినఁగ నిప్పటికిన్ మఱి గానరాఁడు; నీ
యన్నముకోసమై మనమునందుఁ బ్రియత్న మదేల నాకు ? నీ
చిన్నతనంపుమాటలకుఁ జేతము పొక్కెడి దుఃఖ మెక్కెడిన్.

ఉ. నిక్కముగాఁ బితాపురికి నేఁ జనుదెంచెడివాఁడనేని ని
న్నుక్కడఁగింపఁగా వలయునో ! నరపాలుఁడు నిన్ను నన్ను నొం
డొక్కరుఁగూడ నేలుకొనఁడోటు ! సమగ్రత లేనివాఁడొ ! నా
కక్కఱయున్న నేనికడ కంతకుమున్ జనుదేరకుందునే?

ఉ. ఎందఱొ భార్యలుండియును నింకొకచాన స్వయంవరంబుగా
నందము నొల్చుజాణ తనకబ్బినఁ గైకొనరే నృపాలు? రా
చందమునన్ మదీయకృతిచందనగంధిని గూడ మీనృపుం
డందఱితోటిపాటు తనయా ! కొని యేలఁగవచ్చు నచ్చుగన్.

తే. గీ. ఏకపత్నీవ్రతముగూడ నిట్టిపట్టు
నందు రామాదులకుఁ బోలె నడ్డు పడద;
రాము పేరిట నెందఱు ధీమహీశులు
తమ కృతికుమారికల నిచ్చి తనియరయ్య !

ఉ. జంకితినందువో ! యఘపుసన్నిధికిన్ దగ నందువో ! తదీ
యాంకణమందు నొక్కఁడును నక్కట ! నాసవాఁడు లేఁడె, "ని
శ్శంకగఁ గాకి పంజరపు సత్కృతికిన్ దగ" నందువే ! యెటుల్
బొంకెదు సర్వముం దెలిసి పుత్రిక ! తండ్రికిఁ జేటు గూర్చెదే?

---

‡ మ. నరనాథుల్ పలుమంది మిత్రులయి యున్నంగాని తత్సన్నిధిన్
స్థిరవాస మ్మొనరించునట్టి పని నాచేఁ గాదు; నీవంటి స
త్కరుణాశాలిని పెంపఁగాఁ బెఱిఁగి విద్యాబుద్ధుల న్నేర్చి నేఁ
బఱుల న్నిత్యము గొల్చు టొప్పగునె యంబా! దేవి! కామేశ్వరీ!(కా॥శ॥)

ఉ. కడియములోనఁ గల్గు జనకాండము సర్వము నెన్నిమార్లు నన్
గడెగడె కా నృపాలమణిఁ గాంచఁగ నేగు మటంచుఁ జెప్పె? రా
నుడు లవి నేను నాఁకొనియు నన్ నృపుఁ జూడమి కేమి హేతువో
కొడుక! యెఱుంగవే! యెఱిఁగి కొంకక "కాక" మటంచుగిల్కెడే?

క. కడియమునకు నూనికి నె, ప్పుడు సంబంధంబు గలదు పుత్త్రిక! నీయా
ర్పుడమికి నూనికిఁ గల దె, క్కడిసంబంధంబు? చెప్పఁగలవే నాకున్.

*క. ఎందుకుఁ జన మానితినో, పొందుగ మును వ్రాసినాఁడ; బొంకందువొ? కే
కందుల కొప్పుదువో? నా, కిందులకున్ జింత లేద యించుక యేనిన్.

క. ఎన్నో బూతులు దిట్టితి, వన్నియుఁ గోకిలపుఁగూఁత లనుకొనియెద; నా
కున్న యభీష్టము దీర్చితి, వన్నా! "కాక" మన నేమి, యదియు సుదంబే.

తే, గీ. కడుపు నిండిన జేరమ్మ గాని నాకు
నేనృపాలుని జూడంగ నేమివలయు?
నట్టిచో మానృపాలకుఁ డాతఁ, డతని
నేలదర్శింప రాకుందు నెఱుఁగఁజెపుమ?

‡ తే. గీ. ఎలమిఁ బిలిపించి స్వాయముగ నెంతొ పేర్మి
గారవించుచునుండెనూ! గౌరినాథ
శాస్త్రి; నుక్కులు నను నోగసరణినుంచి
యతని విడి వత్తునెట్టు లేనవుల కవుర!

---

* గీతము 1 వ భాగము ఇతిహాసపర్వము చూడుఁడు.

‡ శ్రీవేదమూర్తులైన శతావధాని చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రిగారికి. జంధ్యాల గౌరీనాథశాస్త్రి అనేక నమస్కారములు... మీ వుభయులున్నూ ప్రతిసంవత్సరం సంస్థానములలోకి వెళ్ళివస్తూ సంచారాభ్యాసం కలవారుగాన స్థాయిగా యేకత్ర వుండడం దుష్కరంగా తోచునేమో? ఇంతకు వెళ్లదగిన స్థలములు అయినవి వయస్సుకూడా వృద్ధియగుచున్నది. ఇట్టిస్థితిలో స్థాయిగా నిరుపద్రవమైన జీవనోపాధి యేకత్ర దొరికినప్పుడు అక్కడనే వుండి తీరిక కొలది గొప్పగ్రంథములుగాని పాండిత్యముతో చేరిన మరివకటి గాని చేస్తూ కాలయాపనం చేయడమందు మీకు తాత్పర్యం వుండవచ్చునని నేను తలుస్తాను. మీ వుభయులలో నెవరో యొకరు యీ ఉపాధ్యాయస్థానమును అంగీకరించు

(4) బందరుపర్వము.

క. గౌరీనాథ బుధుండనఁ, గా రాజో? రెడ్డొ? చెప్పు కాకమ! యన్నన్
సూరియుఁ ద్యాగియు భోగియు, గౌరవభాజనుల నెఱుఁగు కష్మరుఁడును తా!

క. న్యాయైకశాస్త్రులు మాకై, చాలన్ యత్నించి సభనుసల్పియు మొనమొ
న్నేలాగు గౌరవించిరొ! బాలక! పొత్తమ్మునందుఁ బఠియింపవొకో?

క. బందరన నిట్టి దక్కడ, "సందేహములేదుబావ శాబ్దికజీవుల్"
చిందులుద్రొక్కఁజనఁగ గో, విందా! యనిపించు కవులు వేవేలు సుమీ!

క. బందరనఁగ నిట్టిదియట, నెందఱోయున్నార యెల్లయెడ విద్వాంసుల్;
తందరపడు నవధానుల, చిందు లచట సాగిరావు శిష్యుఁడ! వింటే?

క. 'బందరనగనెట్టిది' యని, సందేహములేదు బావశాబ్దికజీవా
నందుని బోలెడు శ్రీరా, ముందగ నొకమాఱడిగి సమూల మెఱుఁగువిరా!

క. బందరులోఁ గోకిలకవి, చందిరులకు బిచ్చమైనసాగదు; కాకం
బుం దిలకింతురు, కపటపు బొందలయత్యద్భుతములు పొసఁగవు సుమ్మా!

క. బందరునకె యొకపరి మీ, "సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవా"
నందునినే రమ్మంటిని, జిందులు సాఁగవని యటనుఁ జేరఁడువినుమీ!

క. అప్పటికిఁ జిలుక కాలే, దెప్పుడు పంజర మనంగ నెట్టిదొ యెఱుఁగం
డిప్పుడొకసారి యడుగుము, చెప్పు నతఁడు ధారణావిశేషము కలిమిన్.

క. ఇప్పటి కేనియు బహుమతు, లిప్పించెద నచ్చునేమొ? కృష్ణకవీంద్రున్
దప్పక ప్రేరేపింపుము, చెప్పుము నరపాలుఁడేల పెల వీఁడు? సుతా!

క. సంగన్నగారు వీణా, శృంగారవతీవినోదచేష్టాహృష్టో
త్సంగులు తత్త్వంగ్యా, లింగితులై మెటకునేని లేదే చనుటల్?

తే. గీ. ఒక్కసంస్థానమందు మీయునికికేమి,
ఏటిపోలిక వారికి నెందు మీకు?

వలసినదని నా తాత్పర్యము. మీరు కావలసిన ప్రతిష్ఠను యిదివరకే పొందినారు. వచ్చే ఆదివారం తిరిగి మీటింగుచేసి యెవరినో వకరిని మేము అప్పాయింటు చేయవలసి వున్నది. ...అంతకంటె విళంబనము చేయజాలము. త్వరగా జవాబు పంపించకోరుతాను.

జంధ్యాల గౌరీనాథశాస్త్రి.

అక్కటా! * వీణరూపంబు నడుగఁ బాడు
చేసినది చూచి నేనెంతొ సిగ్గువడితి.

క. ఈసిగ్గున నేమయ్యెడఁ, జేసిన యవధానమందుఁ జెప్పిన కవనం
బేసరసముగాఁ బడినదొ, యా సర్వేశ్వరుని కెఱుక యది యట్లుండెన్.

క. ఆనరపతికిని మన యవ, ధానులు గండ లనఁ గీర్తి దవులు, నదియుఁ గా
కేనాఁడు నాజ్ఞఁ గొని విద్యానిధు లెక్కడికిఁ గాని యరుగుట లేదే!

క. ఇది యిటులుంతేము; బందరు, పదనెట్టిదొ రామశాస్త్రిఁ బరమాద్భుతపుం
బదము గలశతవధానం, గదిసి యడిగి తెలిసికొన సకలమును దెలుపున్.

క. అప్పండితు నవధానము, నప్పుడు 'జడ్జి కలెక్టరు' లాదులు సభలో
నొప్పిరినూ! వార్ 'సీ' యనఁ, జెప్పె పియని యొకనమస్సు పెట్టె నదోగుమీ!

క. ఇది యప్రస్తుత; మతఁడును, సదమత నినుఁ బోలెఁ గాక చక్కఁగఁ గొన్నా
ళ్ళొదిగెం గాకము కడ బ, ల్లిదుఁడగు మాకృష్ణసుకవి లీలన్ హేలన్.

---

(5) సమృద్ధి పర్వము.

క. ఇఁకఁ బత్రికృతము వినుమయ్యా, ఓకరాజమ! వెనుకఁ బోలెఁ బృథివీపతులన్
వకనకలాడెడి పొట్టకుఁ, గకవికఁ గనుఁగొను పరిసక్తి కలుగదు సువర్ణా.

ఉ. పొట్టలు మూఁడు మావి, సరిపోవును బుట్టెలు మూఁడు మాకు; ని
ప్పట్టున నాకు మాన్యముల వచ్చెడి శిస్తది చాలదొ కొక్కా, నీ
కెట్టులు దోఁచె, లోకు లిది యెట్లులు నమ్మెదరంచు వ్రాసి తీ
చెట్టుకలంపుమాట! యిటు చెప్పుట పాపముకాదె పుత్రికా!

చ. నెల కొక నూఱురూపికలు నీదయ కక్కొ 'కనీసపక్ష' మొ
ప్పొ లోలుకు నాదు పుస్తకపుఁ బుత్రిలు దెచ్చి యొసంగువారు; పై
నెలమిని రోజు కొక్కకటి యిత్తురు రూపిక నూర్కులులోన; నెం
దుల కిఁక దేవిరింపవలెనో? నను గోరని యుండ్ల సన్నిధిన్.

(వెంకటరామకృష్ణ గ్రంధమాల 74 వ పుటనుండి)

* వీణాస్వరూపము, (సంగమేశ్వరశాస్త్రిగారు కోరినది)

క. వీణాస్వరూపమెన్నఁగ, వీణాగానంబుఁ బొగడ వేడుకతోడన్
వైణికుల నభినుతింపఁగ, వాణియె యసమానురాలు వసుధాధీశా!

ఉ. ఎక్కడి కేగ కూరకయ యింటనె యుండ మటన్నఁ గాని నా
కెక్కడినుండియో సభల కెన్నియొ ♦ జాబులు వచ్చుచుండు; సం
దొక్కసభకు బోవర్చినను నొక్కశతావధానకుఁ జావు లేదు! నీ
కెక్కడి యూహపుట్టె? నిది యెవ్వరి కిత్తునో తెల్పు పుత్రికా!

---

(1)♦ విధేయుడు బంగా శ్రీశయిలం కృతానేకశిరసాష్టాంగనమస్కృతులు. ...తమవలన జరుపబడు అష్టావధాన శతావధానములయొక్క కష్టము తెలిసి తమకు సరియయిన మన్నన రాజలోకమువల్ల జరుగవలయునే గాని మాబోట్లు యేమిచేయగలమా అనే భయము ముందుగా కలుగుచున్నది 'అయితే చంద్రునకు నూలుపోగను సామెత ప్రకారం మాయొక్క శక్తిని గనిపెట్టి తమవంటి మహనీయులు యట్లయినను మా కోరిక తీర్పడమె ముఖ్యముగా ఆలోచింపవలసినదయి వున్నది. ...గనుక నా మనవి సంపూర్ణదయతో అంగీకరించి యెప్పుడయినను దర్శనమిచ్చి నాగృహపావనమయ్యేలాగు యీ పేదవాని గు...కు విజయం చేసి కోర్కెను తీర్చగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాఁడను. ......

ఆటపాక, 30-1-10 శేక్డు, బంగా శ్రీశయిలం.

2 నే చంద్రంగి రామారావు అనేక నమస్కారములు చేసి చేయుంగల విన్నపములు... వెనుక నేను మనవిచేసుకున్నప్పుడు తమరు శతావధానం చేసెదమని సెలవుయిచ్చినారు గాని అప్పుడు మాయుద్దేశము నెరవేరలేదు. ఇప్పుడు తిరిగి యిక్కడ కాలేజీ విద్యార్థులు అతి కుతూహలముగా నున్నారు. ఈవిషయమై యిప్పుడు తిరుపతిశాస్త్రులవారి దగ్గరకు వెళ్లి వారి అనుమతిని పొందినాము. కాబట్టి మాయందు దయయుంచి మాప్రార్థన కనుకూలమగు జవాబు తిరుగు టపాలో వ్రాయగలందులకు కోరుచున్నాము చిత్తగించవలెను.

పిఠాపురం రాజావారి కాలేజి
హాస్టలు, కాకినాడ, 27-11-11 పంపోంగి రామారావు.

3 ఇక్కడ కాకినాడలో స్టూడెంట్సు అవధానము చేయించెదమని అడుగుచున్నారు. వీరికిను వ్రాయుదురు మీ అభిప్రాయము చెప్పుడు... ది॥ తి॥

---

(4)...కర్ణాకర్ణి వినియుండి మిమ్ముఁ బ్రార్థించినచో బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిలగారి సహా మీరు వస్తారను నమ్మకముతో నిచ్చట నీకెల 19, 20

ఉ. ఇంతటిదవ్వు వ్రాసికొనుటే విషయమ్ము స్వకీయ మాటచేఁ
గొంతవొసంగు, 'దాత' నని కూడ లిఖించుట యెట్టు లొప్పుఁ? గా
నంత యుదారతాగరిమ యంటనిశిష్యులు బ్రహ్మశాస్త్రి స
త్ప్రాంతరభోక్తలందుఁ గల రంచనుకోకు కుమార! చెప్పితిన్.

తేదీలను తమ యుభయులును శతావధానము సల్పుటకు నేర్పాటు చేసినారము గాన మీరు తప్పక 18 వ తేదికే దయచేసి మమ్ము నానందింపజేయ మిక్కిలిగా బ్రార్థించుచున్నాము. తిరుపతిశాస్త్రిగారిని తీసుకొని మీరు తప్పకవత్తురని నమ్మకముతో కొన్ని ప్రయత్నములును జేసియున్నారము. కావున తమరు తప్పక రావలయును. చిత్తగించవలయును.

ఇట్లు విధేయులు

గుంటూరు 12-8-11 } రంగావఝ్ఝల హనుమయ్య. (జిల్లాకోర్టు ప్లీడరు)
వేమూరి వెంకటసుబ్బారావు, (జిల్లాకోర్టు శిరస్తాదారు)

(5)...రైలుదగ్గరనుండి గ్రామములోనికి సకలసంభ్రమములఁ దీసికొనిపోవలయునని కుతూహలపడుచున్నారు. గనుక తాముభయులు సమకాలమునకే వత్తురని యెంతును శిష్టా హనుమచ్ఛాస్త్రి.

(6)...తమకు లోగడ యుత్తరము వ్రాసియుంటిని ...తమరు శ్రీతిరుపతిశాస్త్రిగారు ఒకసారిగా గుంటూరుకు దయచేసినయెడల పుత్సవరూపకముగా గ్రామములోనికి తమరిని తీసుకరావలయునని నాకోరిక. ...గుంటూరు స్టేషను వద్ద స్నేహితులందరు తమరాకకు యెదురుచూచుచుందురు గనుక యీప్రకారము చేయుదురని నాకోరిక.

గుంటూరు, 15-8-11. మజుందారు వెంకటహనుమంతరావు.

(7)...తామున్ను ఆరోజుకు యిచ్చటికి దయచేసి సభ జరుపగలందులకు మిక్కిలి వేడుకగలవారమై యున్నారము. ఇట్లు విధేయుడు

పినపాడు, 15-9-1911. తూములూరి కోటయ్య.

---

(8)...12-12-11 అద్దంకిలో అవధానమట వత్తురా? సత్తెనపల్లికి వచ్చే ఆదివారం రాగలరా?...

గుంటూరు, 4-11-11. రంగావఝ్ఝల హనుమయ్య.

(6) బ్రహ్మగురుపర్వము

ఉ. అమ్మహనీయు పేరహరహమ్మును నీవును బావయుం జప
మ్మిమ్ముగఁ జేయఁ బోఁ గృతము నీగతిఁ జేసినపాపమెల్లనుం
వమ్మయి పోవు; నట్లొనరుపం బ్రియతింపుము; రామదేవుపా
దమ్ములు వొల్చు క్షేత్రమునఁ దానమొనర్చి పొనర్చు మీక్రియన్.

చ. ధవళగిరిన్ మహామహుఁడతం డొకసత్రము వెట్టి, శిష్యులం
గవులను జేయుచున్ సుఖముగా మఱి వారికి నర్థికోటికిం
బ్రవిమల మన్నదానము నపారముగా నొనరించెఁ దద్గురుం
దవిలిన శిష్యుఁ డించుక యుదారత నేర్చుటదేమి లెక్కయా!

ఉ. అమ్మహనీయునింట నెల యయ్యెడు సంతకు నొక్క ప్రొద్దెటి
య్యమ్ము సుమారు వారఁ దమదైన కుటుంబముగాక శిష్యసం
ఘ; మ్మతిథివ్రజమ్మును సుఖమ్ముగ భోజనమాచరింపఁ; బు
ణ్యమ్మన బ్రహ్మపండితునికన్న మఱొక్కని కెన్న నున్నదే!

ఉ. ఉన్నది రెడ్డిసీమ, తమ కుండెడి దించుక వృత్తి, దాని కె
న్నెన్నియొ యోగముల్ కుదిరెనేని ఫలించు, ఫలించు దానిలోఁ
దిన్నదిగాక తా నయితు దెచ్చి యొసంగుఫలమ్మదెంత హా
చ్చెన్నను వీరి కొక్క నెలయొప్పునొ, యొపదొ! సందియమ్మగున్.

క. ఆయనఘాత్ముని భార్య గ, దా యిల్లాలనఁగ! నాఖ్యయననేల? నిజం
బే యన్నపూర్ణ యాపె, వృథాయంతురె యట్టివేరు తజ్ఞులు పెద్దల్!

ఉ. చిన్నఁటిమోముచూచి యొకశిష్యుని నేనియు 'నేమిరా' యటం
చు న్నిరసించి పల్క దిది చోద్యము; దేశికభార్య లెట్టివా
రున్నది యింటిమే? మఱియు నొక్కటి, లోకులు తిన్నఁ బెట్టినన్
సన్నుతిఁ జేసినన్ సమము; సాటిమ రెవ్వరు? బ్రహ్మరాణికిన్.

ఉ. "జాతకచర్య"యందు గురుసంతతిఁ దెల్పెడుపట్ల వీరివి
ఖ్యాతిని విస్తరించితిని నక్కడఁ జూడఁగలాడఁ, వందులోఁ
జాతకహారి తచ్చరిత పాఠము నీకును, నాకు, బావకుం
జాతకదోషసంఘులన్ దొలిచి భద్రములన్ గలిగించు నత్తితిన్.

శా. ఏనేకాదు మఱొక్క శిష్యుఁడును మాయీసద్గురుబ్రహ్మవి
ద్యానాథుల్ సురభాషలోఁ దెలిపి కార్తఘ్న్యఘభారాపహా
ధీనానూనవచస్కృతుల్ బరఁగెఁ దద్దివ్యద్వచోధార, ని
త్యానందాత్ముఁడు, మద్గురూత్తముఁడు నిన్నత్యంతముల్ బ్రోచుతన్.

ఉ. ఎంతటి పాపమేని రచియించునుగాక, కృతఘ్నుఁడై ఋజు
స్వాంతు గురూత్తముల్ దెగడి వర్తిలుఁగా, కలచర్ల బ్రహ్మవా
క్కాంతుచరిత్రముల్ జదివి కాఁగలఁ డుత్తముఁ డంచు నెంచు మ
త్స్వాంతము; తచ్చరిత్రము కృతఘ్నుఁ గృతజ్ఞు నొనర్పఁజాలదో!

క. ఆచరిత వ్రాసి నతఁడును నా చినతండ్రికొమరుఁడును నాకడఁ,దిర్వ
త్త్యాచార్యు నొద్ద శిష్యత, నోఁచి పిదప బ్రహ్మసేవనోఁచి రెఱుఁగుమీ!

క. కావనతండు సతీర్థ్యుఁడు, మా నిజశిష్యుండు వగుట మాకడ కల * బ్ర
హ్మానూన చరిత నంపెను, దీనిని ముద్రింపుఁడని విధేయత కలిమిన్.

చ. అలచరితంబు నీకు శుభమాపని కెంతయుఁ జాలునంచు ని
మ్ములఁ గొని కొంత యియ్యెడల ముద్రితముం బొనరించువాఁడ; యో
గ్యులు గురుపట్ల నిల్లనుమి కొందఱు శిష్యులు వ్రాయువ్రాఁత; లే
ఖులుఁడును పాడువ్రాఁతలకు గా దిగఁ జంచిది చెప్పు నొప్పగన్. 130

---

* శ్రీచర్ల బ్రహ్మగురువరచరిత్ర సంగ్రహము.

...శ్లో॥ విద్యావాసగృహం పరోపకరణోత్పత్తిస్థలం సత్కృపో। పఘ్నం పుంజిత సత్త్వ మున్నతయశఃకాయం ప్రతిష్ఠాలయం। రాజత్సద్గుణరత్నరోహణ గిరిం ధర్మస్వరూప మ్ముదా। విద్వద్బృన్దవతంస మాత్మనిధికే బ్రహ్మాఖ్యవిద్యాగురుం॥ ...శ్లో॥ గోదావరీమండలరాజమానో నీలర్షభగ్రామవర (కటెయెద్దు) శ్చకాస్తి। ఆరాచ్చ విద్యాధరతీర్థవర్యా, ద్యత్రాస్తి విరాసీ ద్భగవాన్ కుమారః॥ శ్లో॥ ద్విజస్తస్మి న్నేకో ఽవస దుపవదాన్యవిడవరః। ప్రసిద్ధో వీరాఖ్యో జనిము పగతో లోహితకులే। లసచ్ఛ్లోపాఖ్యో నియమితమనా స్సం చ్చుచిరపి। ప్రా దాలో కేకుర్వ న్నివకరనతీ ర్భక్తికలితః॥ శ్లో॥ ప్రాణాంభోనిధిరంధ్రవారిధిమితే ష్వబ్దే ష్వతీతేషు స। త్స్వకల్యాదిచ శాలివాహనశతే షట్చత్రమానీందుషు శ్రోధ్యబ్దేచసహాస్యమాస్యధవళే పక్షే తృతీయే తిథా। జజ్ఞే తస్య చతుర్థసూను రిహచాఽ ముత్రాఽర్థసంపాధకః॥ శ్లో॥ ధాత్రా నా ముచబృంహాణా మతలస

ద్ధర్మస్యపుణ్యస్యవా। విద్యాయా అథవా నచే దధిగతబ్రహ్మైకభావస్థితేః।
యద్వాఽశేషజనోపకారక కలాశాలాది నిర్మాణతో। బ్రహ్మేత్యుత్తమనామ
సార్థకతయా పిత్రాఽస్య నిర్ధారితం॥ ...శ్లో॥ వారాణసీం। జగమిషుః పరిశిష్ట
శాస్త్రం। పాఠాయ భూసురవరస్స గురోరనుజ్ఞాం। లబ్ధ్వాతికౌతుకయుత స్తదను
ప్రతస్థే। పౌరైస్సతీర్థ్యనివహైరపిభువ్యయూణః॥ .....శ్లో॥ కాశీనాధబుధో
హి యద్గురువరః కాశ్యాంపశిష్టాయితో। యచ్ఛిష్య స్సకలార్థవిద్గురుయశాః శ్రీ
బాలశాస్త్రీ మహాన్। ఏవం శ్రీహరిశాస్త్ర్య నుత్తమగుణో వాక్యార్థచాన్ద్రీకరః।
కాశ్యాంభూపనిషేవితో వ్యజయత శ్రీరాజరామో బుధః॥ ...శ్లో॥ ఇతి షోడశ
వాసరా నుషిత్వా। నిజగేహే స్వవివాహసంభ్రమేణ। నిజ
సోదర దుర్గపండితేన ప్రతిగన్తుం ఖలు నిశ్చికాయకాశీం॥
...శ్లో॥ షట్శాస్త్రేషు షడంగేషు షడ్భాషా షణ్మతేషుచ। ప్రజ్ఞా యస్యస్థితా
తస్మై బ్రహ్మాంతర్వాణయే నమః॥ ... శ్లో॥ ఇత్థ మేవన్నృపసన్నిధౌ బుధైః।
శ్శాస్త్రిషడ్గపరీక్షితో భవన్। శ్లాఘితో బహుమతస్సభాస్థలే। నిర్జగామ బుధ
నిర్జయాయ సః॥ ... శ్లో॥ దూరేణ కాలనియమేన బహుద్విజానాం। క్రోలా
హలేన నియతాశనభోజనేన సత్రేషు భుక్తి రధికశ్రమకారిణీతి। జ్ఞాత్వైష
శిష్యనివహాయ దదాతిచాన్నమ్॥ శ్లో॥ ఇతి జగదుపకారస్య। ప్రతిపద మఖిలైస్తు
నుత్యమానస్య। పరిణామశూల బాధాఽపరిణతవయసోఽపి దేశసంచారాత్॥
...శ్లో॥ శనకైరగమద్విద్వాంత్స్వగ్రామం "నుకడియద్ద" నామానం। శ్రీరామో
వనవాసా। దివ సాకేతంన్నృణాం ప్రమోదేన॥ ... శ్లో॥ స్వస్యాలకః పఠితు
మారభతాఽగమం య। శ్శాస్త్రాణి పాఠయతి శిష్యగణం స్వపశ్చాత్। విద్యార్థి
తాం తిరుపతిః కవివేంకటేశో। యాతౌచ యౌ కవితయా గురుకీర్తిసాన్ద్రౌ॥
...శ్లో॥ న కేవలం ఛాత్రగణాయ భోజనం। దదాతి పాంథావళయేచ సన్తతం।
తత స్తదీయం సదనం సమీర్యతే। న పాఠశాలేతిన సత్ర మిత్యపి॥ శ్లో॥ రాత్రౌ
త్రిహోరాసమయే ప్రబుద్ధః। క్రమేణశిష్యానఖిలా న్ప్రబోధ్య। శాస్త్రాణి
సంపాఠయితుం ప్రవృత్తః। స్నమాపయేద్ద్వాదశ ఘంటికాస్తే॥ శ్లో॥ చిత్రంకేచన
కావ్యనాటక మహాలంకారచమ్పూముఖ। గ్రన్థా న్వ్యాపకశిష్యవర్గ సవిధేసమ్యా
క్ప్రతన్తేఽనిశం। సాహిత్యప్రచు రాస్తత స్సవిషయం బ్రహ్మాఖ్య సూర్యన్తికే
శ్రీమద్వ్యాకృతి మధ్యగీషత కిమస్త్యస్మాత్కలాకాంక్షిణాం॥ శ్లో॥ యాదృక్షే
మగురో స్స్వశిష్యనివహే గుర్వ్యా స్తతోప్యున్నతం, ఖ్యాతైః కిం నుతనిర్వి
శేషమపితా సంపత్యతో జంత్యతీ, దూరే బంధుజనా న్వివాహాయ పితరా దేశంద.

విద్యార్థినాం, బాలానాం కిము సౌఖ్య మస్తి గురుసత్కారుణ్యతోఽన్యద్భువి॥ శ్లో॥ దానం కలావమృతసాధన మిత్యవోచన్, దానే ష్వసుత్తమమితిస్మృత మన్నదానం, ప్రత్యక్షభూతపరితృప్తి నిదానభూత, మిత్యన్వహంచరితనోత్యమి తాన్నదానమ్॥ శ్లో॥ నిస్స్వాననన్యగతికా నితరా న్ద్విజాతీ, న్విద్యార్థినశ్చ కృతదారపరిగ్రహాంశ్చ। కాశ్యామివ ద్విజనమస్కరితా ప్రదాన, లబ్ధాతిదోష హరణాయ కరోతి విద్వాన్॥ ... శ్లో॥ మధ్యే మధ్యే కేనచి ద్ధేతునాఽయం। భక్ష్యైర్భోజ్యై ర్లడ్డుకై రన్నదానం। భూదేవానాం సంభ్రమా త్సంతనోతి। ప్రాజ్ఞస్యాఽస్తే భూతతృప్తేః పరంకిమ్॥ శ్లో॥ చిత్రం ద్వాదశవాసరేషుమిళితాన్ గోదావరీ పుష్కర, స్నానార్థం ప్రతిపత్తి చోపదిశతో విప్రాం త్సహస్రాధికాన్, నాఽలోచ్య శ్రమమున్నతం ధన మయం సంపాద్య భక్ష్యాదిభి, స్సంతర్ప్యైక గకపుణ్య మాప భువి కింస్రష్టుః క్వచిత్తత్సమః॥ ...శ్లో॥వికారినామాఽ సువికాసకారీ, సమాగతష్షడ్గ్రహకూటతోఽబ్దః, పుణ్యోచ్చయం బ్రహ్మగురో రతీవాన్, సహిష్ణునాజ్ఞప్త ఇవాబ్జజే॥ శ్లో॥ భూదేవాయుతతర్పణం దశదినై ర్గోపాదతీర్థోజ్జ్వల, త్కోప్పూర్వరాఖ్యపురేఽస్తిక ప్రవిలసచ్ఛ్రీ కోటిలింగస్థలే, క్షేత్రే పాదగయాహ్వయేఽపిచ నిజశ్వే తాద్రిపుర్యాం తథా, కర్తుం బ్రహ్మసుధీ రియేష జగతః క్షేమాయ కామాయచ॥ శ్లో॥ దశమ్యాం కృతార్థస్థితిః బ్రహ్మవిద్వా। నుపక్రాన్తమన్త్రాదికాన్తింసమాప్య, సుభుక్తేషు విప్రేషు పశ్యంత్సు తుష్యన్। పరిత్యజ్య దేహంగతో బ్రహ్మణైక్యం॥ శ్లో॥ దివంగతే బ్రహ్మబుధే గరాఽసీ త్సుస్వబద్ధహీనా బతధర్మశూన్యా, కలార్థివర్గో విఫలో బభూవ। క్షుంధాతురః పాన్థగణ స్తదాఽసీత్॥ ... శ్లో॥ తతస్స్వలః పతితాగను స్సగుణభి, శ్రీవిశ్వనాథో బుధ। స్థిత్వా తత్రతదార్జితావనిఫలై ర్వ్యర్థాంసై స్సతర్పైః। విద్యార్థిప్రికరం యథాకథ మథో తత్పూర్వకాలాగతం విద్యాబుద్ధియుతం కరోతిహి గురో ర్ధన్యత్వమాపాదయన్॥ శ్లో॥ వేమూర్యపాఖ్యనరసింహకృతం సభక్తి శ్రీబ్రహ్మపండితచరిత్రమిదం పవిత్రం, యావద్దివాకరనిశాకరతారకాశ్రీ। స్తావజ్జమే త్సుఖయుతా మనుజా భవేయుః॥ శ్రీ

మ॥ కలిమానం బొకరైదువే లరుగ నేకత్రిస్థపత్తగ్రహ, మ్మాలకున్
కాంతి దొసర్చుచున్ శ్రమ లవమ్మున్ లేకయే బ్రహ్మమున్, గలిసెన్ బ్రహ్మ
ముహూర్తముందు దశమిన్ గంజాప్తవారంబునన్, ఖలసంచారి వికారి కార్తిక
పరీక్షు శ్రీకపక్షమ్మునన్. తి॥ వెం॥

మ. గురుభక్తిన్ బరశుప్రచారనిరతక్రూరావనీపాలసం
హరణప్రాప్తయశోభిశోభి జమదగ్న్యాత్మోద్భవున్ దెల్పు నా
కరరే! యిట్టిఁడ వెట్లు శిష్యుఁ డయితో? యంతేవసద్ధర్మదు
ర్మరణోపజ్ఞదురుద్యమక్వథితధీరవ్రాతచేతోంబుజా!

మ. గురుభక్తిప్రథితుల్ మహామహు లనేకుల్ సర్వలోకైకదు
స్తరవిస్తారిత నిస్తులైనసనితాంతధ్వాంతనిర్మూలనా
చరభాస్వత్తమభాస్కరుల్ వోలుచు నిక్కాలంబునన్ నాకు నీ
వరరే! శిష్యుఁడ వెట్టులైతివో కదా, యాచార్యనిందావహా!

మ. ఒకఁడున్ గన్పడఁడిట్టి యీకలిని నీకో శిష్య! తుల్యుండు, పా
య కుపాధ్యాయునిఁ గొల్వకున్న నతఁ డత్యంతమ్ము పాపాత్ముఁ డం
చకటా, వ్రాసెడియంత సాహసి; మదీయాఘపరిభావంబె నిన్
వికలాత్ముం బొనరింపఁబోలును జుమీ, వేత్తృత్వసత్త్వాఖనీ!

శా. నీకున్ జిక్కిన యీకృతఘ్నతను నేనే నేర్పినట్లే తుదిన్
లోకుల్ వాకొనువార లేమొ? యని లోలోఁ జింత నేఁ గాంతు; వి
ద్యాకల్పద్రుము లస్మదీయగురు లేతన్నింద రాకుండ నా
పాకం బేర్పడఁగా వచించి నను గాపాడన్ బ్రియత్నించుతన్.

ఉ. ఏకుటిలంపుఁ బాపములు నీయఘతుల్యము కావు; భారత
శ్లోకము లిట్లు చెప్పు, నవి సూరివరుల్ శిరసావహింత్రు; నా
లీకచరిత్రలోఁ గను, మలీకము గాఁ దలపోయఁబోకు; మా
రా! కలికాలమేని యఘ మంత సహింతురె ధర్మచింతనుల్?

చ. గురుఁ డొకచో సహేతుకము గొండొక వేఁడిమి నూనఁగాక కో
ప రసము తగ్గఁ జేయుట కుపాయము లుండవె? వానిమీసముల్
బెఱుకుట, వానిగ్రంథములు వెక్కిరిపించుట, 'వేరు' లౌటయున్
జరిగెనె యెన్నఁడేని? యొకధాత్రి నుదాహరణంబు చూపెదే?

ఉ. ఊరక యుండు నేని యఘ మూరక యుండదు నీకు బాధకం
బై గ్రహిఁ బీడ వెట్టు, నది యస్మదభీష్టము గాద; యిప్పుడో
కారణ ముండి కాళ్లఁ బడఁగాఁ జనుదేరక యుందుగాక నీ
దూరచనన్ గుఱించి మది దుఃఖము చెంది సుఖింతు వాపయిన్.

చ. ఎఱిఁగి యెఱుంగ కేయఘము నేని పొనర్చియుఁ బిమ్మటన్ జనుం
"డరరె! యఘంబు చేసితి" నటం జొకకొంత మదిన్ దపించి దు
స్తరమగు పాపమేనియును దాఁటఁగఁ జాలెడిఁ, బైకిఁ బాపమున్
బొరయుట తెల్పనేని సరిపోయె నిరాగసుఁ డాతఁ డంతలో.

ఉ. ఎన్నఁటికేని గాళ్లఁ బడుటే సదుపాయ, మఘంబు నాఁడె పో
సన్నగిలున్; గురున్ దెగడుసాహస మూని యెదో శిక్షించి సం
పన్నగృహస్థులా జనులమన్నఁ గైకొన, నెవ్వరో నినుం
"బన్నము బాగు బా" గనినఁ బాడకు నోరికి వచ్చినట్లుగన్.

ఉ. చెప్పెడివారు నీ కకట! శ్రేయము గూర్చెడివారు గారు; నా
చప్పనికూఁతలే తుదకు సద్గతిఁ జూపును నీకు; నూర్యరా
విప్పుడు నిన్నుఁ గైకొనుట కేనియు నే నిడు చప్పకూఁతలే
తప్పక కారణంబునుమి! తప్పదుతోఁ విఁక నేని వీడుమి!

(7) ఆత్మ వైభవ పర్వము

ఉ. నన్నను గారవించు నరనాథులు లే కొకసాకు పన్ని నీ
యున్నపదంబునం దెటులనో పడ నెంచితి నంచు నెంచ; కెం
దు న్నను గారవించు నృపతుల్ శత మన్నను లోక మొప్పు; నీ
వన్నను విశ్వసింపవలదా? యిలఁ దా సకలం బెఱుంగదా!

ఉ. అప్పనృపాలుఁ డింక నొకయబ్దములోఁ దన పోకెఱింగి మేల్
చిప్పిల "శాస్త్రిగారి కిటు చేసితి వార్షిక మెల్లకాలముం
దప్పక యట్టులే యిడుఁడు నాకు ముదం బగు దానఁ జేసి" యం
చొప్పఁగఁ జెప్పె, నీ వెఱుఁగవో సుత! కోకిల వైతి వంతకే!

చ. ఎఱుఁగుదె యప్పరాయనృపుఁ డించుక యాతనిసొమ్ము కాకితోఁ
దిరిగెడునప్డు తింటి, వది తేనుపు వచ్చినయప్పుడైన న
న్నరపతి నన్నుఁ జూచెడు ఘనంబగు చూపు స్మరింపుమయ్యా! త
త్పగులు కుమారు లానృపువిధమ్మునఁ జూతురు నన్ను నేఁటికిన్.

తే. గీ. * ఆత్మకూరును గద్వాల యరయుచుండు
నాము రాకకు నేఁటేట; నీమురూహ

* "మీరు ఈడిసెంబరులో సెంతత్వరగా రాగలిగిన అంతత్వరగావచ్చిన మా అందఱికి చాలా సంతోషము గలుగును......"

నూజివీడు, 16-4-11. నారయ్యప్పారావు

నీకు నుదయింపనేటికి నిన్నుఁ జెప్పి
బాగు పడనేల యిందఱు ప్రభువులుండి?

మ. ధనిగాఁ దా బెజవాడలో డిగ్గుమా ప్రార్థించె 'మున్నిచ్చు భూ
మిని చేర్మింగొని తండ్రిగారి యశముం మెప్పెక్కఁగాఁ జేయుఁ' డం
చును శ్రీయాత్మకురుప్రజాధిపు తనూజుం; డాతనిం బోలు వా
నిని జూపింపుము నేఁటిరాజులను నెందే శిష్యచూడామణీ!

తే. ఇచ్చినభూమి పుచ్చుకొనవేగని మాపయి నల్కఁ బూనకే
వచ్చి గ్రహింపుఁ డంచను నృపాలురు గూడను నేఁటి యూకలి

* TELEGRAMS.

"Starting Bezwada to-morrow morning 8-15 train come Bezwada"

Madras, 29th July 1911. Raja of Amarchinta.

"Atmakur Raja coming Bezvada to-morrow evening meet Positively." Cocanada, 19—7—11.

శ్రీరాజా సూరానేని వెంకట నారాయణరావు బహద్దరు జమీందారు వరగణే మయిలవరం వగయిరా దొరవారు దండం.

ఈనెల తా॥19 తేదీని మయిలవరం గ్రామములో మీచే శతావధానము చేయించ దలచినాము. గనుక మీరున్ను బ్ర॥ శ్రీ॥ తిర్పతిశాస్త్రిగారున్ను మయిలవరం మకాముకు 18-4-11 తేదీకే రాకోరుతాను.

మైలవరం 7-4-11, R. S. V. Narayana Rao, Bahaddar.

———

శ్రీరాజా వెల్లంకి చినవెంకటరామారావు బహద్దరు జమీందారు ఆఫ్ వడిమితిరువూరు అండ్ వినగడప వగైరా యస్టేట్సు దొరవారు దండము.

......అప్పుడు శతావధానము కూడా మీవలన చేయించవలెననివున్నది. మేము 1 డిశంబరుకు బందరు చేరుచున్నాము......వెంటనే జవాబు వ్రాయింపవలెను.

31-11-1912 మదరాసు Raja Vellanky China Venkata Rama Rao Bahaddar

గ్రిచ్చుట నుండిరే ? యశముగాక మఱొక్కటి నిల్వఁ బోదు; త
త్సచ్చరితంబు శాశ్వతము దానము మే మని పట్టుకుండినన్.

ఉ. గుంటురి పోరు హేతువునఁ గోరిన యానరపాలుఁ జూడఁ బో
కుంటిమి; యానృపాలమణి యొండొక సైఁచునుగాక మమ్ము; "హు"
ష్షంట మ ఱెవ్వరో నడుపుమయ్య ? భవన్నరపాలుఁ డొక్కఁ ? యా
దంటయు నొప్పఁ డీనుడికిఁ దజ్ఞుఁడు యోగ్యుఁడు నే నెఱుఁగుదున్.

ఉ. ఆయనయొద్ద సెక్రటెరి యత్యమలుం డతఁడేని యిట్లుగాఁ
గాయమునెడన్ సహింపఁ, డలకోపిదుదర్శన మాయె నాకు, బల్
ధీయుతుఁ డం చెఱింగితి; విధేయుఁ డతండును 'హుష్షు' పల్కఁడో
హో ! యెవ రాడకుండినను 'హుష్షు' జనించె భవన్ముఖంబునన్.

క. గుంటురి గుంటల ప్రాంతలు, గంటిని బల్కితి నటంచుఁ గ్రమ్మికొనెదొ? య
ప్పంటికి గుంటురి గొంటరి, జంటలు జనియింపమిన్ బొసంగ దది సుతా !

తే. గీ. ఇంకెవరు 'హు' ష్షనిరొ పేరిసెత్తితెల్పు
మల్లవారిని మెప్పించి యడఁతు నీదు
తప్పుడుప్రసంగమును; వృథా మొప్పెపగుచుఁ
బాడువార్తలు గిల్కెదే భయము విడిచి.

శా. * సన్యాసుల్ మొద లెల్లరాజులు ననున్ సారజ్ఞుఁగా నెంచి పే
ర్మి న్నామాటలయందు నించి యనువర్తింతు ర్గురున్ బోలె 'హు'

Madras, 24-10-12

(శ్రీరాజా నడిమిలిరువూరు అండ్ వివగడపవర్గె రాయ్యెట్ట్సు దొరగారి వద్దనుండి)
......శతావధానముకూడా చేయించుచున్నాము ...... 6, 7 తేదీలకు తమరు బందరు మకాములో వుండుటకు ప్రార్థించుచున్నాము ...... మీ జాబుకు యెదురుచూచుచున్నాము. చిత్తగించవలయును.

———

శ్రీమత్పర దేవతా ప్రసాదోస్తు.

క. *దేవీ భాగవతాంబుధి, భావామృతము స్మరించి భక్తపరుల సం
భావించు మీదుచరితము, పావనమై దచ్చికడలఁ బ్రఖ్యాతి గనున్.

గీ. చక్కెర మెక్కెడి చలిచీమ వడువునఁ, దీపిసీటి కెక్కు చేఁపపగిది
భాగవతామృత పానసంసక్తిమైఁ, దనివి చనదదేమి దాహమహిమొ.

(పరమ శివేంద్రసరస్వతి) జ్ఞానానందుఁడు

ష్షన్నా! యెవ్వరినోట వచ్చినదో నా కామాట వ్రాకుచ్చు, వా
రి న్నేనే చని యడ్గెదన్ ఘనుఁడో? సూరిశ్రేష్ఠుఁడో? భ్రష్టుఁడో?

ఉ. భ్రష్టుఁడు వల్కెనేని యలవానికి వందనముల్ ఘటింతు; న
త్కృష్టుఁ డెవండుగాని చని కే ల్మొగిపింతు; వృథాగ నెందు కీ
ముష్టిప్రసంగ? మూరవుర, మూర్ఖత యింతకు వచ్చెఁ! దిర్పతి
స్రష్ట నెదుర్పలేక పెలుచన్ గుఱుచల్ లిఖియింతువే, సుతా!

మ. ఘనతేజుండు దివాకరుం డనఁ * గృతఘ్నఘ్నుండు తద్దేవుపే
రున నెవ్వానికులం బిలన్ వెలసె సారూప్యస్థితిన్ వానితోఁ
బెనఁగన్ జాలుకృతఘ్ను లుండు నెడ రేపే వచ్చి సాక్షాద్విరో
చను నోడించుఁ దమస్సమూహ జలదస్వర్భానుకేతుప్రభల్.

మ. ఎవరీ 'హు' ష్షనువారు? నీ వెఱుఁగుచో నేర్పాటుగాఁ జెప్పు, వా
రవనీపాలురో? మంత్రిసత్తములో? లోకాలోకపర్యంతభూ
భువనవ్యావృతదివ్యకీర్తికలనాస్ఫూర్తిన్ విడంబించువా
రెవరేనిన్ జని వారిమెచ్చు గొని నీ యీవాక్కు బంధించెదన్.

మ. ఎవ రా '' వాసియు వన్నెయున్ గలుగువా, రెందుండువా, రెట్టివై
భవ మొప్పారెడువార, లేమతమునన్ బద్ధాదరుల్? సెప్పు నీ
కవనమ్మున్ గురుభక్తియున్ మిగుల శ్లాఘాపాత్రమం చెంచి న
న్నవమానింపఁగ "హుష్షు హు" ష్ష నిరో కో? యంతేపసద్ధూర్త్వమా.

ఉ. భావత్కప్రతిభం గసుంగొని భవద్వాణిన్ విలోకించి నీ
భావంబున్ సరిగా గ్రహించినయెడన్ బల్కం డొరుయన్ "హుష్షు"; నీ
చేవల్ సూచిన వాని కింకొకనిపైఁ చీకాకునుం బుట్టునే?
దేవానాంప్రియతాఖనీ? గురుని నిందింతే యసత్యోక్తులన్.

మ. ఒకసందర్భముఁ జూచినన్ సకలమున్ యోజింపఁగా వచ్చు నీ
యకలంకత్వము వేఱె చెప్పవలెనే! యీయీ దురుద్యోగమే
ప్రకటించున్, బునరుక్తి కాస్పదుఁడనై వర్ణించుచోఁ, 'జై ప్యాకం,
డొకఁడో? సిద్ధి' యటన్న సామెతసుమీ యూహించుకొ' మ్మాత్మలో.

---

* (శ్రీమద్రామాయణములోని ఆదిత్య హృదయమునుండి.)

శ్లో॥ కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ జ్యోతిషాంపతయే నమః

మ. 'గురుఁ డెటువంటివాఁడు? గుణకోటియెడన్, జరితంబుపట్ల, శాం
కరి! నను నెట్టివానిగను గన్గొన నేర్చితి? తచ్చరిత్రమున్
బరిపరి నాచరిత్రమును బట్టి వచింపు' మటన్న స్వప్నమం
దరయఁగఁ జేయుసంశిక యథార్థ మటుల్ భజియింపు మీశ్వరిన్.

ఉ. ఆపె వచించు సర్వమును, నాయమ కెందును లేదు గోప్య, మే
పాపము నెట్టి పుణ్యమును బాలన చేసెడి తల్లి "హుష్షు" దా
నీవయి నుంచునో? నిను గణింపక నావయి నుంచునో? వృథా
లాపము లూడ్చి కన్గొనుము లక్ష్యము తప్పక కొల్వు మంబికన్.

క. గురుశిష్యధర్మముల శం, కరుకతనన్ వినియె నాపె స్వాంతమునం ది
త్తెఱఁగు కనంబడు నీకున్, పరిణోపాయంబు చూపఁ దగు నాపె సుతా!

క. ఔరా! నను హుష్షు నీ, సారాచారములు మెచ్చు జనులుం గలరో
లేరో? సమ్మర మ్మా పోవుద, మేరాజస్య కడ కేని యిది తేటపడున్.

ఉ. మూల ముడింగి సారెకును ముష్టిప్రసంగము నీవు బాపయున్
జాల శిక్షింప వచ్చు, నెకసక్కెము లాడఁగ వచ్చుఁగాక, టా
ట్టా లెటు సాగు వేరొకయెడన్? బొనరించినలోపముల్, వృథా
పేర్మిలుటలున్ శరమ్మునకు వ్రేఁగు ఘటించక యూడఁబోవునే.

ఉ. ఎన్నిటి నేనిఁ గప్పఁ జగదీడ్యతరం బగుశక్తి, యట్టిదే
యున్నయెడన్ గుపం దెగడి యున్నతిఁ గోరఁగ నేల? కీర్తికిన్
దిన్నని తోవ నెస్సోకలను, దేవుఁడు దాని నొసంగకుంటయే
యిన్నిదొసంగు లిక్కురణి నీవొనరించునిమిత్త మర్భకా! 163

శా. పాపంబుల్ పలుకేతు, లంటెడియె యొప్పాటన్ మనుష్యుండు తా
మాపో రేపొ యొనర్పకుండుట యసంభావ్యంబు; నేఁ డన్న, హా
లాపానాదులు సైరముగ్ ఘనులె హేలన్ జేయుచున్నారు నీ
వాపాదించు కృతఘ్నతాభర మెం? త్యాజ్యంబొఁ జుమీ యేరికిన్.

ఉ. దీనిమహత్త్వమున్ దెలిసి తిన్నని త్రోవను బెట్టకున్నచో
హీనునిగాఁగ నన్ విబుధు లెంతురు, నీకును లేదు ముక్తి; దెం
దానఁ బునఃపునర్మనన నాగురుతన్ గుతిచేసి చేసి వ్యా
ఖ్యాన మొనర్చి తిన్నఁబడి కైకొనుమయ్య కుమార! భద్రముల్.

క. నినుఁ జెఱుప నెంచినవాఁడ, వన్నను * 'నేదో' కవి, యటంచును౦ దిట్టినజా
బును ఱేనియొద్ది కంపినఁ, బనుపడదే, నాదుకోర్కె బ్రహ్మాండంబే? 166

వల్లెపాలెము.

* "శ్రీగంగాభాగీరథీసమానులగు... రావుగార్కి. నీవు వెంకటరామ కృష్ణకవులకును తిర్పతి వెం(+కవులకును తంత్రము పెట్టినట్టు విన్నాను నీకు అందువల్ల వెం(+కయైనను లాభములేదు. ...నా పేరు వ్రాయకపోవుట మరచి వ్రాయలేదు. '(బూతుమాటలతో చేవ్రాలు)

ఇందు చేవ్రాలు మాలమాదిగలుకూడ నుచ్చరింపని బూతుమాటతో వ్రాయుటట్లుండ నిది యెవరినుద్దేశించి వ్రాయఁబడినదో వారిని దిట్టిన తిట్లకుఁ బరిమితిలేదు. మఱియు నీయుత్తరము కాని కార్డుపై వ్రాయఁబడినది. మొదట పెనిసిలుతో వ్రాసినపిదప వేఱొక సిరాతో దిద్దఁబడియున్నది — ఇఁక నొకమాదిరి సిరాతోఁగూడ నొక క్రాముడియుఁ గొమ్మును సవరింపఁడి మొత్తము మూఁడు వ్రాత లుపయోగింపఁ బడినవి కార్డుపైని అడ్రెస్సు మ॥ రా॥ రా॥ అని యున్నది. లోపల వేరువిధముగా నున్నది. బూతుపేరితోఁ జేసిన వ్రాలు కార్డుపైనిగూడ పెన్సిలుతో వ్రాసినది కలదు మఱియు నిట్టిదే వేఱొక యుత్తరముగూడ నిట్టి చేవ్రాలుతో నీయాన నుద్దేశించియే వ్రాసినది కలదు. విషయభేదము లేదు గాని యందలి యంశములు మఱియుం బచ్చిగానున్నవి. ఇందు రెండుబొమ్మలు వ్రాయఁబడియున్నవి. ఎన్నో బూతు లనేకవిధముల నసందర్భములుగా లిఖింపఁబడి యున్నవి అవియేవియు నిందుదాహరించుటకు రాజశాసన మొప్పదు కాని యందుఁ దుట్టదుదను వ్రాసిన తప్పుడు సీసపద్యముమాత్ర ముదాహరణయోగ్యముగా నున్నది.

"సీ॥ పురుషుండవో కలిపురుషుండవో కాని ధూమకేతువుతోడ తుల్య
మగుచు భయమొకింతనులేక నిర్భయంబుగ నీవు గ్రామమృగరాజుతో తుల్య
మగుచు, నీపలుకును దాని పలుకొక్కటియె కాని కూయుటప్పు డొక్కసారిగాని
తే॥ గీ॥ యిట్టి నీ దుష్టచరితంబు యింపుమీర, వ్రాసినాడను నేను వహ్వాయనగ.

చింతగింజపలెను.

యు. మిస్టరు. (అవాచ్యపు చేవ్రాలు)

యీపత్రికలు యితరులకుకూడా పంపినాను.

ఉ. "ఎప్పటికేని నీవచటనే సుఖముండువుగాక, నాదు పే
ర్చెప్పకయుండినన్ నృపతిచే వినిపించెదఁగాక; నీదు నా
తప్పడు పేరు లీశతవధానమునుండి మరల్తుఁగాక" యం
చిప్పని(బూనితిన్ జరిగె నిన్నియు నొక్కటి తప్పకుండఁగన్.

ఉ. ఇప్పటికేని నీయెడలనే దయ నా కధికంబు, నీదు నా
తప్పుఁ బ్రసంగ మంతగ నెదన్ జెదరింపదు, నీవు పెట్టు నా

☞ పై యుత్తరములు వ్రాయువారు వ్రాయించువారు వీనియం దుద్దేశింపఁబడినవారును జాల దగ్గఱబంధువులు. మాశిష్యులొనర్చెడి యసందర్భ ప్రసంగమును విని మందలించినందులకై వారిపంకనుండి యిట్టి యుత్తరములు వెలువడఁజొచ్చినవి. వీనికి సంబంధించిన రికార్డు సర్వమును మావద్దనున్నది. ఒకవేళ నీయవాచ్యపు టుత్తరములంగూర్చి బంధుసముద్రులు కొందరు చేరి మందలింపఁగా జరిగిన యంశము క్రింద నుదాహరింపఁబడుచున్నవి.

..."ఈమధ్య వెంకట్రామయ్య యిచ్చోటికి వచ్చినాడు. అప్పుడు యీయుత్తరము నాకు వచ్చినట్లు ప్రసంగవశమున వచ్చినది. ......వెంకట్రామయ్య తమ్ముడు సత్యనారాయణ ఎరుగక వ్రాసినట్లు దక్షిణామూర్తి మొదలగు వారియొద్దను అన్నాడట. ......దగ్గరబంధుత్వకారణమున నేమియుదలచక మాటలాడ కూరకున్నారము. పాపపుణ్యములు భగవంతునకే యెరుక. ...మా మీద లేనిపోని మాటలాపాదించి ఎవరు వ్రాస్తే వారే యనుభవింతురని...... యూరకున్నారము... వెంకట్రామయ్య తమ్ముడు మాత్రము "మా అన్నయ్య వ్రాయమంటే నేను వ్రాసినా"నని అక్కడక్కడ అంటున్నాడు. (చేవ్రాలు)

☞ దీనికి గువాయిని చూడఁ గొన్ని పంక్తు లీక్రిందవి వ్రాయఁబడినవి.

"వెంకట్రామయ్య తమ్ముడు సత్యము అక్కడక్కడ మా అన్నయ్య వ్రాయమన్నాడు గనుక ... రావున కుత్తరములు వ్రాసినానని చెప్పడముచేత వెంకట్రామయ్యయే వ్రాసినాడేమో యని నేతలచి మొదట మీవిరోధములు నామీదను కూడా వచ్చినవి యని మీ పేర వ్రాసినాను."

☞ శ్లో॥ కర్తాకారయితా చైవ ప్రేరకశ్చానుమోదకః। అను నార్యోక్తింబట్టి పైయుత్తరములలోని సంగతి సందర్భములను బట్టియుఁ బ్రాజ్ఞులు విచారించి మాశిష్యుఁడుగారి గురుభక్తిని నిర్ణయింతురుగాక. ఇతఁడు చెప్పి వ్రాయిం

తప్పుడుఁ బేరు లాలితధానము పేరును మాపుచుంట నా
ముప్పు నడంచుపొంటె నిది పూనితి నిక్కము నమ్ము మర్భకా.

ఉ. పూనిన పూనికన్ దెలిసి "పొట్టకుఁ బూనితి సైఁపుఁడంచు నా
పై నెనరుంచుఁ డంచు నొకపాటిది యుత్తర మంపికోక, దు
ర్మానపుఁ ద్రోవఁ ద్రొక్కి యపరాధము పెంపొనరించి కొంటి; వి
ద్వేనియు మంచిత్రోవఁ బడు మిం కపరాధివి కాకు వాకులన్.

ఉ. ఛాత్రత దాఁచి వేఱొక యసహ్యపు మార్గముఁబట్టి పూర్తిగా
శత్రుత వెల్లఁబెట్టియుఁ బ్రసక్తికిఁ గాని ప్రసక్తిగా గురు
స్తోత్రము లన్యథా సలుపఁ జూచెద, వింతటిలోనె నాయశ
స్సత్ర మపాత్రమాయెనె? పలుసజ్జను లుండఁ గవీంద్రు లుండఁగన్.

మ. 'అవధానం బొనరింప లేఁ డతఁడు, నాయాచార్యుఁడుం గాఁ' డటం
చవనిన్ మెచ్చఁగఁ జేయలేవు విను మబ్బా! "తప్పు సైరింపుఁడీ
యవివేకం బొనరించినాఁడ" నన నాప్తస్తోమముల్ మెచ్చు "ము
ల్లు వెలార్పంగను గొట్టి గొట్టికొనుటల్" లోకుల్ ప్రశంసింతురే.

క. "దాసునితప్పులు దండము, తో సరి"; నామాట వినుము తుచ్ఛపు వ్రాఁతల్
వ్రాసి కలహమ్ముఁ బెంచకుమో సుత! బుధు * లాడుమాటలూఁకొనదగునా.

ఉ. గుట్టును మట్టునున్ దెలియ కోయిలపిట్టవు గాన నా యెడన్
జెట్ట యటన్న నిశ్చయముఁ జేకురె నీకుఁ గుమార! నాకడన్
జుట్టమొ, దైవమో యనిన చూపున నున్న నృపాలు రెందఱో
పట్టణసీమలం గలరు పల్లెలయందుఁ గలారు పుత్రకా! 173

చినచో నడుగ నేయక్కరలేదు. పనంతటఁ దానె యాతనితప్పుఁడు వ్రాసి నచోఁ దమ్మునింబట్టి యన్నగారి వివేక మనుమేయముకాక మానదు. అయా పోకలయందలి యోగ్యతను గూర్చి భగవంతుఁడును దత్తుల్యులగు యోగ్యులును విమర్శింపఁ దగువారు.

* బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వేంకటశాస్త్రులవారి సన్నిధికి. (నవరత్నమాల)

చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీతిలకుల్ విలసచ్ఛతావధా। నరతిదలిర్పనై
జనరనాథ సభాస్థలులన్ జయంబుగాం। చిర వరకీర్తి దిక్తటులఁజెంది సముజ్జ్వల

ఉ. అందఱుఁగూడ మూర్ఖు లని యాడిరి, వేగతి నోరు వచ్చెనో
వందలు వేలు పండితులు పత్రిక లిచ్చిరి; యిందు నొక్కఁడున్
మందుఁడు గాని పండితుఁడు మంచి వివేకి యొసంగఁ డొక్కఁ ? నీ
చందముఁ జూచినన్ దెలియు సాహసి వం చెటువంటి వందకున్.

చంద్రికాపరి! స్ఫురణముఁజూపఁ బండితులు భూరిముదంబున సన్నుతింపఁగన్। ఉ॥ ఆరయ సర్వశాస్త్రములయందు సుపంచితమైన సాహితీ। ధోరణి మేలుమేలని బుధుల్గొనియాడఁ గవిత్వవిద్య కా। ధారము వీరలే యనఁగఁ దద్దయు మించు ప్రాగద్తగాంచి యా। ధీరు లుదారభావమున దీపితులై విలసిల్లుచుండఁగన్. ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణు లను పిన్నకవీంద్రులు నేఁడు వారికిన్। వంకలఁ బెట్టి వారల ప్రబంధములందు విమర్శనంబునాఁ। గొంకక వ్యర్థలోపములు గూర్చుచు తాతకు దగ్గు నేర్పరై। యింకిటఁ బండితోత్తములకెల్లను గర్వముగాఁగఁ దోఁచెడున్॥ ఉ॥ పిన్నలువారు పైకొను కవిత్వమదంబున బద్ధులే యిఁకా। కొన్నను రాజబాట గొని కుంజరమేగ మృగంబులెన్నియో;। వెన్నడి కూసినన్ బరువు వీడ్కొనునో కరికంఠము వించి లో। నెన్నక పీరియ్యాది యుపేక్షయొనర్చుట మేలు సూడఁగన్... ఉ॥ వేంకటరామకృష్ణసుకవి ప్రవరుల్! వినుఁడీరు సత్కళా। సంకలితుల్ కవిత్వరసజ్ఞులనం చెఱింగిరి మీరు ప। ద్యాంకములం గనుంగొనిన నద్భుతలీల శతావధానమా। తంకములేక చేసిన విధంబును దెల్లము సేయు మీకృతుల్॥ ఉ॥ ఐనను మీకళావిభవ మంచిత చారుకవిత్వశక్తియున్। ధీనిధులందుఁ గీర్తిగను తిర్పతి వెంకట సత్కవీంద్రులన్। మానక నిందఁజేసెడి క్రమంబునకున్ బనిపూనినట్టుగాఁ। గానఁగనయ్యెడున్ పగవు గాదిది పండితులైనవారికిన్॥ ఉ॥ పిన్నలు మీరు వారు కడుఁ బెద్దలు విద్యలకున్ ప్రాగద్తకున్। వన్నియ గాదు మీకుఁ బెడవాడను వారలతోడఁ బూన; మీ। కున్న కవిత్వశక్తి బుధులొప్పఁ బ్రబంధములందుఁ జూపుఁడీ। చిన్నతనంపు చేఁతలు రుచించవు మీకపకీర్తి దెచ్చెడున్॥ చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణులార! యనేకరాట్సభాం। తరముల మీరు గాంచిన యుదారయశంబున కీర్ష్య ఁ డెట్టుటె। వ్వరు విలపించినన్ గొదవ వచ్చునె సూర్యుని జేటగప్పినన్ గురువగు తత్ప్రకాశమునకుం గొఱవచ్చునె కాన మీరు బం। ధురమగు శాంతిభావమున నూల్కొని యెప్పటి యట్ల యుండుఁడీ॥

ఇట్లు

ఆడవి సాంబశివకవి.

ఉ. 'కాకవు లెల్లఁ గాకవికిఁ గాలికి మువ్వనుగట్టి' రంటివే !
యేకముగా జగమ్ము లివి యెల్లను మ్రింగెడి నీదు బావ "ము
క్కాకలుదీరినట్టి కవిగండని గా" నెటు సెప్పె నోట? నీ
కాకవిఁ గూర్చి, తాను నొక కాకవియో, కపియో, పికంబొకో?

చ. "భయపడ కేను రా" ననుచుఁ బల్కితి జ్ఞప్తి యొకింత లేద! యా
శయమునఁ జూచికొ మ్మొకట స్వాంతము మండి పిఠాపురంబు నా

"...తే॥ గీ॥ అట్టిమీయొద్ద విద్యల నభ్యసించి, కయిత మల్లంగ నేర్పును గాంచి తుదకు, మీరుగురువులు కారనిమిమ్ముఁ దెగడు, ననుఁగుశిష్యులు గలరని యనఁ గవింటి. క. వారలదెసఁ గోపింపక, తారూరక యుండవేఁడెదను గాకున్నన్ దారించుక కోపించిన, వారికి సేమంబుగాదు పండితులారా! ఉ. ధర్మన ముఖ్య లోకతపధానశతాంగమ! దారినూపఁగా, నిర్మలమైన మార్గమున నిన్నల తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్, కూర్మిని దేశదేశములఁ గ్రుమ్మరఁజేసిరి నేడునీదుదు, ష్కర్మమదేమొ యార్పుచును గాకవులీడ్వఁగ దోర్లెదక్కటా. క. నీకుఁగల యశము నెడదిదె, కాకవులంబాఱఁదోలి ఘనతిర్పతి సు, శ్లోకుఁడును వేంకటేశుఁడు, సాఁకుచున్నారు నిన్ను జయ మగు నీకున్. సూర్యభట్ల వైద్యనాథం.

— — —

.... శ్లో॥ యేగిరతం ప్రతిదినం పఠంతి సుబుధాస్తుతాః, తే గురుద్రోహ పాపాత్ప్ర, విముచ్యంతే న సంశయః

ఇట్లు, రామనాగేశ్వర భక్తిరస ప్రధాన కీర్తన శతకత్రయ నిర్వచనాంధ్రరఘువంశ కావ్యకర్తయగు:— భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రి, హెడ్ మాష్టరు.

మండవల్లి, లింగాలపోస్టు, కృష్ణాజిల్లా. 11-12-12

Injeram 6-8-10

"...ఉ॥ పూతచరిత్రులైన తమబోఁటిమహాకవులందు వ్యర్థపుం, జాతురిమీఱు వాగ్వ్యయము, సల్పినచోఁ దమరెంతయో మహా, ఖ్యాతిని గాంతురంచు మదిఁగర్వముచే నిలఁగొందఱుందురా, నీతివిదూరులన్ గనిన నేరమటంచుఁ దలంచకుందురే. చ॥ కవులని పేరుపెట్టికొని కాలముపుచ్చుచు నొక్కచో మహాకవులను ధిక్కరించుటయె కార్యమటంచుఁ దలంచువాఁడు కా, కవియగుఁగాని సత్కవికిఁ గాకవి నామ మదెట్లు చెల్లు స, త్కవులకు దీనలోచమది గల్గ దొకిం

దయకు నివాసమైనయెడఁ దత్తఱ మందవొ? పాఱిపోవొ? ని
శ్చయముగఁ దెల్పుమీ! ప్రతిన జార్చెద, వెంటనె వచ్చి తీరెదన్.

ఉ. చక్రముఁ బట్టనే ననుచుఁ జక్రి ప్రతిజ్ఞయొనర్చియున్ దురా
పక్రమ మేగు దేర నది పార్థునుపేక్ష యటంచు నెంచి 'యీ
యక్రమ మెట్టుసేతు నన్నతాత్ముఁడ నయ్యెద' నంచుఁ గొంకకే
చక్రము దాల్చె శౌరి, యది సాహస మిచ్చెడుఁ గాక నాకిటన్. 179

చుక యెంచి చూచినన్. గీ॥ గురువులనె వెక్కిరించెడు కుమతులింక, తల్లిదండ్రుల నేరీతిఁ దనుపగలరొ, యహహ? వారల నేమనియనఁగవచ్చుఁ, గాలమాహాత్మ్యమనియెఱుంగ వలెఁగాక.

వెలువలి వీరశంకరమూర్తి, సా॥ చింతామణి.

మ॥ గురువే బ్రహ్మ, గురుండె విష్ణువను, వాక్యాన్ దూలఁగాఁ బుచ్చియే తెరువో మాకమరెన్ గదా యనుచు నెంతే యుబ్బి చబ్బిబ్బుగా, సరసుల్ మెచ్చఁగ నెట్టులోఁ బరమదే చాయన్ బొసంగున్ బరా, త్పరుఁడెట్లారక యుండుఁ, దప్పని ననేలా ప్రశ్నమే లేదు, మీ, రరయుండీ యిదె బోధనేతువని సత్యం బెల్లఁ జాటించు మీ, గురుశిష్య క్రమబోధి గీరతమునాకున్ బంపుఁడీ యొండు......

ది 4-3-1911

శిష్టా వెంకటసుబ్బశాస్త్రి
పొన్నూరు పోస్టు, కరికిపాడు

క॥ శ్రీ తిరుపతి వేంకటకవి, నేతలకు జగత్ప్రసిద్ధనిరుపమనిత్య, ఖ్యాతి శ్రీవృతులకుఁ గరు, ణాతత్పరులకు విపక్షనాగహరులకున్. గీ॥ అస్మదీయాభ్యోగేశ మాహాత్మ్యమందు, గురుమణీమాలలో మిమ్ముఁ గూర్చుకొనెడి, వైభవము పట్టుకున్నను వ్యాకరణము, గలిపి ముందేని సద్దాని గరుణ నిడరె. గీ॥ వాయస వ్యాసముఖమున వారెకృష్ణ, పక్షితకునొప్పికొనినట్లు స్పష్టమగుటఁ గోకిలలకు రామాభిఖ్య కూడ దనుట, వారె కాకములుగను గావలసియుండు.... సీ॥ కాకంబు పేరిడి గ్రంథంబుమందు గాఁ గష్టించి చేసిన కారణమున, 'పాపీచిరాయు' వన్వాక్యానుగతిఁ జిరజీవితకు గురుదూషించుకతన, పులిఁజూచినక్క" యనొప్పిల్కినే తద్వాచ్యబాధక నామము ల్వదలుకొనుట, బలివేయువిభువీడి బయలెక్కినను తలన్ దక్కువమనకని తారియుంటఁ గీ. గాకవీట్పద పట్టాభిషేకమునకుఁ

మ. అవధానం బొకమూల నుంచు మది యేలా, చక్కఁగాఁ బద్యముల్
జవిగాఁ గూర్చి పఠింపఁ జాలుదువె? నీచాతుర్యముల్ జూతు మీ
యవనీశుం డయిదే నిమేషములు నా కర్పించుఁగా, కా దినం
బెవియుల్ జూడక వీడకే నిలుచునట్లోఁ జేసి మెప్పించెదన్. 180

చ. అయిదు నిమేషముల్ "టయిము" నర్పణఁ జేసియు నైదు యామముల్,
పయి నెల లైదు, పిమ్మటను వత్సరముల్ మఱియైదు నిచ్చి "మీ
దయ" యనిపించుకోఁదగిన దార్ఢ్యము సద్గురుపర్య లిచ్చి; రీ
మెయి నది చూపఁ గాకము ప్రమేయము గల్గిన నోపికల్ బికా. 182

చ. వెనుకటి పోల్కెఁ గాక మిది వృద్ధగుటం బని సేయలే పటం
చనుకొనినాఁడ వో తనయ! యజ్ఞుఁడవై కద? కాక మంటి దా
నిని జరకేవిగాఁ దెలుపు నిర్ణయముల్ విన వోకొ? యెప్పుడో
క్కనియతి నేకనంబడెడిఁ గాకము లోకమెఱుంగదే సుతా. 182

ఉ. "కాకము వచ్చె" నంచు నృపకాంతునితో వచియించు వాఁడవో!
లేక "బక" మ్మటందువో? మలీమసఁ డందువో? కోఁడు దర్శనం
బీక యనాదరించు నటులే ఘటియింతువొ? తత్సభాస్థలిన్
మూకత సంఘటించెదవొ? మొక్కెదవో? మఱి యేమి చేసెదో. 183

దగిన వారలు వారలే తగరు మీరు పరిభృతత్వంబు "సందర్భ పద్యములను, జెప్పి కొనుటకు ఫల మిదె సిద్ధమయ్యె.... గీ॥ మొదల శిష్యగాఁ గొనుఁడని మొదలు పెట్టి తుదకు నే పేరెము చెప్పఁగాఁ బోఁడఁగినట్టి, తప్పు సైరింపు నాయెడ దయ నుంచి, వారితోఁ బోరు చాలించవలె క్షమించి. గీ॥ అహాహా! యెవరెంత ఘనులైన నన్మృత గాదు, లగుచు గురుశిష్య మర్యాద నంతరింపఁజేయఁగాఁ గూడదటువంటి శిష్యులేల? యున్నకీర్తికిఁ జోటు లేకున్న పిమ్మట. గీ॥ ఎవరి పాటవ మెట్టిదో రూప మెఱుంగ, రెండు కసములతో వాద మేమి ఫలము, పెనిచి విషవృక్ష మేనియు జెఱుకరాదు, తమకుఁ దెలియని ధర్మముల్ ధరణిఁగలవె. ఉ॥ గీరతపద్య పుష్పములఁ గింకవి పంకజముల్ ముణింగ గం, ధీరవచోఘునద్యముల పెంపునకుం గవికేకిలోక మిం, పారఁగఁ దాండవించెను మహాత్మకదంబము లుల్లసిల్లె నా, భారత మేమి లెక్క యను భంగిని గీరతమున్ జెలంగెడిన్.

బందరుతాలూకా
పెడన.

సాధుజన చరణసేవకుఁడు
మల్లంపల్లి మల్లికార్జునుఁడు.

క. నాకింపనాదమును విని, కాకమె యనుకొనునో యేఁడు "కవిమూర్ధన్యా
నీ కిట్టు లనఁగఁ జెల్లునె!, సీ! కలిపురుషుండ వంచుఁ జీవాట్లిడునో". 164

సతీర్థ్యసంప్రార్థనము.

(జే. ప్రభాకరశాస్త్రి) స్వధర్మపత్రికనుండి.

శా॥ అమ్మా! భారతి! కేలుమోడ్చుకొని నిన్ యాచింతు నొక్కింత నీ
సమ్మానమ్మునఁ జేసి యీభరతవర్షమ్మందు విద్యాతరుల్ రెమ్మల్ కొమ్మలు గల్గి
పల్లవతుల వర్ధిల్లన్ వలెన్ సర్వశాంతమ్మై పోవలె నెందుఁ బండితవివాదస్ఫార
దావోద్ధతుల్॥ మ॥ ఉపసంహరిండయ్య సతీర్థ్యులార! యుడుగుం డోహో యనో తప్పౌ
నో మీ యుడుగుల్ దుష్క్రిక్కి విధేయభావమున నభ్యర్థించుచున్నాఁడ, మీ నుడు
గుల్ పత్రికలోఁ బఠించి రవి కేసుల్ సూచినట్లయ్యెనే, చెడుగుల్ కోకిలకాక
ముం గనిన మీ చెద్దిమ్ములన్ మెత్తురే॥ ఉ॥ శ్రీకర చెళ్లపిళ్లకులసింధుశశాంకుని
వేంకటేశ్వరాఖ్యాకుని సద్గురుప్రవరుఁ గాకినిగా మతి నిష్కళంక స ద్దీక్షుని
దత్తమున్ దిరుపతిన్ గురుపండితుఁ గొంగఁగాఁ దనుం గోకిలఁగా వచించు
కొని కొండొకకైతము వెల్లడింతురే॥ శా॥ అచ్ఛానేకమహర్షినిర్మితకుహార్హా
చార నిర్మాణముల్ స్వేచ్ఛాచారులు నేఁటికాలమునయం దెందెందటో విజ్ఞవే
షచ్ఛన్నుల్ పడఁగొట్టి నందు గురుశిష్యన్యాయనిర్మాణ మూ లోచ్ఛేదమ్మున
కీపు పాల్పడితిరో కో! రామకృష్ణాహ్వయుల్॥ ఉ॥ చిల్లులగవ్వయే నఖిలషిం
పక విద్దియనేర్పె కూర్మి సం ధిల్లఁగఁ గాంచు సద్గురు విధేయతమైఁ గనుచుం
బాడిం బడం బల్లనివేశె సంస్మరణ సల్పుచు నుండుటలేక యిచ్ఛమైఁ గల్లలుపల్కు
చేమి యధికమ్ము గణింపఁ దలంపుఁ గొంటిరో॥ చ॥ శ్రమపడి విద్యలం గఱపి
సాఁకి ప్రయోజకుఁ జేసి వృద్ధికిం బ్రిమదముఁ జెందు సద్గురు సభాస్థలిఁ బేర్కొను
టాత్మగౌరవ క్రమపరిహారకారణముగాఁ దలపోసెడువారి నేరిఁ గా నము
చిన మెప్పు; శిష్యుడు కనన్ విన నయ్యెఁ గదయ్య యియ్యెడన్॥ మ॥ గురువుల్
తిర్పతివేంకటేశ్వరులు మీకున్ మాకు నొక్కంబు; త త్కరుణాసారమె కార
ణమ్మరయ విద్యాబీజ మొక్కింత యం కురమందన్ మన కెల్ల నిక్కముగ
మాకున్ వారికిన్ శిష్యతా గుణతల్ లేవను మానుడుల్ వినిన చేకూర్రుండు
నుం గుందెదున్॥ ఉ॥ "చెప్పుటలేద" యంచును వచించితి రొక్కఁడఁ జెప్పె,

ఉ. చూడఁగ నిచ్చయున్నయెడఁ జూపెద నాదగు వార్థకంబు, నిన్
జూడ మనంబునం గలదు నూ సుత! పుట్టెఁడుకోర్కె; బావ కీ
జాడ తెలుంగఁ జెప్పి యొక జాబును బంపుము "ఫైరు" తీరు నె
న్నాడెడ, శక్తిఁ జూపెద నహో! యని మీనృపుఁ డక్కజం పడన్. 185

సేసియుం। జప్పనికూఁతలే" యనుచు సాహసమెల్లను వెల్లడించినా। గొప్పలకుప్ప లార! జగ ముందు టెక్కింగి యిటుల్ లిఖింపఁగాఁ। జెప్పఁగ మీకు నెప్పగిదిఁ జేయియు వాయియు నాడెనో గదే॥ ఉ॥ అన్నా! వీరును బండితప్రవరులే యన్పించుకోఁ గల్గిపై। నెన్నండే నొకశిష్యుఁడుం గలిగి వాఁడింతేని యంతేని వి। ద్యన్నిక్కమ్ముగ మీకడం జదువనై యల్పజ్ఞుఁడే యయ్యె మీ। కన్నన్ మిన్న నటంచు మిన్నుఁ గన నెట్లో మీకుఁ జింతింపుఁడీ॥ ఉ॥ వేంకటశాస్త్రిపండితకవిప్రభుపాదము లాశ్రయించి ని। శ్శంకముగాఁ గడించితిమి శక్త్యనుసారము సంస్కృతాంధ్రికా। లంకపసాహితిం గవనలాఘవముం దగు శబ్దశాస్త్రముం। జంకము యేము; మాచదువు సర్వముఁ బెక్కురుణాత్తమే చుఁడీ॥ ఉ॥ పొల్పుగ నభ్యసించితిమి మువ్వుర మేకముగా ననల్పమో। స్వల్పమొ శబ్దశాస్త్రమునయందు నవారి కులీనుఁ డేనునుం। దెల్పఁగ నేమిలాభము! గతించెను వేంకటరామశాస్త్రి యుఁన్। వేల్పెలుఁగున్ గురూత్తముఁడు వేంకటశాస్త్రి మహార్థబోధముల్॥ ఉ॥ అంకిలిలేని చెల్మి కిరవైనయతం డతిశాంతమూర్తి ని। ష్పంకస్పృదంతరుండు ప్పిసుపాటికులోద్భవుఁ డాత్మవేదిశ్రీ। వేంకటశాస్త్రిసద్గురుని ప్రేమునిడి కెంతయుఁ బాత్రి మింక మా। వేంకటరామశాస్త్రి కెన వేయిటి కొక్కరుఁ డేని కల్గునే॥ మ॥ 'గురుఁడున్ దైవము లేఁడు నేఁ డకట! యాంగ్లో విద్యలన్నేర్చు బా। లుఁ' కంచున్ వచియించు పండితుని సోల్లుంఠమ్ముగా నొక్క నే। ర్పరి యాంగ్లేయు కలార్థి "మీచదువు నేర్చన్ శక్తి చేకూరునా। వరయుం" డంచును మిమ్ముఁ జెప్పె నఁట, యయ్యా! యింకఁ జాలింపుఁడీ॥ ఉ॥ ఏల వృథాపరియాపపడ నెవ్వరలుంగరు మీకవిత్వపుం। బోలిక చాలికల్ తెలుసవో గురులెవ్వరో తేటతెల్లగాఁ। జాలును జాలుఁ గన్గొన నశక్యమటంచును బాలుదాత్రిపు మా। జ్ఞాలము కన్నమూఁతలిడు చందము దోఁచెఁ గదయ్య యియ్యెడన్॥ ఉ॥ పుట్టకమున్న వెత్తలయి పొల్చినఁ బొల్తురుగాక పాదముల్। పట్టిపఠింపరే నిజముపల్కుఁడు వేంకటశాస్త్రి చెంత; హా। దిట్ట లటన్న పేరు చనుదెంచెనో లేదో యొకింతలోన

క. నీవుగ్ర, బావయ్య, నృపుఁడును జేవ యనఁగ నిట్టి దనుచుఁ జెప్పికొనంగా
నా వెఱ్ఱిపాట పాడెద, దేవుఁడు గలఁ డంచుఁ దెలిసి తిరుగుము తండ్రీ! 186

మీ! కిట్టిమతుల్ జనింపవలెనే గురుఁ గూఱిచి సత్కవీశ్వరుల్॥ మ॥ నుడికార
మ్మొవ మించుగ్రంథము లనెన్నో కూర్చుచున్ 'శిష్యుఁడా! కొడుకా!' యంచొరు
లెంచ మించుదయఁ గన్గొంచుం దగన్ విద్యనేర్పెడు కారుణ్యపుఁ బ్రోవుమీఁద
నదె తప్పుబుద్ధుల్ వచింపించె దో! చెడుకాలంబ! యోఁతింగి యింకఁ జనుమీ!
చీవాట్లపాల్గాకుమీ॥ సీ॥ వీనుదోయికి విందు వియ్యంబిడుమేల్మి నుడికారము
లకుఁ జేర్పడినవాఁడు! సిద్ధంపుఁ దేటతేనియచవుల్ గలకైత వెలయింప నెన్ను
కొసలవాఁడు గొరుశిష్యులకుఁ జిక్కులుదీర్చి నెఱవిద్దె నెలమి నేర్పఁగఁ బద్దు
గలుగువాఁడు! తెలుఁగు దేశమున వర్తిలు నెల్లరాజుల నలరించి విఖ్యాతినలరువాడు
గీ॥ 'కావు కావని' మొఱ చెడుకాకి యయ్యెఁ! జిప్పకూఁతలు నేర్పెడు చేలయయ్యె
నకటకటా! విపరీతమ్ముగాఁ బికత్వ! మెనయఁగా నతని శిష్యుఁ జేకొనినకతన.

చంపకమాల.

"తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తేఁకుఁ మాకడ వారు విప్పనే। రరు,
మముఁ గూడఁ గొంకుదురు, రా రిటకున్, పిలసిల్లినార మే మిరువుర మిప్డు వార
లిసె నీళ్లు వేళ్లు" మటంచుఁ గొంచకే। తలుచుగ వీరు పల్కిన పదంపడి
వైరము మీకె మీరలా। తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరుల శిష్యులటన్నమాట సు।
స్థిర; మిఁకఁ జాలుఁజాలు గురుశిష్యులకా యిటు గ్రుద్దులాట! యె। వ్వరయిన
విన్న నేమనుదు; రద్దిర! యేమనుచున్నవార లి। త్తఱిని యెఱుంగుఁ; డెంత క
వితామహనీయత కల్గెనేనియుం। గురులకు పంగనామములు కూర్పఁదలంచుట
పోలునే? నిజం। బగయుద మైనఁ గాని కలదా యల తిర్పతివేంకటేశులం।
దొరసెడిపాటివేత్తృతయుఁ। దుందుడుకం దిలికేరు; నిక్క- మెక్కఁడిని బోల్ప
వచ్చు శతఘంటమహాకవితావిలాసినీ। సురుచిరభోగభాగ్యములఁ జూరలఁ
గొన్న రసజ్ఞవర్యుల। తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీవరులన్। మొనమొన్న వారి
డ। గ్గఱిని పరిశ్రమం జరిపి కైకొనినట్టి యొకింత పాండితిన్। విరిసెడు కైత
మున్ గెలిచి వీధికి నెక్కుచునున్న మిమ్ములన్। తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల దీటగు
వారని పేరుకొందురే। తలుచుగ వీరునున్ శతవధాన మొనర్తుమటంచుఁ జెప్పి
కొం। దురకద! యెయ్యదీ పటుమతుల్ మన తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్। జర

శా. "పీడన్ జాలక నెంటవెంటఁ బడు నీ వేయిండ్లపూజారి యే
వాఁడన్ జూచినను బరించు" టది భూపాలుండె పాలించఁగా
'శ్రేడీ యాతఁ' డటంచు నేత్రములు కెంపెక్కంగ నిన్ జూచుఁ గా
కూడన్ గొట్టెడుఁ గాక నిర్భయదురుక్త్యుద్రేకసౌభాగ్యముల్. 187

పిన వానికిన్ సవతు సల్పఁగ నొప్పగునట్టి దెవ్వఁడె। కన్నరణిని జల్పి లెక్కడఁ?
బ్రకాశము సేయుఁడు దాని వైఖరుల్। చిఱుతలు పోవఁబోవఁగఁ బ్రసిద్ధి
వహింపఁగ నర్హులక్కటా। గరువపుఁ జెద్దయముల్ గలుగుఁ గా కవి యొండొక
చోటఁ జూప కా గురువులపట్లఁ జూపఁ దొరఁకొంటిరె ? లేక జగమ్ము మెచ్చ
మీ। పసువున కల్లవారు గురుపట్టమునంద వనర్హులైరె! భా। స్వర శరదిందు చం
ద్రికల చాడ్పున నెల్లెడ వెల్లిగాంచి దు। స్తర మగునట్టి వారల యశంబును
దాఁటఁగ, మాటుపుచ్చ మీ। తరమగునే! తలంచుఁడు వృథా కృధ నింపకుఁడయ్యా!
అయ్యో బో। జరిగినదానికేమి సువిశాల మనస్కులఁ జింతచేసి యి। ప్పరుసున
నింక దండుగ వివాదములన్ మతి నమ్మ చేయ కా। తిరుపతి వెంకటేశ కవిధీరుల
శిష్యుల మంచు మించు సం। బరమున నాత్మశుద్ధిమెయిఁ బల్కినమే ల్కవితా
ధూటి మీ। పరమయి యింపునింపు, గురువర్యులకుం పగు శిష్యులంచు మి। మ్మర
యుదు రాదరింత్రు ప్రజ లందఱు, దాన యశంబు మీకుఁ జే। కుఱు, గురువర్యు
లున్ మిగులఁ గూరిమిమీఱ మిముం దఃంతు, రీ। శ్వరుఁడును మెచ్చు, మేముఁ
గడు సంబరముం బడువార, మేమి యుం। బొరయను బొచ్చెముం గలుగఁబోదు
యథార్థముఁ జెప్పినాఁడ న। క్కఱగొని నాదు పల్కు వినఁగల్గిరయేనియు
నాఁటనాఁట దు। ష్కర నిరవద్యహృద్యశతఘంటమహాకవితాలతానవాం। కుర
ములు వాడిపోక చెలఁగున్ మెలఁగుం పలు తావులందు ముమ్మరముగ నల్లిబిల్లి
గొని మంజులపుం జిగురాకులెత్తి క్రొం। బరిమళముల్ వెలార్చు కుసుమమ్ములఁ
బేరిమిగాంచి మిమ్ములం। బరిణత సత్ఫలమ్ముల ననారతముం దనియించు
చుండెడున్. మ॥ 'తల కెక్కం గరువమ్ము, వీఁ డెవఁడురా! ధైర్యమ్ము మై
మాకుఁ ద। ప్పులు నొప్పుల్ గణుతింపఁబూనెఁ దలవంపుల్ కావలెన్ వీని'కం।
చలుకం జూపఁ దలంతురేని యొక లెక్కానే! నుపాధ్యాయునిం। దలదాఁటం
దలపెట్టు మీకు భయమందన్ రామకృష్ణాహ్వయుల్. శా॥ తేటల్ దేరిన సత్క
విత్వమునఁ గీర్తిం గాంచుచున్నట్టి మీ। బోఁటుల్ యత్కవితామృతాంబుధికి
నంభోదంబులై రా నిరా। ఘాటుల్ తిర్పతి వేంకటేశ్వరులకుం గారాపు
శిష్యుండ నామాటల్ కొంచెము వీనులన్ జొనుపుఁడీ మన్నింపుఁడీ వేఁడెదన్.—

క. వృద్ధుఁడ నని, ప్రకటించితి కుద్ధుం డగు భీష్మముందు "కోఁకిస్క" గజ
శద్ధుండు కర్ణుఁ డేమగు ?, శ్రద్ధమెయిన్ భారతమ్ముఁ జదువు కుమారా !

తే. గీ. ఒక్కనీవు నన్నాడెడి యూషరోక్తు
లెన్ని భూషణోక్తుల జనియింపఁజేసెఁ!
గాక నేనెంతవాఁడ సత్కవిగణంబు
నన్నుఁ బొగడుట కోయవినయధురీణ! 189

ఉ. వందల లెక్కయే మకట! వారక లక్షలు వచ్చుఁగాక యే
వందయుఁ దండ్రిపేరు గురువర్యుని పేరును మార్చి చెప్పఁ; డీ
చందములం దొకానొకటి సాధ్యముగాఁ గనుపట్టె నీకు; ము
న్నుం దిఁకనొక్క టింక నొక మోఱకు సాధ్యము చేయునో కదే ! 190

మ. 'అల నారాయణశాస్త్రి నీ వెఱుఁగుదే?' యన్నంత నవ్వారికిన్
దల పంకించి యెఱుంగుటన్ దెలిపెదో? 'తత్పూనుఁడ న్నే' నటం
చెలమిన్ బల్కెదొ? చెప్పుమయ్య! యటులే యీవన్నుఁ బ్రశ్నించినన్
దలపంకించెదవంట! "శిష్యుఁడనె" యన్నన్ లోపమే పుత్రికా! 191

......చ. తిరుపతి వెంకటేశ ఫణిదేవుల వీడ్కొని రామకృష్ణు "లీశ్వర! మఱి వేరులైతి" మని పల్కఁగ "నీశ్వరవేరు" లన్నయా । ట్లరసి యపార్థమూని శర ణార్థుల వ్యర్థులుగాఁ దలంతురే । తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నీనశరణ్యులుగాఁ సత్కవీ! చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశము లన్నియు గెల్చియుండియున్। సరి సుఁడు పీఠికా నగరనాథుదరిం గల రామకృష్ణులీ । చిఱుతపుఁ బ్రాయపుం గవిత చెప్పగఁ నేర్చుట తా మెఱింగియున్ । దురమొనరింప రమ్మనుచు దూఁకఁగ ధర్మమె సుంతయైన మా । నరపతినైనఁ జూడ వలదా? వలదా? మరియాద శేరికిన్.

ద్విభాష్యం ఫల్లకవి
గోదావరి జిల్లా, పిఠాపుర డివిజన్, దుర్గాడ.

(మఱియు నీసుకవి శ్రీరాజావారి సన్నిధికంపికొన్న ప్రకృతవిషయపుఁ బద్యములలోఁగొన్ని)

.........చ॥ తిరుపతి వెంకటేశకవిధీరులు వేంకటరామ కృష్ణధీ, వరులు కవిత్వసంగతుల వాదములాడఁదలంచి పత్రికల్, జరుపుచుఁ గయ్యముల్ పెనుచ

చ. జనకుని పేరు డాఁచినను సత్సభ నంతగ శంక రాద, త
ద్దినమునఁ దండ్రి యెట్లొ సభ దేశికుఁ డట్టిఁడె; యెట్లు డాఁపఁగాఁ
జను గురుపేరు? నీ కెఱుక చాలక కీరితి కిట్లు డాఁచితె
ట్లును బయలెక్కఁ గన్గొనుము లోకము మూయను మూకు డున్నదే!

సాగిరి తామడిగాఁచి తీర్పఁడీ, మఱపక రావు వెంకటకుమార మహీపతి సూర్యరాట్ప్రభూ .... ఉ॥ గాసికిమూలమన్న? మొనకాదిది, నోటికి వచ్చినట్లుగాఁ, గూసెదరే మొకో! యనినఁ? గోవిదగోష్ఠి, దురంతకృత్యముల్ దోసములన్న సత్కవులతోఁ బని, రాజసభాంతరంబులం, దీసభ సేయ నొప్పమికి హేతువు లెవ్వియు లేవు భూపతీ! క॥ మనరామకృష్ణకవులును, ఘనతరవిద్యాప్రవాహ గాంభీర్యులు నా, చ్చను గెల్తురు గెల్వక పో, యిన మాత్రము చేఁ గళావిహీనులగుదురే! ఉ॥ ఈకవిశూరవైనము మహీపతిపిన్నను గంటలో పలక్, బాపక యుంచునే పతి వినంపగు యత్నము సల్ప మంచునన్, లోకులు ప్రోత్సహింప జనలోలుఁడనై శ్రుతపఱ్చుకొంటిఁ గా, మ్మా? కవిపాల వేంకటకుమార మహీపతి సూర్యరాట్ప్రభూ?

దుర్గాడ
గోదావరిజిల్లా.

ఇట్లు, పిన్నవించుకవి, రాజవిధేయుఁడు
ద్విభాషిఫుల్లకవి.

ఉ॥ పోకగన్న నాఁడు గని ముచ్చటచే రసముంచి పెంచితీ। వోకవి రాజ! సద్గుణకళోదయశాలివి గాన దాని కిం। పాకసమాఖ్య వృద్ధి గను పట్టునఁ దాఁగను పట్టె నెట్టనన్। నీ కెన పోలకున్న నిఁక నేర్తురె? యన్యులు మిన్నకుండగన్. ఆ॥ వె॥ ఉభయ శాస్త్రములని కాక యుపరశాస్త్ర। మొండు నుపదేశమాత్రిన యూహసేయఁ। జాలియును జాల మింతటి మేటిగురులఁ। దిట్టి నోరెత్తు కోయి దిట్టతనము.... ఆ॥ వె॥ శ్రోత్రియుఁడు పుత్రుఁ జూడరావు డదధి। కారియగుటఁ దోడి ఘను లడిగినఁ। దనకుఁ దెలియదన నితని తల్లి సరయుఁడీను చతండు పల్కవనఁగఁ బిసవె.... ఆ॥ వె॥ మగని మంచి దాఁచి మన్నించు గోమ యొడ్డ। గురుని దొలఁగి లాతి గొప్పసేయు। శిష్యుఁ డింక నెద్ది సేయనోపఁడు కలఁ। గూడ దీ జగడము గురువరేణ్య. శా॥ నీ హంసత్వము గాంచి యెల్ల బుధులు న్నిన్నాత్మ నసోల్లాసిగా। నూహం జేర్చిరి యొద్దుకా కవిజనశ్రీరాజించిసద్భావ భూ। పాహారత్వమె కాంతుని క్కొరుల హంసమ్మన్యులన్

శా. ఏఁ దిట్టన్నను నీవు దిట్టెదవుగా! యేసీమలోఁ జెల్లు నీ
వాదం బేగతి నెగ్గు? నేల విడి యెవ్వారేని వర్తింతురే!
లేదే! శిష్యుఁడు దేశికుం డనునెడన్ లేశంబు భేదం బహో!
పాదంబున్ శిరసెక్కఁడౌనె యరరే? ప్రాజ్ఞుండ విట్లాడదే. 193

ఉ. చప్పనికూఁత కాకికడ సంగ్రహణంబొనరింపపట్ల ని
న్నెప్పుడుఁ గాని తిట్టుటదొ యించుక మెట్టుటయో తటస్థమా
టొప్పఁగదా! సరాసరిగ నొజ్జను దిట్టితొ? మెట్టితో? దగన్
జెప్పఁగదయ్య! యిప్పుడటు సేఁతకు సిద్ధపడన్ గడంగెదే! 194

గ్రాంకృతి। వ్యాహారోద్ధతుల స్వర్గల్లు రిఁక నేలా వారితో వాదముల్. చ॥ సిరియును వాణియు న్నిను భజించెను మున్నె యనన్య యుక్తిఁ ద। కొఱఁత లెటుఁలాడ నేమి గుణకోటిఁ దలిర్చితి రాజు పెల్లఁ జా। మరములుదాల్చి భూషలిడి మాటికిఁ గొల్చిరి యుప్పసంబు గూ। ర్చిరి యసమానకక్ష యిటుఁ జెల్లునె? తిర్పతి వేంకటేశ్వరా.

ఇట్లు,
తాడేపల్లి వెంకటప్పయ్య శాస్త్రి, చందవోలు.

ఆ॥ వె॥ గురుఁడు కాక మనుచుఁ గోకిలమని తాను। పిల్చువీఁగ నెపుడు బెదరి బెదరి। తిరుగుచుండి గానవరములఁ బ్రాపించెఁ। ద్యాగరాజు రాయోగవిదుఁడు.

హరి నాగభూషణం వ్రాలు.

హితోపదేశము.

ఆ॥ నవశతావధాన కవిలోకమణులార। రామకృష్ణులార ప్రాజ్ఞులార। శిష్టహితుఁడు గాడె శ్రీ జగన్నాథము। చేయు హితము మీరు చేకొనవలె. తే॥ కాక కోకిల వ్యాసంబు, గడఁక వ్రాసి। గురుల నిందించినా రీసీ? కొంక కింత। మీరు విద్యా విశారదుల్ సారమతులు। కారె మిమ్ము నేమంచు నేదూఱువాఁడ. క॥ ఎఱుఁగనివారికి బుద్ధులు। గఱపుట మఱి దిద్దుటెందుఁ గరము సుకరమా। నెఱిఁగియు నెఱుఁగనివారల। తెఱఁగునఁ జరియించు మీకుఁ దెలుపం దరమే! క॥ అపచారంబని యోచక! కృప విద్యలు నేర్పు వెంకటేశ్వర

ఉ. కాకము మీఁదఁ బెట్టి యిటుకాఱులు మీఱుటకన్నఁ జక్కఁగా
'నాకు గురుండె యాతఁ' డని నన్ను వచించినయంత నిన్ను సు
శ్లోకులు కొట్టిరే! నృపతి సూరిగ నొప్పఁడె? యిప్పుడేని యీ
పాకము నేర్చికొమ్ము గుణవంతుల మెప్పును గొమ్ము పుత్త్రికా! 195

గురుతో । విపరీతబుద్ధిఁ గలహం। బు పెట్టికొంట దగదెందు, ముప్పుగుఁజుండీ.... చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరులకంటెను మీరు పాండితీ । గరిమను గొప్పవారొ? మఱి కారొ? యెఱుంగను గాని వారితో। సరిగఁ గవిత్వమున్ నెఱపఁ జాలినవారని యెన్నఁ జాల నీ। తెరవునఁ బక్కనాఁడనని, తిట్టకుఁడీ భవదీయమిత్త్రుఁడన్. మ॥ అరయన్ దేశికదేవ ధిక్కరణ శ్రీయస్కములై నట్టి యే। వ్వరికిన్ గూడ దటంచుఁ జెప్పవలెనా? ప్రజ్ఞావిశేషంబునన్ । గురుఁడే చూడఁగ వేంకటేశ కవి యోగ్యుల్ మెచ్చ మీరిందు మీ । గురుపాదంబులుపట్టి బాగుపడుఁడీ, క్రోధంబు లో మిగ్రుంగుచున్....ఉ॥ శ్రీపద కృష్ణమూర్తి కవిశేఖరు సన్నిధి మీగురుండు వి । ద్యాపఠనంబు చేసినది యారయ మాసచతుష్కమయ్యె సం। దీపితబుద్ధి నాతని దేశికుఁడంచును జెప్పుచుండు "నే । నేపగిదిన్ గురుం డగుదు నీతని" కంచు వచించు నాతఁడున్.......

బరంపురనివాసి.

గాదె శ్రీజగన్నాథస్వామి.

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వర శతావధానుల సన్నిధికి.

తమగీరతము చూచి శ్రీరామకృష్ణకవులఁ గూర్చి యీక్రిందిపద్యముల వ్రాసియభినవ సరస్వతీ పత్రిక కంపియుంటిమి తాము చిత్తగింతురని సమ్ముఖమున కనిపితిమి: "... మ॥ అరుదెంచెన్ గద రామకృష్ణకవులారా! సర్వదిగ్దేశభా, స్వరసాంద్రోత్సుకవిత్వకీర్తినిచయశ్యామామనోహారులై, వ్వారో ఆ తిర్పతి వేంకటేశకవితాప్రాంచద్ధనుర్ముక్తమై, పరఁగంగాఁగల గీరతప్రదరమువ్వా! యెట్లు సైరింతురో?...సీ॥ గుళికాత్రయంబులోఁ గుంటుశతఘ్నిని బాణు ఒతంబట్టి పాఱఁదోలె, కవితావిమర్శన ఖండనమ్మునకు సర్వాంగముండనమద్దె యల్లుకొనియె, కాశవిగాజుపింగాణిబుడ్డుల జీల్గు బెండులమేకుతోఁ బీఁకు టూరొ, ఏదేశమిష్టమో యెఱిఁగింపుఁడీసభ, కన నిరుత్తరమునఁ జనుటమయ్యె

ఉ. వంకరతోఁక లెన్నఁటికి వంకరతోఁకలె యందుఁ జొచ్చినా,
శంకరుఁడైనఁ దీరుగఁ జాలఁడు; చక్కనితోఁకఁబోవు మీ
వెంకనగారి పట్టుదల వేల్పులు సైతము త్రిప్పఁ జాల రో
వెంకటరామశాస్త్రి! యవివేకి వహైతి వెఱింగి సర్వముల్. 196

ఉ. శ్రీ కలవాట నప్పుగొని చెచ్చెర దీర్పక మానెనేని త
త్పాకము గారణంబుగను దద్గృహ మందెటులో జనించు నట్
వాకులు సత్యమయ్యెఁ గుమి; నాఋణముల్ నను గాకిఁ జేసి నా
వాకిటఁ గోకిలంబ వయి వస్వారె! తీర్చితి; ముట్టెఁ బుత్రికా. 197

క. అప్పు గొని తీర్పకుండిన, యప్పురుషుఁడు కుక్క యగుట యనుభవసిద్ధం
బిప్పుడు కోకిల లగు టిది, తప్పదు కలికాలనూత్నధర్మంబు సుతా. 198

(౬) గీరతప్రశంసాపర్వము.

ఉ. * గీరత మున్న యిట్టి కృతికిన్ భవదీయ విజృంభణంబె సూ?
కారణ మయ్యె నిక్కతనఁ గల్గినలాభ మవారి నాకు, నీ
పేరిటఁగాఁ యిట్టి సుకవిత్వము చెప్పితి; నాకు నే జమీం
దారున కీనిబోలె నెఱదాత యటంచును దోఁచ దర్భకా. 199

గీ॥ శక్తిలోఁ దారతమ్యంబు చాటనయ్యె, కవితలోఁ దారతమ్యంబు గాంచ నయ్యె, నింకనీమాఱువేసంబు లెన్నివేసి, నిజము దాఁచుఁగనుంటిరో సుజను లార.

ఇట్లు సోదరులు, దూపాటి తిరుమలశేషాచార్యులు.
వెంకటరమణాచార్యులు

......* గీరతము కొంత భాగమయిన నచ్చుపడి యుండినచో నొక ప్రతి పంపఁగోరెదను.

ఆనందబాగ్ పేట
మదరాసు 19-12-11

చిత్తగింపుఁడు,
జి. రామయ్య

శ్రీరాములు.
శుభమస్తు.

సీ. అవధాన విద్యామహాశాఖ నింతింత వారి నెక్కించిన ధీరమణులు,
రసవత్ప్రబంధనిర్మాణచాతుర్యధుర్యుల నెల్లరను జేయు లలితకవను, లుద్దండ

క॥ ఒకగంట నేను వ్రాసెడి, చకచక కొకవత్సరంబు చాలదు నీకున్
ఖకబకలాడుచు వాదము,నకు దిగకుము మంచిత్రోవ నడువుము పుత్రా. 200

క॥ గర్వియనుచు లోకులు నను, నిర్వచనము సేయనిమ్ము; నిను బోలెడి గం
ధర్వుండు శిష్యుండు దొరకిన, గర్విని బాతకుండ గూడం గావచ్చుంగదా! 201

భాషాద్వయోద్దామసాహితీ సతుల నెల్లరం జేయు ప్రౌఢగురులు, బహుచమత్కృతి యుక్తభాషణోపన్యాస పటిమ నందఱకిచ్చు పటువచస్కు, లరయం దిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీంద్రు,లే యటంచు మహాలోక మెల్లనుడువ, వాసిం గాంచినకవితా విలాసులార, దిక్స్థితర భవ్యకావ్యవర్ధిష్ణులార! మ. అతినీతిప్రదమై రసప్రచురమై యాహ్లాదసంధాయియై, మతిమత్సత్కవిహృత్కుజాగ్ర్యసమమై, మాయాలతా ప్రాభవ, స్థితిదూరంబయియొప్పు గీరతము భక్తిన్ గ్రమ్మెక్కు నాకిప్డవిగో కృతికృచ్ఛేఖరులారా! పంపుడు దయా శ్రీచేత మైత్రిగన్.

ది 21-7-1912 } గరికిపాడు }

ఇట్లు విధేయుండు,
శిష్టా వేంకట సుబ్బశాస్త్రి.

శా. బాపట్లాదిసమస్తపట్టణములన్ బ్రాహ్మల్ మిముల్ వేడం, దా, మేట్లో గ్రహియించి గీరతమునం దించించు పేదెల్ప నే, నాపట్లన్ విని నీతిబోధక కథా వ్యాహారమా గీరతం, బీపట్లన్ దయచేయ వేడెదను స్వామీ వీ. పి గా గ్రక్కునన్.

ఇట్లు సుధీకవి విధేయుండు
25-5-1912. శ్రీరామకవి పుత్రుండు జమ్మలమడక కోటయ్యశాస్త్రి.

...క. మీయంతటి మహనీయులె, యీయొక గీరతము వ్రాయ కెద గానున్నన్, సిరా పచ్చి గుంజలు సైతముం, బాయక తలపండు ప్రిలన్న భావములైనన్.

కొండపాటూరు, 20-7-12. వంకేటి వేంకటనరసింహము.

......ఉ (పంచపాది.) తిక్కనసోమయాజి కవిశేఖర కల్పితమైనభారతం, బొక్కటి దక్కనింకొకటి బోధనసేయునె నీతులంను నే, నెక్కుడుగాం దలంచ నొక నెచ్చెలి యిచ్చటికేగుదెంచి నీ, వెక్కుడుగాం దలంచుపది యల్లడియయ్యెను గీరతంబునం, దెక్కుడు ధర్మమార్గములు, తేట తెల్లుంగని తెల్ప నంతటన్ ... ...

12-7-1912 వనగల గోపాలకృష్ణయ్యవారలు
పెదనందిపాడు.

క. 'ఎవ రిచ్చిరి కవితను నీ, కవనీపాలకత'యంచు ననవత్తువె! తా
నెవరిడిరి సింగమునకు న, టవిలో రాజ్యమ్ము మృగపటలములమీఁదన్? 202

క. 'గర్వం బెదిగెనుగా!' నా, గర్వము చూచెదవుగాక, కానీరాదే!
సర్వాహంకృతివారణ, ధూర్వహ మగుసభ నొకఁడు దులిపెద రిక్కల్. 203

క. 'ఎవరిడిరి జోడుకాగడ, లవినీతుఁడ! నీకు'ననిన 'నాముదపుం జే
నివి యొసఁగె' ననుచుఁ జెప్పిన, యవివేకికిఁగాకి నెఱుఁగు,మన్న యటంచున్

శ్రీశివాయనమః

...తిరుపతివేంకటేశ కవిధీర వతంసములార! మీకు నే, నెరఁగి త్రియీ సుధిన్ బుధ హృదీప్సితలక్షణ లక్ష్యభార సం, భరితము నీతిదాయకము ప్రాజ్ఞ గురూత్తమ శిష్యవృత్తి సం, స్ఫురణ ధురీణసంఘజన సన్నుతిపాత్రి మరిత్రిపా ఠనస్ఫురణచణప్రచారణము సారపదర్థ సమర్థశబ్ద సం, చరణము తత్తదుత్తమ రసప్రతిభాగతిభాసితంబునై, పరఁగెడుగీరతమ్మొకఁడు బంపఁగ మిమ్ము నుతమ్ము వేఁడెదన్.

బాపట్లతాలూకా, బాపట్లపోస్టు, విధేయుడు

కొండపాటూరు. జమ్మలమడక శ్రీరాములు.

శ్రీ వీరవెంకట సత్యనారాయణస్వామి వారి సన్నిధిని వున్న ఆస్థాన పండితులు ధేరం మహాదేవ శాస్త్రిగారున్ను, యింకావున్న శ్రీస్వామివారి నవుకర్లున్ను, మీగ్రంథములు అన్ని చూచేనిమిత్తం కుతూహలులై యుండి అందులో గీరతమందు చాలా ఆసక్తితో వున్నారు ... తప్పక ప్రస్తుతం గీరతము పంపించ కోరుచున్నాను.

చామర్తి జగ్గారావు, బెండపూడి.

...... క॥ ంటాశత పత్రిధముల మం, డంటారఁట! లోకమెంతకైనఁదగును మా, కంటిని నేనని యొకఁడిటుఁ, గొంటి...... బొట్టుపెట్టి గోలయొనర్చెన్ ...... శా॥ గంగోత్తుంగతరంగఘుంఘుమరవాకారానుకార్యార్భటీ, భంగిన్ దాత్రిక్షుగుళుచ్ఛనిస్స్మృతరసప్రచ్ఛన్నవేషంబు మీ, సాంగత్యమ్మునఁ బొల్చు సత్కవితకే చందంబునన్ సాటి? భూ, మిం గ్రీఁగంటిప్రసార సూక్ష్మకవితా మీసాక్షు లూహింపఁగన్......

ఇట్లు జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి, శతావధాని.

చ. ఉడుగక వ్రాసి తెందులకొ యుజ్జలకుణ్, "గురుఁ డాతఁ డంచు నే
నొడువక యున్న శిష్యుఁ డని నూటికిఁ గోటికిఁగూడ నీవు నె
ప్పుడునది చాలదే" యనుట పెంకెతనం బిది, "యింటివాఁడు పే
రిడి యిది గొడ్డుగేద" యన నింకొకఁ డాడును పాడి నెరగణ్. 205

క. కల రెండ తెని శిష్యులు, కలిలో నాకుఁబలె నితరకవులకు; మఱి నా
కలకుణ్ వారికిఁ గలహము, గలుగని దెటుఁ, నీకు నాకుఁ గలిగినదెట్టుల్? 206

సీ. నారాయణాస్త్రమ్మునకు నమస్కారమ్ము శ్రీకృష్ణుఁ డావాఁడు చేయలేఁడె!
భీష్మసాయకవహ్ని బిట్టేర్చి మండంగఁ గృష్ణుని ప్రీతిని చెప్టెక్కలేదె!
పదునెన్మిదవ నాఁటి పడుచుపాలునిబారి కెదఁగొంకి పాఱఁడే కృష్ణుఁ డెటకొ!
సైంధవవధకు నాచార్య వ్రేముక్కులుంపఁడే శ్రీకృష్ణుఁ డా నాఁడు క్రీడిచేత!

తే. గీ. నిజముగా నామసామ్యంబు నీదు బావ
మఱఁది కృష్ణునకున్న నమ్మహితగుణము

...... చ॥ చదువుదు నూరనాది కవిచంద్ర చతుర్థ్వి కవిత్వసారముణ్, ముద
మెద నూరుచుండ మురుమున్నిఁక నెప్పుడు గూడ నల్లెనా, హృదయము గీ
తామృత మొకింత చవిఁగొను నాఁటఁగో లెఁడా, యదురుచి సర్వకాల మవురా?
కవనం బిటులుండు టొప్పదే. ఇట్లు విన్నవించి నమస్కరించు

ఆర్యాపుత్రుఁడు, విధేయుఁడు

రాజమహేంద్రవరము 18-1-1913 భమిడిపల్లి సీతారామయ్య.

......నవీనముగా రచింపబడిన పంచను వేడ ప్రీతిమానంబగు గీరతంబును దయ చేయించ గలందులకు ప్రార్థనచేస్తున్నాను

సా॥ వెలగదుర్రు, పెనుకుతాలూకా. నరసింహ దేవర గవరయ్య

---

(1) ... కలకత్తాచేరినాను, తమగీరతము వినపలచుటన యిచ్చటి యాంధ్ర విద్యార్థులందఱు నువిళ్లులూరుచున్నారు. కాన యీజాబు చూచినవెంటనే తము గీరతము నీక్రిందీ విలాసమునకు పంప ప్రార్థించుచున్నాను.

(2)... గీరతమును శిరసావహించితిని ఆగ్రంథరాజము నొక్కపరి చదివి తనివిదీరక యవకాశము చిక్కినప్పుడెల్ల నందలి భాగముల మాటిమాటికిం జదువి యానందించుచుంటిని

191 Bow Bazar Calcutta Dantu Subbavadhany

గూడ నున్నను గీర్తి చేకూఱనీఁడు
ఎట్టులో నిన్నుఁగాపాడి యేమిఫలము.

సీ. సకలాగమాంతసంచారి యాకృష్ణుండు సకలాగమాంతసంచారి యితఁడు
పరమసత్యాసక్తభావుఁ డాకృష్ణుండు పరమసత్యాసక్తభావుఁ డితఁడు

......గీరత సందర్శనార్థమై చంద్రచకోర న్యాయముగా వేడుచున్నాడను. వేగిర మంపకోరెదను. చిత్తగింపవలెను.

K. V. Kristna Rao.

...... గీరతము అనుమహాగ్రంథమును పకటి నాకు పంపకోరుచున్నాను. యీ గీరతము నేను చదివి జన్మసాఫల్యము చేసుకొనుటకై వ్రాసుకోవడమైనది

చీరాల ది 30-6-12 తేలప్రోలు సుబ్బారావు వ్రాలు.

......మ॥ జన్మంబోలిన మీకవిత్వ మొకబల్ విందయ్యె మమ్మెప్పుడే, గన్నారంగని చేఁ ధన్మఘుఁ పాగ్యాభాస్యాలోక నో, త్పన్నానంద విచిత్రచారు మణి సౌధంబెక్కఁ గాంక్షింతుర, మ్మున్నె పచ్చెఁ దెల్లపిల్ల పరవంతాగ్రణ్య ముక్తామణీ. సీ॥ అష్టావధానశతావధానము లనుపని చిన్ననాఁడె నేర్చినదికాదె! వాగ్వాదమందు విద్వాంసుల గెల్చుట కరతలామలకమ్ముకాదె! రసవత్ప్రబంధ నిర్మాణ చాతుర్యమ్ము తమకు స్వార్జితమైన ధనముకాదె! దిక్సాధించ రత్కీర్తి మీకొక స్వయంవరలబ్ధయౌ ధర్మపత్ని కాదె! గీ॥ యనుచు నుతులను సామాన్యజనమె కాదు, నైరులకునైనఁ జేయక తీరదనుచు, నాకుఁదోఁచెను సత్కవిలోకతిలక, వేంకటేశ్వర కవివర్య! వినుతచర్య. చ॥ మఱియొక చిన్నవిన్నపము మన్నన చేసెద రంచునెంచి యి, త్తెఱఁగున వేఁడుచుంటి భవదీయకృతి పరిజమందు సత్ప్రభా, కిరదకలంకసంఘటిత గీరతముం బరికింప వేఁకటే శ్వరకవివర్య! మీకృతులు సర్వముఁ జూడఁగ వేడ్క యయ్యెడిన్.

ఇట్లు అకొండి వెంకటశాస్త్రి
బొబ్బిలి సంస్కృతపాఠశాలాపండితుఁడు.

...... ఆ. వి పి. సంతోష పూర్వకముగా ౩-౮-౦ చెల్లించి పుచ్చుకొని గీరతం చదివి పరమానందమును పొందినాను, రెండవ భాగముకూడా త్వరలో అచ్చువేయించి పంపించగలందులకు కోరుచున్నాను మ॥ రా॥ శ్రీ. వెం రా॥ గ్రంథమాల ద్వితీయగుచ్ఛకములో శృంగభంగమందు "కాముని జేతఁబట్టి" యను పద్యము మొదలు నాలుగు పద్యములు చదివినంతనే వాని వ్రాతలయందు

గాంగేయగౌరవాక్రాంతుఁడా కృష్ణుండు గాంగేయగౌరవాక్రాంతుఁడితఁడు
పూతనానాశనస్ఫీతుఁడా కృష్ణుండు పూతనానాశనస్ఫీతుఁడితఁడు

తే. గీ. అర్థభేదమ్ము దక్క లేదతని కితని
కెందు శబ్దంబు లొకగతినే పొసంగు
నేర్చికొను మాతనిగొనాలు నీకు నిహప
రంబులఁ బ్రతిష్ఠ కధ్యంతరంబు లేదు 208

వ. గోవర్ధనుఁడాతండా, గోవర్ధనుఁడితఁడు వీని కుచ్చితమే ని న్నివిధిఁ ద్రిప్పెఁ దప్పుడు, శ్రోతలు నీవింత మును పెఱుంగ వెఱుఁగుదుర్.

సందేహములో నుండిన మమ్మును మీ గీరతమువల్లను సంశయనివృత్తి చేసి నందుకు చాలా సంతోషముగా నున్నాను.

Baruva Post }
Ganjam District. } P. Janardanam Naidu.

...యీ గీరతంలో పర్వాంశములున్ను వున్నవనిన్నీ బహుబాగా వున్నదనిన్నీ, చూచినవారు చెప్పడంచేత నాకు చాలా కుతూహలంగావుండి యీ వుత్తరం వ్రాసినాను గాన ముఖ్యముగా పంపించకోరుతాను.

ది 14-10-12, ఆ॥ సుబ్రహ్మణ్యం.

......గీరతము ఇప్పటివరకు కొంత చదివితిని. యింతవరకు నాకు తీసి వేయవలసినపద్య మొకటియు కనుపడలేదు ఇది నాయొక్క నిశ్చయమైన యభిప్రాయము (తమయొక్క) గీరతములో 34 వ పేజీలో "కృతి" యన్న కంద పద్యములో ప్రాసపోయినటులు నాకుదోచినది.

నూజవీడు, 28-7-12. నారయ్యప్పారావు.

అయ్యా! 12-7-12, చిత్రాడ.

తమరు పంపించిన గీరతము అందినది. గ్రంథంబు చదివినకొలది మాయుల్లంబపరిమితానందవార్ధిఁ దేలుచుండె పంచమవేదం బనంబడు భారతంబునీతి మీ గీరతపుస్తకంబు పెక్కునీతులచే విరాజిల్లుచుండె. తక్కిన భాగంబులుకూడ అచ్చుపడిన వెంటనే పంపించగోరెదను. తమరు కావించిన శతావధానగ్రంథము లన్నియు వి. పి. గా పంపించకోరెదను. ఇట్లువిధేయుడు

చెలికాని లచ్చారావు.

ఉ. ద్రావిడులందు మాగురుగదా! గుణవంతులు, నేను బాపడన్
నీవును సర్దుకొందము; "మనీషులు నవ్వెడికూళ్ళ" తిర్పతిన్
జేవరయటుల్ స్మరించు! గురుశిష్యవినోదము లింత చక్కఁగా
నావలె నీవలెన్ దెలియునా! వెలనాఁటి శతావధానికిన్. 210

శా. శ్రీకృష్ణుం డుదయించు హేతువున సుశ్రీమించె వేపల్లె, నీ
యా కృష్ణుం డుదయించు హేతువుననో! యాకారపల్లీసమా
ఖ్యాకగ్రామము దుర్యశోభ్యుదయపారావారమున్ దాఁటలే
దే కాకాంతఁ గుందునుండెఁ గనుఁగొంటే శిష్యచూడామణీ. 211

శా॥ అయ్యా! వీఁడను శిష్యకోటికిఁ బ్రశిష్యప్రాయుఁడౌ వీరమ। ల్లయ్యాఖ్యుం డొకఁడు వచించు విన్నపము నిర్యాంతర్యమందుం గొనుం। డయ్యా! యీయన మానకక్షురము బోంట్లా పూను? టూరాముక్కు। ష్ణయ్యల్ పిన్నలు సర్వనర్మముల మీరైనన్ గృపన్ మానుఁడీ॥ ఉ॥ వారలతప్పు తొల్త గురునర్యుల నెన్నక యుంట,పిమ్మటన్। మీఁఱుట; రెంటిలో మొదటి దోసము తప్పని వారెయొప్పి రా.। వేఱొకదోసమేమి? తమరు వేసము పోషణ సేసికొంటకా। దానిఁ బోయి గంధులకుఁ దగ్గ చివాట్లిడి రంత చాలదే. ......

Bezvada. 12—1—1911,

ఇట్లు విన్నవించు భవద్విధేయుఁడు,
కాశీనాథుని వీరమల్లయ్య.

— —

31-1-1911, గుంటూరు.

శుభము.

(1)...క॥ శ్రీతిరుపతి వేంకటకవు। లూతేకులు వినుఁడు నాయపూర్వపు మనవిన్। మీ తెలుఁగు గీరతమ్మొక। గీతతతి నాకంపఁజేయుఁడీ వీ. పీ. గాన్॥ క॥ అప్పటికా భారతమిఁక। నిప్పటికి గీరతంబు నెన్నో విధములన్। చెప్పఁగఁ దెలుపదె ననియెద। చెప్పుడు చూతునో యటంచు నేననుకొందున్. ......

(2)...గీరతము కడపటిపుటదాఁకఁ జూచితిని సక్రమము, సరసము, సుసందర్భము నై యున్నది. ధారాస్వారస్యాదులకు మెచ్చనివారు ముందుపుట్టవలెను.

ఇట్లు, శిష్టాహానుమచ్ఛాస్త్రి, గుంటూరు.
తెలుగుపండితుఁడు, టౌనుహైస్కూలు.

ఉ. కాఁకరపత్త్రి లేఖలను గాంచి సదుత్తర మేదిలేమి వా
ర్తాకు సమీప బంధు లనిన న్ జగమొప్పెడి నంచు నెంచి,యా
పాఁతున దూరదేశగతసజ్జనుల న్ గికురింప నెంచెదే?
యీకపటంబు కృష్ణకవిదే యగునో? మఱి నీదియో? సుతా. 312

---

(1)... గీ॥ మీ కవిత్వమున న్ బహు మిన్న గునఁట!। బహుకవులచేత సన్నుతుల్ పడసినదఁట!। ప్రతికృతులంగూడ సంతోషపఱచినదఁట!। భారతమునకుఁ బ్రతియగు గీరతంబు.

(2)......మీరంపిన గీరతమందినది. దానిని సమగ్రముగా జూచినాను. మీగీరతమందు మాకు తెలిసిన విషయములు వారివిషయమై వినుండు. (1) గురువును మఱచుట. (2) రిజష్టరుత్తరం త్రిప్పివేయుట. (3) చాటువపద్యములల్లుట. (4) వ్రాసినమాటకు బదులు వ్రాయకుండుట. (5) శృంగభంగములు వ్రాయుట మొదలయినవి గ్రహించితిమి. మార్గముఁ జూపినను తెలిసికొనలేనివారితో నేమి సార్థకము. ... తెలికేపల్లి రామకృష్ణయ్య, వేలూరు, చిల్కలూరిపేటపోస్టు.

...ఉ॥ గీరతమన్న సర్వగుణ కీలితమార్దవ పాకసారమ। వ్వారిగఁ జూచి దానిప్రతివర్ణసరద్రసప్రసారమానఁ డ। ద్భారతపై ఖరించెగడెఁ దక్షిణభాగము లన్ని పూర్తిగా। గూరిచి వేగమంపుఁడిది గోరెదఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరా.
18-11-12, సోమవారం. గుంటుపల్లి గోపాలకృష్ణయ్య.

అయ్యా!

తమరు చేసిన గీరతము చాలా బాగావున్నదనిన్నీ, మిక్కిలి రసవంతముగా వున్నదనిన్ని, మీవాక్కు అనేసరస్వతికి ఈగ్రంథము ముఖ్యస్థానమనిన్ని వింటిని.

చర్ల సూర్యనారాయణ వ్రాలు.

---

(1)...గీరతము 1 ప్రతిన్ని... ఈ నాల్గుప్రతులు వీ. పీ. గా పంపవలయునని విత్యాయి నమస్కరించుచున్నాను.

(2) ... గీరతామ్నాయము కడవరకు చదివినాను. యియ్యది కలియుగభారతమనుటకు యేమిన్ని సందియము లేదాయెను.

పేరిచర్ల హనుమంతరాజు వ్రాలు, ది 6-9-1912.

కాకాని, సంతమాగులూరుపోస్టు.

* శా. నీమేనత్త కొమారుఁడే తెలిపె ? వానింగూడ నా బందువం
చేమేనిన్ లిఖియింప నేరుతువె ? మీకృష్ణుండు నీతండునున్
సామాన్యంబుగ నన్నదమ్ములసుతుల్ ; సత్యంబునందొక్కఁడు
ద్దాముం, డింకొకఁడో ? యసత్యము విద్వాంసుండు శిష్యాగ్రణీ! 213

ది 18-9-10.

గొల్లకోట భైరవశాస్త్రి అనేక నమస్కారములు ... యీమధ్య తమరు అచ్చువేయించిన వాదపత్రిక నాకు వినడమందు చాలా కుతూహలముగానున్నది. పిఠాపురములో తమ పత్రికను చూచినవారు చాలా సంతోషించుచున్నారు... ...యీపత్రికయున్న పంపించితే దానిఖరీదులు దాఖలు చేస్తున్నాను.

ఇట్లు విధేయుడు గొ॥ భై॥ శాస్త్రి.

......ఉ॥ వింటిని గీరతమ్మనను వేదమె యౌనని ధర్మబోధయం| దుంటిని, వచ్చుబెడ్డాయని యో గురుశేఖర ! గీరతమ్ము నేఁ| డంటిని వేదమే యనుచు నారసి యోగసవిల్ కవీంద్ర ! నా| కొంటిని వీ పి. గా నొకటి కోరిక నా కొకఁడంప మిమ్ములన్.

ఇట్లు

శిష్టా హనుమత్ శాస్త్రులవారి శిష్యుఁడు,

మంత్రాల కామేశ్వరరావు.

...... శ్లో॥ శ్రీమద్వేంకట రామకృష్ణకవిభి ర్మిథ్యాప్రలాపాత్మకో, దుష్టర్ణగ్రంథవిమోచనాత్మకతయా గ్రంథస్తు యో నిర్మితః, దృష్ట్వాతం బహుధా వినిశ్చితధియా— మస్మిన్ప్రజానాంచచ శ్చిత్తే కించిదపి, ప్రవక్తృమలస త్వద్గీరతా దర్శనాత్॥ శ్లో॥ యుష్మన్నిరాఘాట కవిత్వధాటీ, సముత్థితాఖండయశోఘురీం తాం, సభాసుకీర్తాయితుం మనోమే, నిరీక్షితుం కాంక్షతి గీరతంచ॥

ఇట్లు తమ విధేయుడు, మేడవరం సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి,

కర్నూల్ జిల్లా, [illegible] తాలూకా, యోగిగొండపాలెం

* ...తమ గీరతామ్నాయము అనేకమార్లు నేను చదివియున్నాను. దానిశైలి యిట్టిదని వర్ణించుటకు తగినంత సామర్థ్యం భగవంతుడు యివ్వలేదు...చప్పట్లపర్వములో మా సూర్యనారాయణశాస్త్రులను నాటి అల్లరికి అంతకీ కారకుడుగా వ్రాయించినారు. అది అన్యాయమని నేను దలచుచుంటిని. అతడు వెంకట్రామయ్యవలె తమకు చిరకాలపు శిష్యుడు కాకపోయినను మా రామకృష్ణయ్యంత శిష్యుడు

ఉ. వేదుల రామకృష్ణునకు వేదులవారును, జర్లకుల్ స్వదా
యాదులును విరుద్ధులయి యర్భక! సత్యము తెల్పఁ బూను టు
న్మాదము పుట్టికా; దది ప్రమాదములోఁ బడు వారిఁబట్టి దు
ర్వాదము చేయు టొప్పదని వారు తలంచుట నుమ్మి పుత్రికా! 214

చ. ఒకఁ డెవఁడో వివేకవిరహంబు దుదయించిన నంతమాత్రి స
త్ప్రకరపరంపరాజనిపదంబులు వంశము లప్రతిష్ఠచేఁ
గకవిక గాంచఁబోవనుచు గట్టిగ చాటుట కున్నమాట వా
రకుటిలచిత్తులై దెలిపి రంచు జగంబు గ్రహించుఁ గావుతన్. 215

కాకపోదు. వీరుభయులున్నూ మీయందున, మీకవిత్వమందున, విశేషమైన భక్తి కలవారైనను, మా పెత్తండ్రిగారి అబ్బాయి యిటీవల భక్తిలేనివాడుగా మీకు కనుపించుచున్నాడు. అతనిని గురించి నేను వ్రాసినను వీలులేదు గాని నిజానికి అంతరంగమునందు మీరన్నా, మీకవిత్వమన్నా, ఇప్పటికిన్నీ భక్తిగలవాడే అని నేనేకాక మాగ్రామమంతా కూడా యెరిగిన సంగతియే, మా సూర్యనారాయణశాస్త్రియో మీవిషయమై యెప్పుడుగాని, యేవిధమైన చెడుప్రసంగము చేసినవాడు కాడు. యితనిని శృంగభంగంలో సీసపద్యంలో సాక్షిగా వేసుకున్నను సమయంవస్తే నిజం చెప్పేవాడే కాని వేరు మోస్తరువాడు కాడు, యితడే కాదు వాళ్లు వ్రాసిన సాక్షులంతా ప్రమేయంవస్తే, ఆవేళను జరిగిన పని తప్పుడుపని అనిన్నీ దానికి ముఖ్యకారకులు మా రామకృష్ణమ్మ మాట అటుండగా, శ్రీవ్యాసమూర్తిశాస్త్రులుగారి తమ్ముడువల్లనే అని మాగ్రామంలో చెప్పనివారు ఒక్కరు వుండరు. యిట్టిస్థితిలో మా సూర్యనారాయణశాస్త్రి ముఖ్యకారకుడు అని తాము అభిప్రాయపడుట అతనికిన్నీ నాకున్నూ చాలా విచారముగానున్నది. యీ సంగతి అతడు చాలాసార్లు నాతో ముచ్చటించినాడు. శృంగభంగము తప్పుడుకూతలు అయినప్పటికిన్నీ అతడు అచ్చునకు తీసుకొనివెళ్లుట, అనాలోచన పనిగా తమరు సమ్మసలెను, ఇటీవల అవధానము లలో తమరిని గురుస్తుతిగా నటించినాడు. ఆపద్యము నాతో చాలాసార్లు పిన మని చెప్పినాడు. ఆపద్యములు ముందు అచ్చులోనున్నవి, చూడగలరు. ఆరెండవనాటి అల్లరిసంధిలో కాకరపర్తి వెంకటశాస్త్రియున్నూ; నారాయణశాస్త్రి గారున్నూ, వీరికీ సంబంధించిన వారున్నూ కాక మిగతా వారికీయుద్దేశం కల

చ. ఎఱుఁగని వారి కన్నుల నెఱే నిసు మూరక చల్లవచ్చు; ద
గ్గఱఁగల బంధుజాతపు మొగంబులు మూయఁగనేర; పూరకే
పరుగిడ కిప్పుడేనియు సెబాసనిపించు కొనంగ యత్నముం
బొరయుము; కృష్ణసత్కవికి బుద్ధిని జెప్పి మగల్చు మర్భకా! 216

వారు కారు. మీరుమాత్రం అప్పుడు అంతా దురుద్దేశం కలవారలే అని అనుకొనియుందురు. యిటీవల సత్యనిర్ధారణకు తోడ్పడినవాళ్లను తప్పించుటచే మా కార్యర్థము స్పష్టమవుచున్నది మాసూర్యనారాయణశాస్త్రి అల్లాతోడ్పడకున్నప్పటికి దురుద్దేశము కలవాడు కాడు, యితడు మీగీరతంరాకకై యెదురుచూచుచు నన్ను ప్రతిరోజున్నూ అడుగుచుండేవాడు. వచ్చినతరువాత మిక్కిలిగా సంతోషించిన వ్యాకరణశాస్త్రి వగైరాలతో పాటితని నొక్కనిగా భావించుచు రెండవకూర్పులో యితనిని సవరించెదరని నమ్మెదను...... మరువినమందు పశ్చాత్తాపపడని వారేలేరు, ఒకనాడు మా రామచంద్ర పెదనాయనగారు, మా రామకృష్ణమ్మను చీవాట్లువేయగా నేనువిన్నాను. యెవళ్ళు యెంతదాచుకున్నా సంగతులు తెలియకపోవు కోకిలకాకములలో 'కావు, కావు, కావు, కావు, అను కల్పనయె యిప్పటికిని మీ కవిత్వమందు వాళ్లకు భక్తి కలదని చెప్పుచునేయుండును. సీ॥ ఇవి రాజసుతులు చేయఁదలసిన పనులు కావు కావంచు గాకమ్ములఱచె' అను బుద్ధచరిత్ర సీసపద్యమును జూచినవారికి విస్పష్టమే, లోకములో సత్యమును గ్రహించేవారు పలువురు వున్నా అనృతపు వ్రాతలు వ్రాశేవారు వ్రాయకమానరు. వేమవరంలో తమకు జరిగిన సన్మానమును తమకు అక్కడ జూపిన అసాధారణశక్తియు ఒకవిద్యార్థి అక్కడ స్వయంగా చూచివచ్చి మావూరిలో నాకు చెప్పినాడు. శ్రీశీతారామశాస్త్రి, మరియు మొదలైనవార్లు చాలాసంతోషించినారు. విచారించే కూటములో వారు గూడా కొంతమంది నాదగ్గర సంతోషించినారు. యిటీవల నేను యేలూరు వస్తిని అక్కడ ఆంధ్రపత్రికలో కామేశ్వరకవి వ్రాతచూస్తిని, ఆవ్రాతకున్నూ నేనువిన్నదానికీ సంబంధములేదు. ఆ వ్రాతలు ప్రకటించిన పత్రికాధిపతి తెల్వితేటలను గూర్చి నాకు చాలా విచారకరమైయున్నది. ఎప్పుడున్నూ దుర్మార్గులు చెడుపనులు చేస్తూనే వుంటారన్నందులకు, ఆవ్రాత దృష్టాంతముగా యున్నది. యీవ్రాతల నిజము మావాడు యెరిగివుండి కూడా యేదో పేరుపెట్టి ప్రకటిస్తూయుంటాడు, యిట్టి వ్రాతలవలన గాని పట్టికోతల వలన

చ. సకల మెఱింగి నా కపయశం బొడఁగూర్పఁగ నెంచి నెట్టి దు
ష్ప్రకటనముల్ పొరింబొరిగఁ బత్రిక నించెదరే? కొండవీటివా
రికి మఱి బాసటయ్యెదె? యరిపత్రికరంబు లిఖించు దుర్వచః
ప్రకరము పాత్రమందుఁ గొని పల్లదముల్ లిఖియింతువే సుతా! 217

ఉ. పుట్టినదుత్తమాన్వయము, పోయి వసించినచోటు ధర్మపుం
బట్టము పీఠికాపురము, పార్థివుఁడో యలధర్మరాజె, నీ

గాని మీకీర్తికి యినుమంతయు లోపంబురాదు .... బ్రహ్మానందశాస్త్రి వ్రాసినట్టుగా మా గ్రామములో కొంతమంది కోతిమూకవున్నది ...... పుంగవుల కొరకు గుంటూరులో మూడుమాసములు వసించిన మీరు మా గ్రామములో రెండురోజులైనను వసించినయెడల మీవైరులెంతగంభీరులో తెలియక పోవునా, చర్ల చలపతి వ్రాసిన క్షమార్పణ ప్రత్యుత్తరం వల్లనే తమకు గోచరించివుండవచ్చును... పిడుగువంటిది తిరుపతిశాస్త్రిగారి ప్రత్యుత్తరం వచ్చినతోడనే అతనికే కాదు ఆపక్షములో పెద్దతలకాయలకును గుండెజలజనించె... వీరిఘాటికి వారేవరు. వీరెందులోవారు. మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతుకాకథా, యిది పిచ్చుకపై వజ్రాయుధ మున్నట్లు యున్నది. అయిన సరె ఒకమిషచేసుకొని మీరు మాబోంట్లందరికి గురుశిష్య ధర్మాలను వుపదేశించుటచే లోకోపకారమని చాలామంది పెద్దలెల్లరు నుడువగా నేను విన్నాను మీగీరతమునుజూచి నారాయణశాస్త్రికూడా సూర్యనారాయణశాస్త్రితో 'నిన్ను కారకునిగా వ్రాసినారు. గాని యింతచేసిన మమ్మ యేమియు దూషణవ్రాత వ్రాయనేలేదు గదా. బాగుగానున్నదే' అని పకనాడు అనివున్నాడు ... రెండవ కూర్పులో సూర్యనారాయణశాస్త్రిని తప్పక నిరపరాధినిగా వివరణచేస్తారని నానమ్మకము యివియే అనేక నమస్కారములు.

సామవేద్ల సూర్యనారాయణావధానులు వ్రాలు.
సాకిన్ కాకరపర్రు.

క్షేమము, ఆశీర్వచనములు.

మీరు మావూరు వచ్చినప్పుడు ఇంకా వుంటారుకదా అనుకొన్నాము. వెంటనే వెళ్ళిపోయినారు. మీరు యెంతగొప్పవారయినను బంధువులను అనాదరించడము న్యాయముకాదు. మావూళ్ళో యెవళ్ళో అల్లరిచేసినారని మేమంతా

కిట్టిదురూహ పుట్టుటకు హేతువు గానఁగలేక సారెకున్
గట్టితి నిన్ను పద్దెము లఖండయశమ్ముచు నీకొసంగితిన్. 218

ఉ: "ఎంతటివాఁడొ శిష్యుఁ? డతఁ డెంతటివాఁడును గాఁడయేని దు
ర్దాంతుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు 'తన్నుఁ దలంపఁ' డటంచు నింతగాఁ
జింత వహించునే? మఱియుఁ జెప్పనె భారతమంత గ్రంథ" మం
చెంతురు లోకు; లెట్లయిన నేమి, కృతార్థుఁడవైతి పర్భకా! 219

ఉ. ఎందఱు శిష్యులో కడు నహీనునిగా ననుఁ గొల్చుచుండ నీ
యందునె పట్టు పట్టుటది యారయ నీదు పురాకృతంపు భా
గ్యంబగుఁగాక యిందు నొక హేతువు గల్గునె? ధన్యమూర్తి వీ
వందఱు శిష్యులందునను నర్భక! సందియ మింతలేదు సూ. 220

ఉ. "శృంగపు భంగముల్" గని యిసీ! యని కొందఱు రాజపూళ్ళ లో
చెంగలివారిచేఁ బ్రాసిన పత్రికల పద్యము సత్యభామపై
త్సంగమునందుఁ జూతమని జాబును మీకు లిఖించ నెంచి న
న్నుం గని పల్క, వారల సహంగుల నేను మఱచ్చితిం జుమీ. 221

---

(1) సంకీర్ణ పర్వము.

ఉ. * పాపము! నా తెలుంగునకె పొందితి నీయవె! పత్తు వంచు ని
న్నోపికఁ బిల్వఁ బెంచి తెలుఁగులో నిక! యీ యొక సాకుపన్ని యా

దానిలో వాళ్లమే అని గ్రహించి మామీద శీతకన్నేయుట ధర్మముకాదు. రామకిష్టమ్మ వ్రాసిన పద్యములకు మాపూర్వీకులు పెద్దలెవ్వరూ హర్షించడము లేదు. రామకిష్టమ్మ పండితగారికూడా కొడుకు చేసిన తప్పునకు చాలా నొచ్చుకోవడము నేను వినియున్నాను. తండ్రే మెచ్చుకోనప్పుడు యితరులు మెచ్చుకొంటారని మీరాలోచించడము తప్పు. శ్రీమత్ సీతారామశాస్త్రుల పద్యాలు మీరు చెప్పినతరువాత రామకిష్టమ్మ పద్యాలను చాలా మందలించినారు. గ్రామానికి అప్రతిష్ట తెచ్చేపనులు పెద్దలెవ్వరూ సమ్మతించరు. నేను చదువక పోయినా మీకుమీకు వుండే తేడాపాడాలు యెరుగనివాడను కాను.

తాతపూడి భానప్పవారలు.

* వృత్తగం... శ్రీ శ్రీ...లు ... చిత్తగించినారు. ఇంతమాత్రము చేతను వారిమనస్సుకు తృప్తిగాలేదు. ...సభచేయించి తగు పండితులను ఆహ్వానం

భూపులఁ జిన్నఁబుచ్చెదవు పొచ్చెము పన్నుట కీవు నేరవే?
దాపున దావ లేఁడె? యిది తజ్ఞులు దక్క జగం బెఱుంగునే! 222

ఉ. కోయిల యెల్లకాల మొకకోటరమందె వసింప, దొక్కటొ
తీయని మావిగున్నెగతిం దలపోయదు; మావిగున్నలం
దేయెడ సంచరించు టది యెవ్వ రెఱుంగరె? యొక్కసారి పైఁ
బోయి స్వశక్తిపద్ధతులు పొంపిరివో విహరింపు మర్భకా!

ఉ. కాకులబాధ బాల్యమునఁ గాని యనంతరమందు నుండ దీ
పాకము నీవెఱుంగవొకొ? ప్రౌఢత గల్గిన కోకిలంబుతో
డీకొనవెందుఁ గాకములు దేకకు మూలల, సత్సభాస్థలిన్
బ్రాకటశక్తిఁ జూపుము ప్రపంచక మెల్ల నిజం బెఱింగెడిన్. 224

ఉ. అల్లెదు పద్దెముల్, సరిగ నయ్యవి యుండెడి, సందియంబు లే;
దల్లెడియంత నే జగము లల్లన మెచ్చునె? యెన్నిశక్తులో
పల్లవితంబులై నయెడఁ బ్రాజ్ఞులు మెచ్చెద; రప్డుగూడఁ గీ
ర్త్యుల్లసనంబు దుర్లభమె యో పిక! యోపిక నెంచి చూడుమా! 225

ఉ. నిద్దుర వోవుమోము, గణనీయము గాని గళంబు, మేటియా
పద్దెపు దెల్పుధార, విన వాంఛ జనింపనివాక్కు గాక యే
పిద్దియగాని నేర్చిన వివేకులు సత్సభలోనివారలన్
దద్దయు మెచ్చఁజేతు రని దజ్ఞులు దెల్పుదు రీ వెఱుంగవే! 226

ఉ. పెద్దలు వచ్చువక్కలఁది బిట్టుగ విస్మృతమౌ శరీరమున్,
గద్దతమూఁకఁ జూచునెడఁ గంకెడు పెంకెతనమ్ము, వాక్కులం
బెద్దతికంబుఁ బ్రౌఢిమయుఁ బెక్కుగుణమ్ములు వొల్చు జాణయే
తద్దఁ బ్రపంచపున్నుతికిఁ దాఁ దగు సన్యు లనన్యులే సుమీ. 227

ఉ. పెంకెతెంఁ బెంకె, పెద్దను పెద్దగ నెవ్వఁడు సంచరించునో
లంకకు వాఁడు వోయినను లక్ష్యము లేక జయించి వచ్చు, ని

చేసెదమనిన్ని వుభయపార్టీలకు పత్రికవుత్తరములు వ్రాయించెదమనిన్ని యీ
ప్రత్యుత్తరం అందినతోడనే ఒకరోజు శెలవుపుచ్చుకొని రావలసినదిగా శెలవుయిచ్చి
నందున విన్నవించెదను. ది 11-8-11 (చేవాలిలు)

శ్యంకుని నాంజనేయుని నట సాక్షిగఁ గైకొను; మాతఁ డెంతయో
వెంకె సురారికోటి యెడఁ, బృథ్వీతనూజ యెడన్ వినమ్రుఁడే. 228

ఉ. ఈ వచియించు లక్షణము లిన్నియుఁ గల్గినవార లెందఱో
భూవలయమ్మునం దొకటఁ బొల్పువహింప రొకండొ యిద్దఱో
హా! వెలయంగలార, లివి చొప్పడెఁ బో శివరామునం దెటో
దైవవశమ్మునన్; వృథగఁ దజ్ఞుని వానిని దూఱు టొప్పునే. 229

ఉ. దూఱుము నన్ను సారెకును దూఱుకొలంది యశమ్ము నీకు నేఁ
జేరఁగఁజేతు; నూరక ప్రసిద్ధిఘటిల్లుచునున్న యప్పుడీ
వేరికి నేల జంకెద? విదే యొక విద్దెగఁ జేసికొంటి నా
ఘోరణి మేలు! మేలు! గురుదూఱి యశమ్ము సహించి తౌ బళీ! 230

మ. * "అవధానం బది చేయలేదు శివరామాఖ్యుండు తద్దేశికుల్
శివరామున్ గవిఁ జేసి వారె పనులన్ చేసెతఁ గావించి" రం
చు వివేకం బలరార వ్రాసితి మహో! కుంఠల్ ప్రసంగించు దు
ర్వ్యవసాయంబులు నీకు సాక్ష్యలొకో? నీవన్యునికిన్ మాఱెదే. 231

ఉ. అతఁ డతిఘోరమృత్యుకరత నాఱడికూఁతలు సైఁచినాఁడు; ప్రా
జ్ఞతగలవాఁడనే నతని ప్రశ్న గనుంగొను; మింతయేల ధీ
యుతుఁ డతఁ డొక్క పద్యము నొహో యని లోకము మెచ్చఁబోఁడు, నా
చతురత నీకు కాదు చుమి సాక్ష్యముగా దది యెట్టిపట్టునన్.

చ. అతనికి నీకుఁ బోల్కి యగు నంచును దజ్ఞుఁ డెవండుగాని సూ
నృతమును బాహుసేయని మనిషియెయేని వచింపఁబోఁడు; నీ

(అట్టహాసమునుండి)

*......కృష్ణ— ఇప్పుడు తిరుపతి వేంకటకవులు తమపుస్తకముల జాబితాలోఁ గలిపి ప్రకటించి యమ్ముకొనుచున్న యవధాన మదియేనా యేమిటి!

దేశమాత— ఔను. అదియే. మొదటనుండియుఁ బాపము! వారు దాని విషయమై చాల శ్రమ పుచ్చుకొన్నారు

కృష్ణ— సరే! తెలిసినదిలే. శివరామశాస్త్రిగారనఁగా బిరాలో వ్యాఖ్యాన కర్తయేనా?

ఆంధ్రకేసరి— (పరిహసించుచు) ఆఁ. ఆఁ. ఆయనయే (చెవిలో) ఇట్టు లిటులు.

కుతుక మదెట్టి? దెవ్వడును గోవిదుఁ డుండనెకూడ దొక్కొ? నన్
బతితుఁ డటంటి సమ్మతమె, ప్రాజ్ఞుల నన్యుల దూఱనేటికిన్ ? 233

ఉ. చూడ మశక్తియున్నయెడ సూరిహితం బగు సత్స్వభాస్థలిన్
వాఁడె ఘనుండొ ? నీవు మఱి బావయు వానినిమించు మిన్నలో ?
రాఁడనుకొకు రాఁగలఁడు రమ్మన, వచ్చెదవేని దానికిన్
గాఁడు పరాఙ్ముఖుండు సరిగా లిఖియింపుము జాబు దీనికిన్. 234

ఉ. *కాఁకరపత్రి కమ్మనెదొ? కాఁకరపత్రికె వచ్చు, శృంగభం
గాకలనంబు నల్పఁగల యయ్యలు తోడుగ నీవు బావయున్
దాఁకఁగ నేర్తురె యతని ? నాలుక వచ్చిన యట్టులెల్ల నె
ట్లోకలహమ్ము నల్పెదరె! యోగ్యులు లేరె! నిజమ్ము తేల్పఁగన్. 235

ఉ. మానుఁడు వ్రాఁత లింక, నవమానపువ్రాఁతలు వ్రాయు దొంగదు
ర్మానుల నెల్లఁ బట్టుకొనిరాఁ దగుశక్తిని దేవుఁ డిచ్చెఁ జూ !
నూనృత మాఁగ శక్యమె ? సుషుప్తిని లోకము సర్వదా రతిన్
బూనదు. మేల్కొనున్ నిజము పూర్తిగఁ దానెఱుఁగుం గ్రమమ్ముగన్.

ఆ. వె. పత్రికాధిపతులు 'బాబో ! ప్రమాదమం'
చన్నవ్రాఁత నూని యానృతకల్ప

(తాలుకుట్టనమునుండి,)

*చ॥ శివుఁడనొ లేక రాముఁడనొ చేసెదనోమఱి చేయలేనొ నా, కస నము చూడఁగాఁ దెలుపుగల్గిన జాబులిఖింపుఁ డేటికే, సుపనుపిఁ గ్రొక్కు పద్దెముల నూరులు వ్రాయ లిఖింపనేల? యే, కవితయు తేటగా నొకటి గల్గుట కున్ ఫలమిట్టిదౌనొకొ ? మ॥ నరకున్ రావలె నోరువిప్పవలె మీసామర్థ్యముం జూపి వాగ్విఘతన్ గాంచవలెన్, వృథాగ నొక చక్కిన్ డాఁగి నానాఁటి రాసభముల్ గోఁకిన పాడువ్రాఁతలకు దాసత్వమ్ము గావించు మీ, కు భయంబా? మఱి శక్తియా? యటకెటో ఘోషింతురిచ్చాగతిన్. ఉ॥ వచ్చెదరమ్మటన్న నృపవల్లభు నాజ్ఞను బొంది మీరలే వచ్చిన నింతకన్నను శుభంబిఁక నేయుఁడు లేదయేని యే, వచ్చియు వెళ్లఁ గ్రిక్కుకుఁడు పెద్దలు నవ్వుచుమన్న వారు మీ, కుచ్చితవుం బ్రసంగములకుం జెవియొగ్గఁడు ప్రాజ్ఞుఁ డొక్కఁడున్ (విస్తరమా గ్రంథమునందే చూడఁదగు)

నములు చేయుచావనాలుకఁ గొకచంద్రి
హార మిత్తు, నెదుటి కనుపఁగలవె ? 237

ఉ. కల దొకకొంత నేర్పి, యది గాదని నేనన, నంతమాత్రచే
నిల సకలమ్ము మోసమున నే మునిఁగింపఁగ నెంచి యేదియో
గిలుకుచుఁ * "జేటభారతము" గీరతధోరణి నద్దునంచు వా
క్కులు పరిచరింప నేల? వినఁ గూడనిపోకలు కట్టిపెట్టుఁడీ! 238

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దిట్టుచుఁ జెప్పినయట్టిపద్దెముల్
గురువరు నింద సల్పినను, గొండొక చక్కఁగ నున్నవంచుఁ జె
ప్పిరి వినువారు, తిట్టినను బిప్పికవిత్వము కాదుగాన వా
విరి నవి బైటఁబెట్టుఁడు, ప్రవీణత కయ్యవి సాక్ష్య మిచ్చెడిన్. 239

ఉ. తిట్టిన నేమి? న న్నరక దేవునిఁ జేసితి వంటు! దాన నో
దట్టుఁడ! దేశికత్వమును దాఁటినమేల్పద మబ్బఁజేయు నా
తిట్టులు నాకు దీపనలె, తిర్పతివెంకనపేరు నాకు ముక్
జెట్టిన యందు కీవు సరిపెట్టితి వంచు నుతింతు నిన్నిఁకన్. 240

ఉ. ఊరక యిచ్చినన్ గొనని యప్పనిచప్పనికూఁత లెల్ల నె
వ్వారలొ "కర్చు" లిత్తురని వారక యచ్చునఁ గ్రుచ్చ నేల? దు
ర్వారరసప్రసారగుణబంధురదివ్యతరప్రబంధసం
సారులు గందు, వర్ధిలుఁడు, జాడ్యము మాని సుఖింపుఁడింపుగన్. 241

ఉ. బీజము లేని వ్రాఁతలవి పెంపువహింపవు; మీకు బీజ మే
యోజ ఘటిల్లు? 'నే మురకయున్న గురున్ దిగఁద్రావి తిట్టఁగా
నా జడుఁ డూరకుండక యహంకృతిఁ జూపె' నటందురోటు! మీ
బీజము దెల్పినట్టులె వివేకులకున్ బొడకట్టెడిన్ జుఁడీ. 242

మ. యతులున్ బ్రాసలు పెట్టి యెట్టులొ కవిత్వాడంబరం బూని తి
ట్టితిరే యందము, దాన లాభ మది యెట్లేఁ గల్గఁగాఁబోదు; పం
డితు లాధోరణి మెచ్చుకొన్న, నల గోష్ఠిన్ సత్యవాక్చాతురీ
వితతప్రాజ్ఞత చూపకున్న వితయా వేయేల? చాలింపుఁడీ! 243

---

* ... మనపిఠాపురపు వారు "చేటభారత" మొకటి వ్రాయుచున్నారట! ...
6-2-12 సుందరరావు

ఆ. వె. రాళ్లబండి శశిధాని వ్రాసినట్టి
పద్యముల సారమును మదిఁ బట్టుకొల్పి
శ్రోతకుల్ రండు; దేశద్రోహచింత
వలనిదోసంబు ననుతాపభరము మ్రింగు. 244

తే. గీ. ఏమిసార్థక్య? మేదియో యీవు వ్రాసి
వెంటనే యేను ఖండించివేసినంత;
సత్యమె జయమ్మునిచ్చు, యశమ్మునిచ్చు
సత్యమునఁ బొమ్ము మంచి యశమ్ము గొమ్ము. 245

ఉ. వెంకటశాస్త్రి నేరొ యవివేకులు తిట్టి రటంచుఁ గాని, యే
కుంకయొ సత్సభాస్థలిని గొట్టె నటంచును గాని యెవ్వఁడో
జంకక వ్రాయ నయ్యది యసత్య మటంచుఁ దలంపకుంటయే
వంకము, నమ్ముచో వాద మపారము గాంచుట చెప్పనేటికిన్! 246

తే. గీ. శత్రునకు నేని యూఁకద సైఁపరాదు
పైని సంతసపడు టెంత పాతకంబు ?
పరమశత్రులు గిలికెడి పాడువ్రాఁత
లౌర ! పుస్తకమంచు వ్రాయంగఁ జనునె? 247

తే. గీ. అంతయో యింతయో యక్షరాస్యులైన
మీకుఁ బారమ్ములేని నామీఁద పక్ష
రములె నేరని వారెమి రాఁ దలంతు ?
రింతమాత్రము తెలియ విఁకేమనంగు. 248

క. మిమ్ముఁ బట్టి కొప్పరము కొ, ప్రముఁబట్టియు మీరు తప్పువ్రాఁతలు గిలుకన్
శ్రమ మొకటి దక్క వెంకన, కమరునొకో యప్రతిష్ఠ యరయఁడిఁకైనన్.

క. బ్రహ్మోత్సవములతోడన్, బ్రహ్మాండం బగులుకీర్తి పరిబలించెడి యో
జిహ్మగులారా ! మీ 'యం, బ్రహ్మతకు విచారమేల పడవలె నకటా !

శా. మీయజ్ఞానము కొంపరిపుం దెలివియున్ పేల్లూర్చెడి న్మాకు, మీ
రాయాసం పడకుం డసత్యములు వ్రాయంగా ప్రయత్నింపకుం
డో యీశిష్యుఁడ! "వేఁడినీళ్లకు గృహం బొక్కింతయున్ గాల" దా
హా ! యజ్ఞానపుటట్టహాసములదుర్వ్యాపారపారీణతల్. 251

ఆ. వె. అట్టహాసమంట! అద్దాని నిండఁ ద
వ్వుడు ప్రసంగమంట! పుడమిఱేఁడు
చూచియుండఁడొక్కొ? చూచియు వారింపఁ
డొక్కొ? మూఢుఁడనుటె యొప్పవలయు. 252

ఉ. చూచిననూరకుండఁ "డిది కుంతప్రసంగము మానుఁ" డంచు వి
శ్రేచి చివాటులన్ గొలువ కెట్లును మానఁడ, ప్రాజ్ఞుఁడై యెటుల్
నీచత సమ్మతించు? నవనీపతి నిక్కము చూచియుండఁ డీ
తోఁచియుఁ దోఁచరాని నుడి, త్రోవలు ఱేనికిఁ జూడ నేటికిన్! 253

చ. ఎవరు చివాట్లు పెట్టఁ బని యేమి? గురుండను నేనె చాలు, దు
ర్వ్యవహృతి స్ఫూర్తిగా నెఱుఁగు పండితమండలి చాలు, బుద్ధి చె
ప్పవలసివచ్చినన్ గురుఁడుఁ బండితవర్గము, వీరిపైని బా
ర్థివుఁడు వచింపఁగావలయుఁ; దేఁకువ గల్గిన వీరె చాలరే? 254

ఉ. తప్పుడు వ్రాఁతలందును "శతఘ్నిని" వ్రాసెడునంతదాఁక వ్రా
లొప్పఁగఁ జేసితే; విపుడొ యొక్కఁడె బావయ చేయుచుండె; నీ
కిప్పుడు బుద్ధివచ్చినదియే? వచియింపు "శతఘ్ని" యూరకే
'టు'ప్పని ప్రేలి పాశుపత ఘాంకృతి కుప్పనుగాక మ్రగ్గుటన్. 255

ఉ. నీ కటు బుద్ధివచ్చుటయె నిక్కమయేని వచింపు మింకఁ బె
న్వ్రేఁకఁ జరించు బావకు వివేకము గూర్ప యతింతుఁగాక! యా
కాఁకరపత్రివాసికి నఖండమృషావచనప్రతాపికిన్
బాంకటధర్మముల్ పలుకు పద్ధతి వేఱుసుమా! కుమారకా! 256

ఆ. వె. అకట! పాశుపతము నడఁపఁ బరాస్త్ర పా
శుపతమనుచునొక్క "శ్రాంతికాయ"
వ్రాఁతఁ వ్రాయు బావ వైఖరి గనియు నీ
వేలయూరకుంటి వెఱుఁగఁ జెపుమ? 257

క. అందుఁగల యనృతఘోరణి, "సందేహము లేదు బావ శాబ్దికజీవా
నందుని" సారము తేల్చెడి, నెందుల కా పిచ్చివ్రాఁత లెఱిఁగింపు సుతా!

శా. ఏదో వ్రాసెడివానిపోల్కి నెదియో యింతింత పంపంగఁ బై
"నేదో వచ్చుఁగదా?" యటంచు నకటా! కృష్ణాఖ్యపత్రింబు నై వ

క్కో దూఁకెన్, బయి సిగ్గిలెన్ జుమీ; వృథాకుంఠీభవచ్ఛౌర్యారే
ఖాదార్భాగ్య వచఃప్రచారకలనాగర్వాంధ్య మిట్లుండునే! 259

ఆ. వె. 'వ్రాఁత యట్టులుంచు పాశుపతమ్ము పైఁ
బాలు పేరునీకుఁ బట్టుపడెనె?'
అంచు బావతోడ నాడు మీ! నాకునై
గురుని కింత సలుపు చరణసేవ. 260

క. ♦ బావ వచనములు వినకుము, భావవచనములను వినుము బాగుపడుము సం
భావించి భవుఁడు చెప్పిన, భావుకవచనములు భావవచనములనఁగన్. 261

గీ. అల్లకృష్ణుండు సంధికి వంకనీక
పార్థుల నపార్థుల నొనర్చె; బావమఱఁది
యంచుఁ గృష్ణునిబోధల నాలకించి
తాదృశుఁడ వీవు కాకు వృథావిధముగ. 262

ఉ. అన్యులతోడ మాకు నెపుడైనను వేరొకకారణమ్మునన్
జన్యము సంభవించునెడ సాయము వారల కాచరించి నీ
వు న్యశమున్ గలంచుటకు బుద్ధిని ద్రిప్పితి వెంత వెఱ్ఱివో?
ధన్యత లేనివారలను ధన్యులఁ జేయఁగ నీకు శక్యమే. 263

మ. ఒకచో గుంటురి కీవు పోదువనుకో వెఱ్ఱి పెత్తిశిష్యుండ! శా
ఖకునై వారలు నిన్ను నిట్టిగతి గాఁ గారింప యత్నింత్రు; నీ

♦ స్కాందోత్తర ఖండస్థగురుగీతనుండి.

శ్లో॥ అత్రినేత్రశ్శివసాక్షాత్ ద్విబాహుశ్చహరిస్స్వయం, అచతుర్వదనో బ్రహ్మాశ్రీగురుః కథితః ప్రియే... శ్లో॥ గురోః కృపాప్రసాదేన బ్రహ్మవిష్ణు మహేశ్వరాః, సామర్థ్యమగమన్ సర్వే కేవలం గురుసేవయా... శ్లో॥ నగురో రధికం నగురోరధికం నగురోరధికం నగురోరధికం, శివశాసనత శ్శివశాసనత శ్శివశాసనత శ్శివశాసనతః॥...శ్లో॥...గురునిందాంకరోతియః, సయాతినరకాన్ ఘోరాన్ యావచ్చంద్రదివాకరౌ॥...శ్లో॥ "హుం" కారేణ నవక్తవ్యః ప్రాజ్ఞైశ్శిష్యైఃకదాచన, గురోరగ్రే నవక్తవ్యమసత్యంతు కదాచన, గురుం త్వం కృత్య హుం కృత్య...సభవేద్బ్రహ్మరాక్షసః॥ ...శ్లో॥...కాలమృత్యుభయాద్వాపిగురు స్సంత్రాతిపార్వతి॥ ... శ్లో॥ గురుదేవార్పణం యత్తు తేనతుష్టోస్మి సువ్రతే॥...

కకటా! దిక్కెవ్వఁడున్నె? నాకొ? మఱి నీవా! కాదు, నీవంటి వా
రొక వేయైనను లెక్కలేదుసుమి యోగ్యుల్ పండితుల్ స్నేహితుల్.

ఉ. వారలె లేకయున్న యెడ వాండ్రును నీవును గూడి దబ్బఱల్
సారెకు వ్రాసి యిట్లయిన సాయము పట్టఁ బో; రసత్యపున్
భారము మోయుపజ్ఞగల పండితులా కతనన్ యథార్థవి
ద్యారసికుల్ భవత్కృతుల నడ్డుము రేమియొనర్ప నేర్తువో. 265

ఉ. కావున నిప్పుడేనియు వికారపుఁ జెయ్వులు మాని ప్రాజ్ఞులౌ
ధీవరు లాడుపల్కులను జెల్లముగాఁ దలపోసి సత్యపుం
ద్రోవను రమ్ము, నిక్క మగు ద్రోహము నీ వొనరించియున్ బుధా
శ్రీ విలసిల్లు హేతువున శిష్యుఁడ! మంచియశమ్ము గల్గెడిన్. 266

క. మనువచనమ్ములు విని తగ, మను, మనువచనములనంగ మనువచనము లే
మనుకొంటివో? మనుమార్గ, మ్మనుమాన మ్మడిగి పట్టు మది యఘు మడఁచున్.

మ. ‡ త్రివిధేయుండు త్రిలోకజేతయనుచున్ ''త్రిష్వప్రమాద్యన్'' మను
ప్రవచస్సారము తెల్పు నీవు కడగా వర్తిల్లుచున్నట్టి యా

...శ్లో॥ గురోః పరతరం నాఽస్తి త్రివారం కథయామి తే॥ ధన్యా మాతా పితా ధన్యో గోత్రం ధన్యం కులం భవం, ధన్యా చ వసుధా దేవి యత్ర స్యాద్గురుభక్తతా ఆకల్పజన్మకోటీనాం యజ్ఞవ్రతతపః క్రియాః. తాస్సర్వాస్సఫలా దేవి గురుసంతోషమాత్రతః... శ్లో॥ ఏకాక్షర ప్రదాతారం యో గురుం నైవ మన్యతే, శ్వానయోనిశతం గత్వా, చండాలేష్వభిజాయతే॥ ... శ్లో॥ సప్తకోటిమహామంత్రాశ్చిత్తవిభ్రమకారకాః, ఏక ఏవ పరో మంత్రో గురురిత్యక్షరద్వయమ్...... శ్లో॥...కవిత్వాది గద్యం సుపద్యం కరోతి, గురోరంఘ్రియుగ్మే మనశ్చేన్న లగ్నం తతః కిం తతః కిం తతః కిం తతః కిమ్ (విస్తరస్తత్రైవ ద్రష్టవ్యః).

‡ శ్లో॥ త ఏవ హి త్రయో లోకాస్త ఏవ త్రయ ఆశ్రమాః, త ఏవ హి త్రయో వేదా స్త ఏవోక్తా స్త్రయోఽగ్నయః॥ ౨౩౦ పితా వై గార్హపత్యోఽగ్ని, ర్మాతాగ్ని ర్దక్షిణస్స్మృతః (గురు రాహవనీయస్తు) సాగ్నిత్రేతా గరీయసీ॥ ౨౩౧. త్రిష్వప్రమాద్యన్నేతేషు త్రీన్ లోకాన్ విజయేద్గృహీ॥ ౨౩౨. (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము చూ)

(అభియుక్తోక్తి)

శ్లో॥ లజ్జా మేకాం పరిత్యజ్య త్రిలోకీవిజయీ భవేత్॥

పావనీయాగ్నిని గాలఁద్రొక్కియును వత్సా! మూఁడులోకమ్ము లా
హావరంగమ్మున గెల్చుటన్ పృథయ ధర్మాధర్మ దుర్మర్మముల్. 268

శా. † ఆజన్మంబు గురున్ భజించు నెడ బ్రహ్మప్రాప్తికర్హుండుగా
యోజింపుచున్ స్మృతివాక్యముల్, మృషయనుమ్మా వత్స! యమ్మాట; నీ
కీజన్మమునఁ గొంత సేవయును 'హీహీహీ'లు 'హూహూ'లు త
ద్రాజద్బ్రహ్మసమాజమాన్యతకుఁ బాత్రత్వమ్మ్ఁ జేకూర్చుటన్. 269

మ. * తనయార్జించిన క్షేత్రముఖ్యధనముల్ దాతవ్యముల్ ముందుగాఁ
దన యాచార్యునకంచుఁ జెప్పు స్మృతి, తద్ధర్మంబు గన్పట్టె నో
తనయా! నీయెడ; నెట్టులన్న, విను దుర్ధర్మంబుల వ్యర్థిత్త మా
త్తనయా! నాయెడఁ దొల్త నీవు వినియుక్తంబౌట సూచించుటన్. 270

శా. ‡ ధాత్రిస్వార్జితవిత్తమందు నొక షష్ఠంబంత యీమున్ గైకొనం
బాత్రుండంట! గురుండు వింటివె? భవత్ప్రాజ్ఞార్జితాచార్యుదు
శ్శృతిప్రాఖ్య ధనంబు సర్వమును నస్మత్సాత్కృతం బయ్యె; నే
మాత్రంబో యిడ కంతయున్ బెఁచు నిమ్మడిక్రాన్ గురున్ జేర్తురే. 271

మ. ♦ శ్రుతిదూరంబయినన్ స్మృతిన్ దవిలె నెచ్చో నీస్థితుల్ "నిత్యము
ద్ధృతపాణిత్వము" చెప్పెఁగా? మనువు, నీధీమత్త చే దాని నా

---

† శ్లో॥ ఇమం లోకం మాతృభక్త్యా పితృభక్త్యాతు మధ్యమం, గురుశు
శ్రూషయా త్వేవం బ్రహ్మలోకం సమశ్నుతే॥ 233. శ్లో॥ ఆసమాప్తేశ్శరీరస్య
యస్తు శుశ్రూషతే గురుం,సగచ్ఛత్యంజసా విప్రోబ్రహ్మణస్సద్మశాశ్వతం॥ 244
(మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము చూ౦)

* శ్లో॥ స్వాధ్యాయంస్తు గురుణాజ్ఞ ప్రశ్యక్త్వా గుర్వర్థమాహరేత్, క్షేత్రం
హిరణ్యం గామశ్వం ఛత్రోపానహమాసనం, ధాన్యం శాకంచ వాసాంసి, గురు
వేప్రీతి మావహేత్ 246 అతిప్రాఖ్యాత్వా॥ స్వాధ్యాయస్సద్గుణాదత్తాజ్ఞో యథాశ
క్తిధనివం యాచిత్వాఽపి ప్రతిగృహీతనాఽపి గురవేఽర్థ మాహృత్యాఽ
శ్యందద్యాత్॥ (మనుస్మృతి ద్వితీయాధ్యాయము.)

‡ శ్లో॥ షడ్భాగం స్వార్జితం విత్తం కృత్వాఽనందాత్మకో నరః। ఏకంతు
గురవేదద్యాత్ ......

♦ శ్లో॥ నిత్య ముద్ధృత పాణిస్స్యా త్సాధ్వాచారస్సు సంయతః, ఆసతాం
మితి చోక్తస్సన్నా సీతాభిముఖంగురోః॥ (మను 2. అ.)

దృతముఁ జేసితి; వ్యగ్రమం దగపడఁ దేలుం జుమీ నీమను
ధృతపాణిత్వఫలమ్ము, స్మార్తమతవర్తీ ! నీకగుఁ భద్రముల్. 272

కం. ♦ భారతవచనమ్ముల మధిఁ, జేరుతమని బావనడుగు శ్రీరతులుఁ స
ద్ధీరతులు నీదుపద్ధతి, ఘోరతరం బనెడిరీతి గొనకు మిఁకైనఁ. 273

కం. గురుశరవహ్నికిఁ గృష్ణుం, డఱిముతి భీతివడు ధర్మజాదుల సత్య
స్థిరుల నసత్యంపుమహా, దురితమ్మునఁ ద్రోచె నెఱుఁగుదో యెఱుఁగవో 274

(భారతాదిపర్వమునుండి)

♦ కశ్చిదృషి ర్ధౌమ్యోనామ ... తస్య శిష్యాస్త్రయో బభూవు రుపమన్యు రారుణి ర్వేదశ్చేతి, సఏకంశిష్యమారుణిం పాంచాల్యం ప్రేషయామాస "గచ్ఛ కేదారఖండంబధానేతి ... యస్మాచ్చత్వయా మద్వచన మనుష్ఠితం, తస్మాచ్ఛ్రేయో౽వాప్స్యసి, సర్వే ఏవతేవేదాః ప్రతిభాస్యంతి సర్వాణి చ ధర్మశాస్త్రాణీతి ... తంచోపాధ్యాయః ప్రేషయామాస" వత్సోపమన్యో గారక్షస్వేతి ... మయ్యనివేద్య భైక్ష్యం నోపయోక్తవ్యమితి ... భో ఉపమన్యో క్వా౽సివత్సేహీతి, స ఉపాధ్యాయవచనం శ్రుత్వా ప్రత్యువాచ ... కూపేపతితో౽హమితి, తముపాధ్యాయః ప్రత్యువాచ. కథం త్వ మస్మిన్ కూపే పతిత ఇతి, స ఉపాధ్యాయం ప్రత్యువాచ. అర్కపత్రాణి భక్షిత్వా౽ంధో భూతో౽స్మ్యతః కూపే పతిత ఇతి, తముపాధ్యాయః ప్రత్యువాచ అశ్వినౌస్తుహి ... త్వాం చక్షుష్మంతం కర్తారా వితి, ... అశ్వినౌస్తోతు ముపచక్రమే, ... అశ్వినావాజగ్మతురాహతు శ్చైనం, ప్రీతౌ స్వ ఏవ తే౽పూపో౽శానైనమితి, ... నత్వేవాహమే తమపూపముపయోక్తు ముత్సహే గురవే౽ నివేద్యేతి, ... తమశ్వినావాహతుః, ప్రీతౌ స్వస్తవానయా గురుభక్త్యా,... చక్షుష్మాం శ్చభవిష్యసి శ్రేయశ్చా వాప్స్యసీతి, ... లబ్ధచక్షుః ... ఉపాధ్యాయమభ్యవాదయత్, ... ఏషాతస్యా౽పిపరీక్షోపమన్యోః, అథాపరశిష్యః ... వేదోనామ ... గౌరివనిత్యం గురుణాధుర్షు యోజ్యమానః, తస్య మహతా కాలేన గురుః పరితోషం జగామ తత్పరితోషాచ్చ శ్రేయః సర్వజ్ఞతాంచావాప, ఏషాతస్యా ... ప ... వేదస్య......

(శ్రీ సరస్వతీ తెలుఁగు ప్రతి)

క. నిజమైనతిట్లు తిట్టుము, గజగజ నీకేల? లేని కార్లనకుము భూ
ప్రజలు సహింపరు లోలో, * స్వజనంబేనియును దప్పు సైఁపదెఱుఁగుమీ.

క. చదువెఱుఁగఁడనియుఁ, గంతము, మృదువైనది గాదటనియు, నేరికి విద్దెల్
గుదిరి వచింపఁడనియు నా? పదరి జగము మెచ్చుగోరు పద్ధతిచెపుమా.

క. 'నాయొద్దఁ జదివినదె' యని, కోయిల నీవాయసంబు గూయుట తప్పో
నే? యరయుమయ్య! బావయె, వ్రాయఁగ వలె,నీకుఁజేయి రాదిటు వ్రాయన్.

క. ఇరువుర చేవ్రాళ్ళుండుట, యరసియు నీ కిట్లు వ్రాయు టది రాదనియే
పొరఁబడితిఁ గొంతకాలము, పరమాప్తుఁడు రామమూర్తి పలికెడిదనుకన్.

చ. తతమతి నీ కతండు పెదతల్లికుమారుఁడు, నాకు మిత్త్రుఁడు
న్నతుఁ డనృతం బతండు జననంబును బొందిన వంగడమ్మె యా
కృతయుగ మాదిగా నెఱుఁగ; దిప్పుడు నీకయి నేర్వఁబోఁడు; సూ
నృతవచనుండు నీకతన నే విని నాకు వచించె నర్భకా! 279

చ. కుతుకముతో నొకానొకటఁ "గోకిల కాకము" నాకవిత్వ మం
చతనికిఁ జెప్పినాఁడవఁట! యయ్యది జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చికొమ్మ; శ
త్రుతకలిమిన్ వచింపఁడు బుధుం డతఁ డేదొ ప్రసంగమందు సం
గతమగుటన్ వచించె నదుగం దగు సందియ ముండెనేనియున్. 280

చ. అనయుఁడవై పృథాగ నెపు డాఱడివ్రాఁతలు వ్రాయుచున్ నిజం
బు నడఁచి నేఁటికేనియును బుద్ధిపికాక పరాక్రమించు ని
న్నును సుజనున్ బొనర్చుట కనుంగుఁజెలిన్ ఘనురామమూర్తిగా
రిని నొక సాక్షిఁ జేసితి నెఱింగి యతండు క్షమింపకుండునే 281

రాజమండ్రి.
ది 28-8-13

*...తమరు కాకరపర్రు వెళ్లినప్పట్లో "లోకములోని కవులందరు నా జంధ్యములోనివారు" అని అన్నందుచే యీ అల్లరి జరిగినదనిన్నీ పిమ్మట తప్పు అంతయును కాకరపర్తివారిదే అనిన్నీ శ్రీ అ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రులవారు నాతో చెప్పినారు. యింకా కొన్ని సంగతు లున్నవి కాని విస్తరించుటకు స్థలములేక వ్రాయలేదు. ... రామకృష్ణులు ముందు భారతము ప్రచురించెదరట. వారు యెన్ని వ్రాసినను గురుద్రోహమును బలపరచేవే అని శ్రీ, అ॥ వ్యాసలింగశాస్త్రి గారు అన్నారు......

చె. కొండయ్యవ్రాలు.

ఉ. అందఱు నాకు బంధుగులె యంచు లిఖించెద వింతసాహసం
బెందుకు ? దూరగుల్ బలెను యింజర కాఁకరపట్టు వానులున్
బొందఁబడంగలారె యిటు బొంకఁగనేటికి ? రామమూర్తి నే
మందువొ చెప్పుమా యకట ? యాతఁడు నా పెదతల్లి పుత్త్రుఁడే. 282

శా. చాడీలన్ వచియించువాఁడొ ? జడుఁడో ? చండాలపుంబుంత లే
నాఁడున్ ద్రొక్కినవాఁడొ? త్రొక్కఁగలఁడో? నా బోఁటి లెక్కేమి యే
పోవిడల్ నెత్తిని బెట్టుకోఁదగిన సత్పుణ్యుండు, గణ్యుండు తా
వాడంబోయెనొకో యసత్యము ? కుమారా ! నిన్ను వంచింపఁగన్.

శా. ఆడుంబో యనృతంబు నీకొఱకు వ్యాసాకొండి యొడ్డేని, పాపి
ద్దాశంగాక మఱొక్కచోఁ బొడమి కామాకొండిచేఁ బల్లదం
బాడింపంగలదేమొ చూచెదనుగా కంచున్ బరీక్షార్థమై
నేఁ డిచ్చో నొకసాక్షిగా నతని వర్ణింపన్ బ్రిసక్తించెఁ జూ 284

చ. ఘనుఁడల రామమూర్తి యెటుగా లిఖియించిన నెందుఁజేరునో ?
తన లిపి యంచుఁ గొంకుఁజుమి తథ్యమె తెంగియుఁ, బెద్దతల్లికిం
దనయుఁడె వేఱొకండిపుడు దా ధవళాద్రి వసించు; నాతఁడున్
ఘనుఁడు తదంబయు న్మిగులఁ గందురు నేఁటికి నన్నుఁ బేర్మితోన్. 285

†క. కృతమీవు మఱచితివి నీ, కతనంగద ? వారు నాకుఁ గడుఁ గూర్తురు; నీ
కతిశత్రుఁడు వారలకే, గతిఁ బ్రేమాస్పదుఁడొ ? తెలుపఁగాఁగలవెసుతా.

క. గురుఁ గాకము గానుడివిన, దురితపువ్యాసమ్ము గాంచి దుఃఖింపక యె
వ్వరొ మెచ్చిరనియు వ్రాసెద, వరరే ! యిటువంటియోగ్యు లవనిం గలరే.

‡క. శత్రులుమిత్రులు సైతము, పుత్రా ! తలయూఁచిరనుచుఁ బొంగెఁగదా ! మీ
పత్రిక, యూఁచుటకర్థ మ, పాత్రవ్యాస మని చేయుపని గాదుగదా ?

ధవళేశ్వరము, 26-8-13

† ...శ్రీ మానాన్నగారు శ్రీ మాయమ్మగారు, సదా మీ శ్రేయోభివృద్ధిని గోరుచున్నవారలు. కా॥ నారాయణమూర్తి.

(కవితమండి)

‡ కోకిలకాకము, ఇది కోకిలమును గాకమును గూర్చిన యొకచిత్రకథ.-శత్రులు మిత్రులుగూడఁ దలయూఁచిన పద్యములు.

క. నీకవితాప్రాశస్త్య, శ్రీకతనన్ గలుగు యశము చెందెడి దను; నీ
కో! కృతముమఱచు పాతక, మే కడకున్ మిగులు సారమిదియొ కుమారా.

క. ఎందుకుఁ బెంచెద వఘమిది? యందఱకు న్నిజము దెలిసె; నాఁగునె కస్తూ
రిందాఁచినఁ బరిమళమది, బొందఁబడక నిజమునుడివి పొందుము శుభముల్.

(10) మంగళపర్వము.

చ. తిరుపతి! నాకు నింతటి విధేయుఁడు శిష్యుఁడు గల్గె వాని సం
చరణము లీశ్వరున్ దెగడు సాహసమూనెడి, పట్టివానికిన్
గురువన నెంత? తాదృశుని గొండొక యోగ్యునిఁ జేయ వేంకటే
శ్వరుఁ డొనరించె ధర్మపుఁ బ్రసంగ మెసంగు ప్రసంగసంగతిన్. 291

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు వానికిం
దిరుపతి! వేంకటేశ్వరుని దిట్టి దిసంతులు గొట్టు టెంత? యే
మఱఁజన దైననున్ మనకు మంచికిఁ ద్రిప్పు ప్రసంగమేదియో
జరుపుట యొప్పు వానికిఁ జే సాయముఁ జేసినఁ జేయకుండినన్. 292

చ. హితము వచింపఁ దావొసఁగు నెవ్వఁడు వాఁడె ప్రోడుఁడున్ వినండ; భా
రతమున నేమి, తక్కిన పురాణములందున నేమి, యెవ్వఁడే
హితముగ్రహించె? నట్లని మఱెవ్వఁడు చెప్పుట మానె? చెప్ప నే
చతురునికో యగున్ గణనసల్పి కృతార్థుఁడు వేఱొకండగున్. 293

ఉ. కావున నేరొనర్చినను గష్టము లోకముకోసమే యశ
శ్శ్రీవిమలీకృతోజ్జ్వలదశేషవిశేషదిగంతరాళు లా
ధీవరులెల్ల లోకమునఁ దేలవలెన్ బరిశుద్ధలోకసం
భావితులే సుమీ జగతి భవ్యులు సేవ్యులు కావ్యభావ్యులున్. 294

ఉ. లోకము మెచ్చఁగాంచు నతిలోకుని యాదవపట్టభద్రు గు
ప్పాకుఁడు దుర్నయుండు శిశుపాలుఁడు పట్టుకతిట్టె; దానిచే
నాకటివేల్పు పూజనము లడ్డెనె? సాక్షికలోక మెన్నఁడున్
లోకములోనఁ జేర; దరిలోకపు శోకము కీర్తికే యగున్. 295

సీ. ఖరముఖాసురకోటి కహకహార్భటిలేక రాముకీర్తికి నట్టిరాణ యెట్లు?
శిశుపాలదుర్వివాదప్రశుపస్ప్రశలు లేక కృష్ణుకీర్తికి నట్టి కెలస యెట్లు
కనకకశిపుదుష్టకష్టచేష్టలులేక నరసింహుకీర్తి కాగరిమ యెట్లు?
కలినృపాలకహలాహలహళాహళి లేక కల్కికీర్తికి నట్టి కలిమి యెట్లు?

తే. గీ. ఎంతవాఁడేని విమతులాక్రాంతసాయ
మాచరింపక పేరెక్కఁడట్టులగుట
నిరతసత్కృతిదాతల నిర్గుణస్వ
రూపుల నుతించి కీర్తిఁ బ్రేరేపవలయు. 286

ఉ. నుతియింతున్ మనరామకృష్ణకవులన్ సువాన్నార్యధైర్యైకస
ద్గతులన్ సూనృతవాగరాతుల, వృథాదంభాశుఘోషానృత
శ్రితులన్ దాదృశకావ్యపుంగవుల, నశ్లీలాపవాదప్రద
ప్రతిభానూతల వారివీరిహితులన్ బ్రాపించద్యశోదాతలన్. 297

మ. దయకై కొల్చుటకన్నఁ దిట్టుటయ మేల్ దైవాలకున్, బూర్వమే
జయుఁడున్ శ్రీవిజయుండు శాపహతులై శాసించి రీత్రోవ, త
ద్దయ సౌకర్యము దీనియం దగపడున్, దైన్యంబు గన్పట్టదా
శ్రయణక్లేశము సున్న, తుల్యము ఫలైశ్వర్యంబు యోజించినన్. 298

మ. కలికిన్ మంగళమస్తు దానికి సిరిన్ గల్పింప యత్నించు ధీ
వులకున్ మంగళమస్తు నిస్తులవచోరూఢిన్ గలిన్ ద్రుంచునా
ర్యులకున్ మంగళమస్తు వేదమతశాస్త్రోక్తాత్యధన్యైకవ
ర్తులకున్ మంగళమస్తు గీరతవచోదుగ్ధాబ్ధికిన్ మంగళమ్. 299

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వేంకటేశ్వర విరచితంబగు గీరతామ్నా
యమ్మునందు గురుదక్షిణ యను ద్వితీయభాగము,
సంపూర్ణము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు
2	1	కోల	కోకిల
7	1	బాహ్రిజదువు	బాహ్రిఁజదువు
8	1	నెపుడో	నెపుడ్డో
11	18	మెఱుఁగుచు	మొఱుఁగుచు
,,	20	కాహోది	కాహ్లోది
,,	26	బబళించు	బ్రిబళించు
16	23	ర్ధమాను	వర్ధమాను
22	17	ద్దేము	ద్దేశము
24	25	గలాడఁ	గలాఁడ
28	7	నికా్యలంబునన్	నిప్పట్లన్ వృథా
33	15	వేరోక	వేఱోక
38	17	గిరతం	గీరతం
62	18	దజ్ఞులు	తజ్ఞులు
67	28	రైవ	రై
71	3	బారత	భారత
75	9	దైవాలదున్	దైవాదులన్

గిర. ద్వితీ.

గీరతము

(విగ్రహారాధన)

ఉపోద్ఘాతము

చదువరులారా!

("వివేకభ్రష్టానాం భవతి వినిపాత శ్శతవిధః")

అను భర్తృహరిసుభాషితమున కుదాహరణముగ నుండునట్లు మా "దైవవంచితులు" ప్రకటించిన "తిరుపతివేంకటేశ్వరార్ధశతకమును" జదివియుందురు. చదివిన వారిలోఁ గొంద ఱెట్టిసందేహమును బొందిరో ఆసందర్భమును దెల్పు నుత్తరములు గొన్నిటిని 41 వ పుటలో నుదాహరించియుంటిమి. లోకముచే నట్లు గర్హింపఁ బడుచున్న తిప్పఁడుఁగూఁతల కుత్తరము వ్రాయుట వ్యర్థమని మే మెఱింగియుఁ బ్రసక్తానుప్రసక్తముగాఁ గొన్ని లోకోపకారములగు సద్ధర్మముల నీవ్యాజమునఁ బ్రచురింపఁ దలఁచి యాతిప్పఁడుఁగూఁతలనే గౌరవించి 'విగ్రహారాధనము' అనుపేరితో నీగీరతతృతీయభాగము ముద్రింపించితిమి. ఇంతకు మున్నిది గీరతచతుర్థభాగముగా ముద్రింపించెద మని ప్రచురించి యుంటిమి. కాని గుంటూరిసభలో దీనియందలి పద్యములు కొన్ని విన్నది మొద లిద్దానికై నిత్యమును వచ్చునార్డర్లమితములుగా నుంటంజేసి లోకాభిరామాయణముకన్న దీనినే ముందు ప్రకటింపవలసినవారమైతిమి. అనేకమహావిషయము లిం దున్నవి, అవి చదువరులే గ్రహింపఁగలరు. అక్కడక్కడఁ గల విశేషముల నేకత్రి చేర్చి సమన్వయించుకొనువారికి బోధపడినట్లిది యితరులకు బోధపడదు, కానఁ జదువరు లప్పట్ల జాగరూకులుగ నుండఁగోరెదము. ఇది యిటు లుండె. ఈయనర్థశతకమును జూచి లోకులెల్ల నిష్ఠీవనమాచరించుచుండఁగా నీమర్యాద చాలక కాఁబోలు 'రామకృష్ణమ + హాభారత' మనఁదగుధోరణితో "రామకృష్ణమహాభారత" మను నేతిబీఱకాయ నొకదానిని మనదైవవంచితులు లేవఁ దీసిరి. ఇది పడుచు, లేచుచు, చచ్చుచు, పుట్టుచు, "దచ్చిచెడిచేయఁ గలవిన్నపములు" కావించుచున్నది. ఇప్పటికి 128 పద్యములు, 24 పుటలు 7 పర్వములుగాఁ దలచూపి రోదనసంఖ్యాపర్వ మసమాప్తిలో నుండఁగనే మరల నాఁగిపోయినది- అప్రగల్భానృతవచఃపూరితమగు నియ్యది వెలువడి నది మొదలు ప్రాజ్ఞలోక మిట్లు గౌరవించుచున్నది.

"తిరిగి యీ నడుమ 'కవిత' పత్రికలో నిదివఱకు కృష్ణాపత్రికయందుఁ బ్రచురించిన 'పరాస్తపాశుపతమును' ప్రచురించుచున్నారు. 'పాడిందే పాడరా పాచిపండ్లదాసరి' అను సామెతకుఁ దగియున్నది. మీ గీరతమునకు మరల 'భారతమును' వ్రాయుచున్నవారలు. ప్రారంభపర్వముమాత్రము వ్రాసిరి, వ్రాసినను మీరు దయచేసి వానికిఖండనముగా గ్రంథములు వ్రాయక యేవియో కొన్ని వ్యాసములు వ్రాసిన బాగుండును. కారణ మేమన? వారు వ్రాయుదానియందు విషయవిమర్శనముండదు కాఁబట్టి."

సికింద్రాబాదా (డక్కన్) చివుకుల అప్పయ్య. 24-9-13.

19-5-14. సికింద్రాబాదు, సెకండుబజారు.

"గీరత" ద్వితీయభాగమందలి సంబుద్ధిపర్వాదులను జూచిన రామకృష్ణసత్తుర్యులిఁక శాంతింతు రేమో యనుకొంటిని. మరల వారు తమ చేటభారతమందు, తొంటి యవివేక ప్రసారమును గుమ్మరించుచున్నారు. వదలుకొననిందు. యీ దేశమందు వారిని కూర్చి యేవపడని వివేకులు లేరు.

ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరుఁడు.

---

(1) అబ్బో!, 'శతపర్వభారతంబఁట? మతిమంతులు వ్రాసిరంటఁ?' ఇత్యాద్యుక్తులు కొంతపట్టు క్రాలుచున్నవి. స్థాణువు పల్లవశోభ నందవచ్చును గాని మనవారు త్రోవకు వచ్చునట్లులేదే? ఇది కలిమాహాత్మ్యము. కేవలము వారి లోపము గాదు.

మ. కలికాలంబ? భవన్మహత్త్వగిరిశృంగస్థానశృంగాటకో
చ్చలదత్యద్భుతచర్యపుణ్యజనవాచాకీచకస్వానని
స్తులసత్యప్రతిబంధకల్పనకు సంతోషించి భక్తాగ్రగ
ణ్యులు మ్రొక్కుల్ పదివేలు మ్రొక్కెదరు మాయోపాయసంధానమా!

అని వేఁడఁ దగియున్నది, "బ్రహ్మాఽపి నరం నరంజయతి" కోటిలోనికి వచ్చినది..." శ॥ హ॥ 1-9-13.

(2) "కవితఁ" జూచి యుందురు, అందు శ్రీ "వారి" భారతము బయల్పడినది. ప్రారంభపర్వము ముందుదారిని సూచించుచేయున్నది. తత్త్వము లోక మెఱుఁగినపిమ్మటఁగూడ వీరి కీప్రయత్నములు శుభకరములు కావనియే ప్రాజ్ఞసంఘము నుడువుచున్నది... శ॥ హ॥ 20-9-13

"ఉ॥ "శిక్షయొనర్చి, యక్షరముఁజెప్పి, ప్రయోజకుఁ జేయు నొజ్జనే దక్షుఁడనైతి నంచుఁ, గడుఁ దానవమానమొనర్పఁగూళ" అని శ్రీమూర్తి వసుప్రకాశిక, రామకృష్ణకవులు మున్నగువారే, పయిసంగతికి నాధారమవుదురు. వీరి శృంఖలగాని, బృహద్భారతముగాని, భవత్ప్రతిభాయశః ప్రసరణములకు, ప్రతిబంధకములు కాఁజాలవు తాము మనుష్యమాత్రులుగా, నేప్రాజ్ఞులచేతను దలఁపఁబడుటలేదు. మీ ప్రబంధరాజములను అందు మరియు మీగీరతామ్నాయముఁ జదివిన విద్వత్కవులు, సాక్షాత్తుగ, మీరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులే యని, భావించుచుండిరి."

బాపట్లతాలూకా
పెదనందిపాడుపోష్టు.

జమ్ములమడక శ్రీరామకవి.
కొండపాటూరు.

———

అతివిస్తరమేల. "పువ్వుపుట్టినతోడనే పరిమళము—పుట్టినతోడనే కంపు" అను సామెతకు మన సువివేకులభారతము ప్రథమోదాహరణము. అది యింతవఱకుఁ గొంచెము తక్కువగా నేడుపర్వములు వెలువడిన దని వ్రాసియుంటిమి. ఏడుపర్వములలోఁ దుట్టతుదిపర్వము పేరు 'పునరుక్తిపర్వము'. దీనిలోని యీ పద్యముంబట్టి చూడ నయ్యల కప్పుడే నాడి వెనుకకు లాగుచున్నట్లు మూర్ఖులకుఁ గూడ సుగమమే.

గీ. "చాటుపద్దెములెద్దాని జాటితెలిపె
శృంగభంగమునందెద్ది చెప్పఁబడియె
సత్యసందేశమును దేనిసంప్రతించె,
నదియె వివరింపవలసె భంగ్యంతరమున"

ఏడవపర్వమునకుఁ బెట్టిన పేరుం బట్టియేమి, పైనుదాహరించిన పద్యపువాలకముం బట్టియేమి యయ్యల భావిగతి సూచితమగుచున్నది. చాటుపద్దెములగతి నెఱుఁగని వారెవరు? శృంగభంగ సత్యసందేశములదుర్గతి నెఱుఁగని వారెవ్వరు? ఆ ప్రల్లదములుతప్ప గతిలేని దేవయ్యలంత పెద్దపేరుతో వ్రాఁతకు దిగుటెందులకో? ఇప్పటికిని శృంగభంగ సత్యసందేశములనుగూర్చి సత్యాన్వేషులు మరలమరలఁ బ్రయత్నించి నిజమరసి "తస్య ప్రహారణములను" దగిలించుచునే యున్నారు. చూడుఁడు.

పినపాడు. 6-11-13

"నేను యీ నెల, 2-11-13 తేదీని కాకరపర్తిదగ్గిర నున్న "వడలి" అనేగ్రామమునకు కార్యార్థినై వెళ్లియుంటిని. అక్కడికి కాకరపఱ్ఱు చాలా సమీపమని తెలిసినది. కాకరపర్తితగాదా విషయమై ఎవరినైనను కనుక్కొందామనే కుతూహలముతో నుండగా, 3-11-13 తేదీని సాయంత్రం, 7 ఘంటలకు కాకరపర్తినివాసులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ కూచిభొట్ల మహాదేవయ్య, అనేవారు తటస్థమైరి. వారిని యీ తగాదా విషయమై నిజము యెంతవరకు, అని ప్రశ్నించితిని. వారు యీ క్రిందివిధముగా చెప్పిరి. మీరు కాకరపర్తిలో సభ చేసినప్పుడు తానుకూడ అక్కడ నున్నాననిన్నీ తమరు ప్రథమంలో గ్రంథము (గీరతము) చదువుచుండగా అందరికీ చాలా సంతోషంగా నుండెననిన్నీ తరువాత అక్కడ వారు యెవరో రచించిన పుస్తకమును మీకు చూపి మీ అభిప్రాయమును కోరగా అది మీకు నచ్చదన్నట్టున్నూ అక్కడనుంచి అక్కడ నున్నవారందరు అనేకవిధములుగా మిమ్ము అవమానించవలయు నని పట్టుపట్టినట్టున్నూ అట్టివాండ్రలో తనకుమారుడుకూడా వుండినట్టున్నూ, వానిని వారు మందలించినట్టున్నూ, చెప్పినారు. తమయందుమాత్రం ఏమీ లోపము లేదనిన్నీ, లోపము వాండ్రిదే ననిన్నీ మిమ్ములను ఎట్లాగైనా అవమానించాలని వాండ్రందరు అదివరకే అనుకొని వున్నట్టుగాకూడా వారు అభిప్రాయము కనుపరచినారు. యింకను బ్ర॥ శ్రీ॥ రామకృష్ణకవులలో కృష్ణకవి అనేవారు తమదగ్గర శుశ్రూషచేసి అవధానరహస్యములున్నూ ... మీవద్దనే తుదనెగ్గించు కొన్నట్లు సెలవిచ్చినారు. అంతేకాక మీకవిత్వముతో ఆవూరిలో ఎవరికవిత్వమున్నూ సరితూగచాల దనిన్నీ మిమ్ములను జయింపలేరనిన్నీ బ్ర॥ శ్రీ॥ పెద సీతారామశాస్త్రులవారు పదిమందిలో చెప్తూ యుండగా తాను విన్నాననిన్నీ చెప్పినారు వారి సంభాషణవల్ల ముఖ్యపరిపోర్టు ఏమనగా, మోసము రామకృష్ణకవులదనిన్నీ, ఆవూరియందు యింకా కొంతమంది దనిన్నీ, తేలినది. అప్పుడు నేను "లోపము ఎవరియందువుంటే వారిని మీవూరి పండితులు మందలించరాదా" అని అంటిని. అందుకు వారు రామకృష్ణకవులు అక్కడివారికి చాలా దగ్గరబంధువులు కావడమువల్ల ఏమీ అనుటకు వీలులేకున్నదనిన్నీ, తిరుపతి వేంకటకవుల కీర్తి యితరులవల్ల పొయ్యేది కాదనిన్నీ, మావూరియందున్న పెద్దలు వూరకుండియున్నారు. అని సెలవుయిచ్చినారు. మీరు గీరత

ములో న్యాయముగా వెళ్ళినట్టు వారు చెప్పిన మాటలవల్ల నామనస్సుకు (తోఁచి) చాలా సంతోషించినాను..."

T. KOTAYYA.

ఈ. టి. కోటయ్యగారి గ్రామ మెక్కడిది? గుంటూరు డి॥ లోనిది. సత్యాన్వేషణతత్పరత్వము తప్ప నీయన కీపరిశ్రమమేల? సత్యజిజ్ఞాసువులు చేయు పరిశీలనమున కెన్నాళ్ళు చాపక యసత్యజీవనుల పదరులు నిలువఁ గలవు? అట్టిచో నా పాడుఁగూఁతలనే మరల మరల నేల వదరవలయునో? పైవిషయ మును గూర్చినదే మఱియొక యుత్తరము.

"నాలుగుదినములక్రిందట బ్ర॥ శ్రీ॥ చెర్ల రామశాస్త్రులుగారును, వారితో బ్ర॥ శ్రీ॥ ఆణివిళ్ల సీతారామశాస్త్రిగారును యీగ్రామము లౌక్యసం॥ కార్య ముమీద విచ్చేసిరి. మమ్ముల జూడవచ్చిరి. పేరువినుటతోడనే, బ్ర॥ శ్రీ॥ సీ॥ శా॥ గారిని "శృంగభంగపు" వ్రాతలనుగురించి ముచ్చటించితిని. అందు బాలురచేష్టలును, తా మచటి కేగుట మొ॥ సంగతులు చెప్పిరి; తమయందు మంచితాత్పర్యం కలదు"

1-7-13 ఏలూరు. మై॥ కృ॥

ఇట్లెందఱిచేతనో ప్రతిక్షణమున విమర్శింపఁబడుచు నిగ్గు తేల్పఁబడుచు సీ, యని రోయఁబడుచున్న తన కుకల్పనయం దింకను రామకృష్ణమ్మకు నాశా భంగము కలుగనేలేదు పైఁగా నా, శృంగభంగసత్యసందేశములలో రెండవ దానిని మేము మాగీరతమునఁ గైకొననేలేఁదట? కైకొన్న "శృంగభంగము" వలనఁ దనకుఁ గలుగుచున్న మర్యాద చాలదా? పునరుక్తిప్రాయ మగుదానిం గూడ నేల కైకొనవలెనో? ఆ ప్వాయమే యననేల? ప్రకృతవిషయమునఁ దా నేది వ్రాసినను నయ్యది యప్రగల్భనృతమయముగానే యుండెననుట యెవ్వ రెఱుంగనిది? శృంగభంగసత్యసందేశముల కర్తృత్వ మెవని నెత్తిని బులుమఁబడినదో యీ చర్ల చలపతి వర్తనముం బోలె నాయీ ప్రకటనములును వెలుఁగఁ గల వని తలఁపని ప్రాజ్ఞు లెవరు? చర్ల చలపతి వర్తనము కొంత గూఢముగా గురుదక్షిణలో 15వ పుటలో సూచింపఁబడినది. మఱికొంత తెలి యఁగోరువారు మాశిష్యుఁడు వెంకటరామయ్య శాకవేశ్రిలు విడిచిన పినతండ్రి యగు బ్ర॥ శ్రీ॥ ఓలేటి నారాయణశాస్త్రులవారి సరిక్రొత్తయుపానద్ద్వంద్వ మును బ్రశ్నింపఁ గోరెదము. అట్టి యుత్కృష్టునికి స్యాలకుఁడగుట కర్మవశ

ముగాని యందులకు దుఃఖింపక యవ్వానితో క్షీరనీరన్యాయమున నుండి కుకల్పనలు ప్రకటించుట తత్తుల్యత్వ సంపాదకము కాక తీరదు. కావుననే దూరగులు సైతము ప్రత్యయము చాలక రామకృష్ణుని వ్రాఁతలు ప్రతిపదమును విమర్శించి తజ్జ్ఞులవలన గుట్టుమట్టులను గనిపెట్టి త్యజించుచున్నా రనునంశ మింతకుమునుపే సిద్ధాంతీకరింపఁబడినది. దానినే బలపఱుచు నతని స్వయంకృతాపరాధబోధకము లగు నక్కరములు మఱికొన్ని చూపఁబడుచున్నవి.

(రా॥ కృ. భా. కథావతారపర్వమునుండి.)

చ. ఒకతఱి రామకృష్ణకవులొద్దకు వెంకటశాస్త్రి చూడ ను
త్సుకుఁడును బోలె వచ్చి "తగుచోట ననుంగొని మీగురుండుగాఁ
బ్రకటన సేయఁ గోరెద భవద్గురుతాపదలబ్ధి నాకుఁ గొం
డొకయుపకార మామతి లెడున్ భవదీయనృపాలసన్నిధిన్.

ఉ. వేసవికాల మేగుదును వెంకియు నేమరుదెంతు మింతలో
మాసడి మీనృపాలుని సమక్షమునందుఁ బ్రసంగమార్గముం
జేసి సచింపుఁ డేను నృపశేఖరుదర్శన మబ్బ యత్నముల్
చేసెద"నంచుఁ గొమ్మ మెయిఁ జెప్పెను దత్సమయోచితంబుగన్.

ఉ. మంచిది "వేంకటేశ్వరుఁడు మాకు గురుం డని పల్కు మీకు లా
భించెడి దున్నవల్లె కలిపించెద" మంచు వచించి యాతనిం
బంచిరి రామకృష్ణులటు ప్రాప్తమనోరథుఁడౌట నాతఁ డిం
చించుక సంతసంపడియు నీసును వీడఁడు లేశ మేనియున్.

ఇట్లు వెం॥ శా॥ తమ్ము నాశ్రయించినది నిక్కమే యగునెడల నీయంశము "లఘుస్తుతి ప్రశంసలో" వ్రాయమానుటకుం గతము పూజ్యము. వెం॥ శా॥ రాజదర్శనార్థియే యగుచో వీరి నాశ్రయింపవలె నేమి? అసత్యమాడుపట్టులఁ గూడఁ గొంత తెలివి యుండవలయును. అదియే యున్నచో నీమా "దైవవంచితు" లీయంశమునుగూడ స్వాప్నికపర్వములో నేనిఁ జేర్చుకొనినఁ గొందఱు కాకున్నఁ గొందఱైన "పాపము వారికట్లు స్వప్నము వచ్చియుండఁబోలు" నని యనుకొనుటకైన దటస్థించునేమో? ఎట్లుఁతటస్థించెడిని? వాదిప్రతివాదులలో నొకరుఁ డింకొకఁడు చెప్పినట్లు తన కనుకూలించు సంగతులను గిలికి "ఇట్లాతఁ డెప్పుడు చెప్పె" నను ప్రశ్నము వచ్చినప్పుడు "స్వప్నమునం" దని యుత్తర

మిచ్చుచో నమ్మ తీర్పరు లెక్కడనుందురు? కావున నీస్వప్నప్రసంగము కూడ మా "దైవవంచితులు" శుద్ధాసత్యములను వదరు నికృష్టులని లోకులకుఁ జెప్పక చెప్పుట కేర్పడినదియే యని మేమిందు వేఱుగ వ్రాయనక్కఱలేదు. స్వప్నములో వెం॥ శా॥ చెప్పినట్లు లెన్నో సంగతులు కల్పింపఁబడినవి అందు రామకృష్ణమ్మకుఁ గల రిక్తమనోరథమును దెల్పఁదగు నొక యుపగల్భముఁబద్దె మిట నుదాహరింపఁబడుచున్నది

ఉ. "పగ్గెకు మిమ్ము గెల్తు నని పల్కుచునుందును గాని కృష్ణతో
నెగ్గఁగ లేము తిర్పతియు నేనును వారని పేరు విన్నచో
దిగ్గురనుఁ మనం? బెప్రడు దృప్తమృగాధిపడింభమో యనన్
దిగ్గనఁ బైఁ బడంగ నరుదెంచునొ యంచు భయంబుఁ జెందుదున్."

పాపము వీని కెంత కోరికయున్నదో? అవును.

శ్లో. ఉత్పద్యంతే ప్రలీయంతే దరిద్రాణాం మనోరథాః
బాల్యవైధవ్య దగ్ధానాం కులస్త్రీణాం...ఇవ.
"రిక్తుని మనసుకోరికలు పెద్ద"

అది యటు లుండె. ఇట్లని వెం॥ శా॥, వెం॥ రా॥ లతోఁ బల్కినదెప్పుడు? స్వప్నమునందు. స్వప్నఫలవేత్తలిట్టి పట్టున నర్థ మెట్లు చెప్పుదురు? "ఇట్టిమాట వెం॥ శా॥ వలన నీవెన్నఁడును విన నేరవు" అని చెప్పుదురు. అట్లేల చెప్పవలె నందురా? వేఱొకప్పుడు వెం॥ శా॥ యెదుటికి రాఁగానే నిలువఁ దమ యూపిరు లెగిరి పోయినట్లు కల వచ్చె ననుకొనుఁడు. అయ్యది యట్లు జరుగ వలసినదియే యగునోటు?

(దేవీభాగవత షష్ఠస్కంధమునుండి.)

శ్లో॥ నిద్రయా చాల్యతే చిత్తం భవన్తి స్వప్నసంభవాః। నానావిధ మనోభేదాః... శ్లో॥ మృతం పితామహం స్వప్నే పశ్యతి స్వగృహాగతం...। భ్రమోఽయ మితి నిశ్చయః॥

దీని కిన్ని ప్రమాణము లెందులకు, నిజముగా స్వప్నము వచ్చెనే, వెం॥ రా॥ లట్లు వ్రాసినను నది వృథా, వీరలకట్టిస్వప్నమే రానిచో నిఁకఁ జెప్పవల సినదేమి? స్వప్నముగాదుగాని యిది యొకజాతిప్రలాపసన్నిపాతప్రయుక్త మగువికార మైనఁ గావచ్చును. ఈవికల్పములకేమి, "రామకృష్ణమ్మకు, తి॥ వెం॥

కవులను జయింప వలయునను మనోరథ మున్నది. అట్టిశక్తి భగవంతుఁ డియ్య లేదు. అందుచే నిట్టిపాటులు పడవలసివచ్చుచున్నది." ఇది సారము, పై మనోరథ మెట్టిభయముతోఁ గలసి మెలసి వర్తించుచున్నదో, అభయ మెట్టి తెల్వి తక్కువ పరిసంగమును జేయించుచున్నదో, యీక్రిందిసాకులవలనఁ దెలిసికొన వచ్చును.

(రా॥ కృ॥ మ॥ భా॥ పునరుక్తిపర్వమునుండి)

"చ॥... తారు తుల్యపదభాగులె మే మెసరేఁగి తాఁకఁగన్.

క॥ సమశీలోద్యోగులకున్, సమవిజ్ఞానులకు సమసుచారిత్రులకున్
దమలో సఖ్యమును వివా, దము దగు నని వ్యాసభారతమ్మనలేదే."

ఇందుచేత తి॥ వెం॥ కవులు పిల్చినను వెం॥ రా॥ లు విద్యావివాదమునకు రారఁట? సత్యమే కావచ్చును, వేదుల రామకృష్ణమ్మకీ విషయమైన పట్టుదల పూర్తిగానున్నట్లు బలవత్తరమైన సాక్ష్యమున్నది గానఁ బైసంగతి విశ్వసించి తీరవలయును. ఇతఁడు చర్ల చలపతితో వివాదమునకుఁ గాకున్నను వివాహము నకును స్నేహమునకును నంగీకరించి యశ మార్జింప యత్నించుట లోక విదితమే! శీలాదులయం దితని కతఁడు సముఁడు. "సర్వం సంపన్నం". ఇఁకఁ బైపద్యమునకు బీజభూతమగు భారతశ్లోకముదాహరించి కొండొక చర్చింప వలసియున్నది.

శ్లో॥ యయోరేవ సమం విత్తం యయోరేవ సమం శ్రుతం
తయో ర్వివాహ స్సఖ్యంచ నతు పుష్టవిపుష్టయోః

ఈశ్లోకమునకును ఆపద్యమునకును విశేషభేదమున్నను బ్రకృత మది యంత గణ్యముగాదు. "పైవాక్య మెవరిది? ఎవరిని గూర్చినది? ఈవక్తకుఁదుష్ట తుదకుఁ బ్రాప్తమైన గతియేమి" అనునది ప్రస్తుతము, పైపదనము రాజ్య మదాంధుఁడగు ద్రుపదునిది; ద్రోణునుద్దేశించి పలుకఁ బడినది. ద్రోణశిష్యులచేఁ దుష్టతుదకు వక్తకుఁ దటస్థించినదుర్గతి సర్వవిదితము. కావున దానిననుకరించు వాండ్రగతి విచారింపనేల? ఔరా! దైవవంచితుల ప్రమాదములు! "నీదయా, నీవయా, నిదృియా". ఇంత తెల్వితక్కువలో నున్న తమకప? †ఉన్నతస్థానమం

---

† ఉ॥ క్రిందుగనున్నవాఁడు... తెగియించు... యున్నతిం బొందినవాఁడు ...సందియమందు...॥ (రా॰ కృ॰ భా॰ పునరుక్తిపర్వముచూ.)

దున్నారము ! తి॥ వెం॥ కవులము! అథస్థానమున నున్నారము! వీరి కోడినను గెల్చినను లాభమేనము! తమకో? యోడిన నష్టమును ! కావున విద్యావివాదమునకు రారము! అంతియకాని సామర్థ్య మేమో చాలానున్నదము !!! ఏమి యున్నతస్థానస్థితి, సిగ్గుసిగ్గు

"ఎన్నఁడు నెఱుఁగనివాని కేగానిదొరకితే యెందులోఁ బెట్టనేకందుల బుఱ్ఱా",

అది యటులుండె, ఇప్పటి కచ్చయినంతవఱకు వీరి నేతిబీఱకాయ భారత మిట్టియప్రగల్భానృతోక్తులతో నిండి యున్నయది, అందింతవఱకుఁ జెల్పినకథాంశమేమియును లేదు. "కథావతారపర్వమని" ప్రారంభించి అందు మాశిష్యుఁడు చదివినగురువులను గొండొక పేర్కొనిరి, అందు వెం॥ శాస్త్రిని మొట్టమొదట వదలిరి, వదలుడి జ్ఞప్తికివచ్చి కాఁబోలు.

ఉ. ...చెళ పిళ వేంకటేశ్వరా,
ఖ్యాతునితో నెటో చదివెఁ గౌముది నిర్వదినాల్గుపత్రముల్.

అని యొకచోఁ దప్పుడుఁగూఁత నొకదానిని గూసిరి. ఈ కూఁతకర్థమే లేదు. లేదన్నందులకు * అప్రస్తుత ప్రసంశలో వ్రాసిన 'స్త్రీప్రత్యయాంతమే' అనునదియే సాక్షి. స్త్రీప్రత్యయాంతము 24 పుటలలో నిమిడియున్న కౌముదీ సంపుటములు కానరావు. చదివినది స్త్రీప్రత్యయాంతమును గాదుసుఁడీ! దానికిఁ గౌముదిలో నెన్నియక్కరములు వచ్చునో అవియన్నియు వెం॥ శాస్త్రి భిక్షయే యని పంచభూతములును సూర్యచంద్రులును దక్షులును నెఱుఁగుదురు కాన విస్తరింపఁ బనిలేదు. యీ ఆ పరస్పరవిరుద్ధాప్రగల్భానృతవాక్కులతోఁ గాగితములు నెఱుచు మాదేవయ్యలకు జాగ్రత్సన్నిపాత మంకురించినదని యను మానింపఁ దగు నంశములుగూడ నా నేతిబీఱకాయలోనే కలవు. అందొకటి వృథాగా పింజరగ్రామమును బట్టుక వడఁదిట్టుట. దీనింగూర్చి యీగ్రంథము తొట్టతుదను గొండొక విమర్శింపఁ బడి యున్నది. 49 వ పుట మొదలుకొని చూడఁదగు మఱియు నాయీ యీపర్వములలో మా 'దైవవంచితులు, వ్రాసిన సంగతులు సంగ్రహముగాఁ జెల్పుచున్నారము. "వెం॥ శా॥ గారికి శాస్త్రము

* "వెంకటశాస్త్రి గారివద్ద వెంకటరామశాస్త్రిగాను వ్యాకరణము ప్రారంభించి కొన్నిమాసములకుఁ గౌముదిలో స్త్రీప్రత్యయాంతమే— ఎంతైన నేమి, చదివిరి. (అప్రస్తుతప్రశంస చూ.)

రాదు. మాయకవిత్వము వచ్చును. శ్రవణానంద, పాణిగృహీతా, నానారాజ సందర్శన, పాండవాశ్వమేధములు పనికిమాలిన చెత్తపుస్తకములు; గీరత మిన్నిటి కన్నఁ బాడు. దీనిం జదివినవారికిఁ బాపము. వెం॥ శా॥ గారి యాజ్ఞమీదనే మే మీభారతము వ్రాయుచున్నారము. స్వప్నములో వచ్చి, వెం॥ శా॥ తాఁ దోషి నని యొప్పికొనియెను. వెం॥ శా॥ వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిలవారికి మున్నె పుడో విందు చేసి విలువగల నూత్నవస్త్రములు కట్టఁ బెట్టెను. కావున వ్యాస మూర్తిశాస్త్రిలవారు చాల గొప్పవారు. వీరి కతఁ డొనర్చిన విందు శబరి శ్రీరా ములవారి కొనర్చిన విందువంటిది.'' ఇత్యాదులు వ్రాయఁబడినవి. ఇందుల ' నీవిందుమాట మాత్రము సత్యము. కాని శ్రీశాస్త్రిలవారికి శబరివలె వెం॥ శా॥ యెంగిలిపదార్థములను బెట్టెనని వ్యంగ్యమర్యాదచే స్ఫురించునట్లువ్రాయుట దండ్యమగు దోసము. మఱియు నీవిందు వ్యాసమూర్తిశాస్త్రిలవారు పెద్ద పండితులు బంధుసముద్రులు అను గౌరవము వెం॥ శా॥ కిఁ గలుగుటకే బోధక మగును గాని వారి కవిత్వమున్న నతని కేవము లేదని తెల్పుటకుఁ బనికిరాదు. వారి కవిత్వమునందు లోకుల కెంత గౌరవమో, వెం॥ శా॥ కిని నంతియు య విజ్ఞు లెఱుఁగుదురుగాక. అది యటులుండె. ఇట్టి అసంబద్ధయుక్తులకు మఱి కొన్ని సంగతులు వ్రాయఁబడియున్నవి, అనునది ప్రకృతము. అవ్రాసిన సంద ర్భములలోఁ దక్కినవి విమర్శనకు నాఁగనియసత్యము లగుట యంత తప్పుగాదు గాని వింజరదూషణ ముపానప్రియోగార్హమని యననివా రుండఁగూడరు. ఆభాగము ప్రచురించునెడల నంతవఱకు వచ్చుటయు, దానిపై నవి కొన్నిమాసము లాపి తుట్టతుద కొక సీసపద్యములో నాగామస్థలలోఁ గొందఱను భూషించి "టెంకాయపిచ్చికొండ" చేయుటయుఁ బలువు రెఱుఁగుదురు. మఱియుఁ నాయీ తప్పుడుభారతములో వెం॥ శా॥ గారి మీసములనుగూర్చి తాము వెక్కిరింపలేదనియు, నేమో యనియుఁ గొంత వ్రాలపింపఁబడినది. 'రా రప్పింపఁ బనిగానరాదు మాకు'అనుదానికిఁ దెల్పితకుఁ గావగా వ్యాఖ్యాన మొనర్పఁ బడినది. దానివలనఁ దేలు సారము "మీరు వచ్చునెడల మేము మిమ్ము రప్పిం పము గాని మిమ్ము జయించుట కే ప్రదేశమునకేని మేము వత్తుము. వచ్చుట మాత్రమే కాదు. విధిగా జయింతుము. అనునది, అటులో నొకపరి బందరు పట్టణమునకే వచ్చుట యుక్తము. ఇందునుగూర్చి, గీరత 1 భాగము 45 పుటలోని "తే॥ గీ॥ బందరే వచ్చి" అను పద్యము చూడఁదగు. ఎప్పుడుపత్త్రులో తెల్పునెడల సభ యేర్పఱిచి వారి రాకకై ప్రతీక్షింపఁబడును. చేవ యే

యున్నచో శ్రీరాజా రావు చెల్లయ్యామ్మారావు బహద్దరువారి షష్టిపూర్తికావ్యా నింపఁబడి 'వత్తు' మని యంగీకృతిం దెల్పి కూడఁ బలాయనమంత్రము స్వస్తి చెప్పుటకుఁ గత మేమో యెఱుఁగనివా రెవ్వరు? "పిల్లి కనులు మూసికొని పాలు ద్రావిన" నని దాఁగు టెట్లు. ఇందుఁగూర్చి యీపత్త్రమున 51, 52 పుటలు చూడఁదగు. ఆ యీ సందర్భములెల్లఁ బరికించువారికదె 'రామకృష్ణము + మహాభారతము గాఁ' గన్పట్టక యెట్లు మానెడిని. అది యటులుండె గీరత ముత్తమగ్రంథమని తెల్పఁదగు నుత్తరము లెన్నో, 1, 2, భాగములలోఁ జూపఁబడినవి. దిఙ్మాత్ర మీభాగమందును బ్రచురించితిమి. కాని యెన్నో యుత్తరములింకను నిల్వయున్నవి. కొన్ని యిటఁ జూపఁబడుచున్నవి.

(1) ఉ॥ శ్రీపతి వేంకటేశకవి సింహములార! శతావధాన వి। ఖ్యాపకభాగభారసకలాంధ్రధరాధరసత్సభాప్రభా। దీపకకీర్త్యుదంచితవిధిప్రకటాత్మకులార! సత్కృతి। స్థాపకులార! నేఁ దమపదంబులకుం బ్రణతుల్ ఘటించెదన్॥ చ॥ చరితములందు గీరతము చాల నసారమయ్యె నీతి। విస్ఫురణము గాంచనయ్యె, గురుసూరులమన్నన హెచ్చనయ్యె నేఁ। డరుదుగ 'సీమ'యన్ చరిత మాన్యులు తాము రచించినట్లు నే। నెఱిఁగి లిఖింతు నొక్క ప్రతి నీయెడకుం దయసేయుఁడు వీ. పి. గాన్॥ క॥ అన్యతనోభయకవులం। దున్యత్కీర్తిప్రతాపయుక్తులకలనన్। మాన్యులగు తమకు నే నన। నన్యప్రణతిం బొనర్చి ప్రమదము గాంతున్. 6-3-18.

(2) తాము ప్రచురించిన 'గురుదక్షిణను' జూచితిని, ఇంతకు ముందటి ప్రథమ భాగముం జదివియుంటిని. ఇక్కాలమున శిష్యహితోపదేశము చేయ నింతటి సత్కృతిగ్రంథమును రచియించి, లోకోపకృతిఁబొనర్చుచున్న తమ్ము సహస్రధాఁ గొనియాడుచు నొక్క గురుదక్షిణను వీ.పి. గా దయచేయఁ బ్రార్థించుచున్నాఁడను.

గుంటూరు — పెరవలి, పార్వతీశశాస్త్రి,
16-11-13. — ఏ, ఈ, ఎల్, ఎమ్, కాలేజీ, సహాయాంధ్రోపాధ్యాయుఁడు,

పెద్దింటి హయగ్రీవస్వామి అనేక ప్రణామములు సా॥ ఆర్యవటం-గొల్లపాలెంపోష్టు, కాకినాడతాలూకా, గోదావరిడిస్ట్రిక్టు. తాము చెప్పిన గీరతము నాకు నొక ప్రతివెంటనే వీ. పీ. గా దయచేయించుటకు ప్రార్థించుచున్నాను.

చదువరుల కపరిమితానంద దాయకమని మన ప్రెసిడెన్సీ యంతయు కీర్తివిస్తరించెను. గాన సదరు గ్రంథము చదువ నెంతో వేడుక కలిగి యీ విజ్ఞాపనపత్రిక వ్రాసినాను. ది 16-11-13.

తమ రిదివరకు రచించిన గ్రంథములు కొన్ని మాత్రము నావద్ద నున్నవి. అందు, సర్వజనోపయుక్తంబై, కల్పభూరుహంబువలె సకలార్థదానశాలియై, కాలమేఘంబుచందంబున గంభీరధ్వని విరాజితంబై, భారత కథావిధంబున, నానావర్ణ సమస్తపదభూయిష్టంబై, యొప్పారుచున్న గీరత ప్రథమభాగమును జూడ నా డెందం బమందానంద తుందిలంబయ్యె. మల్లాది వెంకటసుబ్బయ్య. గుంటూరు

14-3-1913.

19-1-13.

తమ గీరతము నామూలాగ్రముగఁ జదివితిని. మిక్కిలి యొప్పుగను దెలుపుచు నానంద మొనఁగూర్చుచున్నది.

పురాణం, రామచంద్రశాస్త్రి. ముక్త్యాల (సంస్థానం) కృష్ణాడి॥

సీ॥ పరవిఁ గృతఘ్నుల జక్కాడి జయమొంది ప్రభవిల్లు మీపాశుపతము
గంటి...భ్రాంతప్రతిభమైఁ బండితకోటిని దన్పెడు మీగీరతమ్ము గంటి..."

దార్వెముల, వెంకటశేషశాస్త్రి. 22-3-14

గోపువారిపాలెం, వీపూరుపోష్టు, వినుకొండతా॥ గుంటూరుడి॥

ఇక్లైండలో నిర్వ్యాజముగా నుతించు పాత్రమును వెం॥ రా! వెట్లు తిట్టిన నేమి ప్రయోజనము? అదిగాక వారేని స్వస్థచిత్తులై వ్రాయువ్రాఁతలో నిందించుచున్నారా? పాపము! గీరతమును జదివి అవసరముం బట్టి ఖండింపనెంచి వీలు లేక చేయు "హాభారతము" లోఁగదా తిట్టుచున్నారు. దుఃఖసముద్రములో మునిఁగినవా రేమన్నను నవి విజ్ఞులు పాటింపఁ దగదు. అదియటులుండె, చూచినంతలో నీ "హాభారతము" సత్యమునకుఁ జాలదూరముగ నగపడుచున్నది. కాని యతిప్రాసాదు లనుకూలముగ నున్నవని జెప్పుటకు సందియము లేదు. అందీక్రింది పద్యమును, వెం॥ రా॥ లెందుకో వ్రాసికొనియుండిరి.

క. 'ఒకపండితుఁ డొకపామరుఁ, డొకలోకంబైన నేమియో యనవచ్చున్
సకలమ్ముం దముఁ దెగడిన, స్వకీయదోషమును దెలియఁజాలరు కుకవుల్.'

లోకులు వీరిప్రవృత్తిని గుఱించి యేవపడుటనుగూర్చి గీరతమెల్లెడఁ బలు ప్రమాణము లిచ్చియుంటిమి. అవి చదివి యీ పద్యమును జదివికొన్నవారి కిందుల కుదాహరణమును వేఱుగ వెదకవలసి యుండదు గదా? ఇఁక నసత్యవర్తనుల ప్రతిజ్ఞ లెట్లుండునో తెలిసికొనఁదగునొక యుదాహరణము మాత్రము వెం॥ రా॥ ల "మాభారతము" నుండి చూపుచున్నారము.

తే. గీ. 'అనృతవిషయమ్ము లెల్ల సత్యములు గాఁగఁ
జెప్పి మెప్పులు గొనుట మాచేతఁ గాదు
ఉన్న దున్నట్లు వ్రాసెద మొప్పుఁ దప్పుఁ
జెప్ప రారయ్య పండితశ్రేష్ఠులార.'

పండితశ్రేష్ఠులు రావలయునఁట!, పాప! మెంతధైర్యమున్నదియో, అస్తు. ఇందలి వ్యంగ్యమువలన గీరతమును లోకమెల్ల మెచ్చె ననుటకుఁ బ్రతిపక్షులుఁ గూడ నొప్పికొనక తప్పక వచ్చినది యని విస్పష్ట మగుచున్నది. అందనృత విషయమే యున్నదో సూనృతమే యున్నదో తెల్పవలసిన యావశ్యకత లేదు. ఈ యంశమును సాధింపఁదగు లోకాభిప్రాయము లుదాహరించి వినిపితిమి. కాక, "ముంజేతికంకణమున కద్దమెందులకు" "జగ మెఱిఁగిన బ్రాహ్మణునకు జందెమెందులకు" "నీరుపల్లమెఱుఁగు నిజముదేవుఁడెఱుఁగు" కొన్నిటి యందలి నిజమును గనిపెట్టుటకు దేవునివఱకుం బోవలయును గాని "పట్టపగటి దొంగతనపు" వ్రాఁతల యందలి సత్యమును గనిపెట్టుట కెవ్వరేనియుఁ జాలుదురు. అట్టివ్రాఁతలను వ్రాయుచు మా వెం॥ రా॥ లు లోకమును విశ్వసింపఁ జేయవలయు నని విశ్వప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వారెన్ని యొట్లు, యసత్యములు, కావించి సంగతిసందర్భములు ప్రకటించుచున్నను నయ్యవి గని లోకు లేవగించుకొనుచునే యున్నారు. అట్టిస్థితిలో వారొనర్పఁదగిన దేమి ? పాపము స్వయంకృతాపరాధము వలని ఫల మనుభవింపవలసినదే. ఒక యసత్యమునకై తొంబదితొమ్మిది యసత్యములను సృజించి వానివలన లోకులచే గర్హితు లగుటకన్న దుర్దశ యొండుండెడినా? ఉండదు.

శ్లో॥ అత్యుత్కటైః పుణ్యపాపై రిహైవ ఫల ముచ్యతే॥

అనుట కింతకన్న దృష్టాంత మేమి కావలయును, ముందు గురుత్వమును దాఁచి "పిదప స్త్రీప్రత్యయాంతము వలె" కని బొంకి పదపడి 24 ఘటలు

మాత్రమే యని "నానాఁటికిఁ దీసికట్టు నాగంభట్టు" గాఁ బాట్లు పడుచున్న మా వెం॥ రా॥ల కష్టమును భగవంతుఁడే పాలింపవలయును. శ్రీప్రత్యయాంత మన్నప్పుడు సుమారు సగమును, యిప్పుడు మరల నా సగములో సగమును లోపింపఁ జేసిరి. దీనివలన వెం॥ రా॥ గురుత్వ మేమో క్షీణించు నని తలఁచుచుండిరి గాని యయ్యది "యాదవ కులపు ముసలము" వలె నెంత యఱుగఁ దీసిన నంత విస్తరించి చేయఁదగు పనిని జేసియే తీరువని మాత్రము గుఱుతింపఁ జాలకున్నారు. "స్త్రీప్రత్యయాంతము" కొన్ని ప్రతులలో 63 పుటలు, కొన్నిటిలో 56 పుటలు, కొన్నిటిలో 49 పుటలుగను గానవచ్చెడిని. యిందుఁ దక్కువ సంఖ్యను గైకొన్నచో 24 దానిలో సగభాగముగఁ బరిణమించెడిని. యింతలో నజంతస్త్రీలింగములు ప్రారంభ మగును. తక్కిన సంగతు లెటులున్నను వెంకట రామయ్యకుఁ గౌముదిలో శబ్దాధికారము గూడఁ దుదముట్ట లేదని పై వ్రాఁతల వలనఁ దేలును. అగుచో నితఁడు "శాబ్దికజీవుఁ" డెట్లగునో? ఈ "శాబ్దికజీవ" త్వమునకై వ్యాఖ్యానాదుల వఱకుఁ బోకున్నను గౌముదిలో మఱికొంతయేని చదువ వలయును గాన నాభాగమునకు గురువులను వెదక వలయును, చర్లనారాయణశాస్త్రి గారినే పేర్కొందమన్నచో నాయన యొద్ద లఘుకౌముది మాత్రమే చదివినట్లు వ్రాసిన వ్రాఁత బాధించును. (చర్లనారాయణ బుధేంద్రు సాకతమునఁ । గావ్య నాటకాదులు లఘు కౌముదియును) (రా, కృ, మ, భా. కథావతార పర్వము చూ.) ఇఁక—

క. "గణుతి గలవ్యాసముఖబుధులపై" (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

నన్యాయముగా నీభారము మోపవలెను, గాని యిందులకు వారును నంగీకరింపరు. పైఁగా——

("తటస్థించినపుడు...క్షణశః కణశః.") (రా, కృ, మ, భా, క, ప, చూ.)

అను "గోడమీఁదిపిల్లి, వ్రాఁత" యంత భారమును మోపుటకుఁ దోడ్పడదు. ఇఁక నెవ్వరి యందీభారమును మోపవలెనో చదువరులే విచారింప వలయును. వెంకటరామయ్య కౌముదిలో 24 పుటలు మాత్రమే కాని శ్రీప్రత్యయాంతము మాత్రమే కాని చదివె ననునది సత్యదూరము. అంతకన్నఁ జాల నధికమే చదివెను. గురువును మాత్రము వెదక వలెను. యెంతవఱకుఁ జదివెనో లోకాభిరామాయణ పీఠికలో వివరింతుము. ప్రకృత మీ యిసుకపాఁతఱ పని నుండి యింతతో విరమింతుము. వీరి యసత్యములను జూపుట కింతవఱకుఁ బెంచవలసి వచ్చినది. గాని ప్రస్తుత మగు విగ్రహారాధనమునకును దీనికిని బొత్తిగా సంబంధమే లేదని మేమెఱుఁగుదుము.

ఇట్లు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీ ర త ము

వి గ్ర హా రా ధ న ము

శ్లో. స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం, న్యాయేన మార్గేణ మహీం మహీశాః
గోబ్రాహ్మణేభ్య శ్శుభమస్తు నిత్యం, లోకా స్సమస్తా స్సుఖినో భవన్తు.

శ్లో. కాలే వర్షతు పర్జన్యః, పృథివీ సస్యశాలినీ
దేశోఽయం క్షోభరహితో, బ్రాహ్మణా స్సన్తు నిర్భయాః. 2

శ్లో. అపుత్రాః పుత్రిణ స్సన్తు, పుత్రిణ స్సన్తు పౌత్రిణః
అధనా స్సధనా స్సన్తు, జీవన్తు శరదాం శతమ్. 3

శ్లో. మఙ్గళం భగవన్ విష్ణో, మఙ్గళం మధుసూదన
మఙ్గళం పుణ్డరీకాక్ష, మఙ్గళం గరుడధ్వజ. 4

శ్లో. నీలాచలనివాసాయ, నిత్యాయ పరమాత్మనే
సుభద్రాప్రాణనాథాయ, జగన్నాథాయ మఙ్గళమ్. 5

శ్లో. భవతు మఙ్గళం వ, స్సకలజగన్మఙ్గళాలయ శ్శ్రీమాన్
దినకరకిరణనిబోధిత, నవనళినదళేక్షణో రామః" శ్రీ. శ్రీ. శ్రీ. 6

గ్రంథప్రారంభము

ఉ. కర్ణమలప్రభూతమధుకైటభఘాతుకదుష్కృతఘ్నతా
దుర్ణయహారి శౌరిఁ దలఁతున్ మధుసూదను వేంకటేశ్వరా
భ్యర్ణసమాప్తవిద్యు, రచితాగను, వేంకటరాము, దుర్వచః
పూర్ణముఖాంతరున్ వినయపుంజసమంజసుఁగా నొనర్పఁగన్. 1

మ. సరియౌ నుత్తర మొందు లేమి నసురాచార్యుండవై వేంకటే
శ్వరునిం దిట్టఁ దలంచి స్వాంతగతవిశ్వాసమ్ముఁ బోఁద్రించి యీ
శ్వరదూరంబగు దుర్మతం బొకఁడు సంపాదించి యౌరౌర ! ము
ష్కరవాక్యమ్ములు వెళ్ళఁ గ్రక్కెదె, కృతఘ్నగ్రామచూడామణీ ! 2

మ. అనృత మ్మన్న గుడమ్ము నీకు, గురుదేవామ్నాయనిందాప్తి జీ
వనమే నీకుఁ, గుమార్గవర్తన మనన్ స్వారాజ్యమే నీకు ని
న్నన నేమున్నది ? జన్మకాల మటు సవ్యాసవ్యభేదమ్ములన్
గనఁగా నీక కలంచుచుండె, నెటు శక్యం బట్టిచో నర్భకా ? 3

ఉ. వెంకనఁ దిట్టిపోయె నల వెంకనతోడ నభేద మొందు నీ
కంకెను; రామకృష్ణులను నట్టు లభేదము చేసి తిట్ట నే
జంకఁగ నేల ? కైత యది సాగదొ ? లేఖిని వ్రాయదో ? వృథా
పంకమునందు బ్రుంగుటకుఁ బ్రాజ్ఞుఁ డెవండు కడంగు నర్భకా. 4

ఉ. ఏఁబది చెప్పి యుంటి, "వీఁక నేఁబది సెప్పఁగ నుంటి" నంటి; వీఁ
డేఁబదు లెన్ని చెప్పఁగలఁ డట్టియభేదము పట్టెనేని యో
శాబక ! యుద్ధరంగమున శాతకృపాణిక పాణి నూని దు
ర్ధీబహుళారికంఠములు ద్రెంచునొ ? త్రెంచుకొనం దలంచునో. 5

శా. తిట్టన్ రాదని కాని యట్టిదొక సందేహమ్మె లేకున్నచో
నెట్లో చెప్పుము రామకృష్ణులకు నిర్వ్యాయత్వసంసిద్ధి ? తి
గ్గుట్టన్ బొర్చెడి వేఁకటేశ్వరున కేరున్ దోసమున్ పీసమున్
గట్టంగా వినఁబోము కృష్ణున కటుల్ గాఁడెంచువా రున్నచో. 6

సీ. జారుం డనఁగవచ్చుఁ జోరుం డనఁగవచ్చు
బానిసమగఁ డంచుఁ బలుకవచ్చు

స్త్రీఘ్నుం డనఁగవచ్చు గోఘ్నుం డనఁగవచ్చుఁ
బసులకాపరియంచుఁ బలుకవచ్చుఁ
గల్లరిఁ డనవచ్చుఁ గొల్లతోఁ డనవచ్చుఁ
బల్లెవాఁడని చుల్కఁ బల్కవచ్చు
ఉత్తముం డనవచ్చు సత్తముం డనవచ్చుఁ
బాలుఁబోతని నొక్కి పలుకవచ్చు

గీ. చాకివాఁ డని యనవచ్చు సన్న 'బొంగు'
పెదవిఁజేర్చెడివాఁడని వదరవచ్చు;
ఏమనిననేమి భక్తి యొక్కింతగల్గి?
యేమనక యేమి యది లేని హీనజనుఁడు! 7

సీ. చెడుకంపు గొట్టెడి చేఁప నాఁజెల్లదో?
తాబేలని వచింపఁ దప్పు గలదొ?
పంకానఁ బొరలాడు పంది నాఁ జెల్లదో?
అరమానిసి యటన్న నతుక దొక్కొ?
బలి నాశ్రయించిన పాఱువాఁ డనరాదొ?
మాతృఘాతుకుఁ డన్నమాట తగదొ?
తండ్రి 'పోపొ'మ్మన్న ధన్యుండనఁగ రాదొ?
త్రాగుఁబోతనుమాట తగనిదగునొ?

గీ. తిండిపో తన్నఁ జెల్లదో? మొండిజగ్గఁ
డన్న సరిగాదొ? కలికిగా నాడరాదొ?
అతని పూర్వోత్తరమ్ముల నరసి భక్తి
గల్గి యేమన్న దోసఁగొండు గలుగఁబోదు. 8

సీ. విధవవాంఛి యటన్న బుధులొప్పరో? విషా
శ్రయుఁడన్న సత్కవీశ్వరులు వినరొ?
కరహితుం డన్న సూరు లొప్పరొ? యశో
దాదారకుం డంచు వేము లనరొ?
నరకాభిగామి యన్న మహాత్ము లొప్పరో?
స్థిరగదుం డన విపశ్చితులు కనరొ?

హతశిశుపాలకుం డనరొకో విజ్ఞులు?
గోత్రోద్ధరణుం డనుకొనరొ కవులు?

గీ. ఎందుఁ గురుకులవిద్వేషి యాతఁ డనఁగ
వచ్చు, నీశునక మ్మనవచ్చు; నిచ్చ
భక్తి యొక్కింత యేనియుఁ బాఁకుకొన్న
వాఁ, డితరుఁ డేమి యన్నను వమ్ము నమ్మ. 9

గీ. తల్లికి మగండు, * లంజకు ధవుఁడు, నోట
మన్ను గొట్టుకొనినవాఁడు, మామగారి
కొంప గూల్చినవాఁ, డత్తఁ గొసరువాఁడు
లోనగు పదంబు లెన్నియు నేని గలవు. 10

తే. గీ. అన్ని పదములు భగవంతునందుఁ జెల్లు
నన్ని శ్లేషలు వానికి నన్యథా స
మంజసార్థప్రదము లయి మలయు; వాని
పేరు ధరియించుచోటఁ జేకూఱు నెట్లు? 11

తే. గీ. మంచిగంధపుఁ జెక్కలసంచి రాస
భంబు లెటు లట్ల యా భగవంతునాము
మందులను బేర్మి ధరియింతు; రంతమాత్రఁ
దత్తదుచితంబులు గొనాలు దవ్వులఁ బోవు. 12

క. తిరుపతి వెంకనయనఁగాఁ, దిరుపతివెంకనయా యనుచుఁ * నెగఁబొగడిరి కొం
దఱు; నీవో తెగఁదిట్టితి, విరుమతములు దేవతాత్వమే నన్నెనెఁ. 13

* లంజా, లక్ష్మీః, (ఏష్టి, నిఘంటువు చూ.)

* తిరుపతి వెంకటేశ్వర నామము తనకు సార్థకమే యగుచున్నది... ఇమ్మహాకలియందు దేవరవారు నామమాత్రమున నే గాక ... యు... ము... ము... మును... విచారించిన శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని భాతిఁ జెలంగిరన్న నెంతయు నొప్పిదమే యగుచున్నది..."

వేలూరి సుబ్రహ్మణ్యం, అమరపరం, భద్రాచలంపోస్టు, 4-8-13

పరా:— ఈవిషయమున కన్నెని యుత్తరములున్నను విస్తరభీతిచే నొకటి మాత్రమే యుదాహరించి యున్నకుంటిమి.

ఆ. వె. హితుల సుతుల కే మహితుఁడవయ్యును నీవు, నన్ను దేవుఁ జేసి నావుగాన
నతనియంశ మేదొ యధిక మందఱకన్న, నన్నుఁ జెందినట్టు లెన్నవలయు.

ఉ. తిట్టిన నేమి, నీవడుపు తిట్లు మహాత్మకు సౌఖ్య మిచ్చె; నా
"కొట్టియు నేతిలోఁబడియె"; రోసముతోఁ బని లేదు గాని నీ
పట్టినపట్టు తప్పు, పలుపాపము లక్కటనం బొనర్చుచు
న్నట్టులు నాకుఁ దోఁచు; నది యడ్డెద శక్తికొలంది నంచుచే. 15

ఉ. ఏదియొ హేతు వుండవలె నించుక, తిర్పతివేంకటేశు మ
ర్యాదకు వీఁడు పాల్పడుట యన్నది యూరక యెట్టులబ్బె? వీఁ
డేదెసవాఁడు? తిర్పతి మఱేదెసవాఁ? డెటు లిర్వు రేకమై
రో? దురితప్రచారుఁకు నూరక గోచర మేల కావలెన్. 16

ఉ. అందుకె కాదు, పూర్వకృత మన్నది యెందులకేని తప్పు; దే
పందరొ తక్క నీనుడికి బద్ధుఁడు గాని వివేకి లేఁడు; యిం
తెందుకు? నీవు దేవగురుహేళన సల్పుటకేని యేదియో
కందు పురాకృతం బొకటి కల్గియ తీరవలెన్ గుమారకా. 17

ఉ. కర్మవశంబ కాక యిటుగాఁ దెగియుంటువె? బుద్ధిచెప్పఁడుం
గర్మము నంటి పోవు; నది కార్యముచే ననుమేయ మయ్యె; నీ
కర్మము త్రిప్ప నాతరము గాదని కొంత యెఱింగియుండియున్
ధర్మము గామిఁ గొండొక వృథా ప్రలపింతు నపథ్యతార్థినై. 18

ఉ. కాన సమస్తమానవులు గర్మపుదాసులు, నిక్కమింత; య
ద్దాని కతాననే యెటులొ దక్కను దిర్పతివేంకటేశు నా
మానఁ బ్రసిద్ధి చెందఁగల మాన్యత నా; కికఁ నీకొ? ఎక్క న
ద్దానని వేంకటేశగురుదైవతవైరకృతాపచారముల్. 19

గీ. ఒకఁడు వేంకటరాముఁ డింకొకఁడు రామ
కృష్ణుఁ డీరెంటిలోఁ గొంత గిలుబుఁజేసి
వ్రాఁకినా రెట్లొ వేంకటరామకృష్ణ
పదవి; కీపాట్లు మాకుఁ జొప్పడవు తనయ! 20

ఉ. వేంకటనేతఁ జిట్టినను వేంకట నామము మోము ద్రొక్కి నీ
పంక మడంచుచున్నయది; బాలక! 'వేంకటఁ' దీసికొన్న స

ష్ణాంకము రామకృష్ణునిదె యగు; నొక "రామ" పదమ్మలోన మీ
రింక నడంగఁగా వలయు నిర్వురు భావుకు లెంత కష్టమో ? 21

ఉ. 'వెంకటరామ' లోనఁ గల వేంకట శబ్దముఁ దీసి, రామకృ
ష్ణాంకములోని రామ పద మట్టులె యూడఁగఁ బీఁకి, రామకృ
ష్ణాంకము దాల్చినన్ గురునియాకృతి చేరునఁ దోఁపకుండు; మీ
రింక నటుల్ పౌనర్పుఁజను; హేయపు "వేంకట" నామ మేటికిన్ ? 22

ఉ. ఏ యవివేకియో యొకరుఁ డెట్టులొ * మీసములం దగిల్చి 'పి
న్నాయన !' యంచుఁ బిల్చెనఁట నాయన చెల్లెలి; నట్లె వెంకనన్
బాయఁగఁ ద్రోచి నీవు గురుపట్టపుఁ బీఠమునందుఁ జర్లనా
రాయణు నిల్పుపూనికయుఁ బ్రాజ్ఞులకుం గనుపట్టు నర్భకా! 23

ఉ. ఏ యొకలేశమో నోడువులే నిజ, మంతన నీకుఁ జర్లనా
రాయణుఁ డోజ్జయై యొరుఁడు రాయిడియు అప్పయు నయ్యెనేమి ? నన్
డాయఁగ వచ్చినప్డు డోకటన్ మను కాఁకరపత్తిఁ జర్లనా
రాయణుఁడే వచించెఁ జుమియర్భక ! తద్గురుతాల్పుటాగతిన్. 24

క. ఏకాక్షరప్రదాతృన్, చేకొనియుం గురునిగాఁగఁ జెప్పికొనఁగ నా;
నాకిది యిక్కజ, మేలని, నేకతనన్ ద్రోయఁగల్గి తెలిగింపవనా! 25

ఉ. వేంకటశైల దేవుపయి వేరము పట్టుటఁజేసి వానిపా
పాంకము దాల్చువెంకనయు నట్టిఁడ యయ్యెను ? బాగుబాగహో !
"వేంకట" యన్ పద మ్మరిది, వీడుము దాని; * నరిప్రతిష్ఠితం
బంకము పెట్టుకోఁదగని దంపరు పెద్ద లెఱుంగు మర్భకా. 26

గీ. "కాలు పట్టుక పడలాఁగఁగాఁగడంగఁ,
జూరుపట్టుక వ్రేలాడు" తీరుదోఁచె ;
"బొంగిడి ఖజానఁ బెట్టుక పొమ్మటన్నఁ,"
బోక వెంకన నీపేర డేకుఁ గంటె ? 27

* "సీ. మేనత్తమూతికి మీసమ్ములంటించి పిన్నాయనాయని పిల్చినట్లు."

* "ఘోష వదాద్యంత రంతస్థం...(అనరిప్రతిష్ఠితం)...నామ కుర్యాదితి" నామకరణ సంప్రదాయవిదో యాజ్ఞికాః.

ఉ. పేరది మార్చికొమ్ము, పయి వేంకటనేతభయంబు నీకు దు
ర్వారము గాకయుండుఁ; గులపద్ధతి మున్నుగఁ గొన్ని మార్చుకోఁ
గోరిన నీకుఁ బేరొకటి కొండొక మార్చిన నేమి పోవు? ని
స్సారపుఁ ద్రోవ ద్రొక్కెడవె? చాలు నిఁకన్ విడు మీఁదురంతముల్.

ఉ. ఎట్టికులమ్మునన్ బొడమి, తెట్టియపాత్రపుఁ ద్రోవఁ బాపపుం
గు ట్టెగఁ బ్రాకుమంటివి? యిది గూడదనున్, కసి గల్గెనేని నన్
దిట్టుము మిన్నకుండెదను; దేవునిఁ దిట్టకు, మెల్లలోకముల్
దిట్టి శపించు ని, న్నొకట దేఁకుదు నందనుకోకు మర్భకా. 29

ఉ. ఎందఱొ కేని యేగవలె నెక్కడ కేనియు, "వీఁడె వీఁడె యా
నిందకుఁ," డంచు వ్రేలిడొన నిన్ గనిపించుచు నొండొరుల్ పొరిన్
ముందర వెన్క నాడుకొన ముచ్చముడుంగుట యెంత కష్ట? మే
నిందకు సైఁచినన్ ద్రిభువనీపతి నిందకు సైఁప నెవ్వరున్. 30

☞ పరా:— చదువరులారా? ఈ పైని. వెం॥ రా॥ ల॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరార్ధ శతకమునుండి గొన్ని పద్యములనెత్తి చూపుచు వానికి సంబంధించిన మాసిద్ధాంతములను దెల్పుపద్యములు నెలకొల్పుదుము. వెం॥ రా॥ ల యయుక్త ప్రసంగము సర్వమును జూడఁగోరువారు, వారియర్ధశతకము పూర్తిగాఁ జూడఁగోరుచున్నాము. తి॥ వెం॥

(...సకలాంధ్ర జగమ్మున నీవు వేల్పునై వెలయఁగ లేదుగా...)

శా. నాకున్ దేవుఁడె, నీకు దేవుఁడె సుమీ నాయన్న! వెంకన్న; యే
లోకుల్ వానిని సన్నుతింతు రఘుకల్లుల్ దప్పింపఁగా; నాంధ్రమున్
లోకంబం దొకకొంత గాదు పదునాల్గున్ లోకముల్ గూడ న
య్యేకాకారుని గొల్తురే విమతుల్ హీనుల్ జడాత్ముల్ వినా. 31

(...ఏరాజమహేంద్రిమందిరపరమ్మున నీకుఁ బ్రతిష్ఠ గల్గె...)

ఉ. రాజమహేంద్రిమందిరవరానఁ బ్రతిష్ఠయె లేదుగా? మహా
రాజనతాంఘ్రి వేంకటపరాత్పరమూర్తికిఁ; *[illegible]కాపురి

---

*(1910 సం॥ 1-2- సంచికలు ఆర్యమతబోధినినుండి)
శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము.

"శ్లో॥ స్రగ్భూషాంబరహేతీనాం సుషమావహమూర్తయే, సర్వార్తిశమనాయాస్తు వేంకటేశాయ మంగళం." (వేంకటేశ్వరస్తోత్రం)

రాజమహేంద్రిమందిరవరంబునఁ గల్గినపూజకూడ నీ
కో జడబుద్ధి! సుంతయిన నూహకు రా దది యేమికర్మమో. 32

(పామరులైన దాసరులు బ్రహ్మరథమ్మును బట్టి దేవతాగ్రామణివీవ
యంచును ముఖస్తుతి సేయుచుంద్రు.)

ఉ. "పామరులైన దాసరులు పట్టిరి బ్రహ్మరథం" బటంటి; వా
నామము నెట్లు వ్రాసితి వనాథజనంబులు పట్టినప్పు? డీ

ఈకలియుగములో వేంకటేశ్వరుఁడు ప్రత్యక్షదైవమై యున్నాఁడు. కావుననే పెద్దలు "కలౌ వేంకటనాయకః" అని నుడివియున్నారు. వేంకటేశ్వరుఁ డార్తత్రాణపరాయణుఁడు. ఈతఁడు నతజనుల బాధలుమాన్ప, తిరుపతిలో వేంకటాద్రియందు వేంచేసియున్నాఁడు. నిక్కమైనభక్తితో నీదైవమును గొలిచిన డింగరీండ్రు సర్వవిధములగు బాధలనుండియుఁ దొలంగి సుఖపడుదురు. కావునఁ బ్రతివత్సరమును వేలకొలఁది భక్తులు తిరుపతివేంకటేశ్వరుల దర్శనమునకుఁబోయి యార్తిరహితులై గతకిల్బిషులై తమతమ నిలయంబులకుఁ జనుచుందురు. ఇయ్యది యాస్తికులగు హిందువులకెల్ల బాగుగాఁ దెలిసినవిషయమే యైనను నిప్పుడు మనహిందువులలోనే కొందఱు క్రీస్తుమతప్రకారమగు బ్రాహ్మమతమును కల్పించుకొని యీప్రత్యక్షదైవతముయొక్క మహిమను గూర్చి సందేహించుచున్నారు. సందేహించుటయేకాదు, భక్తిచే వేంకటేశ్వరుని సేవించు సాధుజనులఁ బరిపరివిధముల నిందించుచున్నారు. ఇట్టి వారికిఁ గూడఁ దనమహిమ బోధపడి వారు కూడఁ దనభక్తులై తరింపవలెనను వత్సలత్వముచేఁ గాఁబోలు గాఢముగా నీబ్రాహ్మమతప్రభ ప్రకాశించుచున్న బ్రాహ్మసామాజిక శిబిరములలోనే తనదివ్యమహిమను శ్రీవేంకటేశ్వరులు చూపుచున్నారు. ఈనడుమనే యీక్రింది మహాద్భుతము జరిగినది.

పిఠాపురపు సంస్థానాధిపతులై శ్రీవేంకటేశ్వర పాదభక్తులై యాస్తిక శిఖామణులై కీర్తిశేషులయిన శ్రీరాజా రావు గంగాధర రామారావు బహదరు వారి భార్యలలో శ్రీరాజా భావయమ్మారావు బహదరుగా రనువారొకరు పిఠాపురపు సంస్థానాధిపతుల యింటనే యున్నారు. వీరొక సంవత్సరమునుండి యజీర్ణవ్యాధిచే మిక్కిలి బాధపడుచుండిరి. ఏమి తినినను ఇముడుటలేదు. మంచినీళ్ళు పుచ్చుకొనినను తత్క్షణమే వెళ్ళిపోయెడివి. దాన దేహము చాల

వేమఱితోఁ గొల్కా? బ్రహ్మరథ మెవ్వరు పట్టిన సార్థకంబొ వా
రే మఱి పట్టి; రూర కరు లేడ్చి కృశించిన నేమగుఁ జను తా. 88

ఛ. ధనికడ దాస్య మూను నొక దాసరి, వేంకటనాథుపాదవం
దనమున దాస్యముల్ సలుపు దాసులు పామరు లంచు దూఱుటల్

శుష్కీభూతమై పోయినది. ఇప్పటి సంస్థానాధిపతులు తమ కామెయందుగల భక్తిచే ననేకవిధ ఘనవైద్యులచే వైద్యము చేయించిరి. ఆలోపథీ, హోమోపథీ, మున్నగు పథములెల్ల నయినవి. ఆయుర్వైద్యశిఖామణులగు పండిత గోపాలాచారిగారిని జెన్నపురినుండి రప్పించి వారిచే వైద్యము చేయించినారు. కాని యేమియుఁ గార్యము లేకపోయినది. మానవప్రయత్నమంతయు నీవిధముగా నిష్ఫలముకాఁగా నప్పుడా సాధ్వీమణి తనకు దైవమే శరణమని నిశ్చయముగా నమ్మి తమ యిలువేల్పగు వెంకటేశ్వరుని "అన్యథాశరణం నాస్తి త్వమేవశరణం మమ" యని యంతరంగమునఁ బ్రార్థింప మొదలుపెట్టినది. భక్తవత్సలుఁడగు వేంకటేశ్వరుఁడు తన్నునే నమ్మిన యీభక్తురాలిపైఁ గరుణకలవాఁడై యొకనాఁడామెయం దావేశమై "నాకొండకు వచ్చి నన్ను దర్శించినయెడల నీరుగ్ణత నివారితమగు" నని పలికినాఁడు. అప్పటికి వ్యాధి మిక్కిలి హెచ్చుగానున్నది. కొండకు వచ్చెద నని మ్రొక్కుకొనినది మొదలు వ్యాధి నివారించునని వేంకటేశ్వరులు పలికిరి. ఈవార్తను పిఠాపురపు సంస్థానాధిపతిగారికిఁ దెలిపిరి. వారు బాధ నివారణమగునెడలఁ దప్పక యట్లు మ్రొక్కుకొనవలసినదే యని మిక్కిలి సరసముగాఁ బలికిరి. ఆమెయందుఁగల భక్తిచే వారా మ్రొక్కును చెల్లించుట కంగీకరించిరి. వారిమాటపై యూసతి యట్లు మ్రొక్కుకొనినది. అదియేమి యద్భుతమో! ఆ వేంకటేశ్వరుని ప్రభావమెట్టిదో! గాని మ్రొక్కుకొనినదాదిగా నారోగమంతయు మటుమాయమై పోయినది. తినిన పదార్థము లెల్ల నెళ్ళిపోకుండ నిముడఁజొచ్చెను. ఈ శుభవర్తమానము సంస్థానాధిపతిగారికిఁ దెలుపఁగా వారాశ్చర్యనిమగ్నులైరఁట! ఆమె భుజించువేళఁ దామచ్చటనుండి భుజించినపిమ్మట గంటవఱకును నచ్చటనే యుండి తినినపదార్థమిందుటను గని యామెను వెంటనే మ్రొక్కుకొనినప్రకారముగాఁ దిరుపతి పంపించిరి. ఆమె తిరుపతివెళ్ళి స్వామిని దర్శించివచ్చిరి. ఇప్పు డారోగ్యస్థితియందుండినది. ఇక్కడ నామెభక్తి, శ్రీ వేంకటేశ్వరుల మహిమ, శ్రీపిఠాపురపు

కనిన వివేకి సైఁపఁడు, వికావికనవ్వు, నహో! ధవంబు* దం
ధన మని తిట్టుఁ; బామరులు ద్రవ్యపువాను, లొరుల్ వివేకులే. 34

రాజుగారి సరసతయు, చాల వర్ణనీయములుగా నున్నవి. నిష్కామగు భక్తి యెన్నఁటికిని వృథాగాఁబోదు. "సర్వార్తి శమనాయాస్తు వేంకటేశాయ మంగళం."

(1911 సం॥ 1, 2 సంచికలు, ఆర్యమతబోధినినుండి)

(వేంకటనాయకుని మహిమ.)

కలికాలదైవతమగు వేంకటనాయకుఁడు తనమహిమనంతను నిప్పుడు పిఠాపురపు కోటలోఁ జూపుచున్నాఁడు. కీర్తిశేషులయిన వెనుకటి పిఠాపురపు రాజుగారి రాణులలో నొక్కరు బహుకాలము తీఱనివ్యాధిచే బాధపడి తుదకు వేంకటేశ్వరుని దయచే నారోగ్యస్థితి నందెనని వ్రాసియుంటిమి. ఈసాధ్వీనడుమ మరల రుగ్మతకలిగినదంట. అంత దానికిఁ గారణము నారయఁగోఁగా మరల నామెయందు వేంకటేశ్వరు లావేశమై యిప్పటిరాజుగారికిఁ బుత్రిలాభము కలిగినప్పుడు తనకు 1116 రూపాయల ముడుపు చెల్లింతుమని వాగ్దానము చేసియును జెల్లింపనందున నీరోగము మరల నంకురించెనని నుడివెనంట. ఆపలుకుల నిప్పటిరాజుగా రాలించి జరిమానాసహితముగా 1116 రూపాయలను వేంకటేశ్వరులగుడికిఁ బంపఁగా నీసతీమణి రుగ్మతయంతయుఁ దృటిలో నివారితమయ్యెనంట! ఆహా? వేంకటేశ్వరుని మహిమ చాల వర్ణనీయముకదా. నిష్కామగు భక్తిగలచోట దైవమహిమ కాన్పింపకపోదు.

(శ్రీ వేదాంతదేశికస్వామివారి శ్లోకములు)

* శ్లో. శరీరపతనావధి ప్రభునిషేవణాపాదనా
దబింధనధనంజయప్రశమదం ధనం దంధనం
ధనంజయవివర్ధనం ధన ముదూఢగోవర్ధనం
సుసాధన మబాధనం సుమనసాం సమారాధనం.

శ్లో. కాచాయ నీచం కమనీయవాచా, మోచాఫలస్వాదుముచా న యాచే
స్థితేఽకుచేలే శ్రితమాకుచేలే, దయాకుచేలే ధనదత్కుచేలే.

శ్లో. సిలం కి మనలం భవే దనల మాదరం బాధితుం
పయఃప్రసృతిపూరకం కిము న ధారకం సారసం

ఉ. కూఁతున కర్త పేరిడి రగుల్కొను కోపమున కల్మిఁ గుంపటన్
బాఁతివరీతి నెందులకొ పాడుసడుల్ జగదీశుఁ బల్కు నీ
వాతివివేక మే మనఁగ వచ్చుఁ గుమార ? విభుండు నిన్నెటో
నీతికిఁ ద్రిప్పి దోసము గణింపక నాకయి ప్రోచుఁగావుతన్. 35

మ. "గురులన్ దూఱుటత" ప్పటంచు సుజనుల్ గొండాడ, "లెక్కేమి? దే
వరనే దూఱెద నే" నటంచుఁ గవితన్ బాడెంచునీ తెల్వి క
వ్వరు శ్లోకింపరె? నీకు శ్రేయ మెటులో ప్రాప్తించుతన్ వేంకటే
శ్వరుఁడే నా కయి ప్రేమఁ జూపుచు భవద్వాచాలతల్ సైఁపుచున్. 36

సీ. వేంకటేశ్వరుఁడు నీవెకలితనం బోర్చి రక్షించుఁగాక మాపక్ష ముండి
యతని దేవేరి మహాలక్ష్మి పతికోప ముపశమింపించి నిన్నోముఁగాక
ఆదేవు రెండవపైదలి భూదేవి క్షమ నిన్నుఁ జూచి శ్రేయ మిడుఁగాక
యతని ప్రేముడిచాన యాత్మజబుద్ధి నీపై నుంచి నీల కాపాడుఁగాక

తే. గీ. అతని కావాస మగు వేంకటాచలంబు
నీదోసంగు లపెంచి మన్నించి "వేంక
టతి" యనెడుమాట సార్థకగతి నెసంగ
సద్యశముఁ బొందుటకు నిన్ను సాఁకుఁగాక. 37

("దేవుడుగొట్టువై బయలుదేఱుదు తిర్పతి వేం...")

ఉ. "దేవుడుగొ" ట్టటంచు నలదేవుని దిట్టెడి నీవు నాల్కకున్
శ్రీవిభుఁ డల్గకుండుత; స్వసేవ యొనర్చెడి నాకునై సదా
నీ వెటు ప్రేలినన్ సయిచి నీకు శుభం బొడఁగూర్చి నన్ను సం
భావన సేయుతన్ జగతిఁ బండితమండలి మెచ్చునట్లుగన్. 38

మ. "పతనైనన్ పగనైనఁ బ్రాణభయమున్ బ్రాపించియైనన్ సదా
భగవన్నామ మెదం దలంచుటయహో భాగ్యంబు, ముక్తుండు వాఁ
డగు" నంచున్ వచియించు గ్రంథములు; నీ వద్దేవునిందిట్టియే
ని గణింపం గల వమ్మహాత్మ్యపథము న్నిక్కమ్ము నమ్మర్భకా. 39

మ. "చిరకాలమ్మునఁ గాని భక్తిమెయి వాసిం గొల్చి పొందంగనే
రరు తద్దేవుని పాదపద్మనము; నైరం బూనుచో శీఘ్రమే

అయత్నా మలమల్లకం పథి పటచ్చరం కచ్చరం
భజన్తి విబుధా ముధాహ్యహహ కుక్షితః కుక్షితః

"యరయం జాలుదు" రంచు విందు; మది తథ్యమ్మైనచో నీ కగున్
ద్వరలోఁ దిర్పతివేంకటేశపదపద్మప్రాప్తి యాత్రారతిన్. 40

(సీ। పదివఱ కీశ్వరుండవఁట ?... నీకొకయయ్య... వైష్ణవంబిడినవాఁడఁట)

మ. హరుఁడే కా, యల వేంకటేశ్వరుఁడు ము? న్నల్లేయగుంగాక నో
రఱుగన్ దిట్టితి రుష్టుఁ డయ్యె నతఁ; డీయత్యాహితం బాఁగ నీ
గురుముఖ్యుండె గలండు, దేశికుని కౌఁగిల్ గట్టి గుప్తత్వమున్
బొరయన్ జేసెద వేది దిక్కు ? * శివుఁడున్ బూనండ యిప్పట్టునన్.

మ. హరుఁడే దేశికు నడ్డఁజాలఁ డనుచో నన్యామరశ్రేణికిం
దరమే? వారలయంశ మింత గల ధన్యమ్మన్యసంసారు లె
వ్వరికేనిం దరమే? శరణ్య మెదియో వాక్రుత్తు నీ వేంకటే
శ్వరుఁడే నూ! యల వేంకటేశుఁడును గాపన్ లేఁడ యిప్పట్టునన్. 42

ఉ. "దేవుఁడె లేని మానిసికి దేశికుఁ డెక్కడినుండివచ్చు" నం
చీవల నింతకాలమున కించుక బోధకు వచ్చె; మేలు! నీ
చేవ, సెబాసు! నీపదను, సీ! పహవా! భపదాస్తికత్వ, మీ
ద్రోవను బోవుసాహసికి ద్రోహము చేయఁగ రాని దుండునే. 43

ఆ. వె. "అమ్మ చెవులు దెంచు నమలాత్ములకు నెంచఁ
బిన్నతల్లి చెవులు బీఱపూలుఁ
గావు" దేవుఁ దిట్టు గడునుమానిసి కుపా
ధ్యాయుఁ దిట్టు లెంత తప్పిదంబు. 44

(ఊతికి అప్పను మొక్కఁ జెల్లువే)

చ. తొలి నతఁ డీశ్వరుం డగుచుఁ దోఁచియు వేంకటనప్రసక్తిఁ జె
న్నలరెను వేంకటేశుఁడుగ; నజ్ఞులరజ్జులరేమి, సోమయా
జులు మును గొల్చు వేల్పువలెఁ జూ మృతుఁడౌ హరియున్ హరుండు; మూ
ర్ఖుల కతఁ డొక్కఁడాయియు నగున్ దలదిమ్మ సదల్చుపట్టునన్. 45

ఉ. రాతిని దిట్టి తా "నొకయరాతిని తిట్టితి" నంచు నెంచు నే
వీతనయుండు, వాఁ డొకట వేరము భారము గాఁగ నెత్తితో

శ్లో॥ * శివక్రోధాద్గురుస్త్రాతా, గురుక్రోధాచ్ఛివోనచ। (గురుగీత)

రాతిని బిట్టు మ్రొక్కియు "నగాతిని మ్రొక్కితి"వంచు నెంచుఁ జా
మ్మోతనయా! వివేక మిటు లూరుచు నున్నది కాఁడు కాఁటికిన్.

ఉ. రాతి కరాతి వైతి, వలరాతిని దేవుఁడె యున్నచోఁ బురా
రాతి కరాతి వైతివి, భరం బది మైమయిఁ బోవ దమ్మురా
రాతి కరాతి వైతివి, పురాతనవిజ్ఞులు రోసినట్టి దీ
భూతిమతంబు; దీనఁ బరభూతియు వక్త్రవిభూతియుఁ జెడున్. 47

చ. తిలకము లేనిమోము పితృదేవత లాదటఁ జూచి "మక్కటా!
తిల + కము మాకు సున్న" యని తిట్టి శపింతు రటం చెఱుంగ రే
యలఁతులు, వారిత్రోవఁబడి యర్భక! చక్కని యన్వయంబు తి
ప్పల కెరఁ జేసి తంచు పగవన్ పలసెన్, దలిసెన్ భవద్గతుల్. 48

(దేవుఁడ నౌదు వేని... వేంకటేశ్వరా)

ఉ. "దేవుఁడ వౌదువేని" యని దిట్టతనాన నెదో పచించి; తా
దేవుని కింతమాత్రమునఁ దీవ్రిత పుట్టను; ముందు మొర్రిక్కి కో,
మ్మావెనుకన్ నిరాదరణ కగ్గము గ మ్మపు డేమి యౌనో? యా
దేవుని దేపతాగరిమ తెల్ల మగు న్నిమసమ్ము లోపలన్. 49

శా. నేనే యించుక చర్చ చేసితిని నీ నేరంబు వారింప;నీ
వేనోరో యెర వొందు తెచ్చికొని యెంతేఁ బ్రేలు, మా వేంకటే
శానుం డీయుఱుపుల్ గణింపఁడు, శిలాసౌజన్యమే చూపు నీ
పై; నేమందువొ?* "యాదృశీ" యనెడివిద్వద్వాణి దుర్వాణియే. 50

(మహాత్ముడు విగ్రహపూజ గాదనెన్)

ఉ. స్వచ్ఛపువంశమున్ గణన సల్పవ, పెద్దలమాట లెక్క లే,
దిచ్ఛకు వచ్చినట్టులుగ నేవియొ ప్రిల్లదము ల్లిఖించి యే
మ్లేచ్ఛమతంబొ పట్టి పయిమిక్కిలి దేవునిగూడఁ దిట్టి సం
పచ్ఛకలంబుకోస మిటు పాటువడందగునే కుమారకా. 51

(విగ్రహారాధన సేయరెవ్వరు)

ఉ. విగ్రహమున్ ద్యజించి గురువిగ్రహమున్ దల కెత్తికొంటి, నీ
కాగ్రహచార మెట్లయిన నావలకున్ జనదయ్యె; నిన్ను నే

తిల + కము, తిలోదకము,

*శ్లో॥ యాదృశీ భావనా యత్ర సిద్ధి ర్భవతి తాదృశీ.

దో గ్రహ మొండు చెడ్డదయి యోగ్యతకుం గడు దవ్వొనర్చె; నీ
వాగ్రహతృప్తి కీమతము నందితి వంతయు నే నెఱుంగుదున్. 52

(శంకరపాదుఁ డర్చికోపాసన నీసడించెను)

ఉ. కావలె భార్య, పుత్రులును గావలె, ద్రవ్యము గావలెన్, మఱిం
గావలె సౌఖ్యముల్, మఱియుఁ గావలె సర్వము; విగ్రహమ్ము పోఁ
గావలెనే కుమార ? సరిగా విను "విగ్రహపూజనమ్ము మూ
ర్ఖావళి" కందు వేని యెటు లార్యులు శంకరముఖ్యులొప్పిరో. 53

(వ్యాసమతంబు... నేఁడు క్రొత్తగాఁ జేసినదారిగా దిది)

ఉ. వ్యాసులవారు సూత్రముల బ్రహ్మముఁ దెల్పి పురాణమందుఁద
ద్భాసుర చిద్విలాసముల భంగులు దెల్పిన వారు; సూత్రవి
న్యాసము చూపె తక్కుఁగల సంగతులన్ ద్యజియించువారు స
న్న్యాసులు, భ్రష్టు లౌదురు గృహస్థు లటుల్ చరియింపఁ బూనినన్. 54

ఉ. అన్నిటి నేకవాక్యతగ నారసి చూచిన విగ్రహంబు సం
పన్న గృహస్థుకోస మనుభావము దేలెడి, నిర్గుణాత్మ నె
ట్లెన్నఁగ నేర్చు వీఁడు ? గుణమే కడుముఖ్యము గాఁ దెలంగు నీ
సన్న యెఱుంగ రూరకయ జందెము ద్రెంపెడి గేస్తు లర్భకా. 55

ఉ. వ్యాసులు బ్రహ్మముం దలఁచి యాతని విగ్రహరూపమం దెదో
రోసముఁ బూని తిట్టు మనిరో ? విని రోయుదు రట్టి క్రోవ జి
జ్ఞాసువు లర్భకా ! యిటులు కానరకూసర బోధసేయఁ డా
వ్యాసుఁడు; దీని నింక నొకవ్యాసు నుపాసితుఁ జేసి నేర్చితే ? 56

ఉ. వ్యాసమతమ్ముఁ బట్టి యలబ్రహ్మముఁ గొల్తువు గాక, యేడ దీ
కూసుమతంబు ? దేవగురుకోపమహాపదవాప్తసర్వస
న్న్యాసకృతంబు; నీపలుకు లర్థములేని పదార్థవర్ధనా
భ్యాసపు వ్యాసముల్ గిలుకువారలకాఱు లసారముల్ సుమీ.

శా. వ్యాసుం డీమత మొప్పెనే ? కటకటా ! వ్యాసాశయం బెట్లు ? స
న్న్యాసుల్ చోవుపథంబు గేస్తులకుఁగా వ్యాసుఁడు శాసించునే ?
దాసీదాసకళత్రపుత్రవితతిన్ దాదవ్వులం దోలకే
లా ? సంసారికిఁ గర్మబంధ మది వాలాయమ్ము డీలయ్యెడిన్. 58

ఉ. శంకరు లొప్పినారు మతషట్కము; విగ్రహపూజయందు ని
శ్శంకమె షట్కమున్; జడులసంగతి నిప్పటియట్ల పాపపుం
బంకముగా జగంబు నిలుపన్ గమకించినయార్యుఁ డాతఁ డే
శంకరుఁ బోఁడు, వ్యాసమతసర్వరహస్యవిదుండు గాఁడొకో. 59

క. శంకరమతమ్ము గా దిది, సంకరమతమైన నగును; శంకరుఁ డెట్లా
శాంకరిని బీఠమున ని, శ్శంకమ్ముగ నుంచి పూజ సల్పెఁ గుమారా. 60

మ. తల బోడిం బొనరించి, జందెములు తద్దం ద్రెంచి, "సన్న్యాసిపో
కలు గాఁ బోదు" మటందు రెవ్వరలవా రక్కంజాత్ములన్ వీడ, రే
తలఁపుల్ మానరు, "దేపళం" బనిన నిందల్ సేతు; రీచెట్టపో
కలు నీ కేగతి నచ్చెఁ దుష్టతుదకున్ గార్హస్థ్యసంచారికిన్ ? 61

శా. ఏకర్మమ్మును వారు మానరుసుమీ ! యీ కర్మమే తక్క; నీ
వీకర్మంబున నేమిగాఁ దలఁచెదో ? యేకర్మమార్గాల్ బుధ
శ్లోకుల్ శ్రీకరు లప్పదీక్షితముఖుల్ శోధించిరో వేదవి
ద్యాకంజాతభవావతారు; లవి యేతచ్ఛబ్దతో బోధ్యమా, 62

శా. జ్ఞానప్రాప్తి కనేక మార్గములు విజ్ఞానుల్ ప్రసంగించి రీ
య్యానందాత్మని కిన్ని మార్గములు తుల్యంబుల్ సుమీ, విగ్రహా
ధీనుల్ గొందఱు గల్గుమాత్రముననే దోషంబు గొన్నైనే ?
జ్ఞానం బూరక కల్గునే ? యదియు నంగీకార్యమ్ము కర్తవ్యమ్మొకో ! 63

మ. ఎపుఁడో యొక్కని కబ్బుఁగాక శ్రమ లేకే జ్ఞానసంపత్తి; యిం
కపరిన్ దక్కినవార లెల్లరును నట్లోవారె ? యవ్వారికై
శివవిష్ణ్వాలయముల్ చెలంగుత; మెటుల్ శిష్యుండ ! నీ కడ్డె నీ
యవివేకంపుమతంబు? దేవగురునిందానందసంధాయివై. 64

ఉ. వేదములందు లేదనుచు విగ్రహపూజన మొప్పదంట ! యీ
వాదులు గొందఱు; అయ్యదియు వాస్తవ మందము; మూఁడుపూటలన్
సాదము మెక్కఁ గుల్కఁ డని సారెకు వేదము లేడ్చుచున్నవే ?
లే దట భుక్తికిన్ విధి; యలీకము గా దది మాన రావొకో. 65

శా. ఏమీ, వేదము నంతయున్ దెలిసియే యీ మెట్టవేదాంతపుం
బూమె ల్వ్యాప్తిపైనె ? దీనికిన్ ఫల మెదో పోనిమ్ము యోజింత, మా

ర్యామోదం బడి తప్పిపోవుట, యుపాధ్యాయాగ్రహోదగ్రసం
గ్రామారంభము నెత్తిపైఁ బడుటయుంగా కన్యముం గల్గునే ?. 66

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దిట్టితివే యను, మట్టితిట్లకున్
దురకలు దూదెకుల్ మఱియుఁ దొల్లిటి పెద్దలహద్దు లెట్టివో
యెఱుఁగని మోటకుల్ గద సహింతురు; వీరల మెచ్చు సత్కవీ
శ్వరులకు వారిశిష్యుల కసహ్య మెఱుంగుదువో, యెఱుంగవో ! 67

చ. ఇతరకులస్థుఁ డేమతము నేని గ్రహించిన నంత నష్టి లే;
దతులము బ్రాహ్మణాన్వయమునం దుదయించి పితామహాదులున్
బితరులు వోవుమార్గములు పిప్పిగ నెంచి స్వతంత్రులై శ్రుతి
స్మృతిధృతిదూరమైనగతిఁ జెందినవారియవస్థ శోచ్యమా. 68

క. రామానుజాదు లందఱు, నీమాత్రము తెల్వి లేకయే విగ్రహపూ
జామంత్రము లొప్పిరిగా?, యేమీ సాహసము తుదకు నిందు దిగితివే. 69

(సలాముఁ జేసి గుడిదూరెదు తిర్పతివేంకటేశ్వరా?)

చ. లలి మనవేంకటేశుఁడు "సలామిడు" నంటివి; "సలాం" పదమ్ము చేఁ
దెలియఁగ నయ్యె 'మల్కు' కని; దేవుఁడు వానికి నల్గఁడే చుమీ,
"మలక పదమ్ము సాచి తను మట్టుడు నర్చకుఁ గొట్టె దేవి" యన్
బలుకు లెఱుంగవే తనయ? భ్రష్టులతోఁ బనియేమి సామికిన్. 70

(తలఁకుచు...దండము పెట్టఁగవచ్చువారినే తలగొఱిగించి... చెప్పుతో...
గొట్టెదవు)

చ. తలఁకెడివారికే విభునిదండన, 'మేనుఁగుఁ జూచి భీతిమైఁ
దలఁకెడిమానవుండె యొకతప్పున ముప్పున కగ్గమౌనుఁగా,
కలగజరాజమార్గమున నట్టె చలింపక యుండుఁ దాటియా
కులచెడుచెత్తముక్కలకుఁ గుంజరరాడ్భయ మేడ దర్భకా. 71

చ. అవుర ! విచిత్ర, మెంతటియనార్యమొకో కలీ; బ్రహ్మవక్త్రసం
భవులకువంట ! మల్కుల* యపాత్రపుఁగూఁతలు గీతలంట ! హా

(* రద్దేహింమానుండి.)

సీ॥ కోతిరూపంబైన పోతుహన్మంతునూ వేపార్లు దైవమని వేడుకొనిరి...
అడ్డబొట్లందరూ "హరాహరా, బల్కారీ సుద్దబొట్లంత హరి పెద్దయనిరి,...

శివశివ ! రామరామ ! హరి ! శిష్టవిగర్హితమైనమార్గముం
దవిలిన శిష్యునిన్ మనిచి ధర్మ్యపథమ్మునఁ బెట్టి పోరివరే. 73

ఉ. సారాచారవిచారదక్షులగు వంశమ్మందు జన్మించి ని
స్సారుల్ మ్లెచ్ఛులు వోవుమార్గముల నిచ్చల్ నించు నీచైదిచే
ధీరుల్ దూలక యుందురే కటకటా ! "డీన్ మావులా" వారికిన్
వీరల్ దాసులు, వారిబాస తుద కబ్బెన్ వీరి కంచున్ సుతా !

(లభించినమాయకీర్తికిన్ భంగమువచ్చె నీమహిమ పాడ్వడె)

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుని దేవళి మూడినమీఁదఁగాని యీ
తిరుపతివేంకటేశునిప్రతిష్ఠకు భంగములేమి తేలె; నెం
డలు మలకల్ ప్రయత్నపడి త్రవ్వినవిమ్మటఁగూడ దేవళా
లొరుగక నిల్చియున్న యవియో వినియుండవుగాక యర్భకా! 74

కొంటెలందరుగూడి కృష్ణు దనిరి... సీ॥ ...పంచితము పేడలే బహుశుద్ధి అను కొని యిల్లువాకిళ్ళల్ల చల్లుకొనిరి,... భాగవతాభక్తులు బాలిగామానుకొని విగ్రహపూజలే యిష్టమనిరి, మలమూత్రమే దోషములు తీర్చునసుకొని పేడ వుండలు పంచితాలు తినిరి... శిలలు బొమ్మలు నీయుమ్మ రక్షించగలవా... సీ॥ పార్వతీ దేవిపై భస్మాసురుడు మోహించి దాని వెంగునని చంప తరిమినాడు...యింత ముండల బోతును యీనుగ్రిడనక, కొల్వవలెనయ్యా అల్లాను క్రమముగాను ... సీ॥...గీ॥ భిక్షియుపహరయ్య సైన్యముకు ఝుడియునయ్యా, మస్జిదుపూజలు యిఖ్వైన మానివేసి, ...౧౯॥ సీ;...భాగవతమునుబట్టి పలుగు కృష్ణుని చెరియ నిజమువ్రాసి తినయ్యా సుజనులారా,...30॥ సీ॥ రామాయణమునకు భారతంబెబొంకు గొల్ల భాగవతంబుపొల్లుమనుచు,... తే॥ ఇహములోయొక్క ఖురఅను హెచ్చు యనుచు, సత్యపురుషులు చెప్పిరీజగతియందు...॥ 31 సీ॥...మొహమ్మదు... దేవతులనైననూ...రాళ్ళనైనా, పూజించకూడదని బోధించి చెప్పె నామాన లేదు, ...॥ 33॥ సీ॥ కుడిషరాగ్రంథమే ఖురఆను ఘనమయా యితరగ్రంథములన్ని యొడమనుంచి,...॥ 35॥ సీ॥...గోమాంసములు మాకు గోమయంబెమీకు పాలు మాకును పంచితాలు మీకు॥ ... ౪౨ ॥ సీ॥ ... గీ॥ శంకరాచారి చేసె మీ సంకరంబు, ... ౪౭॥ ... (మక్కీ మక్కీ నకలు)

(ముంగలవారు...దైవ మటంచు నిన్ గొనియాడువార లవి నేఁటికి
బూటక మయ్యె)

చ. ఎఱిఁగియు నోర్వలేనిజడు లేవియొ ప్రోగినయంతమాత్రనే
"తిరుపతివేంకటేశ్వరు ప్రతిష్ఠకు భంగముగల్గె" నంచు నీ
వఱచె; దుషాంగమై జలధి యంతయుఁ గల్లనుకోకు మయ్యా! ది
క్కరిగ తినేమి యడ్డు భవకపరికర ప్రకటారవార్భటుల్ ! 75

శా. అబ్బాయీ! నినువంటివాఁ డొకఁడు మర్యాదల్ దిగం ద్రావి యే
కబ్బంబో యొకఁడల్లినంత నది నిక్కంబై జగజ్జాలముల్
తబ్బిబ్బైనను బోనికీర్తి గలభూధ్రస్వామి కగ్గాన ? యే
మబ్బా ! సూర్యుని బుగ్గిచే నడఁచు దేవయ్యల్ ధరన్ గల్గిరే. 76

ఆ. వె. అర్ధశతకమ్ము తుదకు ననర్ఘశతక
మగును సంపూర్తిఁ జెందిన యట్టికతన
నప్పుడునుగూడ నీగోలి కతఁడు రాఁడు,
భయపడక తక్కునగ మెట్లో పాడు మబ్బ ! 77

ఉ. తీతువుపిట్ట యభ్రము క్షితిం బడకుండఁగ నాఁగునంట ! విం
టే ? తనయా ! యటుల్ సుమి నగేశుయశంబది వోకయుంటకై
కైతయొకింత డాఁతునను గర్వపుఁ బ్రిల్లదముల్; యథార్థమౌ
ఖ్యాతియు యేని దుర్భగుల కాఱులు దాని నడంప నేర్చునే. 78

(నీకుఁ గలట్టిపాండిమం బందఱులోన మెచ్చుకొనునట్టి యకాలము సంభవించె)

ఉ. ముందఱ మెచ్చు మెప్పులవి ముప్పులుగా నెఱుఁగం దగున్, యశం
'బంచఱు లోన మెచ్చుకొని' నప్పుడయా; నెటువంటిపండను
న్మందఱ 'మేల్ బళీ!' యనియు, మోము తిప్పి 'యపాత్రుఁ డీతనిన్
గందు మయేని పాతకము గల్గు' నటందురు గాదె పుత్రికా !

ఉ. చిందులు ద్రొక్కి 'నేను గురుశేఖరుఁ దిట్టుట కిట్లు దేవతా
నిందకుఁ బూనుకొంటి' నన నీకడనే 'సరిగా' నటందురీ పో
కొండఱు, కొందఱో, మొగముకొండొక ద్రిప్పినమీఁద నేమిగా
నందురొ నీ వెఱింగినరహస్యమె నే వచియింప నేటికిన్. 80

ఉ. మానసమే ప్రధాన మగు మానిసి; కందళిభక్తి భక్తి, యం
దూనినపూజ పూజ, యది యొప్పినమెచ్చది మెచ్చు, దానికిం
పైనది యింపు. దీనికి సమస్తజగమ్మును సమ్మతించు; నీ
మానసమేని యొప్పు; నది మాత్రము బ్రహ్మ సృజింపకుండెనే. 81

మ. మునుకొన్నాళ్లు త్రిశుద్ధిగా సతత మమ్మూర్తిన్ బ్రశంసించి నేఁ
డనిశమ్మున్ మదినెంచుచున్ బయికి వన్యాయమ్ములన్ గిల్కి యీ
యనయ మ్మేరికొ కట్టి పెట్టెదవె? నీయాంతర్య మట్లౌనుఁగా
కనఘుల్ తక్కినవారి కట్లగుట కేమత్యాహితం బర్భకా? 82

(నవ్యులు నీవు దైవత మన న్నగువారలు)

క. నవ్యుండదు గాఁడె? శిష్టా, కవ్యగ్రణి హనుమదాఖ్య గలబుధుఁ; డెటు సం
స్తవ్యునిగ వేంకటేశ్వరు, నవ్యయు నుతియించెఁ జెప్పు మర్భక! నాకున్. 83

(1934 సం॥ ఫిబ్రవరి అభినవ సరస్వతినుండి)

తిరుపతి వేంకటేశ్వర తత్త్వము.

చ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడు కాఁ"డని తిట్టుచున్న యా
పురుషుల సైతమున్ మృదుపుమాటలు కట్టునటుల్ పొనర్చి నీ
గిరి కరుదేర బుజ్జగొని తెగించి పడంపడి చెప్పుదెబ్బ లే
ర్తెఱి నపరాధశిక్షగ విధింతువు తిర్పతివేంకటేశ్వరా! 1

ఉ. నీమహిమం బెఱుంగని వినీతులు కొందఱు నిన్ను దూఱుచో
సామము చేతనో, ధనరసంబుననో మరలించి వారికిం
గామిత మీఁగడం గెదవ కాని నిజంబుగ నీవ యల్గినన్
భూమిపుడైన భస్మమయిపోరొకో? తిర్పతి వేంకటేశ్వరా! 2

చ. ప్రణతులొనర్చి చేని తులువల్ పొనరించెడి దుష్టచేష్టలం
గణన యొనర్పఁబోకుమి, యొకానొకఁ డట్టులొనర్పకున్న న
ద్గుణరహితున్ సహింపకుమి, కోవిదులేరును చాల నిన్ను దు
ర్గుణుఁడనఁబోవ, రీ పథ మెఱుంగుము తిర్పతి॥ 3

ఉ. భక్తులయందు నీకుఁ గలపారములేని కృపారసంబు సం
రక్తియుఁ జూపు పొంటె నపరాధుల నేరము వారినోట సా
మోక్తుల చేత మాందు వినకున్న భయోక్తుల చేతఁ దిమ్మటన్
వ్యక్తముఁ జేసి మొక్కుబడు లందెదు తిర్పతి॥

చ. అపహతి నీకుఁ జేసెడు దురాత్ములగర్వ మడంప నెల్లమా
నవులను బూనియుండు తరుణమ్మునఁ దద్భరమేల నీకు? వా
స్తవమిది; సేనగల్గు నృపసత్తముఁ డెవ్వఁడయేని తాన శా
త్రవుల నదల్చి పూనికను దాల్చునె తిర్పతి॥

ఉ. దైవమవైన నీయెడలఁ "దప్పులు గల్గు"నటంచుఁ బల్కు బ
ల్కావలులైన వారిపయిఁ గారుణికత్వముఁ జూపఁబోకు మ
య్యా! విధి గానఁ జెప్పితిని, నాగ్రహ మొందకుమయ్య! సేతకున్
సేవకులైన వారలు వచింపరె॥ తిర్పతి॥

చ. ఎఱుఁగక నీప్రతాపము, సహింపక నీఘనగౌరవంబు, కా
ర్లఱచుచుఁ బత్రికాంశులనంపిరయో నీదు సుదర్శనస్ఫుర
త్తరళగవీపరంపరకుఁ దాళక చొచ్చిరి సూర్యమండలో
పరిపథమందు దైత్యకవిపక్షులు తిర్ప॥

ఉ. దేవుని నిన్నుఁ దిట్టు దురదృష్టులు లేరొకో మున్ను! దానిచే
నీ వసి తగ్గెనే? యిపుడ నేరులు తావకదివ్యజంఘకా
పీఁగకేశలేశమును బీఁకఁగలారె? భవత్ప్రతిష్ఠయుం
బోవుట యీజగంబు సరిపోవుట తిర్ప॥ 8

ఉ. భావమునందుఁ జంచలతఁ బాయఁగ దేవుని రాతియందు సం
భావన చేసినారు మును ప్రాజ్ఞులు, కాని నవీను లట్టి సం
భావన సేయఁజాలరఁట! భార్యయుఁ, దల్లియు నంచు భేదసం
భావన యెట్లు చేసెదరొ వారలు తిర్ప॥ 9

చ. "గురువును దైవమున్ మనకుఁ గూడ" దటంచు వచించువారికిం
దిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడు కాఁడు, యథార్థవస్తు త
త్త్వరులగువారికిన్ గలఁడు దైవము తిర్పతి వేంకటేశ్వరుం
డరమరలేక నీ వరయుమా యిది తిర్ప॥ 10

ఉ. దేశికుఁడంచు నిన్ను వినుతించెడివారిపయిం గృపారసా
వేశముఁ జూపుమయ్య! యొకవెంబరగొట్టు నుతింపఁడేని నీ
వాశకునిన్ సహించిన మహాత్ములు నవ్వుదు; రట్లుగాన నో
యీశుఁడ! తగ్గశిక్ష విధియింపుము తిర్ప॥ 11

చ. తెలియక నీప్రతాపము, మదిందలపోయక నీమహత్త్వముం
బలువలు తిట్టి, నాపదలు వచ్చినవేళల నీపదాబ్జముల్
గొలిచెడునట్లు చేసి కడకుం దరిఁజేరఁగఁదీసి వారలం
దలగొఱిగించి కొట్టు మిరుదొడలఁ దిర్ప॥ 12

చ. యశమువహించుఁ దప్తవిధి నబ్బిన నీ ఘనముద్రిదాల్చుటం
బశువులుగూడ గోపతిసమాఖ్యవహించి చరించెడుం నిరం
కుశగతి సంస్కరించు నలగోవులఁ గావున నేరు నీకృపా
వశులు మహత్త్వముం గననివారలు? తిర్ప॥ 13

ఉ. నీయభిధానముద్రి గమనించెడుగోపతి కెవ్వఁడో సురా
పాయిరొ, జారుఁడో, తులువ, పాపి, శఠాత్ముఁడు, శుంఠ ముకుంద్రా
ఖ్యోయఁ దలంచుఁగాక, యటువోయఁగశక్యమె? శక్యమే నిలం
జేయుల వారి నీవు నిరసింపనె తిర్ప॥ 14

ఉ. పేరునునూరులేని పెఱవేల్పులనామము లుగ్గడించినం
జేరెఁడుముష్టియుం దొరకఁ జెల్లదు గాని భవద్భటుండు నీ
పేరుపఠించుచుం బయలువెళ్ళిన భుక్తికి లోటులేదు; నీ
పేరుమహత్త్వ మెంత వినిపింతును? దిర్ప॥ 15

ఉ. ముంగలివారు నీచరణపూజయొనర్పకయున్నఁ దాపకాం
శంగొను రామకృష్ణులను సైతము పూజయొనర్పఁబోవుదా
రుం గలఁగంగఁబోరుగద? రోయక వారినిఁగూడ నీవు నీ
బొంగు బుజానఁ బెట్టి కొనిపొమ్మిఁకఁ దిర్ప॥ 16

ఉ. నీపదముల్ భజించు నవినీతు లనేకులు డెల్విఁవచ్చి వా
రాపని మానిరంట! యిదియంతయు నిక్కమయేని పాప సం
పూపలు రామకృష్ణులకు బొంగుబుజంబునఁ బెట్టి తోఁపయుం
జూపుచుఁ బొమ్మ నీవరుగుచోటికిఁ దిర్ప॥ 17

చ. "పగమును మీర లందఱు నుపాసన సేయుఁడు" డటంచుఁ జెప్ప, "యు
ష్పగమువు నీవ" యంచనిన వ్యాసునిపై నిఁకఁగోపమేల? "లే
పరమును నీవుకా" వనుచు వాకొనువారల నొంచఁగా నిరం
తరముగుదీక్ష నెల్లప్పుడుఁ దాల్చెను తిర్ప॥ 18

ఉ. జ్ఞానవిహీన గోతి, యదిసైతము నీకథ వ్రాసె; నింక వి
జ్ఞానముగల్గుపూరుషులు మానుదురే? మఱి గోతికన్నమం
జ్ఞానములేనిమర్త్యుఁడు రసాస్థలమం దెవఁడేనియున్నచోఁ
వీనికిఁగూడ గాథ వినిపింతును దిర్ప ॥ 19

ఉ. "వ్యాసుఁడు కాలఁటేరుఁ"డని వాకొను టెట్టిదొ, "రామకృష్ణు ల
భ్యాసముచేసినారు సురపానము, జారత" యంట యేమువ
న్యాసమొ, "గంగిరె" ద్దని మహాత్ములు నిన్నను టట్టిదే; విప
ర్యాసముగాఁ దలంతురి జడు లయ్యది తిర్ప ॥ 20

చ. కలవు రసప్రవాహము, లఖండఘనాగమశృంగగౌరవం
బులుఁ గల, వద్భుతాఢ్యకవిపోషణజాతమహాఫలంబులుం
గలవని యెంచి నీకలిమి గల్పిరి తిర్పతితోడ; దాని మూ
ర్ఖు లెఱుఁగలేక గుట్ట యనుకొందురు తిర్ప ॥ 21

ఉ. కనఁబడుఁ జిత్రధాతువులు, గన్పడు సిద్ధపదంబులున్, సుదృ
గ్జనగణనీయవస్తువులుఁ గన్పడు, దృశ్యము లెల్లఁ దిర్పతిం
గనఁబడు బుద్ధిగల్గి సరిగా గుఱిగా గురుపాదసేవ సే
సిన యనఘాత్ములందఱకిఁ జిత్రము తిర్ప ॥ 22

చ. "తిరుపతిఁబట్టి నీకుఁగల తేజ" మటంచును, "నిన్నుఁబట్టియే
తిరుపతి" కంచు మూర్ఖులు పదింబదిఁ దంత్రము లెన్నియేని యే
ర్పఱచినఁగాని మీర లవి పాటియొనర్పరు; బ్రహ్మచేఁత కె
వ్వరు ప్రతిసేయఁగాఁ గలుగువారలు? తిర్ప ॥ 23

ఉ. "జాయియు అప్ప" యంచు నిను నవ్వయొనర్చుచు, "నీకుఁ దేజముం
బోయె" నటంచుఁ జెప్పు నెఱమూర్ఖులు తిర్పతి గ్రామసింహముం
జేయఁగ నీకు గొప్ప మహనీయత గూర్తు; రెఱుంగరేమొ యీ
న్యాయము "రాత్రిభార్య పప" లమ్మని తిర్ప ॥ 24

ఉ. ఏగిరియందు నీవు వసియింతువొ, లీలలు చూపుచుందువో,
యాగిరి పల్లెయైన జను లందురు తిర్పతియంచు, దానితో
యోగమె కాని యేటికి వియోగము నీకు ఘటించు? "పీడినక్ష
భోగము లేదు నీ" కనుట మూర్ఖత, తిర్ప ॥ 25

చ. గురు వగునిన్నుఁ 'గా'వనుచుఁ గూయుటయే యొకతప్పు, దానిపై
గురువును బల్కరాని పలుకుల్ పలికించు టిఁకొక్కతప్పు, దు
స్తర మగుపాప మిప్పగిది సారెకుఁ జేసెడివారికోస మే
నరకము క్రొత్త దేర్పఱచినాఁడవొ! తిర్ప॥ 26

చ. ఎవఁడు దశావతారముల నెత్తెనొ వాఁడవు నీవు, త్వత్కలా
భవులనికాదె వ్యాసుఁడు ప్రబంధములం దల రామకృష్ణపుం
గవుల నుతించు, టీవు నొక కంటను గన్గొనుచుంటఁ బీఠికా
భవనమునం బ్రతిష్ఠ కనుపట్టుట తిర్ప॥ 27

ఉ. "దేవుఁడ" వంచు నీకు వినుతిం, బ్రణతిం బచరించువారెపో
కోవిదు, లట్టి కోవిదుల కోసమె నీవిభవంబు సర్వముం
గావలె నంచుఁ గోరుదువుకాని కటా! తెగనాడఁ జూతువే,
కావలులైన వార లది గానరు తిర్ప॥ 28

శా. రాజిత రాజరాజనగరంబు లనేకములందుఁ జెంది తే
వోజమెయింబ్రతిష్ఠ, యుని యుండఁగని, మ్మటునెన్నఁ బొంది ఏ
రాజమహేంద్రిమందిరవరమ్ముల మిన్నగు పీఠికాపురీ
రాజమహేంద్రిమందిరవరంబునఁ దిర్ప॥ 29

శా. ఎల్లరు "నీవ యాదిపతి వీత్రిజగంబుల" కంచు నిన్ను వే
నోళ్ల నుతింపుచుండఁగ, జనుల్ మఱికొందఱు "నీకు స్తోత్రమే
చెల్ల"దటంచు నిన్ను నిరసింపఁగసాగిరి, స్వామి! యేమి యీ
యల్లరి! పెట్టవీవు చెవినైనను దిర్ప॥ 30

శా. కర్ణమునందుఁ బెట్ట పనికాదు సుమీ, పచియించు టింతగాఁ
బూర్ణముగాఁగ నించితివి ము; న్నదిచాలక యిప్డు తీర్థి వ్యా
కీర్ణత నొందుచుండిరి నికృష్టులు వారలు తృప్తిలేక; వి
ద్యార్ణవ! తృప్తిసేయఁదగదా? యిఁకఁ దిర్ప॥ 31

ఉ. సేమముగోరి తిర్పతి వసించి ప్రసన్నతఁదాల్చి సేవక
స్తోమసురద్రుమంబ వగుచున్ విలసిల్లెడి నిన్ను రామరా
మా! మహిఁ జేరి దూఱుదురు! టంతటి మాత్రన నీదు పిక్కపై
రోమముగూడఁ బోదని యెఱుంగుము తిర్ప॥ 32

ఉ. కింకరులై భవత్స్తవ మొగిం బచరించెడి భక్తకోటి కే
కొంకును జంకులేని కళుకుందన మొక్కఁడొసంగి, వైరితా
టంకవతీమనోహరనిటాలతటాలకకుంకుమప్రభా
పంకముఁ బాహుశక్తి నడువాఁడవు తిర్ప ॥ 33

ఉ. "పంచినవేడ్క నిన్ గొలుచు పార్థివు లజ్ఞు"లటంచు, "నీకు న
ర్థంబు లొసంగువార లపథంబునఁ బోయెడివార"లంచు నై
చ్యంబు ఘటింతు రీ పాలకునియందునఁ గొందఱు "తిన్నయింటి వా
సంబులు లెక్కపెట్టు" సరసం బిది తిర్ప ॥ 34

ఉ. ఆదట గల్గి విన్మ్ర, భవదంశసముద్భవులైన రామకృ
ష్ణాదుల కెందునైన జగమందున ముందు సపర్య చేసి యా
మీఁదను "నీవు లే"వనఁగ మేకొను దుర్మతు లుండ, రున్నచో
మోఁదరె యోగ్యులెల్లఁ బనిమట్టునఁ దిర్పతి ॥ 35

ఉ. సందులు వేలు పద్యము లవారిగ నిం బడఁ దిట్టుచుం గటా!
క్రిందును మీఁదుఁ గానక లిఖింతురు పత్రికలందుఁ గొంద; ఱీ
చందముఁ జూడ వారిది దొసంగని తోఁచదు, వారికట్టి శ
క్తిం దయసేసినట్టి తమదె యది, తిర్ప ॥ 36

ఉ. "దాసులు సేసినట్టి పలుతప్పులనైన సహింతు" వంచుఁ, "గే
ర్మోసినవాఁడవీ"వనుచు, మోరకులెగతి నిన్ను దూఱినన్
రోసముఁ జెందకుండుట "విరుద్ధమటంచు" చెవరేని యన్న నీ
చేసెడుకార్య మేమఱుఁగఁ జెల్లదు దిర్ప ॥ 37

చ. శరణము నీమని హరయశస్సరసీరుహనైకమూర్తికిన్
శరణము నీమని హరకనచ్ఛవిడంతురమూర్తికిన్, నమ
స్కరణము నీపదాంబుజయుగంబునకుంగయిమోడ్చుచుం బుర
స్కరణము నీమహాభక్తుల కొసంగెదఁ దిర్ప ॥ 38

ఉ. మంగళమయ్యా నీదు మహిమంబున కాయలమేలుమంగకున్
మంగళమయ్యా నీవు కడుమాన్యత గూర్చిన యొమ్మెలాఁడికిన్
మంగళమయ్యా నీగుడికి మంగళమయ్యా భవద్భటాళికిన్
మంగళమయ్యా నీ కొకనమస్కృతి తిర్ప ॥ 39

ఉ. సేమము నీకు, నీయనుఁగుశిష్యులకుం గుశలంబు, నీదువి
ఖ్యాతమహనీయపద్ధతి కనామయ, మార్జితసర్వదిక్తట
స్తోమనిరంకుశప్రబలసుందరకీర్తిలతానతాంగికిన్
సేమము, నీదుభక్తులకు సేమము తిర్ప ॥ 40

ఉ. పాలకుఁ డాత్మకూరునరపాలుఁడు గ్రంథము వ్రాయఁజేసి యే
వేళను నీదునామము జపించుచు నిన్ను సదా భజించుచున్
గాలము వెళ్ళఁబుచ్చుచు సుఖంబుగ భోగములందుచుండె; ని
న్నొల్లి భజింప లోప మొక టుండునె? తిర్ప ॥ 41

ఉ. "ఈవొక రాతిబొమ్మ" వని యెంతురుకాని నిజంబుగా మదిన్
భావనసేయుచో బయట వస్తువు దివ్యదఖండవైభవ
శ్రీవిజయస్వరూపమును జేకొని; యున్నొక పండితుండు నిన్
* దీవర పెట్టఁగాఁ బలుకు డీయనె తిర్ప ॥ 42

ఉ. నీప్రతిబింబచిత్రము లనేకము లుండనియిండ్లు లేవు, నీ
సుప్రథితప్రబంధములు చూడనియోగ్యులు లేరు, వేల్పులన్
బ్రప్రథమంబు నీచరణపద్ధతికిం బల యూనివారు లే
రప్రతిమప్రభావ! జగమందునఁ దిర్ప॥

ఉ. పూచిన మావిగున్న గతిఁ బొల్చెడి నీఘనవజ్రకంచుక
శ్రీ చెలువారువిగ్రహము చెల్వ గనుంగొనలేక నోటికిన్
నోఁచినయట్లు ప్రేలుదురు ధూర్తులు; వారలపాపమేమొ సం
కోచములేక చెప్ప గనఁబోరెదఁ దిర్పతి॥

ఉ. చిత్రమునందు శిల్పులు రచించిన బొమ్మలు తల్లిదండ్రులున్
బుత్రులు మిత్రు లంచుఁ దలపోసెదు రిప్పటివారు దివ్యచా
రిత్రుని దేవు విగ్రహంబు నీతిగ భావనసేయలేరఁటే
చిత్రము వింటివే! మిగులఁ జిత్రము తిర్పతి॥

ఉ. రాజుల విగ్రహంబు నిజరాజులపై నిడి యుత్సవంబులున్
బూజలు సేయు రిప్పటిజనుల్ గుడిలోఁగల వేల్పుబొమ్మకున్

---

*శ్లో॥ ఐశ్వర్యమదమత్తోఽసి మాం నజానాసి దుర్మతే
పరైః పరిభవే ప్రాప్తే మదధీనా తవస్థితిః॥

బూజయొనర్పరాదనుట పోలదు; గావున నెప్పుడేనియుం
బూజలు విగ్రహంబులకుఁ బోలును ది॥

ఉ. తిట్టెడినోటికేని నిను "దేవుఁడ, దేవుఁడ!" యన్న తిట్టె గ
న్పట్టును గాని వేఱు గనుపట్టదు మార్గము; కాన నూరకే
పట్టిప్రలాపముల్ పలుకువారల తిట్లఫలంబు వారికే
కొట్టెడు కాల మీవు కనుఁగొందువు తి॥

ఉ. ఎప్పటినుండియో భువి వహింపుచునుంటివి కీర్తి, యెందఱో
కప్పము నిచ్చువార లధికంబుగఁ దాసకనామధారులై
యొప్పెడివారలెందఱో, యహో! యెటువంటివి నీయశఃప్రభల్!
'పెప్పెపెమెప్మే'లు పెకలింతురె? తి॥ 48

ఉ. ఈవు నిజంబు దేవుఁడవయేని భవన్మహిమంబు సర్వభూ
మీవలయాలయంబులను మేటితనంబు వహించెనేని చు
ర్ధీనశు లౌచు నిన్నుఁ జెడఁదిట్టినవారలమీఁదఁ జూపవే
దేవర! తీవరంబు వెనుదీయక తిర్పతివేంకటేశ్వరా. 49

ఇట్లు, శిష్టాహానుమచ్ఛాస్త్రి.

చ. 'తిరుపతివేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడుకాఁ'డని నీవు, 'కాదు, దే
వర' యని నేను, "లేదు, పలుబండలలో నొకబండ" యంచు నీ,
వుగక యిదేటిగోఁత! మను పొక్కుట నాస్తికునోరు నొక్కు శం
కరుఁ; డని *"నాస్తిచే" త్తెనెడి కారిక దానిఁ బఠింపు మర్భకా. 53
(త్వత్కృతార్థముల్ శ్రావ్యములై విపశ్చితుల సంతస పెట్టవు)
ఉ. *ఏమన నేర్తు, నేమనిన నేమగునో కొ? నృసింహభారతీ
స్వామి విపశ్చిదగ్రణియొ? శంకుసనామడో? యప్పుమహాత్ముఁ డెం

(*శ్లో॥ నాఽస్తి చేన్నాస్తి నో హాని, రస్తి చేన్నాఽస్తికో హతః.)

(*శ్లో॥ శ్రీశేషశైల సునికేతన దివ్యమూర్తే, నారాయణాఽచ్యుత హరే నళినాయతాక్ష, లీలాకటాక్ష పరిరక్షితసర్వలోక, శ్రీవేంకటేశ మమ దేహి కరావలంబమ్......శ్లో॥ తాపత్రయం హర విభో రభసా న్మురారే, సంరక్ష మాం కరుణయా సరసీరుహాక్ష, మచ్ఛిష్య మప్యనుదినం పరిరక్ష విష్ణో శ్రీవేం. ...

తే మునివంద్య నీగుణఘనిన్ వినుతించె; విపత్పరంపరా
గాములెవ్వారో? "విపశ్చి" దధికారులు, కాఱు లివేల పుత్రికా. 84

(ప్రాజ్ఞులు నుతింపను)

శా. ‡భారద్వాజుఁడు మ్రొక్కె, గౌతముఁడు సంభావించె, వాకశ్యపుం
డారాధించె, యజించె నత్రియును, విశ్వామిత్రుఁడర్చించె, స
త్కారించెన్ జమదగ్ని, తక్కుఋషియుం గావించె జోహారు; వం
దారుల్ సప్తఋషుల్ ప్రపన్నజనమందారుం డతం డర్భకా. 85

శా. *మార్కండేయు నెఱుంగుదే మునిమణిన్; మారారిలింగార్చనో
పర్కం డాతఁడు విగ్రహార్చకుఁడు కాలాభీలపాశావళీ
కార్కశ్యంబు తృణీకరించె నలసత్కార్మిష్ఠుఁ డాపుణ్యసం
పర్కన్ వేంకటనేతఁ గొల్చె నలఁతుల్ వాపోవ నేమయ్యెడున్? 86

ఉ. ఉక్కునయందు సింగ మొకఁ డుద్భవ మందుట నమ్మెదేని "జా
మొక్కడ దేవుఁ డెక్క" డను ‡నెగ్గులు బొగ్గు లగుం గుమార! తే
నొక్కటికూడ దేవునకు నుండఁగ రానిప్రదేశ, మందులో
నొక్కకచోటు ముఖ్యమను నుక్తికి ‡గీతలె సమ్మతించెడిన్. 87

ఉ. ఉక్కుననుండి, సత్కవులయుక్తులనుండి, జలమ్ము నుండి, నల్
దిక్కులనుండి, పావనులదేహమునుండి, స్వతఃప్రభూతముల్
ఋక్కులనుండి దేవుఁడు దుర్మహులకై యవతార మెత్తు; దు
ర్వాక్కులె కాకయుండినఁ బురాణము లాగమపుందుకాణముల్. 88

క॥ గతిలేక తుదకు ‡"జీవన్మృతమత మొకటఁ డాశ్రయించి మితిమీఱి దురా
గత మొడిగట్టిన నినుఁగని, క్షితి పగవనియోగ్య నొకనిఁ జెప్పంగలవే? 89

(తిర్పతి గ్రామ సింహము)

చ॥ తిరుపతి "గ్రామసింహ" మని తెల్పమ యెల్లరకున్; మకారమున్
మరుసుతనామఁ జేర్చితివి; నోరది పూర్తిగ *మూఁత వెట్టున

---

‡(సప్తర్షికృత-వేంకటేశ్వర శరణాగతి స్తోత్రము చూ.)

(* మార్కండేయ కృతవజ్రకవచము చూ.)

(‡. భగవద్గీతాదశమాధ్యాయము చూ.)

‡ శ్లో॥ య స్స్వధర్మాత్పరిభ్రష్టో వృథైశ్చైవ బహిష్కృతః, స జీవన్నేవ లోకేఽస్మిన్ మృత ఇత్యభిధీయతే॥ (విష్ణుపురాణవ్యాఖ్య చూ.)

(* పకారస్యదన్త్యోష్ఠం, ఉపూపధ్మానీయానామోష్ఠౌ) (కౌముది చూ.)

క్కర;మగుఁగాక యేమి చెడుఁ? గారుణికత్వముకల్మి వేంకటే
శ్వరగురుపాదరక్ష యది సాఁగఁగఁజేయుత నో ర్వారింబొరిన్. 89

ఉ. ఎందుకుఁ జేసితె దూర? కిఁక నేనియు నోటికి బుద్ధిఁ జెప్పితిన్;
మ్మంటఁబు నీమొగమ్ము గనినప్పుడు చేసెడిచేఁత యేమొ నే
నిందు లిఖింపనేల? యది యింతకుఁ బూర్వమె నీకు స్వానుభూ
తిం దెలియంగ వచ్చు; గురుదేవనిందకు సైఁప రెవ్వరున్. 90

(వేలుకీతి నెపు డీశతకాగ్రము)

చ. తనకపవాదులం బలికి తాండవ మాడుదుగాక యల్గఁ డా
యన; నగుచుండు "వీఁడెవఁడురా!" యని, మున్నిటులాడి *తత్పద
ర్శనమున కగ్గమై శిరము సర్వము నూంచిన మౌనమీఁద మొ
క్కినజడు లెందఱున్ గనఁ దకించనులన్ మనవెంకఁ దర్భకా! 91

(చందన మాచరించెదము)

ఉ. చందన మాచరించెదరె! బాగది మంచియుపాయ మే; విభుం
డందిఁకొనందు వందనము లట్టివికాని యెఱుంగలేమి? రే
చందపు శిక్షమున్ మొగిచి సామి కొంగుట యొప్పనే యటుల్
సందరిసించి చందనము సల్పుఁ దమం బిడిరొల్లఁ గొల్లగున్. 92

(భక్తితో రెం(డుకలే నొసంగఁ గృపఁ జెంచెదరు)

ఉ. ఎవ్వని ‡రెండు రెం(డుకలు కృష్ణుఁడు రాముఁడుగూడ నయ్యె న
ప్పువ్విలుకాని తండ్రికి "నహా" యనుపట్టున నెత్తినున్న యా
క్రొక్కు స్వామిఁ గాపలెన్ గనుకఁ గొండుకు మంచిదౌ మంచినంబు; నీ
విప్పువరం దెలుంగమి నెటే పదనం దోచకొంటి వర్భకా. 93

(బోధములేనికాల మది పోయెను)

ఉ. "బోధము లేనికాల మది పోయె" నటంటివి, పెకంపు నన్నెమ్ర? స
ర్వాధమమైన యిక్కలికి నక్కట, బోధముగూడ నేడ! యే

(* వేంకటాచలమాహాత్మ్యము 2, 3 ఆశ్వాసములు చూ.)

(‡దేవీభాగవత చతుర్థస్కంధద్వావింశాధ్యాయము చూ.)

గాథలయందు నీకనికి ‡ గణ్యత నున్న; భవాదృశుల్ మహా
సాధువు లిక్కలిస్థితికి సర్వధనంబులు మీ కుమారకా. 94

మ॥ కృతగుర్వంఘ్రిభిషేకు, లుజ్ఝితకుధీశ్రీకుల్, బుధశ్లోకు, లా
దృతసర్వాగమవాకు, లుత్తపితృమాతృప్రీతిసంధాకు, లూ
ర్జితసత్యప్రతిభాకు, లాచరితసుక్షేత్రైకయాత్రీకు లి
వ్వితతుండౌ కలికిన్ విరోధులు సుమీ! భ్రష్టుల్ కదున్ బంధుకుల్. 95

శా. ఏకాలమ్మున బాపకార్యములనే యీతండు ప్రేరేచు, స్వ
శ్లోక మ్మన్నను, జన్న మన్నను, దయాశూన్యత్ బ్రవర్తించువే
దైకద్విష్టులు శిష్టులన్న నిరు ద్యత్యంతమ్ము ద్వేషించు, దు
ష్పాకుం డీకలి, వీనియాకృతియుఁ * బాపప్రాయ మాయార్భకా. 96

ఉ. ఆకృతిఁబట్టియే గుణము లబ్బెడి నందురు పెద్ద; లిట్టిపా
ప్పాకృతి కెట్లు మంచిగుణ మబ్బెడి? ద్వాపర మేగ, నంత దు
ష్పాకుఁడు వీఁడు వచ్చెఁ; బరిప్రాయ మెటుల్ దనె, బాల్య మేగు ని
ష్టీకలి కెట్లు బోధ మన యీతని కాలమునన్ జరించెదిన్? 97

ఉ. భారతమందుఁ బేర్కొనెడిపాతకులన్ బ్రథముండు సద్గు
శ్రీరమణుండు కారవకులేశయశీతకరుండు దుర్యశ
శ్చారి ‡ సుయోధనుం డితనిసారమె యేమనుకొంటివో! యొకల్
గూరు సుబోధ మిక్కలికిఁ గొండొక వృద్ధి ఘటిల్లు నియ్యెడన్. 98

చ. కలికలుషం బెఱుంగనియకాలపు ప్రజ్ఞలు ప్రబోధముల్ దలం
పలఁతులు బోధ మందు; విబుధప్రవరుల్ జనబుద్ధులైన య
య్యలఁతులఁ జూచి 'యక్కటక్కటా! కలికాలనికి లోఁగి వీఁ క
ప్పల కెర వైరిగా!' యనుచుఁ బాప్పుడు రేమియుఁ జేయనేరలేన్. 99

ఉ. వీనియనంతరమ్మునఁ బ్రవేశముగన్ † యుగరాజు వానిలోఁ
దానెగడున్ సుబోధము; కృతజ్ఞు లెఱుంగుదు రీరహస్య, మా

(‡విష్ణు పురాణ షష్ఠాంశము చూ.)
(* శ్రీనాథనైషధ సప్తమాశ్వాసము కలివర్ణనము చూ.)
(‡ శ్లో॥ దుర్యోధనః కలేరంశః) (దేవీభా ర స్కం, ౨౨ అ, చూ)
(† విష్ణుపురాణ చతుర్థాంశము చూ)

శ్రీనిధి మున్ను మిన్నయుఁ బ్రసిద్ధుఁడునయ్యె నొకంట నిప్పు డే
మేనియుఁ గాక యుక్తసమయేక్షణతత్పరతన్ వసించెడిన్. 100

చ. కనుకఁ గలిన్ ప్రబోధ మది కల్గమి నిక్కమ; మీవు పూర్వపు
స్మృతులమతంబు రోసితివి, ముగ్ధుఁడ నైతి పఠించుఁ దేలె; ము
గ్ధుని కొనరింపరాని దొకకూర్పిత యుండునె? యమ్మఁ దిట్టు, దే
వునిఁ జెడఁదిట్టు, దేశికునిఁ బూర్తిగఁ దిట్టెడిఁ, దిట్టుఁ దండ్రినిన్. 101

మ. కలిదోషం బిది, దైవసృష్టి నతఁ డొక్కం, డాతఁ డేనిన్ జడా
త్ములయం దాడెడునట్లు పండితులయందుం దాండవంబాడఁ, డీ
యలఁతిన్ వారలు లెక్కసేయరు; మహార్హాచారపారంపరీ
ష్ఠలదాచారులు వానిదాసులయి చక్కన్ బోదు రాచక్కికిన్. 102

మ. కలి సంప్రాప్తిగ నైనుపే లరుగె, సాంకర్య మ్మెట్టులన్ దప్పు, ది
వ్విలయమ్మఁపుట్టి * నిశ్చలాత్ములకు దుర్విజ్ఞానముల్ పుట్టి, వి
ప్రులు కావ్యాసమహర్షి దేసుమి! వృథాప్రాగల్భ్యనారంధకో
తులకో, సర్వయుగమ్ము లొక్కటియె సంకోచమ్ము లే దర్భకా.

సీ. అకులీనుఁడగువాని నాశ్రయింపంగ విద్వజ్జనం బెపు డపత్రప వహించు
హద్దు మీఱిన తనయానుజాదుల వృద్ధి కెపుడు శిష్టకులమ్ము లిచ్చ రోయు
స్త్రీపునఃపరిణయవ్యాపార మెపుడు నీచాతినీచమ్ముగా నరయు జగము
ఎపుడు కృతఘ్నుల నీక్షించి విజ్ఞు లంబూకృతిపరివర్తనా ముఖులౌదు

తే. గీ. రది సుమా కుఱ్ఱ! బోధమున్నట్టి కాల,
మది గతించె యెన్నో నేఁడులయ్యె; నెఱుక
చాలని ధనాఢ్యులకు నికాలె మకట!
బోధము గలట్టి కాలమై పోలుపు మీఱె.

ఉ. బోధము లేని కాల మది పోవుట చేతనె సూ! హితంతువిం
బాధరలన్ వరించు సుగుణాఢ్యులు. వారల మన్ను పెంపిరకల్,
శీధురతుల్, గుణాకరతులు, శిష్టజనేతరు, లెంచ విగ్రహా
రాధకమూషకుల్ ధరఁ బరంగిరి, మున్నిటు లుండ నేర్చరే! 105

(*దేవీభాగవత షష్ఠస్కంధము చూ.)

సీ. తొలి ధనాఢ్యులకెల్లఁ దలలోనినాల్కలై యొందు నాస్తికులు పెంపొందిరెలమి
మును ధనం బిడువారు ధనదాతలెల్లఁ "గళ్యాణంబు విధవానుయాయి" కన్న
బ్రహ్మవిద్వేషసంబంధమాత్రమున ముక్కజనులెల్ల మొక్కి రెవ్వనికి లేని
అంత్యజాచార్యమతావలంబనమును వెనుకటివారు గైకొనిరి తలఁచు

గీ. ఇప్పుడును నట్టి యుత్సాహ మెల్లయెడల
వ్యాప్తిఁ జెందదే? జెందుచునుండె వ్యాప్తిఁ జెందఁ
గలదు; సరిపెట్టుకొంద మిక్కిలువ మిట్లు;
కాక శోకించి చేసెడికార్య మేమి. 106

(వేలురీతి... నీదుభోగముల్... నమ్రత... సహింపఁగ)

చ. తిరుపతి భోగి, యగ్గిరిని దీప్తినెసంగెడిసామి భోగి, ని
వరయుక భోగముల్ గినిసి యూడఁ గొడంగితి "వేలురీతి" నీ
*దురిత మడంగ శంకరునితో యజనేత్ర స్మరింపు మాపె పా
దరజము శ్రీవిరాజితము ధన్యునిఁ జేసినఁ జేయు నిన్నుఁ గన్. 107

ఉ. బ్రహ్మమతంబు నిప్పటికిఁ బట్టితి, నాకడ నున్నయప్పు డే
య్యమ్మ ప్రసాదమే గతి యథార్థము సెప్పుము? యూపెయాలయ
మ్మిమ్మగ నుండి మంత్రిజప మేగతిఁ జేసితి విట్టినీవు? మొ
త్తమ్మున నిన్నుఁ బోలెడుకృతఘ్నుఁడు లేఁడు సుమీ జగమ్మునన్. 108

ఉ. భోగము, భోగి, భోగినులు వొల్చెడి శంకరు నర్ధమూర్తి, యా
భాగిని మందభాగి నిను భక్తునిగాఁ దలపోసి సత్కళా
భోగిని గాన జ్ఞానలవభోగినిగా నొనరించె, నిప్పు డే
లాగున దూష్యమయ్యెను శిలాప్రతిమార్చన రామమూర్తి కా. 109

మ. భవితవ్యంబు నెఱుంగ నేరవు, భవత్ప్రాపోదయం బిట్లు పం
డపలెం గావున నెంక దేశ కుచఁడన్నా! * భోగినీరాగినై
భువి నెందున్ వినుతింపఁగాఁ బడెఁగిఁ ఇప్పంగూఁతలం గూయుకా
కవి కీలాటిమహారహస్యము తెలుంగన్ శక్యమె ట్లయ్యెడిన్. 110

(* దేవీభాగవత షష్ఠస్కంధము చూ.)

(‡వేంకటాచల మాహాత్మ్యము. ౧ అ. చూ.)

మ. దురితం బీ వొడిఁగట్టినప్పుడు భవద్ద్రోహమ్ము సర్వమ్ము నే
నెఱుఁగం జాలిన యంతపట్టు నొడువన్ హేయమ్ముగాఁ జూడ రె
వ్వరు; నట్లైనఁ గృతఘ్నుఁ డాఘ మొకఁడే వాక్రుత్తు, నన్యాఘమో?
‡ పరకీయానన సేయ, మూఁక వృథాభారమ్ము నాకేటికిన్? 111

చ. *గురుపితృమాతృదేవులత గుల్ వివరింపఁగ రాదు, భోగముల్
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు తెలసినవాఁ డని కాదు, దాన నే
గురుతకు భంగమేమి? యిటకొంచెతనంపుఁబ్రసంగ; "మేల కొ
బ్బరితరు నెక్కి" యన్నఁ "దృణభారముకోస" మటందువే సుతా? 112

చ. "తిరుపతి వేంకటేశగురుదేవుఁడు 'భోగి' యటన్నఁ దప్పొ? 'చి
త్తర మలవాఁడు దేవయా కృతఘ్నుఁ' డటన్నది తప్పొ? సుంత నీ
పరయఁగలేకపోతి"వని యాడుదు వేకవనమ్ము చూచి; త
త్తఱపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడకో యమా యికా 113

(నీపదము లేక ... యించెడివారు గూడ... మున్పటివలె నిన్నుఁ గొల్వరు)

చ. "'తిరుపతి వేంకటేశ్వరుఁడు దేవుఁడు మా, న్నిపు డట్లు కాఁడు కొ
ల్వరు పలుమంది' యన్నఁ గయి లాఘవమో? 'కృపయుం దలంపఁ డ
మ్మెఱుఁ' గన లాఘవంబొ? కినఁ బోఁడితఁ" డందురు లోకు; లెంత త
త్తఱపడినాఁడ నెయ్యదియు దారి గనంబడకోయుమా యికా. 114

క. "దురితము లెన్ని కృతఘ్నులె, సరవచ్చెడి? దానిఁ బెంచసాఁగె నితఁడు వేఁ
దుఱువాఁ" డందురు సుమి! త, త్తఱపడితిఁ దారియొండు దగులక పుత్రా.

క. తిరుపతి వెంకన [illegible]గను, [illegible] గించిత యాశము నుఱిఁగెనే? యింతట, నె
వ్వరొ తక్కఁ గీర్తిపరుఁ బం, [illegible] తాప్పెడులు [illegible] ధూర్వహుల౦దుమన్.

మ. ఇదియే, నీవ [illegible]ల్లిదము [illegible]న్ని [illegible] చెలసా? [illegible]
దమవ్రనఁ [illegible]త్రిగాఁ [illegible] మ్ము [illegible] లేశము లేద; చాఁపయై,

---

‡ శా. [illegible]ట్టయి [illegible]? మాట లింకేటికిన్ (ఈ పద్యపాద [illegible]పరికవిత్వమే, దని పరిసక్తికిం గలసంగతి సందర్భము లెట్టిదో మా శిష్యులు [illegible] రా॥ లే చెప్ప [illegible] గాన [illegible] వారలన నెఱుఁగదగు.)

*శ్లో. భవానీశంకరాదీనాం [illegible] వర్ణనమ్, (ఇత్యాదినిషేధస్తు [illegible]దలంకార శేఖరాద్యాలంకారికగ్రంథేషు ద్రష్టవ్యః.)

చదరయి నిల్చి యిప్పటికిఁ జాల దినమ్ములు వోవుచుండె; ని
య్యెడ గని యోర్వలేని జడు లంతయునుండిన నెంతయేడ్తురో! 117

ఉ. కావున నున్నకీరితికె కావలె బోలెఁడు చోటు, నీవు నిం
దేవిధి నేని గొంత గొను మీఁగలఁ డాతఁడు; నీకొసంగఁగా
నావల నిల్చినట్టిదియె యాతనికిన్ సరి పోవు; మాసియే
పోవునో ? పోవనీ, యశమపో' గడుఁ గాటియ హేతు వర్భకా. 118

క. *తఱుఁగు నిఁకఁ గీర్తి యనుకొని, పోఁబోరి లిఖియించి తీవు బూతులు; దానం
బెరిఁగెడినని భయపడు నతఁ, డరసితివే హేతు ? వర్భకా ! యిప్పట్లన్.

చ. మును హరిశాస్త్రిగారి నొకమోఱకు, నీవల వేంకటేశ్వరున్
గనలి యవాచ్యముల్ గిలుకుకైవడి, నేవియొ వ్రేల దానికా
యన "జగమింత యుండ నను నాయలఘుం డటుః దూఱుటే సుమీ
ఘనతకు నొప్పికొంట" యని కైకొనె మోడము నాఁగవింటివే. 120

సీ. భోగినీరతుఁడయ్యు, భోగినీరతుఁడయ్యు భోగినీరతుఁడె యప్పుణ్యమూర్తి
విభ్రమద్గతియయ్యు, విభ్రమద్గతియయ్యు విభ్రమద్గతియె యవ్విశ్వమూర్తి
అచలానుగతుఁడయ్యునచలానుగతుఁడయ్యునచలానుగతుఁడెయయ్యచలమూర్తి
శృఙ్గసఙ్గతుఁడయ్యు, శృఙ్గసఙ్గతుఁడయ్యు శృఙ్గసఙ్గతుఁడె యాజిష్ణుమూర్తి

తే. గీ. సానుగతుఁడయ్యు, నతఁడు దా సానుగతుఁడె
వేశపరుఁడయ్యు, నాతఁ డావేశపరుఁడె
ధీరహితుఁడయ్యు నాతఁ డాధీరహితుఁడె
ఏమెఱుఁగు దీనఁ గలభావ మెడ్డజనుఁడు. 121

(మాసె భవత్ప్రతిష్ఠ యిదె మాయుచునున్నది మాసిపోవు)

ఉ. అటమటి నేవియో గిలికి యంతన "వేవళముండఁ బో దిఁకన్
దిరుపతి" నంచు నెంచు భవదీయవివేకము "వారి దోయిటన్
బుట్టు పుఁ దోడి లోఁగె" నని పొంగెడివానివిధమ్ము దెల్పె; నం
బడపడు, మేల నీమదము నల్పన సేయవలెన్ ? గుమారకా ! 122

---

* శ్లో॥ భాగ్యవన్తం ప్రసూయేథా, మాశూరం మాచపండితం, శూరాశ్చకృత
విద్యాశ్చ మమపుత్రా వనంగతాః" (ఇతి ద్రౌపదీం ప్రతికుంత్యా ఆశీః)

ఉ. మాయును సూర్యుఁడున్, శశియు, మాయుఁ జరాచరజంతుజాలముల్,
మాయును భూమియున్, దివియు, మాయును సప్తకులాచలమ్ములున్;
మాయని వస్తువేది? వినుమాయది, తిర్పతివేంకటేశ్వర
శ్రీయుఁ బ్రతిష్ఠయున్ మిగులఁ జేవకుఁ దావయి పొల్చు నెప్పుడున్.

గీ. జగమఖిల మప్పురిప్రతిష్ఠావశమున మునుఁగు
నయ్యుదనఁగూడ నచలమై యాలరు శేష
* శయ్యపైఁ బొల్చు వేంకటేశ్వరుప్రతిష్ఠ;
దాని మాయింప నొకరికిఁ దరమె పుత్ర! 124

(ఊరక లేనిపోనికార్యంబు భవద్గుణం బెఱుఁగ నట్టిరు)

ఉ. "కొందఱు తద్గుణం బెఱుక నూరక యూరక లేనిపోని కా
ర్యందు" రటంచు చెఱుంగుదువు; యంతతమో యుంతయొ గాక పూర్తిగా
నెందుకు సర్వమున్ దెలిసి నేనపుఁ గాఁపలను న్లక్షించి గో
సం పెదవో? యెఱుంగ నకటా! నికటంబులు నీప్రచారముల్. 125

(నిక్కము వల్కు సెపింతు నంచు)

చ. అతఁడు "శపించు" నంచెఱుఁగు; వప్లగుతే నప్రియమేని మాఁడుచు
గ్గతియు నెఱుంగు; దేమనుచుఁ గాలులు నూఱెను, నెంకటేశ్వరయ్యనై!
యతని దయార్ద్రభావము కదా? నను నంతకుఁ దెచ్చె; నింక నీ
ప్రతి యిహమందు చేకొనకటఁ గల్గుటు కేలెఱుఁగదొయి, పుత్రకా? 126

మ. గురువిద్వేషమె ద్రోహమో? యనృతవాక్యప్రిత్వమే ద్రోహమో?
తిరుపన్నద్రపతిప్రిక్ష్యప్రతిష్ఠావిద్వేషిత్వమే ద్రోహమో?
చిరసంశయము వేదవిస్మృతము "నిర్లజ్జ" యంటయు ద్రోహమో?
పరమార్థమ్మన నేమనుకొని వింటివో గొప్పవోయా, సుతా! 127

(తులువా తులువా యని నీవు...పద్యాల నాహరించి)

మ. ఎవరో నీడగుతుల్య చెయ్యునను నంతే లోనఁ జింతించి నీ
యవివేకమ్మును గాంచి 'తుల్య' యని ని న్నాక్షేపంతిత్రుతున్ జేయు, నా
రి వచోధోరణి వేంకటేశ్వరుఁడు ప్రేరేపించిన త్లించెడి
సువివేకీ? యతఁ డేమిసేయును! నీకుంతత్త్వపర్యాప్తికిన్? 128

(* తిరుమల శ్రీ భాగవతం 3 వ స్కంధము చూ.)

ఉ. తా నొనరించుకర్మ మది తన్ను ఘటించి కలంచుపట్ల న
జ్ఞాని యిటేచుమీ, వృథగఁ జాల దురుక్తులు వల్కు దేవు; సు
జ్ఞానియొ కర్మమున్ దలఁచి, కష్టము లెట్టులొ సైఁచి, వచ్చుజ
న్మానకుఁ గూడఁబెట్టుకొనఁగా గమకించు సుకర్మపుంజముల్. 129

(ముష్టిచెంబుంగొని...బొంగు బుజానవేసికొనిపోదురు)

ఉ. "బొంగు బుజాన వైచికొని పోయినఁ" బోదురుగాక, "ముష్టిచెం
బుం గొనిపెట్టు" మంచడుగఁ బోయినఁ బోదురుగాక, "గంగిరె
ద్దుం గొని దేవుఁ డంచుఁ బలుత్రిప్పలఁ బోదురు" గాక; దేవనిం
దం, గురునింద సేయరుగదా! యలవారల కేల యగ్గెదో ? 130

ఉ. శక్తుఁడవేని దేవగురుసంస్మరణం బిగఁద్రావి, ♦ పై నికృ
ష్టోక్తులు ప్రేలు దుర్మదుల దుల్లములం బగులింపు, ధర్మశా
స్త్రోక్తులు సమ్మతించు నిది; యూరక తీరికకర్మ నేటి య
వ్యక్తుల, బిక్కుదాసరుల కగ్గదు నీసరులేమి కైసరా? 131

(బొంగుబుజాన వైచుకొని పొమ్మనఁ జెప్పితి వేంకటేశ్వరా)

ఉ. "బొంగు బుజాన వైచుకొని" పోఁడు; వరాంగముమీఁద నెక్కి న
ర్తంగికరావ ముప్పతిల "దద్ద దదిందిక దద్దదోం దదోం
గొంగిణలెక్కు తక్కు" యని తొల్లిటి కాళియమర్దనంబు జ
ప్తిం గొనఁ ఘూర్ణిలుమీ, తుదకు వేంకటనేతపదారవిందముల్. 132

(మాసినమూసవేషమునకేమండనము...నీవేసముసూడ నెవ్వరికివేడుక)

ఉ. దాసుని కోరికిం బరగ దైవము తత్తదుపాధిరూపముల్
భాసిలఁ జేయు; నీవు నగపట్టైను దేవుని కిట్టి నక్కటా!
"మాసినమూస పేరు"; కనుమా యని వజ్రపుజోడు గల్గు శ్రీ
వాసుఁడు నీకుఁ గన్పడఁడు వాస్తవరూపముతోడఁ బుత్రికా. 133

ఉ. స్వామి ధరించు * వజ్రకవచమ్ము నెఱుంగుదె? యెన్నికోటు లౌ
నో? మహిపాలుఁ డెవ్వఁ డిడెనో? యటువంటి వివేకశాల్లరు
న్నామరులా? దురుద్యములపద్ధతుల న్నెగడింప సొమ్ము న
ట్మామయ మూసి కొన్నెడి నరాధిపతుల్ సువివేకులా సుతా? 134

(♦ స్కాందోత్తరఖండము చూ.)

(* వేంకటాచలమహాత్మ్యము ౨ అ, చూ)

(శౌర్యము లేనివాఁడుగద శంకరుఁడు)

ఉ. ఈశునకమ్ము కృష్ణుఁడయి యీశుఁడు పూస్త్రితయుం బటుల్ పారి
న్నాశము సేసినాఁ డనుట నమ్మెడిచో నెటు “శౌర్యహీనుఁ”డ
రాశికి రానిమాట జనరంజక మా ? మదిలోన నర్థనా
రీశుని బెట్టి వ్రాసితివొ యీనుడి; దానఁ గవిత్వభంగ మా. 135

ఉ. “శౌర్యము లేనివాఁడుగద ? శంకరుఁ” డంచొక బొంకు బొంకి, తే
యార్యులు విశ్వసింతు ? “నిటలాక్షుఁడు శూరుఁడు గాఁ” డటన్న; నీ
ధైర్యమదేమి ? దేవగురుతత్త్వముపట్టునఁగూడ బొంకులన్
గార్య మకార్యమున్ మఱచి క్రక్కెద, నెక్కడి పాప మక్కటా ! 136

(నిం దిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీరదు తిర్పతివేంకటేశ్వరా)

చ. “తిరుపతివేంకటేశుఁ డనఁ దీర” దటం చొకవాక్కు డొక్కెఁ, బైఁ
“దిరుపతివేంకటేశ” యని దీర్ఘము నేమని తీసితోయి ? యే
మతితో ? విడంబనో? యది ప్రమోదమొ? హాస్యమొ ? తప్పమాటనీ
నతిమతిఁ బాచితమ్ముగఁ దదాహ్వయమున్ వ్రయియందుఁగో సుతా! 137

(దాసరుల్ తిరిపము నెత్తువేళ వినఁ జెల్పఁగ)

చ. తిరిపము నెత్తువార లొకతిర్పతివేంకటదేవుఁ బ్రియమే
స్మరణ యొనర్తు; రొక్కొక రుమాగమునన్, మఱి రాముఁ, గృష్ణుం
స్మరణ యొనర్తు; రేటికివి సాఁగఁగఁ గల్గెన ? యింతమాత్రినే
వరదుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు వైష్ణవులౌ దొరల్ కుమారకా? 138

ఉ. ఎంచి కనంగ లేదుకద ? యెన్నఁడు నక్షర ! * నాగయప్పరా
వంమను “స్వామిసన్నిధి” యటంచును ‘బైకె’ యటంచుఁ దెంబురాఁ
గొం చరుదెంచు భిక్షుకులఁ, గొందొక రేల స్మరింపరేమి ? య
య్యాంచితువాసి గాసిలుట కన్నదొ ? యీ నము లిట్టిగానముల్. 139

హిందూస్థానీ కీర్తన.

* అప్పారావు, దునియామే, నైరాజా, అప్పారావు స్వామిసన్నిధి బైకె, అప్పారావు వైకుంఠమే నై రాజా. అప్పారావు కాశీమేయినకటి॥ పల్లి॥ ఖానే లడ్డూ దియా, పీనే తంబళ్ దియా, హాత్మే లకిడీ దియా, సోనే కంబళ్ దియా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు। ౧॥ పీనేలోక్కు రాజా,

ఉ. ఎవ్వని పేరు చెప్పికొన నింపుగ ముష్టియుఁగూడఁ బుట్ట దా
గవ్వ నెపండు పాడుఁ? ద్విజగమ్ములు పోసినవానిఁ దక్కఁ; నీ
నవ్వున కర్థమేమి? యలనారయభూరమణాంగ దలంతివే ?
యెవ్వరు నీకుఁ జెప్పఁ గల? రీవియు పేర్చెదు తోఁచినట్లుగన్. 139

చ. అతని చరిత్రమున్ వినిన, వానృపుఁబాడిన, నాతవాన్య దా
తృతకు నమస్కరించినఁ, బదీయయశమ్ము పఠించు భిక్షుక
ప్రతతి పదస్ఫురద్విజము ఫాలమునన్ ధరియించినన్ భవ
త్కృపము కృతఘ్నతాపర మొగిన్ శమియించు, నటుల్ పొనర్ప్పమా. 140

హుకాం దియా రాజా, కడ్డుక్ దియా రాజా, చిల్మ దియా రాజా, గంజాయి దియా రాజా, చిట్టా దియా రాజా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౨॥ బైట్కె చత్తర్ దియా, సోనేకా తక్ దియా, రేలూమే, యేక్ బడా సత్తర్ దియా, దునియామే నైరాజా, అప్పారావు॥ ౩॥ దూకాణ్ తీర్థియా, పాంకు సూతీ దియా, సికె లోసె దియా, ఘోడీ దియా, దునియామే నైరాజా, అప్పారావు॥ ౪॥ గోటే ఖానేలోకు , గోటే దియా రాజా, ఘూ త్పి నేలో కు, ఘూ, ద్దియా రాజా, దునియామే నైరాజా॥ ౫॥ బాపణ్ లోకు రాజా, పీక్ సత్తర్ దియా, అల్లా దియా రాజా, నైగ దియా రాజా, దాల్, దియా రాజా, ఘీ, దియా రాజా, ఘు, దియా రాజా, నమక్ దియా రాజా, దునియామే నై రాజా, అప్పారావు॥ ౬॥ కాశీగోట్టుదియా, జగన్నాథ గోట్టుదియా, మదరాస్ గోట్టుదియా, ప్రయాగ గోట్టుదియా, గయా గోట్టుదియా, దునియామే నైరాజా. అప్పారావు స్వామిసన్నిధిబైఠే॥ ౭॥......శ్రీ.శ్రీ.శ్రీ.

(ప. రా: — ఈ మహాపురుషుని పుణ్యకార్యముల నిదేకీర్తిని లోకులు హృద్గానము చేయుచుందురు. ఇయ్యనఘుఁడు సాక్షాద్భగవత్స్వరూపుఁడై జనులపాలిటికి భగవంతుఁడేయై యుక్తాయుక్తవిచక్షణత నెఱిఁగిన దాతయై నెగడెనఁట? ఈతని యుక్త దాతృత్వమునుగూర్చి యొక మహాకావ్యము వ్రాసినఁగాని యింతలోఁ దేలునది కాదు. భస్మాసురాలిప్రాయముగ సొమ్ము దుర్వ్యయపరిచు నేఁటి దాతల కనేకుల కీయనఘుని చరిత్రను నీతిగఱపఁగలదని యెంచి కొలఁది దినములలో నీ ధర్మాత్ముల రాజుల పుణ్యచరిత్రమును వ్రాయనెంచి యిప్పటికి గ్రంథవిస్తరభీతిచే నింతతో విరమించుచున్నాము.)

(తిరుపతి వీడి వేల్పొకప్రదేశముఁ జేరితివేని నీ, పరపతి యెంత యున్నదియు
పైఁబడుఁ దిర్పతి వేంకటేశ్వరా)

చ. తిరుపతి వీడి వేల్పొకప్రదేశముఁ జేరిన వేంకటేశుఁ డే
పరపతి నందెనో యెఱుఁగు వాంఛ జనించిన దేమి? చూడుమా
* కురుపతిపర్వతమ్మునకుఁ గొండొక యచ్చటనున్న వేంకటే
శ్వరు; మది సందియం బుడుగు, సంశయముండుట నష్టి పుత్రికా! 141

చ. కురుపతిపర్వతంబు గనుఁగొం డెటు లందువొ? యాత్మకూర్పురిభూన్
బరిచితుఁ జేసికొ, మ్మతని పట్టణసీమకు నుత్తరమ్మునన్
బరఁగెడు నాగిరీంద్రి, నట భాసిలు వేంకటనేత, వాని న
న్నరపతి యింటివేలుపుగ నమ్మి భజించు ననేక భంగులన్. 142

శా. దేవబ్రాహ్మణభక్తిపోషకచటస్పృష్టానాథుఁ, డెంతేని స
ద్భావుం, డాగమవేదదేశికులకుం బెన్ జేయునవ్వారిఁ గ
న్గో వాంఛింపఁ డెఱుంగఁ జెప్పితిని నీకున్; వైష్ణవగ్రామణీ
సేవాతత్పరుఁ డానృపాలుఁ గన జేజేఁ జూచినట్లుండెడిన్. 143

మ. సిరిఁ గన్నారుమొగమ్మునన్ దిరుమణిన్ శ్రీమార్గముం గాంచి, శ్రీ
హరినామమ్ము జపించి, సాహసి, సుధాగ్ర్యాలంకృతుల్ దాల్చి, భా
స్వరవిద్వత్కృతి గాయకు [illegible] నాదానమ్మునన్ [illegible]ల్చున
న్నరవా[illegible] గనుఁగొన్న దేవు[illegible] పాపముల్ రూపఱున్. 144

చ. చేయుఁ డపాత్రదానములు, చేయుఁ డనన్యనమస్కృతుల్, మఱిం
జేయుఁ డనైదికార్చనలు, చేయుఁ డనిష్వరుదానసత్కృతుల్;
శ్రీయుఁ యశంబు దాతృతయుఁ జేసియుఁ బొల్చెడినాఁడు, సన్మహా
ధ్యేయుఁ డతండు, పండితవిధేయుఁడు, దా హరియుండెఱుంగఁ జెప్పితిన్. 145

ఉ. ఏగతిఁ జే నీమనుమఁ డెట్టిన కస్తూరిని, నీకుఁ గల్గు న
ద్యాగరిమప్పు తేల్చి, యుచితం బగుసత్కృతిఁ జేసి, మీఁద న
య్యాగమవేద్యుఁ బన్నగిరి కంపు సహాయుల నిచ్చి; యూరట
వాఁగుదె కాని నీ పటకు వారక పోవఁగ లేదె యుండుసున్. 146

* (ఆంధ్రకృత శ్రీనివాసవిలాసము ౧, ఆ, చూ.)

మ. అసహాయమ్ముగఁ బోకు; మేఁగునెడ వయ్యాద్రింద్రమం దెందు *వ్యా
ఘ్రసమాజమ్ములు "గాండ్రు గాండ్రు" మనుచుం గర్జిల్లు నందెందు బ్ర
హ్మసమాజంబులు నేసమాజములు నేమం బీయ; వీదోసముల్
పసి గట్టం గల వామెకంబు లచటన్ భద్రంబు సూ పుత్రికా. 147

ఉ. భక్తు లనేకు లయ్యెడకు వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండ్రు; వారిపై
రక్తిగ నుండు నంట యవి; బ్రహ్మసమాజము భక్తదూరమా
రిక్తమతిత్వ గానఁ జెలరేఁగఁగ వచ్చు నటంచు నెంచి సు
వ్యక్తముఁ జేసితిన్ దగినయట్లుబకుం జని చూడు వెంకనన్. 148

క. కుసుమతియని కుమ్మతియని, కుసుమూర్తియు వాఁగ మతియుఁ గుమ్మూర్తియనన్
బరఁగెడిగిరి యాది; యచటం గురుమూర్తియె నీకుఁ దోఁచు గురువిక్షపముతో.

చ. "తిరుపతి, వేంకటేశ్వరుని తేజమునన్ యశ మంచె" నంచు ను
న్నతమతి వారిని; తిర్పు చేయ ఱంగుకు ఫీస్నుము గాఁగ వ్రాసి; తే
మఱితివో? బుద్ధి పెద్దదవొ? "మాపిగమంచవుఁ" గుక్కమో? రెదో
యెఱుఁగఁగ రాదు; పంకిలము చేవు గ్రంథముపుటల్ కుమారికా! 150

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తీరది యిట్టిక! చండ్రికాంగికా
స్ఫురణము భాస్వదాతపవిభూతి జ్వలజ్జ్వలనప్రభాధురం
ధరుణు గాఁ నెఱుంగుదురు క్షుణ్ణులు; వేఱుకులో, రెమోజేనయుం
దిరిగెడి వారినాలుకలు తెల్లుబు గావు సుమీ కుమారికా 151

ఈ. అంబ నెఱుంగుదే? మహిషనాయక మాఁగినతల్లి, యమాపెసిం
గంబు నెఱుంగుదే? రతిరాగ్యము భవ్య మొనర్చి చేర్చె; నా
యంబయు లింగము న్ పడిగ నాక్కతులన్ గృతి మాని యున్నె? యా
నెంబడి గొట్టు నాఁడుముల నీపబయు గ్లిఖియుంచు వేటికో. 152

(కాసుల పూరుషోత్తముఁడు... శ్రీకరుణాంగ్రీకల్పలైఁ జేసినయట్లు నేమును
రచించితి మాతికార్థము)

ఉ. కాసుల పూరుషోత్తముఁడు గట్టిన పద్దెము లెల్ల భక్తి కా
వాసము; లీవుగట్టినవి బ్రహ్మసమాజసమాశ్రయత్వపుం

*వ్యాఘ్రసమజ ఇతి తు యుక్తం, తథాऽపీదం కేవలస్వార్థమాత్రతత్పరత
యా నపవ్రత్తిరితి కృత్వా సమాజ ఇత్యేవ ప్రయుక్తమితి తు రహస్యమ్

దోసము వెళ్ళఁగ్రక్కుటను దండగపుం జెడుగంట, లద్దిరా
కాసులకై తపించు కూసులగు కాసుల కోరక చేయఁ దిట్టిరే. 153

ఉ. కాసుల పూరుషోత్తముఁడు గట్టిన పద్దెములందు రాముని
కోసెను, గృష్ణుఁగోసె, మఱి ‡ కోయఁడ తిర్పతి వేంకటేశు; నీ
యాసునకున్ సహాయుఁ డతఁ డెట్లగు? వారల కీ వశ్యేమున్
జేసెదొ? నీదు ముక్తు లవి నీదురికస్థలి నెక్కి త్రొక్కుడిన్. 154

ఉ. "దేవునిఁ దిట్టరా" యనియె తెల్పుదునో? "గురుఁ దిట్టరా" యటం
చే వినిపింతునో? వృథయె యీయుపదేశములెల్ల నెంతదు
ర్భావుఁడు గూడ నీపను లపాత్రము లంచు నెఱుంగు; నట్టి నా
నే వచియింప నేల? ఫల మెయ్యది కోరి యిటుల్ వొనర్చెదో. 155

ఉ. "సెట్టికి నేదియో ఫలము చేకుఱుఁ బోలు" నటన్న సాహసం
బట్టితివా? యధఃపతనభాగ్యము తప్పదు; పట్టుకుంటివా?
తిట్టెద వింతకన్న; నిను దేవుఁడె యిందుకుఁ బుట్టఁ జేసె; నే
నెట్టులు బాగుసేయఁ గల? నేమయినన్ వచియించుచుండెదన్. 156

(వివరించెద నింతకు మించి నీయపఖ్యాతిని దక్క సామిక తర్కంబున)

ఉ. ఇంతకు మించి తిట్టఁగలనేమి! యసెట్టికి నింక నొక్క వ్యా
గ్రం తరి కృష్ణ! భవదీయకృతనీచతఁ బట్టింగ వా
గ్వంతుర తాత్రపగ్నతఁ గాంచియుఁదంతఁ సౌమనస్య
త్వంతతులే భవద్వ్రజయసౌకరసాక్షిగ చెలంగుతన్. 157

ఉ. ఈవటికే "యా--తుర్" లని యెల్లరు ♦ మీనడి యొత్తిక్కొంచు ని
ష్ఠీవనముల్ సొనర్చుగతి చేకురె . . . యింతకన్న . . .

---

‡సీ. అప్పనంబులు గొన నఖిలదిఙ్మండలేశ్వరులచే వేంకటాచలనివాసుఁ
డరుదుగా నలువదార్ఁజనసరంబుల మహాభోగంబు గొను నీలభూధరధరుఁడు
పానకంబాలుపాలు భక్తులకిచ్చి యొసఁగును మంగళాదీశ్వరుండు
పట్టుకోలంచనమై పూఁతగాఁగొను మంచిగంధంబు సింహనగప్రభుండు

తే. గీ. సాటిసాములరీతి నిచ్చోట నీవు
మూర్తిమత్త్వంబుఁ జూపక కీర్తిగలదె. చి॥

♦ (1) "ఈమధ్యను జూన్, జూలై, కవిత, సంచికలో మరల తిరుపతి వేంకటేశ్వరనిందలు గన్పట్టినవి వ్రాయుటకు దురపిల్లుచున్నవారము ఏతద్గ్రంథ

ర్భావపు గూఁతలఁ జదరి పాఁగ్రిమికొనందగు భాగ్య మేమొ; పు
త్రా! వెఱ పేల? ఖండితపదమ్మున కింపుగ వచ్చి తెల్పుమా! 159

కర్తలకు మతి యున్నఁటికిని బుద్ధిరానేరదని నాయభిప్రాయము..."

విజయపురి, 1-9-13. **K. S. Raghuramaswamy.**

(2) చెప్పెక్కినవారింతతో శాంతిఁ బొందిన సరసముగానుండును. ఇప్పటికే యపయశమ్ము లెస్సగా వ్యాపించినది చేయుపని యెంతమేలు చేయుచున్నదో గమనించుకొను ప్రతిజ్ఞకూడ సామాన్యము కాదుగదా!

గుంటూరు, 2-8-14. శ్రీ॥ హ॥

(3) "నేను స్వగ్రామముప్రక్కకు వెళ్ళినప్పుడు వీరి యర్థశతకాది ప్రశంసను జెప్పఁగా యోగ్యులెల్ల 'రిది యేమియన్యాయము... చదువుకొంటిమని యెంతటఁ దామే యొప్పికొనియు సన్న్యాపదేశముగనో మఱియెట్లో యింకను నిట్టి తిక్కనుబడుము దర్వారిక్కులు దైవవంచితులగుచున్నారే' యనియే పగవసాగిరి. వారికి మనవిగఁ గొందఱుఁ వ్రాసికొనుమనియుఁ జెప్పిరి మొత్తమున వీరి ప్రసక్తికి సంతసించువారు లేరు. కావథమున కెవరభిముఖులగుదురు?" శ్రీ॥హ॥

(4) శిష్యులు గురునిందాపరులైరని, తాము మందలించుచుండఁగా వారు "అదేమి చూచెద విదిమాడు" మన్నట్లు కవితలో వేంకటేశ్వరునిఁ దిట్టి దిసంతులు గొట్టసాగిరి. దేవా! పురాకృతపుణ్యవశమున నిట్టిశిష్యులు లభించినందులకు ననుకొనవలెను గాని వేరేమియుండును కానిందు సాధారణముగా ధర్మచ్యుతి కల్గెడి యీయుగంబున మీగీరతధర్మసంహిత తద్దోషనివారకంబై మహాసుహర్షదాయకంబై వెలుంగుఁగాక. బృందావనము నరసింహాచార్యులు.

పెన్నూరుపోస్టు, గరికిపాడు, బాపట్లతాలూకా.

(1813 సం॥ సెప్టెంబరు 30 తేది మంగళవారము శశిలేఖనుండి)

శ్రీరామకృష్ణకవులు, విగ్రహారాధననిరసనము.

అను పేర నేఁబది పద్యముల రచించి తమ కవితారత్నమునఁ బ్రకటించి యున్న సంగతి పాఠకులందఱెఱింగినదే. వానిం జదివిన వివేకులకు శ్రీరామకృష్ణకవులు సర్వలోకగురు తిరుపతి వేంకటేశ్వర పూజానిరసనరూపమునఁ దమ గూఢశత్రువుల నెవ్వరినో దూషించుచున్నట్లు బోధపడకపోదు. అయినను వారుంచిన నామమును బట్టియు వ్రాసిన టిప్పణమును బట్టియు జనసామాన్యమునకు విగ్రహా

రాధన నిరసనమనియే తోఁచుటనిశ్చయము. కానఁ బామరజనాళిబాగును గోరియుఁ "స్పర్ధయావర్ధతేవిద్యా" అను నార్యోక్తిని దలంచి పండితులును కవిసత్తములునై నగు శ్రీరామకృష్ణకవులతోడి ధర్మవివాదమువలన నాకు విద్యాభివృద్ధియగుననియు నమ్మి వారు రచించిన విగ్రహారాధన నిరసనము మాత్రమే యించుక నిరసింప మొదలిడుచున్నవాఁడను గాన సదయహృదయులగు చదువరు లిందలి యుచితా చితముల నారయుదురుగాక....

శ్రు॥'దేవపితృకార్యాభ్యాం నప్రమదితవ్యం,' అని శిక్షావల్లి, దేవపితృకార్యములవలన ప్రమాదము చెందకుము, అనియర్థము దేవకార్యమన దేవతాపూజయని మనము తలంచవలయును (పరాశరమాధవీయము 41వ పుటయందు)'సంధ్యాస్నానం జపోహోమో దేవతానాంచ పూజనం' అని పరాశరుఁడు చెప్పియున్నవాఁడు; ఇందువలన దేవకార్యమన దేవతాపూజ యని స్పష్టపడినది. దేవతలనేకులు కలరు. మనమే దేవుని బూజింపవలెను? దేనియందుఁబూజింపవలెను? ఇదివఱకెవరు పూజించిరి? అని ప్రశ్నలు కలుగకపోవు. వీనికన్నిటికిఁ బ్రత్యుత్తరములు గలవు. వినుఁడు. "సర్వజ్ఞశ్చ హి మాధవః" అని ప్రాశిశోనియున్న బ్ర॥ మాధవాచార్యులవారు తమపరాశరమాధవీయమున 68వ పుటను అగ్నేయేపి, శ్లో॥ అర్చనం సంప్రవక్ష్యామివిష్ణోరమితతేజసః, యత్కృత్వా మునయస్సర్వే పరం నిర్వాణమాప్నుయుః, ఇందుఁజేయవలసిన పూజ విష్ణుపూజయనియు విష్ణునారాధించి మునులుముక్తినిబొందిరనియుఁ దెలియవచ్చినదికదా? ఇఁక నీపూజనెందుగావింపవలెనను విషయముంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. ఆశ్లోకము వెంటనే "అప్స్వగ్నౌ హృదయే సూర్యేస్థండిలే ప్రతిమాసుచ, షట్స్వేతేషుహరే స్సమ్యగర్చనం మునిభిస్స్మృతం......

సత్యాహ్నం స్నాత్వాదేవర్షి పితృభ్య ఉదకదానం ప్రతిమాదిషు సర్వహారాదదేవపూజనం, ఇట్లు శ్రుతులు స్మృతులు పురాణములు విగ్రహారాధన గావింపు మనఁగా, మునులట్లుచేసి ముక్తిపొందఁగా, నది తెలిసి యాచరించిన కుల్లూకభట్టమాధవవిద్యారణ్యాది వ్యాఖ్యాతృశిరోమణులు బోధించియుండఁగాఁ బాతాళలోకము (అమెరికా) వఱకు వేళ్లు దిగి దిగంతవ్యాప్తి నందియున్న యీ విగ్రహారాధన సాలవృక్షము శ్రీరామకృష్ణకవులఁబోంటివారు చేయు నల్పవిమర్శన చిత్రోడములయూఁపులకుఁ గదలునా? కదలదు. ఇంతియకాదు. వీరి బోధలనే రాజులవలనను పండితపామరులవలనను నిరంతరము పూజలు గైకొనుచున్న

ఉ. కీర్తి వసంతసేన, యది కేవలమున్ గుణరక్త దానికై
యార్తి శకారుఁ డూని యది యాత్మ వరించిన చారుదత్తునిన్
ధూర్తుఁడు తిట్టితిట్టి యల తొయ్యలిఁ జంపఁగడంగి యయ్యస
ద్వర్తనుఁ డేమి దా మిడికెఁ? దద్గతి నీకుచితంబె పుత్రకా! 159

(ప్రజల్ పరమేశ్వరుఁ గొల్వ నేర్చి యీ వెంగలి రాతిబొమ్మలను వేఁడరు)

చ. "పరుఁ డొకఁడున్నవాఁ" డనిన భాగ్యము లేదనుమీ, కుమార! య
ప్పరువికృతుల్ గుణంబు మఱి పార్థివుఁడున్ జనకుండు; నిందు నొ
క్కరు దిగఁద్రావినన్ బరునిఁ గాదని యంటరొ; వేదశాస్త్రముల్
మొఱలిడు నిట్లు; దాని నొకమోఱకు 'గా' దనినంత నేమగున్. 160

(1) బ్రహ్మముఁగొల్వ దైవవిశ్వాసము లేదు వీరికని ...మాటదవేమి)

చ. పరుఁ డన నెవ్వఁడో తెలియు భాగ్యము లేకయె పోవుఁగాక, త
త్పరుఁడయి పెద్దలం గొలుచు భవ్యుఁడు భవ్యము లందఁగల్గు; న
న్నరునకు విగ్రహమ్మనెడ, నాయనపట్టున, నమ్మ చోట, భూ
సురకడ, నొజ్జచాయఁ గనుపట్టుఁ బరాత్పరుఁ డేకరూపియై. 161

(జీసనుక్రీస్తునుం బ్రతిమ సేవను రోసెను)

మ. పరుఁ డెవ్వారికి లేఁడు? బౌద్ధులకు, నవ్వారేనియున్ దేశికా
దరమున్ వీడరు; క్రైస్తవాదులకు నిత్యధ్యేయుఁడే యొజ్జ; యె
వ్వరికిన్ దూరమె నీమతం బెచట సంపాదించి తో తండ్రి? నా
లరవే నిన్ను మరల్ప? వర్ధిలుము శీతజ్యోతిచందమ్మునన్. 162

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల పూజలకు లోటు వాటిల్లునా? వాటిల్లదు. "సత్యమేవజయతి నానృతం" (ఇందు విస్తరభీతిచేఁ జాలవదలితిమి) తి॥ వెం॥

ఇట్లు విన్నవించువాఁడు మహబూబు కాలేజి సహాయాంధ్రోపాధ్యాయపద
విభ్రాజి. శివానుగ్రహవిరాజి
శిష్టపురపు వీరభద్రపాత్రయాజి.
సనాతన ధర్మబోధినీ సామాజికుఁడు, సికిందరాబాదు.

(1) ఈ గుఱుతుగల వాక్యము, వేంకటేశ్వరస్వామివారికి సమన్వయించును. స్వామివారు బ్రహ్మముగొల్చువారల నెవ్వరిని దూఱిరి? ప్రమాణమేమి? ఇట్టివెన్నో కలవు. మఱియొకటి మాత్రము చూపుచున్నారము. చ. పరులను

(పేర్పడు వనవర్తియయి న్నిను సభాజనపాత్రము సేయుడు)

క. ఏవనవర్తియయు భువనభువ, నావనవర్తి యగు వేంకటాచలపతిపై
నీవలెం గాసల మూనఁడ, సేవించియెటీరుసేవ చేకూరెనొకో 163

తే. గీ. లుబ్ధకుఁడు వనవర్తి యగాలుబ్ధకు లెటు
గొల్తురో యట్లు కొలిచెడిఁ గొసరికొసరి;
ఇంతయెందుకు ? చెంచురా జెవ్వఁ, డతఁడు
గాఁడె వనవర్తి ? కూఁతునె కాన్కయొసఁగ. 164

గీ. వాని యేర్పాటుచొప్పున వాఁడు గొలిచె;
నదియు సామికిఁదగుఁగాక, యట్లు కాక
పోవుఁగాక, యవ్వానికి సేవకుండు
గాఁ డనెడి దోసమును గట్టఁబోకుఁ డు సుకృతి 165

క. "పేర్పడువనవర్తి" యటం, చేర్పాటొనరించితో కొ? యిలలగు నేనిన్
దిర్పతివెంకనకుఁ వాఁ, డర్పింపఁడు నతులు నిక్క నాడితిప్ప తాత్రి! 166

(బహుమార్గవేదులంజేయులుగాఁ దలంపకుము)

ఆ. నె యేకమార్గవేదియే వేది, బహుమార్గ, వేది యేటికేది ? వేఁడు కొలఁదు
ఏకమార్గ మన్న నే మనుకొంటివో ?, సత్యమార్గ మది ప్రశస్తిలెరుపు.

ఉ. కారొకో ? నిక్కనుల్ కడు నకార్యరతుల్ 'బహుమార్గవేదు' ల
వ్వారల మార్గముల్ తుదకుఁ బాడఁటె యో శఠ ? జయ్యులైనవా
రేరును నెక్కతోసలనె యేగుచునుంద్రు, నయ్యులోకమే
వారిని బోదు రయ్యరు సదా జయ మిచ్చు యయ్యం సంగుముల్. 168

చ. అరయఁగ నేర్తు వీవు చతురంగ మొకించుక గుర్తులే ? ...
లురిపురి నిక్కతొన నిను నొక్కట శిక్షితుఁ జేసినాఁడ, నీ
చరిత మటుండె, నియ్యెడ నజయ్యుల యెత్తికనీ దయష్ణు, త
త్తఱపడి సారె నోటుపడు తజ్జులజాల లనేకమార్గముల్. 169

చూని తిట్టెదవు బ్రహ్మసమాజము జిహ్మవృత్తివై' వేంకటేశ్వరస్వామివారు బ్రహ్మసమాజము నెవ్వరి నావేశించి తిట్టినారో అయాచోట్లు పనిఁడినవో దేవయ్యలకుఁ జిక్కతెచ్చెడివి యని యెఱుఁగుదురుగాక.

చ. ఒకయెడ మూలయెత్తొకట నొంటొకయెత్తొకమారు తేరిబం
ట్లు కదలునెత్తు మంత్రికదలున్ మఱియొక్కెడ తేఁడె దాఁటు వే
ఱొకయెడ నన్నిటం గుదకు నోడుదు రీ 'బహుమార్గవేదు', నే
రికి జయ మబ్బ వారల కకీతినె యెత్తుగు నెత్తు లర్భకా. 170

(నీ సంగతి యెల్లవారికి నసహ్యమె యయ్యెను)

ఉ. ముంగల సద్గతుల్ వొలయు పుణ్యులకెల్లను వేంకటేశు స
త్సంగతి సహ్య, మందులకు నబ్బుచునుండును సర్వదా; వృథా
భంగురమైనకుక్షికయి పాపకృతుల్ రచియించువారి కా
సంగతి యెట్లు లబ్బెడి? నసహ్య మలభ్యము నెంతమందికిన్. 171

క. కటికటి విగ్ధదరిద్రుఁడు, ఘటియింప పటం చెడింగి కామ్యార్థముపై
నటియించు నసాధ్యమతి; వేం, కటపతిసంగతియు నెట్లుకట? నీకరిత్యాగా.

(విశ్వములోన నెల్లను నివేకులు వేడుకతోఁ బఠింపఁగా)

ఉ. "హైదరుబాదు" వీధి నొకయాత్రుఁడు వేలుపు నొక్కఁడేడిఁ జూ
పోఁడె చనంగ వేఱొకఁడు నీవుమ నెంచి యెఱుఁగ నాతి నిక్కత్తి
గాఁ దెగ 'సా' శీలుల్ వలదుఁగా?' యని నవ్వెనఁ; టిట్లుతే నసా
నీవు కవిత్వరంగమున నీతివిహీనములుల్ పొందుమటన్. 173

(సంగమము నందలి "నకాంత వేళ ప్రజానస్తు" పటంము)

చ. పతులకు నోఁచుకోని యెలపాప్రియపుట్టంగన యారిఁజే మేము
ద్యుతిమల నిలాదులకు మాటలను, రాఁడి ముత్ప్రతిల్ల సం
గతపతులైన కాంతలు నికామమహోత్సవముల్ పొనర్చి స
త్కృత్యులుగఁ జేతు రింకఁ గల దేశహాస్యము నీ వెఱుఁగవే. 174

మ. ఉపయోగింపవు దేశకార్య మొదటన్ 'నోదాహరే దిశ్య నా
మపగోక్ష' మ్మను శాసనమ్ము కలనన్ మవ్యాజమై నట్టిగా
ప్పులాపింపఁగ నచ్చు నక్కటకటా? గాహై వృథామాపక
త్వపదం బెక్కెతి వేస్తృతిన్ జదివి? తేఁ ధన్యంబు గాసించెదో? 175

శా. అల్పంబే యగుఁగాక నాగరిమ నేనల్పుండనే యౌదుఁగా
కల్పత్వ మ్మది యిట్టునీకు నొకసాహాయ్యమ్ము గావింప, దే

కల్పమ్మందును నీ వొనర్చ్చపని యేకష్టుండు గావింపఁ; డీ
శిల్పం బేగురునొద్ద నేర్చితరకే? శిష్యా, స్వయంవ్యక్తమో! 176

ఉ “వేములవాఁడు నామఱఁది వేఁదుఱు వ్రాఁతలు వ్రాసినాఁడు వాఁ
డీమరితమ్మునన్ జెడి నే నఘ మొంద” నటంచు నెంచెదే
మో? దురితంబు వాని దనఁ బోలదు నీకయి వాఁడు వ్రేలుటన్
నీదియె పాతకంబు మహనీయుల వేత్తల నడ్గి చూడుమా. 177

ఉ. గొల్లది చల్లలోఁ గలుపుఁ గొంపకుఁ గొంపకుఁగూడ నీళ్లు, లే
పల్లవపాణి యేనియును “నాబా! యిది యేమె యపాత్రురాల? యీ
చల్లకుఁ దెల్పు వచ్చె” ననఁ, జాన వృథా జల మిచ్చినట్టియా
తల్లులఁ దిట్టు “నీచెనఁటి తా నిట నీ రిడె” నం చెఱుంగుదే. 178

క. గుఱు నేల తిట్టితన, మా, గుఱువే యిటు చెప్పెనంచు గొణుఁగకుమా! యీ
దురితమ్మెల్లను మెల్ల నఁ, పరి నాశిర మెక్క మిగుల బరు విది తనయా. 179

(తత్ప్రతిమారాధనము నిరసించినచోఁ బ్రధాననిబర్హణన్యాయమునఁ
దక్షిణ విగ్రహముల పూజయు నిరస్తము)

ఉ. తిట్టఁగ లేదు నీవు మముఁ, దిర్పతివేంకటనాథునే చెడం
దిట్టితి విగ్రహార్చనవిధి న్నిరసించుట, కైనఁ గాశికా
పట్టణనేత దిట్టుటకుఁ బాల్పడ వే? మతిఁ దగ్రగణ్యుఁ డా
దట్టుని దిట్టినప్పుడ “ప్రధాననిబర్హణ” నీతి సార్థమా. 180

క. ‘కాశ్యత’ ఇతి వివరణమునఁ, గాశ్యపి చనుఁగాక కూలకలితం బగుచున్
దృశ్య మగుఁ గాశి యది “య, ద్దృశ్యం తన్నశ్య” మనువిధికి లోఁగదునూ.

(కలౌ వేంకటనాయక, అను వచనము)

క. కానఁ ‘గలౌ వేంకట’ యను, మాన మ్మొండినను గాశి మహిమ మధిక మె
న్నఁగయూ రెట్లట్లగుటఁ ‘బ్రధాననిబర్హణత’ కదియ తగుఁ జుమి పుత్రా.

క. క్షేత్రములలోనఁ గాశీ, క్షేత్ర మ్ముత్తమము దానిఁ జెఱిచినపై నీ
క్షేత్రమ్మునేనిఁ జెఱుచుట. పాత్రమ్మద్దాని విడువఁ బాడియె కుత్రా. 183

ఉ. ఎందఱు కాశి కేగుదురొ, యెందఱు తిర్పతిఁ జూడఁ బోదురో?
వి దుమకాఁడె? సర్వపృథివీస్థలి క్షేత్రములెల్లఁ గాశితో

పం దులఁదూఁగ వయ్యది చెడక జెడు సర్వము, దాన నున్న రా
తిం దెగఁ దిట్టి విగ్రహవిధి న్నిరసింతువుగాక యీపయిన్. 184

(దిక్కులేని కొండముక్కలివి దేవుఁడ? తిర్పతి వేంకటేశ్వరా)

ఉ. మ్రొక్కులు ముడుపులుం గలుగుముద్దులు మాత్రమె వేంకటేశుకొం
డెక్కుడు, కల్లకాశి కవరేనియుఁ బోగొద రట్లుకాన న
మ్మిక్కిలికంటె లింగమను మీఱుము దూఱులు పోవునంతఁ దా
దిక్కతి వాన విగ్రహవిధి న్నిరసించుట సర్వసిద్ధమా. 185

క. కావునఁ గాశీక్షేత్రము, పోవలయుక ముందు దానిపోకకునై వా
చావిధవము తెలయింపు న్నా, థా వో దని చెడియోతీరుఁ దగుకవివేనిన్.

సీ. అట్లొనర్చితివేనియుఁ గంగఁబడుము, మీఁద రామేశ్వరము సముద్రమున మున్గు,
నాపైఁ బ్రియాగయూ నటుపై గయాత్రియంబడుగంటుఁ దత్తదర్ఘ్యస్థలముల,
వల్లంత రంగనపతార మదియుఁ గావేరిలో మున్గు దేవేరితోడఁ,
జివపఁ గాంచ్యాదుల శేరోద్వవు, నంతలో దక్షిణదేశయాత్రి లవి పూర్తియగు

తే. గీ. పైని "ముక్కు మదీ" నాడి పరముక్తి
దాయక క్షేత్రములు మనధర్మశాస్త్ర
మూఢ్యపరదేశయాత్రిలు శిష్య! మన కు
పాస్యతా భావములు గావలయునొక్కొ.

(మే మీవిధిసర్వమంగళను సెవ్వమఁ బాడుదుముయ్య నీకు-)

తే. గీ. "పాముతోఁ జెలగాటముల్" పనికి రావు,
శేషశైలేశుపై నేల గోష మన్న,
వింటివో? విన, "వీశ్వరవేద" నైతి,
విన వని యొఱింగియును జెప్పెదను గుమార!

మ. గురువిద్వేష మొకండుచాలదె? వృథా కూర్చుండి యీ వేంకటే
శ్వరవిద్వేషముగూడ నేమిటికి? దేవద్వేషమున్ దేశకో
త్తరవిద్వేషము రెండునుం గలియుచందం బెట్టిదో నీకు నే
నెఱింగింపన్ వలెనే కుమార! సుఖివై యీ స్రోన రాఁబోకుమా. 186

మ. గురునిందాదురితంబు చాలక వృథా గొంటాట లీ వేంకటే
శర్వనిందాదురితంబు లేటికి; బళా! సంస్కృతుల్ చాలుఁ; దే

పరమాస్యమ్ములజోలిఁ బోకు మవి సంభావింప శక్యమ్ముగా,
పరయం బోకుము భక్తి లేనియెడ నీ వద్దేవుపాదాబ్జముల్. 190

చ. నరుఁడు దుష్కృతైనచో నిహతృణమ్మగు మేరువు, మంగళంబు లీ
ప్రభుయుతి నెన్నిపొడితినో యన్నియు నన్నియకోటులై నిసుక్
చరిగి పరించినట్లు లలతిర్పతి వేంకటనేత చేయుఁ ద
చ్చరణములెట్లు పట్టిన నొసంగు ఫలమ్ములదేవుఁ డర్భకా. 191

ఉ. మంగళముల్ బఠించు టది మంచిదియే గురుమూర్తిగూర్చి య
మ్మంగళమూర్తి నీమనసు మర్మమెఱింగి యిలోధికమ్ముగా
మంగళముల్ ఘటించుతఁ బ్రమాదములన్ క్షమియించి దానిచే
తం గరుణాళుఁడన్ బిరుదు దైవతమూర్తికి చెల్లఁగావలెన్. 192

ఉ. అర్పను దీర్పనుం దగనియజ్ఞులయందున డాఁగి సారెకుం
దిర్పతి వేంకటేశ్వరుని దిట్టెదు నోరకొలంది, నిట్టినీ
దర్పము ధైర్యముస్ * సవిసపిస్సునటో సకలమ్మెఱింగి యె
ట్లూర్పులు పుచ్చుచున్నయపియో? కను లించుక విప్పు మర్భకా. 193

---

* భవత్ప్రణీతగీరతామ్నాయం శ్రుత్వా సంతోషవశా దేవం లిఖామి। గృహ్ణంతు కరుణానిధయః॥

శ్లో॥ లోకేఽస్మిన్ కలినామకాంధతమసవ్యాప్తే తమో దూషితై। ర్గర్వాదిత్యవినిద్రకైశ్చ బహుభి। ర్దూరీకృతే సజ్జనే, కృత్వా గీరతభారతం బహుసుపర్వానంద సంధాయకం, విద్వద్భ్యోఽదదతుః ప్రబంధ మతులం యౌతౌ కవీంద్రౌ స్తుమః శ్లో॥ సన్మార్గగౌ శ్రీపతివేంకటేశౌ। కళాసమగ్రావిహ షష్ఠ్యసంతౌ। సుజ్ఞానదావజ్ఞజనస్య నవ్యౌ కృపానిశాతౌ జయతాం రసజ్ఞౌ॥ శ్లో॥ గురుభూసురదైవదూషకాః, స్వకృతైనోఽంధదృశో విమూఢతత్త్వాః। కలిసంకలితాత్మకాః ప్రబుద్ధాః పరభూభృత్పదకాంక్షితాః శ్రుతౌ తౌ॥ శ్లో॥ ఏతాదృగ్గ్రంథనిర్మాణే లోకజ్ఞానాదికారణే। శ్రీనంతౌ వేపదక్షౌ ద్వౌ కింకవీంద్రఘటావారీ॥

పంచాగ్ని, మార్కండేయశాస్త్రిం. కనిగిరితాలూకా
పోలవరగ్రామవాసీ ప్రకృతే పాతగుంటూరుపురవాసీ.

శ్రీపూర్ణ మనస్సులు గురుపాదాపతనకటచే నవ్యులైనను శిష్యా స్మృతి తుల్యా
మగు నట్టిగీర విద్యావాన దమచేఁ జెప్పించుటచే సంతియుఁ బ్రశంసనీయులే.

తే. గీ. *అమ్మపుట్టిల్లు నీకింజరమ్మ, దాని
"లంజలకుఁ బంజరం'బనెదుంటెనంటి.

వారు చెప్పినట్టి కోకిలమ్మలైరి. తమ సదుపదేశములను వినరు సరికదా, ఏవియో సాహసప్రయుక్త రతికాదులనుగూడ రచింప సాగిరి. ఏదియో తీగఁ ద్రొక్కిన వారు దారితప్పినట్లు వీరిప్పటికిని త్రోవకురారు. కానిండు, వారికై యమర్చిన గ్రంథము వారికొక్కరికిఁ గాకున్నను లోకమున కంతటికి నుపకారకము గాక తప్పదు....

సంస్కృతమాష్టరు. శిష్టా వెంకట సుబ్బశాస్త్రి.
అప్పాపురం బాపట్లపోష్టు,

శ్లో॥ స్వచ్ఛందవిసరత్సుధారసఝరీ మాధుర్యసారస్ఫుర। ద్ధీరోదార కథా పథాన కవితాసింహాసనాధ్యాసినా। ఈషామాత్రనిబద్ధ సర్వకుకవిప్రాగల్భ్య గర్వ గ్రహా। శ్రీమత్తిర్పతివేంకటేశ్వరకవీంద్రా శిష్యకల్పద్రుమా॥ శ్లో॥ అంగీకురుతం కృపయా. చంపకమాలాం మదర్పితామేతాం, ఇత్యభివాద పురస్సర మస్య ర్థనమాతనోమి యువాం॥

చ॥ కలి కలుషోన్మదైకమదఖండనచండసరస్వతీసము, జ్జ్వలనయదాన శౌండ ముపవారితనైరివృథావితండమై, వెలసెడుగీతాగమము వీనుల విందుగ నంను నెల్లవా, రలము వఠించినారను వరాపరమూర్తులరైన మీకు శిష్యులు కలి ప్రాయుషుల్ గురుయశోఽసహనమ్మనఁ దమ్మ మిమ్మనుం, దుల నిడికోఁదలంచి సంతూఁగ భ్రమించియు మీయశంబు దొం, గిలు వనిఁబూన దానిఁ దమగీరత మల్లెడ వెల్లడించె మేకలుబిగియుంచి లాగితిరి కోయని కూయఁగ సర్వముండన, మ్మల జరిపించి మించితిరి. మూలముడుంగఁగఁజేసి మేల్మనుం, గులఁ దవిలింప నెంచితిరి, కోయిల లోర్చునె యట్టిధాటికా, జిలిబిలిమాటలు న్నగవు సేఁతలునుం దనరించు మీవిపక్షులకు జగమ్మెతాఁదెలుపఁ జొచ్చె, పికోద్ధతి చచ్చె, మిమ్మె భూ, వలయము మెచ్చె మీయశమభంగురమైకడు హెచ్చె..., వైదుషీ, బలుఁడ నుగాను వనొక్క చిన్నశిష్యుఁగాఁ, దలఁపుడు కైవశేషుఁడ... గమలా పురినుండు ముఁ గద్పమండలిలో॥

కైవశేషశాస్త్రి. కమలాపురం, కడపజిల్లా.

‡(రామకృష్ణ మహాభారతము, వింజరపర్వమునండి)
కి॥ వింజరము...వేశ్యా (లంజల) పంజరము..."

నీవు ననుఁగాని యెవ్వరి నేనిఁగాని
యెట్టితిట్లు తిట్టిన గణియింపవలెనె! 194

సీ. అలయయ్య నెఱుఁగుదే యతఁడు †పాచకమాలి తాత నీకగుఁ జుమ్మి తల్లిసంక
అలశాస్త్రి నెఱుఁగుమతఁడు వంటలవాఁడె యతఁడు బావకుజ్ఞాతియగునొ కాఁడొ
*'మేల్మి' మీయాతఁడేమి కుక్కుటంపున్ ధూమపాయి జూదరి గ్రామపాచకుండు
ఇంకనొండొక ‡చందుర్రిఁ డెల్లభూములనమ్మి యేమి చేసెనొ? నీకు నెఱుకపడదె

తే. గీ. ఇట్టియాత్మసంబంధులకెల్లఁ దవుల
నింజరమ్మును దిట్టితి, వింజరమున
కిక్కథకు నేమి సంబంధ? †మిల్లునాకు
నచటనుండినయంత నేమయ్యెఁ బుత్ర.

గీ. పాచకత, యాచకత, నీళ్ళుమోచుపనియుఁ,
గృతము మఱచి యవాచ్యముల్ గిలుకువాని
పనికిఁ దుల్యమ్ములను కోకు; పడరువారు
నరకమున వారి నేటికి నన్వాదీవు!

ఉ. ఇంజరమేమి చేసె మతిహీను నినుఁ గని పీఁతికల్మ *"నీ
కుం జనదిట్టిమన్ణయము, కూళవుకాకుము, వేంకటేశు ప
త్కింజరజంబ వీ విపుడు కాఱులు పేర్శిలినలాభమేమి" నా,
"లంజలపంజరం" బయి యలందురు నే? "కవికుంజరం" బనే? 196

(† సీ॥...ణీ॥...పాచకులు, యాచకులు, నీళ్ళుమోచువారుగలరు కొందఱు ఇం
జరగ్రామమందు") (రా, కృ, భా, పిం, ప, చూ.)

(* ఉ॥...వింజరమందు మేల్మిబంగారమువంటి న్యాయపథగాములు..."సీ॥...
అహిఫేన ధూమదండాదుల సేవించి యుపగతభాగ్యులైనట్టివారు..." జూదం
బాడి యప్పులపాలైన యట్టివారు,) (రా, కృ, భా, పిం, ప, చూ.)

(‡వెలయాండ్రి ననురక్తిగలయాండ్రుగా నమ్మి యర్థమ్ము గోల్పోయినట్టివారు")

(† తే॥ అట్టివింజరమునఁ జెయ్యిగట్టుదరిని, బెంకుటిలు గట్టికొని యుండె వేంకటే
శుఁడు") (రా, కృ, భా, విం, ప, చూ.)

(* క॥...కొందఱు విద్వ, ద్గణమునధిక్షేపింపన్ గణఁగుదురు")

పరా:— ఈ పద్యము నందేమి, దీనికిఁ బూర్వమునను న్న, 104,105. సంఖ్య
లుగల గీతములందేమి, వెం॥ రా॥ లెవరిని మనమందుంచుకొని, శుంఠలు, గుణహీ

సీ. కాళికాఘట్టానఁ గలవిజ్ఞుఁ డొక్కఁ డందు నిన్ను బహిర్ముఖునిం బోల్చె
నైజాము రాజ్యమ్మునఁ గలవారెందఱో నీపేరు వినుటచే యోప మనిరి
కడప కర్నూల్ ప్రక్కఁ గల ప్రాజ్ఞులెల్ల నిన్ గలిపురుషునిగాఁ దలఁచుచుండి
రల్ల నెల్లూరివై పంతకుమున్నె నిన్ బలితునిగా వ్రాసి పంపఁ దొడఁగి

గీ. తెలిసె విజయనగరము నీ హేయదశను
తెలిసికొనియె గుంటూరు నీ చులుకఁదనము;
ఇంజరంబును గూసిన యెడ్డెకూఁత
లెన్ని గ్రామమ్ములను గూసె దెలుఁగఁ జెప్పుమ. 197

శా. ఏయూరన్ దగఁ దిట్టనేమి యగు, నీ నిర్వ్యారలన్ గొట్టనే
మా; సూరార్ఘ్యము దాఁగ; దింజరము మాటల్లుంచు నీ దబ్బఱల్
నీ స్వాత్మన్ గనుపట్టవే, అది నిను 'న్నీచుండ వీ' వంచుఁ దా
రోయన్ మానెనె? దానిఁ దిట్టికొను మేరన్ రాదు నీజోలికిన్. 198

గీ. రమణ శ్రీలక్ష్మీనరసాపురమున నెన్న
రావు శ్రీచెల్లయాంబకు రాణయొసఁగ
జరిగినది షష్టిపూర్తి, యందుటికి నీవు
రావు, దావయు రాఁడు. మీ చేవ తెలిసె. 199

(1914 సం॥ నవంబరు నెల 17వ తేదీ మంగళవారం శశిలేఖనుండి)

షష్టిపూర్తి, అవధానములు.

ఈనెల 9వ తేది సోమవారంనాడు చెల్లాయమ్మారావు బహద్దరువారి షష్టిపూర్తి మహోత్సవము జరిగినది... వెంకటరామకృష్ణకవులను, తిరుపతివెంకటకవులను అవధానములకు శ్రీ చెల్లాయమ్మారావుగారు పిలిపించగా మొదట సమ్మతించిరి. అంత కార్యక్రమపత్రికలు అచ్చొత్తింపించిరి. ఏకారణముచేతనో

నులు, సంకరులు, లోకగునిచపనములతోఁ దిట్టమొదలిడిరో వారలెల్లఁ దిగు మాత్రము సాహిత్య సౌహిత్యములుగల్గి కవితచెప్పఁ గలవారనియు, సంపన్నగృహస్థులనియు. వీండ్రకృతఘ్నతకు రోయుటచే సకలము నెఱిగిన వారియెదుట నేమియు ననఁజాలక యిట్లుతిట్టఁబూనిరనియు, నెఱుఁగఁదగు. మఱివారినేకాక గ్రామము నెల్లఁదిట్టనారఁగొనుటచే నాగ్రామమందలి వారలెల్ల వీరికృతఘ్నతకు వేవగించుకొనువారేయని విస్పష్టముకాన వ్యాఖ్యాన మనపేక్ష్యము,)

రామకృష్ణకవులు వచ్చుటకు వీలులేనట్లు సూచన చూపింప నాకార్యక్రమపట్టికలు వదలి, తిరిగి కార్యక్రమపట్టికలు ముద్రింపించి... 6 వ తేదీ తిరుపతి వేంకటకవుల శిష్యులలో నొకరగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచేతను అష్టావధానము చాల బాగుగా జరిగినది. రు116లు బహుమాన మొసర్చిరి...అవధానులకు రెండు నూటపదార్లు బహుమాన మిచ్చిరి. తిరుపతి వేంకటకవులకు వెంకటరామకృష్ణకవులకు సమావేశము కలుగుచున్నది. యెద్దియో వైచిత్ర్యముండునని అనేకయూళ్ళనుండి చాలమంది జనమువచ్చిరి... శ్రీరాజా చెల్లాయమ్మారావువారి యింటివారే పిఠాపురం ఆస్థానమునకు సంబంధించినవారు పిలపించినప్పుడు సభకురాని వెంకటరామకృష్ణకవులను, మరి యేరాజులు వీరికి తిరుపతి వెంకటకవులకును సమావేశము చూపించి సభ చేయింపగలరు. ఇంక యిట్టి వూహ యెద్దియయిన ఎవరికయిన నున్నయెడల అద్దిమానుకుందురుగాక. ఇట్లు,

తులసి విశ్వనాథము.

చ. 'అనవి'లటంచు మిమ్మెఱుఁగు నంతకుమున్నె జగంబు! చెల్లన
జననికి షష్టిపూర్తి, మనశాస్త్రికిఁ దిర్పతి కిష్టిపూర్తి, భూ
జనులకుఁ దుష్టిపూర్తిఁ, ధృతిచాలని బాపకు నష్టిపూర్తియుఁ
డనరుక తాన సర్వవిదితం బది యయ్యొ నిఁకేమి వ్రాసెదో! 200

చ. పిలువఁగలేదొ? మిమ్ములను, బిల్చిన 'వత్తు' మనంగలేదొ? పైఁ
డలఁ గుదయింపలేదొ? కలతత్త్వము లోకమెఱుంగలేదొ? య
న్యుల నటులుంచు, శీఘ్రకరుఁడు యోగ్యుఁడు సూర్యవిభుండు రాజబం
ధులును నిజం బెఱింగి రని తోఁపదొ? నీమదికేని యర్భకా! 201

గీ. సకలము నెఱింగియును నిన్ను సాఁకువిభుని
మోము చూచి నిక్కమియు మొగము నెదుట
నాడకుండిరిగాక, నీయనృతములకుఁ
బార మున్నదె? నీగుట్టు బయలుగాదె. 202

ఉ. ఈ వొనరించుదోషము లనేకము; లందును నింజరంపు భూ
దేవులజోలి కేగు టది తీరనిదోసము, వారి పాదముల్
కేవలభక్తి మ్రొక్కు మలిగింపకు, 'మాచెడుకూఁతలెల్ల నా
బావలిఖించినాఁ' డనుచు వారికిఁ దెల్పుము శాంతి కల్గెడిన్. 203

ఉ. చూడఁడుగాక చూచునెడ సూర్యనృపాలుఁడు గూడ వేంకటా
ద్రీడవమాన మొప్పినను దీనికి నొప్పికొనండు; గ్రామముం
దేఁడొ యొకండు నీకు సరియే యగుఁగా కది కారణమ్ముగా
గాడఁగఁ దిట్టిపోసెదవె గ్రామము నెల్ల; వివేకి సైఁచునే. 204

ఉ. ఎప్పుడుగాని సూర్యనృపుఁ డీవును బావయువ్రాయు తప్పుడుం
జెప్పులమారి పిప్పనుడిచెయ్యులు దాఁ దిలకించి యుండఁ; డె
ట్లొప్పెడిఁ జూచెనేని; యతఁ డొప్పిన నొప్పుత, మేమమాత్రి మా
రొప్పులకుప్ప రొప్పినటు లుల్లమునం దలపోయ మర్భకా. 205

ఉ. ఆయన దర్శనమ్మునకు నందనివారము మేము, కాకతా
ళీయము గాఁగ నానృపనిలింపుఁడు మాసభ కేగుదెంచుచో
ప్పాయితమయ్యెఁ గాని యది యంతటిభాగ్యము లేనిదయ్యె, లే
దా, యతఁ డిందు కేమనునొ యానుడు లిందు లిఖింపకుందుమే? 206

చ. ధనమిడి పత్రికన్నిలిపి 'తజ్జ్ఞులమెప్పును గొం' దటంచు న
య్యనఘుఁడు సెప్పఁగాని 'కవినంతన కేల నుపానహమ్ము నై
కొని మరియాద సేయఁదగు కొంటె నుడు ల్లిఖియించి పాప భా
జనమగుఁ' దంచు నానృపతిచంద్రుఁడు చెప్ప వనంగఁ జెల్లునే. 207

ఉ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరుని దేవుని దిట్టెడినీకుఁ బ్రాఁతె ? యిం
జరము; భవద్విపక్షంబుమనుజన్ములు లే ర్దమజన్ము లుండ్రు నీ
దురితపుధోరణిన్ గడకుఁ ద్రోచుచుఁ దిర్పతివేంకటేశుఁ డిం
జరపురవాసులన్ సుఖ మొసంగి క్షమింతురు గాక వీఁకమై! 208

గద్య

ఇది శ్రీ... తిరుపతివేంకటేశ్వరవిరచితంబగు విగ్రహారాధనము

సంపూర్ణము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
1	1	న్యాయేన్య	న్యాయ్యేన
3	3	గల్లరీఁడనవచ్చుఁ	గల్లరీఁడనవచ్చు
5	21	కికఁ	కిఁక
7	6	బాగ్రికుచుంటి	బాగ్రఁకుచుంటి
,,	11	ముంపగ	ముందఱ
13	3	దేపుఁడె	దేవుఁడె
,,	12	హౌదువేని	వౌదువేని
27	23	తె్లము	తెల్లము
29	21	యక్కటక్కటా	యక్కటకటా
32	16	మ్రొఱకన	మ్రొత్రఱకన

విగ.

గిరతము

(లోకాభిరామాయణము)

గ్రంథ పరిచయము

షష్టిపూర్తి మహోత్సవమైన పిమ్మట గ్రంథముద్రణము ప్రారంభింపక పూర్వమే మా గురుపాదులగు శ్రీవేంకట శాస్త్రిలవారు రుగ్ణులగుట తటస్థించి, దాదాపు ఆఱు సంపుటములు పూర్తియగు వఱకుఁ గూడ మంచముపట్టియుండిరి. కావున గ్రంథముద్రణమున నాకప్పుడప్పుడు పొడముచువచ్చిన సందియములను వారి వలన దీర్చుకొనుటకు వలనుపడకపోవుటయే కాక అముద్రితగ్రంథము లింక నేమేమి యున్నవో కూడ దెలియవయ్యెను. ఇటీవల శ్రీశాస్త్రిలవారి కించుక యారోగ్యము చేకూరిన పిమ్మట నేను వారిని దర్శించుటకుఁ గడియము వెళ్ళినపుడు అముద్రితగ్రంథము లింక నేమేని యున్నవా? యని యడుగ, ఏదో బీరువాలో నింకను గొన్ని యున్నట్లు సెలవిచ్చినారు. తీసిచూడగా నీ 'లోకాభిరామాయణమును' 'స్త్రీవిద్య' యను నొక యసంపూర్ణ గ్రంథమును లభించినవి.

1915, 16 సంవత్సరములనాటికే అచ్చగుచున్న గ్రంథముల పట్టికలో దీనిని చేర్చి ప్రకటించుచువచ్చిరి, గాన నింతకుమున్న దీని పేరు వినినదియే. మఱియును, 'ఉ॥ ఇప్పటి కాఱువత్సరము లీ కలహమ్ము జనించియాయె' అను నిందలిపద్యమువలనగూడ నిది యీ వివాదమునకు సంబంధించిన మొదటి రిజిస్టరుత్తరము వ్రాసిననాటికి ఆఱుసంవత్సరముల ప్రాంతముల రచింపబడినట్లు తేలుచున్నది. అనగా శ్రీశాస్త్రిలవారు బందరు వదలిపెట్టక పూర్వమే దీనిని రచించిరి. రచనానంతరము అల్పకాలమునకే శ్రీశాస్త్రిలవారు స్వగ్రామమగు కడియము ప్రవేశించుటయు గ్రంథముద్రణ విషయమున అశ్రద్ధసేయుటయు తటస్థించినది. అంతలో శ్రీ వెంకటరామకృష్ణ కవులలో నొకరగు రామకృష్ణశాస్త్రిగారు దివంగతులగుటయు, పిమ్మట మూడు సంవత్సరములకు శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిలవారు స్వర్గతులగుటయు తటస్థించి ఆ యీ కారణములచే నిది ప్రకటితము కాలేదు.

ఈ గీరతము ముఖ్యముగా సత్యనిర్ధారణమును గూర్చి ప్రవర్తించినది. అందులో ఈ నాల్గవ భాగము మఱియు న్యాయంశము స్థిరీకరించును. వెం॥ రా॥ కవులు తమ మహాభారతములో, వెం॥ శా॥ గారు తమకు స్వప్నములో కనుపడి యేమో ప్రసంగించినట్లును, పిదప చిన వెంకటశాస్త్రిగారు ప్రత్యక్ష

మునసే తమతో నేమో పలికినట్లును, వ్రాసిరి. ఈ తుదికల్పనము చిన వెంకటశాస్త్రిగారు గతించిన రెండు సంవత్సరములకు బిమ్మట చేయబడినది. ఈయసత్య కల్పనమును గూర్చి చెప్పుటకే ఈ లోకాభిరామాయణము రచింపబడినట్లు ఇందలి పద్యములనేకములు స్ఫుటపఱచెడిని. ఇక నిందలి కల్పనమును గూర్చి మాగురువుగారొక యైతిహ్యమును చెప్పిరి. వారి యింటనొక ముసలి దాసి పనిచేయుచుండెడిదట. ఎన్నడును దొంగతన మెట్టిదో యెఱుగని యా యమాయికురాలొకనాడు కర్మము చాలక కడుస్వల్పమూల్యముగల ఇత్తడి వస్తువొకటి దొంగిలించెనట. పిమ్మట నాసంగతి నిముడ్చుకొనజాలక ఆమె తనలో తానే గొణిగికొనుచు దొంగతనము బయటబెట్టుకొన్నదట. అందుమీద, మనస్సుయొక్క స్వభావము సత్యమునందే బద్ధదీక్షమగుననియు, దానిని ఆత్మ అన్యథా త్రిప్పినపుడాతని యాజ్ఞ చొప్పున బ్రవర్తించియును బిదప దన స్వభావమును వదలుకొనక లోలో విచారించుచుండుననియు తోచి, వెంటనే ఈ గ్రంథరచనమునకు గడంగిరట.

తండ్రికి అన్నము పెట్టక ఇంటినుండి లేవగొట్టినట్లు రామకృష్ణమహాభారతమున వ్రాసిన విషయము శ్రీశాస్త్రిలవారు బందరులో నున్నప్పటి కాలమునకు సంబంధించినదగుటచే నందలి సత్యము నస్మదాదులకు నిచటివారెందఱో యెఱింగినదియే కావున విస్తరింపబనిలేదు.

ఆ యీ యసత్యకల్పనములచే శ్రీశాస్త్రిలవారి కొడలు మండినప్పటి ఆవేశమున నప్రయత్నముగా వెడలిన యీ గిరత కవితాధార శ్రీ తి॥ వెం॥ కవుల రచనముల యందు విలక్షణతాస్పదమై, ఆంధ్రభారతికి నపూర్వాలంకారము గూర్చుచున్నది. గుంటూరిసీమ కూడ నిట్టి యుత్కృష్టగ్రంథమే. తాత్కాలికములగు నా యీ వివాదములలో పాల్గొనిన ప్రధాన పాత్రలు అంతరించిన పిమ్మటకూడ భావికాలపుటాంధ్రులు చదివికొని ఆనందింపదగిన శాశ్వత రసపదార్థ మీ గ్రంథములలో ప్రతిపదమును నిండియున్నది. రసికజన హృదయంగమములగు నిట్టిరచనలు పాశ్చాత్యభాషలయందెన్నియేని గలవు.
ఇందలి 'రంతుల్ మానకు తిర్పతిద్విజుడు' లోనగు పద్యములు మరల కలగూరగంపలో చేరుట ప్రమాదము.

కాటూరి వేంకటేశ్వరరావు,
ప్రచురణకార్యదర్శి.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గీరతము

4 వ భాగము

లో కా భి రా మా య ణ ము

ఉ. శ్రీపతి వేంకటేశకవిశిష్యుఁడు వెంకటరాముఁ డొజ్జలన్
బాపము లాడి యాడి, కడుఁ బ్రల్లదుఁడై యది కారణమ్ముగా
నేపటుతాళ్మితో నొకట నింటనె యుండుచుఁ గాలయాపనం
బోపికఁ జేయుచున్ మదికి నూఱటగల్గమి నిట్లు వాక్రుడున్. 1

మ. అరరే! యేమి మహాద్భుతం బిది మనోవ్యాపార మాపంగనే
దురహంకారి వలంతి? యన్నిది "గురుద్రోహమ్ముగావించి, తె
క్కరిణిన్ దీనిఁ దరింతువో రి?" యనుచున్ గర్జించుఁ దర్జించు నేఁ
దరణోపాయము చెప్పఁగాఁగలనె యోదైవంబ! యోజింపుమా. 2

శా. నా మా టట్టులెయుంచు, మానవపశు న్నన్నేరు ప్రశ్నింతు? రీ
వేమో సర్వ మెఱుంగు నేతవని ని న్నేరేని బ్రశ్నించుచో
నేమాడ్కిన్ బ్రతిచెప్ప నెంచితివొ నా కింతేని వాక్రుచ్చ వో
స్వామీ! నీమహిమం బెదేని యొకతోవన్ జూపి కాపాడదే. 3

చ. గురువల వేంకటేశ్వరుఁడు కూరిమిబిడ్డనిగా గణించి వ్యా
కరణమొసంగెఁ, దచ్చరణకంజరజమ్ముగ నుంటి, నెన్నియో
పరమరహస్యముల్ కవితపట్టున నెట్టనఁ దెల్పెఁ, గన్నులం
దెలిచితి నక్కటా! నెటు దేవుఁడ! నీకడఁ బొంకనేరుతున్. 4

ఉ. ఆతఁడు వెట్టె దీపమిది, యన్నమునొద్దను గూరుచుంటినా,
యాతని పేరె జ్ఞప్తికి రయమ్మున వచ్చును బూటపూట; కే
మీ, తగదే? కృపాళుఁ డతఁ డిచ్చిన విద్దియ చేతఁగాదె యీ
జీతపురాళ్ళు నాకు నృపసింహులకతాన లభించు టెమ్మెయిన్. 5

చ. మఱపుఘటిల్ల వగ్గురుఁడు మన్నిచనమన్నులు, తోడివాఁడు ద
బ్బఱలకు దింపఁగా డిగితిఁ, బాపములాడితి, నాడుచుంటి, ను
ర్వర నెవఁడో యొకానొకఁ డపాత్రుఁడు 'వహ్వరె' యన్న నేమి, యె
ల్లరును 'గృతఘ్నుఁ డీతఁ' డనులాగున కగ్గముగాఁగ నేర్చితిన్. 6

ఉ. నా తెలమోము వ్రాఁతలకు, నా చెడు చేఁతలకుం బదింబదిం
జేతమునందు నొచ్చికొని "సీ" యనువారలె యెల్లవారు; నా
రోఁతల కేరు సంతసిలిరో, యలవారల "వేంకటేశ్వరా
రాతు" లటంచు నామదిఁ గరమ్ము నెఱుంగు సహేతుకమ్ముగన్. 7

ఉ. కొప్పరపుంగవీశులకుఁ గోరిరి గొప్పకుఁగాఁగ నాసనం,
'బెప్పుడు నేరు గోరఁదగ' దిట్లని ప్రాజ్ఞులు నవ్వఁ గొంద;ఱా
తప్పున కొప్పఁ డగ్గురుఁడు, దానికిఁగాఁ గలహించి యోడి యే
తప్పడుఁగూఁతలో వదరి తజ్ఞు గురు న్నిరసించి రాఘునుల్. 8

చ. గురుఁడు సహాసనం బిడఁడ కొప్రపువారికి; నేఁడు కారణాం
తరమున నెట్లు బొంకినను దారసమానెడ నేనుగూడ వి
స్తరమున కొప్పఁబోనని కటా! ప్రకటంబుగ నేరెఱుంగ? ర
క్కరములు రాని కైతలకు గౌరవ మెవ్వఁడు సేయనొప్పెడున్? 9

ఉ. సీమకుసీమ యేకమయి చేయు దురుద్యమమెల్ల వమ్ముగా
నా మెయిఁ దాను బల్కు నుడు వాగమవాక్యముగాఁగఁ బాండితీ
ధాముఁడు మద్గురూత్తముఁడు తద్దఁ బ్రశస్తికి నెక్కెనాఁ డిటన్
నామదిఁ బొంగుమోదమది నమ్మునొ లోకము, నమ్మకోకదా? 10

మ. శివరామాదిసతీర్థ్యులం గలసి యాసీమన్ గురుస్వామితోఁ
గళాశాసత్సభలన్ మెలంగఁదగు నక్కల్యాణమున్ నోఁచుకో
నేరిన్ జూడఁగలేని హేతువునఁ; బోనీ, దానికే పెట్లో త
త్సావిశం బాత్మముదంబు తెల్పఁగల పత్రిం బంపినన్ జాలదే. 11

ఉ. అంతకుఁగూడ నోఁచికొనవట్టి దురుద్యమపాతకమ్ములన్
సంతతమున్ మునింగి, పయి స్వాంతము చోరనిభాతి డాఁచి, శ్రీ
మంతు గురూత్తమున్ దెగడు మార్తురు కత్తృణమాత్రులేని 'వా
రెంతకుఁ జాలువారె' యని యేఁ బ్రకటించితి వ్యర్థవాక్కులన్. 12

ఉ. చేసితి మెన్నియో గడుసుచేఁతలు వారలు నేముఁగూడి, పైఁ
గూసితి మెన్నియో దురుసుఁగూఁతలు; సర్వము గాలిఁబోయె, "సే
బా" సన మద్గురూత్తముని బ్రహ్మరథమ్ములు పట్టఁజొచ్చి, రీ
చేసినతప్పుచేష్ట లవి సిగ్గులచేటయి మమ్ముఁ బీల్చెడిన్. 13

ఉ. వారికి దబ్బఱల్ గిలుకువారికిఁ గొపరిపువారి కెవ్వరో
ధీరవిచారుఁ డొక్కఁడయెడఁ దిక్కు దిగన్ దగుబుద్ధి చెప్ప దు
ర్గోరణి కట్టిపెట్టిరఁట! తొల్లి కదుం జెడుత్రోవఁ బోయియున్
వారలు నేఁడు నెమ్మదికి వచ్చిరి; మాగతి యిట్లె పొక్కెడిన్. 14

ఉ. తజ్ఞుఁ డొకండు తాదృశుఁడు తారసపై, ననుఁ బాపిఁజేయు దు
ష్ప్రజ్ఞుని వేదులాన్వయజు భగ్నమనోరథు దుష్ప్రగల్భతా
భిజ్ఞుఁ జివాట్లునైచి యవివేకము వాపిన, నేను దత్కృతా
ప్రాజ్ఞత గోస కొప్పరమునై ఖరి మిన్నకయుండుదుంగదా. 15

మ. అటుపై నిప్పుడు రోయు లోకులె 'సెబా' సంచు న్ననున్ మెత్తు, రం
తట మద్దేశికుఁ డాగ్రహమ్ము విడి ఛాత్రశ్రేణితోపాటు వి
స్ఫుటకారుణ్యము నాపయిన్ జిలుకు, ధీశూన్యత్వజన్యైనస
చ్ఛట నానాఁటికి లోఁగఁజేయుటకుఁ బశ్చాత్తాపమే చాలెడిన్. 16

ఉ. అట్టిగురూత్తమున్ దెగడునట్టి కృతఘ్నుఁడ, నాదుజీవితం
బెట్టిది? యేరు మెచ్చిన, "దిసీ" యని యెల్లరు రోయ నూరకే
పొట్టకుఁగాఁగఁ గృష్ణుఁ డెటుపొమ్మన నట్టులె పోవుచుంటి; న
ట్టిట్టనఁజాల, వాని కదియేమొ ఋతోక్తులు రావు నోటికిన్. 17

క. కష్టించి వాఁడు "విగ్రహ, పుష్టియు నైవేద్యనష్టి" పొంపిరివోఁగా
శిష్టులు "సీ" యను కూఁతలు, సృష్టించు న్నాకు వణఁకుఁ జే యప్పట్లన్.

మ. పరలోకమ్మొకఁడున్నదం చెలుఁగఁ దప్రాజ్ఞుండు వాఁ, డంచుచే
దురితంబన్నను వెన్కఁదీయఁ, డిట నే దుఃఖించియేమాఁ? బర

స్వరముల్ జంటగఁ గైతసెప్పుటకు నిచ్చల్ పూనియుంటల్ బర
స్వరదోషమ్ముఁ బరస్పరమ్ముఁ గుడువల్ బాధింపుచు నెట్లో యిఁకన్. 19

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తీరునఁ బేరులు కల్పి కైతముల్
గరము రచింపఁబూనుటను గాదె యిటుల్ ఘటియించె ముప్పు, త
ద్గురుతి యనేకులల్ సుఖముగూర్చియుఁ గష్టము మా కొసంగెడిన్
బరిణతి కేమియౌనొ కద? పాతకినై యిటు నందికుందెదన్. 20

చ. అని కనుఁగొల్కులన్ దొరలు నశ్రువు లాపఁగలేక, కొంత సె
మ్మనమునఁ దన్మయత్వమున మ్రాన్పడి, వెంటనె రూక్షవీక్షణ
మ్మున ననలమ్ముగ్రక్కుచును ముందర వేదుల కృష్ణుఁ డున్నవా
డ్కని గని, పండ్లుగీటుచు నొగిం బలుకున్ నరసింహరూపుఁడై. 21

శా. ఓరీ! కష్ట! నికృష్ట! కృష్ణ! గురువైరోద్వేగచర్మహాపాతక
ప్రారంభార్ణవకర్ణధార! వితతాపత్కారినిత్యానృతా
సారాలాపకలాప! నారకమహాసంసారబీజాంకుర
కారాగార! చెడంగఁజేసితివిరా! గుర్వంఘ్రిరక్తున్ ననున్. 22

మ. కడుయోగ్యుల్ తలిదండ్రు, లెక్కుతనఁ దద్గర్భమ్మునం దీవిటుల్
పొడమన్నేర్చితివో! యనుమ్మనినఁ బస్పంజెల్లముల్ నీకు, * నీ
కడ కేతెంచిన చిన్నవెంకన 'ననుం గాంచె నాయన్న గా
ర్గదుదుర్మార్గుఁ' డటన్నమాట నిజమౌఁగా? కష్టముప్పింపచా! 23

* గీ. ఆంధ్రకవితాపరీక్షార్థియై యఱుగొఱ
కబ్బమొక్కటి గైకొని కడెమునుండి
సందియమునందుచునువచ్చె చళ్లపిళ్ల
చిన్నవెంకటశాస్త్రి మా యన్న బసకు.

శ. వచ్చి,... యెవరడుగకయే ... వేంకటేశ్వరు కుచ్చితములఁ బల్కెఁ బూస
గ్రుచ్చినరీతిన్.

ఉ. నన్ను విభీషణుండనుచు నవ్విన నవ్వుదురేమొకాని, మా
యన్నవిధంబు న్యాయమున కగ్గముగా; దతఁ డొడ్లశేరియు మేల్
గన్నులఁ జూడలేఁడు; మముఁగాంచియు నీసువహించు; నింకనే
మున్నది! నాకు నాతనికి నుల్లములన్ సరిపోదొకింతయున్.

మ. చిననాఁ డాతని తండ్రి స్వర్గతుఁడుగా, శిష్యుండుగాఁ జేర్చి, వి
ద్యనొసంగిం జెప్పి, వివాహమున్ సలిపి, తద్దన్ ముద్దుగాఁ జూచి నం
దనుఁగా మన్నిన యన్నమీఁద నటు వాతప్పుల్ ప్రసంగింపన
య్యానఘుం డీవును, నేను గాఁడుసుమి నీచాచార! వాచాటకా! 24

క. తనతండ్రి యతనితండ్రియు, మును వెపుడో విభక్తులైరి, మొగి నాతని కీ
తని కేమిజోలి యున్నది? యానఘుఁడు నాగురుఁడు పెండ్లి యతనికిఁ జేసెన్.

చ. నగలిడు సొమ్ము వెంకన ఋణమ్ముగఁ దెచ్చికొనెన్, వివాహ మొ
ప్పుగఁగతి నైదురోజులు మహావిభవం బలరారఁజేసె నా
దుగురుఁడు చేతిసొమ్ము కడుఁదోరముగా వ్యయపెట్టె; యట్టివాఁ
బగతునిగా గణించునటె! ప్రాజ్ఞుఁడు వెంకన మద్గురూత్తమున్. 26

చ. అనఘులు 'మేలు! మే!' లనఁగ నందు సదస్యమునాఁడు పాండితీ
ఘనులకుఁ దక్కువిప్రులకు ద్రవ్యము హెచ్చుగ నిచ్చఁదైపై, నో
వనితలు వచ్చి మేళము వివాహము నైదుదినమ్ములాడి, రా
వనితల కిచ్చుసొమ్ము గురునర్యుఁడె తా భరియించె సర్వమున్. 27

మ. "అనుఁగున్ వేశ్యలఁ బిల్చి పెండ్లికి ధనం బవ్వారి నిచ్చించి నా
యనగా ర్నాకు ఋణమ్ముగట్టె'నని నీయగ్రిమ్ముఁగం జెప్పి వెం
కన దుఃఖించినయట్లు గిల్కితివి; వెంకన్నన్ గడున్ యోగ్యుఁ డం
చు నెఱుంగున్ జగ మొప్పి కోదుసుమి నీచున్ జేయ నీవెంచినన్. 28

ఉ. ఇంతకుఁ జిన్నవెంకనమనీషి గతించినమీఁద నీవు దు
శ్చింత నిటుల్ లిఖించుటది చెడ్డమహాదురితంబు, చచ్చి స్వ
ర్గాంతరమందు నున్నయనఘాత్ముఁ గృతఘ్నునిగా నొనర్చి నా
యంతటివానిఁ జేసి, మకృతాత్మునిజేయుట నన్ను నీవిఁకన్? 29

ఉ. ఒండ్లన నేను బాల్యమున నుండుటఁజేసి తనంతఁ దాని నా
పెండ్లికిఁ బెద్దయై తనకుఁ బ్రేముడిగల్గిన సానిమేళమున్
గొండ్లికిఁ బిల్చి యప్పునొడఁగూర్చె నా; కటుమీఁద నెన్నియో
యేండ్లు శ్రమించి యాఋణము నీఁగితి దైవ మెఱుంగు నాగతిన్.

(రామకృష్ణమహాభారతము, విజయదశమీపర్వము చూ)

ఉ. ఇప్పటి కాలువత్సరము లీకలహమ్ము జనించి యాఱయె; నీ
వెప్పుడు వెంకనన్ గలిసి తీకలహమ్మున కాదియంటికా,
యిప్పటిదాఁక దాఁచి యతఁ డేగిన వత్సరయుగ్మ మిప్పుడా
చెప్పెద? వాతఁ డున్నపుడు చెప్పినఁ జెప్పనఁ గొట్టితీరఁడే? 30

మ. అతఁ డున్నప్పుడు నీవిటుల్ గిలుకుచో నాక్షేత్రరు న్నిన్ను సూ
నృతమార్గన్ జగుశిక్షసేయుననియే యిన్నాళ్లు కీమాట గ
ల్పితమున్ జేసితి; వెప్పుడే సఘుఁడు నిన్ బీడింపఁబోఁడు; సూ
నృతవైరుల్ చనఁ దోఁపఁ బోవునపుడేని న్నీకుఁ దారుణ్యమా. 31

ఉ. 'పెండిలి తద్దివమ్ముగతిఁ బెట్టుఁడు, తన్నైన మాచరింపుఁడీ
పెండిలిగా' నటంచుఁ జిన వెంకన చెప్పఁడు, చెప్పుదేబెలం
దుండఁడు; తాదృశుం డెటు "నిజోపయమమ్మున సానిమేళమున్
మిండఁడు భార్యతఁ బెట్టె"నని మిణ్యల నెకడ సుంత చెప్పుమా. 32

ఉ. వెంకన సెప్పలేద యిటు, వేఱొకఁడేనియుఁ జెప్పలేద, నే
నింక నిటుల్ లిఖించుటకు హేతు వెఱింగితి విస్మృ: మద్గురున్
వెంకటశాస్త్రి "మిండనిగ" నెల్లడిసేయుట; కంతమాత్రనే
క్రుంకెనె తద్యశఃప్రసరకోమలశీతలసాంద్రచంద్రికల్! 33

* శా. 'చెల్లారెడ్డి' యటన్నపద్దె మెటులో చేఁజిక్కె మద్దేశికుం
డుల్లమ్మున్ బనులించె దానిఁ గొని యాఱయెచ్చెమ్మ నెల్లగఁగాఁ
జెల్లున్? "పత్కవనం బదేరిపో" యనన్ జేజేలు శిక్షింతు; రే
కల్లల్ గూర్చిన లోక మెట్లో యెఱుఁగుం; గాఁపట్యముల్ దాఁగునే. 34

మ. పరకీయాగమనేచ్ఛ త, ప్పదియు సంపాదింపఁగానేర క
త్తరుణీరత్నము చేఁ జివాట్లు తిని కద్యాల్ సెప్పటో తప్పెకా
కరయన్ స్నేచ్ఛనఁ జావుకన్న నిరయంబందుంటకన్నన్ మహా
భర, మేతత్కృతి కగ్గమై గురు సదల్పన్ గొంప ముంచుం జుమీ. 35

మ. పరకాంతామణులెల్లఁ దల్లులనుచున్ భావించువాఁ డెప్పుడున్
దురితం బన్న భయమ్ము నొందు, సుజనస్తోత్రమ్ముఁ దట్టిందు నా
గురుఁ డెవ్వారికి హానిలేనిగతిఁ గోర్కుల్ మీఱ వర్తించుఁగా
కరయన్ నీవలె నావలెన్ బగ, మిహమ్మున్ బ్రవర్తించెనే. 36

---

* దీనిని గూర్చి విగ్రహారాధనము చూ.

చ. మనవలెఁ జేసినట్టిపని మాటఁగ మాటి కసత్యమాతఁ డా
డనుఁబ్రయతింపఁ డొప్పికొనుఁ డక్కిరికూఁతలు కూసి మున్ను చే
సినదురితంబు పెంపుగనఁ జేతువు నీ వదియేమికర్మమో!
యనృతముకన్నఁ బాతకములందు మఱొండు జగాన నున్నవే? 37

ఉ. మిండఁడొ, గండఁడో, యతఁడు మేటి కవిప్రకరమ్మునందు భు
క్కుండుని భాతి, 'కాదతఁడు కొంచెము నేరనివాఁడె' యన్న, భూ
మండలి దిక్కులేకగద మన్నన నాతనిఁ జేరివేఁడి దే
వుండుగఁ గొల్చి నేఁడకట! పోకిరికూఁతలు కూయఁ బోయెనే! 38

చ. "గురు"వని యొప్పికొం చతఁడు "కూళ" యనన్ ఫలమేమి? తల్లి దు
శ్చరితయటంచు వేశ్యతను జాతుఁ డెఱింగియు గౌరవింపఁడే!
హర! హర! తల్లి పూజ్యయగు నందఱకున్ గురుఁ డట్టులే, వృథా
యఱచిన నేమిలాభమగు? నాతఁ డపాత్రుఁ డటంచు సారెకున్. 39

మ. మలినుండైనను వెట్టయైన నఘనిర్మగ్నుండెయైనన్ మహా
స్ఖలదాచారుఁడెయైన నెట్టిఁడయినన్ ఛాత్రుల్ గురున్, స్వాత్మజా
తులు తండ్రిన్ విడనాడరాద; సుచరిత్రుం డౌటనే యేను సే
వలు గావించితినే మదీయపితకున్? తర్జింపనేలా గురున్? 40

మ. చెడె వక్త్రమ్మన్నతోడ్తులాడుకతనన్, జేతుల్ సెడెన్ సారెకున్
గడుగోఁతల్ లిఖియించుకారణమునన్ గట్టా! యిటేలాగు క
ట్టిఁడినై కాలము పుచ్చ నేర్తు? నెటు నా డెందంపుఁ గుందాఱు? వీ
తిఁడినైతిన్, జెడితిన్, మహోఘ మెటు నారింపంగ నేఁజాలుదున్. 41

ఉ. అన్నయు దేశికుండునయి యాదటఁ బెండిలిచేసి తన్ను సం
పన్నగృహస్థుఁ జేసిన కృపాళునిపై "దురితమ్ములాడె వెం
కన్న"యటంచుఁ గూసితివిగా యకృతాత్ముఁడ! నీదు నాలుకన్
సున్నము వెట్టియే జలజనూతి యొనర్పఁగఁ బోలు బాలిశా! 42

చ. కల రల చిన్నవెంకనకు గాదిలిచుట్టము లెందఱేని య
య్యలఘులతోడఁ జెప్పికొన కందఱకన్నను మిన్నవంచు నిన్
దలఁచి భవత్సమక్షమునఁ దజ్ఞుఁడు వెంకన యేడ్చ నేమి! నీ
మలినమనస్క! నీమనసు ద్రాపనొ? లేక శిలావికారమో. 43

ఉ. వెంకనతల్లిగా గ్గలదు వేఁదుఱువాఁడ! భవద్దురాగతా
లంకృతదుర్వచోరచనలన్ వినెనేనియు నిన్ శపించు నో
కుంకుడువేర! నీ యఱచుకూఁతలు గోఁతలు కట్టిపెట్టు, నీ
బొంకులు కాలిపోను దలపోటు జనించెడి నాఁడునాఁటికిన్. 44

ఉ. చచ్చినవానిమీఁదఁ జెలుదన్ గుఱుచ ల్లిఖియింతు, వాఁడే
సచ్చరితుండుగానియెడఁ జచ్చి పిశాచముగాఁగ వచ్చి నీ
మచ్చనుమాపకున్నె? "నిను మన్ననచేసి వచించినట్టి యా
యచ్చరముల్ వెలింబఱచి" తంచు దురాగ్రహదుర్విషోగ్రుఁడై. 45

ఉ. కాఁ డటువంటివాఁ డతఁడు, కాఁడు కృతఘ్నుఁడు, కాఁడు తుల్యయున్
గాఁ డనృతప్రలాపియును, గాఁడు గురుద్విషపాత్రబుద్ధి, యా
ప్రోడ నెఱుంగు లోక; మెటుబొంకిన బొంకుము స్వార్థమై కటా!
పాడఱు నీవచోరచన, పాడఱు వానియోగ్యతాగతుల్. 46

క. కరటకదమనకులు భవ, త్స్వరూపమని చెప్పుటది స్వభావోక్తి చతు
శ్చరణము లయ్యవి నీవో, చరణద్వితయాభిమానచతురుఁడ వరరే! 47

చ. చదువున మిఱ్ఱుపల్లములు చాతురివోల్చెడి శిల్పియున్, దుర
భ్యుదయము లవాస్తు మ్మనెడ నొండొక వాస్తవమున్ భ్రమప్రమా
స్పదులకుఁ దోఁచున ట్లొసఁగుపంగల, రించుక చర్చసేయఁగా
నది, యిదియున్ మదిం దెలియ నద్దపునందలి మోముపోలికన్. 48

మ. శిరమున్ వంచుక యింటిలోన నొకటన్ ఉపచ్ఛవప్రిక్రియన్
"దురితం బియ్యది యెట్లుపోవు" ననుచున్ దుఃఖించుచున్నాఁడ, నె
వ్వరియింటన్ శుభకార్యమైన నల వార్ప్రాణాప్తులే యైన నే
నరుగన్ బిల్చనయేనిఁ, బోయినను మ్రాన్నైయుందు నేమూలనో. 49

శా. ఎవ రేమన్న జవాబుచెప్పుటకు లేదే! సుంత యాధార; మే
కవితా పత్రికయందుఁ జూచినను నిక్కంబింత లేదయ్యో, వా
స్తవవేత్తల్ గని యూరకుండరు, సమాధానంబు శూన్యంబు, నా
యవివేకమ్మున కెంత చింతిలుదు? నీయజ్ఞాన మెట్లాఁగుదున్? 50

ఉ. నాదురవస్థ యెంతని మనమ్మున దాఁపఁగనేర్తు, దాఁచినన్
బో, దొకనాఁడు పెద్దతలి పుత్రుఁడు పుత్రిక పెండ్లిసేయఁగా

నాడెనకేగి యయోధ్యడల నందఱు బంధులు దూఱఁబట్టికోఁ
గాఁ దగునుత్తరం బెదియొఁగవ్వడ కేఁ దలవంచి క్రుగ్గితిన్. 51

ఆ. వె. ఆణివిళ్ళకులజుఁడైన రామన్న గా, రన్న నడిగినట్టి వెన్నొ ప్రశ్న
లున్న; వొక్కదాని కున్నదే యుత్తరం, బేటి వ్రాఁత వ్రాసి తోటి వ్రాఁత.

చ. చదువఁగలే డటందునో? వెసన్ గురుఁ డాతఁడు గాఁ డటందునో?
పదరిన తప్పుఁగూఁతల, నబద్ధము, నాయవి గా పటందునో?
కదనమునందు దేశికుని గట్టిగ నే నెదిరింతు నందునో?
యెదియని నెగ్గవచ్చు? నటు లెల్లరు నన్నుడికించుపట్టునన్. 53

ఉ. "చచ్చినచావు"గా బ్రిదుకుసంగతి దెచ్చితి వెన్నినాళ్ళటుల్
పుచ్చెదుఁ? బ్రాహ్మ లెల్లరును బూతిన్గఁ బాతకి వీఁ డటందుఱి, నీ
గచ్చులు కొంపఁదీసెఁ, గడుఁ గాఱులు పేర్చిలెడి నీదు చెల్మి నా
మచ్చను మాపుచున్నది పరిమాడ మిదేగతి నీఁగఁజాలుదున్? 54

చ. అన్నము లేకయున్ బ్రిదుకనా, వసనంబులు లేకయున్ గుణం
బున్నెడ నెట్టులో మనఁగనొప్పెడిఁ, గిరితిఁగోరి దుర్యశో
భ్యున్నతిలో మునింగి యనృతోక్తులు గూడుగ నెట్లు జీవనం
బు న్నడిపింపవచ్చు? నిజముం దెలియంగలవారిముందటన్. 55

చ. పురపురఁ గాగితమ్ముఁ గొని * పుత్రుఁడు తండ్రికి ద్రోహి యం చొక
ప్డటుతువు, వేఱొక "ప్డనుజుఁ డన్నకు ద్రోహి" యటంచు మిక్కొ, దీ
యాఱపులు దూరగుల్ తెలియరంచుఁ దలంతువు సంతసింతు;ద
గ్గఱఁగలవారి కన్న నెటుగప్పెదు పెప్పెపె మెమ్మెమేలతోన్? 56

చ. గురువరుఁ డస్మదీయన్రుపకుంజరునొద్దకు నొందుకారణాం
తరమున రాఁడు గాక, మన తప్పదుఁగూఁత లడంప వచ్చుచో

---

* ఆ. వె. వారి వారి మాట వచియింపఁగానేల
కలుషమనక మూఁడుకాళ్ళముసలి
యైన తండ్రిమీఁద నాగ్రహముంబూని
యిల్లువెలిచెనంట యీఘనుండు. (రా॥ మ॥ భా॥)

ష.రా:— (ఈసందర్భమున నింకను గల పదరు వ్రాఁతలకు మాపురశ్చరణము జాడఁగోరెదము.)

ధరణిపుత్రమోల నీయనృతదంభవచోరచనాపరాధ మె
క్కరణి సమర్థనీయమగుఁ గ్రక్కున నాతఁడు నోయ నొక్కుచో. 57

ఉ. ఏనును నీవు మద్గురుని యెత్తెలి కీఁగలుగూడఁ గామి ల
క్ష్మీనరసాపురంపుసభఁ జేరఁగలేక మహానసంబులో
మానసమందుఁ జింతిలుచు మ్రగ్గుటచేత నెఱింగె లోక, మిం
కేనియు "గొప్పకైన గొఱిగింపుడుఁ" గూఁతలు మాను కొప్పదే. 58

శా. "నంబీ! యేమిసహాయ" మన్న, "నెదుటన్ రాకుండె సాయం" బటం
చుం బల్కంగతిఁ 'జెల్లయాంబిక యశస్సున్నిల్పి కాపాడఁ జి
త్తంబం దెంచి సభార్థ మేగ' మనుచోఁ పక్షుండు నమ్మం, డనా
లంబం బీనుడి సిగ్గులేమి నిటు బల్కంబూనినా మిత్రజిన్. 59

చ. మనసభ శుక్రవార మని, మామకదేశికమాళిసత్సభా
దివమది మందవార మని ధీరులు వేఱొకనాఁడు గాఁగఁ బం
చినది జగం బెఱుంగు, గురుశేఖరుఁడున్ మన మేల యొక్కచో
టను గలియన్ వలెన్? వెసఁ గడంగి కచాకచి గాఁ బెనంగఁగన్. 60

శా. కోటిన్ వాతలు దూఱు టెందులకు? వారి న్నీవు వారింపఁగాఁ
బూనంగాఁ బనియేమి? యట్టిపనియే పుట్టన్ బ్రసక్తించుచో
నానిండోలగ మెట్టులొప్పికొనుఁ? జెల్లాంబామనం బెట్టు ల
ద్దానిన్ సైఁచెడి? నూఱ కేమిటి కసత్యంబుల్ గడుం బ్రేలెదో! 61

ఉ. అంబకు వెక్క నంబయయి, యాదృతి నూనిని మన్నినట్టి చె
ల్లాంబిక చేయుసత్సభను యాపెకుమారుని దూఱువాఁడు ని
క్కంబుగ నున్నచో నదియుఁ "గాదనఁ దీటువుపిట్టరాయబా
రంబులతోఁ" బనేమి? యట రాజున కెందఱు గల్ల రాశ్రితుల్. 62

శా. ఈజన్మమ్మునఁ గాని వచ్చుభవమందే కాని మద్దేశికున్
రాజత్సత్సభ నీ కెదుర్పఁగలధైర్యం బబ్బఁగాఁబోదు; నీ
సైజం బిప్పటి కే నెఱింగితిని, శ్వానం బేమి సేయున్? మహా
రాజశ్రీ కిరవైన యేన్గుగని వైరం బెంత లోనుండినన్. 63

చ. మొఱుఁగును గాక దూరముగ మోరవడన్ శునకమ్ము లేన్గు ద
గ్గఱకరుగంగఁ జాలునె, యొకానొకపట్టున నట్లొనర్చుచోఁ

గరిమదఘాతమున్ సయిపఁగాఁగలవే?, యెఱుఁగం డెవండు న
క్కఱపులు, వావదూకుల వృథార్భటులున్ మృగతృష్ణికాచ్ఛటల్? 64

ఉ. “కుక్కలు గూసినోఁ జెడునొకో? మఱి జంగము ప” ర్వటన్నయు
వ్యాక్యల కీవు వాఁగుచెడువాఁగు డుదాహరణమ్ము సుమ్ము, నీ
వెక్కడ! యొజ్జ యెక్కడ! జయించుటయెక్కడ! చాలుఁజాలు, “న
క్కక్కడ? దేవలోకమది యెక్కడ? దూరవిచార మక్కటా! 65

శా. “వేఁడంబోద” వటన్న నొప్పవు, సభన్ వేరంబు సాధింపఁగాఁ
గూడంబోద మటన్న నెక్క విఁక నీకుం దప్పదుంగూఁతలన్
గాడంగూయుట తప్ప సత్కవివరగ్రామంబు మెచ్చించు నా
జాడల్ దోఁపవు, శ్వానమ ట్లఱచుటే శౌర్యంబగున్ మానికిన్! 66

మ. తెగి విద్వత్సభలోన దేశికుని గద్దింపన్ వలెన్, దాన గె
ల్వగు, నోడేనియు సంభవించు నెటులే నాఁగాక లాభంబె యం
దగుపట్టున్ ఘృణ, మెట్లటన్న, గురుతో నాలమ్ములో నోడినన్
సొగసే, గెల్చిన వేఱచెప్పవలెనే! శూరత్వపర్యాప్తతల్. 67

ఉ. అంతియకాని “వెంకనకు నక్కఱ యొక్కటికూడ రాదు, మే
మెంతయు గొప్పవార”మని యేడ్చిన లాభములేదు, దీనిచే
గొంతుక బొంగుపోవుటయుఁ, గోవిదు లెల్లరు ‘సీ’ యటంటయున్
గాంతుమకాని గౌరవము గాంచము నిక్క మెఱింగి చెప్పితిన్. 68

చ. గురుఁడు స్వశిష్యవర్గమును గూడుక చెల్లమతల్లిగారి య
న్నరసపురమ్ము నేగునెడ నాకును నీకును భీతిగొల్పఁ జె
చ్చెర మన మల్లయార్యగృహసీమకు వచ్చినయప్పు డోజమో
మరచి తటాల్న నీరయిన యాస్థితి దైవ మెఱుంగఁడే సఖా. 69

మ. అకలంకుండు పురాణపండవరమల్లయార్యు వీధీవిత
ర్దిక శిష్యాన్వితుఁడై గురుప్రవరుఁ డర్థిన్ దంతముల్ దోమికొం
చెకసక్కెమ్ము నకో యనంగ మనపై వీక్షించుచున్ గడ్పెఁ గొం
డొక నే; పెందులకో యెఱుంగుదువె యార్యుం డట్టు లేతెంచుటల్?

ఉ. ‘ప్రేలుచునున్నవా రురక పెగ్గెలు, బొగ్గులావర్ప వేఁడిదే
వీలుదయించె, వచ్చితిని వే చనుదెందు సభాంగణమ్మునన్

గూలుటొ కూల్చుటో యగుటకుం బ్రమతింపుఁడు, మీకునై చుఁడీ
యీలలిఁ బట్టిపీల్చు జ్వర మించుక యెంచక యేగుదెంచుటల్. 71

ఉ. కూయుచునున్న వా రరక కూఁతలు రోఁతలు మూల మగ్గి నేఁ
డాయితమై పదండు సభ; కాయమ చెల్లమదేవి మిమ్మునన్
"ధీయుతు"లంచు రాఁబిలిచెఁ, దేలెడి రో జరుదెంచె, నే జ్వరం
బీయది లెక్కవెట్ట కిట కిందులకే చనుదెంచితిన్ జూఁడీ! 72

చ. అఱచుచునున్నవారు గృహమందున డాఁగి దురుక్తు; లన్నియున్
విఱిచెడిరోజు వచ్చె, నిటు వీలగునం చెదలోఁ దలంచి నే
నెఱుఁగఁజూఁడీ! ఘటించె మనయేలిక చెల్లమదేవిగారు వ
ల్వారు గల సత్సభన్ దెలియుఁబో! గురుశిష్యుల తారతమ్యముల్. 73

చ. పదరుచునున్న వా రరర కవాకుచవాకులు; నోరునొక్కఁగా
నద నుదయించె తొనిపినయంబిక చెల్లమదేవి కర్త్రి; మీ
కెద బిదు గుండదేని, యిదె యేఁ జనుదెంచుచునుంటి రండు, మీ
కిది కడుఁజక్కనైన తఱి, యే జ్వరితుండ జయింపనీలగున్. 74

చ. పదరుచునున్నవార లపవాదలు నోరికొలంది, నేఁడు మీ
వదనముకంపు సొంపు జనవల్లభునగ్రమునన్ బయల్పడున్
బదఁడు సదస్సుజేర, నిదె వచ్చితి నే జ్వరితుండనయ్యు మీ
మదమది చక్కఁజేసి మతిమంతులుగా నొనరించుపూనికతో.' 75

శా. ఈయంశమ్మను దోఁపఁజేయుటకె సుమ్మీ! దేశికుండట్లు చె
ల్లాయమ్మన్ గననేగుచున్, మన మొగాలార్తిన్ బ్రవర్తింపఁగా
డాయన్ వచ్చిన, దాఁటఁ దేమెఱుఁగుఁ గట్టా? "వీండ్రురా"రంచు,'లో
భీ యెంతుండిన, పత్తు'రం చతఁ డెదన్ బేరాసఁ జెందెంజుమీ. 76

చ. స్వయముగఁ జూచియుంటిమి విశాలతరజ్వరయుక్తుఁడయ్యుఁ జె
ల్లయజననీనిదేశమున సయ్యోడ కేగెడియొజ్జ, నట్లు చూ
చియుఁ 'జ్వరితుండుగాఁ' డనుచుఁ జెప్పఁగ నోరెటువచ్చె? వ్రాయఁగాఁ
జెయి యెటులాడె? నీకకట! శిష్టకులమ్మున నెట్లుపుట్టితో? 77

చ. 'అనృతములాడుచుట్టున ఆవంతయు వీఁడు భయంపడండు, యిం
దునకు నిమిత్తమేమియని దుర్జయు నిన్నుగుఱించి చర్చచే

పిసఁ దుద కొక్క హేతువది చేకుఱునో నయశూన్య! నీవు దే
వుని యసమర్థతన్ దెలిసి బొంకెదు వక్త్రము పూర్తిగాఁ జెడన్. 78

చ. అనృతములాడ నెల్లరు భయంపడువా, రది నీకు లేశమున్
గనుపడ, దిందుకేర్పడిన కట్టిడిజాతులు వేఱు, వారిలో
జననమునంద వీవు, వెలుచన్ మఱిసారెకు బొంకనేర్తు, దే
వునియసమర్థతాగరిమ పూర్తిగ నీమది కెంత యెక్కెనో. 79

చ. జను లనృతంబుపల్కుటను "చచ్చినచావు"గఁ గొంకుచుందు, రీ
వును మనుజుండవే యగుచుఁ బుట్టియు దబ్బఱలాడ లేశమున్
మనమున నెన్నఁడీయవు, వొకమాఱినవు రాయివి గావు నీవు, దే
వుని యసమర్థతాగరిమ పూర్తిగ నీమది కెక్కెనో గదే! 80

చ. ఘనుల గణింపనేల? కడుఁ గశ్మలజాతులయందుఁగూడ నీ
యనృతమునందుఁ గాంచెడు దురాగతుమోమును జూచినంతఁ "జీ"
యనని జనుండుగల్గఁ, డివియంతయు నీవు నెఱుంగు దైన దే
వునియసమర్థతన్ గనియె బొంకెదు వక్త్రము వక్రమై చెడన్. 81

మ. అదియే నాలుక, దేనియం దనృతవాచారంభముల్ పుట్టు; న
య్యదియే మానస, మేది దీనియెడ నిత్యద్వేషముం బూను; న
ల్లదియే జన్మము, దేని పోషణ కసత్యాలాపముల్ ప్రాపుగా;
విది నీకున్ దగి చెప్పుచుంటి నిటుపై నేమైన నాకేమిఁకన్. 82

మ. అనృతంబాడి భుజించునన్నమది తా నన్నంబుగా, దట్టు లం
దిన బల్పయ్యది బల్పుగా, దనృతవక్తృత్వమ్మునం జేయు జీ
వనమున్ జీవనమెందుఁగా, దనృతవాక్ప్రాగ్భారమున్ రోయకుం
డిన యేప్రాణియుఁ బ్రాణిగా దెలుఁగుమీ! నీ కేను వాక్రుచ్చితిన్.

సీ. అనృతకల్పనలు సారెనొనర్చు ఖలుకన్నఁ బ్రాణమేలేని శవంబు మేలు
రస నసత్యాలాపరసికుకన్నను "బఱ్ఱు"మని మోఁగు గర్దభంబైన మేలు
సత్యవాఙ్మధురసజ్జతలేని జడుకన్నఁ "గీ" యంచఱచు కీచురాయి మేలు
మానృతేతరవాగధీనువక్త్రముకన్నఁ గశ్మలంబగు తూముకాల్వ మేలు

తే. గీ. ఎప్పుడు ననృతోక్తులాడెడి కృపణుకన్న
శ్వపచుఁడే మేలు, వర్ణప్రశస్తియేల

ఇంతయెఱుఁగని నీకు నే నేమి చెప్పి
యేమిసార్థక మోయనృతామయాత్మ! 84

సీ. ఎఱిఁగి యసత్యదుర్భరితపారావారపంకమ్మునం దిగఁబడకు బావ!
తెలిసి యనృతవచఃకలుషనారకకూపపర్యంతమున నిద్రఁబడకు బావ!
అరసి తథ్యేతరవ్యాహారనీహారపటలమ్ములోఁ జొరఁబడకు బావ!
చూచి సూనృతవచశ్చ్యుతిమయామయసన్నిపాతమ్మునఁ బుఱ్ఱింగఁబడకు బావ!

తే. గీ. నీకొఱకుఁ జెప్పుచుంటి మన్నింపు బావ!
ఆత్మ వంచింపనెంచకుమయ్య బావ!
క్రిందుమీఁదులెఱింగి వర్తింపు బావ!
అనృతగతి వీడి వర్ధిల్లుమయ్య బావ! 85

శా. నీదుర్మార్గపుఁగూఁతలన్ గురుఁడు వర్ణింపక్కునం చేసెటుల్
వాదింపంజుమి, యూఁకే యనృతముల్ వాపోవు నీదుర్మద
ప్రాదుర్భావ మొకింత డింపుటకునై వాకృత్తు; నింకేని మ
ర్యాదాపద్ధతిఁ బట్టి పోయి యఘపారావారమున్ దాఁటుమా. 86

మ. మన మిక్లే తెగ గిల్కుచుంటిమి; గురు న్మన్నించువారెక్కుడై
పనిగాఁ బిల్వఁగ నంపి యుత్సవములన్ బల్మాఱుఁ గావించి య
ర్చన లవ్వారిగ సల్పుచుండిరి మహాశాపాశబంధంబు నీ
జననంబున్ వృథసేయుచున్నది; పగన్ సాధింపలే మిమ్మెయిన్. 87

శా. త్రాగుంబోతువిధానఁ బూర్వపరసందర్భమ్ములే కెట్టులో
వాఁగన్ దాన యశమ్ము గల్గునె? వృథాపాలంభముల్ నోటిచే
పేగా కన్యులగౌరవమ్మున కొకింతే నంకముం గూర్చ; వే
లాగో సత్సభలో నెదుర్చుటకునై లావింత యార్జింపుమా. 88

ఉ. 'తీతువుపిట్ట' యం చతనిఁ దిట్టితి, భావిఫలం బొకింత నీ
చేతమునం దెఱింగితివె? చెచ్చెర నోటికి వచ్చినట్లుగాఁ
గూఁతువు, కొంపఁ గూలు ననుకో, విది యొక్కఁడి కర్మ, మాతనిన్
బూతులు దిట్టెనాఁడ నని పొంగె, దెఱుంగవు వచ్చుదుర్గతుల్. 89

ఉ. చూడుము కొప్రపుంగవుల, శూరుల ప్రేరణఁ జేసి తప్పడుం
జాడలఁ బోయి పోయి పయి జాడ్యము వీడి కృతాపరాధమున్

వీడయి పావఁగా నొకట నెన్కటి తుంటుడు కెల్లఁదగ్గి మో
మోడుచు నుండి యిప్డిపు డయోగ్యుఁడు వీడఁదొడంగి రెమ్మెయిన్. 90

చ. మనల ననుగ్రహించుటకు మచ్చరపున్ దురితంపుఁ గూఁతలన్
బ్రణయముకల్మిఁ బంపుగతిఁ బంపెడివారలు లేకకాదునూ!
గొనకొని కొప్రపుంగవులు కుంగిన హేతువు, వారలిప్డు లే
చిన మన కొక్కయుత్తరము చేరదు సర్వము వారికే చనున్. 91

చ. 'తిరుపతివేంకటేశ్వరులు దేవలు, కూళలు, పోరికుల్, కవి
త్వరచనవే రెఱుంగరు వృథాయశమున్ గడించినారు వా
రిరువురు శుద్ధసుంఠ' లని యీవును నేనును మిక్కుపొక్కఁ బ
ల్వురు లిఖియించి తుంటరులు పుచ్చిరి కొప్రము వారియొద్దకున్. 92

ఉ. అన్నియు శాఖలో నిజను లాసనచక్రకు నాగ్రహించుచున్
బన్నము వారి కొనచుఁ బన్నినవే యుపి; సిద్ధవస్తుసం
పన్నత యిట్టి ముష్కరులవాఁరెల చేఁ గెడవంచు నెంచి యు
త్పన్నవివేకులై యిప్డు వాఁగరు కొప్రమువారు నీపలెన్. 93

మ. మన కాబాపతు నుత్తరమ్ము లెకదా మాన్యేతరుంగాఁగ నొ
జ్జను సాధించుట కూఁతమయ్యెఁ? దురాశ గీన్నవు గుఱ్తింప వ
జ్జవనిందోక్తులు కొప్రమున్ గెలిచె; నీచందమ్ము నల్లోఁజమీ!
యనృతాహంకృతిదుష్కృతాశ్రయుఁడవై యాత్రోపకే పోయెదే? 94

ఉ. ఎందుల కట్టియుత్తరము లీవు లిఖించిన "శృంగభంగపుం"
దందనకన్న మిన్నలె? వృథా యది మన్నయి నిన్నుఁ బూతిగాఁ
బందనుజేసి, యిర్వురడలఁ బంపిలుగూసెడి తప్పుఁగూఁతలున్
జిందులుఁ జేర్చికొన్న మతి చేకుఱునే? మన కున్నతస్థితుల్. 95

ఉ. కాఁకరపల్లె మద్గురుఁడు కార్యవశమ్మున వచ్చినప్డు నే
వాకరుణార్ద్రితోఁ గలిసి యంఘ్రుల వ్రాలిన నప్డె తీఱుఁబో
యీకలహంబు; నే నచట నేయపు డుండిన నిన్నుఁబోలెఁ బ
ల్పోకలు పోయి యిక్కరణి మూలముడుంగు నవస్థ దెత్తునే. 96

చ. ఎదుటికి నేగవైతివి, మఱేమియు నేరని మామతమ్మునిన్
గదనము సేయ నంపితివి, కాఱు లతండటు చెన్ గ్రిమమ్ముగా

ముదిరెను గయ్యా మాపయిని ముష్కరతాస్పదులైన శిష్యులన్
గుదులుగుదుల్గ నంపితివి కోఁతులదండు బలెన్ జయాశమై. 97

ఉ. అంతియకాని యప్పుడును నాతని యగ్రమునందు నిల్పి 'నీ
పెంపె? త్వమేయుపొందితి యదెంత? భవత్కవనం బదెంత? నా
పొంత' నటంచుఁ బల్కుటకుఁ బోవఁగ జంకితి, వూరకే యశః
కాంతను దేవులాడెదవు కంపము నెమ్మది నిండియుండియున్. 98

ఉ. 'వేంకటరాముకన్నను వివేకిని నేను జయింతు సత్సభన్
వేంకటశాస్త్రి' నంచు నవివేకపుఁగూఁతలు గూతువేఁగదా
జంకఁగనేల నీకడకుఁ జయ్యన నాతఁడు వచ్చినప్పుడే
బొంకులొ వ్రాసి కయ్యమును బూర్తిగఁ బెంచఁగనేల యోలిమై. 99

ఉ. ఆతఁడు నీదు దండునకు నాత్మను బూర్తిగ జంకినప్పుడే
నీ తగుకీతి నీ వెదుటి కేగిన నిన్నతఁ డేమిసేయు? నిం
కాతరుణమ్ము రాదుగద? యంత భయమ్మున మున్గ నీ వొగిన్
గోతువు కోఁత లూరకయ, కోసినకోఁతగఁ గైత నిండఁగన్. 100

చ. మనవిధ మెల్ల బైలఁబడె, మన్చి నృపాలకు మోమెకాక యే
యనఘునిఁగూడఁ జూచుటకు నర్హత లేమి దటస్థమయ్యె; నో
క్కనిముసమైన నెమ్మది సుఖమ్ముగ నుండఁగ నేరదయ్యె నిం
కనయినఁ దప్పుఁగల్పనలు గట్టిన లగ్గగు నెంచిచూడుమా. 101

శా. నీతప్పుం జెడుఁగూఁతలన్ గొని నినున్ నిర్నిద్రకీర్తిప్రథా
స్ఫీతుం జేయఁగ నెంచి దేశికుఁడు సుశ్రీనించి కల్పించు వి
ఖ్యాతగ్రంథము లెల్లఁ గామగవులై కవ్యగ్రణీనిత్యసం
ధ్యాతంత్రోచితమంత్రరాజములునై వ్యాపించె వీక్షించితే. 102

శా. ఎన్నాళ్ళీగతి మిణ్కనేముగు? వృథా యీ వేనునుంగూడి; యా
పన్నెల్ చిన్నెలు నీకు నాకు నెటు రావచ్చున్? యతిప్రాససం
పన్నంబయ్యు బుజార్తిదూరమగు కావ్యం బెన్న సాక్షాచ్ఛవం
బున్నట్లుండి క్రిమమ్ముగా సురుఁగు మాయోపాయముల్ వాయఁగన్.

చ. అకట! శతఘ్నియంచు నొకఁడల్లితి, వయ్యది పొల్లువోయెఁ ద
త్ప్రకటన నీకు నాకుఁ బరిభావము గూర్చెటెకాక పాయమై

న కతన వ్యాసముఖ్యుల మనంబులఁ గొండొకసిగ్గు గూర్చెఁ; నీ
వొకటియునేని నిల్పఁగల దున్నదె యందలి వెక్కిరింపులన్ ? 104

చ. ఆగలః బరాస్తపాశుపతమంచు లిఖించితి సిగ్గుమాలి పై
డిపుడలపైఁ "బురశ్చరణ" తాడన మక్కతనన్ ఘటిల్లె, నా
యపమతికూడఁ జాల కిపు డాయనతమ్ముని జిన్నవెంకనన్
బ్రివిమలచిత్తు దింపితివి పాదుకృతఘ్నగణమ్ములోనికిన్. 105

మ. జనకద్రోహియటంచుఁ జేరిలితివి వాచాలత్వమేపార వెం
టనె యాతండనృతమ్మునఁ గూడ* దది సంధానించు దౌర్గత్యమం
చని చెం బద్దెము; లంతతో భయముమై వాస్యమ్ము మూగయ్యె, నెం
దునకో తప్పదుఁ గూఁతలన్ గిలికి దీత్రోవల్ ముదంబిచ్చునే. 106

ఉ. *కట్టుచునున్నవారు గృహకాండము నారకమందు; నన్నమున్
బెట్టకతండ్రి నిల్ వెడలనెట్టినవాండ్రికునై, గురున్ దగన్
దిట్టినవాండ్రికై; యొకటనే మన ముండవలెన్ దురాగతం
బుట్టిపడంగఁ గూయఁ భవదుక్తులు సత్యములేని యర్భకా. 1

ఉ. తీసిరె యుంచినారలఁట! తీఱని గోతులు తండ్రి నాత్మయా
వాసమునుండి గెంటువలవాండ్రకునై; గురుఁ దప్పగూఁతలన్
గూసెడివాండ్రికై; యొకటఁ గూలవలెన్ మన మీవు వ్రాయునా
దోసమునిక్కమేని; యొటు ద్రోహము లూరక పోవు నర్భకా. 2

ఉ. చెక్కియయుంచినారలఁట! చిక్కని మేకులు; నీకు నాకుఁ బె
న్మక్కువ నంటఁగొట్టుటకు; మానరు మానుఁడటన్నఁ దండ్రికిం
దొక్కఁడు ద్రోహి, వేఱొకరుఁడో గురుపట్టున ద్రోహియౌఁగదా!
నిక్కము వారికిం దెలియునే నవి నన్ను స్పృశింప నర్భకా. 3

ఉ. నూతిరొ యుంచినారలఁట! నున్ననికత్తులు ముక్కముక్కలౌ
తీరునఁ గోతురంట! వెనుదీయక సత్యములాడువాండ్రియా
దూరసనన్ నిజం బపుడు తోఁపక మానదు, తండ్రి నింటికిన్
జేరఁగనీమియున్ గురునిఁ జెట్టులుగూయుటయున్ బయల్ పడున్. 4

చ. తెఱచిరొ పెట్టినారలఁట! తీవ్రదవానలభీకరమ్ములౌ
నరకములెల్లఁ దండ్రి భవనమ్మున నుండఁగ నీక త్రోయు సం

శా. శ్రీ సూర్యప్రభుఁడిచ్చు బత్తెములతో సిగ్గేది జీవింపఁగా
వ్రాసెం దేవుఁడు నీకు నాకు నొసటన్, బ్రారబ్ధ మిట్లుండె నా
యీ సాన్నిధ్యము వీడినన్, మనకు నేయే పాచితంబేని యే
మోసంబేని స్వయంకృతాఘములచే మూఁడున్ మఱెందేగినన్. 107

చ. నరకమటన్న నారయద వణం కుదయించెడి, నందుఁ "గ్రొత్త వే
ర్పఱచుచున్నవా" రనుచు వ్రాసె గురుం డనృతప్రలాపికిన్

కరుణను, దేశికుల్ దెగడుకట్టిఁడులన్ బడఁద్రోతురంట! యె
వ్వర మట కేగమో తెలియఁడు వాఁడు పరాత్పరుఁ డొక్కఁడర్భకా. 5

చ. నిలిపియ యుంచినారలఁట! నిస్తులశస్త్రపరంపరల్ దురా
త్ములకయి; తండ్రి నిర్వాడలఁద్రొబ్బుట, దేశిక బూతుఁగూఁతల
బలుకుట, నేర్చికొన్న కవిపండితులయ్యెడ ముఖ్యులంట! త
త్ఫల మనుభూతమానెడలఁ దథ్యము తేలఁగవచ్చునర్భకా. 6

చ. కలిపియ యుంచినారలఁట! కల్పెడివస్తువు దానితోడ, నే
యలఁతి పితన్ గృహాంగణమునావలికిన్ బడద్రొబ్బు, నింక నే
యలఁతి గురూత్తమున్ దెగడు నాయిరువాగునకై; తపంబువుల్
తలఁ బడునట్టి వేళఁగద! తథ్యము కానఁగవచ్చు నర్భకా. 7

చ. ఇహమున నెందఱేనిఁగల రిద్దఱదోస మెఱుంగు సాకిరుల్
నహి పరమం; దెవండు చని నారకముం గని వచ్చి చెప్పు ధీ
మహితుల; కిక్కతాన మనమంచియుఁ జెడ్డయు నిండె తేలుటల్
బహుజనసమ్మతం బగు సభాస్థలమందుకుఁ జాలునర్భకా. 8

ఉ. సూనృత ముజ్జగించి పెళుచుందవమున్ గడియించి పేర్చుదు
ర్మానమునన్ దురాగతపువ్రాఁతలు వ్రాసినయంత నేమగున్?
ధీనిధు లెందు లేరె! గుణిలింపరె నిక్కము! నోరు నొక్కరే!
పైననరే యపాత్రులని! వర్ధనముల్ వదరంగఁ బోయెనే. 9

శా. బహ్వాలాపములేల? కల్లనిజముల్ పాలించువాఁ డున్నచో
నాహ్వానించి స్వకీయలోకమున నీయాచర్చ గావింపఁడే?
కహ్వాచారులు డాఁగనేర్తురె? యటన్ గాపట్యముల్ నిల్చునే?
జిహ్వాచ్ఛేదము సిద్ధమా యెఱిఁగి భాషింపన్ బ్రియత్నింపుమా 10

దురితము నిక్కమేని యెటు దుర్దశ నీకును నాకుఁ దప్పునో
మొఱక! వృథాగ నేమిటికి మా మఱుగన్ దెగఁ జేసి లెదో గదా? 108

మ. ఎపుడో నాగక మేగుదెంచు నని నే నేద్వంగఁ బో, నద్ది నా
కిపుడే సిద్ధ మదెట్లటన్న, విను మాయీ దేశిక ద్రోహపున్
విపరీతస్థితిఁ జేసి నాయెడఁద కావేగంబు పెల్లయ్యె నె
ల్లపుడున్ వేసెడి మత్కృతఘ్నత మదాస్యం బంటి పీడించుచున్. 109

మ. గురుతన్ ద్రోయఁగఁ జాలినాఁడవె యవాకుల్ బల్చవాకుల్ శతం
బఱపన్ జాలితి గాని, యట్లైనుమి దాపై పైపయిన్ వచ్చు నా
నరకం బాఁగుటకూడ, నిప్పుడయినన్ నన్నా మహాభాగు పా
దరజమ్ముల్ దలఁదాల్పఁజేసి యెటులో ధన్యత్వముం గూర్పుమా. 110

చ. విటుఁ, డవివేకి, కాకవి, యవిజ్ఞుఁ, డనార్యుఁ, డనర్హుఁ డల్లవెం
కటకవి వానిఁ బూజ్యునిగఁ గైకొనకుండని నీవు సర్వదా
రటన మొనర్చుచుంటివి కఠింబు శ్రమంపడుచుంటి వక్కట
క్కట! యతఁ డట్టిడైన నగుఁగాక జగం బతనిన్ భజించెడిన్. 111

ఉ. "దీనిఁ బఠింపు" డం చొకఁడు, "దీనిఁ బఠింపకుఁ" డంచు నొక్కఁడున్
మానుగ శీర్షికల్ నిలిపి మందులపట్టిక లంపుచుందు; రె
ద్దానినిఁ జూడవద్దనిన దానినె చూచుట లోకధర్మమౌఁ
గాన నిషిద్ధవస్తువునె కాంతు రెఱుంగుదువో, యెఱుంగవో? 112

మ. ఉపకారార్థము పెండ్లిచేసె గురుఁ డోహో! వాఁగ వెంకన్న, కీ
వపకారమ్ముగ దానిఁ బొల్చెదవు ధైర్యం బెంత నీకున్నదో!
కపటస్వాంతుఁడ! "పెత్తనమ్మను మిషన్ గాఁ జేసె ద్రవ్యం" బటం
చపలాపించితి నీదు నాల్కకు నరం బావంతయున్ లేదొకో! 113

చ అతఁడు మహోపకర్తయగు నన్నపయిన్ దురితమ్ములాడె నం
చతికిన నీదురాగతికి నంతును బొంతును గల్గఁబోదు, నీ
బ్రతుకి కిటు తప్పఁగల్పనలు పన్నుట కేర్పడెఁబోలు; నీకు దు
ర్గతియెడ భీతిలేదు బహుకష్టము నిన్నిఁక విశ్వసించుటల్. 114

చ. "అనృతము కష్ట మిచ్చు, ఋత మన్నిట సౌఖ్యమునిచ్చు, దేవుఁడం
చు నొకరుఁ డుండె సర్వమును జూడఁగలాఁ డతఁ" డంచు నమ్మనా

జనుఁ జను విశ్వసింప, నిఁక 'సర్వము కల్ల' యటంచు స్వార్థముం
బనిఁగొని సంగ్రహించు నలపాతకి నమ్మినవాఁడు పాడగున్. 115

(అ ఱ వ మే కు)

చ. భయము జనించె నాయెద భవత్సహవాసమునందు; ధైర్యమే
మియుఁ గనుపట్టద "య్యఱవమేకు" స్మృతింబడె, నట్టు నన్ను ని
శ్చయముగ నీవు చేయునెడ శక్యమె దాఁటికొనంగ, నో దురా
శయ! విను మక్కథావిధము సర్వము దెల్పెద నీకు బుద్ధికై. 118

చ. అఱవయు నొండు విప్రుఁడు ధనార్జనకై చనిరంట! దేశముం
దిరిగి ధనమ్ము మిక్కిలిగఁ దెచ్చినవారఁట! మార్గమధ్యమం
దఱవకు జబ్బుచేసి తుద కాశ వదల్కొనునంతదన్కరా
నెఱిఁగి యతండు లోన నిటు లెంతయుఁ జింతిలసాగె నంటొగిన్. 117

మ. 'ధనమార్జించితి మెంతొ కష్టపడి యీద్రవ్యంబు దారాసుతుల్
దినుయోగం బది లేకపోయె నిది యీ దీనుండె సర్వమ్ము కై
కొను నావారలతోడఁ జెప్పఁ డెటులొక్కొ? వీని వంచించి నా
ధనమున్ వీనిధనమ్మునుం గలిపి మద్ధామంబునం జేర్చుటల్.' 118

చ. అని మదినెంచి యంతకభటావళి సన్నిధి కింకఁ గొంతసే
పున కరుదెంచునన్ సమయముం గనిపెట్టి స్వసన్నిధిన్ గనుం
గొనలను నీరు జాఱఁ దనకున్ వగఁజెందెడి మిత్రుఁ జూచి "నో
యనఘ! యిటేల చింతిలెద వాయువు శాశ్వతమానె యేరికిన్. 119

ఉ. ఎప్పటికేని దప్పనిదియేసుమి మృత్యువు దీని దాఁటువా
రెప్పుడుఁ బుట్టలేదు, మఱి యీపయిఁ బుట్టరు, పుట్టుజంతువుల్
తప్పక చచ్చుఁ, జచ్చినవి తప్పక పుట్టు, విచారమేల యీ
తిప్పలు బ్రహ్మముఖ్యులగు దేవతలేనియు దాఁటలేరుగా. 120

ఉ. కావున నన్ను గూర్చి యిటుగా విలపింపఁగనేల? నేనిదే
పోవుచునుంటి నాకునయి పుష్పకవల్లదె వచ్చుచుండె, నా
పై విడు మింకఁ బ్రేమ, ఋణబంధ మిదే తెగుచున్న దెంతయో
నావిషయమ్మునన్ శ్రమమువన్ బనిచేసితి వీవు కూరిమిన్. 121

ఉ. పారెను వైద్యునిం బిలిచి చక్కనిమందుల నీయఁజేసి, తిం
పారఁగఁ బథ్యమైనగతి నన్నముఁ గూరలు వండిపెట్టి, తె
వ్వారొనరింతు రింత సదుపాయము? నేను నిజమ్ముగా జపీం
దారుఁడ, రోగిఁ గాను, గుణధాముని నిన్నొకనిన్ గడించుటన్. 122

శా. దారాపుత్రులు దవ్యమున్ దినుటకే, దారిద్ర్యమో, రోగమో,
ప్రారంభించినయప్డు చూడరు సుమీ! ప్రాణ్ణుండ వీ వన్నియు
న్నేరంబోలుదు, నీకతాన సుఖినై నేఁ బోవుచున్నాఁడ, సం
సారభ్రాంతుఁడఁగామి నిష్ఠాకటి ప్రస్తావింతు నాలింపుమా. 123

ఉ. నా కుపచారమున్ సలిపినాఁడవు మిత్రుఁడ వంతెకాక స
ద్ధీకుఁడ విట్టి నీ ఋణము దీర్పకపోతినయేని నాకు నా
నాకమునందు రాఁగల మహాపదవుల్ ప్రణ్ఘంగురంబులౌఁ
గాక తిరమ్ము లెట్టులగుఁ? గద్దము చెప్పెద నట్లొనర్పుమా. 124

చ. ధన మొకకొంత యిప్పుడము దాఁచిన దున్నది యందులో సగ
మ్మున కధినేత నేను, జనిపోవుచునుండిన నాకు భాగమెం
దున? కది నీవ కైకొనుము, దుఃఖము నొందకు, మిందు లేశమున్
బనుపకుమీ మదీయులకు; భార్యయు బిడ్డలు నీకు నెక్కుడే! 125

ఉ. ఇంతుల కొప్పవేనిఁ బయి నెన్ని భవమ్ములో యుక్తికాని సం
కర్పించనలోక మేను జనఁగా ఘటియింపను; వచ్చు పుష్పకం
బుం దుదముట్ట రామి కిది ముఖ్యనిమిత్తము; మాఱు చెప్ప కా
కర్ణిందన మాఁగి యింక నొకకామము నాయది తీర్పఁగావలెన్. 126

చ. అది యేది యందువే, నిది రహస్యము వెల్లఁగ విన్ము: హంస లు
న్నదియును లేనిదిం దెలిసి యావిషయంబు వినిశ్చితమ్ముగా
నెదఁ గదియించి మేకొకటి యింతకుఁ బూర్వమె తెచ్చియుంచి నా
కది దిగవేయు మానసమునందు మతెవ్వరు చూడకుండఁగన్. 127

చ. అఖిల కర్మ మియ్యది, కులాచరణం బగు, మానరాదు నీ
వె... గ విఁకెన్నియో కలవ యిట్టివి దావిడులందుఁ జిత్రిముల్
గ... లు సమ్మతించినపరికారము మానఁగనేల? యెందుకే
ర్ప...చిరో వారు, నీ విటుకృపన్ సలుపన్వలె మానకెమ్మెయిన్ 128

ఉ. తప్పునకొక్కు మిప్పని, పదంపడి నాకిది కారణమ్ముగా
చెప్పటియట్లు జన్మమొక చేర్పడునో మఱియేమొ! యూరకే
చెప్పరు పెద్దలెయ్యవియు, శేముషి చాలక వారివాక్యముల్
తప్పదు రొక్కకొందఱ, అది ధర్మము కాదని నీవెఱుంగవే? 129

ఉ. కావున నామనోరథము కాదన కాదృతి సంగ్రహింపు మిం
కీవు పౌనర్భవుండగిన దింతకు మించి మఱొండు గల్గ, దీ
సేవను బూర్తిఁ జావెఱిఁగి చేయవలెంజుమి, యట్లు కానిచోఁ
జావునకా నిమిత్త మిది, సద్గతి కావయి నంతరాయమా." 130

చ. అని కడు మిత్రభావమది యంతయు నట్టిపడంగ నా కుక
ల్పనకుఁడు బోధసేయఁగ స్వభావవినమ్రుఁ డమాయకుండు నా
ననఘుఁడు లోఁడివిప్రుఁ డది యట్టిదకాఁ దలపోసి చేసెఁ జె
ప్పినను కి తప్పకుండఁ దన ప్రేముడికాని ముదమ్ము దీర్పఁగన్. 131

ఉ. పిమ్మటఁ గొంతసేపునకుఁ జేరితనివాసపుభూమి కాశవం
బిమ్ముగఁ దీసికొం చరిగి, రీతఁడు నింకొక కొండ అంతఁ గా
ష్ఠమ్మునఁ బెట్టునప్పుడు తటాలున మే కొకయుండు చూచెఁ బ్ర
ష్ఠమ్మన; వెంటనే ప్రకృతసంస్కరణం బది యాపి కోపియై. 132

ఉ. దగ్గఱనున్నవారలపుఁ దద్గతశంకువు చూపు నందఱున్
బగ్గున మండి 'యో చెవటి! పాతకి!' యం చొకపెట్టు లేచి 'యీ
యొగ్గితఁడే యొనర్చె' నని యేపడఁగం దెగఁగొట్టి న్యాయపుం
బ్రగ్గడతోడఁ జెప్పి రల పాఱులు వారని కాలు లూఁదఁగన్. 133

చ. అతఁ డెటు సేయఁగావలయు నంతయు సల్లొనరించి 'యోరి దు
ర్మతి! యిటు లేలచేసితివి మర్మము మాని వచింపు' మన్న, నా
హతవిధి! యున్న దున్నయటు లంతయుఁ జెప్పెను బూసగ్రుచ్చిన,
'ట్లితుకవు నీ కుకల్పనము' లం చధికారి తిరస్కరింపఁగన్. 134

ఉ. కాఁడు కుకల్పకుం డతఁడు, కాఁ డపకారియుఁ, గాఁడు లోభియున్
గాఁడు దురాశయుండు, కొఱగాని దురాగతు మాయమాటలన్
గాడఁగ నమ్మి యకారణిఁ గస్తికి నగ్గము గాఁగనై యసుల్
పీడె సమస్తయోగ్యులును 'వీని వధించుట యుక్తమే' యనన్. 135

ఉ. కానఁ గుకల్పనాపటిమ గల్గిన నీయెడ విశ్వసించుచో
హానికి నగ్గమౌదు నని యాత్మ వణంకు పుదయించుచున్న, దే
మైనను మంచిదే విడుతు నాదృతి నీపయి నింకఁ; బాముతో
నేనయఁ డేని స్నేహమున కీకొని మోసము నందకుండునే. 136

ఉ. తప్పఁ గుకల్పనల్ సలుపుదారియె తోరఁగ రాదు కాని యం
దెప్పుడు నిల్చునో, 'హితుఁడు నింకొకఁ' డన్న వివేక మేమి? యొ
క్కప్పుడు స్నేహమున్న యతఁడౌ, మఱియొక్కొకచో నరాతి; నీ
వప్పుడు నన్ను మాత్రము దురాశయ! యొప్పరికింప నేర్తువే. 137

చ. 'ఎఱుఁగమె కాలనేమి, నతఁ డెన్ని కుకల్పనలం బొనర్చి పా
డఱె! నటులే యడంగు వని యందఱు కల్పన లెన్నరాద; యీ
యఱప దురాశయుండయి, దురాశ హితుణ్ మృతుఁజేసి ద్రవ్యపుం
బరణి సమస్తముణ్ దనదు భార్యకుఁ జేర్పఁగఁజూచె నేకదా. 138

ఉ. మృతి వృథగా నతం 'డఱవమేకు' కతమ్మునఁ గాంచెఁ గాన సా
మెత యిది లోకమం 'దఱవమే' కని యెల్లరుఁ జెప్పికొందు, రా
కత నఱ వొక్కఁడే, యిచటఁగా దిటు, లిర్వుర మర్వవారమే
కృతి కొనసాఁగనీయఁజుమి! కృతిప్రమథక్కని నీవు పొక్కినణ్. 139

చ. అఱవ యొవర్పు హేసువున నట్లిపకీర్తికి జాతి సర్వముణ్
గుఱియగుటయ్యెఁ గాని యిటు కొండొకశాఖయుఁ జేయవచ్చు; ము
ష్కరుఁ డల కాలనేమియుఁ గుకల్పకుఁ డేకద! వాఁడుఁ గూడఁ దా
నఱవ యనంగ వీలగునె? యందఱయందును నుండుఁ దుష్కృతుల్. 140

ఉ. కానఁ గుకల్పనాపటిమ గల్గినవానిని జేరరాద, య
వ్వానిని జేర్పరాద యని వాక్కొను టేయనుచితంబు; నీవలె
న్నేనొక యర్వనయ్యు జననింద్యపుఁ దోవలు త్రొక్కనేర; నీ
చే నెటువంటి తప్పయినఁ 'జీ' యనకే రచియింపఁగాఁబడున్. 141

శా. ఎన్నో కూసితి తప్పఁగూఁతల, గురుం డెన్నేని సైరించు; నా
వన్నెల్ నోరికి లందు లాడుటయు సంపన్నుల్ మదింబెట్టమిన్
ముస్నేఁదుం గలఁ బట్టిదే, యాఘు మొగిన్ బూర్ణంబు గావచ్చె, నే
బన్నం బున్నదొ? యిప్పుడేని గురునిం బ్రార్థింపఁగాఁ జెల్లదే. 142

తే. గీ. "విష్ణుదేవునిఁ దిట్టిన వెంకటేశుఁ
దిట్టినట్లగు" నని సుంత తెలియు నీకు
వేంకటేశునిఁ దిట్టిన విష్ణుదేవుఁ
దిట్టినట్లగునని కూడఁ దెలియవలదె? 143

మ. అటు లొక్కించుక నీవెఱుంగుదువు దుర్వ్యాహారముల్ తొల్లి వెం
కటనేతన్ గుఱిసేసి ప్రేలఁ, దది యజ్ఞానప్రయుక్తంబ; యం
తట వస్త్వైక్యము దేశికుండు తెలిపెన్ దానన్ గనుల్ విప్పి చె
ప్పుట కొం డుత్తర మబ్బుమిన్ వృథగ వాపోవన్ ఫలంబున్నదే. 144

శా. విష్ణుం డెవ్వఁడొ వేంకటేశుఁ డతఁడే, వేయేల? రాముండునున్
గృష్ణుండున్ మఱి వానిలేశములె, నీ కీజ్ఞానమే యున్నచో
జిష్ణున్ వెంకటనేతఁ దిట్టెదవె, సీ! సీ! పండితమ్మన్యా! నీ
తృష్ణాతంతువు పూర్తిగాఁ దునుటకు కాలిట్టే నిమిత్తమ్ము రా. 145

ఉ. వెంకటనేతపై నకట! వేదము నీవువహించి తిట్టు నా
పంకము చూచి నాయెడలు బస్సున మండెదె, దేనుగూడ నా
వెంకటనామధారి నని వీడెడినై తలపోయనైతి నీ
బొంకులు సర్వమున్ జెఱచెఁబో! గురుఁ, డెంకటు నోరు విప్పెనో? 146

తే. గీ. విగ్రహారాధనమునందు వెలయుపస్య
మొక్కఁడేనియుఁ ద్రిప్పలే కుఱక "వాజ
కూఁత" లని నీవు మిణికినఁ గూఁతలగునె,
"గీతి" లని వాని నైదుష్టనేత లనరె! 147

ఉ. నీవల వెంకటేశు నెటు నేరక తిట్టితి వట్లు కృష్ణునిన్
వావిడువందు దేశికుఁ, డుపాస్తనయు న్నను మేలుకొల్పఁగాఁ
గ్రొవ్విన యొకింత చూపి "యిటు దూఱిన దూఱఁగవచ్చు" నందుఁ గా
దే వెఱవున్ గనంబఱచెఁ దేఁకువ నీవలె నొజ్జ పీడునే? 148

ఉ. అతని తేఁకు వేమి, మతి యయ్యవఘాత్మ నుపాయమేమి, వా
క్చాతురియేమి, నామనము సర్వ మెఱుంగు నెఱుంగ వీవు, నీ
చేతము మాత్ర మాతఁడు గ్రసించుట గంత మటంచు సారెకున్
భీతినిగొల్పు నక్కఁ తనఁ బ్రేలెదు దూరమునందు డాఁగుచున్. 143

శా. ఎన్నో కొన్నిదినాల శిష్యుఁడవు నీ కట్టుల్ గురుస్వామి యం
ద్యన్నై పుణ్యము వోల్చు వాగ్గరిమ చిత్త మ్మెక్కు? నా కప్పుడున్
దన్నై పుణ్యమె జ్ఞప్తిలో మెలఁగు, సంతర్వాణిమాన్యంబు కా
కున్నన్ లోకము మెచ్చునే యరక నీ "హూహూ" లతోఁ బోయెనే!

మ. ఎవనిన్ దేవుని దిట్టఁగాఁ బగదటంచే బోధగాపించె నో
యవివేకీ! యల "విగ్రహార్చనమునం"; బంధత్వము న్వీడు, మ
య్యవి పద్దెమ్మలో? లేకరత్నములో ? నీవజ్ఞుండవై పోక త
త్కావనమ్ముం గని బుద్ధిగల్గి మనుమీ గర్వంబు చాలింపుమీ. 151

శా. నీ తండ్రిన్ మదినెంచు మమ్మహితుఁ డీనిన్నెట్లు సైరించుఁ ద
చ్చేత మ్మెవ్వడు దేవతార్చనపయిం జెన్నారు, నపూజలే
కే తా నెన్నఁడు భక్తిగై కొనఁడు "నీ వీలాటిదుర్మానివై
పో" తంచున్ మదినెంతగాఁ బొగులు నా భూదేవవర్యుం డకే ! 152

ఉ. నీ తలిదండ్రులే మదిని నీదు దురాగతి రోయుచున్నచో
లాఁతులు నిన్ను మెత్తురె? తలంపు మెదన్; జలమున్ గుదింప, మ
య్యో ! తగుమానిసింబలెనె యూరక "భారత" మంచు వ్రాఁతు; నీ
కూఁతలు రోఁతలై బుధులకున్ వెగటయ్యెడి నేమి సేయుదుర్ ? 153

శా. స్నానంబున్ బచరింప వెన్నఁడును సంధ్యన్ వార్ప వేనాఁడునున్
ధ్యానుంజూడక దంతముల్ గడుగ వహోజ్ఞత్వపర్యాప్తదు
ర్మానిన్ గాఁకరపత్రిలోన నిను సమ్మానించువాఁ డొక్కరుం
డేనిన్ గల్గిన వాని పేరు సెపుమా? యేనేగి ప్రశ్నించెదన్. 154

ఉ. అక్కట! వేదులాన్వయమునం దుదయించిన నీవు పొద్దు జా
మెక్కనమీఁద 'బ్రి' ష్షాకటి యెంగిలిచే కరమందు నూని మి
న్నెక్క పొగంబుఁ గద్దుటకు నేవగుపొందినవార లెందఱో
యక్కటికమ్మమై నుడివినట్టినుడుల్ విని యేడ్తు నీకునై. 155

శా. నీదుశ్చేష్టల నాఁగనేరక భవన్నిశ్శ్రేయసాకాంక్షి దా
యాదపేర్మిని నీదుతండ్రి మదుపాధ్యాయున్ సదా కోరు 'మీ
కీదుశ్శీలు క్షమింపఁగావలయు న న్నీక్షించి' యం చీవు నీ
వాదార్థంబు సుమేరుశాస్త్రి నడుగన్ వ్రాతుచ్చుఁ దల్లమ్ముగన్. 156

శా. లేదా, తండ్రినె పోయి యడ్గు మఱి డేలీలన్ బ్రసంగించునో?
చే దెవ్వారికిఁ గాఁడు పుత్రకుఁడు తచ్ఛ్రేయోర్థులై వార లే
యేదైన్యమ్మున కేని పాల్పడుటలేదే? చూడమే? యట్టిచో
నీదౌర్గత్యము వాప నీపిత ప్రయత్నించవన్ బోసంగుండు నే. 157

ఉ. పొట్టకుఁగా నపాత్రమతముం గొని దేవుని దిట్టు పాపపుం
గుట్టవు నీవు గావుటకుఁ గోవిదుఁడౌ జనకుండు మోద మె
ప్పట్టునఁ బొందు? "వీఁడు కులపద్ధతిఁ గర్మమొనర్చునంచుఁ దా
నెట్టులు నమ్మె నౌర! భవదేకతనూజు నిటుల్ పొనర్తువే. 158

మ. పరమాపాత్రుఁడవైతి నీకతన నాప్రారబ్ధ మిట్లుండె, భూ
వరుఁడేని న్నిను మంపలించునన నీవార్తల్ గనం డాతఁ డ
గ్గురువర్యుం డొనరించు గీరతములోఁ గొంతేనియుం జూడ నీ
దురితమ్ము స్పృపుఁ డాఁగుఁగాని యదియున్ దూరంబ యాతనికిన్.

ఉ. "వేంకటరామకృష్ణు" లను పేర్వినవచ్చినమాత్రనే కృత
ఘ్నాంకము జ్ఞప్తిలోఁ దవిలి యందఱు నీ యనిగోయుచుండి కి
పంకము నీఁగఁగావగు నుపాయము శ్రీగురుపాదసేవ గా
కింక మఱొండు లేదునుమి యెన్నివిధమ్ముల నెంచిచూచినన్. 160

చ. గురు నలవారు "తిట్టి" రని "కొట్టిరి" యంచని యేవో కొన్ని తుం
టరు లెదో కారణాంతరమునన్ సృజియించిన తప్పుఁగూఁతలన్
దురిమిన పత్రిక న్నడిపి ద్రోహము నీఁగఁగఁజాల; మంత నే
గురుత దొలంగునే? యఘము గుప్పి జెగడ్పడఁజేయకుండు నే? 161

శా. సిగ్గొక్కించుక నీకు లేదుగద? "సీ! సీ!" యంచు లోకుల్ సదా
యొగ్గుల్ వల్కిన లక్ష్యపెట్ట వరరే! యేనీచులో యీసుమై
దగ్గుల్ దగ్గిన వాని నూఁతగొని యీఁదన్ బోదు సంద్రింబు, నా
కగ్గిన్ మ్రగ్గినయట్లు, గొందఁబడినట్లై డెంద మల్లాడెడిన్. 162

మ. ఎవరో కొందఱు నిన్ను మెచ్చి గురు నెంతే దూఱిరం చేవియో
యవివేకోక్తులు చూపె, దేశకుఁడో యట్లన్నమాత్రన్ బహు
స్తవనీయంబయి చెల్లెనే కురుకులాధఃపాతమూలమ్ము దు
ర్వ్యసనాయమ్ము దురోదరమ్ము బహుళాపత్కారి కాదయ్యెనే. 163

మ. జగదేకస్తవనీయు నండతనయున్ శస్త్రాస్త్రవిద్యాబ్ధిపా
రగు గాంగేయు, దురాగ్రహమ్మునఁ దృణప్రాయమ్ముగాఁ జూచి బల్
పొగరుం గూఁతలు గూయలేదె శిశుపాలుం; డందు కే తోఁడులో
"తగు" నం చాడరె? వాని శీర్ష మటుపైఁ దక్కించి యీఁగల్గిరే? 164

ఉ. బండతనమ్మునన్ మన [illegible]డవాకులుఁ గూసి దాన "బ్ర
హ్మాండము మున్గిపోవు" నని యార్చుచుఁ బేర్చుచు "వంటయింటిలోఁ
గుండలలోన గజ్జములఁ గొట్టిన" మీసమె కాదు, వారివే
లొండునుగూడ నూడ దయయో! మఱిమాలు ప్రసంగ మేటికిన్. 165

చ. కొలఁది యెఱుంగకే "మురికిగుంట" గలంచిన వారు వార, ల
వ్వల నది చిమ్మ క్రిమ్మికొనె వాసన "లోసరిలుం" డటంచు, నీ
తెలివికి నెంతయేడ్తు నది తెచ్చుక నెత్తిని రుద్దికొందు, వి
ప్పలు కలవారు వల్కిన "సెబా" సను లోకము, నిన్ను 'సీ' యనున్ 166

చ. మొదట "రిజిస్ట" రుత్తర మమోఘము నంపిన వారెవా? రదే
కదపుటయౌనుగా కిఁక నొకం డెటులా? నదిగాక వారలన్
గదపుట కున్నదే మన కొకానొకబీజము? వారికుండెఁ గా
కిది పసిబాలుఁ డే నెఱుఁగు నేటికి సామెత నెత్తిలోకదా. 167

ఉ. కాలను బోవుదాని నెసకమ్మున నెత్తిని రుద్దికొంటకే
గోలతనాన నమ్మురికిగుంటను ద్రుంగిరి, విట్టి నీ వచో
జాలికతావిలాస మది భావిగతిన్ దలపించెదున్, జెడుం
గూళల కెందునున్ "మురికిగుంటలె" కా పరమందు గమ్యముల్. 168

చ. కడపిరి వారలే మనలఁ గశ్మలచిత్తుల దుష్ప్రమత్తులన్
బదపడి "కెందునున్ విడిచి" వారికి నుత్తర మిచ్చి యుంటి, మా
మద మది రోసి వెంబడిసె మద్గురుమూర్తులు పూర్తిగా వృథా
వదరు లడంపఁగా "సభకు వత్సలు రండు" ని పిల్చి రెడ్తిలన్. 169

ఉ. అందుకుఁ జాలలేమి జగమంత యెఱింగె, భవద్హృదంతరం
బందును నాహృదంతరమునందును గల్గిన భీతి తోఁ డెఱుం
గుం, దన పిన్నతల్లి మనకుం గబురంపిన నొజ్జ వచ్చునం
చుం దలఁకొందిగాదె యొకచో మన మిర్వుర మప్డు ద్రుగ్గుటల్? 170

ఉ. ఎప్పుడు దేశికుం డచటి కేగఁనుడుల్ వినవచ్చె నప్పుడే
తప్పె మొగమ్ములన్ దలిపి తల్పులు మూసుక లోనఁబ్రుంగుటల్
చొప్పడె, దీనికై మదిని శోకమునంతగఁ బొంద నేను; నీ
విప్పుడుగూడ వారలకు "నీశ్వరవేర్లమె" యంట కేడ్చెదన్. 171

ఉ. ఎవ్వరో యేల నీకొమరుఁడే యనుకొ 'మ్మటకెందు కేగలే
దవ్వ కృపాఖ్య చెల్లమ సభార్థము పెట్టెఁగదా' యటన్నచో
గవ్వల మేనుడి నొన్నడు వఁగాఁగలవో? వచియింపు మూరకే
చివ్వను బెంపఁగా నుడుకుఁ జెన్నఁటి కూఁతలు గూయఁ బోయనే. 172

శా. "ఆరామద్రివిడాన్వవాయవనదావాగ్నిస్ఫులింగ" మ్మటం
చా రాజార్పితుఁ దిట్టఁబూనితివి నీయజ్ఞాన మేమందు? నా
ధీరుం డక్కటతనన్ జెడందలసుమి, యా తిట్టేర్చు నిన్ను న్ననున్
నో రెట్లో తెగజార్చె దారయవు క్రిందున్మీదు నుంతేనియున్. 173

మ. పరమప్రీతిగ నొప్పునట్టి యల శ్రీపాదాన్వయాంభోధిశీ
తరుచిన్ గృష్ణకవీంద్రు వెంకటకవీంద్రద్వేషిగా నెట్టులో
యటపన్ బూనితి పంతమాత్రముననే యాయిద్దరున్ లోఁ బర
స్పర శత్రుత్వము దాల్తురేమి యవురా! చాతుర్యపర్యాప్తతల్. 174

ఉ. ఎంతటి పేర్మియున్ మఱియు నెంతటి గౌరవముండకున్న ధీ
మంతుని మద్గురూత్తముని మన్ననమైఁ గని "శిష్యుఁ" డంచు స
త్స్వాంతుఁడు కృష్ణమూర్తికవి భారత మాత్మకృతంబు నంపి "నీ
స్వాంతము వ్రాయుమీ" యనునె? శత్రుత యేగతి నిర్వచించెనో.

మ. మనకర్మ మ్మిటుకాలి దేశికునిపై మాన్యేతరాలాపముల్
పనిగా నేర్పడెఁగాక లోకమున నేపాపాత్ముఁడున్ జేయఁడీ
పని, దుర్మార్గతకున్ గడంగితి మపభ్రంశమ్ములంగిల్కి వా
రని దుర్వారకఘోరకూపమును జేరంబోవుచున్నా మహో. 176

చ. "అల భుజగేంద్రుతోఁ జెలిమి యాతనికిన్ జెడె" నంచుగిల్కి, త
ద్యలఘునకున్ గురూత్తమున కర్మిలి మెండుగ నున్నవార్త వ్యా
నులఁ గనుఁగొమ్మ తెల్పెదరు చూచినవారట వారు సర్వ; మెం
దులకు వృథాయసత్యములు నోటికివచ్చినయట్లు పేర్చెదో! 177

చ. అల భుజగేంద్రుసన్నిధికి వ్యాసమనీషియు మద్గురూత్తముం
డెలమిని బిల్వనంపఁబడి యేగిరి యప్పురి నొక్కనాఁడు ప్రా
జ్ఞులుగల సత్సభాస్థలిని సూరులు మెచ్చ నుపన్యసించి ర
వ్వల నదిపత్రికన్ గని యపారసుదమ్మును గంటి నే నొగిన్. 178

శా. ఈ వెవ్వారికిఁ గొమ్మ లున్నవని యిం కేనాఁటికిన్ లేవటం
చేవో తప్పుడుఁగూఁత లార్చితివొ యీ యాగజ్ఞు లాపత్రికా
భావం బూఁడ్చెడి, నోఁనొక్కెడి, కృతఘ్నప్రాగల్భ్యముల్ చచ్చు వి
ద్యావైశద్యము హెచ్చుఁ, గస్తురి తుల్ దాఁపంగ గూఁపెట్టెవో. 178

ఉ. పగ సాధించుమగాక దేశికుఁడు విద్వత్త్వాపరిసంగమ్మెటో
దిగఁద్రోయన్ గమకించి యేవిషయమో తేఁ; దీపో యేతప్పుడుం
బోగరుంగూఁతలో కూఁతు వయ్యఁపి కృతఘ్నపో మ్మెయి న్మాలమా
దిగలున్ రోయు కృతఘ్నతాగ్నమున నన్ దేలించి సాలించెడిన్. 179

చ. మన గురుతో నెదుర్కొనుట మాన్యతగాంచెను గొప్పరమ్ము శా
ఖను గలవారిచేనయినఁ; గర్మము కాలుటతప్ప లేకపో
యెను మన కెందు గౌరవ; మహీనుఁడు ఁడుకత మెట్టులో
తిని భరణమ్ము గొన్ సుదతి తీరున నుండఁగ ధాత వ్రాయుటన్. 180

మ. గురుఁ డూరేగిన నేగి రొండొకయెడన్ గొప్పింపువాఁ; డొజ్జ బ్రి
హ్మరథస్థుండుగ నెందొ బ్రిహ్మముం దవ్వారు నూరేగి; రె
వ్వరికిం గాని యఘమ్ము నంబడి వ్యధా వాపోవుచున్ బొట్టకే
భరణమ్మో గొను కొండుదక్కనొక సౌభాగ్యమ్ము నీకబ్బెనే? 181

మ. నృపుఁడేని న్మన కట్టియుత్సవములన్ జేయింపఁ, డేమన్న, దు
ష్కపటంపు న్మనవర్తనం బఖిలముం గాకున్నఁ గొంతేని భూ
మిపుచిత్తమ్ము స్పృశించియుండెడి నెటో మేపించుఁ గా కిట్టిపా
పపురుశ్శీలుర కేమటం చితరసౌభాగ్యమ్ములన్ గూర్చెడిన్ ? 182

మ. మన కేలాభము లేకయున్నను జగన్మాన్యంబు శ్రీదేశికా
గ్రణివాగ్ధోరణి వెంటనంటి మనవక్రింపున్నడుల్ గోవుపా
లను గల్పంబడు గేదెపాలగతి వాలాయమ్ము గ్రాహ్యంబులై
చనుఁ, గీలాభమ చాలుఁ బ్రాజ్ఞు లిటులే శంకింతు రస్మద్గురున్. 183

సింహము, ఎలుక.

చ. అఱచెద వూరకే గుహనియంతరమున్ గనలేక, యెట్లు నీ
యఱపు లతం డడంపఁగలఁ? డాతని కంకవు మూల డాఁగ, దం
దఱు "భగ" యన్నను విన వు, దంభవచోరచనావిశేషముల్
గురిసిన నెవ్వఁడేమి; యనుఁగున్ గుహఁ జేమియొనర్ప నేర్చెడిన్. 184

తే. గీ. క్షుద్రుఁడగు శత్రు వొక పెద్దశూరునకుఁ ద
టస్థముగు నేని యది దురవస్థ వాని
కప్ప దుపాయమ్ము క్షుద్రున కట్టిక్షుద్రు
నప్పగించుటె యని పెద్ద లనఁగ వినమె. 185

చ. కలదొక సింగ, మయ్యడవి యొకానొక యద్రిగుహన్ వసించు, నం
దలి యొక లాఁగఁ జేరి సతతంబును సింగపుజూలు మెల్లఁగా
నెలుక యొకండు పీఁకికొని యీమృగరాజున కొంకకుండ న
క్కొలనఁగలట్టి లాఁగకు నొసఁగెన్ జనుఁ జిక్కఁ దదన్నిశాంగులన్. 186

శా. హర్యక్షమ్ములవానిఁ బట్టుటకు నిత్యమ్మున్ బ్రయత్నించుఁ ద
ద్ధైర్యస్థైర్యములున్ బ్రతాపమును గర్తస్థాయి యాయెల్కపైఁ
గార్యం బింతయుఁ జేయవయ్యె; నలసింగం బింతకన్నామయ న
శ్చర్యల్ సల్పఁగఁడంగు నాయెలుక నిచ్చల్ బొంచొచ్చెగిన్ బీఁకుచున్.

ఉ. ఎంతయు జాగరూకతనె యయిన్ మృగరాజలపాడునెల్కకై
పంతముఁబట్టి మేలుకొని పట్టుదమంచుఁ దలంచి పొంచుఁ; ద
త్స్వాంతము గుర్తెఱింగి యది యల్లన గన్నమునంద యుండు, నొ
క్కింత కనుల్ మొగుడ్ప నలయెల్క వెసన్ గృతకృత్యమై చనున్. 188

ఉ. పిమ్మట నొక్కనాఁడు గుహ వీడి మృగాధిపుఁ డొక్కవృక్షమూ
లమ్మునఁ గూరుచుండి తనలావు సమస్తము చింతఁజేసి "నా
గమ్ములఁ గూల్చుకన్నఁ, దురగమ్ములఁ జీల్చుటకన్న, నక్కరం
గమ్ములఁ జీల్చుకన్న, నెలుకం గని పట్టుట చాలఁగష్టమా." 189

చ. అని "యిది యేటిమాట, తనయంఘ్రితలమ్మున ముల్లు గ్రుచ్చుకో
గునపము పెట్టి తీయుటొనఁగూడునె, నూదినె కాక, నీచ శ

తుఱిన కొకనిచు నేర్పఱచి తుఱిల్లడఁగించుట యుక్త" మంచు గ్రి
క్కునఁ దలివొంది యెల్కకయి కొండొకపిల్లిని దేఁదలంచుచున్. 190

చ. అది యొచటన్ లభించుననువంతఁ గనంబడె వృక్షకోటరా
స్పదమగు పిల్లియొక్కటి, కృపన్ మృగరాజము దానిఁ గాంచి "నీ
వద ననుఁ జూచి భీతిగొననేటికి? వృక్షము డిగ్గి రమ్ము నే
మదగజభక్షకుండ నవమానమెఱుంగనె? నిన్నుఁ జెందునే! 191

శా. నీతో నొండొకకార్య మున్నయది యంతేవాసివై మద్గుహన్
జేతోమోదముమై వసింపుము భవచ్చిత్తానుసారమ్ముగా
నాతో నుండఁగవచ్చు భుక్తి సతము న్నాపంక్తి భోనేతుగా
కీతంటా లేక నీకు నెందుంకు సర్వైశ్వర్యమ్ము నీ కిచ్చుటన్. 192

చ. పని యది యెట్టిదన్న విను పర్వతపుర్గుహ నానివాస, మం
దున నొక కన్నమందు నొక దుందగపుర్ జెడునెల్క వాసమున్
గొని వడిరేయి నే నిదురఁగూరిన యప్పుడు మెల్ల వచ్చి గ్రి
క్కున మెడబొచ్చు నోటనిఁ గొఱంచుఁ జనున్ దన లాఁగలోనికిన్. 193

ఉ. పట్టుదమంచు యత్నము నపారము గా నొనరించినాఁడఁ, గ
న్పట్టదు, లాఁగలోన నొకపట్టున నెట్టన డాఁగియుండుఁ బై
తట్టున కేగుదెంచియును దబ్బున లాఁగకుఁ బోవు; నంతలోఁ
బట్టుట కీవు నేర్పరి వుపాయము నీయది నే నెఱుంగుదున్". 194

చ. ఇటు నుతియించి పిల్లి నెటులేఁ దనచెంకగ సంగ్రహించి య
క్కటికము మీఱఁ బెంచు చలకన్నము దాపునఁ గాపు వెట్టి వె
వ్వటివలెఁ గాక సౌఖ్యముగఁ గన్నులనిండను నిద్రగొంచు న
య్యటవిచరాధిపప్రవర మా గుహఁ గాలము పుచ్చునంతటన్. 195

మ. తనదుర్దర్పమడంచు పిల్లి యచటన్ దానుంట గుర్తించియున్
దివ నాహారముఁ దాగ్రివ నీ రొదనమిన్ దేహమ్ముఁశుష్కించి నె
ట్టన నెట్లో చననెంచి యాయెలుక బైటన్ రా వెసన్ బిల్లి చ
ట్టనఁ బట్టెన్ దిగమ్రింగె; సింగమది వేడ్కన్ గాంచి యగ్గించఁగన్. 196

ఉ. కావున నీచశత్రునకుఁ గావలె నీమఁ డొకండు, సింగపుర్
లావది యేమిచేసె నలలాఁగవసించెడి యెల్కమీఁద? న

ల్లే విను నీవయిన గురునియేడ్తెంబయిన బనిసేయలేద, నీ
వేవియు తప్పంగూడత లోకటేగతిం బ్రేలెదు నెగ్గెలుంగమిన్. 197

శా. "రంతుల్ మాను" మటంచు మిక్కొదవు నీరంధ్రవివేకాన్విత
స్వాంతు న్నిన్ను నన్ను సత్సభకు సిద్ధ్వన్ జేసి యస్మత్కృవా
గ్వాంతుల్ మాన్చి విరోధభావ ముడిపి పై వాత్సల్యమున్ జూపి ధీ
మంతుల్ మెచ్చ ననుగ్రహింపుమనుట ! యీమర్యాద లాలించితే. 198

శా. రంతుల్ మానఁడు తిర్పతిప్వెంకఁడు నీరంధ్రవివేకాన్విత
స్వాంతభ్రాంతనిరంతరావృతవచఃపరిక్రాంతదుష్కల్పనా
ధ్వాంతక్రాంతకుకావ్యనశ్వరవిదీవ్యద్భవ్యతేజోంచితా
హంతాదంతురవాక్ప్రకాళికల నీహామ్మార్ప కేనాఁటికిన్. 199

శా. రంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు ధీరమ్మన్యతాసిద్ధత
స్వాంతాత్యంతదురాగతప్రణవచాచారవాచాటకా
చాంతానంతకృతిప్ర తాభరసురాసర్వస్వనిర్వాపణ
ధ్వాంతుల్ కొండొక వృద్ధిచేసి మొగముల్ వాడింప కేనాఁటికిన్. 200

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు వికాంతాఖిలాశాంతరై
రంతర్వ్యాప్తిప్రభాసమగ్రకవితారాజ్యంబు పాలించు ధీ
మంతున్ దేశికు మాఱునాడిన ప్రపన్నంపుస్థితుల్ వోవఁ ద
త్క్రాంతాంఘ్రిద్వయి మీశిరంబు లిరవొందన్ జేయ కేనాఁటికిన్.

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు సారగ్రాహివిద్వన్మన
శ్చింతాధాయితధాకృతాసుకృతరాశీభూతవాగ్జాతస
ద్ధాంతాలంకరణైకతానకవితాధార్ష్యంబుసంజేసి గు
ర్వంతస్తాప మొనర్చు నీచరిత మేపన్ జేయ కేనాఁటికిన్.

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁ డనర్ఘగ్రావభూమీనట
త్క్రాంతుద్వేషిశిరస్సమానరసికల్లోలలోలార్భ
సంతానోపమచాయధారకవితాసంతోషితాశేషభూ
కాంతాస్థానచరున్ గురున్ జెనఁకుపాపం బాప కేనాఁటికిన్.

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు రారాజద్వశఃకన్యకా
సంతానాయితభూమిపాలకసదాస్థానంబునం దుండియున్

జింతాకంతయుఁ లేక పౌరుషముతోఁ సిగ్గుఁ బిసర్జించి యా
త్యంతాసభ్యములాడు కాకవుల కార్యం బార్ప కేనాఁటికిన్. 204

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు సర్వజ్ఞత్వభృదాస్థానశు
ద్ధాంతస్థానచిరప్రసాదితయశ స్సన్వీసదోవాసనా
క్రాంతక్రాంతయశః ప్రభూతకవితాసామ్రాజ్యసింహాసనా
క్రాంతుఁ దేశికు దూఱు మోఱకుల పొంకం బార్ప కేనాఁటికిన్ 205

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పర్యాయాదృతానేకసా
ధ్వంతేవాసికృతావధానసమయవ్యాఖ్యానవిఖ్యాపితా
శాంతస్థాయియశః ప్రసూనకవితాసౌందర్యరాజద్గళో
పాంతుఁ దేశికుఁ దిట్టు కట్టిఁడుల గర్వం బార్ప కేనాఁటికిన్. 206

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నిర్యన్మాత్రధురీహూత స
ర్వాంతర్వాణివరేణ్యపూతరసనాధారాదరోదాహృతా
వంతశ్లోకరసోరుపద్యరసపానాప్లాయిసాధుస్తుతో
దంతుఁ దేశికుఁ గూర్చి వ్రాసిన యసత్యాల్ మాన్ప కేనాఁటికిన్. 207

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు పారంపర్యసంప్రాపితా
చాంతామేయరసప్రసిద్ధకవితాసౌకర్యసాఫల్యకృ
ద్వాంతాసంఖ్యనవప్రబంధపఠనవ్యాప్తత్రిలింగాభిధా
నంతుఁ దేశికు నొంచువంచకుల పొం గార్పింప కేనాఁటికిన్. 208

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు నిర్లజ్జావలేపుల్ వృథా
హంతాదంతురితాంతరాత్మకు లసత్యాలాపమూలాత్కురుల్
భ్రాంతుల్ దుష్కవితారసజ్ఞులగు మూర్ఖశ్రేణి ప్రత్యర్థులై
గంతుల్ వైవఁగ వారిగంతు లణఁగాఁగం జేయ కేనాఁటికిన్. 209

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు మార్జారాభియానాదృత
స్వాంతంబౌ గజమట్లు కత్తృణము గాల్పం బూను కాలాగ్నియ
ట్లంతేవాసికృతాపరాధజనితాహంకారుఁడైపోరు ది
గ్దంతిన్ దేశికు వేఁడఁబోని ఖలకృత్యం బార్ప కేనాఁటికిన్. 210

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు ప్రారబ్ధాతిరేకమ్మునన్
గొంతేరమ్ములు ముందు కయ్యమునకున్ గూకట్లు జాడించి శా
సంతైసం దర్పబలేక పాఱుదురుగా కవ్వారిఁ బాకాలయా
శ్యాంతస్థాయుల బైట కీడ్చి పదరుల్ మాయింప కేనాఁటికిన్. 211

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు దుర్గర్వప్రకోపమ్మునన్
క్షంతవ్యమ్ములు గాని నేరములు లక్షల్ సేసి యాపిమ్మటన్
గంతవ్యంబు నెఱుంగలేక మనమున్ గంపంబు వేధింపఁగా
గ్రింతల్ దూఱియుఁ జేరులువాంఛ వస గంగంగల్వ కేనాఁటికిన్. 212

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁ డనిర్వాచ్యప్రభావోల్బణా
క్రాంతానేకశతావధానకవనప్రారంభవేళాకృతా
త్యంతస్తోత్రసముత్సముత్కహిమపత్యన్యాపయోగణ్యకృ
త్యాంతున్ దేశికు నల్వఁ గొల్వని యకృత్యంబాగ్ర కేనాఁటికిన్. 213

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు సారస్వజ్ఞుచే గ్రంథమున్
సాంతంబున్ జదివించి యందలి యసత్యాలాపముల్ చించి మీ
చెంతన్ మీకృతులందు గోమయపయస్సేకంబు చేయించి భూ
కాంతాస్థానములందుఁ దద్యశముఁ బ్రాకంజేయ కేనాఁటికిన్. 214

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు స్వారాజేవియుం బౌరుషా
క్రాంతంబైన మనమ్ముతో సతతముం గాల్ద్రవ్వ మాతోడ స్వ
పాంతంబందో మఱెందో యొక్కసభఁ జేయంజేయ మీ మా కవి
త్వాంతర్యమ్ములుచూపి మీపొగరు మాయన్ జేయ కేనాఁటికిన్. 215

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు సంరంభమ్ముతోఁ ర్ధితా
హంతావేగముతో వధానభృతవిద్యాచాతురీధాటితోఁ
బంతంబొప్పఁగ వచ్చి పండితకవీట్ప్రాంతమ్మునం బాండితీ
కుంతాగ్రమ్మున గొంతునొక్కి చపలోక్తుల్ మాప కేనాఁటికిన్. 216

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు మర్యాదావిదున్ భూపతిన్
దాంతున్ దాతృశిరోవతంసు నయవిద్యాజన్యసౌజన్యసి
ద్ధాంతుం గొల్చియు నెంతయేని యభిమానాహంయువుల్ గాక వి
క్రాంతాలాపము లాడువాండ్ర తలభారం బూడ్ప కేనాఁటికిన్. 217

శా. అంతుల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు వైరంబున్నచోఁ బౌరుషం
బెంతేఁ జూపెడి వెల్మరాజ్యమున "మేమే" యంచుఁ గైతమ్మునన్
గంతుల్ వేయుచు వ్రాఁతవ్రాయుచుఁ గ్రియాకాలమ్మునన్ భీతి నా
పాంతం బోవని మోసగాండ్ర కలరూపుం దేల్ప కేనాఁటికిన్. 218

శా. "అలఁతన్ జెందకు" మంచు మిశ్కాదవు నిన్నుం దేవసద్ధర్మసం
చలితున్ దుర్గలితున్ దురాగతు దురాచారప్రచారున్ సభా
స్థలి కెక్కించి స్థలద్వచస్కు, గళదుద్యత్స్వాను గావించి లో
కులకున్ జూపి శిరోనగుల్ గొని కృపాంకూరచ్ఛటల్ నించి ని
చ్చలు రక్షించి యనుగ్రహించునఁట! తచ్చాతుర్యమున్ గంటివే? 219

మ. "అలఁతన్ జెందఁడు వేంకటాచల"మపాత్రాంతేవసద్దుర్మదా
విలనిర్భీకకృతఘ్నతాజ్వరభరోద్వేగప్రభావప్రభా
స్థలదాచారవచఃప్రచారవిలయాఖండౌషధప్రాయని
ర్మలనీహారమనోహరాత్మకృతిఁ బర్వంజేయ కేనాఁటికిన్. 220

శా. 'రాపుల్ పీడు' మటంచు మిశ్కాదవు ధీరమ్మన్యుని న్నిమ్న దు
ర్వ్యాపారున్ సభలోని కీడ్చి భవదారబ్ధాపవాదానృతా
లాపంబు ల్మొదలంటఁ గాల్చి పయి వాలాయంబు శిక్షించి నీ
పాపంబూడ్చి నతుల్ గ్రహించునఁట! తత్ప్రాగల్భ్య మూహించితే! 221

శా. 'రాపుల్ పీడఁడు వేంకటాచల' మసారస్ఫారఘోరానృతా
లాపాంతేవసదాస్యకర్కటవిశాలవ్యాధిదుర్వారచ్ఛహిః
ప్రాపత్తారతరావిలాంబుపృషదాపత్ప్రాపకాత్మీయవా
గ్రూపాసారపరంపరావిభవముల్ గుప్పింప కేనాఁటికిన్. 222

శా. 'డంబాల్ మాను' మటంచు మిశ్కాదవు ప్రౌఢమ్మన్యతాదోషమూ
ఢంబైనట్టి భవన్మనంబునకు వ్రీడన్ బుట్టఁగాఁజేయ ని
న్నుం బాండిత్యనిధాను లుండు సభయందున్ బట్టి రెట్టించి గ
ర్వంబు న్మాన్చి యనుగ్రహించునఁట! తద్వాత్సల్యమూహించితే? 223

శా. 'డంబాల్ మానఁడు తిర్పతిద్విజుఁడు' వ్రీడాశూన్యధన్యేతరా
లంబాలంబితగర్వధూర్వహదురాలాపానలాపస్వన
చ్ఛంబూకాయితనష్టధీకకృతచ్ఛాత్రప్రచారస్వరూ
పంబున్ బూర్తిగ రూపుమాపి దెసలం బ్రాఁకింప కేనాఁటికిన్. 224

ఉ. దవ్వులనుండి ప్రేలుటగు త, ప్పెదిరించి వచింత మీఁదులో
నవ్వులొ పువ్వులో? జగమునన్ మనకబ్బెడి, నందుకై మది
న్నెవ్వగ గూరనేని విను నీచతకున్ గుదురౌ ప్రసంగముం
దప్పుడు శిక్ష మిప్పటికి తద్దయు బొప్పెలుగట్టెఁజూచితే. 225

మ. అవమానంబున వేఁగుచున్నదిరొ! కట్టా? చాలుమూలమ్ములన్
దవులంబోని యవాచ్యవాచకములన్ దద్దన్ బ్రసంగించుచున్
భువి నెందుం దలపంపుగల్గు నరణిన్ బోనెంచుకన్నన్ హరీ!,
శివ! రామా! కరుణించి నాసఖు నెటో చీవాట్లు వైవంగదే. 226

మ. భగవంతుండవు నీవు, నీకొఱలు చెప్పంగాఁ బనేమయ్యా? నే
నగుదున్ శిష్యుఁడ వేంకటేశ్వరున కీయన్నంబు తచ్ఛిష్యతా
ధిగతంబే; యటులయ్యు నగ్గురువరున్ దిట్టంగనుంకించు నా
తెగువ న్నీ వఖిలమ్ము మున్ సయిచి వర్ధిల్లంగఁ జేయంగదే! 227

మ. చెలి యొక్కండు పురాకృతంబు కతిమిన్ సిద్ధించె; నవ్వాఁడు రోఁ
తలకున్ దింపె నధోగతింబడితి డెందంబూఱటం గాంచ ని
క్కలి యేరీతిఁ బోకాలు నీకరుణచేఁ గాకో మహాభాగ! యీ
తులువన్ దప్పులు సర్వమున్ సయిచి నిర్దుష్టాత్ముఁగాఁ జేయవే. 228

మ. పగఁ జూపం డిపుడేని దేశికుఁడు; తత్పాపద్వయిన్ జూడఁబో
వఁగఁ బ్రీతింగని ప్రోచుఁగాని, నొటులో వాపోయి వాపోయి యే
మొగమున్ బెట్టుక దేశికోత్తముపదమ్ముల్ చూడఁగాఁబోదు నో
భగవంతుండ! యుపాయమున్న నెఱిఁగింప న్నిన్నుఁ బ్రార్థించెదన్. 229

శా. అన్నం బేది భుజింపరే! యమృతవాగాలంబనప్రాప్తహా
సన్నం బన్నమె, సున్నమే మెఱుఁగుగాదా, దానికన్నన్ శివా!
బన్నంబందు మునింగితిన్ జెడితి నాపన్నున్ గురుద్వేషసం
పన్ను న్నన్నెటులో కృపాంబునిధనై మన్నించి రక్షింపవే. 230

శా. నాకన్నన్ గలుషాత్ము లెందఱో నినున్ ధ్యానించి పాపమ్ములన్
వీకన్ ద్రుంచి యధోగతుల్ గొనక నీవిఖ్యాతికిన్ సాక్షులై
శ్రీకిం దక్కక యీయిలన్ మెలఁగి పైకెక్కొందు లోకమ్ములన్
బ్రాఁకన్ గల్గి రటంచు వింటి; నటు నన్ బ్రార్థింతుఁ గాపాడవే. 231

మ. ఎఱుఁగన్నేరక తప్పుత్రోవలకు న న్నవ్వాఁడు పోఁద్రోచె న
మ్మెఱుఁగుంగూడ సహించి యిప్పుడయినన్ ముందైన సద్బుద్ధికిన్
దెరువుంగా నొనరించి దుర్గతుల వందింపన్ బ్రియుల్నింప కే
త్తెల రక్షింపఁగదయ్య నీకరుణ క్రమ్మందించుచున్ సమస్తాఘముల్. 232

మ. గురువుం దిట్టు లోకండెకాదు మఱియున్ గ్రూరత్వముల్ పెక్కు నే
మురలేవేవియొ సల్పియుంటి; మది యున్మాల్ నాడఁ గాటంబియుం
దురుగా, కిల్బిషదూషణాఘములకెంగున్ జొచ్చువా రుండఁబో
వరు మమ్మున్ బలె; దీని మాఱఁగనెంచన్ సోన్ దే! యుక్షింపుమా. 233

మ. ఒకరులే చెప్పిన నాకుఁ బుట్టినను నాయుద్రేక మెంతేనియు
న్నరకంపుల్ దెలుసోఁగదా? యొటు మది నాకు కూటటల్ గల్గు? దే
వరకారుణ్యముదక్క నీ సుఖము సంభావింప వేఱొండు ది
క్కురయంగాఁబడ దట్లుపోర్చిచెదొ! మహాత్మా! పాపదావానలా! 234

మ. గురుఁ దాడం దన్మృత్యుమ్ము నీవెఱుఁగుదుల్; గొండొక్కఁ డాడంగ న
ద్దురితాత్ముల్ గమనింపఁ డిక్కతనసే ద్రోహి న్నమల్ పైపకే
ర్తెఱ శిక్షింపఁగఁబూనె, నట్లగుట యెంతే మంచికిం ద్రోప యం
చరయన్నేర్చియుఁ గాలకర్మమున నిట్లైతిల్ శివా! పోర్పవే. 235

మ. అతఁ డేత ప్పొనరించినన్ సయిచు శిష్యవ్రాతముల్ జేర్మి; నా
న్నృతనాగ్రాయ సహింపఁ డాదురితమే నేనూఁతగాఁ గొంటి స
మ్మతి లేకుండియుఁ గోడివానికతనం బాపంబు నానాఁట నా
మతి నిట్టింకులువెట్టసాఁగె నెటులో మన్నింపు మోదేవరా! 235

మ. 'ననుఁ బ్రార్థించెదవేల? దేశికుని సన్మానించి నీలప్పులల్
వినుపల్ రాదె? "యనుగ్రహింపు" మనుచుల్ వేఁడంగ రాదే?' యటం
టే నదేమో? సులభ్యైనమార్గ మదియేయయా, నైన నాకీభవ
మ్మున కాయోగ్యత లేదు; నీవెటులో యీమూఢుల్ గటాక్షింపవే. 236

శా. పై కేకూఁతలు గూసినల్ గురుని సంభావింపకున్నట్టి న
ర్గీకుండంచుఁ దలంపఁబోకు ననుఁ, దామృత్యాత్మనసార్చావిధా
నైకాలంబమ నివు ప్రోచుటకునై హర్షింపఁగావమ్ము నే
దోకర్మమ్మున నిట్లునైతి నిది నీ స్వాహించి రక్షింపవే. 237

మ. గురుఁడుల్ దేవుఁడు నిద్వ్యరేకద? నరుల్ గోపించినల్ గాచినల్
గరుణాళుల్ గుసు వీడి పాపమునకుల్ గారాంపుచుట్టంబునై
శరణోపాయము లేక నీచరణముల్ ధ్యానించుచున్నాఁడ దే
వర! యీ "దాసరి తప్పు దండమునఁ బోవల్" జేసి కాపాడవే. 238

శా. ఐదారేఁడులు వోవు దంచెఁ గలహం బారబ్ధమై; కృష్ణుఁ డే
సోదో గిల్కునెకాని శాంతికొఱకై చూడందు; నే నింట నా
మోద మ్మించుక లేని మోమున నఘమ్ముల్ వ్రేల నిట్లుంటి, నా
కే దేవీతని గోడు పాపఁగ లోకేశా! కృపాశాలివై. 239

మ. అని యెంతేనియుఁ వేఁడి వేఁడి మది కాంతారమ్మురా నిద్రగై
కొని స్వప్నమ్మున శిష్యుఁ డొకరు "నీకున్ దేశికాంఘ్రిద్వయా
ర్చనచేఁ దక్కఁ గమంబు నొల్లదుని కాళాపాశబంధమ్ముచే
వనిశంబున్ శివుఁ వేఁడి యేమి ఫల? మయ్యాచార్యు సేవింపుమా! 240

మ. ఎవరిన్ ధిక్కృతి చేసి నీ వఘముచే నిక్కైతివో, వారిచే
యవివేకం బఱఁజేసి వేఁడికొను మల్లంతన్ సుఖంబబ్బు నో
ము వికాసమ్మునఁ గొల్చుఁ జాతకశతమ్మం బోవు లోకమ్ములో
నెవరు న్నిగ్గని దూఱఁబోవకు మనోభీష్టంబు సిద్ధించెడిన్. 241

మ. "ఒకచో నొప్పియు నొంట రక్షయు" నెటుల్ యోగించు? నీ చేయు పా
తకమెల్లన్ గురుదూషణాత్మకము కాదా? దానికిన్ దేశిక
ప్రకటాంఘ్రిద్వయసేవ మారకమగున్, ప్రాల్మాలఁ గాఁబోకు నీ
కకలంకత్వమె కామ్యమైనయెడ నాయాలోచనం బట్టుమా. 242

మ. "గురువీడన్ జనుఁ గాక యోగ్యుఁడయినన్ గూటించి తిట్టంబనే
మిర? యోరీ! యనృతాత్మ!" యంచు నిను నమ్మ న్రత్యుంజయుండన్న ను
త్తర మొందున్నదె? యేల యిట్లు నిలమున్ ద్రస్యన్, శివున్ వేఁడఁగాఁ
గరుణింపం డతఁ; డేల వేఁడుము గురున్ గారుణ్యమున్ జూపెడిన్. 243

మ. హరుకోపమ్ము గురుండు దీర్చు, గురుకోపాటోపమున్ దీర్చ శం
కరుఁ డేమాత్రముఁ జాలఁ డీనుడి నెఱుంగన్ జెప్ప నీ దేశికుం
డర రే! యూహింతువెల్లఁ బోవిడిచి "దేవా! నన్నుఁ బ్రోవంగదే!
పరమాత్మా!" యనినంతనే శివుఁడు నిన్ బాలింప నేతెంచునే. 244

మ. శివుఁడేమీ! యవివేకియే, యతనికిన్ "నా" న్సింతయున్ లేద? "మె
చ్చి వరంబాతఁడు కూళరక్కసుల కిచ్చె న్నన్ను రక్షింపఁడే?
యవివేకాత్మ" యటంచు నెంచితివొ? గుర్వాక్షేపకుం డెవ్వఁ డా
శివుచేఁ బ్రోవఁబడెన్? వచింపు మొకనిన్ జేయెత్తి యున్మత్తుఁడా. 245

శా. 'కాకం' బేమిటి? 'తీతు' వేమిటి? వృథాకాలంబుల్ ప్రలాపించి యీ
శోకం బేటికి నేఁడు? పేర్లిడితి వెదో శోకించి యుద్దేమగున్?
వాకుల్ జాతిరి వేడ్కైటిన్ దుదకు "దేవా! ప్రోవు" మన్నన్ శివుం
డూఁకొట్టన్ వెతివాఁడె? యింత యవివేకోద్రేకముల్ సైఁచునే. 246

మ. గురుఁడే తండ్రి, గురుండె దాత, గురుఁడే కర్త్రాత్మ సంహర్త, దే
వరయున్ శ్రీగురుఁడే, గురున్ దెగడి దేవళ్ల న్నుతింపన్ వృథా
యుఱుపుల్ వారు గణింపఁబోరు; చను మయ్యాచార్య సేవింపు మూ
ర్ఖర పత్రింపుము శీర్షమెత్తికొని పాపంబెల్ల పోఁబెట్టఁగన్. 247

శా. ఈలీలన్ జనటొవ్వ లేనియెడ ముక్కట్టులే దబ్బులన్
వాలాయమ్ముగ నిల్కుమన్ కెర మహాభాగమ్ము వాంఛింపఁగాఁ
నోలిన్ గాలము సర్వముం గడపి శాస్త్రోక్తప్రకారమ్ముగాఁ
బాలింపన్ జనుమీ! యశంబో? సుకృతప్రాగ్భారమో? యన్యమో? 248

శా. నాకుం దోఁచినరీతి శాస్త్రగతికిన్ భంగమ్ము లేకుండ, ధ
ర్మైకాయత్తులు మెచ్చురీతి భవదీయాంతర్గతిన్ బట్టి నీ
శోకం బాఁగు నుపాయము న్నుడివితిన్ శోధించి; నీ పుత్రు ను
ద్ధీకున్ బట్టక వేగ బాగుపడుమీ? దేబయ్యవై పోకుమీ!" 249

మ. ఇటు బోధించినయట్టులై నిదురమత్తెంతోఁ జనన్ మీఁద ప్ర
స్ఫుటముల్ విచ్చి దిసల్ గనుంగొని తనున్ బోధించు సత్పూరుషుం
డట లేండున్ గనరామి "స్వప్న" మని తానద్దాని భావించి య
ప్పటి కాయోజనతోడ నుండె గురుదేవద్వేషదోషార్తుఁడై. 250

శా. లోఁ "దప్పం"చు నెఱింగి, పై కఘపుజల్లుల్ వీఁక వర్షించున
న్మాదిన్ శిష్యునెఱుంగుఁగాక జగ, మంతస్తాపముం బట్టియే
పోఁదోలియన్ బ్రియతింతుఁగా కఘము శంభుండాదియౌ దేవతల్
వాదంబిద్యది శిష్యశాసకముగా వర్ధిల్లుఁగా కల్లెడన్. 251

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర.........
తిరుపతివేంకటేశ్వర కవి ప్రణీతమ్మగు
గీరతమ్మన లోకాభిరామాయణము
సంపూర్ణము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
3	25	పోంపిరివోఁగా	పొంపిరివోఁగా
4	9	ముంచిర	ముందఱ
13	4	కట్టిడి	కట్టిఁడి
18	10	బూతుఁగూఁతల	బూతుఁగూఁతలం
22	20	ప్రగ్గడ	ప్రెగ్గడ
,,	,,	పాఱులు	విప్రులు
26	27	కురుకూలా	కురుకులా
29	11	కూఁతు	కూతు
36	22	వీకణ	వీఁకణ
37	10	సైపకే	సైఁపకే

మఱియు 35 వ పుటలో మొదటి పద్యమున మూఁడవ పంక్తి చివరనున్న ‘లో’ యను నక్షరమును ‘ని’ గాఁ బఠించి నాల్గవ పంక్తి వదలివేయఁ గోరెదము.

లోకా.

గుంటూరి సీమ

(పూర్వరంగము)

ఉపోద్ఘాతము

(ప్రథమ ముద్రణము)

"పుణ్యం కర్తుం గతవతి జనే పాప మభ్యాయతీతి"

'కాళీసహస్రము'

చదువరులారా !

"పుణ్యానకుఁ బోయినఁ బాపమెదురయ్యె" ననుసామెత నెఱుఁగనివారే లేరు కదా! ప్రకృత మీ గుంటూరుసీమలోని చరిత్ర మంతయు నీసామెత కుదాహరణమే యగు నని తుట్టతుదకు మీరే నిర్ణయింతురని మానమ్మకము. శ్రీకొప్పరపు సోదరులు గంట కిన్ని వందలు చెప్పిరి, అన్ని వందలు చెప్పిరి, కడుఁ జురుకుగాఁ జెప్పెదరు, లోకగురుసంశయములను బత్రికాముఖమునను, ఆప్తులద్వారమునను విని ప్రథమమున వారిధారావిషయమున నా కొక విధమైన యక్కజమును, అవిశ్వాసమును జనించి యొక్కపరి ప్రత్యక్షములోఁ జూడ వేడుక పుట్టినది. ఈ వేడుకకుఁ గారణము, నేము గూడ నాశుకవుల మగుటయు, ఐనను వీరిని గూర్చి వ్రాసెడి వార్తలలోఁ గన్పట్టు నన్నివందలు చెప్పియుండకపోవుటయు, నిజముగా సోదరు లట్లు చెప్పుదురా? చెప్పుదురు గాక, అవి కవన మను పదమునకుఁ దగియుండునా? అను సంశయము గలుగుటయునని యెఱుఁగునది. 'సంశయ మున్నప్పుడు మిన్నకుండక బందరుకు రప్పించి వారిని బ్రత్యక్షములోఁ జూడనెంచనేల' యని మీరు శంకింపవచ్చును. మీశంక యుక్తమైనదియే కాని ఈయంశమును మాకు వ్రాసినవారిలో నొకరద్ద ఱట్టివారుగా నున్నారు. పత్రికలలో నాయా యీ పెద్దమనుష్యులు నటించి చెప్పిన పద్యములు 'పరగుణ పరమాణూన్ పర్వతీకృత్య' అను భర్తృహరి వచనమున కుదాహరణములు కావచ్చు ననుకొన్నను బరిమాపుణులగువారు మాకు వ్రాయు నుత్తరము లట్టివని కొనుటకు మన మొప్పుకొన్నదికాదు. ఆ వ్రాసినవారిలో నొకరు బందరునివాసులును సంస్కృతాంధ్రహిందూణభాషావిశేషజ్ఞులును నగు, మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ కొలను త్రివిక్రమరామారావుగారు. వీరు బి. యే. పరీక్ష ప్యాసుచేసి బందరు

నోబిల్ కాలేజిలోఁ గొన్ని వత్సరము లుపాధ్యాయపదవిలో నుండి పదపడి బి. యల్. చదువుకొనుటకు గాఁ జెన్నపురికి వెళ్ళియున్నకాలమున శ్రీకొప్పరపు సోదరు లక్కడకు దయచేసియుండిరి. వీరి యాశుధారను వారు ప్రత్యక్షముగా జూచి యుత్తరమును వ్రాసిరి. వేదూరి ప్రభాకరశాస్త్రి గారికన్న ముందె శ్రీకొప్పరపుఁగవులనుగూర్చి నుతింపుము...

"మున్ను నా, తిరుపతి వెంకటేశ్వరులఁ జెప్పెదఁ దిమ్మట నిమ్ముఁ జెప్పెదన్"

అని వాక్రుచ్చిన సంగతిని శశిలేఖలోఁ జదివియుంటిని. దానిచేఁ గొంత విశ్వసించుటచేతనే 5 వ పుటలో నుదాహరించిన పద్యమును జెప్పితిమనియు వారిని సగౌరవముగ నాహ్వానించితి మనియుఁ బాఠకులెల్ల నెఱుఁగుదురు గాక. ఈయాహ్వానానంతరము శ్రీరామారావుగారి యుత్తరము వచ్చినది. ఆయుత్తరమును మేము కృష్ణాపత్రికకిచ్చి ప్రకటింపఁ జేసితిమి. ప్రకటించునప్పుడు పత్రికవారు తుట్టతుద నున్న కొన్ని పంక్తులను దీసివేసిరి. ఆపంక్తులలోని యర్థము మాత్రమే మాకు జ్ఞప్తియం దున్నది గాని సరిగా నక్షరములు జ్ఞప్తియందు లేవు. శ్రీరామారావుగారు శ్రీసోదరులనుగూర్చి వ్రాసి వ్రాసి చివరకు గాని 'హనుమంతునిముందఱ కుప్పిగంతులు' అను సామెత నుదాహరించి 'ఈవిషయము తమ కొక లెక్కలోనిది కాదు. ఐనను మాయానందమును జిన్నదిగా దినందున కన్నా తలంపకుందురుగాక' అనునర్థ మిచ్చునట్లు వ్రాసి యున్నారు. ఆయుత్తరముగూడ నిందుదాహరింపవలసినభాగము లేనిదిగా నున్నను ఇక్కడిదిగ్రంథ విస్తరమగుటచేఁ బ్రకటింప లేకపోతిమి. కావున వలయువారు 1910, 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికలు చూడఁగోరెదము. ఇటీవల రామారావుగా రొకపరి చెన్నపురం నుండి వచ్చినప్పుడు కార్యవశమున మేమును వారును కృష్ణాకార్యస్థానమున కేగితిమి. అప్పు డాయన తమ యుత్తరములోని కొంతయంశమును దీసివేయుటను గూర్చి చాల నిష్కర్షగాఁ బ్రసంగించిరి. అది యంత యావశ్యక మని మేము భావింపలేదు. ఏమంటిరా? ఆయుత్తరము శ్రీసోదరుల మాహాత్మ్యమును దెల్పుట కేర్పడినది. వారియందలి దయయో అభిమానమో యేమో యాయుత్తరమును మాచేఁ బత్రిక కెక్కించినది, అందులో మాయౌన్నత్యము కూడ నేల ప్రకటింపఁబడవలెను, తీసివేసినవారే సదాశయముతో దీసివేసినను మాకదిసమ్మతమే యయ్యెను. ఆమాటలున్నచో సోదరులు చాల గొప్పవారనియు, తి॥ వెం॥ కవు

లంతకన్నను గొప్పవారనియు లోకులకుఁ దోఁచు నని యే కదా! మేమభిలషింప వలసినది. ఆయభిలాష మాకప్పుడే కాదు, ఇప్పుడును లేదు, దాని నటుండనిచ్చి శ్రీ మా కొప్పరపు సోదరులకును మాకును గల యనురాగసంపత్తిని గూర్చియే కొంత ముచ్చటింతము. శ్రీ సోదరులను మేము ప్రీతిపూర్వకముగా నాహ్వానించిన పిమ్మటఁ గొంతకాలమునకుఁ బత్రికాముఖముగా మమ్మును గొంత భూషించుచు నదిగా నిప్పు డెంత తీవ్రముగా దూషించుచున్నారో అంతకు మున్ముందుఁ గథకముగా భూషించుచుఁ బెద్ద సమాసములను బెట్టిన పద్యములను వ్రాసి తుట్టతుదకు వచ్చుటను సూచించిరి. వచ్చినప్పుడు వారికి గాఁదగిన సమ్మానాదికమును గూర్చి బ్ర॥ శ్రీ॥ రావుబహద్దరు పురాణం వెంకటప్పయ్య పంతులు గారు, శ్రీ గౌరీనాథశాస్త్రులవారు, లోనగు పెద్దలును హిందూ హైస్కూలు విద్యార్థులను పిల్లలును సాక్షులే. కాన విస్తరింపఁ బని లేదు. ఒక మనవి; జరుగని విషయము నింతమాత్రము వ్రాయుటయు నిష్ప్రయోజనమే యని మీకుఁ దోఁచవచ్చును. అట్లు తోఁచుట యుక్తమే కాని యీసమ్మానము సోదరులు నిక్కముగా దయచేసినచో నిప్పుడేని జరుగఁగలదు ఎఱిఁగియో, యేలుఁగవారు మొదటి యాహ్వానములో వారికి శతావధానమందుఁ గూడ సమర్థులని మేము వ్రాసియుంటిమి నిజ మిట్టేవలఁ దెలిసినది. దానిం గూర్చి యీ క్రింది పద్యములు విస్పష్టముగాఁ జెప్పఁగలవు.

(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిల్ 3-4 సంచికల అభినవసరస్వతి నుండి.)

బ్ర॥ శ్రీ॥ జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రులవారికి — తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నమస్కారపూర్వకముగా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

1912 ఫిబ్రవరి సంచిక యగు మీ అభినవసరస్వతిలో మ॥ రా॥ రా॥ కొప్పరపు సోదరకవులు మీ పేర వ్రాసిన యుత్తరమును బ్రకటించి యున్నారు. అందు నుంతయేని మా ప్రసక్తితో నవసరము లేకున్నను పి. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లట్లు మముఁ దిట్టి" అని యొక తుట్ట మాపై మోపియున్నారు అందు మీఁద నీ క్రింది పద్యములు వారినిగూర్చి వ్రాయవలసి వచ్చినవి. వీనిని మీ పత్రికయందుఁ బ్రకటింప వేఁడెదను.

ది 5-4-12 తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

హితోపదేశము

మ. అకటా! 'మమ్మును దిట్టి దెప్ప'రని నేఁ డాత్మన్ విచారించు మీ
వికలత్వం బది మా మనంబు మిగులన్ వేధించెడి; న్నాఁడు తీ
రికదా! చక్కఁగ నుండలేక యొకరో వ్రేసేప మీయంత మీ
రెకసక్కెమ్ములకుం గడంగితిరి; మేలే కొప్పరంపుం గవుల్! 1

శా. పశ్చాత్తాపముఁ జెల్సినంగులకు మీ భావంబు మెచ్చంగనా;
దుశ్చిత్తుల్ క్రమముఁ దోఁసి, దప్పు డెడయున్ దోఁపంగఁబోదర్యా; నం
తశ్చాంచల్యము బైట వేసితిరి చింత ల్సేయ నేమియ్యెడన్?
నిశ్చింతంబుగ నుండ కిప్పు డిది చన్నే కొప్పరంపుం గవుల్! 2

మ. కలదేమో కలపించుఁ దృష్టిపడ కెక్కాలమ్మునన్ లేని క్రొ
త్తలకున్ యత్న మొనర్చి యిప్పు డిటు చింతామగ్నులై సాటి పు
మ్మల దూషించిన నేమి లాభ? మెటు తప్పున్ బమ్మ వారి? లేరు మి
మ్ములఁ బ్రేరేపిరొ వారినే యడుగు టొప్పుం గొప్పరంపుం గవుల్! 3

శా. మాకుం గావలెనేమి మీ గొడవయున్ మాన్యంబు మీ కైతయున్?
లోకుల్ ల్యాకులు, సత్య మెట్లో యయబుకున్ లోలోన నేవారలే
వాకు ల్గోకిన లేని శక్తి గను నెవ్వాఁ? డెందు నిర్వాతు వీ
చీకున్ జింతయుఁ దెచ్చుకొంటి రిటు లేసీ! కొప్పరంపుం గవుల్! 4

మ. మొగమేనిన్ గనకుండఁ బత్రికను ము న్మన్నేము పిరకంపి ఫే
ర్మి గనన్ జేసితి మంతలో నిముడ కేలేఁ బ్రేరణం జేయ నే
తగవో యెల్ల రసీ యనందగిన దంతం దెచ్చికొన్నారు పూ
ర్తిగ హితోపమె మీకు నష్టి నొడఁగూర్చెం గొప్పరంపుంగవుల్!

శా. మీవారందఱుఁ మమ్ముఁ దిట్టినను నెమ్మి న్మిమ్ము భూషించినన్
మావారందఱుఁ మిమ్ముఁ దిట్టినను గ్రిన్నన్ మమ్ము భూషించినన్ 6
జేవ ల్లేనివి వచ్చునే యకట! నుల్కీ మించు సామర్థ్య మే
మీ, వాసిన్ జెడు టేమి? వేకొకరి బల్మిన్ గొప్పరంపుంగవుల్!

మ. దిగుమంచున్ బలువంది జెప్పుదురు 'జిద్దీ' యంచుఁ దాళమ్ములన్
దగ వాయింతురు, లాభమేమి? చెడువా ర్దారేరునుంగాను మీ

రిఁగనేని న్నిజమెప్పికొందు మముఁగాదే శిష్యుఁగాదే కవి
త్వగతిన్ బోలెద రేరినో తెలుపుఁ డప్పా! కొప్పరంపుఁగవుల్!

మ. బిరుదుల్ మున్నపటికన్న హెచ్చె నచటం బెంపార నూఱింటికిన్
దెఱఁ గొప్పంగ వధానముల్ సలుపలే దింద్రింపఁగాఁ బూను టె
ప్పరు విన్నన్ నగరే? మదిన్ గనుఁడహో! 'పంచాశదు' ల్పేరులే
కలవా? పెట్టికొనండు వ్రాసికొనుఁ డింకన్ గొప్పరంపుంగవుల్! 8

శా. "పర్బారం" చొకపత్రిక న్లిఖిపి సత్యమ్ముల్ మముల్ దిట్టుచుం
"బార్బారు" ల్ప్రకటించు సోదరులు మీమాంసల్లఘుప్పెంతు రం
తర్బాధల్ దొలఁగింతు రూర కిటు చింతల్ సేయఁగానేల? మీ
"గ్దర్బారుఁ" గవు లైతి రాఁగుఁడిఁకఁ జింతల్ గొప్పరంపుంగవుల్!

శా. ఏమేన్ వ్రాయుఁడు మీరు మీయనుఁగు, లింకేనిన్ స్వశక్తిప్రభా
భూమత్వంబు లెఱింగి వర్తిలుఁడు తప్పుం గోనలన్ బట్టి తా
రే మాన్యుల్ మిముఁబట్టి మమ్ములను నెంతే దూఱుచున్నారో మీ
రామాన్యాత్మల మదలింపుఁడు యశంబొఁ గొప్పరంపుంగవుల్!

మ. మము వాగ్దూషణ చేసినంతట నె యేమాన్యుండు మాకన్న మీ
రు మహాభాగు లటంచు నొప్పికొనఁ డేరో మీ స్వశాఖాప్రజల్
గుములై పైకనుచుంద్రు లోన నలవా గ్రాహ్యన్నిజం బెంతు ర
క్రిముమున్ మానస మొప్పికో దెఱుఁగుఁడింకన్ గొప్పరంపుంగవుల్!

శా. ఏవో దుర్జనహేతుకం బగుచు మా కీమధ్య నేర్పడ్డ దే
వాదో, యంపట నేమి సత్పథము దప్పం బోఁడు; మీమాకలా
ప్రాదుర్భూతిని రామరాట్సుకవి తత్త్వజ్ఞుం డతం; డాతనిన్
బ్రోదిన్ జెప్పు మనుండు సర్వమును జెప్పుం గొప్పరంపుంగవుల్! 12

శా. వారున్ వీరును జెప్పనేల? "యకటా! వంచించి మమ్మిందు నే
వారోదింపి" రటంచు మీ రనిన యవ్వాక్కుల్ ప్రవిం బట్టనా
రేరో చెప్పిరి వారు మీగురులె, పేరిందేల వాక్పుప్రివ్వ; మీ
సారం బొండొరులేల చెప్పవలె నిచ్చ ల్కొప్పరంపుంగవుల్! 13

మ. సరియౌ కీర్తిని గోరువాఁడు గురు నిచ్చ ల్గొల్చి తత్పాద ను
స్థిర తాత్పర్యము మైఁ గళాగ్రహణ మెంతేఁ జేయుటొప్పన్ పృథా

పరిపాటుల్పని సేయ వూర కెవరో వ్రాయించుతాళమ్ములా
స్థిరకీర్తిన్ ఘటియించు? నార్తి యది గాదే గొప్పరంపుంగవుల్. ౧౪

శా. మామాటల్ప్రపదంతరంగమని సంభావించు శాఖాస్థులే
మేమో "వ్రాయుఁడు వ్రాయుఁ" డందు రటుగాదే నేటికిన్ వ్రాసినా
రాపై * "విన్నప" మందుఁ బద్దెముల నాహా! దానికేమింకఁ బై
మీమాటల్ నెఱవేర్చుకొం డెపుడొ నెమ్మిన్ గొప్పరంపుంగవుల్.

శా. ఓరంబున్ వహియింపఁ బోరక మదిన్ పీడించు దైన్యంబు పైఁ
బాఱంద్రోయకుఁ డన్నిలోపములు 'పర్వా రే' సమర్థించుఁడీ; లో
నారాధింపుఁడు దానివ్యాసములు మీ కాశ్యత్వముం గూర్చు మీ
సారం బయ్యది హెచ్చునే మఱి నీకనిచ్చల్ గొప్పరంపుంగవుల్.

మ. కవితాపత్త్రికవారు సాయపడు పోకల్ దోఁపఁగా వచ్చె మీ
రవలోకించితిరో, మఱేమొ, యిపు డెందవ్వారిగా మమ్ముఁ ది
ట్టి విశేషంబుగ మీకుఁ గీర్తి యిడు; వాటింపుండు ధైర్యమ్ము మీ
వ్వరు రా! తిట్టితి మేమి? యెట్లనెద రయ్యా! గొప్పరంపుంగవుల్.

సీ. పడఁ దిట్టి యున్నట్లు పత్త్రికల్ నిందఁ దీరవరేణ్యుఁ డగు పోచిరాజుగారు
జంకుఁ గొంకును వీడి కొంకిరవార్తలు వ్రాయఁగల్గిన కూచిరాజుగారు
కల నిజం బెఱిఁగియుఁ గల్ల వార్తలు వ్రాసి ప్రకటించు నల మాచిరాజుగారు
తాటాకుపడియున్న మాటలో నెఱిఁగి ధీరమ్ము వ్రాసెడి పేచిరాజుగారు

తే గీ. మఱియు శర్మలు లోనగు మాన్యులార మిమ్ముఁ
బూజ్యులను జేయుటకె సుడీ పూనినారు
చింతపడకుండు పెసఁ గార్యసిద్ధి గలుగు
మమ్ముఁ దలపెట్టి మొఱలింక మాను టొప్ప. ౧౯

మ. అల శ్రీరాముని శ్రీనివాసుని నితాంతారాధనాఘన్ మహో
జ్జ్వలు లక్ష్మీరమణున్ సదా మదిని సంభావింపుఁడా మూర్తి మి
మ్ముల రక్షించుఁ బొనర్చు లోపపువిధమ్ముల్ తెల్పు మాన్యత్వ మి
మ్ముల నిప్పించెడి నే మెఱుంగుదుమె యే పుణ్యమ్మొ నే పాపమున్.

---

* ఇందునుగూర్చి ఉత్తరరంగము చూడఁదగు

ఉ. ముచ్చట దీరఁగా బిరుదముల్ ప్రకటించుట కేమిగాని, యే
రచ్చనొ నూఱుమందికి భగం బిడుకో కవధానపుంగ్రుతిన్
బొచ్చెము లేక సల్పి పయిఁ బూనుఁడు; లేక "శతావధాను" లం
చచ్చరముల్ లిఖించికొన నందుఁ జూఁడీ! ఘృతకోశసామ్యముల్.

ఉ. పేరున నున్న గౌరవము పిప్పి యొనర్పకుఁ డయ్యలార! మీ
రూహ్యలు నిపించి కైకొనుఁడు; నూటికి నొక్కఁడ వేనిఁ జెప్ప కా
పేరుఫలంబు కొప్పునె? పెద్దలఁ గన్గొనఁ జేయుగాని బీ
రమే, రహిఁ బ్యాసుగాక నిసు డంబును బొందితె మీరలుంగదే! ౨౧

క. కవిసింహులు లోనగునని, యెవరో మనయందుఁ బ్రీతి నిడవచ్చు; నటు
లర్పిత శతావధానులకు "శతావధాను" లటన్న బిరుదు —ప్రతిరోజుల్!

క. నిజమాడిన నిష్ఠుర మని, ప్రజలాడుట యొక్కని బ్రాయుచులసెను మాపై
నిజముం గుప్పక నెప్పుడు జవాబుం జెప్పుఁడయ్యా! కొంప్రపంచుఁగవుల్.

ఇట్లు,

తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

దీనిపై సోదరు లిచ్చిన 'జ్ఞానోపదేశము' అను పత్రికాప్రత్యుత్తరము కడు దీర్ఘము గానున్నది. నీచతకేమి, కోపవశమున వ్రాతయందు కొందఱను క్షీరకంఠులకు నోరలు ముండును. ప్రధానాంశమున ప్రత్యుత్తరము కూడ నంత లేదు. దానినుండి కొన్ని నికృష్టోక్తులను, 95-96 వ పుటలలో నుదాహరించి యుంటిమి, చూడదగు. శ్రీ సోదరులయొక్క నికృష్టోక్తిపూరితములగు పద్యముల నేమి తత్పక్షీయుల నికృష్టోక్తులను దెల్పు "పండితబుద్ధిలక్షణాధికము" నేమి యుండుఁబూర్తిగా నుదాహరింప నేని మమ్ము వారును వారును కొండొక క్షమించి మా సంబంధి సీమకుఁ బ్రత్యుత్తరముగా వ్రాయ నెంచితి మని సోదరులు 15 డిసెంబరు 1913 సం॥ కృష్ణలోఁ బ్రకటించిన (1) "జల్లిసీమయందొండె (2) నారాయణశాస్త్రమందొండె నలంకరించికొని యశో మార్జింపఁ గోరెదము. మే మీ గ్రంథమున వ్రాసిన యంశములలో నేవేని ఖండింపఁ దగిన వున్నచో నందే సహేతుకముగా ఖండించి చూపినచో నవి సరియైనవియే యైనయెడల రెండవకూర్పులోఁ దిద్దక కృతజ్ఞతాపూర్వకాభివందనములతో దిద్దికొంచున్నారము. మఱియు నీసోదరుల జ్ఞానోపదేశమునందలి నికృష్టసంభాషణమునకుఁ బలువు. రేవపడి మా నేర వ్రాసియుండిరి. అందొక బి. యే. సీనియర్ వ్రాసిన నమాత ముదాహరించుచున్నారము.

(1)... "కొన్నిరోజులక్రిందట "దర్బారు" పత్రికయందు జ్ఞానోపదేశము అను పేర సోదరులు 15 పద్యములను వ్రాసిరి. తాము వానిని చిత్తగించియే యుందురు. పిచ్చికూతలు తప్ప వేరులేవు. రాజసముఖమున జెప్పిన పద్యములనుండి "బొంగు బజాన" యనుదానిని గైకొని వారి పద్యములో నిమిడ్చినారు. చెన్నపట్టణములోను గుడివాడతాలూకాలోని ప్రతి గ్రామమందు ... స్వాములుగాని ఎవ రేపది రూప్యములనిచ్చిన గ్రహించిన విషయము వారలకు జ్ఞప్తికి వచ్చినదికాబోలు. వారి... చెంబు ఇప్పటికి నిండకపోగా ఇతరుల దూషించుట వారి యహంభావమును వెల్లడించుచున్నది ... బ్ర॥ మానాయనగారు శ్రీ॥ లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రులగార్లు గూడ దానిని చూచినారు చాలా దుడుకుగా నున్నది... కడపటి పద్యము గూడ పిచ్చివ్రాత. తమకాలమున వీరియంత పండితకవులు గాని శతావధానులు లేరుగాబోలు. దేవులపల్లివారు, తాతాచార్యులు, శ్రీనివాసాచార్యులు వీరి యంత గొప్పవారు కారు కాబోలు ఆహా! ఏమి— వీరివీరి కవనతత్వము (ఆశు) బాగుగ వెల్లడింపవలెను. స్టాకులో, నున్న పురవర్ణనలు సభావర్ణనలు విచారిత్రయందుగూడ పఠించుటయే. నేడు గౌరీకళ్యాణము, రేపు సీతాకళ్యాణము మరునాడు రుక్మిణీ కళ్యాణము, ఏమి వీరి యాశుధార......"

(2) "...తరువాయి పేపర్లుగూడ తెప్పించి చూచినాను. అవి మిక్కిలి దుడుకుగానున్నవి. దానిలోనె "సత్యనిరూపణము" క్రింద చాలాప్రల్లదము లున్నవి. తాము సెలవిచ్చినట్లు వీరికి జవాబులు నీమగ్రంథములో లోకము చూచుగాక..." (సత్యనిరూపణము 51 వ పుట 4 పేం, అధిష్ఠానదేవతది)"

———

ఇట్లే యీపద్యములలోని నీచోక్తులకు నేవపడి యస్మచ్ఛిష్యులలో నిరువురు బాలకవులు కొన్నిపద్యములు పత్రికకంపి మఱికొన్నినాళ్ళకు మావద్దకు వచ్చి "మేమిట్లు చేసితి"మని చెప్పిరి. దానిపై నది మన మెఱుఁగకున్నను జగమట్లు భావింపదని తలఁచి వారి నట్లు చేయుదగదని మందలించుచు వెంటనే యాపద్యములు ప్రకటింప వలదనియు నాపిల్లవాండ్రు కేవలామాయికులనియు నిప్పుడు జరుగుచున్న వాదము నియోగిత్వవైదికత్వప్రయుక్తముగాఁ దుదకు బరిణమించి యున్నదనియు నట్టిస్థితిలో! నీమాశిష్యులు నియోగిబాలకులై స్వశాఖవారు పట్టినపట్టు బాగు లేదని వ్రాసిన వ్రాఁతలవలన నియోగులలోఁ గొందఱకు భారముగాఁదోఁచ వచ్చుననియు వీరిప్పుడు బాలురగుటచేత మాయెడలి గురు

భక్తినే ప్రధానముగాఁ జేసికొని మమ్మును వెనుకవేసికొని యేవో పద్యములు వ్రాసియున్నారు వానింబట్టి వీరిని స్వబంధువులు కొందఱు మిక్కిలిగ దూషింపవచ్చునని మాకుఁ దోఁచుచున్నది గాన నయ్యవి ప్రకటింప వలదనియు మేము వ్రాయునవసరమున నా బాలకవులు 'తా మిప్పు డిట్లు వారించినలాభము లే' దనియు 'మే మీ పద్యములప్రతి నొకదానిని శ్రీ కొప్పరపుసోదరులకుఁ గూడ నంపి యుంటి' మనియు వచించిరి. ఇమ్మటఁ జేయునది లేక మిన్నకుండవలసి వచ్చినది. మాతో నేసంబంధమును లేని సుదర్శనిపత్రికాధిపతులవంటి నియోగి శిఖామణులు మమ్మును బురస్కరించుకొని వ్రాసినను నయ్యది మమ్ము ఘటింపదు. గాని మాశిష్యులలోఁ జేరిన నియోగిబాలకులు మమ్ముఁ బురస్కరించి వ్రాయు వ్రాఁత లెంతన్యాయ్యములైనను నయ్యవి మాకుఁ బ్రతిష్ఠాకరము లగుటలోఁ బూర్తిగా సంశయింప వలసిన వగు టట్లుండఁ బై చెప్పపకీర్తికిఁ గారకములగు నని మేము బాధగా నెఱుఁగుదుము. ఈవిషయ ముత్తరరంగమున విశేషించి చర్చింపఁబడెడి, ప్రకృతమీ చిన్ననియోగిశిష్యులు మా సోదరులను మందలించుటకై చెప్పిన పద్యములు చదువరులకై యుదాహరించుచున్నారము.

(1912 సం॥ జూలై 7 వ సంచిక అభినవసరస్వతీపత్రికనుండి)

మ. అకటా! కొప్పరపుంగవీశులు! కృతార్థాసంబు మీకేటి కా
శుకవిత్వంబునఁ బ్రజ్ఞయే గలుగ నిమ్ముఁ గాక, యద్దానికే
సుకవుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు పూజ్యుల్ పండితుల్; వారి నూ
రక దూషించుట కీర్తిసంబె? కవులారా! సుంత యోజింపుఁడీ!

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు సభకుఁ బిల్వ నోరమిమై మిన్నకుండుకతన
శివరామశాస్త్రి వ్రాసినయట్టి యుత్తరమ్మునకు జవాబు నీయనికతమున
నేనువ్రాసిన లేఖకేనిఁ బ్రత్యుత్తరం బొసఁగకయే మీరలున్నకతన
బూతుకవిత్వ మెప్పుడు పత్రికన్నింటి బ్రకటించునట్టి లోపమ్ముకతనఁ

గీ. కొప్పరంపుఁ గవీశ్వరుల్ గొప్పవెల్ల
మృష యటంచును మాకిందఱికిని దోఁచె
నిజము కాదేని గెల్చి నిర్మలకీర్తిఁ
గొనుఁడు మీకీర్తిఁ జాటించుకొనుఁడు వినుఁడు.

శా. మీకుం గన్గొన పాండితీగరిమయున్ మీప్రజ్ఞ సర్వంబునున్
లోకాతీతము, చెప్పనేటికి కేకఁ జాలున్ గాని యార్భాటముల్

మీకుం జెల్లునె ? యేరు విన్న నగరే ? మీబోంట్ల కవ్వారి వి
ద్యాకౌశల్యమునందు గెల్చుటకు శక్యం బౌనె ? యేనాఁటికిన్.

మ. ఒకఁడీవాచాటపుఁబత్రిక న్నిలిపి యేమో నోటికిం దోఁచిన
ట్లకటా ! వ్రాయుచునుంద్రు బూతులను, విద్యాకౌశలంబున్న వా
రికిఁ జేయందగునీతియే ? బాగులు గర్హింపం బ్రయత్నింపరే ?
కుకవుల్ వోయెడి దారిఁ బోయినను మీకున్ దుర్యశం బబ్బదే!

చ. అనృతమటంచు సుంత మనమందున నెంచక, పత్రికన్ లిఖిం
ప నెటులు చేతు లాడె మీకు మానిసు లెల్లరు నవ్వ 'వాక్ప్రలా
యనులయి' రంచు, మేము వినినట్టిదియంబని యిట్లు వ్రాసినన్
విననివి కల్ల వ్రాయుట లోకవింతయె ? యక్కట ! కవిప్రపుంగవుల్.

చ. తెలుఁగున సంస్కృతంబున నతిప్రతిభామహిమమ్ముఁ జూపి యి
మ్ముల సుకవీశ్వరుల్ సతతముం బొగడన్ గనమ్మొ నెప్పు కీ
ర్తిలతను నాటినట్టి కవిధీరులఁ దిర్పతివేంకటేశులన్
గెలిచెద రంచుఁ జెప్ప ధరణిన్ మిము నమ్మెడి వెఱ్ఱు లుందురే ?

శా. ఔరా సాహస ! "మొండుగండికవులారా" యంచు శంకింప క
వ్వారిం దిర్పతివేంకటేశ్వరులఁ దిల్వం బాడియే మీకు ? ని
స్సారంపుంబదముల్ రసంబు చెడఁ గూర్చన్ మాత్రమే నేర్చు మీ
వారిం దెప్పెద రేమి యాగడము ? ధీరమ్మన్యసంఘాగ్రిణుల్.

ఉ. "మీరు శతావధానమును మేలనఁ బండితులెల్లఁ జేసియు
న్నారలె పూర్తిగా గురుజనంబుల పోల" నటంచు మిమ్ములన్
వారడుగంగ దానికి జవాబిడుటల్ పడఁదిట్టుటొక్కొ ? యసే
వారలు విన్నఁగాని నగుబాటగుఁ గాదొకో ? కవిపుంగవుల్.

చ. ఇలఁగల సత్కవీశులు మహోన్నతులౌ తిర్పతివేంకటేశులన్
గెలువ యతించి, వారలను గెల్చుట శక్యము కాదటంచునున్
దెలిసి తదాది వారికి నతి ప్రకరం బొనరింపుచుందు రా
తెలువుకన్న మీ తెలివితేటలు మిన్నలె ? కవిప్రపుంగవుల్.

ఆ. వె. "ఊరిపీడవచ్చి దారిఁ బోయెడివారి మీఁదఁ బడిన" దనెడి మాదిరిగను
దిట్ట జానపాటి పట్టాభిరామకా, స్తుతిలను గూడఁ దిట్టఁ దొడఁగినారె !

మ. సుకవుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు హెచ్చుం బ్రజ్ఞఁ జూపించి వ్రా
యు కవిత్వంబున నొక్క పద్యమునకున్ యోజింపఁగాఁ బోలఁ జా
లక పోవుంగద మీకవిత్వ మదియెల్లన్; దీనికూర్చుండి యూ
రక శ్రీతిర్పతి వేంకటేశులను దూఱన్ జేటు వాటిల్లదే!

మ. 'కవిచూడామణు' లంచు వారలను లోకంబెల్లఁ బూజింప వా
రి ప్రధానమ్ముఁ గవిత్వవైఖరియు మీరే చూచియున్ మిన్నకుం
డి విశేషంబుగ 'మేము సాయమును సంధింపంగ మీరే పరా
భవముల్ జేకురవర్యొ' యంచు లిఖియింపం జెల్లునే పత్రికన్ ?

మ. కలరే, వీరలకన్నఁ బ్రస్తుతము సద్గ్రంథంబులన్ జేర్ప్రితి
ష్ఠలు గైకొన్నకవీంద్రు లొండొరులు ? నిచ్చల్ మీకుఁ బూజింప న
ర్హులుగారే ? యిది నిర్ణయింపనిదె ? యేమంచుం జెప్పరే ? మంచిచె
డ్డల యోజింపక యిట్లు వ్రాయుదురె ? కట్టా ! కొప్పరంపుంగవుల్.

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల గెల్చుట ముఖ్యమేయని చెప్ప రామేశ్వరుండు
తననియోగమును నిల్పఁగ యత్నింతమటంచు నేకీభవించు కోటీశ్వరుండు
న్యాయవాదినటంచు నన్నికల్లలను వ్రాయించినయట్టి లక్ష్మీశ్వరుండు
మిమ్ముగెల్పింప యత్నమ్ముఁ గావించి యెంతెంతొ కష్టించు నేకేశ్వరుండు

గీ. నిందలును గూడి సాహాయ్య మిచ్చుటకును
సిద్ధమై యుండ గెల్పు ప్రసిద్ధ మనుచు
నెంచఁ బోకుఁడు మీయాట లింక సాఁగి
రావు ముమ్మాటికిని సాగి రావు రావు.

ఉ. చాలుదురేని మీరలు నెసక్ జనుదెంచి వివాదమంతయున్
గెలుపుకొందు పెద్దలు సుధీమణులెల్లరు సుస్థవర్తులై
గాంచఁగ; లేనిచో గెలుపరా దలవారలు, నంచు నుండుఁ డే
మూలనో, పైకివచ్చి చెడుపోకలఁ బోయిన ముప్పుమూఁడెడున్

ఇట్లు బుధజనవిధేయులు

వడ్లమన్నాటి నృసింహశర్మ

పింగళి లక్ష్మీకాంతము.

ఈ పద్యములతో సోదరులు పూర్తిగా వెనుకతగ్గినవారైరి గాని సోదర కవులకుఁ జాలదగ్గఱబాంధవ్యముండుటయే కాక యాంతరంగికత్వస్నేహసంబంధ మున్న యొక యష్టావధానినామధారి మాశిష్యులఁ బడఁదిట్టుచుఁ గొన్ని పద్యములు దర్బారులోఁ బ్రకటించెను, ఆపద్యములు వ్రాసినతఁడు ప్రకృతము లక్ష్మీవిశిష్టుఁడని చేవ్రాలువలన గ్రహింప వలసియున్నను కొంత కాలము క్రిందట నితఁడు హనుమద్విశిష్టుఁడుగా మాకుఁ బ్రత్యక్షమయి యున్నాఁడు. ఇట్లు పరిత్యక్తమై చిరకాలమైనను దైవవశమున నీయంశము స్మృతికి రాఁగా నితనిపద్యములుకూడ శతావధానసారములోఁ గననయ్యెను, పిమ్మట నీతఁడు వేమవరాగ్రహారావధానసభలో నగుపడెను. ఫలానా, అని సభలో నొకరికిఁ దెలిసినపిమ్మట నష్టావధానిగారిని సంబోధించి, "నాయనా! హనుమత్కవిగారు క్షేమముగానున్నారా?" అని ప్రశ్నింపఁగాఁ బాపమతఁడు వెలవెల పోవలసిన వాఁడయ్యెను, మేము గుర్తింపఁజాలమను నమ్మకముతోఁ జేవ్రాలు మార్చికొనిన ట్లభినయించి వ్రాసినవ్రాఁత బయలగుటచే నతనికట్టి యవస్థ తటస్థించియుండును. ఇందేమి యక్కజమును గనరాదు. ఆతఁడనుకొన్నట్లుగాక యా గుట్టు దైవవశమున మాకెఱుక పడినతోడనే "మన్మజ్ఞం న ప్రకాశయేత్" అను నార్యోక్తి కుదాహరణమై యాయవధాన సమయమున నక్కడనుండియు నందఱికిని తెలియకున్న నెట్లోయడఁగి మడఁగి కాలక్షేప మొనర్చెను, మధ్యమధ్య వీలైనప్పు డెల్ల నితనితో నతిప్రీతిగా మేముసంధించుచునే యుంటిమి కాని యితని మోము వెలవెలవాఱుటతప్పఁ దొంటికీర్తిని బ్రకాశింపఁ జాలఁడయ్యెను, తుద కుఁ బశ్చాత్తాపసూచకమగు సంభాషణ కొంత వెల్లఁబుచ్చుటచే నెట్టివ్రాఁత వ్రాసినను నితఁడుగూడ యోగ్యుఁడే యని మామనస్సాక్షికి నచ్చుచున్నది. రాక చేయవలసినదేమి? ఇంతకన్న యోగ్య లీః వాదములోఁ గలుగఁజేసికొని వ్యవహరించు వారిలో మాకు దొరకుట దుర్లభము గానఁ దటస్థించినంతలో వారి వారిమంచిగుణమునే మేమిందుఁ గైకొని మాకు దాపరించిన యీవిద్యాకలహము యోగ్యులతోడనే వచ్చిన దని చదువరులకుఁ దెల్పి సంతసించుచుందుము. మీరును మమ్ము ననుగ్రహించి యట్లే విశ్వసింపఁ బ్రార్థితులు. 51 వ పుటలో నుదాహరించిన వారిపేరులలో నీయన చేర లేదు. ఆభాగ మచ్చుపడునప్పటి కీయన బయటికి రాలేదని యెఱుంగునది. బైట రాకుండుటకు హేతువు పూర్వ మీయన మాయెడలఁ గనఁజేసిన యాచ్ఞాదైన్యదోషమే కానివేఱు కాదు. యాచ్ఞ దారిద్ర్యమూలకము, ఆదారిద్ర్యము నిట్లు ప్రాచీనకవులు వర్ణించియున్నారు.

(మృచ్ఛకటికప్రథమాంకమునుండి)

శ్లో॥ దారిద్ర్యాద్ధ్రియ మేతి హ్రీపరిగతః ప్రభ్రశ్యతే తేజసో
నిస్తేజాః పరిభూయతే పరిభవాన్నిర్వేద మాపద్యతే
నిర్విణ్ణ శ్శుచ మేతి శోకపిహితో బుద్ధ్యా పరిత్యజ్యతే
నిర్బుద్ధిః క్షయ మేత్యహో! నిధనతా సర్వాపదా మాస్పదం॥

ఇప్పటికే యీ యష్టావధానిగారిని గూర్చి విస్తరించి వ్రాసినట్లు చదువరులు తలంతురు గాని యింకను వ్రాయవలసిన యంశములు కొన్ని మిగిలియున్నవి వీరిని గలసికొని తుట్టతుదకు వేమవరములో మాలో నొకరు మాటలాడునప్పటి యంశములను జాల మంది పెద్దమనుష్యులు వినియున్నారు. అప్పు డీయన చెప్పిన ప్రత్యుత్తరాదికమును వారివలన నెఱుఁగఁగోరెదము బ్రహ్మశ్రీ తూము లారి కోటయ్యగా రప్పు డా నికటమునఁగలరు. ఈ యంశమునకు వారిని బరాతము చూపుచు నీయష్టావధానిగారు నలక్ష్మికవులు గాక పూర్వులు చెప్పిన యాచ్ఛాపద్యములను శతావధానసారము (ప్రథమ ముద్రణము) 125–126 వ పుటలలోఁ జూడఁదగునని చెప్పుచు నలక్ష్మికత్వ మబ్బినపిమ్మటి రచన నొండొక చూపుచున్నారము.

(16 అక్టోబరు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

చ. జరపిరె కొప్రపున్నవులు సత్సభయందు శతావధానమం
చరుదుగ వ్రాసినారలుగదా? మును జేసితిమంచుఁ గొత్తముల్
గరువముతోడఁ ద్రిప్పుటయె కాని భవత్ప్రియు లాత్మశక్తి యం
దఱుఁ గనఁ బూర్ణమైన యవధానముఁ జేసిరె ప్రస్తుతస్థితిన్. 17

గీ. "తా మునింగినయడె గంగ తాను వలచి
నదియె రంభయటం చ"నునట్టి మాట
ధరణిఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరుల కన్నఁ
గవులు లేరను మీయందె గాంచనయ్యె. 25

గీ తగని యోగంబునిల్ప యత్నంబొనర్చు
ననుచుఁ గోటీశుఁ దెగడి నిజాన్వయంబు
దూఱువారలలోపలఁ జేరి సుకవి
పరుల నిందించు టేల మీవంటివారు? 27

ఉ. శ్వానము, కోడి, పేడి, వ్యభిచారి, వనాముకు, సూగపంది, ము-
ష్టైనపతిఁ, సురాపుని, నిజాన్వయదూరు, నశౌచు, సూతకుఁ
బీనుఁగు, మాల, గార్దభము, పిల్లిని, నూసరి, నంటి యెవ్వఁడే
స్నానముసేయఁ డాఖలుని సత్యముత్రోయఁగలేదు, వహ్నిలోఁ.

రుక్మాంగదచరిత్ర

సజ్జనవిధేయుఁడు
పోలరాజు లక్ష్మీనృసింహకవి, అష్టావధాని.

స్థాలీపులాక న్యాయముగాఁ జూపిన యీపద్యములలో 17 వ సంఖ్య గలపద్యము వలన శ్రీసోదరు లవధానము నెఱుఁగ రని యొప్పికొన్నట్టు తేలు చున్నదిగదా! వారితోపాటు మేము గూడ నెఱుఁగనివారమే యని లిఖించి నాఁడు, లిఖించుఁగాక, అందులకు మేము వేఱుగ శ్రమచేయ నక్కఱలేదు; 'సహృదయాః ప్రమాణం'. ఇఁక నీ లక్ష్మీనృసింహశిష్టుని వ్రాఁతపై మాశిష్యులు మా యెఱుకమీఁదనే యిచ్చిన ప్రత్యుత్తరపుఁ బద్యములన్నియు నుదాహరించుచు న్నారము.

(నవంబరు 16 వ తేదీ 1912 వ సం॥ దర్బారు పత్రికనుండి)

ప్ర త్యు త్త ర ల ఘు ఖ ం డ న

మ॥ రా॥ రాజశ్రీ పోచిరాజు లక్ష్మీనరసింహాష్టావధానిగారికి

ఆర్యా!

తమరు దర్బారు పత్రికాముఖముగాఁ బ్రకటించిన వ్యాసమును జూచి తిమి. కవితా రసాభ్యున్నతికి మిగుల సంతసించితిమి. కాని మీ వ్రాఁతలో న్యాయవాదులు గర్హించు నంశములు స్ఫుటముగాఁ గలవు అవి ప్రకృతము మాత్ర ముపేక్షించి తక్కిన వానిలోఁ గొన్ని ముఖ్యాంశములకు మాత్రము జవాబు నొసఁగెదము:—

మీరు మమ్ము "నిజాన్వయదూరుల" నుగాఁ బరిగణించి కొన్ని నికృష్టో క్తుల నాడియున్నారు. ఇందలి సత్యాసత్యముల నొక్కింత చర్చింతముగాక. మేము మనయన్వయమును దూఱితిమనుటకు మీరిచ్చిన యాధారము "తగని యోగమును నిల్పఁగ యతించెదమటంచు నేకీభవించుఁ గోటీశ్వరుండు" అను వాక్యమేకదా! ఇందు మీరు యోగమును నియోగముగాఁ జేసినారు. అది

మాకభిప్రేతమగుఁ గాక, కాకపోవుఁగాక, అంతమాత్రమునకే నిందయేమున్నది? ఇంతలో మేము నిజాన్వయదూషకుల మగుదుమా? ఇఁక మమ్ము రుక్మాంగద చరిత్రములోని పద్యమునుదాహరించి నికృష్టతమమగు తిట్టులను దిట్టు తాము నిజాన్వయభూషకులా? చక్కని బుద్ధితోఁ బలికింపుఁడు. ఏదో విధమున నియోగ పదము మావచ్చియు రాని కవిత్వమునందు జొఱగినంతనే మేము దూషకులమగు యెడల బుద్ధిపూర్వకముగా వేరొకయర్థములేని "పినుఁగు" లోనగు నికృష్టోక్తులను నియోగులమైన మాయెడల నుపయోగించు మీరు నియోగభూషణులై యుద్ధరించువారా? కానిండు. మీకట్లు భగవంతుఁడు తోఁపించినప్పుడు మేమేమి చేయఁగలము? మీరనిన మాటలను బట్టియే మీరు వృథాభిమానులని తెలియుచున్నది.

చ. మఱియొకటాలకింపుఁడు ప్రమాదపుమాటలు గట్టిపెట్టుఁ డ
త్తఱి సభ సేతుమంచును వృథాగఁ బ్రగల్భములేరు వ్రాసి రె
వ్వరు వెనుదీసి "రాజ" యని వ్రాయఁగఁ జేసిరి, మీరెఱుంగరే!
"గరువపువీరు" మన్న నుడిగల్గిన పద్యము తప్పు లేవొకో!

క. మిమ్మిటకుఁ 'మీ కవులఁ, దెమ్మని వ్రాయంగ' వ్రాసితిరొకో మీరుఁ
మమ్మును మాగురువర్యుల రమ్మని; యాకార! యేటి వ్రాఁతలు చెప్పుఁడీ?

మ. చరణంబుల్ విడనాడి కొన్నిటను బ్రాసస్థానముల్ గొన్ని తో
దరలోఁ బాడొనరించి కొన్నిట యతిస్థానమ్ములన్ మార్చి య
క్షరముల్ గొన్నిటిమధ్యమన్య దిగమిడ్రింగన్ నేర్చియున్నట్టి క్రొ
వ్వరపుఁ వారల యాశుధారకవితా వ్యాపార మేపాటిదో?

ఉ. గంటకు రెండునూర్ల కధికంబుగఁ జెప్పిన నేమి లాభ! మ
న్నింట నొకానొకండును గణింపఁ బ్రశస్తరసాతిహృద్యమై
యుంట నభస్సుమంబు, మఱియొక్కెడ గంటకు నూఱె చెప్ప నూ
ఱింటఁ బరీక్ష సేయఁగ మఱిన్ విరసంబులు దోఁప పంతగన్.

ఉ. మమ్మును గొప్పరంపు కవిమాన్యులనున్ బిలిపించి మాపధా
నమ్ముల మాకవిత్వపు గుణమ్ములనున్ దిలకించి; తారత
మ్యమ్ముల నిర్ణయింపఁగల యట్టి రసజ్ఞుల ప్రోల నున్న స
త్యమ్మును వెల్లడింపు మవధానవిధానకుశీలవాగ్రిణీ!

శా. అంతో యింతయొ దేశికోత్తముల పాదాబ్జమ్ములన్ గొల్చి మే
మంతేవాసులమై మెలంగుటను మా కబ్బెన్ గవిత్వమ్ము; మే
మాంతర్యమ్ములలో నవధానములఁ జేయం గోరు టేకాని యొ
క్కింతేనిన్ బడపయ్యెఁ గోరికను మీరేఁ దీర్పుఁడయ్యా! యిఁకన్.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవీంద్రులు మీరలు కోరుచున్న మీ
పురమున కేగుదెంచెదరు పో! రయమొప్పఁగఁ; గాని యక్కటా!
పొరిఁబొరి వచ్చి మీపురికిఁ "బొల్లయ వేమవరంబు" పోలికన్
మరలిన నేమిలాభ మని మాకును మీకును సందియంబటన్.

క. తిరుపతి వేంకటకవిఁ, పగలబడెంతయు తమపురవరమునకును మీ
ర్జరిగించినసభ; జరిగింపలేని మీయూరు వచ్చువారలె వీరల్!

ఉ. రమ్మని నారు మీపురవరమ్మునకున్ మము మా గురూత్తముల్
సమ్మతి చూపవచ్చుఁ గొనసాగినచో సభ మంచిదే కదా!
మమ్మును బిల్చి మీరు సభ మానక చేసెదరన్న నాకు మీ
నమ్మక మేమి? కానఁ దగునమ్మక మిం దరుదెంతు మొయ్యనన్.

క. వీరని డీకొనఁ గొప్పిరి, వారికి శక్యంబె? యకట! పంచాననమున్
బోరికిఁ జీరునె హరిణ మయారె! యిదియేమిచిత్రమయ్యా! చెప్పఁడీ.

ఉ. సున్నయొ సంస్కృతంబు, పరిశోధనసేయఁగఁ దెల్గుభాషలో
నున్న ప్రవేశ మయ్యదియు నొక్కరవంతయొ; సత్కవిత్వమం
దున్న రసప్రసారమదియున్ లవమే, యిటువంటివారి పై
రెన్నిక గన్న సత్కవుల నేటికి నేఁటికి దూఱుచుందురో!

శా. పాండిత్యమ్మదియుండఁగావలెఁ గవిత్వప్రాభవోద్దండుఁడై
యుండన్ గావలె నాశుధార కవితావ్యూహమ్ము ఛేదింప క్షుం
డైయుండవలెన్ వధానమున నెంతో ప్రజ్ఞచూపన్ వలెన్
లెండీ! యేగతిఁ గొప్పపుంగవుల గెల్పింపన్ బ్రియత్నింతురో.

ఉ. వారవధానమున్ జలుపువారలు కారనుమాట కుత్తరం
బీరు లిఖించుచో సరిగనే లిఖియించిరి; "దొంగజందె మే"
వారును వీరుఁ బూని రనువైఖరి తేల్చితి రంతె చాలు ను
న్నారె దొంగజందెమొ వినన్ వచియించెడి ప్రోడలెందఱో.

క. వ్రాయవలసివచ్చిన నె, న్నేయుక్తులుగలవు; నాఁచు నీళ్లకుఁ దిగులా
చాయ మఱిపాట మాటకుఁ, బాయక తెగులౌటమానవలసెఁ జుండీ.

ఇట్లు బుధజన విధేయులు,

పట్లమున్నాటి నరసింహశర్మ.

పింగళి లక్ష్మీకాంతం.

ఈపద్య ప్రకటనానంతరము సభంగులేచి ప్రతిపక్షు లేపక్షమైన యుత్తరమును నొసంగలేదు. పిదప నీ యిద్దఱిలో నొకకవి బెజవాడ వెళ్లినప్పుడు మ॥ రా॥ రా॥ పాటిబండ వెంకటరమణయ్య పంతులవారియింట శ్రీజెల్లంకొండ రామారావుగారు కనుపట్టిరఁట! అక్కడి ప్రసంగమును దెల్పు నతని యుత్తరము దాహరించుచున్నాము.

“... తరువాత మఱికొన్ని పద్యములు చెప్పితిని అప్పటికి 3 గంటలైనది. రమారమి 190 లేక 200 పద్యములవఱకు నైనవఁట. ఎల్లవారును మిగుల నానందించిరి. తరువాత నేను శ్రీ పాటిబండవారి యింటికి మ॥ రామారావుగారిని జూచుటకుఁ బోతిని. వారి యింటిలో కొప్పరపువారి యొక్కయు మన యొక్కయు స్మరణయే తప్ప మఱియేమియు లేదు. నే నేగునప్పటికి రామారావుగారు ... పాఠము చెప్పుచుండిరి. నేను కవిత్వము చెప్పగా చూచినవారు నొకరో యిద్దరో యుండిరి. మఱియొక రెవ్వరో "గిరితమేగుదెంచెఁ దమకీరితిఁ బూరితిసేసె" నను పద్యమును పత్రికనుండి చదువుచుండిరి. మఱియొకరు గీరము చదువుచుండిరి. అప్పుడు నేను రామారావుగారికి నమస్కారము పెట్టితిని. అది వారు గ్రహించినట్లు తోచదు, కూర్చుండుమని కూడ ననలేదు. నేనే కూర్చుంటిని, తరువాత నొక వృద్ధు నా పేరును నింటిపేరును నడిగి తెలిసికొని మీరేమి చదువుకొనినారని యడిగెను. కాలేజిలో చదువుచున్నానని చెప్పితిని. సంస్కృతమేమి చదివితిరని రామారావుగారడిగిరి. ఏమియు చదువలేదని చెప్పితిని. మీరు వ్రాసిన పద్యములు సంస్కృతపదభూయిష్ఠములుగ నున్నవే కారణమేమి యని యడిగిరి. అందులకు నేను మిన్నకుంటిని. ఆపద్యములు మీరు వ్రాసినట్లుగా నభిప్రాయపడినారు. గుంటూరుసీమ తయారైనదా యని రామారావుగారు నన్నడిగిరి. అగుచున్నదని చెప్పితిని. మీ రాశుకవిత్వము గంట కెన్నివందలు చెప్పెదరని యడిగిరి. నాది వందల బేరము, గంటల బేరము గాదని చెప్పితిని. రామారావు

గారు చాల యసూయాగ్రస్తులై యున్నట్లు నాకు పొడకట్టినవి ... నాదర్బారు పద్యముల మీద నేమైన జవాబు వచ్చినదా? వచ్చినట్లైన నాకు తెలియ జేయుడు"

......" బెజవాడ (చేవ్రాలు)

ఉత్తరములో వ్రాయలేదు గాని శ్రీ వెంకటరమణయ్య పంతులవారి శిష్యులు వానితోఁ జేసిన ప్రసంగము మఱికొంత యున్నది. అది "న్యాయమైనను స్వశాఖాన్యతిరిక్తముగా నెన్నఁడును వ్రాయఁగూడదు" అను నంశమును మాత్రము వెల్లడిని. అది యీ చిన్నశిష్యులకు చెప్పఁగా వింటిమి. శ్రీ రమణయ్యపంతులు వారిప్పుడేని యథార్థముకన్న బంధుత్వాధిక మెక్కువ కాదనియు దానినిబట్టి చరించువారి కెప్పుడు చిక్కు వచ్చినను శాశ్వతకీర్తి గలుగవచ్చుననియు నెఱుఁగని విద్యకును శాఖకును సంబంధమే లేదని బోధించువారుగాఁ బరిణమించినచో నెక్కుడు లోకోపకారమైనట్టివారగుదురని వాంఛించుచున్నారము. ఇంత ప్రయాసపడి మేమీ గ్రంథమును రచించుటకు ముఖ్యఫలము నియోగివైదికులు సహోదరులు గాన వీరికి వైషమ్యములను యీ పృథాపవాదప్రసంగములను దగవని ప్రార్థనించుటకే కదా? మా పత్రికలోనెన్నడు పంతులుగాని శ్రీ పంతులవారుగాని వచ్చినచో నది కోటిగుణితమై యీ గోలను దిగ్గింపఁగల దని మానమ్మకము. ఇట్టిపను లముగ వైదికులలోనున్న కుమార్గులను వైదికులును నియోగులలోనున్న కుమార్గులను నియోగులును మందలింపవలయునే కాని వారిని వీరును, వీరిని వారును మందలించినచో నది ప్రయోజనకారి కాదని శ్రీ పంతులవారి న్యాయమునకు తాకయుండు నని మేము తలఁచెదము. వారు పెద్దలు, విశేషజ్ఞులు. అయినను దమకన్న ననేకవిధములఁ జిన్నలగు మః॥ రా॥ రా॥ కృత్తివెంటి గంగరాజుగారు వీసమయమున కొనర్చుచున్నయంత గాని శ్రీ సుదర్శనీ పత్రికాధిపతిగారును, కా[illegible] పత్రికాధిపతిగారును లోనగువారొనర్చుచున్నంత గాని [illegible] వడ్లమన్నాటి నరసింహము లోనగు నియోగి బాలకవు లొనర్చుచున్నంత గాని ప్రయత్నమునేని యొనర్పకుండుట మిగుల శోచనీయము. ఇఁక నేని యీ యుద్యమమునకు శ్రీ పంతులవారు చేయూఁత నొసఁగి నియోగి వైదికులకుఁగల పరస్పర వైషమ్యములను వారించి పుణ్యము గట్టికొందురని నమ్ముచున్నారము. చదువరులారా! ఇందులకు సంబంధించునవియే యైనను బ్రసంగాంతరములచే మీకు విసుగు పుట్టించుచుంటి మేమో యని సంశయించుచున్నారము. శ్రీ పంతులవారిని గూర్చి వ్రాసిన ప్రసంగము

వారు పెద్దలగుటచే నీగ్రంథమునకు మంగళదాయకమని మా యభిప్రాయము. "మంగళాదీని మంగళమధ్యాని మంగళాంతాని" అను మహాభాష్యము సహృదయు లెఱుఁగనిది కాదు. మరియు శ్రీ సోదరులకును మాకును సంబంధించిన యను రాగ సంగ్రహములోనికిఁ జిత్తముంతురు గాక. సానురాగముగ మా చేఁ బ్రార్థింపఁబడియు సోదరు లెందుకో బంపరు గాలేదు. వీరిక ననుసరించి రా ఉలంచిరని మేము తలఁచుచుంటిమి. కాని లోకులలో వేఱుగానభిప్రాయములు బయలు వెడలఁ జొచ్చినవి. ఒకరిద్దఱు ప్రాజ్ఞులు మాతో నన్న మాటలు కలవు. అవి యటులుండుఁగాక. గుంటూరిలో సోదరులను బ్రత్యక్షముగాఁ జూచు పర్యంతమును లోకుల యాశయమును మేము విశ్వసింపకుంటిమి గాని, చూచినపిమ్మట విధి లేక విశ్వసింపవలసినవారమైతిమి. మే మింకను గుంటూరికి నెలదినములకేగుదు మను నప్పటి వీరిపరిజ్ఞానముగూర్చి వేఱొక తెలుఁగు వ్యాసమొకటి యభినవసర స్వతిలోఁ బ్రకటింపఁబడినది. కాని యప్పుడది కూడ మేము మొదట విశ్వసిం ప, వారిలోనివారలే, అన్యాయమునకు మున్నొక పెద్దయుత్తరము మాకు వచ్చినది. అందుఁ జేవ్రాలు లేదు. శ్రీ [illegible] నాటకవితాశిక్షానమునుగూర్చి వ్రాయుచు 'సిట్టివారికిఁ దామెట్లు ప్రశంసాపద్యములు పంపిరి' యను నభిప్రాయమును వ్యంగ్యముగాఁ దెల్పుచున్నది. ఆయుత్తరమునుగూడ మేము విశ్వసింప నేలేము. మాకుఁ బ్రత్యక్షములోఁ జూచినపిమ్మట మాత్రము వీ రేదో విధమునఁ బద్యము లల్లినను బ్రాజ్ఞులగువారిచే నంగీకరింపఁదగినస్థితిలో లేరనియు నదృష్ట వంతులు గాన నచిరమ్ముగ యశమందిరనియు నిప్పుడే గొలఁదికాలము గురు శుశ్రూష చేసినచో వీరికి సహజముగనో యభ్యాసవశముననో యలవడిన యీ ధార మంచిస్థితికి రావచ్చునేమో యనియును దోఁచనై యీయంశము బందరులో వారికి మనము చేయఁదలఁచుకొన్న సమ్మానము జరిగినపిమ్మట మనయందు వారికి తగినంత విశ్వాసము గలిగినయనంతరము వారి యంతరంగమున కెక్కునట్లు బోధింపవలయు నని యనుకొంటిమి. కాని యది యంతవఱకును నాఁగక మ॥ రా॥ రా॥ యేకా రామయ్యపంతులవారు విందుప్రసంగములో మాలో నొకరి నుండి వెలువడవలసిన దయ్యెను. అప్పుడటనున్న పెద్దమనుష్యులలోఁ గొందఱ పేళ్ళను (9) వ పుటలో నుదాహరించితిమి. కాని యుదాహరింపఁదగినవారు పలువురుగలరు. అందులో నొకరు తద్గృహాధిపతులు శిష్టాహానుమచ్ఛాస్త్రిగారు వేఱొకరు జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు, ఇంకను నెందఱో విద్యాధికు లగు పెద్ద లక్కడఁగలరు. వారిపేళ్ళను మే మెఱుఁగనిహేతువున నందుఁ జేర్కొన

పైతిమి.' ఈ ప్రసంగమునుగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథభాగములో శ్రీకొప్పరపు సోదరులకు గురువరులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ రామడుగుల రామకృష్ణశాస్త్రిలవారిని వ్రాయ మఱచితిమి. ఇటీవల వేమవరము వెళ్ళివచ్చినప్పుడు శాస్త్రిలవారు ప్రసంగవశమునఁ దా మా సమయమున నున్నట్లు చెప్పిరి. శ్రీశాస్త్రిలవారీయూరక సోదరకవులు మాపైఁ బ్రయోగించుచున్న పల్లదములకు మిగులఁ జింతించువారిలో నొకరు. వీరు శిష్యులను బ్రతిపక్షమునఁ బూర్తిగా మందలించిరి. అందుకువారు వ్యతిరేకులు గాలేదఁట! కాని మే మిప్పుడు పరవశులము కాన నిట్లునటింపక తీరదని గురువుల కుత్తరము నిచ్చిరఁట! ఈయంశము నింతకు మున్నుదాహరించిన మాహితోపదేశము 13 వ పద్యములో నొకింతుక సూచించితిమి. దీని మీఁదనే వారి జ్ఞానోపదేశములో నీక్రిందిపద్యములు పుట్టినవి.

"శా. ఏకోవంచనఁ జేసి చెంపి కలహం బేర్పాటు గావించి రం
చూరుం బేరునులేని యాగురున కోహో! మేమెఱింగింపుటల్
భీరుం డాతఁడు మీచెవిన్ విడుమటన్, ధీరత్వముం బూని మీ
రీరీతిన్ దెగియించి వల్కుటలు నెంతే నవ్వు పుట్టింపవే!

శా. తప్పం బల్కితి నంచు లేఖితిని గాదాయంచు దుర్వారమౌ
ముప్పం దెచ్చితి వంచు వేమరలు పల్కుత్తెంతురే యంచు మా
యొప్పున్నెమ్మది నెంచి యొండొరులు లోలో గుద్దుకోఁబోకఁ దాఁ
జెప్పం డే! భవదీయజీవనముఁ డా శిష్యుండు మీచందమున్".

వారిగురువులను మేము సాక్షులుగాఁ జూపిన సోదరులు మాశిష్యులను సాక్షులుగాఁ జూపిరి. ఇది మాటకుమాటవంటిదో నిక్కమో విజ్ఞులే గుర్తింపవలసియున్నది. శ్రీరామకృష్ణశాస్త్రిలవారు మాకన్న సర్వవిధములఁ బెద్దలు. ఐనను వారేకారణమునో చిరకాలమునుండి మమ్మును మిక్కిలిగాఁ బ్రేమించుచుందురు. మాపద్యములలో ననేకములు మాకు రానివికూడ వారికిఁ గంఠపాఠముగా వచ్చును. ఇట్టి శాస్త్రిలవారు తమ శిష్యపరమాణువులు మమ్ము మిక్కిలిగా దూషించునప్పుడు చేయవలసినదేమి? పాపము! అశక్యవిషయ మగుటచే వారూరక విచారింపవలసినవారైరి. వారివిచార మిప్పటికేని మాసోదరుల హృదయమునకు రాకపోదు గాని యీ మా సోదరులు కాలాంతరమునఁ బ్రకృతోపయుక్తమగు రామకృష్ణమత మను నొక క్రొత్తమతమును సమ్మానింపవలసిన

వ్రాసిరి. ఆమతము నామసామ్యమునుబట్టి గురుమతముగాఁ దోఁచుచున్నను నిజమునకు గురువుల కించుకయు సమ్మతమైనదికాదు. ఈనూతనగురుసిద్ధాంతములో గురువును దిట్టుట లోనగునవి ముఖ్యాంశములు, అవి వీరు పూర్తిగా నవలంబించి నచో నెట్లుండునో కాని యిప్పటి కంతగా నవలంబింపమి సోదరులే కాక మేము గూడ ధన్యులము. ఏమందురా? మాతో వివాదము కొని తెచ్చుకొనుటచేత గదా! రామకృష్ణుల శృంగభంగాదికమును వీరు గురుపదముగాఁ బట్టవలసివచ్చినది. ఆపట్టుట పూర్తిగాఁ బాటింపుచో వీరికి గురుమాషము కూడ నలవడవలసినదే కాని యింతవఱకు నది విశేషించి తటస్థించినట్లు కానరాదు. స్వల్పము గణింపఁ దగదుగదా! శ్రీసోదరు లసత్యమును బెల్లముగానో లేక యప్పుగానో వాడుక చేయుచున్నారు. ఇది చాలఁ దప్పిదమును బెద్దదోషము గాదనువా రుండరు. ఈయంశము వేమనపుస్తకములోని యేదో యుత్తరము నంపితిమని చెపబొంకుచు పత్రికలఁ గృష్ణలోఁ బ్రచురించిన యుత్తరమునందునే తెలిసికోవచ్చును. దీనిం గూర్చినవిస్తరము వేమనపుస్తకాంధ్రపత్రికలవలన నెఱుఁగఁబడు. వారి యసత్యము నాత్మగౌరవమును నిల్పుకొనుటకును బంధుప్రీతికిని వహించుచుంటచే దానివలని దోషము నంతగా బొందవలసియుండదు. మాయావచ్ఛక్తిని వినియోగించి శ్రీసోదరులు సర్వవిధముల ధన్యులే యని సమర్థింప యత్నింతురుగాక! పరప్రత్యయనేయబుద్ధులగుటచే వీరిమిథ్యాయుక్త మాసమర్థనమును లోకమును విశ్వసించుఁగాక. ఇఁక వీరి కవితాప్రాశస్త్యమును గూర్చి కొండొక వ్రాసెదము.

శ్లో. ద్విజ బాలః కరీరశ్చ యంత్రితో౽యంత్రితః క్రిమాత్,
నరేంద్రమాళిమానంచ నర్తకీపద్ధతిం వహేత్.

ఈశ్లోకము సత్క్షత్రియులును శ్రీ పెద్దాపురసంస్థానాధిపకుటుంబము లోనివారును నిరంకుశసంస్కృతభాషాసాహితీధురంధరులునగు శ్రీరాయ జగపతిరాజుగారు రచించిరి. వీరిచరిత్రము నట్లుండనిచ్చి శ్లోకతాత్పర్యమును విచారింతము. వస్తువెట్టిదైనను శిక్షలేనిచో నది యుపహాస్యాస్పదమగు ననునది యిందలి ముఖ్యాంశము. శ్రీసోదరుల కవితాధారయు నశిక్షితమగుటచేఁ బైనుదాహరించిన వెదురుబొంగువలె నంబరమార్గము నంటఁజూచినను దానికి శిక్షితుల కవనమునకుఁ గల గౌరవమును బ్రాజ్ఞు లీయనేరరు. శిక్షితమగు కవితా

ధారయో, కొండొక వక్రప్రసారియైనను బల్లకీబొంగువంటి సన్మానమునకుఁ బాత్ర మగు ననుట నిర్వివాదాంశము. ఇట్టిస్థితిలో వారు పోవునట్లు విద్వత్కవి పరిశీలించుట కెన్నఁడుగాని యొప్పికొనునా? ఈయంశము ఆయా యీ పుటలలో దిఙ్మాత్రము తెల్పియే యుంటిమి; మఱియు నుత్తరార్ధములో దీని నింకను విస్తరించి తెల్పితిమి. కావునఁ బర్వతచర్వణ మొనర్పక ముఖ్యాంశము మాత్ర మిటఁ దెల్పుచున్నారము. ఈ సోదరకవులను బహిష్కరించుకొని వ్రాయు శ్రీయుతులు మన్మూ రెన్నియో నికృష్టోక్తులతో దూఱుటయే కాక "ఆసుధారా శూన్యులగుటలేదా?" అనికూడ వ్రాయుచుందురు. ఆవ్రాఁతలకేమి, వారిలో ననేకులకుఁ దలుపును ద్వారబంధమును లేకయే వ్రాయువాడుక కలదు. కాని కాంతరమున బైటికి రాఁజాలని శాఖాభిమాని శాస్త్రిగా రొకరు వీరికిఁ బద్దములు వ్రాసి యిచ్చుచుండుటచే నిందుఁ జాలమందికి ధార శుద్ధముగనే యున్నట్లుగూడఁ గనబడెడిని గాని, అసత్యములు దుండగములును మాత్రము మితిమీఱియుండును. అవి శాస్త్రి పచ్చుటచ్చుటఁ జూపఁబడుచునే యుండును. దానికటుండనిమ్ము, ఏకర్త్రము నెఱుఁగని సోదరులతోపాటుగా మే మిప్పుడు క్రొత్తగాఁ బరుగిడుదు మని యేల చెప్పవలెను? పరుగిడఁగలుగుదుమా, లేదా? యనునది విషయాంతరము, అవిప్పుడుకును ఆవేశమునకును నొప్పుకొన్నచోఁ బరుగిడవచ్చును. ఇం పటుకే చిరకాలాభ్యాసవశమున నిది దోషము, ఇది గుణము, అను సంశము మనమున నాటికొని పోయినది. ఆసంస్కార మీజన్మమునఁ గాదుగదా, వచ్చు జన్మమునకుఁ గూడ నశింపదు. అట్టిచోఁ దప్పొప్పు లని యెంచక తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు పరుగిడ వలె నని యనుకొన్నచో నిట్లు జరుగవలెను. ఎట్లనఁగా? ఏపని ప్రవకాశమున వారి కిప్పు డున్న గుణదోషవిచారణమును శాస్త్రజన్యజ్ఞానమును బూర్తిగా నశించి కవితాధార యనునది నామమాత్రశేషముగా మిగిలి నీరస తిరుపతివేంకటేశ్వరులు కావు, యొకగో, అను తెలుఁగునకు వచ్చి

"సోఽప్యన్య ఏవ భవతీతి విచిత్ర మేతత్"

అను శ్లోకపాదమున కుదాహరణము కాఁగలిగినయుత్తరక్షణమే వారనిమించి పరుగిడఁ గలరు. ఉన్నశక్తులలో నూటికిఁ దొంబదివంతులు తగ్గించుకొనుటకు యత్నింపవలసినదే కాని యాపరుగునకై యిప్పుడభ్యసింపవలసినది లనమును నుండఁబోదని ప్రాజ్ఞులెల్ల నెఱిఁగినదియే కాన విస్తరింపవలసిన యావశ్యకత లేదు

కాని యీపద్ధతి ప్రాజ్ఞమహాకవిసమ్మతము కాదు. కావుననే భట్టుమూర్త్యాదు లెంతవఱకుఁ బరుగిడుట యుక్తమో యంతవఱకే యవధి నేర్పఱచికొని "ఘటికాశత గ్రంథకరణసమర్థత" యనుకనే యంగీకరించియున్నారు. ఇందలి గ్రంథ శబ్దము పారిభాషికమని తెలియఁదగు. ఈసంకేతము పండితు లెఱుఁగుదురు. మఱియు వేఱొకచోట "ఘటికార్థనిర్మితశతశ్లోకీ" అని వ్రాసికొనియున్నది. కాని దానిపైకడకూడ మన సోదరులపైకడ కప్పదో చెల్లలో కాక తప్ప దని మాయభిప్రాయము. ఆసత్యముకూడ ఘటకాత్వాదికములనే యేదో కొంతలోఁ బర్యాప్తము కాఁదగినదియే కాని ధారావిశ్రాంతిశూన్యముగాఁ బ్రతిక్షణంపఁ దగినది కాదు.

శ్రు॥ దశా2-స్యాం పుత్రానాధేహి

అనుక్రమతికి, దశపుత్రులు, దశపుత్రికలు, అనునర్థము చెప్పి యిరువది మందివఱకు నాజ్ఞను గనుపఱచినవారు ప్రకృతాశుఘోషసంప్రదాయము ననుస రించి పండ్లకొలఁదిగ నాజ్ఞ నేల యీరేవో నిజ్ఞారఁపడక్క నిత్యులకుఁ దెయదు. ఆశుగశబ్దవాచ్యత్వము మలయమారుతమునకును మరుమాగరలఁ గల్పకొని పుల్లాకుల లోలోపల నిడికొనిపోవు తలనొప్పి గాలికిని సమానముగఁ జెల్లునదియే యైనను మలయమారుతమువలెఁ దలనొప్పి గాలి వర్ణ్యమగుట కవిసమయసిద్ధము కాదు. మితి మీఱినచో నాశుధార యాశుఘోష యని చెప్పఁదగి యుండును. వేయేల? వీరిపద్యము న్యాయ్యమైనది కాదనుట కిన్నియేని యుదాహరణము లీవ చ్చును. ఇది కవితాపదమూర మగుటకు సందేహమును లేదు. ఏకర్మము నెఱుఁ గని గాయకాభాసుని స్వరకల్పనకును సుశిక్షితుని స్వరకల్పనకును భేద మెంత యుండునో ప్రాజ్ఞు లెఱుఁగరా? గుంటూరిలో వీరు స్వశక్తి పరశక్తి శూన్యము గఁ గాలుద్రివ్విన లత్తుకపాటంతతోనే వెనుదీయఁ బడినదిగాని, లేనిచో నీయం శము లెల్ల సభ్యులకు వాక్రుచ్చి వీరి పద్యమునుగూడ ననుకరించి చూపి యిది తప్పదు మార్గమని ప్రాజ్ఞులచే నొప్పించియే తీరుదుముగాని తజ్జ్ఞులు వీరికిని మాకును సభ యనుటకే యంగీకరింపకున్నారు. అది యీ క్రింది యక్షరములవలన విస్ప ష్టమగును.

(చావలి వెంకటకృష్ణయ్య బి. యే. సీనియర్ గారి వ్యాసమునుండి.)

"సభావిషయమున మేమన్నమాట లప్పటికి నిప్పటికి జన్మాంతమువఱకును నిల్పుకొనవలెంచి యొక రిరువురు పండితులకడకు కవులకడకు నేగితిమి. సావధాను

కైవినుఁడు ... అయ్యా! తమరు జడ్జీలుగా నుందురా అంటిమి. దానికి వారు తిరుపతి వెంకటకవులేడ! కొప్పరపువారేడ! కొప్పరపువారికి కవిశబ్దమే వర్తించదు... కలక్టరు, ఓల్ కలక్టరులకు నెంత తారతమ్యము కలదో" ... అటులనే తిరుపతివేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపువారికిని భేదము కలదు. ... అని యేకరు వెట్టి ఆ సంగతి మాకడ నెత్తవలదని మమ్మును బంపిరి. అయ్యా! సభ చేయించ నెంచికొనినందుల కిట్టి మర్యాద జరిగినది. ఎట్లయినను మీ విరోధము మాపుట మాకు ముఖ్యావసరము కనుక మరల నేరకడకైన బోయి మొఱ పెట్టుకొందుము గాని......"

పైపంక్తులు శ్రీ సోదరులు వేమవరావధానానంతరము తోలిన పాపపుబండి యుత్తరములలోని యంశములలో సభనుగూర్చిన ప్రసంగమునకు వారి నాహ్వానింప నేగినవారిలో నొకరు కృష్ణాపత్రికాధిపతులకంపిన "గోసావేశసాంత్వన" వ్యాసమునుండి కైకొనఁబడినవి. విస్తర మన్యత్ర చూడఁదగు. ప్రాజ్ఞశిరోమణులిట్లు నిరసించుచున్నను నపత్రపాశూన్యులగు మా సోదరులు "మావైరులు, మా శత్రువులు" అని సారెసారె మమ్మును జేర్కొనుచుందురు.

శ్లో॥ వివాహశ్చ వివాదశ్చ సమయోరేవ శోభతే"

అట్లల నేల? వీరిశత్రుత్వ మిట్లు సమర్థింతము గాక 'అదృష్ట పిశాచ న్యాయమున' మాకు వారు మిత్రులు మేము వారికి శత్రువులమును గాఁగూడదా? లేక యీ పంచతంత్ర వాక్యములవలన నేని కాఁగూడదా?

"శ్రోత్రియభ్రష్టక్రియాణాం (మూర్ఖపండితానాం) సజ్జనదుర్జనానాం

దీనింబట్టి యిది సహజవైర మనుకొన్నను దప్పు లేదు. తప్పులేకేమి, వీరిశత్రుత్వమిత్రత్వముల కించిత్కరములగుటచే నవి రెండును బరిత్యాజ్యములే యని శిష్టులనకమానరు. ఇది యిటులుంతము, సోదరుల యేవాంత్రితలను సద్ధ ముండదు.

(పిబ్రవరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

"...మఱియు మాశత్రువులు (గుంటూరుసీమ) అను నొక పుస్తకమును రచియించుచుండిరఁట. అందు మా వివాదాంశముండునఁట! అది బయలు వెడలుటకుఁ బూర్వమే యీ సభ జరుగవలయును. అది బయలువెడలుటకుఁ బూర్వమే సమకూర్పలేనియెడల మేము వ్రాయుచున్న (1) జక్లీసీమ (2) నారాయణాస్త్రము అను రెండుగ్రంథములును బ్రకటింపఁబడిన పిదప సమకూర్పవలయును. ఆ మధ్యకాలములో సభయగుటకు వీలుపడదు. అని చెప్పితిమికదా!..."

XXV

ఈవ్రాఁత కర్థమేమైనఁ గలదా? గుంటూరిసీమ ప్రకటనము సభ కేమి యపకృతిచేయునో కదా! జల్లిసీమవ్రాతఁకు సభ యేల ప్రతిబంధింపవలయు నో? “కొబ్బరిచెట్టు, దూడగడ్డి,” ఇంతకన్నఁబై వాక్యముల కర్థముఁ కన్పట్టదు. కన్పట్టకేమి? గుంటూరిసీమ గుట్టు బైటఁబెట్టును గదా, పైనిసభయెట్లు ? ఏమి గతి?

(పిబ్రవరి 15 వ తేది 1913 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

“...ఈక్షణమునసైనను, ఈదినమునసైనను, లేక ఈజన్మాంతమునకు కెప్పుడైనను సరియె, వచ్చి మాశత్రువుల మీసములను దీయింతుము...”

ఈపంక్తులను కృష్ణ యవిచారితరమణీయములుగాఁ బ్రకటించినది. గాని యాంధ్రపత్రిక వృత్తిపాటి కామేశ్వర వ్యాసపు దెబ్బను దిని యుంటచేఁ గొంకి జంకినట్లు నటించి నిరసించినది. ఈవిషయము, వేమపరపు శతావధాన పీఠికలో విస్తరించి చూడఁదగు. ఎంతటి తెల్వియో చూడుఁడు, వివాహమునకు గమ్మనఁ బునస్సంధానమునకే సిద్ధపడు మోటు పెద్దపెండ్లికొమరుని దలపించు నీవాక్యము లెవ్వరు గోయకుందురుగోగదా? సభకు వచ్చినతోడనే జరుగఁదగినది మీసములు గొఱిగికొని పోవుటయే గాఁబోలు ? ‘గారెల బూరెల’ సామెతగా, నెంత తంతు జరుగవలెనో కదా ! అవును యీయక్షరజ్ఞానమాన్యులకు జరుగఁ దగిన తంతేమి యున్నది? వచ్చి, వచ్చినవెంబడినే మీసములు పట్టికొని వీరైనంత వఱకు వచ్చినంతవఱకు సంగ్రహించుకొనుటయె కర్తవ్యము. ఔరా! మీసపు రోమములు! మాసోదరులు వీనికెంత మాహాత్మ్యమును గలిగించిరి. మతకర్త యగు మహమ్మదుగారి మీసపురోమములను జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుచున్నవే! దీని సంప్రదాయము తజ్ఞులవలన నెఱుఁగఁదగు. ఈయుపభ్రంశపుఁ బ్రల్లదముల నీభారత మడఁచివైచుఁగాక.

“ఉ. వచ్చినవాఁడు ఫల్గునుఁ డవశ్యము గెల్తు మనంగరాదు”

(విరాటోద్యోగములు చూ) భీష్మాచార్యునివంటి జగజ్జేత కీతెల్వితేటలు లేకుఁగాని మనక్షీరకంఠుల కెట్లు తగును ? అక్షరజ్ఞాన మిట్లుండఁగాఁ గొందఱు తలతిప్పులమారులు తగుదు మని యేదో వ్రాయుదు సోదరుల పరువు సహజమైనది కాన తెచ్చిపెట్టుకొన్నధార గల తి॥ వెం॥ కవుల కనుకరింపఁ దగినది

కాదని శాఖాభిమానమును వెల్లడించుట చూచి మాకెంతో యక్కజము గలుగు చుండెడిని. అవురా! పనివడినను రథము దిగి పాఱు నుత్తరుని పరువు విజయుని కళంకమే యగునేమో కదా? అతఁడు శత్రువులకు వీఁపు చూపక కదా పనివడ వలసివచ్చెను. పైవారు "మెయిల్ రన్నరు" వలెఁ బనివడి నేర్చుకొన్నను వాని పైనుండు నధికారులు పసిగెత్తనేరరనియు నందుచే వారికి వీరు లొచ్చనియుం గూడఁ జెప్ప సాహసింతురోటు! ఏమీ! తారతమ్యజ్ఞానవిలసనము? ఇట్లు వ్రాయువారి వ్రాఁత లెంత వెలగలవైనను వీనినిగూడఁ బాటించి మాశిష్యులలో గొందఱు ప్రాజ్ఞు లనిపించుకొనుచున్నవారే తమ పాండిత్యము నొక్కెడకు డిగద్రావి మాయాప్రవరాఖ్యులవలె నటించుచు నియమపుఘోషకు కలవారు పడిరి. అందుఁ బతకాదుల నందిరి. ఈ కులవడినవారిలో మొదటివాఁ డవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి. ఇతఁడు, నితనికొక వ్రేలువిడిచిన మేనల్లుడును, మా కేవలక్ష్య ప్రియశిష్యుఁడును నగు నొక నొక సుకవియును నిందులకు సభ లొనర్చు చున్నారు. ఆయంశ మీక్రింది యుత్తరముల వలనఁ దెలియ నయ్యెడిని.

నెల్లూరు　　　　నమోగురుభ్యః　　　　30-10-12

(1) అవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యనామ్నశ్శిష్యస్య శిరసాతిర్విజ్ఞప్తః శ్రీరాయప్రోలు సుబ్బరాయేణ మహభాగినేయకేన సాకమహం కా[illegible] పట్టణ మాగత్య తత్రాష్టావధానం ఏకస్మిన్నహని ఆశుకవితామన్యస్మింశ్చ ప్రచాలయామిస్మ, పౌరా భృశంతోషితాః; యైః కొప్పరపుకవ్యోరాశుకవితా శ్రుతా, సప్తాహాత్ప్రాగిదం పురం ప్రావిశావ అత్ర చ ప్రథమ మాశుకవితా తతో ష్టావధానమితి ద్వేమిలితే పరిషదౌ, భవిష్యతిచైకా, ఆశువచనయా ఘంటాత్రింశతీ నిరూప్యా, ఏవమత్రపంచషేషు ప్రదేశేషు ప్రవర్త్యయితుకామౌ చరావః సర్వథా గురూణా మాశీః ప్రార్థ్యతాం.

బుచ్చిరెడ్డిపాలెం　　　　8-11-12

(2) మేము నెల్లూరిలో రెండు సభలు జరిగించి యీబుచ్చిరెడ్డిపాలెములో కొప్పరపుకవులను పెద్దగా గౌరవించి గంటలువేసిన పట్టాభిరామరెడ్డి యను వారున్నాడని విని యిచ్చటకు వచ్చినాము. ఇక్కడకువచ్చి ఆరుగోజులైనది. నిన్న నిచ్చట సభ జరిగినది. ఆశుకవన మల్లబడుచున్నది ప్రతిపాద్యము ద్రౌపది వస్త్రాపహరణముఘంటాత్రింశతినియమముగాఁ జెప్పుచున్నాము. యిట్టిస్థితిలో"...

ఈ సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి వేమవరములో నాళువును చెప్పి యున్నాఁడు. సభ్యు లానందించిరి. ఇతఁ డితరప్రజ్ఞలు కలవాఁడు. కాన నప్పుడు కొండొక దోసఁగులు పొసఁగినను సమర్థించుకొనఁగలఁడు. ఏకర్మము నెఱుఁగని సోదరుల కీకాలుద్రవ్వు ప్రసంగ మెందులకో? తప్పు తప్పన్న నేరికిని నశక్యమే. వీరి తప్పు తప్పన్నను సమస్యాకేతరమగు గతి గానరాదుగా? పాపము! సోదరు లమాయకులు. పూర్వస్మృతిమూఢులు. ఏదో మోమోటపడి వీరియాశ్రయణమునకును,

సీ. "బళిబళీ మీతాత బ్రహ్మయ్య చేఁబూని పల్లాకుతనాటుగాఁ బొడిచినాఁడు"

వంటిబట్టకైనఁ జాలని బట్టములకును లోఁగి కొందఱు పాత్రజ్ఞులు కొన్ని సమ్మతిపద్యములను వ్రాసి యిచ్చిరే అనుకొందము. అంతతోఁ దృప్తిపడి —
"నాగా యెత్తఁగి పైటోగా"

సంచరించినచో వారివరము కొంతలో నుపసంహరింపఁ బడవు. వెంటనే గర్వపర్వతశృంగాధిరోహణ మొనర్చి తారతమ్యజ్ఞాన మవలకుఁ ద్రోసినకతన వారువారు నిజాభిప్రాయములను భంగ్యంతరముగా వెలిఁ బుచ్చిరి. అందు మొదటివారు శ్రీ కవిరాజుగారు, వీరి భంగ్యంతరోక్తుఁ ద్రోవ గ్రంథమంత వచ్చుటచ్చటఁ జూపఁబడియున్నది. ఇట్లు వారెన్నకొనుటకూడ న్యాయ్యమే. దేవతలు తామిచ్చిన వరములను మరలఁ గైకొనలేరా? భూదేవతలట్లొనర్చుటలోఁ దప్పేమి? పరిక్ష్యత మునుపరాముఁ, పాపము! అన్యాయరీయతఁ దనుకరణార్థ మీ యాశు ఘోషకు దిగియుఁ గొందఱు కొంతయు సిగ్గుపడుచుందురు. వేమవరమునుండి వచ్చునప్పుడు నర్సారావుపేటలో నీతనియాశుధారకుఁగా నొక సభ జరిగినది, దానికి డిస్ట్రిక్ట్ లెక్చరరు పదవిలోఁ బ్రఖ్యాతి మాపురము నలంకరించియున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ విష్ణుభట్ల రామకృష్ణయ్యగారు అగ్రాసనాధిపత్యమును వహించిరి. గంటకు 350 వంతున పదిఁడు పద్యములు చెప్పెను. ఇతనికి దానియందు దొరలు తప్పులను తెలిసికొనఁగల్గు తెల్వితేటలు భగవంతుఁ డిచ్చి యుంటచేఁ గాఁబోలును, దనలోఁ దానే * లజ్జించుచుండును. ఇట్టి కవనములను గూర్చి శ్రీజగన్నాథపండితరాయ లిట్లు పలికెను.

---

* ఉ. సిగ్గుతు వీడి చెప్పితివి శిష్యుఁడ! మానసమందుఁ జాల నీ
వగ్గకు సంతసించితిని బాగును నోగును జూడ కెట్టులో

"నోచే ద్దుష్కృతమాత్మ నాకృతమివ స్వాంతాద్బహిర్మా కృథాః"

(పండితరాజశతకము చూ) ఇట్లు మాశిష్యుఁడు చెప్పినయాశువును బూర్తిగా వినియు నాయాశువునకు సభ్యు లక్కజముగ నానందించుట గనియుం గూడ నేమికర్మమో మాకుఁ గొప్పరపుసోదరులకే యీసామ్రాజ్యపట్టాభిషేకమును గట్టవలయునని తోఁచెడిని, గాని మేమెందఱో మాశిష్యులొండొఁ గొంతకాకున్నఁ గొంతయైన నీయేలంపాట యాశుఘోషలో భాగమును గల్పించుకొనుటకు రుచింపనని వ్రాసిన వ్రాఁత యందలి పరమార్థమును గ్రహింపఁ గలుగువారు కొందఱేని యుండకపోరని తలఁచెదము. ఉండకుందురుగాక 'కించిన్నమేతాపతా' ఈక్రింది భవభూతివాక్యమే మాకు శరణ మగుఁగాక.

"ఉత్పత్స్యతే మమతు కోఽపి సమానధర్మా కాలోహ్యయం నిరవధిర్విపులాచ పృథ్వీ" (మాలతీమాధవము చూ)

మఱియు నీయవ్వారి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి నూజవీటి సంస్థానాధిపతులలో నొకరును శ్రీరామచంద్రాప్పరావువారి పుత్రులును నగు శ్రీనారయప్పారావు సింహాద్ర్యప్పారావు బహదరులచేఁ నియోగింపఁబడి యాయాశువు సముకరించెను. అచ్చటివారందఱును సంతసించిరి. కాని శ్రీజమీందారులు తమ సంతోషమును బైకి వెల్లడించినను ఇయ్యది వృథా పరిశ్రమ మనియు నిట్టిఘోషకు బురికొల్పి వారి వాక్కునేల వ్యర్థపుచ్చవలయుననియు లోనగు వాక్యములు నొడువ మొదలిడిరి. ఇద్దానింబట్టి చూడ నిది ప్రాజ్ఞులగు కవులకేకాక తాదృశు

గొగ్గిగఁ బాడుపాటలకె కొందఱు మెచ్చులు చూపుచుండ నీ
వాగ్గరిమంబు మెచ్చుటకుఁ బండితమండలి వెన్కదీయునే!

ఈపద్యము మాశిష్యుని యాశువును విని నాఁటిసభలో మాలో నొకరు చెప్పినది. ఉత్తరార్థముమాత్రము కారణాంతరమునఁ గొండొక మార్చితిమి. మనఃపూర్తిగాఁ గాకున్నను. హాస్యప్రాయముగా నాఁడు మాచే నీఘోష యనుకరింపఁబడినది. దానిశైలి యెటులుండెనో, వాక్రుచ్చుభాగము సభ్యులును సభాధిపతియును వహింపఁదగువారు. ఎవరో కొందఱు సంతసించినను మేమిద్దానికి సమ్మతించువారము కా మనియు సహేతుకముగ ఖండించి తీరువారమే యనియుఁ బ్రాజ్ఞులోక మెల్ల నెఱుఁగుఁగాక. (కో వేత్తి కవితాతత్త్వ మీశ్వరో వేత్తివా నవా)

లగు జమీందారులకుఁ గూడ రుచింపదని మేము చెప్పక తప్పనిదగుచున్నది. ఒకవేళ నిది సోదరకవులు చెప్పినప్పుడుమాత్రము శ్రవణపేయముగా నుండి యితరులు చెప్పినప్పు డట్టు లుండ దేమో యనుకొందమన్నఁ బ్రాజ్ఞులు వారు చెప్పినదానినిగూడ సహేతుకముగా నేవగించి ఖండించియే యుండుటచేతను వారికిగూడా వృథాఘోషించుట దక్క శ్రవణసుఖమును గల్గించు గాత్రమాధుర్యము మిక్కిలి సామాన్యమని ప్రత్యక్షములోఁ గనిపెట్టుటచేతను మేము వీరిని బ్రకృతము నుతించువారు కేవలాభిమానికోటిలోనివా రనియు నీగుంటూరి వివాదకు మున్ను నుతించినవారు 'పరగుణ పరమాణు పర్వతీకరణచణ' కోటిలోనివారుగాని, యాశ్రయణమునకు లోఁగి యేదో వ్రాసియిచ్చు తెఱఁగువారిలోనివారుగాని యగుదురని స్థిరపఱచుచు నెట్టిదైనను నొక ప్రజ్ఞను సంపాదించి దానిచేఁ గొంతవఱకు లోకమున వ్యాపించినవారెల్ల నంతోయింతో భగవదంశము కలవారే కావున మాసోదరులను మేము సభలో సహాసనదానముచే గారవించి వారొనర్చు కల్లిబొల్లి పద్యపు సమ్మానమ్ముల నందఁ జూడకున్నను మాకుఁ గవితామిత్రులును వారికి శాఖాసంబంధులును నగు మఱికొందఱు కవులచేత నేని సహాసనము నొసఁగించుచుఁ గొంత సంతోషపెట్టఁ దలఁచితిమి కాని సోదరులపాకమిటీవల మిక్కిలిగా ముదిరినట్లు వారి వ్రాఁతలవలన నెఱుఁగఁ బడుచుండుటచే వారివారి యాసనదానము నిందుదాహరింప వెఱచుచున్నారము. అయినను జదువరుల వినోదార్థ ముదాహరింతము గాక.

(అబ్బరాజు హనుమంతరావుగారి సుగ్రీవ పట్టాభిషేకమునుండి.)

(1) తే. గీ. వరుసఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ గొలిచి
కొప్పరపు సోదరకవులఁ గోరి దలఁచి..."

ఈయనఘుఁడు స్తుత్యర్థమై మమ్మిరువుర నొక్కచోఁ గూలనైచెను.

(2)"...ఇక్కాలమ్మునఁ బగటివేషములు వేసికొని కవిసింహుల మని కవిచక్రవర్తుల మనియు మిట్టిపడుచు ... కవిఘటాపంచాననుల మని మాకు సమానులు లేరని మీసములు దువ్వుచు ... చేయి యాపక కవిత వ్రాయుదుమని విఱ్ఱవీఁగుచు..."
("టిప్పు" నుండి)

(2) వ నెంబరు 'టిప్పు'. గ్రంథకర్త మా యిరువురను వెక్కిరించుటకై యొక పంక్తిని గూల వేసెను. ఈ వెక్కిరింపులోఁగూడ శాఖాభిమానముచే సోదరులకే మొదటిపీఠము నిచ్చినందులకు సంతసింప వలసి యున్నను నితనివ్రాఁత—

"గూడుపురాణీవార్త."

యగుటచే నితఁడు సోదరులయెడ దయకలవాఁడయ్యుఁ బైకి నిట్లభినయించు నని యు, మొదటికవివలె నితఁడమాయిక శాఖాభిమాని కాఁడనియుఁ గేవల మహాత్మజ్ఞశాఖాభిమానిశిరోమణికోటిలోని వాఁడనియు నిర్ణయింపుడు. విలువగల యిచ్చో నిరసనవార్త కింతకన్నఁ దావొసంగక దూరముగా విడుచుచున్నారము.

"స్యాచ్చేద్బ్రహ్మగణోఽయమాకృతిగణ స్తత్రేష్యతే చేద్భవాన్"

ఈ మురారిం బట్టియే సోదరులను గవిగణములోఁ జేర్చుటకు వీలుండదని యెఱిఁగిన మాలోనొకరు సహసమున కనర్హులనుగా బల్కియున్నారు. పిదప వారు కాలుద్రివ్వ ప్రసంగమునఁ గూడ నిల్లే యుత్తరమిచ్చుటకు సిద్ధపడియుండి నను రెండవవారు సోదరుల నభిమానించి పెద్దమానిసుల కొండొక మోమోటు పడుటచేత నట్లు జరుగదయ్యె. అందుచేతనే యిప్పటికిని నుత్తరకుమార ప్రజ్ఞలను బ్రకటించుచు మీసమును దువ్వుచు నిలఁబెట్టుచుందురు. పుట్టుతుదకాఁ బెద్ద మనుష్యులు పన్నిన

"నీకంటిలో వేళ్లు నానోటిలో వేళ్లు"

అనుకీతి రాజీకై 27 అక్టోబరు 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికలో మా యిచ్చిన ప్రత్యుత్తరము లోకులు చదివియే యున్నారు. అందలిదే యీ క్రిందివాక్యము

గీ. ఘనులు పండితరాయాది కవులఁ జూపు, త్రోవలం బట్టి పోదుము దేవుఁడైన, లక్ష్మి పట్టము మాకు వల్లభులు లేరు"

సోదరులవలెఁ గాకున్నను శ్రీపండితరాయలపైఁ గొండఱు కవివరేణ్యులే కాలుద్రివ్వియుందురనియు వారికిని వినయము గలవారనుబట్టి తామతఁ దేవగించు కొనువాఁడనియు నతని ప్రాస్తావికశ్లోకములలోఁ గొన్నిటివలనఁ దెలియనయ్యెడిని. అందుఁ గొండొక ప్రధానశ్లోకము లుదాహరించెదము గాక,

"శ్లో॥ మాద్యత్కుఞ్జరకుమ్భకోటిదళనప్రోద్యత్కరః కేసరీ
దైవాత్కుత్రగిరి ప్రళిన్ద సుద్ధరదరీ మాశ్రీకతాం వార్ధకే
తత్రాఽసహ్యమిదం హి జమ్బుకభయా ద్భాగర్త సంవర్తితైః
ప్రోత్ఖాతైరపి సారమేయశిశుభి ర్యోద్ధుం సమాహూయతే.

శ్లో॥ ఆబద్ధకృత్రిమసటాజటిలాంసభిత్తి
రారోపితో మృగపతేః పదవీం యది శ్వా,
మత్తేభకుమ్భతటపాటనలమ్పటస్య
నాదం కరిష్యతి కథం హరిణాధిపస్య.

శ్లో॥ అయి దమ్బర మారకూట ధత్సే
కనకస్యాఽపి యదన్యతో నికామం.
నికషానికషం హితత్త్వథాచే
దనుమన్యే సుదృశా మలఙ్క్రియాత్వం

శ్లో॥ కుసుమాని శిఖస్తు నామ చిత్రే, కతిచి త్కాలికశేషరూఢశిక్షాః
సుభిత్య మమూని కిం భ్రమస్తే, కథ మేతేషు రసం పచన్తి భృఙ్గాః.

శ్లో॥ హారం వక్షసి కేనాఽపి, దత్త మజ్ఞేన మర్కటః
లేఢి జిఘ్రతి సంక్షిప్య కరో, త్యున్నత మాసనం.

దీనింబట్టి యీపండితులు పండితమాత్రులై గాలుద్రోవనప్పు డౌదాసీన్యము కన్న నన్యము శరణము లేదని స్ఫుటమగుచున్నది. ఈయంశము నింతకు మున్నే ‘పశ్యా పశ్య’ యను సమస్యావిషయమునకు నుత్తరము మొదలగుటయుఁ జేతఁ గాక బూతులు ప్రకటించు శాఖాభిమానుల నుద్దేశించి వ్రాయఁబడిన ‘పండితాయతే’ లోనే తెల్పియుంటిమి. అయ్యది యుత్తరాంగమునఁ జూడఁగలరు. ఇప్పుడేని మే మితరులను లక్షింప మనుట కొకసహా విజ్ఞ మదికి వచ్చి యుండెడిని. ఈరీతిగా శ్రీపండితరాయలవారికి గల సహానుభూతిని దెల్పుచు నీపూర్వరంగమెల్ల నుపోద్ఘాతవాక్యముగనే యుంచుటం జేసి విరమింప నుంకించుచుఁ గొండొక ముఖ్యాంశముల నుదాహరించుచున్నారము. (51) వ పుటలోఁ బట్టుఁబోతు బ్రాహ్మణకాంపరి జాబితా కనుపఱచియుంటిమి. అందు (4) వ సంఖ్య కథకుఁడైన యాతనతఁడు వినిపించిన పద్యములు వ్రాసియున్నాఁడు. అతనినోటికిఁ దలుపును ద్వారబంధమును నున్నట్లు చదువరులు నిర్ణయింపరు, కాని యతనింగూర్చి వినుటలో నతఁ డెంతఁ బండితుఁడో మాయంతరాత్మకుఁ బూర్తిగా వచ్చి యున్నది. అట్టివానిధారలోఁ గొన్ని పాండిత్యద్యోతకము లగు ప్రయోగములు “గంజాయి తోఁటలోని తులసిమొక్కలవలెఁ” గాన వచ్చుచున్నవి. దీనికిఁ గారణ మిట్టివల కృత్రిమమైనది. కారణాంతరమునఁ బైకి రా వీలులేని యొక శాఖాభిమానిశాస్త్రిగారు వీరికిఁ బాసటమై వీరిస్వయ ముఱచు ప్రల్లదములనెల్లఁ బద్యములుగఁ జేసి యిచ్చుచుందురఁట! ఇంతియ కాక వీరుగొన్ని ప్రగల్భములాడుచున్నట్లు కూడ వింటిము. పైకి వచ్చినప్పుడా యన స్వహస్తలిఖితములను జూపి తగుసమాధానము నీ నెంచి యిప్పు డిం

దుపేక్షించుచున్నారము. (84) వ పుట మొదలు (94) వ పుట వఱకును నుదాహరించిన మా సోదరుల యుత్తరములోని యంశము లాఘట్టమందే సంగ్రహముగా విచారించఁబడినవి. మఱియు గంజామువారింటి యొద్ద వివాహ మగు నప్పుడు తి॥ శాస్త్రి, కాకినాడలో లేదనియుఁ ముక్త్రేశ్వరములో నామహూర్తమునకే జరుగుచున్న శ్రీయుత జయంతి రామయ్యపంతులవారి భవనము నందలి వివాహమం దుండెననియు మాచదువరు లెఱుంగుదురుగాక. ఆతప్పు ప్రల్లదపు టుత్తరమును శ్రీమాసోదరు లెవరిచేత వ్రాసిరో యాయనయుఁ డొకగ్రామణీమాత్రుఁడే యయ్యుఁ జాల సమర్థుఁడని విని యతని ప్రావీణ్యమున కక్కజపడుచుందుము.

"శ్లో॥ ఘటం భింద్యా త్పటం ఛింద్యా త్కుర్యా ద్వా గార్దభస్వనం
యేన కేనాఽప్యుపాయేన ప్రసిద్ధః పురుషో భవేత్॥"

ఈపుణ్యజనుని పావనచరిత్ర మొక యెనుబదేండ్లకిటచే సమగ్రముగా నెఱిఁగితిమి. పూర్వకాలమున గ్రామపుంగరణములలోఁ గడుసమర్థు లుండిరని వింటిమి కాని యీకాలమున నింత చల్లని యీబ్రిటిషుప్రభుత్వమున నింతవా రుండుటకు మిక్కిలిగ నక్కజపడవలసి యున్నది. సత్యనిర్ధారణార్థమై మాకు నవ్యాజముగా నప్రయత్నముగాఁ దోడ్పడిన యీమాయికుల కీయపర పౌలస్త్యుని కతన నేవిధమగు నీతిబాధలును రాకుండ సకలలోకనాథుఁడగు పరమేశ్వరుఁ డనుగ్రహించుఁగాక. ఏపరమేశ్వరుఁ డాకరణముగారిచే బ్రిరేపి సభలో నీప్రల్లదపుటుత్తరమును జదివింపఁ జేసెనో, ఏలోకనాథుఁ డాకరణముగారి హృదయపీఠము నధిష్ఠించి వారివారిని నకళ్లు వ్రాసికొనుటకు సమ్మతింపఁజేసెనో యాసర్వమయుని కనేకవందనము లొనర్చుచున్నారము, ప్రకృత మనుసరామః, ఈపృథా శాఖాభిమాను లెల్లరు లోలోనఁ గుట్రలుపన్నుటకే కాని యెవరేని తగు మనుష్యులు వీరు తీరి కూర్చుండి కల్పించిన యాసనచర్చాదికమునుగూర్చి యడుగ నుద్యమించినచో "మే మెఱుఁగము మే మెఱుఁగ" మని తప్పుకొనువారే యని తెలియవచ్చుచున్నది. ఒక పెద్దమనిసిని వేఱొక మహోద్యోగి యాసన చర్చనుగూర్చి యడిగి మందలింపఁబోఁగా నా సంపన్న గృహస్థశిరోమణి నిస్సంశయముగాఁ దానా సభలోనే లే నని బొంకి తప్పించుకొనియెనఁట ! చదువరులారా ! ఈమాటయే నిజమైనచో నీయాసనచర్చ పెట్టిన పెద్దలుగూడఁ దమ

పట్టినపట్టునందెంత విలువ కలదను నమ్మకముకలవారో తెలుచున్నదిగదా? ఈవిషయ 'మాప్తవాక్యం ప్రమాణం' అను శాస్త్రాధారమున వ్రాసినది. ఇంకను పత్రికాధారమున వ్రాయవలసిన యంశము లనేకములు గలవు. ఆ పత్రికలుగూడ మాకన్నియుఁ జేరనేలేదు.

శ్రుతి॥ భరద్వాజోహ త్రిభి రాయుర్భి ర్బ్రహ్మచర్య మువాస॥

అను శ్రుతిలో నుదాహరింపఁబడిన తపస్వి మాలో నొకరికి గోత్రకర్త. అయ్యనఘుఁడు వేదము నార్జింప నెంత యత్నము చేసెనో మేమీ వృథాశాఖాభిమానుల తొమ్మిదవయత్త్రముల నార్జింప నంత తపమొనర్చితిమి. అతనింబలెనే మాకును గడు స్వల్పముగాఁ జిక్కినవి. సంభవమైనంతిలోఁ గూడ గ్రంథవిస్తర భీతిచే ననేకాంశములు వదలుకొనుచున్నారము. ఎంత వ్రాసినను సారమింతే.

(1) పండితాపండితులకు వివాదము సమంజసము కాదు.

(2) నిజము నిడివిమీఁదిఁ దేలక మానదు.

(3) శాఖాభిమానమును బురస్కరించికొని పెద్దపెద్ద లనుచితపుఁ గార్యములను సహింపఁ గూడదు. అది పెద్దలప్పు.

(4) కవులకుఁగల స్వాతంత్ర్యమును మనముగాని మనయుద్యోగములుగాని యాఁగఁజాలవు. చాలనే చాలవు.

(5) కవియనఁగా నెట్టివాఁడో ప్రాజ్ఞులకుఁగాని ప్రతి మనుజునికిఁ దెలియవలసి యుండదు "సుకవితా యద్యస్తి రాజ్యేన కిమ్"

ఆ యీ యంశములను దెల్పుట తక్క నీ గ్రంథమునకు వేఱొండు ప్రయోజనము లేదు. ఉత్తరరంగమందు మఱికొందఱకు మా కృతజ్ఞతను దెలుపుకొందుము. ఈ గుంటూరి ప్రయాణములో మాకుఁ దటస్థించిన యనవ్యాపు గోల కంతేని చింతింప వలసి యున్నను దానికిఁ గొండొక పరిమళము గల్పించిన వారు మ॥ రా॥ వెల్లంకొండ రామారావుగారు. వీరి సాహిత్య సౌహిత్యములు కడు మంచివఁట!

శ్లో॥ కృతేతు ప్రతికర్తవ్య మేష ధర్మ స్సనాతనః

అను నభియుక్తోక్తికతన రావుగారి లీలాతరంగిణి కథోగతిత్వము వాపాదించి యుంటిమి. కాని యంతమాత్రమున రావుగారియందు మా గౌరవము సడలదు.

"శ్లో॥ శత్రోరపి గుణా వాచ్యా దోషా వాచ్యా గురోరపి"

వీరిగుణాధిక్యము నుత్తరరంగమున విస్తరించి తెల్పుదుము. “పశ్య” శబ్దమునుగూర్చి మహామహోపాధ్యాయులుగూడ దిగి యిప్పటికిని బరిచేయు చున్నారు. కాని యింతదనుక మాయాదృచ్ఛికోక్తియే మేలు చేయి యగుచున్నది. శ్రీరావుగారు కొందఱ ప్రేరణచే మా సభకు వచ్చినప్పుడే దీని వాదము తేలవలసినది. కాలకర్మవశమున నట్టిబుద్ధి వారికిఁ గలుగక శాఖాభిమానుల వలలోఁ బడవలసినవారైరి. దానిచేఁ బశ్యవాద మింతవఱకు వచ్చుటయు లీలాతరంగిణి యధోగతికి దిగుటయుఁ బోచిరాజాదులు బయలుదేరుటయు గొగ్గివ్రాఁతలును బ్రాప్తించినవి.

“సీ॥ అగ్రహారత్రితయాధిపుం డగుఁడు వారక దేవురింపు యాచకులువినుఁడు”

రావుగారిట్టి ప్రల్లదపుఘోరణులకు హర్షింపఁ దగ్గవారుకారు. మా యాచకత్వ మెట్టిదో వినికివలన నేని యెఱుఁగని వారును గారు.

“వసిష్ఠ ఇవ విశ్వామిత్ర ఇవ స్వస్తివాచనికో బ్రాహ్మణ స్తేపరశురామ”

అను మురారినాటక పంక్తిని బఠింపని వారును గారు.

“సీ॥ భృత్యానుభృత్యులై ప్రేమించురాజుల యాస్థానముల కేగ యాచ్ఞ యగునె?, యాహ్వానములు సేయుననఘుల యాజ్ఞకు నవధానములకేగ యాచ్ఞ యగునె?, కృతులుగైకొనినట్టి మతిమంతు లిడెడి వేయాఱులు కొననేగ యాచ్ఞ యగునె?, నిజపాండితీ తుష్టసుజనపద్యులయిండ్ల నర్చనల్ గొననేగ యాచ్ఞయగునె?, తే॥ యుభయభాషాభి వృద్ధికై యుద్భవించి, తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులను “దేవురించుచుయాచ్ఞకై తిరుగుచుండు” రనుచు నీరీతి దూషణం బాచరింప. (అభినవసరస్వతి)

పైనుదాహరించిన యుభయకవిమిత్రుఁడు పట్టాభిరామ శాస్త్రులవారి యుపదేశమును మన్నింపని వారును గారు కాని యీ మా పాడుగోల కొకింత విలువ నిచ్చుటకై యిందు దిగవలసివచ్చిన దని తలంచుచున్నారము. విస్తర ముత్తరరంగమునఁ జూడఁదగు; పుణ్యపురుషు లని ప్రఖ్యాతికెక్కిన మ.రా.రా ఏకా రామయ్యా పంతులవారు ప్రీతిపూర్వముగా మా కొనర్చిన విందును గూర్చి కూడ నుత్తరరంగమే వాక్రుచ్చును. ఆసనదర్శనానంతరముగూడ వీరు మమ్మెంత ప్రేమతో నాదరించుట యెంతయేని శ్లాఘ్యము. ‘యశః కన్యకా పరిణయాదికః’ మెల్లను ఉత్తరరంగమునందే కలదు. శాంకరీ అను మకుటము గల పద్యములును

నందేయున్నవి. వేయేల? దీనికిఁ బ్రధానభూతవిషయ మంతయు నుత్తరరంగమందేయుండును. ఇది యెంత విస్తరించి యున్నను నుపోద్ఘాతమువంటిదే, కపటవర్తనుల తత్త్వమును దెలుప నేర్పడిన యీ నాటకమున కియ్యది ప్రస్తావన వంటిది. కావుననే పూర్వరంగ మని పిలువఁ బడుచున్నది. శ్లో॥ పూర్వరంగః ప్రసంగాయ నాటకీయస్య వస్తునః॥

విస్తరమువలనఁ బ్రయోజన మేమి? ఇఁకఁ జాలును, మిక్కిలి దూరపు జ్ఞాతు లనఁ దగు నోశిప్వరపు సోదరులారా! మీ బిరుదులలో (కుండిన కవి హంసలు) అనునది గుంటూరిలో నెవ్వరైననేమి మీ కిచ్చియున్నారు. ఇచ్చిన వారి మర్యాదకొఱకైన మీరు హంసల గమనమును నేర్చి కొనక తప్పదు. కాకవిగతికిని దానికిని గడు భేద ముండును. నిజమైన యాశువునకు హంసల గతియే యనుకార్య మని యెఱుఁగుఁడు, అందులకు మాయుపదేశముకన్న భారతము మీకుఁ జక్కఁగఁ దోడ్పడఁ గలదు. దానిలో కర్ణపర్వము ౨వ ఆశ్వాసమునందలి హంసకాకోపాఖ్యానము జదివికొనుడు.

మా లోకానుభవమును బట్టి మే మీ క్రిందిపద్యము ననుకరించి వర్తింతుము.

చ. వెనుబడి కాకవుల్ తనదు వీఁపుపయిన్ జరణమ్ము లుంచి తాఁ
చిన నది లెక్కసేయకయ చిప్పకుఁ బూనక వైనతేయుఁడే
మనక శిరమ్మొ వంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె? శక్తిమంతు లెం
దును వలఁతుల్ పొనర్చు నలతుంచుమునుకున్ గణియింప రంతగన్.

తారతమ్య జ్ఞానహీనుల యుపదేశములను జెవిఁ బెట్టకుఁడు. ఇట్టివారే కదా మన కీ కయ్యమును బెట్టినవారు. చూడుఁడు.

క. సుకశ్వముపై నెక్కిన, నిక్కపు సంతోసమందు నిపుణులు కవులం
దెక్కుడు తక్కువలరయుదు, రొక్కొక్క? యని విన్న నవ్వరొక్కొ! విబుధుల్.

పై రెండుపద్యములును నుత్తరరంగములో రాఁ దగునవియైనను జవి చూపుట కిం దుదాహరించితిమి. మీరును మీపక్షమువారును దిట్టు తిట్లు మేము లక్షింపము.

శ్లో. శరీరం యే వినిందంతి తే సహాయా జనా మమ,
ఆత్మానం యే వినిందంతి స్వాత్మానం స్వయమేవహి"

సోదరకవులారా! మీరును మీకు సంబంధించిన మహాభాగులును నైరంతర్యముగాఁ బ్రచురించు నసత్యములు లోనగునవి సైఁచ వీలుగాక యశోరక్ష

ణార్థమై మా యొనర్చిన యీపరిశ్రమమును మావలనఁ బ్రత్యక్షముగాఁ బ్రత్యక్షరమును వినియుఁ జెప్పించుకొని కనియుఁ దమతమ యభిప్రాయములను గొంత అంపియున్నారు. అందుఁ గదుఁ గొంచెముగఁ జూపుచున్నారము ఇందును గూర్చి యుత్తరరంగము విశేషించి తెల్పఁగలదు రక్తమాంసములు క్షీణించునంతపరిశ్రమ చేసి రచించిన యీ చేటభారతమెల్ల నిట్టి యోగ్యులకొఱకే కాక మఱెందుకు.

నాగులుప్పలపాడు, చదలవాడపోష్టు; ఒంగోలుతాలూకా 7-1-1913
చివుకుల శ్రీరాములు నమస్కారములు.

"అయ్యా:— మీరున్నూ శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారున్నూ వేమవరాగ్రహారములో శ్రీ భాగి చెన్నయ్యగారింటిలో రెండు దినములు జేసిన యవధానము సాంతముగా నవలోకించి మూడవదినమందు మీరు సభకు వినిపించిన "గుంటూరుసీమ" యను గ్రంథ ముదయము 8 గంటలు మొదలు మధ్యాహ్నము 3 గంటలవరకు కాలవేగము నెరుగకుండా వినుచున్నవారిలో నేనొకరుండ. గుంటూరిలో నాసనప్రచర్చ యుత్తరప్రత్యుత్తరముల కాలములో నే నచ్చట యున్నాను. తమరు వినిపించిన సంగతులన్నియును వాస్తవమని చెప్పగలను.........

క. "గుంటూరుసీమ" ముగిసిన, వెంటనె యొకపుస్తకంబు వీ. పి. గనునా
యింటికిఁబంపగ మిము శత, ఘంటకవీ! వేఁడువాఁడ గదుభక్తిమెయిన్."

"...నెలరోజులక్రిందట వేమవరపుసభలో "సీమను" తాము చదివినున్నారఁట? విన్న నామిత్రులందరు యథార్థము తెలుపుటలో 'సీమ' వంటిది లేదనియు, దానిని చదివినచో శక్తిలేని పసుగు రెత్తరాదు, అసత్యప్రదారి త్రొక్కరాదు, సత్యబలము సర్వబలములకంటె గొప్పది" అను అంశము దీనివలన దెలిసితీరును. అని చెప్పిరి... 'సీమను' వి. పి. గా వెంటనే దయచేసి చిత్తగింపుడు కందాళ నరసింహాచార్యులు, వైకుంఠపురం, 12-2-13."

ఆర్యా,   1-3-18.

"ఈకార్డు తమ సన్నిధికిఁ జేరిన వెంటనే 'గుంటూరిసీమ' అను తమ పుస్తకము నొకటి వీ. పీ. గాఁ బంపఁగోరెదను. ఆలస్యము సేయవలదు. ఎప్పుడెప్పుడా

అని చంద్రికచకోరన్యాయముగాఁ గనిపెట్టుకొని యున్నాను.....పోతరాజు పరదయ్యవార్లు. ఏర్చూరుగ్రామము, సంతమాగులూరుపోస్టు, గుంటూరిసీమ "

" గీ. శ్రీకరోధయభాషాగరిష్ఠకవిత
మృదుమధురధారచే నిష్ఠ మిమ్మెయొనరె
గాన గవిసింహబిరుదవిఖ్యాతులైన
తమకు సాష్టాంగము లొనర్తు దయను గొనుఁడు.

ఉ. వేమవరాగ్రహారమున వీనులవిందుగఁ దాము సత్కవి
స్తోమము గోరు కోర్కెపయి శోధితకామను సీమ నెత్తిని
స్సీమకవిప్రభం జని చెప్పి తదర్థము లచ్చటచ్చటన్
స్వామి ! యఖండమోదము నొసంగితి రందఱకున్ దిగ్రద్ధిగన్.

గీ. అట్టి గుంటూరిసీమ నేఁ డచ్చునుండి
బయలు వెడలినదని విని నాప్రియము మంటి
వీ. పి. గా నొక్క ప్రతి నాకు వేంకటకవు
లంపరె ? దయచేయుఁడని భవత్సుముఖమునకు
గుండెపూడి వెంకటనారాయణ, కొత్తపేట, గుంటూరు. 3-3-13

"నేను వేమవరం శతావధానమునకు వచ్చినప్పుడు తమరు చేయుచున్న గుంటూరిసీమలో పద్యములను విని సంతసించితిని... తయారుకాగానే నాకొక బుక్కు వి. పీగా పంప ప్రార్థించుచున్నాను."

3-3-13 Malladi Ramakristnayya, Teacher,
Marripudi, Bapatla Post.

"నేను వేమవరమందు చేసిన శతావధానమునకు వచ్చి యామూడునాళ్ళు కడు సంతసమగునటుల చక్కగా చూచి యుంటిని. అప్పుడే మీరు చదివి వినిపించిన గుంటూరిసీమ చర్యయంతయు విన్నానుగాని యథావిధిగా పుస్తకము చూడవలయునని కోరిక కలిగినది. తాయంత దయావుంచి ఒకపుస్తకము గుంటూరిసీమ ముద్రిసిన వెంటనే V. P. Post గా పంపమని ప్రార్థించుచూ యున్నాను" గొల్లపూడి నరసింహారావు, బ్రాహ్మణనిడుమానూరు.

"...పంపిన సీమగ్రంథములోని భాగము చూచి పరమానందభరితుడనైతి. 25 పేజీని గల ఆసనచర్చకు పూర్వము మీరు వివరించిన కొన్నివిషయములు నాకు తెలియకుండెను. ఇతరులకు తెలియకుండుటకు ఆశ్చర్యముగాదు. ఆ ముఖ్య విషయములను తాము చక్కగ విశదీకరించినారు. అవి చదివినవారు తమయందు లేశమైన దుడుకులేదనిన్ని తమరిని అవమానింపదలంచి, చేసిన ప్రయత్నములను పడగొట్టిరనిన్ని ఎట్టివానికైనను తెలియకమానదు. ఈవిషయములను చదివిన తరువాత నా మనమునకు ఎక్కువతృప్తి గలిగినది. ఇదివరకు యీవిషయములు నాకు తెలియవయ్యె. ఆరంభమందు మీకును వారికి గలిగిన సమావేశమున బ్ర॥ తి॥ శా॥ గారు ఆశుకవిత్వమును గూర్చి చెప్పినవిషయము దానిపై వారికి కోపము వచ్చుటయు ఆ పూర్వరంగము పక్కకుగా జరుగకపోవుటవల్లను అది లోకమెఱుంగదయ్యె. ఈవిషయములు తెలియనివారు తమపై నిందమోపవచ్చును. ఇవి తా మత్యద్భుతముగా పరిశీలించినారు. మీపుస్తకమును జూచిన తరువాత నాకు తెలిసిన విషయమిద్దియె. ఇది చాలా ముఖ్యమని తోచెడిని. 34-41 పద్యముల సందర్భము చాలా బాగుగ నున్నది. ఆశుకవితాతత్త్వమును సందర్భపూర్వకముగా బోధించినారు. దీనికి తోడు మీరు ఫుట్‌నోట్లలో చేసిన ఆర్యమతబోధిని, టంగుటూరి శ్రీరాములు, శ్రీనివాసరావుగార్ల వ్యాసములు స్థిరపరచుచున్నవి. మొత్తము మీరు లోకముకన్నులువిప్పినారు...కవిత్వములోనేమి గ్రంథవిషయములలోనేమి తమ నూతనపద్ధతుల నిట్లు మెచ్చుకొనని మూర్ఖులు చాల తక్కువ... క్రొత్తమార్గము తమ సీమగ్రంథము చూపుచున్నది. మనభాషయందు చరిత్ర సత్యము ప్రధానముగా వ్రాయుట యింతవఱకు లేదు అందులో యితరులు వ్రాసిన దాఖలాలను తీసుకొని సత్యమును వెల్లడిచేయుట అంతకుమున్నే లేదు. ఇంగ్లీషున దీనినే డాక్యుమెంటరీ ఎవిడెన్స్ (Documentary evidence) అని అందురు. ఆంగ్లేయుల చరిత్రముల ఈవిధముగా వ్రాసియున్నారు. Documents of English History or English History from original sources) తమ రింగ్లీషు పఠింపనివారయ్యు, తమ రీపద్ధతిని చరిత్ర వ్రాయుట తమ ప్రజ్ఞావిశేషమును తెల్పుచున్నది ...చా॥ వెం॥ కృ॥ 26-7-12."

ఉ. శక్యము గానికోర్కెఁ గొన సాగమి నందవమానమంది సా
ర్థక్యము లేని దబ్బఱలు తద్దయు నింపఁ దొడంగు దుర్మనో

వాక్యపరంపరల్ నిలిపి వైవఁగఁ దిర్పతి వేంకటేశ చా
ణక్యులు దీని వ్రాసిరి ఘనప్రతిభల్ నిజముగన్ గ్రహింపఁగన్.

ఈ పద్యము మేము రచియించినదే యైనను నిందలి చాణక్యపదము శ్రీ దొడ్డంపేట జమిందారుగారగు శ్రీవాశ్రేవు విశ్వసుందరరావు గారు మా 'సీమ' గ్రంథమునఁ గొన్ని భాగములను మావలన విని ప్రశంసించు ప్రసంగములోనిదని తెల్పుచున్నారము. మాగ్రంథమును మెచ్చువారిలో వైదికమహాశయు లెందరైనను నొకనియోగి మహాశయునికి సరిగా మేము గ్రహింపనేరము. అందులో నిట్టివారినో వేయిమందికి సాటుగా భావించుచుందుము. కావున వారిమాటను మే మింత విలువగలదానిగా గణించి పద్యమం దొకవజ్రముగా గూర్చి యానందించుచున్నారము. ఇదిగాక వీరువయస్సుచేఁ జిన్నలయ్యును విద్యాబుద్ధులలో నెందఱ కన్ననో కూడ మిన్నలని చెప్పఁదగినవారు. ఇట్టివారి మెచ్చుకన్న నా పరిశ్రమకు సార్థక్యమేమి కావలెను? "కృతార్థోఽయం"

ఇట్టివారికలిమి నాధారముగఁ జేసికొనియే భర్తృహరి యీమాట పలికెను.

శ్లో॥ జయంతి తే సుకృతినో రససిద్ధాః కవీశ్వరాః,
నాస్తి యేషాం యశః కాయే జరామరణజం భయం॥

మత్తకోకిల

మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదీశ్వరీ !
మంగళంబగునీకు మాకును మమ్ముఁ దిట్టెడివాండ్రకున్
మంగళంబగు నాశుఘోష సమాఖ్యకుక్కురపుచ్ఛమున్
గంగ నీడఁగ నూఁతగాఁ గొను కాకవిద్విజపాళికిన్.

ఇట్లు
తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

ఓం

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

గుంటూరు సీమ

పూర్వరంగము

—: గుంటూరు :—

శ్లో. "స్వాధీనో రసనాంచలః, పరిచితాశ్శబ్దాః కియంతః, క్వచి
త్క్షోణీంద్రో ననియామకః, పరిషద శ్శాంతా, స్స్వతంత్రం జగత్,
త ద్యూయం కవయో, వయంవయ, మితిప్రస్తావనా హుంకృతి
స్వచ్ఛందం ప్రతిసద్మ గర్జత, వయం మౌనవ్రతాలంబినః"

(సాహిత్యదర్పణపీఠిక)

I ఉ. మామయు నల్లుఁడే వెనుక మాటకు నత్తయుఁ గోడలే, యటుల్
భూమి నియోగులెల్లరును బూర్వము వైదికు లయ్యె నెందు కీ
సాములు సాము చేసెద రసత్యము నూఁతగ నూని వైదిక
స్వాములమీఁద, నేఁ డిది విచారణసేయఁగదమ్మ శాంకరీ!

(1911 సం॥ నవంబరు 8 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

నియోగ వైదిక కక్షలు.

I తిరుపతి వేంకటేశ్వరులవారికిని కొప్పరకవిసోదరులకును జరుగుచున్న వివాదముల ఫలితము, యీగుంటూరుజిల్లాలో వైదికనియోగకక్షలమితముగా పెరుగుటయయియున్నది. రెండువైపులను నారదమహామునులు యీకలహము లను అమితముగ వృద్ధిచేయుచున్నారు. బి. ఎ. బి. ఎల్. పరీక్షలలో ప్యాసయి ఇట్టిభేదములవలన దేశమున కనర్థము వాటిల్లుచున్నదని ఎఱింగియు వీటిని వృద్ధి చేయుచున్న మహాజనుల నేమనవలయును! బ్రిటిషుప్రభుత్వమే లేకపోయిన రౌడల ఒకరొకరి గొంతుకలను పరపర తెగగోసికొని యుందురని వ్రాయుటలో నతిశయోక్తిలేదు. ఈ భేదములవలన జనించుచున్న ద్వేషాగ్ని ప్రతిపట్టణములోను గ్రామములోను మూలమూలలను వ్యాపించుచున్నది. బడులలో జదువుకొనుచున్న పసిబాలురును బాలికలును యీ వైదిక నియోగభేదములకు

మ. కవులున్ బండితులై నృపాలకులు గాన్కల్ వెట్టఁగా వైదిక
ప్రవరుల్ వోలె నియోగు లుండిరి, ధరాపాలుర్ నియోగించఁగా

చర్చించుచు నొకరితో నొకరు దగవులాడుచున్నారు... వేయేల? యీగుంటూరు జిల్లాలోని స్త్రీపురుషులు బాలికా బాలకులందరును యీ విషజ్వరముచేత నే బాధపడుచున్నారు. ఈ కార్చిచ్చు నార్పుటకు 10, 15 సంవత్సరము లయినను కావలసియున్నది. విద్యాధికులమని విఱ్ఱవీగునట్టి పెద్దమనుష్యు లీసందర్భమున చేయవలసినట్టి కర్తవ్యములేదా ?

......గుంటూరు ఒక ఆంధ్రుడు.

(1911 సం॥ నవంబరు 15 వ తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి.)

ఒక మాసముక్రింద బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటకవుల శిష్యులగు వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు మాకాలేజీ బాలురు చేయించుటవలన శతావధానముసల్పిరి. వారికి 28 వ తారీఖున బంగారుపతకము కాలేజీహాలులోయిచ్చిరి. వారినిమర్యాదచేయుటకు "గుంటూరు ఎమెచ్యూర్సు" అను నాటక కంపెనీవారు చా, చా, నాటకమాడిరి. ఆరాత్రియే వేంకటకవిగారిని, శివరామశాస్త్రిగారిని, ప్రెసిడెంటుగారిని గుఱ్ఱపుబండిమీదెక్కించి యూరేగింపించిరి. 29 వ తారీఖురాత్రి వారికెదురు పార్టీవారైన నియోగులు నియోగిపంట బ్రాహ్మణుని గుఱ్ఱముమీద నెక్కించి యూరేగించిరి. ఆహా ! లోకమెట్లు మారినదో చూడుడు. ఇరువది సంవత్సరముల ప్రాయముగల బాలుడు శతావధాన మొనరించెనన నేరికైనను తలవంపేగదా ! ఇదంతయు నరసిచూడ యేమియు బాగుండలేదని నాతాత్పర్యము. ఇదంతయు పులినిచూచి నక్క వాతపెట్టుకొన్నట్లాయెను. మాపురమందు కక్షలధికమగుచుండె. ఇవన్నియు బాపుకొనుడని నేను ప్రార్థించుచున్నాడను.

గుంటూరు ఒక కాలేజివిద్యార్థి.

(1911 సం॥ నవంబరు ౮ వ తేదీ దేశాభిమాని నుండి.)

శివరామశాస్త్రిగారిని యూరేగించిన మరుదినము, ఒక వంటవానికి జగన్మోహనకవి యని పేరిడి గుఱ్ఱముమీద నెక్కించి, ఆవిరిదీపములు - బేండువాయిద్యములతో నూరేగించుటయేకాక, దారివెంటను కొందరు వైదికుల యిండ్లముందరను గలభా చేసిరి.

ర్యవిధుల్ దీర్చుచు సేవచేయుచు నియోగ్యవ్రగేసరుల్ వోలె నే
దవనిన్ వైదికులుండి, లేటివని కంటా! * వీరి కీభేదముల్.

(మ॥ రా॥ రా॥ కాశ్వెర్ల శ్రీనివాసరావుగారి
"కొప్పరపుకవులు, ఆశుకవిత్వము," అను చిన్ని పొత్తమునుండి.)

ఇప్పుడు జరుగుచున్న సంగతులన్నిటిని బాగుగాఁబరికించి చూచిన కత్తు నియోగులకుఁ గలదుకాని వైదికులకు లేదని తోఁచుచున్నది.........కానఁగత్తు నియోగులకు మాత్రమే కలదు. 2. వైదికులగు శ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరకవులు శతావధానమును మిగుల శ్లాఘాపాత్రముగా నొనరించుచుండుటచే వారికవిత కొప్పరనియోగికవిగారి కవితకంటె వేయిమడుఁగులధికముగాఁ బ్రకాశించు చుండుటచే నోర్వజాలక నియోగిప్రముఖులు సభలో నేదోయొక యల్లరి వెట్టి రని బుద్ధిమంతుల కందరికిని దీనిమూలముగాఁ దోఁచక పోదనితలఁచెదను...... ...కాన నియోగులే కత్తునువహించుచున్నారని దీనివలనను దేలుచున్నది...... శివరామశాస్త్రిగారు .... శతావధానమును మిక్కిలి జయప్రదముగా నొనరించిరి. సభవారానందించుటయేకాక సంతోషాతిశయముచే నవధానిగారిని బురవీధుల నూరేగించిరి. అందుపై నియోగిప్రముఖులు నియోగిపుంగవుండగు వంటబ్రాహ్మణు నొక్కని దీసుకొనివచ్చి 'వంటలశతావధానికీ జే' యని కేకలు వేయుచు నూరంట నూరేగించిరి. ఇతరులు చక్కఁగాఁ గవిత్వమును చెప్పిన వీరలకెంత కడుపుమంటఁగానుండునో యిదియే బోధింపఁగలదు. నియోగులగు కొప్పరకవుల నియోగులు కొన్నితావుల నూరేగించుచు వచ్చిరి. అప్పటి వైదికులు తమలోని వంటబ్రాహ్మణుల మరల నూరేగించిరా? అట్లు బుద్ధిమంతు లెవరును తలంపఁజాలరు. అసూయ లేని వారు కనుక నట్లు వైదికులు చేయ లేదు, లేకున్న నేలచేయరు?.........నేను వైదికినిగాను, నియోగినిగాను, ఉభయుల క్షేమమునుగోరు ద్విజేతరుఁడను. ఇవి నాయూహలు. దేశక్షేమ మును గోరి నేనిట్లు వ్రాసితిని.

* (జూను 15 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారులోని, కే. వి. లక్ష్మణ
రావు, ఎమ్. ఏ. గారి యుపన్యాసమునుండి)

......ఇందుచే వైదికులు తమశ్రోత్రియత్వమే కారణముగాఁగల యాధిక్య మును మఱవవలెను. ఇటులే నియోగులుకూడ తామధికులమని యనుకొనఁగూ

చ. తెలుఁగుకవిత్వమున్ సలిపి ధీవరమాన్యత గాంచినా ర్నియో
గులు మును పెంద కేనియును, గొందఱు సంస్కృతమందుఁ గూడఁ బ్రా
జ్ఞలు గలవార లుండి, రొక సంస్కృతమే తమ జీవనంబుగా
మెలఁగిరి వైదికుల్, తెలుఁగుమీఁదికి నంతగ రారు వా రొగిన్.

చ. తెలుఁ గలసంస్కృతమ్మునకుఁ దీయనిచుట్టము; సంస్కృతంబొ, యా
తెలుఁగునఁ గల్పకున్నయెడఁ దీపి జనింపదు చప్పనౌ; నటుల్
కలియవలెన్ నియోగులును గ్రందుగ వైదికు, లట్లు గానిచోఁ
గలిగెడునష్ట మెవ్వరిదొ గాంచఁగ లేదె ప్రపంచ మంబికా.

చ తెలుఁగన! నీవు, సంస్కృతము దేవర శుద్ధశివుండు, నీకునున్
గలుగవు మాయకున్ భిదలు, గన్గొనువారికి నీకు భర్తకున్
గలుగు నభేదమేర్పడదుఁ గాని యశక్తులు దీని నొప్ప రో
లలితరో! సార మియ్యది బలంబు సమస్తము నీకు భర్తయే.

చ. పరశివు వీడి నీ వొనరుపం గలకార్యము సుంత లేదు, ని
న్నఱమర నేయుపై నతని కంతియె కాని స్వయంప్రకాశుఁ డా
స్మరహరుఁ, డిట్టిభేదముసుమా! తెలుఁగున్ మఱి సంస్కృతంబు డం
బలరునియోగివైదికులు నందుచు నుండు రెఱుంగ నేర్చినన్.

డదు. వీరు తామధికులమనుకొనుటకుఁ గారణమేమి? తాము లౌకికధూర్వహులమనియు రాజకీయాధికారముచే శోభితులమనియు రసికులమనియు వైదికులట్టివారు గాక యాచనమే జీవనాధారముగాఁ గలిగి లౌకికజ్ఞానము లేని యరసికులనియుఁగదా వీరితాత్పర్యము. ఈయంశములు పూర్వకాలమున నెంత నిజమయినను నేఁడు నిజములుకావని యందఱకుఁ దెలిసినవిషయమే. ప్రస్తుత మనేక వైదికులు ఇంగ్లీషులో గొప్పపరీక్షలనిచ్చి తహస్సీలుదారు డిప్యూటీకలెక్టరు మొదలయిన గొప్పయుద్యోగములను జేయుటయు వారి యింటిలో నియోగియగు సింగన్నపంతులుగారు, పాకాధ్యక్షుఁడుగా నుండుటయు మనము ప్రత్యక్షముగా నిప్పుడు చూచుచున్నాము. ఇట్టి సింగన్నపంతులుగారు నేను అమాత్యపదవికి నర్హుఁడను కావున ఈవైదికికంటె శ్రేష్ఠుఁడనని చెప్పినయెడల హాస్యాస్పదముగనుండదా? కావున మనమిట్టి గర్వము విడువవలెను. ప్రస్తుతము వైదికమునందేమి లౌకికమందేమి యిరువురు సమానులయినారు...............

శా. మాయాస్థానము తెల్గు, సంస్కృతము సాంబస్థానముఁ జెందె; నం
బా! యీరెంటిని బ్రాహ్మణప్రవరులే పాలించుచున్నారు తా
రేయే యాశ్రయ మేర్పరించెదరొ వారేర్పాటుగాఁ దద్గుణ
శ్రీయుక్తింగన కెట్లు మానుదురు, నీచే మాన్పఁగా శక్యమే.

గీ. ఉభయభాషాశ్రితులకబ్బు నుభయగుణము
లేకభాషాశ్రితులకబ్బు నేకగుణము
తత్తదను సారముగ వారి దారులుండు
నదియ యీకబ్బమందు నీవరయవలయు.

ఉ. ఎన్నఁటికేని మాయ యది యింకక మాన దటంచు శుద్ధస
త్త్వోన్నతి తత్త్వముల్ దెలియు యోగులు చెప్పెడిమాట నిక్కమే
యన్నయెడన్ నిజం బెటులొ యాద్యులవ్రాతలె తేల్పఁగాక ప్ర
చ్ఛన్నులవ్రాఁతలం గల యసత్య మసత్యము పైటఁ బెట్టుచున్. 9

† ఉ. కొప్రపువారిపైఁ గలదు కూరిమి బోలెఁడు మాకు, వారి యా
శుప్రతిభావిలాస మది చూడఁగఁ బత్రిక నంపియుంటె మా

---

† (1911 జనవరి 17 తేది మంగళవారము శశిలేఖనుండి)

—: శ్రీ కొప్పరపు సుకవి ప్రశంసానవరత్నములు :—

శా. అయ్యా! కొప్పరపుం గవీశ్వరులు! మీయాస్యంబు మే మెప్పుడే
నొయ్యం జూడఁగలేదు శిష్యుఁడొకఁ డోహో! యంచు మెచ్చెన్ మిమున్
నెయ్యార్లియ్యఁగ శక్తిలేదు కొనుఁడీ వెయ్యారులే యంచు మే
మియ్యంబూనిన పద్దెముల్, మనుఁడి మీ రెచ్చోట్ల నిరాఘాటులై.

చ. "అరుదగు మీకవిత్వ" మని యాప్తుఁడు శిష్యుఁడునైన మా ప్రభా
కరము వచింపఁగా విని యఖండముదంబును బొందినాము బం
దరు దరి కేగుదెంచియును దా మటకున్ జనుదేరకుంట మీ
దరిసెన మబ్బదయ్యె బరితాపకరం బిది మాకు నెంతయున్.

చ. "సరిగ శతావధానములు చక్కఁగఁ జేసెడివారు పూర్వమే
వఱలిరి నేఁడు లే" రనెడి వార్తలు కల్లలు దివ్యవాగ్ఝురీ
భరిభరిపూరితాద్భుతసభాసదలంకరణప్రచారనుం
దరతరభావభావుకకనద్భవదీయవధానసంపదన్.

చ. "చనెడి శతావధాన మను జాహ్నవి సంద్రమునందు డిందఁగా"
నని జగ మాడు నప్పలుకులన్నియు నేఁటి కబద్ధమయ్యెఁ ది
న్నని కవితాప్రవాహమున నాటకవేషము లట్లుగాక మీ
రొనరుచుచున్న దివ్యకవితోదయమన్ ప్రవాద మడ్డువచ్చుటన్.

ఉ. ఏమొకకొంతకాల మెదిరే నొకతీరు శతావధానముల్
గ్రామములందుఁ బల్లెలను రాట్సభలన్ మఱి రాజధానులన్
స్వామికృపావిశేషమున సల్పినవారము సల్పుచుంటి మిం
కేమగునో! మహేమికొద వీరవధానుల రుద్భవించుటన్.

ఉ. బందరువచ్చి యచ్చటి సభాసదుఁలన్ దనియించి వారిచేఁ
జందనమో! సుమంబొ! మఱి శక్తికిమించని దేదిగాని మీ
రంది కృతార్థులన్ సలుపుఁడయ్యా! మమున్, మిముఁ జూచుకోర్కె మా
డెందములందు మిక్కిలిఁ గడిందిగ సందడి చేసెడిన్ జుఁడీ.

చ. అనఘులు! కూపకూర్మముల యట్లొకచోటనె మగ్గిసగ్గి నూ
తనమగు పాడుత్రోవ నవధానము మానము గంగఁగల్పి తా
మన్మృతమె యూఁతగాఁ గొనెడి యర్భకపుంగవు లట్లుగాక మీ
రొనరుచుమార్గముల్ మది 'కహో' యని మెచ్చెడఁగూర్చెదున్ జుఁడీ

క. మీ నామంబులు మీ యవ
ధానమువిని మాయకవులు తలలెత్తక లో
లోన నిఁక నేని సిగ్గును
బూని యొకట నుండ్రుగాక బొమ్మలపోల్కిన్.

క. శశిలేఖలోనఁ జదివితి
విశదంబయ్యెన్ భవత్ప్రవీణత మీకున్
యశమబ్బుఁగాక భగవ
ద్వశమై యాయువును సిరియు వఱలెడుఁగాతన్.

ఇట్లు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

శ్రీప్రకటముల్ మహిమము దయసేయరు పిమ్మట వారికీఁకకే
‡ మహితానురాగమది చొప్పడి మమ్మును బిల్చెఁ బెల్చనన్.
* చ. అచట నియోగివైదికుల కంతకుఁ బూర్వము కక్షలంట ! త
త్ప్రచురత నుంతయుఙ్ దెలియ వచ్చినవారము గామిఁ బేర్మి మే

(12-8-11 గుంటూరు.)

‡ బ్రహ్మశ్రీ...గారికి, ... మున్నగు పెద్దలచేత ... తిరుపతి శాస్త్రులుగారును తాము ... శతావధాన మొనర్చునట్లు సభ ... ధ్రువపఱుపఁబడినది...పై పెద్దల చేవ్రాళ్లుగల యాహ్వాన పత్రిక రేపు తమకును, తిరుపతి శాస్త్రిలవారికిని జేరితీరును. తాముభయులును గలసివచ్చునట్టి వీలును దామేర్పరప వలయును. తమ సభం దిలకింపఁ బెక్కు గ్రామములనుండి పల్వురు తటస్థులు రా నుత్సాహపడియున్నారు. తమదర్శనమె తరణోపాయమన్నంత యొన్నికయిటఁ గల్గియున్నది. తాము వచ్చినప్పుడె యిచ్చట ఫస్టుకంపెనీవారు తమ పాండవవిజయముఁ బ్రదర్శింపఁ గుతూహలురైయున్నారు, ... పెక్కురు సరసులు తమరాకకై నిరీక్షించియుండిరి, ... దేవుని వరమడిగినట్లు దేవరవారి నొక్కటి వేఁడికొనుచున్నాఁడను తాముభయులును బందరునుండి యేరోజున నేటయమున నేబండికి నేటయమునకు గుంటూరున దిగుదురో దయయుంచి దెల్పినచో నే నాబండిని గాచుకొని యుందును. అటుపై నాకుటీరమున నారెండుపూటలును నివసింపఁ బెక్కుసాష్టాంగము లాచరించెదను. అనేకజన్మార్జితపుణ్యఫల మిదియే యనుకొందును.

శిష్ట్లా హనుమచ్ఛాస్త్రి, టవున్ హైస్కూల్ తెల్గుపండితుఁడు.

* (1911 సం॥ నవంబరు 5 వ తేదీ, దేశాభిమానినుండి.)

ఈ గ్రామమున నియోగి-వైదిక కక్షలు బాగుగ ప్రబలినవి-ప్రబలుచున్నవి. వీటి కంతకు గారణము యీ పత్రికయం దింకొకప్పుడో ప్రచురింపబడిన "నియోగి, వైదికశాఖలవారి కొకవిజ్ఞాపన" యనుదానియందు సూచింపబడిన, "ద్వైతాద్వైత" ఏర్పాటే కారణమని తలచెదము.

(ఫిబ్రవరి 2 వ తేదీ 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి
ఒకనియోగివద్దనుండి.)

... దీక్షితులుగారు చనిపోయిన తరువాత కొంతకాలమున కీగడబిడయణగెను. ... ఇట్టికాలమున ద్వైతాద్వైత మతస్థాపకులగు ... శర్మశాస్త్రిగారు బయలుదేరిరి. ఆదిశంకరాచార్యులవారు అద్వైతమతస్థాపకులు, ఆచార్యులవారికి

ముచటికి పోగి పేటిసభయాం దవధానము చేసినయట్టి యా
ద్దచటికి వచ్చెఁ గొప్పరపుటాయన చూచు కుతూహలమ్ముగన్.

చ. తగుగతి మాట లాడిరిమి తద్దయుఁ బ్రీతి జనింప లేశమే
నగుపడ చేరియుండుఁ గలహాంతర, మాదిన మట్టులేగ వొ
ప్పుగ మలువాఁడు మాబసకుఁ బ్రొద్దుటవచ్చె, బహూకరించినా
మగణితమైన ప్రేమమున నయ్యయిగోష్ఠులఁ బొద్దుపుచ్చుచున్.

క. "తలఁచుమీపాదములె మాకుఁ దొరలుచుండుఁ గైతలో" నని కొప్రంపుఁగవి
వచించె, వయసుచేఁ బెద్దలము గానవచ్చునంచు, నతనిమాటకుబదులు గానంటి నేను

చ. పిదప నెనో కవిత్వమును విన్క యొనర్చెను వింటి మెంతయున్
ముదము నటించి యుంటిమి సమున్నతు లెందఱో యప్పు డయ్యెడన్
బొడలుచు నుండి రింతటను బుట్టెను సుంత వివాదబీజ మ
య్యది వివరింపఁగా వలదె యార్యులనెమ్మది కెక్కు నట్లుగన్.

ఉ. స్నేహమ్ముకల్మిఁ దిర్పతి వచించె "నొకించుక మీరు శాస్త్ర స
న్నాహము కల్గియుండిన ఘనప్రతిభుల్ మిము నింతకన్న ను
త్సాహముతోడ మెచ్చెదరు సంస్కృతభాషకుఁ దెల్గుభాషకున్
స్నేహము మెండు" నాఁగ నొక శ్రీకరుఁ డాంధ్రనియోగి యిట్లనెన్.

ఉ. "బాగుగఁ జెప్పినార లిటు పల్కినవాఁడనె యేనుగూడ స
ద్యోగతిగాఁ గవిత్వ మది యుండిన నుండెడుఁ గాక మేటిను
శ్రీగల కావ్యమున్ సలుపుచేఁతకుఁ బాండితి యుండుటొప్పు లే
దా! గణుతింప రెవ్వరును నార్యులు, గాలికిఁ బోవు నాకువుల్." 16

సమస్తశాస్త్రములు సాంగోపాంగముగా తెలియును. శర్మశాస్త్రిగారికి ఒక్క శాస్త్రమైనను రాదు. ఇంతే ఆచార్యులవారికిని శర్మశాస్త్రిగారికిని గలభేదము. వీరునియోగ మతసిద్ధాంతమును పునర్జీవిగాజేసి నియోగులకు బంధుయాజనయును వైదిక పురోహితత్యాగమును నేర్పుచు శిష్యులను పోగుఁచేసికొని తమకు వచ్చినంతవరకు .... తద్దిన మంత్రములను శుభాశుభకర్మలను ఇంకా ఇతరములను నేర్పుట నియోగులనుండి చందాలు పోగుచేయుచు ... దండము చేత ధరించియు దేశసంచారము చేయుచు ముఖ్యముగా గుంటూరుజిల్లాయందు పనిచేయుచున్నారు.

గీ. ఇతఁడు జూపూడికులుఁడు సంస్కృతమునందుఁ
బ్రజ్ఞగలవాఁడు * సుకవి స్వభావనమ్ముఁ
దల్లసీమ నియోగులయందు రామ
రావు తరువాతనితఁడె కరంబు మేటి.

క. జూపూడి హనూమత్కృతి, యీపగిదిన్ బలుక వెంటనే యానుడి సం
స్థాపించుచుఁ గోటీశ్వర, కాపాయుధుఁ "డౌను జదువఁజను వీర" లనెన్.

చ. ముగురును నిట్లు వల్కుటయు మోమున వెల్వెల దోఁచెఁ బాప మా
నుగుణికిఁ గొప్రపుంగవికిఁ; జూచి యి దొప్పనిత్రోవయంచు వీ
రిఁగ నిటు లాడుచుండినను నిందుల కొప్పఁగ రా దటంచు నొ
ప్పిగఁ గని వేంకటేశ్వరుఁడు పేర్మి గనంబడ నిట్లు వల్కెడున్.

ఉ. "ఏగతి నిట్టులాడెద రహీనుల రయ్యును విద్దె రానిలో
టే గణియింతు, రీయనఘుఁ డెంతయు దట్టుఁడు పూర్వ పుణ్యమే
సాగఁగఁ జేయు నీతనికి సత్కవితాగరిమం" బటంచుఁ దా
నాఁగఁగ, వార లిట్లనిరి యాతని కేకము గాఁగ మూగురున్.

ఉ. "ఎందుల కిచ్చకంబు, లెవఁడేనిఁ గవిత్వము చెప్పనేని మె
ప్పందునయేని విద్యయెడ నంతయు యింతయు ప్రజ్ఞ యుండు టెం
దుం దగు లేక యున్నయెడ దోసము లుండకమాన"వంచు వా
రందఱు నేకవాక్యముగ నాడిరి యుక్తివిశేష మేర్పడన్.

చ. అది నిజ మంచెఱింగియును నాప్తుఁడు కొప్రపుసోదరుండు నె
మ్మది నెటు లెంచునో యనుచు మాటికిఁ గొంకుచుఁ "బోతరాజుగా
రెది పఠియించె, నింక నొకఁ డేది పఠించెఁ! బఠింపకున్న నే
కొదయును రాదు నిక్క" మని కొప్పరపుంగవిపత్కు మూనుచున్.

బ్ర॥ శ్రీ॥...గారి పాదపద్మముల సన్నిధికి

* చ. నవకవితావిలాసినికి నాయకు లాంధ్రనృపాల సత్సభా। భవనము లందుఁ బూజ్యులు శుభంకరమూర్తులు మప్పురివర్తనో। ద్భవకుకవీంద్రగాత్రము లుదారులు తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్। స్తవమున కర్హులాకవులసన్నిధికిన్ విలిఖింతుఁ బత్రమున్. తే. గీ. శతవధానాది కవితాప్రశస్తులైన। మీకు నేఁబద్యముల్ వ్రాయ మేలుగాదు। కొంచెమో గొప్పయో నేనుగూడ నట్టి। వాఁడననుటను దెలియక వ్రాసినాఁడ.

4-2-11

జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి,
శతావధాని, బండారుపల్లి.

క. వాదింపఁ దుదకు నెట్టులొ, వాద మెదుటివారు నెగ్గి "పాండితి కవికిన్
లేదేనిఁ గవిత యది కొఱ, గా" దని సిద్ధాంతపఱిచి కడుఁ జేర్మి మెయిన్.

క. బోధించిన విని యాతఁడు, సాధుత మెఱయంగఁ జదువుఁ జదువఁగనొప్పెన్
గాథ యిది వేంకటేశుఁడు, శోధించుచునుండె శంక చొప్పడుకతనన్.

ఉ. ఎందుల కీప్రసంగ, మితఁడెట్టిఁడయే నగుఁగాక, చూడ వ
చ్చేం దనవారుఁ దాను; నిటు శ్రీపతి యాడఁగరాద, ఆడెఁబో
బంధుగులౌ నియోగులును బల్కుట యేటికి సంభవించె, నెం
దెందునొగాక యీపలుకు లిక్కడ వచ్చుటయుక్త మెంతయున్.

ఉ. చూడకమున్న మెచ్చితిని సోదరులన్, మఱి చూచినంతలోఁ
బోఁడిమి కొంత తేలె, నిఁకఁ బోలవ వేఱొకమాట వల్క 'ము
క్కోఁడొ యొకండు గోసికొన నెల్లరుఁ గోసికొనంగ లేద' యా
జాడయె యిప్డు పట్టవలె సత్యముతోఁ బని లేను సుంతయున్.

చ. తిరుపతి మెచ్చ లే దనియుఁ దీరిక నూరక మెచ్చె వేంకటే
శ్వరుఁ డొకరుండుమాత్ర, మని స్వాంతమునందు నెఱింగి లేని యొ
వ్వరు పయి కాదువార "లవి పంపిరి యిద్వఱుఁగూడ" నంచు నిం
దరసినఁ గన్పడున్ దిరుపతయ్యయు వారికి సాక్షిభూతుఁడై.

తే. గీ. అట్టిచో నిప్ప డిటులాడు టంత మంచి
మాటగా దల్లవారికి మంచి గోరి
చెప్పినను నన్యథాబుద్ధి సేయు జగము
కాని యింకొక్క లాభంబు గలిగ నేఁడు.

క. తిరుపతితోఁబాటుగఁ గొం, దఱు తద్బంధువులుగూడఁ దద్వాక్యము నే
సరి యనుటె కాక మున్నే, తెఱచుగ బోధించువిధముతగఁ జెప్పిరొగిన్.

చ. మనయెడఁ ‡ గొప్పరంపుఁగవి మన్ననయున్ గడుభక్తియుక్తి యుం
డి నడచుచున్న యట్టులు గడిందిగ సాక్ష్యము లుండె వీరలన్

---

‡ (1910 సం॥ డిశంబరు 10 వ తేదీ ఆంధ్రప్రకాశికనుండి.)

కొప్రపువారి అష్టావధానములోని పద్యము

చ. అరుదుగనిచ్చ మెచ్చి విబుధావళియేతమశ్లోక మెన్నఁగా
హరువుగ శ్రీసమన్వితులునై విజయానుచరత్వమూని యా
తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల తీరునఁ జెప్పఁగనొప్పినారలన్
దిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీయులె శ్రీకనుపర్తివంశజా!

గనకరయి మెచ్చియుంటిమి పగల్ మతి యెవ్వియులేవు, వారికిన్
జనవున నేని యెందులకు సల్పవలెన్ హితబోధ బాధగన్.

(1911 ఫిబ్రవరి 1 తేది బుధవారం శశిరేఖ, సుండి)

శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరుల ప్రశంస.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీశ్వరులార! మహేశ్వరీకృపా
భరపరిలబ్ధభవ్యమతివల్లభతానతసర్వసత్కవీ
శ్వరధరణీశ్వరార్పితలసద్రసవత్ప్రదపద్యమండనా
దరణగుణప్రభూతకవితావనితామహితానురాగనుం
దరతరమూర్తులార! రచితాద్భుతకృత్ప్రథితప్రబంధబం
ధురతరహృద్యపద్యచయతోషితపండితమండలీనుదృ
క్స్వరపిజనిస్స్వరన్మధురసభ్రమకారిముదశ్రువారిశీ
కరపరిషిక్తహస్తపటకల్పితశీతలవాతపోతవి
స్ఫురితతనూసుఖాకలిత పుణ్యజనస్తుతివాగ్విరావసం
భరితసమస్తపట్టణనివాసజనాంచితమానసాంతరాం
కురితనవానుమోద రసగుంభితపద్యకవిత్వమల్లికా
పరిమళితాష్టదిక్కుహరభాసురకేసరులార! భూసురో
త్కరమణులార! మిత్రజనతామరసాకర మిత్రులార! సు
స్థిరపరమోపకారగుణసింధువులార! శతావధానధీ
పరిణతులార! పూజ్యకవిబాంధవులార! విధేయులైన సో
దరకవులిచ్చు వందనశతంబులివే కరుణన్ గ్రహించుఁడీ.

చ. ప్రవిమలభవ్యసద్గుణవిభాసురుఁడైన పత్రికాకరాఖ్యస
త్కవివరుఁడెట్లొ యస్మదవధానము గన్గొని తెల్పినంతనే
సువిలసితాఖిలార్థపదసుందరపద్యకదంబకంబు మా
కవునని మెచ్చిపంపిన దయాళుల మిమ్ము నుతింప శక్యమే.

క. ఒరులన్ మెచ్చినచోఁ దన । పరువు చెడునటంచు నెంచుపద్ధతి నీర్ష్యా
కరమగునీకలికాలన్ । బరమామోద మిడె మీస్వభావంబు ఖరీ.

ఉ. యత్నపసంపదం గనినయట్టి ధనాఢ్యులొసంగు వేయి నూ
ర్లాత్మన ముండియేచనెడి నక్షరసంపద గన్న మిమ్ముఁబోల్
దక్షులు మెచ్చి యిచ్చు సుకశాంచిత మైనగు శ్లోక మెంత కే
నక్షరసంపదన్ మిగుల నందినశ్లోక మెసంగఁజాలెడిన్.

చ. అనిమనమందు శంకన తనతన సందియ మందుచుండి యా
తనియెడఁ బ్రీతి యెక్కుడుగఁ దద్దయుఁ జూపి బహూకరించుచు
న్నను మనమందు నాకుకవి "నాకిటులిర్వతిశాస్త్రి బోధచే
యునె" యని కొంకుచున్నటులె యూహకువచ్చుచునుండె నెందుగన్.

ఉ. ఇంతకు మున్నె చెప్పఁదగు నింకొక సంగతి; రామయాఖ్యుఁ డ
త్యంతము కీర్తిశాలి ఘనమై తగుపద్ధతిఁ బొల్చువాఁడు శ్రీ
మంతుఁడు మమ్మువిందునకు మన్ననఁబిల్వఁగ నేగుదెంచె స
త్స్వాంతులు బందుగుల్ బలసి తన్నును వెంబడిఁ గొల్చుచుండఁగన్.

ఉ. వచ్చినతోడనే పలికె వారక యాతఁడు "మిమ్ము నేఁడు మే
మిచ్చటఁ గోరుకోర్కులివి, యెయ్యవి యందురయేని! విందుకై
వచ్చుట యొండు, నాసుపుత్రుఁ బాలకులన్ గనఁ గించుటొండు, వి
ద్వచ్ఛ్రయమాన్యతల్ మునుపె తద్దయుఁగాంచితి రీరు నావుడున్.

చ. జనసుతులార! మీపురమునన్నిధిఁ బ్రాముఖ గ్రామపాలురన్
గని యవధానముల్ జరుపుకాలమునం దటకేగుదెంచి ద
ర్శన మొనరింపఁగా మదిని జాలఁగఁగోరితి మప్పుడింటఁ ద
ప్పని పనిగల్గుటన్ జనుట పొల్పడెఁగావున నాఁటికోర్కె దీ
రని పెనుచింత యింత యని వ్రాయఁగ శక్యముకాదు లేఖినిన్.

శా. లాఁతింబోని రసజ్ఞశేఖరుల కుల్లాసంబుగల్పించి వి
ఖ్యాతింజెందిన మీకుఁ బద్యముల నీఁ గాంక్షించినా మివ్వి మీ
చేతఃప్రీతిఘటింప నేర వయినన్ జేకొంద్రుగా కాప్తులై
"శీతాంశో రమృతార్పణం" బను నుడిం జింతించి ధీరోత్తముల్!

ఉ. సత్కవితావిలాసము ప్రసంగఁగ నీమదరాసులో సుధీ
రోత్కరమాదరింప నిపుడుండియు బందరుచేరి మిమ్ము సం
పత్కరులం గనుంగొనెడు భాగ్యము గోరుచునుంటి మింక వి
ద్వత్కవివర్యులార! భగవంతుఁడు మాకది సంఘటించుతన్.

క. అరనిముస మయినఁ దీరిక। బొరయమిచే నిన్నినాళ్లు పోయెను బ్రత్యు
త్తరమున్ వ్రాయఁగ గావునఁ। గరుణక్షమింపవలె నిది జగన్నుతచరితుల్.

ఇట్లువిధేయులు, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయ,- వెంకటరమణయ్య.

ఉ. పలికెను వేంకటేశ్వరుఁడు భావ మెఱింగి "ప్రధాన మైనయ
వ్వల నది యట్లచేయుదము పండితులొప్పని ఫక్కి యేల! వా
రలు మఱియన్య లొప్పికొనురాణనె పోవుద" మంచుఁ బల్కిన
ప్పలుకులు వించుఁ దిర్పతియుఁ బల్కె సమంచితఫక్కి నీగతిన్.
ఉ. కోరినకోర్కులం దొకటి గొప్పది గాదు, మహోత్కటో, మహా
భారము, పామరుల్ గరఁగుపద్ధతిగాఁ గవనంబు చెప్పినా,
దారులు మున్నెఱుంగ మది దప్పని దందురయేని వ్రీడసం
హారము కాక యెట్లొదవు నట్టికవిత్వము నేఁడు మా కొగిన్
ఉ. "వ్రీడ" యటన్న పల్కు తఁడు వేయక వేయు తెఱంగుఁ జూపె నా
ప్రౌఢవచించుమాట యది పూర్తిగ వ్యంగ్యపురంగు లీనుచున్
"మాడలతోఁ గవిత్వ మది తుందుడుకొప్పఁగఁ జెప్పకుంటె సి
గ్గేదను లేదు దానికిఁ గవీంద్రులు ప్రాసయు వేయునేటికిన్.
ఉ. కొప్పరపాశుధార యది గొప్పగ మీమది నెంచి మీరు మ
మ్మొప్పుగిదిన్ దడాఓడిగ నల్గుట కోరుచునున్నవార లా
తప్పుకుకైత చెప్పినపదంపడి * పండితులెల్ల నవ్వనా
యొప్పమికేరు పొల్పడును రూఢక వాఁగుటయున్ గవిత్వమే!
చ. చదువనివాని పోలికిని "జర్భర చర్భర" విద్య నేర్చినాఁ
డది వచియింపఁగాఁ గలఁడె! యెందును 'లా' యెఱుఁగంగ లేనివా
ర్వదరెడిపోల్కి 'లా' తెలియువారు వచింపఁ గలారె! శాస్త్రసం
పద యడఁచున్ వదావదత, పామరమాన్యత కైత కేటికిన్.

(4-9-11 వ తేదీన వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రి పేర కొప్పరపువారు వ్రాసినలేఖనుండి.)

" ... మఱునాటిదినము ఉదయమున వారు (తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు) రంగాచార్యుల హనుమయ్యగారు అను ప్లీడరుగారియింట్లో నుండఁగా దర్శనము చేసికొనుటకు వెళ్లినాను, వెళ్లివారినిగుఱించి నాకుంతుసంతోషమును భక్తి భావమును వెల్లడించుచుఁ గొన్నిపద్యములను చదివి 11 గంటలకు మరల భోజన వేళయగుటచే శ్రీపీకా రామయ్యపంతులుగారింటికి వచ్చినాను,...

(శ్రీజయంతి రామయ్యపంతులవారి యుత్తరమునుండి)

......ఈకలహమునకుఁ బూర్వము వారికి మీయందు గౌరవముండెనని నే నెఱుఁగుదును, వారికి మీరు సాదరముగాఁ బద్యములంపినారు, మీకీ భేదము వితరులు కలుగఁజేసినారు....

* శ్లో. నాఽకవిత్వ మధర్మాయ, వ్యాధయే దండనాయవా, కుకవిత్వం పున స్సాక్షాన్మృతి మాహుర్మనీషిణః. (మహాకవి దండి)

ఉ. "ప్లీడరు బల్ల గ్రుద్ద" నని పేమరుఁ జెప్పుచు మెప్పు చూపు నా
జాడకవిత్వముల్ పలుపు శైలికి సక్కవి పోఁడు చక్కఁగా
దూడలు రాకయుండుగతి దూఁకుడుగాఁ గవనంబుఁ జెప్పు నా
పోడిదలె పెద్దనాదు, లిటు పోయిన వారికిఁ బేరు నిల్చునే

ఉ. బొబ్బిలిపాట మెచ్చుఁ దగుపూజ్యులు గొందఱు, బొమ్మలాటపైఁ
బొబ్బలు మెచ్చఁగాఁ దగిన పుణ్యులు గొందఱు, వీరిమెచ్చుకై
సిబ్బితి వీడి యే సుకవి చెన్నఁటికైతకుఁ బూన నేర్చు! 'మే!
లబ్బెను మ్లేచ్ఛభాష తుద' యన్న బుధోక్తికిఁ దా వొసంగుచున్.

చ. రయముగఁ బండుధాన్యము కరం బహితం, బది కూలినాలికిన్
వ్యయ మొనరించి యుంచుక యనంతర మేయవి పండు వానినే
కయికొని గాదెఁ బోసికొనఁగా ఘననాగరికుల్ దలంతు ర
ట్లయుతిగఁ జెప్పునాకువును నాకువు నప్రియమున్ బ్రియంబు నా."

ఉ. ఇంతటివ్యంగ్య మిచ్చుగతి యేర్పడఁ దిర్పతి పల్కె దానిపైఁ
గొంత మనమ్ములో వగపుఁ గొప్పరపుంగవి దాల్చె; దానికిన్
జింతగలట్టి వెంకనయుఁ జేయునుపాయము లేక యెట్టులో
సంతసమున్ ఘటించుటకుఁ జల్లఁగ నీగతిఁ బల్కె నొప్పుగన్.

మ "వినుఁడీ రామయగారు! మాహృదయమున్, వేయేల! ఘంటాశతం
బును జెప్పం బ్రయతించువాఁడె * కలుపున్ బూర్వోక్తముల్ పద్యముల్
మనవా రెట్టులు కల్పకుందు! రిది సామాన్యంబు, పూర్వోక్తవ
ర్ణనముల్ చేరని యట్టి దేకథయు నుండన్ బోదు లోకమ్మునన్.

ఉ. అప్పుడె కైత చెప్పినను నజ్ఞుఁడు నమ్మనుగాని, ప్రాజ్ఞుఁడో!
చెప్పిన విందుఁ దూర్చెనని చిత్తములోఁ దలపోయు 'నాకుగాఁ

---

* (జూలై 1912 సం॥ ఆంధ్రభారతిలోని శ్రీకవిరాజు శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలవారి వ్యాసమునుండి.)

......మఱియు సీయాశుకవులు:— "గీ. జల్లిపదములు నాలుగు సంతరించి! గురువులిడుచోట లఘువులు కొన్నిగూర్చి! విరతిగూడక మీఁదులు వెదకికొనుచు! వచ్చుపాట్లల పైనుండు నతఁడు కవియె." అనునీపద్యాభిప్రాయమునకుం బాత్రులై దేశాటనము చేయుచుం బ్రార్థించి సభలు చేయించుకొని సభలలో నేదో యొకవిషయమీయ దానిఁగూర్చి పద్యములు నోటికివచ్చినట్లు చెప్పుదురు, ఆచెప్పుటలో నదివఱకుఁ జెక్క చోట్లఁ జెప్పినవియు నుండును........

జెప్పెడివారిపట్ల నిది చెల్ల' దటందురో ! * కొన్ని యాశుగాఁ
జెప్పను వచ్చుఁ గొన్ని మను చెప్పియుఁ దూర్చను వచ్చుఁ గొల్లగన్.

చ. వలసినఁ జూపువార మిది వాస్తవ; మిట్లొనరింపకుండ నా
నలువయుఁ నాఁప నేరఁడిది నమ్మరయేనియుఁ గొప్పరంపువా
రల నడుగుండు భిన్నమగు రాణను జెప్పుదు రేమొ" యంచు న
వ్వల నల కొప్పరంపుఁగవిపంక్తుఁ గాంచి సుహృత్త్వమేర్పడన్.

మ. "కలదే మాదగు ప్రశ్న కుత్తరము వక్కాణింపఁ, డీ రట్టివా
రలు గా, రాశువునందె చెప్పుదురు సర్వంబున్ మఱేలేని యి
ట్టులు వాదించిన వారి కుత్తర మదెట్టుల్ ! పూర్వప్రబద్ధముల్
గలియన్ మానెదువెట్టులుందు రని వక్కాణింపఁగా నేర్తుమే.

(* 1911 సం॥ జూలై, అభినవసరస్వతిలోని ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

(సోదరకవులు)

......నిర్దుష్టములగు వృత్తములు నూటికి 45 కి పైగా వల్లించిన పద్యములైయుండునని రెండు మూడు సారులు వీరి యాశు కవితను వినియేమాత్రమైనధారణగల్గు ప్రతిబాలునకును దోఁచకపోదు. దీనికి దార్కాణముగ "సరసిజ వైరివైరి నెక సక్కెములాడెదు మన్యమంబుతో సరసిజవైరివైరినగఁ జాలెదు మేలగు కప్పుకొప్పుతో, సరసిజవైరివైరులపసం దులఁ దూఁగు కుచద్వయంబుతో సరసిజగంధివచ్చె నలుసన్నిధికిన్ మదనాశుగంబనన్" అనుపద్యము మున్నగుకొన్ని పద్యములు పట్నములో నలచరిత్ర యాశుధారగఁ జెప్పినపుడు చదివితిమని మాగురువుగారికి వినిపించిరి. ఆపై పద్యములనే గుంటూరిలో జరిగిన రెండవసభలో సావిత్ర్యుపాఖ్యానములో "నలుసన్నిధికిన్" అనుచోట "నృపసన్నిధికిన్" అని మార్చి చదివిరి. ఇటులనే "నిష్కపటస్వభావమున" ఇత్యాద్యనేకపద్యములు శ్రుతపూర్వములే వినవయ్యెను. ... ...

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సం పుటమునుండి)

...... వీరు (కొప్పరపునారు) చేసికొనియున్న పద్యములు చదువుదురనుట సత్యమును గాదు; అసత్యమును గాదు. అదివఱకుఁ జేసికొనియున్న పద్దెములో కొంత సారము కలిగియుండును. అప్పటికప్పుడల్లునవి చాల పేలవముగా నుండును. వీరు చెప్పిన పద్యములే మరల మరల చదువుచుందురనువాడుక పూర్తిగా నసత్యము కాదు. ఒక్కసారియే విన్నవారి కీవిశేషము తెలియదు గాని రెండుమూడు సభలకుఁ బోయి విన్నవారికి సందియము తీరిపోవును. గంజామువారియింటను, గళాశాలలోను జదివిన పద్యములు కొన్ని పోతాప్రగ్గడ వారియింటను వచ్చినవి...

గీ. ‘అష్టావ’ధాని ‘శతావ’ధాని వచించి
బిరుదములు పట్టికొని సరస్వతిని పాశి
భావమున నిల్పి నమ్మింపవలయునంత
కర్మ మేమిటి కళ్యాణకవనమేల.

మ. అవధానాదుల భిన్నభిన్నముగ వాదాస్పృత్తముల్ గోరఁ జై
వ్వవిధానం బది యాకుగాద ! యచటన్ బూర్వోక్తముల్ చేసి జం
చెవఁడున్ బల్కఁడు వల్కెనేనిఁ ద్రుటిలోనే వానినమ్మింపనా
నెవఁడున్నమ్మనిపూన్కి యేల యని మే మీక్షింప మీయాకువున్.

గీ. భిన్నభిన్న విషయంబులు వెట్టిచెప్పి
నమ్మఁగాఁజేయవచ్చు నిక్కమ్ము బుధుల;
నంతియేకాని కథలఁగళ్యాణములను
జెప్పినమ్మింప లేమింత సిద్ధ''మనుడు.

గీ. ఉత్తరము లేనియట్టియీయుక్తిమీఁద
నన్యమేమియుఁబలుకక ''యౌనునిజమె
నమ్మవలె నమ్మకున్నను నమ్మఁజేయఁ
దగినయాధార మదిలేమి తథ్య''మనిరి.

క. పిదప ''నిది యితరవిషయము, సదమలమగుమీదుపూన్కి సత్యమ యగు'' నం
చెద నతనికొంకు దీర్చిన, పదపడి వారెల్లఁ జనిరి భవనంబులకున్.

గీ. వెడలునపుడు కొప్రంపుఁగవి యొకయింత
తనదు మదినొచ్చిన తెఱంగు కనఁబడంగఁ
''దమకు సాధ్యముగానియద్దాని నొరులు
ఖండనముసేయు టెందునుగలదె''యనిరి.

క. అనుమాటకు మార్పలుకక, చన నిచ్చి యనంతరంబు చర్చించిరి యా
తనితుదిపలుకునఁ గలదు, ర్ధ్వనియును వాతనికిఁ గలుగుదర్పోద్ధతియున్.

చ. తిరుపతి యిట్లుపల్కు ''వెనుదీయపు పత్రిక యెందు కంపి తీ
వరయక యక్కటా ! సుకవితాచరణంబు లనంబు లేదు త
త్పరిచితి కించుకేనియును బొందితి గన్పడ దెట్లొ యూరకే
పరుగిడువారిపై నెటులు వర్వె భవత్కరుణాకటాక్షముల్ !

తే. గీ. వెఱ్ఱివెల్లాఁటి గాన వివేకియయ్యు
నాశ్రయణమునకోడి నీకలప్రభావ

తుం దొంగ శ్వాసకారను గొందు వీడు
తెలివి యేమరుయ్యా! బద్దకుల్ గిలుక కేల?

ఉ. ఆగ్రహ మేగుదెంచినను నట్లె యనుగ్రహమైన నట్లనీ
యుగ్రత, నీదయాదయము లొక్కని దించు మఱొక్కని న్యశో
వ్యగ్రు నొనర్చు నీకవి కళాకళ, లట్టులె కావ యేని నీ
వాగ్రచనావిశేష మెటు వర్వెను గొప్పవారి మీఁదికిన్.

క. నిన్నటి సభలో నెదొ చెప్పె న్నారాయణ ! యదియుఁ గవిత్వమె యకటా!
నిన్నే మనందుఁ గనుమీఁ, దన్నతి మెచ్చంగ రాదె తత్తఱమేలా.

చ. పురపురఁ బంపినందులకు బుద్ధిని జెప్పెద రింకఁ జూడు వా
ర్పరపర చెప్పుపద్ధతిని బాడఁ గలాఁడవె నీవు? లేనిచో
గరువమె కాని యాశుకవి గాఁ దలపెంకన యంద్రు మాచవా
స్ఫురణము కొప్పరంపుఁగవి పోవుచుఁ గన్పడఁ జేసెఁ జూచితే"

చ. అనవుడు వేంకటేశుఁడను "నంతకు వచ్చుట నిక్కమేని నేఁ
బనిగొనువాఁడ నప్పనికిఁ, బస్పస నాకువె చెప్పలేనె! యం
దునకుఁ బ్రయత్నమేల! యిదె తుంచుదుకుం గవితన్ వచింతుఁ గ
న్గొను"మని చెప్పఁగాఁ దొడఁగెఁ గొక్కురి బిక్కురి పద్యపుంజముల్.

చ. తిరుపతి యిట్లు పల్కు, నిది దెప్పరమే, "తుప కట్టులబ్బె నీ
తురకలబాస" యంచు నిను దూఱుదు రక్కట ! పండితుల్, యశ
స్కరపుఁ గవిత్వమున్ సలుపు * సత్కవి కియ్యది త్రోవ గాదు, కా
దరయఁగ నాకు వియ్యది; రయంబునఁ బాడినయంత నాకు వే?

---

* (శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలుగారి వ్యాసమునుండి.)
......మఱియు నీయాశుకవిత్వమందు గంట కిన్నివందల పద్యములు కావలయును నయేకాని యిట్టి యిట్టిపద్యములుండవలయును, అన్వయము సరిగనుండవలయును గణములు, యతులు, ప్రాసములు, ఛందము, వ్యాకరణము, శబ్దము, అర్థముసరిగ నుండ వలయునని నియమము లేదు. ఉన్నదన్నను లాభము లేదు. అవిచ్ఛిన్నధోరణిలో నొక ప్రాసమునకు మఱియొక ప్రాసము, నొకపద్యమునకు మఱియొక పద్యము, మూఁడు చరణములు రెండుచరణములు, రెండున్నరచరణములు, నొక్కచరణము గలపద్యములు పుట్టుచుండును. మఱియు ననేక మహాదోషములిందు నిండియుండును. అట్టియాశుధారా కవిత్వము వినునప్పుడు మదికింపు సంపాదించదు. ఓటి తాటియాకు చేద వాయించుచున్నప్పు డెట్లుండునో యట్లు వెగటుగానుండును.

చ. నిజమగు వాక్సుధారయవ! కొన్నిన తెత్తెతె పెప్పె పేలు లే
కజతరుణీ కృపన్ గలము వాఁగక చెప్పుటొ గుప్పుటో యగున్.

అని నిశ్చయముగాఁ జెప్పఁగలను. ఇది పద్య మెఱుఁగని పామరులకుఁ దక్క దక్కిన వారికందఱకు నిట్లే యుండుననియుం జెప్పఁగలను. ఇట్టి కవిత్వము చెప్పుటకుఁ బ్రయత్నించువారు గురులఘుజ్ఞాన మించుకంత సంపాదించుకొని యిప్పుడిప్పుడే ప్రపంచమునఁ దలయెత్తుచున్నవారని నిశ్చయించుకొనునది. అట్టివారికి నహంకర్తృత్వాభిమానము మెండు. వీరే క్రాగుచున్నపాలు. ... (ఆంధ్రభారతి)

(23 వ జూలై 1912 సం॥ సువర్ణలేఖలోని, టంగుటూరి శ్రీరాములు, ప్లీడరు, బి. యే. కార్లిలియన్ ఎడిటరుగారి వ్యాసమునుండి)

సు క వు లా - శు క ము లా.

...... కవిత్వమన నేమో కవులనగా నేమో చక్కగ తెలిసియుండవలసిన సదభిప్రాయులగు కొందఱు విద్యాధికులుగూడ ఇద్దరు కవిమాత్రులను లేక యేవో పద్దెము లల్లగ నేర్చినవారిని దైవసములుగ పూజించుచున్నారు. వారిని కొప్పరపు కవులని పిలచెదరు. మరికొందరు సరస్వతీ అవతారములనియు కవిచక్రవర్తులనియును భావించుచున్నారు. అక్కడక్కడ వారికి స్వర్ణపతకములు నగలు బహుమానములు, కవిసింహులు, కవిచంద్రులు, కవిభాస్కరులు మొదలగు బిరుదనామములు నెన్నియో యొసంగబడుచున్నవి నవయౌవనులును విద్యాధికులునగు శ్రీపిఠాపురము రాజుగారు గూడ వీరి చిత్తజల్లుమాటల కవనమున మోసపోయి ఈ రెండవరకము పద్యనిర్మాతలకుగా రూ 1116 లు పాదు చేసిరి. ఏది మంచికవిత్వమో, ఏదికాదో యనునంశము నింతమంది విద్యాధికులు సైతము ఎఱుగకుండుట చిక్కులి వింతగనున్నది. ఇంత వింతధ్వనులు గలమాటల కవిత్వమునకు పశువులును, బాలురును, ఆటవికులును, సంతసింపదగినది. విద్యాధికులన్న నట్టికవిత్వముగాక కొంత సత్కావనమును కోరదగినది. అవాచకములనో సువాచకములనో ఛందోబద్ధముగ వ్రాయుటగాని నుడువుటగాని కవిత్వము కాజాలదు. ... ఆంధ్రకవిత్వము యొక్కయు ఆంధ్రవాఙ్మయము యొక్కయు నభివృద్ధిని కోరుపట్ల ప్రజ్ఞారహితమును అనర్థదాయకమునగు కవనమనబడుచున్న కొప్పరపు సోదరుల యాశువును నిరసించుటకు బదులు ఎందరో అవాలోచనముగ వారికి ప్రోత్సాహము గలిగించుచున్నారు. ఆంధ్రకవిత్వమును ఆంధ్రవాఙ్మయమును నభివృద్ధి నొనరించు మార్గమిదియేనా? ఆంధ్రవాఙ్మయమున స్వతంత్రగ్రంథ రచనకు ప్రోత్సాహముగలిగించు మార్గమిదియేనా! సుకవనమందు సదనురాగము గలవారందరు ఇట్టి కవన మునిడి

గజిబిజి పద్దుబిడ్డ్యాము నా గాఁ బచరించుట నిమ్నకోఁటి యా
రజపుఁగవుల్ గొనందగదు రంకుగతిన్ బుసగత్తు * టాకువే!

యాఖువును నిరసించుట విధాయకముగునా, కాదా? పిఠాపురమురాజాగారి వంటి ధీయుతులుగూడ ఈరీతిగల కవిత్వమునకుగూడ 1116 లు ఎందుకు పాడుచేయవలెను....

(1912 సం॥ 19 జూన్, దేశమాత నుండి)

...... అయితే నేను వారివీరమాటలను వినివ్రాయువాడనో కానో నన్ను ఎరిగినవారందరు ఎరుగుదురు. నాతో ఎదురుగా వాదించిన వారి నందరను కొప్పరపువారి కవిత్వము నిజమైన కవిత్వము కాదని ఒప్పించియున్నాను. మీపత్రికలో వీరి కవిత్వమును గురించి నాకు తీరుబడిగావున్నప్పుడు ముందు ముందు విశదముగా తేటతెల్లముగా వ్రాయు నుద్దేశముతో నే మీగత సంచికలో ప్రచురించిన చిన్న ఉత్తరమును నేను వ్రాసియున్నాను. చర్చలకు వాదములకు కొన్నికొన్ని నీతి పద్ధతులున్నవి. ఆ పద్ధతులకు లోబడి చర్చించు వారితో చర్చించుటకు నేను సిద్ధముగానున్నాను. వారు పొగడినారు వీరు పొగడినారు కాబట్టి మీరుపొగడవలెనంటె నేను ఒప్పుకొనువాడనుకాను. కవనమనగాఏమిటో,కవులనగానెవరో,కొప్పరపువారి కవనము ఎట్టికవనమో ఈ అంశములునిష్పక్షముగా చర్చించి నన్ను ఒప్పించినయెడల నేను వారికవనము పొగడుటకు సిద్ధముగానున్నాను. చర్చింపవలసిన అంశములను గంగలోకలిపి పచ్చిబూతులపంచాగములువిప్పి దెబ్బలాడ తలచుకొన్న గొప్పగొప్ప పండితులతో సమానముగా దెబ్బలాడ శక్తిలేనివాడను కనుక, వారితో నేను చర్చింప తలచుకోలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరకవులని పిలువబడు వారికిన్ని కొప్పరపుకవులని పిలువబడు వీరికిన్ని గుంటూరులో జరగిన కాట్లాటవంటి కాట్లాటకు నేను శక్తిగలవాడనుగాను. 1౨-౯-12 టంగుటూరి శ్రీరాములు.

* (అభినవసరస్వతి, ఆచార్యశిష్యవ్యాసమునుండి.)

......కావున సరస విద్వత్కవివరేణ్యుల కవిచ్ఛిన్నమును నిర్దుష్టమును దాత్కాలికమును నగు పద్యధారయే యాశుధారగాని పలుతెఱంగుల బాదనియమములేని తోడుపదము కొనదాఁక పెట్టుకొని గంటకిన్ని యున్ని యనులెక్కతో నవసరము లేదని నా యభిప్రాయము.

(సువర్ణలేఖలోని టంగుటూరి శ్రీరాములుగారి వ్యాసమునుండి)

......స్వతంత్రములును మానవమనోభావములను వెదచల్లునట్టివియును నిర్దుష్టములును, నూతనములును, జీవయుతములును, ఉత్సాహాకరములును నగు పద్యములు 10 వ్రాసిన రెండవరకముపద్యములు రెండువేలైన నా 10 కి సరిగాజాలునా?

తే. గీ. * ఆశుకవిత యనఁగ నదియేమొ శ్రీశిష్టు
కృష్ణమూర్తి జగతి కెఱుఁగఁజేసె
నంతవిందు మట్టి యనమానవిద్యాంసుఁ
డేడ ! యిట్టి సుకవులేడ ! "యనుఁడు.

ఉ. "ఆకవితావిశేష మది యక్కట శే దిట, వేగ మొక్కటే
చేకొనిపోవ నీజనులచిత్తము మెచ్చెడి, సిగ్గు వీడి నే
నాకవితన్ రచించి దురహంకృతి మాపెద, నింక నెందు నా
పై కతఁ డేగుఁడేఁ డని ప్రపంచక మీవు నుతింగినట్టిదే.

అది యటుండనిమ్ము. చిలుకపలుకులు పలుకువారిని మహాకవులని మిన్నుముట్టఁ గొనియాడువారు కవిత్వమును గూర్చియును కవులనుగూర్చియును తమకు గల యల్పపరిచయమును లోకమునకు వెల్లడిచేసుకొనువారగు చున్నారు.

(శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిులువారి వ్యాసమునుండి)

......ఆశువునం దభ్యాసము చేసినవారు తమకవిత్వము (గంట కిన్నివందలను లెక్కగలది) వాగ్రూపముగాఁగాక లిఖితరూపముగాఁ జేసినప్పుడుగదా మెప్పునకుఁ బాత్రమగును. వాగ్రూప పద్యసంఖ్యలో నిప్పుడు కొన్నిరెట్లు తగ్గినను దృగ్గోచరమై విమర్శపాత్రమై యిదమిద్ధమనుటకుం దగియుండును. ఇట్టి లిఖితరూపమగు నాశుకవిత్వము నవసరముపడెనేని యొరులకుం దీసిపోకుండ నేనిప్పటికినిం జెప్పుటకు సిద్ధముగా నున్నాఁడను. (ఆంధ్రభారతి)

(* 1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి)

......ఇటీవల శిష్టు కృష్ణమూర్తికవి, మాడభూషి వేంకటాచార్యకవి లోనగు ప్రబంధకర్తలును నాశువునందుఁ బనిచేసిరి. ఇప్పుడు పనిచేయుచున్న వారును బల్వురుకలరు. సర్వవిధములఁ బ్రౌఢులు రసవత్ప్రబంధకర్తలు నగు మహాకవులు కొందఱు వినోదముకొఱకై యాశుకవిత్వమునుగూడఁ జెప్పుచురాఁగా రసవంతమగు ప్రౌఢకవిత్వము చెప్పఁజాలనివారాశుకవిత్వము చెప్పుటకై బయలువెడలి రసహీనమైనను వృత్తినియమాపాయము కలిగినను భావశూన్యమైనను నెట్లో పద్యముల్లల్లుటయే ప్రధానముచేసికొని నీరసపద్యముల వ్రాయుటకుఁ బ్రారంభించిరి ఆకవిత్వమునకు రసభావాదులు ప్రధానములను దలంపుపోయి త్వరగాఁ బద్యముల్లల్లుటయే యుత్తమగుణముగా నెంచుకొనువారును గంటకు నూఱులకొలఁది పద్యముల్లల్లువారును బల్వురు బయలువెడలిరి. నిక్కమగుకవిత్వముయొక్క విలువ రసజ్ఞులగువారికిఁ దెలియునుగాని జనసామాన్యమునకుం దెలియదు. లోకములో రసజ్ఞులు తక్కువగను దక్కినవారు హెచ్చుగను నుందురు... ...

క. ‡ వీరియవురు వీరపగలి, గా రచియింతుంగలారు కవనము, రఘువం
శారంభతంత్రు లవధా, * వారాహోదారజాత కావ్యకుతంత్రుల్.

---

‡ (కార్చెర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పత్త్రమునుండి.)

......వైదికులు సత్యమునమీరి నిందించుచున్నది లేదుగాని కొప్పరకవులు నియోగులను శాఖాభిమానము నొక్కదానిని బెట్టుకొని కొందఱు నియోగిపుంగవులతిమాత్రముగా వారిని ముఖస్తుతిచేసి వారికొక విధమైన నష్టమును గలిగించుచున్నారు. వీరి సభలకు నేనుజని చూచియున్నాను. వీరికిఁ బుట్టకిటుతక్కువ, కవిత్వము పేలవముగా నుండును. సహజమైన కవితాధారకలదు. వీరు కొంత కాలమింకను గురుకులవాసముచేసి బాగుగా గ్రంథపరిశోధనముచేసి యాపైఁ గవిత్వము చెప్పుటకు మొదలుపెట్టిన బాగుగానుండును. ... ...

(1912 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 8 వ సంపుటమునుండి.)

ఇఁకం గొప్పరకవుల యోగ్యతంగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. వీరికి సహజముగా గవితాధారకలదు. బాల్యమునుండియును వీరుపద్దెముల నల్లుట కలవాటుపడియున్నారు. కాని సంస్కృతము రాదు తెలుగునందున నైనను మంచిపాండిత్యము సంపాదించుకొని యుండలేదు. గ్రంథపరిశోధన మంతగాలేదు పిండికొలఁదిరొట్టె యని కోవిదులకు వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేదుకదా - వీరు వడిగఁ గవిత్వము చెప్పుదురనుటకు సందియములేదుగాని యది పేలవమై బహుదోషములు కలిగి మూడువంతు లర్థశూన్యముగా నుండును. ... ...

(12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యుత్తరమునుండి)

......కొప్పరపు వారు... తెలుగునందు బాల వ్యాకరణమైనను చదివినట్లు కనుపడదు. నోటికి వచ్చినట్లు తప్పొప్పులు తెలియక రసజ్ఞానమంతకు మున్నే తెలియక చెప్పువారి ఆశుకవిత్వమునకే... ... ...

---

*(ఆర్యమతబోధిని. 8 సంపుటము. 3, 4, 5, 6 సంచికలనుండి)

కొప్పరకవుల యవధానము.

కొప్పరకవు లాశువుగాఁ బద్యములల్లుటమాటయటుండ వీరు సభ్యులుకోరినరీతిగాఁ బద్యములఁజెప్పుచు శతావధానాదుల సరిగఁ జేయఁగలరాలేదా యను సంశయము లోకమునకుఁగలదు. ఏమన వీరట్లు చేయఁజాలరని వాదుక పుట్టిన తరువాత గుంటూరులో శతావధానము చెప్పఁబోయిరి గాని యది చెడినది. కవిగారవధానమధ్యమునఁ దలనొప్పివచ్చి పడిపోవుటచేత నదియాగిపోయినది చెన్నపురిలో శ్రీ రంటాలవేంకటసుబ్బారావుగారొకకథనిచ్చి యొకకొన్ని నియమములు

ఉ. ఆశువు చెప్పువారలకు నందఱకున్ సులభంబ నిక్కము
త్యాశువు దానితోడ వరమాశువు నైతము, నీద్వయంబు చే
కోశమునందు లజ్జయును గొంకును * వీడిన యుత్తరక్షణం
బే శరణాగతంబగు; జయింత్రవి నీడినవారు లోకముల్.

కోరి యట్లు చెప్పఁడనినప్పుడును వీరికి జబ్బుచేయుటచే నాఁటిసభ యాగిపోయినదఁట. అది దైవవశము కావచ్చును అయినను బల్వురకు సందేహము మాత్రము బాధించుచున్నది. రవిపత్రికలో వ్రాయబడియున్నట్లుగా శతావధానులు, అష్టావధానులు పెక్కండ్రుకల యీపురియందు వీరొక సభలోనైన శతావధానము చేసియుండిన బాగుగానుండును. అట్లు చేసియుండలేదు. "ఆంధ్రభాషావధూటికి నివాసమగు నీపురమున శతావధానులు, అష్టావధానులు, పెక్కండ్రు కలరు. అట్టి పండితులందఱు కలసి యీసోదరుల కొకబిరుదము నిచట కూడ నిచ్చుట యుచితము" అని రవిలో వ్రాయబడియున్నది. సోదరకవులు కాకినాడపురమునంగల శతావధానులు అష్టావధానులును మెచ్చఁదగు రీతిగా నవధానములఁ గావింతురేని వారు బిరుదుల నిచ్చుటకును సందియములేదు. పురజనులు కోరలేదు గనుక చేయలేదనుటకు వలనుపడదు. శ్రీవల్లూరిరాణిగారు తామొక సభచేయింపఁదలంచి యున్నామనియు నిదివఱకు నాశువుగా నాకాశపురాణములు రెండుమూడు చెప్పియున్నారు గాన మేము శతావధానము చేయింతుము మీకిష్టమేని తెలుపుఁడు అని కొప్పరకవులకు వ్రాయించియుండఁగా మేము వెళ్ళిపోవుచున్నాము. గాన నిప్పుడు చేయలేమని సమాధానమిచ్చిరి. అట్లు సమాధానమిచ్చిన తరువాత నాలుగు దినములవఱకును నిచ్చట నేయుండిరి. ఒక సంపన్నులును సభ చేయింతుమనియుఁ దగురీతిని సన్మానింతుమనియు వ్రాసినను గూడ శతావధాన మొనరింపకయే యీపురమునుండి వెడలిపోయిరి. అట్లు చేయక శతావధానముచేసి పిమ్మటఁ జనిన బాగుగా నుండును.

* (శ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రులవారి వ్యాసమునుండి)

... ... నాకుఁ దొంటి నుండియు నాశుకవిత్వమందభ్యాసము కలదు. మఱియభ్యాసమును గ్రమక్రమముగాఁ దగ్గించుటకుఁ జాలప్రయత్నముచేసి శ్రమపడి కొంతవఱకుఁ గృతకృత్యుఁడనయితినని విన్నవించుచున్నాఁడను. ఈవదరుఁబోతుఁగవిత్వ మభ్యాసము చేయవలయునని ప్రయత్నించువారు కనుపడినదాని నెల్ల (పుల్లియాకు)— "గీ. పుల్లియాకుఁజూడఁ బిల్లలు దినివేయ । రోడ్లయందుఁ దిరుగ నడ్డుపడుచు । బాటసారి గమికి బాటుగూర్చుఁడుగానఁ । జక్కఁబెట్టవలయు జనవరేణ్య॥" ఇంద్రుఁడు:— క॥ వెండ్రుకఁ దీకినమేనికి । కెంద్రమ్మును తెలుఁగఁజేసి వెనవెత్తుకులున్ । సుందరముగఁ బుట్టఁజేయుచు । నాంద్రకు మగల

చ. పలికెడివేళ మధ్య భగవంతునినామము పేరుకున్ యతి
స్థలమునఁ దూర్చి కొందఱు ప్రసంగమొనర్తు రయుంగుదే! యటే
యలవడి రీకవుల్, సులభమాగతి నందఱు నేర్వవచ్చు నా
పలుకులు నీకవిత్వము; నవత్రప రెంటికిఁ గూడఁ ద్యాజ్యమా.

చ అతిశరమైన యాశువు మహాకవి చెప్పునుగాక, కాకవి
ప్రతతి వచించుఁ గాక యొకపద్ధతిపై దొసఁగుల్ పొసంగు, నా
చ్యుతి మతికెక్కు నూరులకు, శుంఠకు "సర్వము తోఁటకూర సం
గతిఁ" గనుపట్టు భేదమిది, గాక సమస్తము తుల్యమే యిఁకన్.

చ. నిలిచినయడ్డు వాదము జనింపనిజీవము లుండుఁ గొన్ని, య
ట్టులె యొక కొంతమందికిఁ గనుంగదుఁ బద్యముచోటఁదప్పఁ దా
నలవడదంట! కైత, యది యట్టిదయే యగునేని దానికిం
గలుగు రసంబె దీనికిని గల్గు నటంచు వచించు టొప్పదే.

క. బ్రతికెడి వాడియు 'వాచియు' బ్రతికెడి కవితయును దగిన పడిగల్గి యర్థో
చితగతి నడుచుట యుక్త "మ్మతి సర్వత్ర" యని పెద్దలాడుట వినమే.

శా. 'ఆలోచించి రచించువారలకు లేవా! దోసముల్, మాకు నే
లా లేకుండెడి!' నందురి గొందఱ, అది పీలా! యట్టులేనిన్ ధరా
పాలుండున్ మనమెక్కు యన్నమెకదా! భక్షింతు, మప్పట్టునన్
వాలాయంబుగ భేద మే మనిన, నెవ్వారేని సైరింతురే.

ఉ. పద్దెములల్లు మంచనెదొ! పంబలపాటలు పాడుమంచవో!
ముద్దులు చెప్పుమంచనెదొ! మాతువుగాని మదీయధార, యే
హద్దును బద్దు లేనియెడ నాశువుచెప్పు టదేమిలెక్క! యీ
పిద్దెము పిద్దెయే! యిది కవిత్వమె! దీనికి నింతయేటికిన్.

మ. మును శ్రీనాథుఁడు గొల్లసుద్దు లొకటన్ మూర్ఖావనీశుల్ తనన్
ఘనవిద్వత్కవి మెచ్చ లేనితటినే కట్టెన్ గదా! యంతక
న్నను నుత్కృష్టకవుల్ గలారె! మనమున్ గైకొంపమామార్గ; మీ
ఘనులన్ మెచ్చఁగఁ జేయ వచ్చి యిఁకఁగొంకన్ లాభమేముండెడిన్?

తను సుఖమునటుకు నరేంద్రా॥ ఇత్యాదులు సర్వదా చెప్పుచు నభ్యాసముచేయ వలయును. ఇట్లు చేసినచో గంటకు 4, 5, 6 నూఱులవఱకుం బద్దెములు చెప్పు మహాశక్తి 2-6 నెలలలో బరిపూర్ణముగాఁ గుదురునని దృఢముగాఁ జెప్పఁగలను.

(ఆంధ్రభారతి)

క. పద్దెములకన్న వాకుత్త, సుద్దులలో నెక్కువేసుఁ జూపించెద నా
సుద్దియుఁ జాతువు వాకే, విద్దెలలోఁగలదుమా! ప్రవేశంబుసఖా.

క. రయమే ముఖ్యమువీరికి, భయమేమిమి! యాదే యిటుల్ సభల్ జూపింతుల్.
నయవిదుఁడు కాళిదాసుఁ డ, నియె * గ్రామ్యసభల్ గురించి నీవడిగినచో.

క. కల రెందరోని యిటుఁ బ్రా, జ్ఞులు వారికి వీరికవిత నుంతయుఁ బడ దే
కలయు నెఱుంగని తలత్రి, ప్పులమారులె వీరి కిడిరి మును బిరుదు లిటుల్.

క. వారలె వీరిని మనపై, కారోహింపంగఁ జేయ నాలోచనముల్
వారక చేతురు తుదకుల్, సారాసార పరిసంగచర్చయు వచ్చుల్.

గీ. ఏమివచ్చిన వచ్చుఁగా కెంతమనకుఁ
దోఁపఁగాఁజేయు నాత్మ నాలోచ్రివఁదక్క
నిచ్చకపు మార్గమునఁ బోవుటిది హులిక్క,
ప్రాజ్ఞలోకంబు మెచ్చనిఫక్కియేల.”

క. అనివాదించి పిదపఁ గ్ర, న్నన భోజన మాచరించి నాఁటిసభకుఁ బో
యినపై జరిగినకథ చె, ప్ప నవసరం బంత లేదు పత్రికలుంటల్.

ఉ. ఊరును పేరు మార్చికొని యూరక వ్రాసినపిచ్చివ్రాఁతలల్
గౌరవ మెవ్వఁడుల్ ఘనుఁడు గైకొనఁ, డెవ్వఁడో యట్టివాఁడె త
త్సార మెఱుంగియుండియును దానిన యూఁతగఁ జేసి యేవియో
కాఱులు గిల్కుచుండు నవి కుంఠిత మైనను వాఁడు కైకొనుల్.

ఆ. వె. ముఖ్యమైన యంశముల కుదాహరణంబు,
తగిన వారి వ్రాఁతదక్కఁ గొనము
చరితమాత్రిఁ దెల్పుసంగతి కెవ్వరి
పేని గొందు మింత యెఱుఁగు మంబ.

శా. ఏకారామయగారు లోనయినవా రే కారణంబైన నే
మీరా! కొపగ్రింపుఁగవిల్ సహాసనముపై నెక్కింప నుంకించి; రే
పాకో సభ్యులు చూపి యాఁగి, రది చర్చల్ పెంచె, నామీఁద నే
యేకల్లోలములేని గర్గై; నటుపై నేమందు మావ్రాఁతలల్!

---

* “బుధజనఇవ గ్రామ్యసదసి” (కాళిదాసు)

మ. సభలో విద్వదుదారపద్యనివహస్థానోన్నతిన్ బొందగా
[illegible] భరంబున్ గని తత్క్షణంబ [illegible] బన్నిన బంధువుల్ [illegible]
రభసవ్యక్రియఁ బంపెఁ బత్రమును ధీరమ్మన్యపున్ వ్రాఁతతో
సభయుం డై యలకొవ్వరంపుఁగవి మా [illegible] రాతిరన్.

ఉ. ఇంచుక విస్తరించి వచియించెద మాసనచర్చలోని యా
మంచితనంబె యెద్దియును విబుధమండలియందు భవత్పంక్తులన్
గాంచుము గాక; కూకలిడఁ గాఁదగువారిని మందలించుఁగా;
కంచితు లైనవారలకు నబ్బుఁగఁ జేసెడిఁగాక కీర్తులన్.

చ. ఒగి సభకేగు ముందఱఁ జలో క్తికి వెంకటశాస్త్రి తిర్పతిన్
దగఁగని "నేఁడు నీకతపధారము కొట్రఫువార [illegible]ధా
రఁ గురియఁ జేసి మెచ్చెదరు రచ్చనుగూడ "నిదేటిధార" యం
చగముగఁ బ్రొద్దుటంబలెనె యాడుదొ! యేమొ!"యనంగ నాతఁడున్

ఉ. హాయిగ నం డె నేని "వహవా! యని మెచ్చి బహూకరింతు, లే
దా! యది నిమ్న గుఁబోలె విని యాదరము న్నటియింప నేర,"నా
రాయణ! ఓమ్ హరో"యనుచు వాడుట నిక్కము, యింక నైన వా
రీయలవాటు మానికొని యింపగుఫక్కికి వత్తు రొవ్వగన్.

క. * హరిదేవర సుబ్రాయని, తెలుఁగునఁ జనువారి మెచ్చితివి వారలు నీ
మరియాద కలరి దానికి, గరువముగొని బాగుపడెడిగతిగన రకటా.

శా. సంగీతం బన రాగపల్లవులు నిచ్చల్ సత్స్వరో ద్రేకపున్
భంగుల్ గాని; యపస్వరావలయదాంపత్యంబు దైవార నే
రంగ్లో నించెడి గూని రాగము లనన్ రాదట్టులే చిత్త ము
ప్పొంగన్ జేయునదే కవిత్వ; మితరంబో! పో! కవిత్వంబె యౌ.

చ. డివిడివిడివ్విడివ్వి గరిడీలు రచించుచునె యన్న, నిక్కమే
యవమతి నేసి నట్లగుఁగదా! యపు డిట్లనుచో నవంగ, నే
నవమతి నేయ,నక్కవులయం దభిమానమె నాకుఁగూడ, నే
చవియును లేని పద్దెములు నైఁపవు నాచెవి కేమి నేయుదున్!

(* 1912 సం॥ 8 వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినినుండి)

...... ఈదినములలో నాకుపునందే కాలము గడపిన వారునుగలరు. కీర్తిశేషు లైన హరిదేవర సుబ్బరాయ కవిగారిట్టివారే. ఈ సుబ్బరాయకవిగారు మనకొ వ్వరపుకవులవలెనే పద్యములతోడనే పడిగాఁ బ్రసంగించెడివారు. తుద కాయన కవిత్వములెయు గాలిపాలే యయినట్లున్నది. ... ...

క. వారివె యనవేటికి ని, స్సారంబులు నీవియని పైఁబడవు, నీపై
గౌరవములేద నాకు? ప్ర, చారకనమ్మునకు నలుచు తజ్ఞుఁడు కలఁడే?

ఉ. అడుదు నేను బ్రల్లదము లాడినదాడక యుండ నట్లు నీ
వాడఁ గలాఁడవే యనిన వార్యుఁడు దానికి సిద్ధమైనయ
ట్లే డివిడివ్విపాట కటు తీవ్రగనంగను చెప్పుమయ్య! నీ
పోఁడిమి దానఁ జేసి చెడిపోద! బుధుల్ హసియింపకుందురే!

మ. మనకున్ సాధ్యము గాదఁ టాకవనసామర్థ్యంబు! కొవ్రింబు దా
ననియెన్ బ్రొద్దుట వింటివే! యది నితాంతాహంకృతింబట్టి వ
చ్చినవ, ల్కేట్లను దప్పు వీ దినము 'కుస్త్రీపట్టు' లీ విడ్డు శాం
తిని బోధించెద వూరకుండెదవె యేదీ! చూత మప్పట్టునన్.

క. నాకెందు కూరకుండెద, నీకున్ సివ మెక్కెనేని నేఁ గాదుగదా,
లోకమ్మెల్లను నొకటై, తాఁకినను వారింపలేమి తథ్య మెఱుఁగుదున్."

క. నావుడు "మనకెందుకు వా, కేవో పద్దెములు చెప్పిరేని వినుమూ, లే
దా! వినక యూరకుండుము, నీవలెఁ బ్రతివాఁడు చెప్ప నేర్చునె కవితల్!

క. పనివడుచోఁ గయ్యంబది, చనుఁ గాక వృథాగ నేల, సత్యమును మఁ బ
ల్కిన నది సత్యమె యైనను, మనమున నవ్వారి కొదవు మాత్సర్యంబుల్."

క. అనుచు భవిష్యత్సూచన, కనుగుణముగ వాడికొంచు నరిగిరి సభ కే
మనవచ్చు దైవఘటనం, బును! సభలో బీజమొకఁడు మున్నే మొలిచెన్.

(ఆ స న చ ర్చ)

* ఉ. ఆసనమొందు వేసి, రదియక్కఱలేదని కొంద, ఱున్నచో
దోసమె! యంచుఁ గొంద ఱును బోఁచినయట్లు వివాద మెంతయున్
జేసిరి కొంతసేపు, పయిఁ జెప్పిరి క్రొవువారికోసమై
వేసితిమంచు వేసిన వివేకులు గుట్టని బైటి కెక్కఁగన్.

ఉ. "కొవ్రిపువారి కాసనము కూడదు నేఁ"డని కొంద, "ఆర్య! యే
మహర్షిత్మలే! యటుల నాడుట కం"చొకకొంద, "ఱెంతయున్
సుప్రథితుల్, తథాపి యది చొప్పడ"దంచను గొంద, తీగలిన్
బ్రిపృథమంబు వాదమును బాముకొనన్ బొనరించి రెచ్చుగన్.

---

* (1911 సం॥ 7వ సంపుటము, ఆర్యమతబోధినినుండి)

—: రెండవదినపు చర్య. :—

........మొదటిదినము మిక్కిలి వర్ణనీయముగా నడచుటచే శాంతి పురం

మ. "ఘనులా సత్కవులున్ బుధుల్ శత మిటన్ గన్పట్టుచున్నారు వా
రిని గాదంచును గొప్పరంపుఁగవిగారిన్ దెచ్చి యెక్కించు టొ
ప్పునొకో !" యంచొక కొందఱాడ, "నదియుక్తంబె దుర్వ్యాప్తియందు త
క్కినవార్గా" రని కొంద ఱందునొకయుక్తిన్ జెప్పిరొప్పారఁగన్.

బునందంతటను వ్యాపించి రెండవనాడు పురజనులు చాల హెచ్చుగా సభకు విచ్చేసిరి. సభాభవనము చాలినదికాదు. రంగస్థలమున మొదటిదినమున నిద్దరు కవులకును సభాధ్యక్షునకును వేసిన మూడుకుర్చీలును గాక నేఁడెవరిచేతనో నాలవకుర్చీకూడ రంగస్థలమున నుంచఁబడినది అప్పుడు సభలో నీక్రింది ప్రశ్నోత్తరములు జరిగినవి. (ప్రశ్న) పైఁగా నీ కుర్చీయెందుకు? ఎవరువేసిరి? (ఉత్తరువు) ప్రయోజనముండియే వేసిరి. (ప్ర) అదియేమి? (ఉ) కొప్పరపు కవులు కూర్చుండుటకు (ప్ర) నేఁడాయన యవధానము చేయుటలేదు. వారి పని నేఁడులేదు. వారును నిన్నటివలెనే మనతో గూర్చుండవలెను గాని నేఁ డవధానము చేయువారిలోఁ గలసి కూర్చుండుట యెందుకు? (ఉ) వారును శతావధానులే కావున. (ప్ర) శతావధానుల కందఱికిని కుర్చీ పెట్టవలయునా? (ఉ) పెట్టవలెను. మనము "Satavadhanies welcome" అని వ్రాసినాము గాన నీశతావధానిగారికిని కుర్చీ యీయవలెను. (ప్ర) మనము "The Satavadhanies welcome" (ఈ శతావధానులకు స్వాగతము) అని వ్రాసినాము కావున మనము నిర్దేశించినవారు నేఁడు శతావధాన మొనరించుచున్న తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులే యగుచున్నారు. వారికి స్వాగతమనినాము. వారికి స్వాగతమిచ్చువారము మనమందఱమునునై యున్నాము మనలోనివారే కొప్పరపువారును నగుదురు. కావున మనమందఱమును నెచ్చట కూర్చుంటిమో యచ్చటనే వారును కూర్చుండవలెను... ... ...

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 8 వ తేదీ దేశాభిమానినుండి)

......తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల శతావధానము హిందూనాటకశాలలో ముందుగ జరుగుట దటస్థించినపుడు ప్రథమదినమున కొప్పరపు సోదరులలో నొకరగు కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ యనువారు మొదటితరగతి చూపరులు గూర్చొను గోటిలో వేయబడిన కుర్చీపైఁగూర్చుండిరి. మరుదినమునఁగూడ నట్లేజరిగియున్న బాగుగా నుండియుండెడిది. పై సూచించిన ప్రకారము తలతలపెత్తవలగుటచే సనాలోచనపరులగు నెవరో యొకరు మరుదినమున నింకను గతదినపు విషయమును బూర్తిపరచు బాధ్యతగల తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతోపాటు కొప్పరపు సోదరునికిగూడ రంగస్థలమున కుర్చీ యిడవలయునని మూడవకుర్చీ నొక దానిని వేసియుంచిరి. దానినెవరువేసిరో యింతవరకు దెలలేదు.....

చ. సభ విడుచుండె నల్లతెరచాటునఁ గొప్రపు సోదరుండు నీ
గుభగుభలెల్ల నంగనుచుఁ గోరికతో నొకచోట నుండె, నా
రభసము చూచితీరవలె రాఁజఁదొడంగెఁ బరస్పరంబు నా
సభికులకున్ వివాదశిఖి, శాంతము గాదది యెన్ని భంగులన్.

ఉ. ఎవ్వరు తెచ్చిపెట్టిరొకో ! యెందులకుం గొఱగాని పీఠవుం
జివ్వ; మహాగ్రహ గ్రహవశీకృతులై నటియించు చొందురుల్
ద్రువ్వఁగ నాడికొంచు నొగిఁ బోరిరి యెంతని వ్రాయువార మీ
నవ్వు ప్రసంగ మెల్లెడఁ గనంబడుఁ బత్రికలందుఁ జూచినన్.

* ఉ. అంతట నెవ్వరో యనిరి "యగ్రపుఁ బీఠ మలంకరించి నే
శాంతుఁ డతండ యాసనపుఁ జర్చను దీర్పఁగ నొప్పు" నంచు, "మే
లంతియ" యంచు వా రడుగ, నాయన "కొప్రపు వారి కివ్వ డీ
చెంతను నాసనం బడుగఁ జెల్ల" దటంచనియెన్ ద్విశుద్ధిగన్.

---

* (1911 సం॥ సెప్టెంబరు, 8 వ తేదీ దేశాభిమానినుండి.)

......అభిమాన మనునది యొకటి పట్టి బాధించుటచే నట్లు చేసియుందురనియు నాయభిమానావేశము చేతనే, యాకుర్చీని తీసివేయవలయునని కొందరును, ఆ కుర్చీ నట్లేయుంచి కొప్పరపుసోదరు లందు కూర్చుండ జేయవలయునని మరి కొందరును పోరాడుచు నాసభకగ్రాసనాధిపతులుగ నున్నవారు మూడవ కుర్చీని వేయుదగదని తీర్మానించినను నింక కలహము పెరుగుటకు దగు ప్రయత్నముల జేయుటయు దటస్థించినదని తెలిసికొనుటకు మిగుల విచారము నొందుచున్నాము. ఆనాటిసభలోనివారు పాశ్చాత్యవిద్యావివేకసంపన్నత కలవారె హెచ్చుగ నుండియు, నగ్రాసనాధిపతిగారి యాజ్ఞోల్లంఘనజరిపినదిచూడ మన మిక బాగుపడుటయు నైకమత్యాభివృద్ధి నొందించుకొనుటయు నెట్లో తోచకున్నది. అభిమానమనునది వదలి యన్నివిషయముల నిష్పక్షపాతబుద్ధితో జూచు కాలము వెంటనే కొలది కాలములోనైన దటస్థింపకున్నచో, మనమిక యనేకపాలు కావలసి వచ్చును. ... ...

(కొప్పరపు వారు. వే. ప్రి. శాస్త్రికి వ్రాసిన యుత్తరమునుండి)

......కుర్చీ అచ్చటవేయుఁడనగా కొందరిదివలదనియు కొందరిదియుండవలెనని యనుచుకొనుచుండినారు.........నేను వారితో "నిన్నటిదినము దిగువ కుర్చీమీద గూర్చుండలేదా, వారు సభచేయుచుండగా నేను వారి ప్రక్కను గూరుచుండుట మాత్రము గౌరవమా,.........నాకిప్పటి చోటనే కుర్చీ వేయించిన యెడల గూరుచుండెదను, సభజూచుటకువచ్చి యేమేమీ అభిప్రాయ మెందుల"

ఉ. తార్కికుఁ డమ్మహాకవి యతండు ద్రోహము పొంద లెన్నఁ జూపి తీ
వ్రార్కనిభుండవైన నిను వానికిఁ బ్రతి చెప్పలేక దు
స్తర్కకుతంత్రదోషఁబట్టి "యెటు తప్పదు యాసన" మంచు గోల యా
తర్కకు లాచరించి రధికారితిరస్కరణంబు చూపుచున్.

కని నేను వారలతో జెప్పినను "మొదట వేయుట యెందులకు! తరువాత తీయుట యెందుల" కని నడుమగలవారు వాగ్వాదము జరుపుకొనుచుండిరి. అప్పుడు నేనే వెళ్ళి క్రిందవేయబడిన కుర్చీమీద గూరుచుండ దలంచుచుంటిని యీవాగ్వాదము అవధానము జరిగించు సభాప్రదేశమునగాక ఆ ప్రదేశమునకు వేరుగా నుండు మరియొక చోట జరిగినది............ఇంతటిలో నగ్రాసనాధిపతిగారు...... ...యీ సంగతిని విచారించి కొంత ప్రసంగము జరిపిరి. ఆప్రసంగము...... యుక్తియుక్తముగా నుండినది. ... 2000 మంది మహాజనులు కూడిన ఆ సభలో వెంకటశాస్త్రిగారు లేచి "ఆ ఆసుకవిత్వము మాకవిత్వము వంటిదికాదు. ఆశతావధానము మాఅవధానమువంటిదికాదు, కావున ఆశతావధాని మాప్రక్కను గూరుచుండుటకు మాసరసనునిల్చి యుండుటకుదగ"డని...అందుచే వారికిని మాకును ఆశు కవిత్వావధానముల విషయమయి కొంచము కలహము ప్రాప్తమయినది ఇందు కొంతభాగము నడుమ నున్నవారి మహాత్మ్యము.........ధర్మపథవర్తులును మిత్రవరేణ్యులును న్యాయప్రియులునగు తమకు యథార్థమును విన్నపించుకొనినాము,

ఉ. వారిని మేము మమ్ముమరివారును జూడక యుండినప్డు వి
స్తారము గాగ స్నేహము నెసంగగ జేసిన బుద్ధిశాలివో
ధీరవరేణ్య నీనయవిధిన్ గణుతింపగ ! మాకు శక్యమే
కూరిమి బాపి యీ నడుమ గొందరు జేరి మనోవికారముల్
కూరిచి యల్లరిన్ జరప ఘోరముగా దలపెట్టియుండి రీ
వైర మసాధ్యమై ప్రబలవచ్చునటంచును దోచుచుండె లో
నీరస మింతలేక మది నెంతయు న్యాయ్యమె కోరుచున్న వి
ద్యారసికుండవంచును హితాగ్రణివంచును విన్నవించి వా
మీరస మెట్లుమారునో గ్రహింపుమి కీర్తికరా ! ప్రభాకరా !

గుంటూరు, ఏకా. రామయ్య గారియింటిలో } ఇట్లు విధేయులు, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయ, వెంకటరమణులు. 4-9-11

క. "తిరుపతి వెంకటకవులకు, * సరి కొ ప్పరపువారు, వారిసరసను మఱి వి
స్తరముండి తీరవలె న, క్కుఱలేదన్యులకు వారు గారు సమానుల్."

మ. అని బింబప్రతిబింబభావ మిడి యధ్యక్షున్ రవంతేనిఁ గై
కొనకే పట్టినపట్టు నెగ్గుటకునై కోలాహలమ్మున్ దమం
తనెటో సల్పెడి దంటలన్ గని నితాంతక్రోధబాధాధరం
బునఁ జిత్తంబు వశంబు దప్పటయు నాపాంగార్చి యల్లల్లనన్.

(* 1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి.)

ప్రశ్న... అట్టి సమయములో నేడు పనిలేని కొప్పరపు కవిగారికిఁగూడ నిండుఁ గుర్చీయేల పెట్టవలెను? ఉ॥ శతావధానులుకనుక. ప్ర॥ అట్లయిన నిచ్చటనున్న శతావధానుల కందఱికిని గుర్చీలువేయక యొక్క కొప్పరపు కవిగారికిమాత్రమే కుర్చీ వేయుటకుఁ గారణమేమి? ఇటనింకను బ్రహ్మశ్రీ జానపాటి పట్టాభి రామశాస్త్రులవారు కలరు. బ్రహ్మశ్రీ ములుకుట్ల వేంకటకృష్ణశాస్త్రులవారుగలరు. ఇంకను బల్వురుగలరు వీరెల్లరు శతావధానులుకదా? వీరికందఱికిని గుర్చీలు పెట్టవలయునుకదా? ఉ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వర కవులతో సమానముగాఁ గవిత్వము చెప్పగలమని వచ్చువారందఱికిని గుర్చీలు వేయవలసినదే. ప్ర॥ ఇతర శతావధానులకుఁ గుర్చీలు వేయవలసివచ్చినవారినిఁ బరీక్షించి మఱియీయ వలెనా! కొప్పరపువారినిమాత్రము మన యిష్టప్రకారము కూర్చుండఁ బెట్ట వలయునా? ఉ॥ కొప్పరపుగవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమానులు గానఁ గూర్చుండఁబెట్టవలెను. ప్ర॥ ఇతరులుకారా? ఉ॥ సమానులమని రమ్మనుఁడు. ప్ర॥ కొప్పరపువారికేల యాప్రశ్న లేకపోవలె? ఉ. వారు సమానులు కనుక. ప్ర॥ మనమా? యానిర్ధారణము చేయువారము. అయినను సభాధ్యక్షులయుత్తరువును దీసికొందము, అని సభాధ్యక్షుల యుత్తరువును గోరిరి. వారిక్రిందితీర్పును జేసిరి:— "నేడీకుర్చీలు ఇచ్చటనున్నవారి గౌరవమ్యము నెంచుటకై వేయఁబడినవికావు. అవధాన మొనర్చువారు నిరాతంక ముగా సభ్యులకు దృగ్గోచరులగుటకై వేయబడినవి. వీరికి మించి మఱియొక శతావధానికిఁ గుర్చీనిత్తుమేని మిగిలిన శతావధానులకందఱికిని గూడ నీయవలసి యుండును. అట్లిచ్చిన మన యుద్దేశమేచెడును నేడవధానముచేయువారి యందుఁ బ్రత్యేకముగా లక్ష్యముండుటకుఁగదా మనము వీరుభయులకును గుర్చీలు పెట్టినాము, శతావధానులమని వచ్చువారికెల్ల కుర్చీలఁ బెట్టుదుమేని మనయాశకు భంగమురాదా? వారు వీరితో సమానులగుదురా! కారు! యను వాదము పెట్టుకొందుమేని అది సంవత్సరమునకైనను దేలదు......... అగ్రా

చ. మనమున వేంకటేశ్వరుఁడు "[redacted]టా! వీర లిట్టులే
గొనగొనలాడుచుండెదరు కోవిదమా[redacted]మెఱుంగలేరు ధీ
ఖని యగు నీసభాధిపతిఁ గాదని గోల యొనర్తురింక" నే
వినిచి యథార్థమున్, సభను వీడఁ గడంగుట కొంత మేలగున్.

క. తెగదీవాదము నేఁడు వృ, థగఁ జెట్టిరి బందరేగఁ దగు శీఘ్రముగా
నగుబాటుసభకు వచ్చితి, మిగదా! స్కూల్ విడిచి, సెలవు చేకొను టెట్లో.

చ. అదియటులుండుఁగాక "సము"లంచును గొప్పవారి నూరకే
పదిఁబదిఁజెప్పవీరి యపవాదము లీసభసైఁచుఁ గాక యీ
యదనునఁ గొప్పరంపుఁగవి "యట్లనఁ గూడదు త"ప్పటంచుఁ దా
నెద సకలం బెఱింగియు నిసీ! తెరవెల్వడఁ డెట్టి ప్రాజ్ఞుఁడో!

చ. తనకును నన్మదాదులకుఁ దజ్ఞతలోఁ గలవార మూర్ఖుఁ డా
జనుఁ డెఱుఁగండుగాక తనస్వాంత మెఱుంగదె, "యొందు కీపహ
సన" మని యాడరాదె! తెరచాటది వెల్వడివచ్చి, దానఁ ద
న్నను జగమెల్ల మెచ్చదె యనుంగులు మెచ్చిన మెచ్చుకుండినన్.

గీ. భారయొక్కటి మాత్రమే తనకుఁగలదు
దానికన్నియుండిన మీఁదఁదజ్ఞుఁడొప్పు
తండ్రులమ్ములుమాత్రమే యుండి యెవఁడు
పడగిసోపేతముగ భుక్తిపలుప నేర్చు.

క. 'అన్నమ్మో యావాగుపనే, మున్నది లవణంబు తినఁగదోయీ!' యన నా
పన్నెండువక్క నే సం, పన్నుం డప్పట్ల సిద్ధపడి సాపడెడిన్?

గీ. ఇంతయెఱుఁగఁడె! తానింక నెన్నియేండ్లు
చదువుపైఁ దుల్యుఁడగు? నేరొజదులు తుల్యుఁ
డన్నయంతన యదివిని "యనుముమినుము"
వనక చాటునఁ గూర్చుండె నక్కటకట!

సభాధిపతులు చేసిన యీతీర్పు న్యాయముగానే యుండినను రోగపీడితునకు పథ్యము రుచింపనియటులు పక్షపాతపీడితు లగుకొప్పరకవిపక్షము వారికి నది రుచించినదికాదు. అందుపై నావలకుఁ బోయి యేమేమోయాలోచించుకొని మరలవచ్చికొప్పరపుకవికిఁ గుర్చియీయక తప్పదనియు నాతఁడు తిరుపతివేంకటేశ్వరులతో సమానుడనియు నుడివిరి. ... ...

చ. సభయొట్టుల్లన్ జెడెన్ దుదను స్వామి నిక్కువ, ఘంట రాజ్యపుం
శుభశుభ తేర్పడెన్ ; * వృథగఁ 'నొప్రపుణ్యారును నీరుఁడుల్లు' లన్.
రభసము వైత్తిపైఁ బడెన్ ; కాఁదగు నైద్దిరము వచ్చుఁగాక యే
విభయము ! విక్రమంబు బలికి షేలనిపించెదఁగాక ధీరులన్.

క. తగుసమయంబిది యిప్పుడు, మొగ మోడఁగరాద, సుంత మొగ మోడినచో
నగుదురు పండితు లిపు డిది, తెగటయ్యును బిదప సారవిత్సమ్మతమా.

గీ. ఇంటిపేరుమాత్ర మేకమైనంత నే
తగినజ్ఞాతియగునె తనకు ! దాని
కెన్నియెన్నియట్టి వేకమ్ము గావలెఁ
గవియటన్న మాత్రఁ గలదె ఫలము!

క. తనకాణాచిని దూరగుఁ, డని యెఱిఁగియు నెవఁడు జ్ఞాతి కర్పించెడిఁ బా
లును, గొప్రపుసోదరుఁ డీ, ధనమునకుం దగఁడు మిగుల దవ్వగు కతనన్.

సీ. చరికొండధర్మఁ డార్జన చేసె నీపీఠ మేలె దేవేంద్రుఁడై యెన్నివాళ్ళొ,
అవలఁ బట్టాపల్లమై భట్టునకు వచ్చె నెల్లూరి రాఘవుని కది చేరె
మాడభూపికి నది తోడివేదంబయ్యెఁ దిరుపతి వెంకటేశ్వరుల కచ్చె
తగిన వారికి వారు దఖలు సేయక యున్న నాక్షేపణకుఁ బాత్రులగుట ధ్రువము

గీ. కొప్పరపువారలియ్యెడఁ గూరుచుండి
నిర్వహించుట సున్న ; యఖర్వధార
ణాబలములేక సుంతేని నడువనట్టి
పనికిఁ బుట్టిన దీపీఠధనము ఘనము.

మ. వినమే భోజుని యంతవాఁడు ఘనదోర్వీర్యుండు శ్రీవిక్రమా
ర్కునిపీఠమ్మునఁ గూరుచుండుటకునై కోర్కుల్ పిసాళింపఁ బో
వునెడన్ బంగరుసాలభంజికలు "పో! పో! దీనఁగూర్చుండు నా
ఘనయోగంబదినీకు లే"దనవె? చక్రంబోఁడె యాధీరుఁడున్.

క. కావున నున్నయథార్థం, భాషివకృతమాట యొప్పు నటు పూర్వంపుం
గోవిదులసరణిగన్నడు, నేవెడఁగులా పలుకుమాట లెవఁడు గణించున్."

చ. అని కృతనిశ్చయుండయి హృదంతరమందలి వాణి యాఁతగా
వినయము తోడుఁగా నిలిచి వెంకన కొంకొకయింతలేక జం

---

* శ్లో. హేమ్నః ఖేదో న దాహేన చ్ఛేదేన కషణేనచ, ఏతజ్జేవకరం దుఃఖం
యద్గుంజాసమతోలనం. (పండిత రాజశతకము)

కనునది దూరమై చన, జ్వరార్తికి మున్నె కృశించియుండియున్
ఘనతరసుస్వనం బెసఁగఁ గా నిటు పల్కె సయుక్తికమ్ముగన్.

చ. "గురుకులవాసముల్ సలిపి కూరిమి మాధుకరంబు వారముల్
జరుపుచు నమ్మ గాని యొకసాధ్విని "అమ్మ" యటంచు "బా" బటం
చొరులను గొల్చి నేర్చితిమి యొండొకశాస్త్రము, పండితుల్ 'సెబా
సుర !' యని మెచ్చఁ బద్దెములు శ్లోకములున్ రచియింతు మాకుగన్.

ఉ. కొప్రపువారుసుంగవులె, కొపరిపువారికి మాకు విద్దెలో
సుప్రథితంబు వార, యది సూరు లెఱుంగుదు రల్లవారలే
ప్రప్రథమత్వమందినను బాల్పడ దియ్యెడ నాసనంబు వ్యా
ఖ్యాపరితిభన్ జెలంగెడి మహాత్ము లెఱుంగరె ధర్మ పద్ధతుల్.

క. అల సుబ్రహ్మణ్యుఁడు తా, నెలమిన్ బాడునెడ నూరకేయుండును స
భ్యులలోన వైద్యనాథుఁడు లలి నీతఁడు పాడుపట్టులను నతఁడట్లే.

క. సములైనను లేకమహో, త్తములైనను నొకనిపెండ్లితతి నందలమం
దిముడఁ దలంపరు వేఱొక, రములినహృదయులకు సర్వ మవగతమె కదా!

ఉ. వాదముకోస మొప్పుదము వారలె హెచ్చని, యట్టులేని యీ
ట్లీడగు మాకు నేర్పడిన యీసభ మాసరిగౌరవంబు మీ
రెదెసఁ జూడలేద ! పురమేగెడిచోఁ బమశిష్యు పెండ్లిలోఁ,
బాదచరత్వ మూను గురువర్యుల, నట్టులె యట్టితంద్రులన్.

గీ. అట్టిచో సామ్యమేలేని యప్పు డిట్టి
చర్చయేటికి "విద్యలో సము" లటంచు
నాసనము వేయుటది గూడ; దన్యథా యి
సంగితే నాసనము మాకు సమ్మతంబె.

క. * తగదు తగదు తగద"ంచును, మొగమోటము దక్కి యిట్లు ముమ్మాటికిఁ బ
ల్కఁగ నేమని చెప్పుదు! మా, గఁగరా దాసభ్యజనుల కలకలమవలన్.

క. "హరిలే దచ్యుత లే"దను, తెఱఁగునఁ దిరుపతియుఁ దెలిసి తెలియనియటు లా
తిరుపతి భూధరశృంగము, స్మరణకుఁ దగిలించుచుండె సభ్యులకెల్లన్.

*...అప్పుడు బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారు లేచి "ఇదివఱకును మీలో మీరు చేసికొను సంభాషణము మీలో మిమ్మును గూర్చిగాన మేమూరకుంటిమి. ఇప్పుడు కొప్పరపుకవులు మాతో సమానులని పదేపదే తత్పక్షావలంబులు చెప్పుచున్నారు. గాన మేము మాటలాడవలసివచ్చినది. కొప్పరపుకవులు

ఉ. "ప్రొద్దుటికిఁ జూడఁ బొరపొచ్చెము తిర్పతిశాస్త్రిగారి యం
దెద్దియొ తోఁచె, వేంకట కవీంద్రుని యందది గాన రాద, యే
మిద్ది? క్షణమ్ములో నవల మేగతి శీతలమయ్యె! నీరమె
ట్లద్దిర! వేంద్రమయ్యె!" వని యారసి చూచిరి కొంద ఱయ్యెడన్.

చ. "అనవసరంబు గాన నపుడంతని పోవఁగ నిచ్చె నిప్పుడో,
పనివడెఁ గొంతువట్టికొనెఁ బట్టుక తిట్టుట తప్ప నిప్పుడిం
క నొక యుపాయ మేదియును గానఁగ రా దటు సేయఁ గొంద ఱా
య్యనఁ బ్రయతింత్రు చూడు" మనియాడెఘనుండొకఁ డొక్క మిత్రుతో.

క. ఇటు ఘనమతు లగు కొందఱు, తటకాపడి చూచుచుండఁ దగఁదగ దంచున్
బటుమతులు గొంద ఱనుకొనఁ, జటులతరం బగు రవం బెసంగెన్ సభలో.

చ. విలయపయోధిలోని పటువీచికల ట్లొగిలేచి వీఁక స
భ్యులు "సరిగావచించె నిది పోలును" "పోలదు, శక్తి యుండుఁగా
కలఁతిగ నొండొరున్ బలుకుటారయఁ దప్పగు" "తప్పుకాదు ని
ష్కలుషులవంద మిట్టి" దని సాగెను వాద మొనర్చుచున్నెడన్.

చ. అది తనుఁగూర్చి కానియటు లన్నియు విం చొకకొంతసేపు న
మ్రదిగను గూరుచుండె మఱుమాట వచింపక వేంకటేశుఁ, డ
య్యెదనునఁ గొప్రిపుంగవుల యాప్తులచూపులు కొన్ని వహ్నికిం
గుదురులుగాఁ గనంబడియు గొప్పకు నంతగఁ దప్ప వొయ్యనన్.

క. ఒకపాటిబండతన మిం, చుక లౌకికవిద్యగలుగు శూరులు మతి నై
దికవిధిమూఢులు దుర్మత, వికలితు లొకయిర్వు రట్టివేళఁ గడంకన్.

ఉ. లేచి మహోగ్రహాగ్రహమలీమసులై కవి వేంకటేశునిన్
నీచముగా నదల్చి "విను నీవెపు డొండొకరున్ సహింప విం
తే, చదు వెంతియున్న నది యెందుల!"కం చొకకొంత గొణ్గి సం
కోచముతోడ నయ్యెడనె కొంకుచు జంకుచునుండి రొక్కెడన్.

ఉ. నీచత గ్రిక్కువారిని మనీషివిదూరులుగా నెఱింగి నా
నాచపలుల్ వచించు నుడు లంత గణింపఁడు వెంకటేశుఁ, డా

మాతో సమానులు కారు. కాన వారు మాతో సమానముగా గూర్చుండుటకు మీరొప్పినను మే మొప్పము. అనిచెప్పిరి......(ఆ॥ బో॥ 7వ సం॥ 1911 సం॥)

నీచుల త్రోవఁ బట్టక వినీతిగఁ గొందఱు కొత్రిపుర హితుల్
లేచి యథోచితంబుగ లలిన్ * జని రుగ్రమహాగ్రహాగ్నులై.

క. వారలలోపలఁ గల రధి, కారులు మఱికొంద ఱనధికారులును గడే
కారులు యత్కించిత్సం, స్కారులు నానావిధ ప్రకారులు తలఁపన్.

గీ. అట్టు లధికారు లధికారులగుచు నేఁగఁ
గ్రొత్త యించుకయును లేనిఁగొలువునందు
నేరికి విచారమది యుదయింపదయ్యె
నిఁక గడేకార్లపోకకు నెవఁడు పొగులు.

ఉ. "సోలెఁడుపాలె చాలు" ననుచున్ వచియింతురుకాదె పెద్దలా
లీల ననంతరంబు లవలేశము దోసము లేక యొప్పె స
చ్ఛీలసమంచితంబయి యశేషమనీషిమనఃప్రమోదమై
గోలయడంగి యాసభ సుగోష్ఠికిఁ దావయి పేర్మిప్రోవునై.

చ. జరిగె నధాన మాపయిఁ బ్రశస్తసమస్త మహాకవీశ్వరో
త్కరహృదయాంబుజాతసతతప్రమదావహహృద్యపద్యవి

---

* (కార్చర్ల శ్రీనివాసరావుగారి పొత్తమునుండి.)

...సర్వవిధముల మధ్యవర్తులు ఘనపండితప్రకాండులు నగు సభాధ్యక్షులు "కొప్పరనియోగికవు లవధాన మొనరించువారితోడిపాటుగాఁ గూర్చుండఁ దగ" దని తీర్మానించిన వెంటనే యేదో యొక సాకును గల్పించుకొని నియోగి ప్రముఖులెల్లరును లేచిపోయిరి. వీరికి వైదిక కవుల కవిత్వముపై ననూయ పుట్టినదనుట కింతకంటెఁ బ్రమాణమేమి కావలెను. వీరసభనుండి లేచిపోవుటయు వీరు నియోగివైదికకక్షప్రధానముగాఁ గలవారని వేవిధములఁ జాటుచున్నది. నియోగికవులసభలు జరుగుచుండినప్పుడు వైదికులిట్లు మిషలు గల్పించుకొని లేచి పోయిరా? లేదు... ... ...

(ఆర్యమతబోధిని 1911 సం॥ 7 వ సంపుటనుండి.)

...అగ్రాసనాధిపతులు తమకు వ్యతిరేకముగాఁ దీర్పు చెప్పుటచే కొప్పరకవిపక్షపాతులు సభనుండి లేచిపోవనెంచి సందును వెదకుచుండిరి. ఇంతలో వేంకటశాస్త్రిలవారు పైవాక్యములను బలికియుండుటచే నది మిషచేసికొని సభనుండి లేచిపోయిరి. ఇంతవరకును బైట నిలువఁబడియున్న కొప్పరపు కవియు సభనుండి లేచిపోయినవారును గలసి యిండ్లకుఁజనిరి. కలహమునకు బీజమిది ......

స్తరసరసప్రచారవితతశ్రుతిపేయరసప్రసారబం
ధురతరసాధుగోష్ఠివరతోషితదివ్యసభానుభూతియై.

ఉ. ఎంతయొ మబ్బు పట్టి పని యెయ్యదియో * చెడునంచు నెంచుచు
న్నంతఁ బటత్పటద్రవ మనంతముగా నుడిగాలి వచ్చి యే
చెంతకొ దుమ్ము దూలిగ నశింపఁగ మబ్బును బాఱఁద్రోల్చిన
ట్లంతట నా సభాస్థలము నందలివారికిఁ దోఁచెఁ బూర్తిగన్.

సీ. మును మెచ్చి యిప్పుడీయన యింత మల్కఁజేసిన నేమిలాభమంచ నెడివారు
మెచ్చినయంత నే వచ్చి నెత్తిని గూరుచుందురే యని కోప మొందువారు
"ఎచట బావా! యన్న నేమది పంగతోఁటకడ సాగ" దటం చనుకొనువారు
లౌకికులయ్యు నేలా కోరి రీకోర్కెఁ? యంచొక్కరొకరిఁ బ్రశ్నించువారు
తే. గీ. చర్చలకు నేమి సభ చక్కఁ జరిగెఁదుదకు
నపరిమితమోదమబ్బెఁగా యనెడువారు
సభజరుగకేమి, యీనాఁటి † ఛాందసత్వ
మెల్లను నియోగులదటంచు నెంచువారు.

సీ. తా నెంచుకనవలెఁ దగుమనుష్యులు లేరె యంచు వెంకటకవి నెంచువారు
అధ్యక్షుమాటపై నాఁగిన వేంకటేశ్వరుఁ డిట్టు లనఁడంచుఁ బలుకువారు
అతఁ డూరకున్నచో నావాద మీపాటికైనఁ దేల దటంచు ననెడువారు
"నీవునీ"వనిపల్కి రే వారో యవ్వారి నెఱుఁగుదే యని చెవిఁగఱచువారు

---

* తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల గుంటూరి శతావధానపు పీఠిక నుండి.

...... మరల మఱునాఁడు సభ 3 గంటలకు సమకూర్పఁబడెను. కాని కొన్ని యనివార్యములగు నంతరాయములచే సభ మానుకోవలసినంత దుర్యోగము జరిగినను, గుంటూరివాస్తవ్యుల సుకృతముచేతనో, సిద్ధసంకల్పులైన తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మహిమచేతనో సభ జయప్రదముగా జరిగెను.......

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, ప్రొప్రైటరు, చంద్రికా ముద్రాక్షరశాల.

† (1911 సం॥ ఆర్యమతబోధిని 7 వ సంపుటమునుండి)

......వైదికానినంతరయు బట్టిచూచిన గుంటూరుపోరుసకు బీజమును నాటి రక్షపోషణముచేసి దాని పెంచినవారు కొప్పరకవి పక్షపాతులని బాలునికైనను దెలియఁగలదు. ఒకరికార్యము జరుగుచుండగా వారితోఁగూడ సమముగాఁ

తే. గీ. ఏమనిన నేమి? తుదకు జయింపఁగలిగి
రే వృథావాక్కు లయ్యావి పోవుఁగాలి
కనెడువారు "నిల్లలికినయంతఁబండు
వగునె" యిఁకఁజూడుఁడేమానొ యనెడువారు.

గూర్చుండఁగోరుకొనువారు బాలురుకాని ప్రాజ్ఞులు కారుగదా. ఒకడు పెండ్లిలోఁ బల్లకినెక్కి నందుగూర్చుండఁ గలహమాడువారు బాలుఁరు కాకమఱెవ రగుదురు. అట్లనే యొక్కరు శతావధానము చేయుచుండఁగా నడుమ నింకొకరువచ్చి వారితో సరిగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నము చేయుటయును నొప్పుచుండును. నన్నిట్లు గౌరవింపుఁ డట్లుగౌరవింపుఁడని కోరుకొనుట వెంగలితనమగును గాని పాండిత్యము కానేరదు. అనేక పండితప్రకాండులు కవివర్యులు విశేషించి శతావధానులు క్రిందఁగూర్చుండుట కంగీకరించి యవధానమొనరించువారికి నున్నతాసనము లిచ్చియుండఁగా నా యున్నతాసనము తమకుఁగూడ నిచ్చినంగాని లోపలికి రామనుట పిచ్చిపనిగాని మంచిపనికాదనుట కంగీకరింపనివారిలో న్యాయదృష్టి కలవా రెవ రుందురు? తిరుపతివేంకటేశ్వరకవుల సరసను గూర్చుండుటకుఁ గొప్పవరపుకవులు ప్రయత్నించిరన నదియే మొదటివారి యాధిక్యతను వేనోళ్ళ జాటుచున్నది. రెండవవారికది వాసినిదేఁ జాలదు. ఇఁక నీప్రయత్నము పరిహాసపాత్రముకాదా? మొదటిదినమున వచ్చి సభ్యులందఱును గూర్చుండినతావునఁ గూర్చుండిన కొప్పరపుకవిగారు రెండవనాఁడు మఱియొక ప్రయత్నమేల చేయవలసివచ్చెనో? తామవధానము చేయునప్పుడు తా మున్నతాసనములఁ గూర్చుండియుండఁగా శ్రీకృష్ణమాచార్యులవారు మున్నగు శతావధానులు క్రిందఁ గూర్చుండిరిగాని తమతో సమానముగాఁ గూర్చుండఁ బ్రయత్నింపలేదని కొప్పవరపుకవిగారెఱుంగరా? "అక్కన్నరూదన్న గార్లందలమెక్కిన సాటికి సర్వప్ప చెఱువుగ్టెక్కె" నన్నట్లు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవు లెంత యున్నతాసనమునఁ గూర్చుండిన మనమును నంతయున్నతాసనము వేయించుకొని కూర్చుండినమాత్రముననే మనము వారితో సమానులమగుదుమా? మనయందు నిక్కమగుప్రజ్ఞకలదేని అది యెచ్చటగూర్చుండినను బ్రకాశించుచునే యుండునుకదా... అప్పలలో పంకమధ్యమునఁబడియున్న పద్మమునకున్నఖ్యాతి ఆకాశమునొరయ టూరుగుకొనయందున్న పూవులకు వచ్చునా? కావునఁ గొప్పవరపుకవిగారును దత్పక్షపాతులును నాఁడుచేసిన

గీ. ఏమియగుఁ ! దెల్పితక్కువయొందు నపజ
యమ్మునకుఁగారణం బది యాచరించు
పక్షమెన్నఁటికేనియుఁ బడుట ధ్రువము
వెట్టివేసముల్ సాఁగవు విద్దెపట్ల.

ఉ. తక్కువవానికేమి యవధాన విధాన మదట్టులుంత మిం
పెక్కిన * గీరతశ్రవణ మెంత నుతించినఁగాని తీర దా
చక్కని పాక మెట్లొదవు ! సార మదెంతయు లేక యున్న న
మ్మక్క ! నిజంబుగాఁగ వనమన్న ! నదే యగు వేయునేటికిన్.

చ. అనుచు ననేకమార్గముల నయ్యయి వారు ప్రశంస చేసికొం
చును ముదమందుచున్ జనిరి చూడఁగవచ్చినవా, రనూయలో
మునిఁగినవారు కొందఱు ప్రబుద్ధులు "తప్పదు వార్తఁ వ్రాసి పే
రును జెడఁదీయలేమె" యని రోఁజుచు నేగిరి యేదొ గొణ్గుచున్.

షని పిచ్చిపని. కొప్పవరపుకవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులతో సమానులనిపించుకొన నెంచుచో వారివలెఁ దాము హృద్యానవద్య పద్యకావ్యముల విరచింపవలె. వారివలెఁ దాము సరసజనవేద్యంబులగు గద్యకావ్యంబుల నిర్మింపవలె. వారివలె దాము నేత్రశ్రోత్రైశ్యంగాటకంబులగు పాటినాటకంబులఁ గల్పింపవలె. వారివలెఁ దాము సులక్షణలక్షితంబులగు లక్షణగ్రంథముల గూర్పవలె. వారివలె దాము నుభయభాషలందును రసపోషితంబగు కవిత్వము చెప్పవలె వారివలెఁ దాము శత్రుమధ్యమునసైనను నిరాతంకముగా నవధాన మొనరింపవలె. వారిదేహము లే యున్నతస్థితియందున్నవో యాయున్నతస్థితియందే తమదేహములను బెట్టినఁ గార్యములేదు. వారి జ్ఞాన మెట్టి యౌన్నత్యమునందియున్నదో అట్టి యౌన్నత్యమును దమ జ్ఞానమును నందియుండునట్లు చేసికొనవలయును. అంతియేకాని తమవారిలో బలవంతులెవరోఁ దమ్మును దీసికొనిపోయి బలాత్కారముగా తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల సరసను గూర్చుండఁబెట్టినను, అంతకంటెను నొకమెట్టుదాటి యాతిరుపతివేంకటేశ్వరకవులఁ బడద్రోసి వారుకూర్చుండిన యాసనములందే వీరిని గూర్చుండఁబెట్టినను దానఁ దమకు లాభముండనేరదు

* ఇందులకు సంబంధించిన యుత్తరములు గీరతపీఠికలోఁ జూడఁదగు-

క. "పంచశుభం పంచాశుభ" మంచున్ బుధులాడుమాట యచ్చుపడఁగ దీ
వించుచుఁ దిట్టుచు మెచ్చుచుఁ, గుంచించుచు నరిగి రంతకున్ సభముగిసెన్.

ఉ. ఇంతకుఁ బూర్వమే స్వజనమెల్లరు స్త్రీపురుషాదు లాత్మలోఁ
బంతము పుట్టి "శాఖ కిది పర్వ వణంచె" నటంచు నెంచి "వి
క్రాంతి నియోగులంగలుగుఁగాక యెటుల్ మఱి దాని వైదికుల్
గాంతు" రటంచు నక్కఱికి గాటముగాఁ బురి నెక్కఁజేయుచున్.

ఉ. "ఒక్కరొ, యిర్వురో ! జనము లుండిరి వేలకువేలు, తాదృశం
బక్కట ! యాసభాస్థలమునం దొక వైదికమాత్రుఁ డెంతయు
న్నెక్కు గనంబడన్ బలుకునే ! నిను నింతటిమాట, విద్దెలో
నెక్కువతక్కువల్ గలుగునే యను మంతనె యింతగర్వమే.

ఉ. గర్వమదేమొ చూచెదము గా కిది గుంటురిసీమ, యియ్యెడన్
ధూర్వహు లెందఱో గలరు తొల్లిటినుండి నియోగు, లిందటుల్
దుర్వినయంపు వైదికులత్రోవలు సాఁగెడి ! నస్మదాదు లం
దర్వనఁ "బ్రక్క నిల్వఁగ నితండు దగం" డనుమాటఁ బల్కునే!

* ఉ. మీసము "రెండు బాసలకు మేమె కవీంద్రుల" మంచుఁ దాల్చినా
వాసిని గోలుపుచ్చి మననైపునియోగులచేవఁ జూపి "మీ
దాసుఁడ" నంచుఁ బల్కెడివిధమ్మున కక్కఱఁ జేకయున్న నీ
వేసములేల ! పాగలును వింతలకోటులు బర్వకోసమే.

ఉ. "తన్నను శాంశితీగరిమ మెంచొక వైదికులందు యోజనల్
సున్న" యటంచుఁ ‡ జెద్దనతిశుద్ధిగఁ జెప్పెనుగాదె, యేదియో
పన్నిక పన్ని యిక్కవులపంత మడంతముగాక, ఛాందస
త్వోన్నతు లేమిసేయఁగలరో ! కనుఁగొందముగాక వైదికుల్.

---

* ఉ. దోసమటంచెఱింగియును ముందుడు కొప్పఁగఁ బెంచినార మీ
మీసము "రెండుభాషలకు మేమె కవీంద్రుల" మంచుఁ దెల్పఁగా
రోసముకల్గినన్ గవివరుల్ మము గెల్వుఁడు గెల్చిరేని యా
మీసముదీసి మీపదసమీపములన్ దలలుంచి మ్రొక్కమే.

(నానారాజసందర్శనము చూడుడు)

‡ "బుద్ధిజాడ్యజనితోన్మాదుల్ గదా శ్రోత్రియుల్" (మనుచరిత్ర)

మ. ఇది గోదావరితీరమంచు మదిలో నేమేమొ యూహించెనో
విదితం బందు బలమ్ము వైదికుల, కావేసమ్ము లెప్పట్టునం
గుదురం బోమి తలంపంగ జేయవలయున్; 'గుర్వీ సమానంబుగా
నొదవన్ రా' దనుమాట కర్థమది యేమో! చూత" మం చుద్ధతిన్.

ఉ. కొప్పరపుంగవీశుఁ బరికొల్పుచుఁ "బత్రిక వ్రాయు మిప్పుడే
చప్పున, వారు రేపకడఁ జన్నపయిన్ మన మేమి చేసినం
దప్పునుగాక, మానిసిని దక్కవియుగ్మము నాటకంబునం
దొప్పెడిఁ బత్రమక్కడనె యొప్పఁబరించి యొసంగి వచ్చుటల్.

క. వినిపించి యొసఁగ నయ్యెడ, ఘను లందఱు విందు రంత గర్వ మడఁగు నె
త్తిని దీనిఁబెట్టికొని వార్, చనునట్లొనరింపకున్న శౌర్యము గలదే!

క. 'అలసాద్యదమృతంపిష' మీలాగున వ్రాయు" మంచు నేర్పతిచి తనున్
గోలగ నెపకొల్పిన మది, డోలాందోళనకు దిగి కడున్ వడఁకుటయున్.

ఉ. పాపము! కొప్రపుంగవికిఁ బద్యము వ్రాయఁగఁ జేయిరాదు; లో
లోపలఁ బూర్తిగా దిగులు లోఁతగిలింపఁగ సాఁగె; సారె దా
దాపుననుండి బందుగులు ధార్ష్ట్యము నేర్పఁగడంగి రేదియుం
దోఁపదు పాప! మాతనికి "నూయియు గోయియుఁగాఁ" గనంబడున్.

ఉ. 'కాలెటు త్రవ్వువాఁడ సభ గావుటయే ధ్రువమైనచో, నెటుల్
చాలుదు గచ్చు విచ్చుమెయిఁ జర్చరగించెడి యాశుఘోష చేఁ
దూలుదురే, పధానులు బుధుల్ కవు లాశుకవిత్వ తత్త్వవి
త్ఖాలవిలోచనుల్! చెడుఁగదా! మును పుండినకీర్తి దీనితో.

ఆ వె. క్రొత్తనీరువచ్చి కూలమ్ముఁ బెకలింపఁ
బ్రాఁతనీరు కూడఁ బైకిఁబోవు
నేమి సేయువాఁడ నిది వీరెటింగియు
దిగుమటందు' రనుచు పగచుటయును.

ఉ. ఆముఖవైఖరిన్ దెలిసి యాప్తులు బందులు పల్కిరంట! "నీ
కేమి భయంబు వైదికుల కియ్యెడ నాటలు సాగ వెందు నీ
సీమ నియోగిసీమ, సభ చేయనె చేయము చేయుచో నెటో
సీమహిమంబె మెత్తుము మనీషులు జంకుదు రొందు వల్కఁగన్.

తే. గీ. తెల్లవాఱినదాది యేదేని పనికి
వచ్చి లౌకికులను జూడవలయు నట్టి
పండితులు మాకు వ్యతిరేకఫణితిఁ బోరు
ఎల్లబుధులు తిర్పతివేంకటేశులొక్కొ!

చ. ఇది యిటులుండుఁగాక; సభయెట్లగు? స్కూలునఁ "దెల్గుటీచ"రక్
పదమున నుండె నందొకఁడు, వాదముకోసము స్కూలువారు "పా
పద"మని యెత్తురే సెలవు? పల్కులు వేయును నేల! రేపె పో
రెద రలవారు నీకు జయ మేర్పడు, నోర్పడి యుంద్రు వైదికుల్.

ఉ. పంతముపుట్టి వా రొకట వాదముకోసము నిల్చిరేని య
ల్లంతన జీవనార్థమగు నాపని యూడెడి, మీఁద దానితోఁ
గొంత యడంగు గర్వ;మది "కుంచెడువోయెను సోలకేగ" నం
చెంతురు లోకు, లెట్లయిన నేమి పరాభవమైన యట్లగున్.

ఉ. వ్రాయుము 'మీదు మీసమును వాదములో గొఱిగింతు'నంచు వా
ర్చేయఁగలట్టి దెట్టిదియొ చేతురు, చూతముగాక; నీకు మా
సాయము గల్గ నిట్టి దొక సందియమేటికిఁ 'గేసు' దెచ్చుచో
మాయదియే సమస్తము; ప్రమాదము లేశములేదు దీనిలో.

శా. మేమే వ్రాతముగాని మాకుఁ గవితోన్మేషంబు ముఖ్యంబు గా
దేమో కొంచెము వ్రాయ నేర్చినను మే మీవృత్తిలో లేము; మ
మ్మామోదింపరు లోక మట్లగుట నిన్నర్థించుచున్నాము నూ!
మా మా వ్రాళ్ళిట నున్నయట్టులుగ సంభావింపు నిశ్శంకగన్."

చ. అని పలుమాఱు చెప్పినను నాత్మకు నయ్యలకున్న యంతరం
బు నెఱుఁగు కొప్పరంపుఁగవి పూర్తిగ సందియమున్ విడండ, యా
తనిగతి గాంచి యంతట నతంద్రుఁ డొకానొకవృద్ధు పల్కె 'ని
న్ననఁ బని లేదు, నీకు బిరుదాదు లొసంగిన తప్పు మాదియే.

ఉ. ఐనది యయ్యె నీ కిడిన యా బిరుదమ్ములు నూఱులాఱులున్
మానుగఁ బెట్టిపొమ్ము మఱుమాట వచింపక యట్లు గానిచో
దీనత మాని పత్రికను దేఁకువమై లిఖియింపు మొండుచం
దానకు నొప్పుకో'' మన నతం డిది యెట్లును దప్పదంచొగిన్.

చ. మనమునఁ జింతనొందుచు నమాత్యులు చెప్పినయట్టి యంశముల్
గాని తననేర్పు చందమునఁ గొండొకకైత రచించి వ్రాలొన
ర్చిన నది కేలఁబూని దయచేసిరి మాకడ కొక్కయిర్వు రిం
తని వచియింప రాని * వినయం బనయంబు మొగమ్ముగ్రమ్మఁగన్,

క. వీ రిరువురు మఱికొండఱుఁ, గాఱులు ప్రకటించి పత్రికలు నింపిరి దు
ర్వారుల నివ్వారల నా, చేరువవా రెఱుఁగుదురు ప్రసిద్ధులె వీరల్.

చ. ఒకఁడు 'యథార్థవాది' యగు నొక్కఁడు దా నగు 'సత్యవాది' వే
ఱొకరొక రెండు వేసములు నొక్కఁడె తాల్చి పరాక్రమించు మ
న్నొక మహిషాసురుండె కద! యొక్కత్రుటిన్ శతశస్సహస్రశః
ప్రకటితరూపుఁ డయ్యె నని భాగవతంబు వచించు నంబరో!

ఆ. వె. పలుకులేల! 'సత్యవాది' 'యథార్థవా
ది' యనుపదయుగమ్ము తిట్టుగాఁగ
మార్చినట్టి వీరి మహిమను నుతియింప
శేషఫణికినైనఁ జెల్ల దంబ!

క. ఘనిలోఁ బని యివ్వారల, పెను దుండగముల నొకింత వినిచి పిదపఁ ద
క్కినకథ నుడివెద మింతటి,యనృతాత్ములఁజూచియెఱుఁగ మంబరొయెందున్.

చ. ఇదివఱకే మొనర్చినటులే యవధానము నాఁడునున్ * సభా
సదు లలరన్ బొనర్చితి, మసంగతమైనను వారు పట్టు ప
ట్టిని తుద నెగ్గనిచ్చెనెడ నాదుము వీరికి మంచివార మ
య్యది బుధగర్హితం బగుట నందుల కొప్పకపోతి మంబికా!

* "అతివినయం ధూర్తలక్షణం"

*......19 వ తేదీ పగలు 2 గంటలకు హిందూ నాటక సమాజము వారి నాటకశాలయందు సభ సమకూర్పఁబడెను. గుంటూరునందలి పౌరులేకాక చుట్టుపట్లనున్న పల్లెలవారును నవధానసభాదర్శనకుతూహలులై వచ్చుటచే నినుముచల్లినను రాలకుండునట్లు నాటకభవన మంతయు నసంఖ్యాకములగు జనములచే నిండి నిబిడీకృతంబై యుండెను, 2 1/2 గంటలకు నవధానము ప్రారంభింపఁబడెను. ఒకరిరువురేమి తక్కువయో కాని పృచ్ఛకులు నూర్గురు గూరుచుండిరి. వారును నూర్గురికి చెప్పుటకు సంసిద్ధులైయుండిరి. కాని అవధానులొక్కొక్కరికొక్క

◆ చ. ప్రతిఘటియించుచోట సాహసవృత్తిఁ బూనుఁ గాక లేక త
త్పతి యనుఁ గాక వీరు బడి తత్పద నాశ్రయమున్ గోస, మిట్లై తి
ర్పతికిని వేంకటేశునకు రాఁ దగునే రది సత్యము పొందు పే
ర్కృతికిన మూర్తిఁ బోవు నదికా దని యొప్పరయుంగ రంబికా!

క. గాడిదగత్తరబ్రాఁతలు, బూడిద బుస్సన్న లెవరొ పొల్పినఁ గీర్తుల్
పాడఖు నెడ "దగ్గినచో, నూడెడిమ కుక్కండు నేమొకో! తుమ్మెనెడన్"

క్క పాదముచొప్పున నలుబదిమందికి పద్యములు చెప్పునప్పటికి మ. రా. రా ఏకా రామయ్యపంతులుగారును, కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారును బ్రహ్మశ్రీ రంగావఝ్ఝుల హనుమయ్యగారును మొదలగు పెద్దలు, 'నలువదిమంది చాలరా! ఏల యాయాసము, కాలముచాలపట్టు' నని వక్కాణించుటచే నాఁడు 7 గంటలగువఱకు, నప్పడప్పడడిగిన ల్లెల్ల తామిది వఱకు నాయారాజులపై రచించిన పద్యముల సభ్యకర్ణపేయముగాఁ జదువుచు నలువదిమందిలో నిరువదిమందికిపూర్తిగా నాలుగు చరణములు చెప్పి, చదివివేసి మిగిలిన యిరువదిమందికి రెండురెండు చరణంబులచొప్పునఁ జెప్పివేసిరి......బ్రహ్మశ్రీ వేంకటశాస్త్రిగారప్పటికి జ్వరపీడితులై యున్నను వారు తమయుద్యమమును నెఱవేర్చి సభ్యులకుఁ గలుగఁజేసిన బ్రహ్మానందమనితరసాధ్యమని వక్కాణించుట తక్క విశేషించి వర్ణించుట నాబోంట్లకు శక్యముకాదు. ఇంక నారోగ్యస్థితిలో వారొనరించు నవధానమెంత యానందకరమై యుండునో యెవరుచెప్పగలరు! నాఁటిరోజున మిగిలిన రెండుపాదములు చెప్పి మరలఁ జదువుటకుఁ గొంచెము కాలమేపట్టినను రాత్రి 8 గంటలవరకు వార యసమానకవితాసుధాధారలచే సభయంతయు నిస్తరంగంబైన సముద్రిము వలె నుండెను. పిదప "జయజ" యేతిధ్వానములతో సభ ముగింపంబడెను. నాటి రాత్రి హిందూనాటకసమాజమువారి పాండవవిజయప్రదర్శనమున కంతరాయము కలుగుననికాని లేనిచో సభ యెప్పటికిముగిసియుండునో తెలియదు. అవధానాంతమున నాయాయి పండితులు తమయానందమును వెల్లడించుచు చంపకోత్పలాది మాలికలచే నవధానుల నలంకరించిరి... ... ఇట్లు,

బలిజేపల్లి లక్ష్మీకాంతకవి, చంద్రికాప్రెస్సు, గుంటూరు 29-8-11

◆ ప్రతిఘటించిన సెంతవాఁడైన లక్ష్మింపము (నానారాజసందర్శనము 89 వ పుటయందు చూడుడు)

ఉ. తప్పదు వ్రాఁత వ్రాసెడి ప్రతీకారకులేనియు నొక్కత్రోవ నొ
క్కప్పుడుఁ బోవరైరొక యుదాహరణం బిట నిత్తు నంబ! యీ
కప్పల కూఁత లారయుము * 'కాచుమమున్ శివరాముఁ' డంచుఁ దాఁ
జెప్పె నొకండు వేరొకఁడు ‡ 'శిష్యుఁడు మూర్ఖుఁ'డటంచు వాఁగెడున్.'

క. అవధానమె యెఱుఁగనికొ, ప్పవరపుసోదరుల వేయి పాళ్లధికులుగా
నెవఁడో యొకండు వ్రాయుచు, శివ! శివ! యవ్వానికెట్లు చేయినడుచునో!

క. ఒక్కటిగా దరయంగా, దక్కట! పదిగాద యిరువదైనను గాదే!
ఒక్కపతి ♦ వేయిరెట్లే, యెక్కిరి కొప్పరపువార లీతని వ్రాఁతన్.

తే. గీ. శాఖలోఁగొంద ఱాకాశ సౌధ మొకటి
గట్టిపెట్టిరి కొప్పరపుఁ గవులకొఱకు
'ఎక్కలేము మెట్టో'యన నెక్కితీఱ
వలయునని త్రోయుచున్నారు బలముకొలఁది.

శా. అంబా! యీజగమెల్ల నీవలనఁగాదా! పుట్టి వర్ధిల్లు ని
క్కంబున్ దెల్పు మసత్యపుంబటిమచేఁ గల్పాంతము న్నిల్చుకీ

(పండిత బ్రువలక్షణము అను బండతిట్ల పొత్తము నుండి.)

*.........మఱపుకురాదు దెబ్బ, పొడిమాటలు డాఁచినఁ బోదు నొప్పి; నన్నఁడసి యొవండు గామనిఁక హా! శివరాముఁడ, స్వామి! యంచు.........

(22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్ర కేసరినుండి.)

......తరువాత నయ్యో యదియట్లయ్యెనే యనువ్యసనముచే గాబోలు వారి శిష్యుడగు వేలూరు "శివరాము" డను చిన్నవానిని పిలిపించి విద్యార్థులద్వారా కాలేజీహాలులో నేటికి నాల్గురోజులకిందట నొక సభగావించిరి... (సత్యవాది)

‡(22 వ సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరినుండి)

......సమరంబున కర్ణు డీల్గినట్లు యీ శతావధానము పూర్తియైన దని చెప్పుట కెంతమాత్రము సంశయము లేదు......(సత్యవాది)

(డిటో ఆంధ్రకేసరి.)

♦ ......వాడు తిరుపతి వెంకటకవులుచేసిన యవధానముకంటె కొప్పరపు కవులు చేసిన యవధానము వేయిరెట్లెక్కువగా నున్నదనుట కెంతమాత్రము సందేహములేదు.........(సత్యవాది)

రిత్రిఁ బుట్టించు ననామకప్రజల నెందేఁ గంటివే నొక్కల
క్ష్యంబుఁ జూపుము వేదశాస్త్రముల, లేదన్నఁ బురాణమ్ములన్.

ఉ. కొండొక యాసుచే నెవఁడొ కొంటెతనమ్మున మాటు పేరితో
నుండి యెదో లిఖింప నది యొండొక యాఁతగ లేచి మాకృత
జ్ఞుం డొకరుండు దబ్బఱలు గొన్నిటి వ్రాయఁగఁ జొచ్చె నద్దిరా!
"తొండకు వెల్గుసాక్షి" యనుతొల్లిటిమాట స్మరింపఁ జేయుచున్.

చ. ఇరువదిరెండు వత్సరము లేగెను వీ రవధానభారమున్
శిరమున నూని, యొక్కపుడు చెట్ట లిఖించినవాఁడు లేఁడు నేఁ
డుఱక యెవండొ కొంటె యొకఁడో లిఖియించిన నమ్ము టెట్లటం
చెటేఁగియు మాకృతజ్ఞుఁడరరే! యది పట్టుక యోలలాడెడిన్.

ఉ. వేయికి నొండె లేక యరవేయికి, నందు సగాన కొండెఁ, గా
దే, యొకనూటికొండె, మఱి యేబదికొండెను గాదు, * నల్వ, దిం
తే!యెటు తప్పిరయ్యెడ సుధీశులు తిర్పతివెంకటేశు లం
చీయనవ్రాఁత ఛీ! యనకయే గ్రహియించెను మాకృతజ్ఞుఁడున్.

ఉ. తప్పుడువ్రాఁత కొప్పరపుఁ దజ్ఞులకై లిఖియించె నెవ్వఁడో
మొప్పె స్వశాఖకై; యతఁడు పోయినపోకడ లొప్పఁగాక "వా
తప్పుప్రసంగ" మంచితనిదారిని దజ్ఞులు దూఱుచుండ మా
యప్పకు 'నట్టహాస' కవి కానుడు లెక్క వదేటి తెల్వియో!

‡ ఉ. అప్పుడు "సత్యవాది" యు "యథార్థపు వాది" యు నన్న పేళ్ళతోఁ
దప్పులువ్రాయు వారల విదగ్ధత మాపెడునట్టియూహయే

(1911 సం॥ ౯-10 సంచికలు, అభినవ సరస్వతినుండి)

*... శతావధానమే ప్రారంభించి యేయుద్దేశముతోనో కొందఱిచే 40 మందికే చాలునని యొత్తిపలుకఁబడినమీఁద నంతకే ముగింపనెంచి చెప్పుచున్న వానిలోని యవశిష్టాంశమును నుడువసాఁగిరి-పూర్వదివసము 40 మంది కన్న పేరేకాని యవధాన మధ్యమున నితరప్రసక్తి నెండఁట. ......

‡ J. GURUNADHAM, B. A., RAJAHMUNDRY
Editor, Andhrakesari. Dated 13th Oct. 1911

Sir,

Re—Your registered card dated 11th Oct. 1911 you are requested to refer to the Andhrakesari,

యప్పటిలెక్క గ్రమ్మఱఁగ దుష్టోదయ మద్యుద్ది తగ్గి వారిపై
నిప్పుడు ప్రేమ పుట్టెడి వదేమిటికన్న! వచ్చింతుమంబరో!

చ అనృతము వ్రాయఁగాక యది యాత్మకుసుంబలె నోడ్లుకుక సుఖం
బున ననృతంబుగాఁ దెలియఁ బోల్కని వ్రాసెను 'సత్యవాది'; వీ
నిని బరమోపకారి యని నిక్కము చెప్పఁదగున్ "యథార్థవా
దిని" మఱి యట్లె చెప్పవలెఁ దిట్టి రసేతులు వీరికెందుకో

చ తనలిఖియించు వ్రాఁతలకుఁ దద్దయు మోసము చెంది పత్రికా
జను లపరాధిగా మఱి యసత్యవచస్కునిగాఁగఁ దన్నుఁ దె
ల్పిన నొకమూలఁ గిమ్మనక పేర్చినభీతిని డాఁగినట్టి వాఁ
డనృతము వ్రాసియు న్నిజము నావలఁ దెల్పినవాఁడె యౌఁగదా!

తే. గీ. * దిద్దుబాటును బత్రికాధిపతి వ్రాసి
"సత్యవాది" యపరాధమ్ము సైఁచి డాఁచి
నట్టిసంగతి నెఱిఁగియు నదియె పట్టి వ్రేలఁ
బడు మాకృతజ్ఞుఁడు వెఱ్ఱివాఁడు.

---

dated 29th September 1911, page 6 column 3, when a 'correction' was published regarding the matter you have written to me about

I am advised to add that nothing more can be done.

I am, Yours faithfully,
J. Gurunadham, Editor.

M. R. Ry.
R. HANUMAYYA PANTULU GARU, B. A.,
First Grade Pleader, Guntur

(* 29 సెప్టెంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరి నుండి)

దిద్దుబాటు.

గుంటూరు అవధానము.

"గుంటూరు అవధానములు" అను పేరట "సత్యవాది" యను ఉపవిలేఖరి మాకు వ్రాసినలేఖను వెనుకటి పత్రికలో ప్రచురించియున్నాము. అందు వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారిచే చేయబడిన శతావధానము సరిగా చేయబడలేదని సత్యవాదిగారు వ్రాసెను. ఇది అసత్యమగు లేఖగా మాకు తరువాత తెలియ

ఆ. వె. "ఇంటివాఁడు గొడ్డుదిది యనఁ బొరుగున
వాఁడు పాడి" దంచుఁ బలుకురీతి,
మెలఁగు మా కృతజ్ఞు మెచ్చ నాలుక రాద,
యొవని నేని మెచ్చ నిచ్చగించు.

ఉ. వచ్చిన వ్రాఁతఁ బట్టికొని సాఁకుమ ముద్దుకుకొంచు నచ్చునన్,
గ్రుచ్చుచు నక్కసంబు నిడి కుల్కుచుఁ గన్నుల నద్దికొంచు ని
ప్పచ్చరమైన సామెతకుఁ బాల్పడు మా కుహనావధాని కే
మిచ్చిన నీయువచ్చు నిటు లేవము దా నొడిగట్టి నందుకన్.

వచ్చినది. మఱియు శివరామశాస్త్రిగారిని శివరాముడనియు సత్యవాదిగారు వ్రాసిరి. మేము ఈపేరు కవిత్వము చెప్పుటయందు తమ నమ్రత (Modesty) ను జూపుటకు వహించిన నామమని దలంచి దిద్దుబాటు చేయకుండ ప్రకటించి నారము. వీరినిగూర్చి మేము ఎప్పుడును వినియుండకపోవుటచే ఇట్టిపొరబాటు తటస్థించినది. మరియు సత్యవాదిగారు విద్యాధికులనియు లేఖల వ్రాయుటందు తమ జవాబుదారి గ్రహించిన వారనియు మేము భావించుటవలన వారిలేఖను ప్రచురము జేసినారము. ఇట్టి పొరబాటు గల్గినందుకు చింతిల్లుచున్నారము.

పరా:— ఈదిద్దుబాటునకు మఱియొకలాగునఁ దాత్పర్యమును కల్పించు చున్న కవితాపత్రికలోని వ్రాఁత క్రిందనుదాహరించుచున్నారము. ఆవ్రాఁతలోని దురాశయును, దెల్వితక్కువయును, అకృతార్థతయు లోనగు సుగుణములు చదువరులే నిర్ణయించుకొందురుగాక.

"కృష్ణ—కేసరీ! ఈసంగతి పొరపాటని చెప్పితివఁటగాదా? ఆంధ్ర కేసరి—(నవ్వుచు) అది గాదమ్మా! ఆయనపేరు శివరామశాస్త్రియనుటకు శివ రాముడనుట పొరపాటని చెప్పితినిగాని తక్కినవిషయమును గుఱించి నేనేమి యు ననత్యమాడలేను. ... ... (1912 సం॥ కవితాపత్రిక 2 వ సం॥ చూ)

రాజమండ్రి 13—10—11

చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము నమస్కారములు, అయ్యా! దేశమాత కార్యదర్శిగారి పేర మీరు వ్రాసిన జాబు చూచితిని. పత్రికానిర్వాహభారమును నేను యితరులపైఁ బెట్టితిని. వచ్చిన యుపవిలేఖకుల జాబులను నేను చూచుటలేదు. పత్రికానిర్వాహముఁ జేయువారు గూడ పొరబాటున వానినిఁ బ్రకటించియుందురు కాని యుద్దేశపూర్వకముగా మిమ్ముగాని తిరుపతిశాస్త్రిలు గారినిగాని తిరస్కరింపరు. కావున మన్నింపవలయునని కోరుచున్నాను.

చ. ఇది యిటులుండఁగాక "నది నీఁద శ్వపుచ్ఛము నూఁత గొన్న" కో
విదులఁ గృతజ్ఞులన్ గడువివేకుల గీరతమందుఁ జూచుకో
కది యిచటేల! వారిబులు పయ్యెడఁ దీర్తముగాక, అంబరో!
పదపటిగాథకున్ హృదయపద్మ మొకించుక త్రిప్పు మెప్పుగన్.

సీ. వినయార్థముగ మేము వినుచు పల్కులనెల్ల నసమర్థతకు గుర్తు లని లిఖించె
* ఘనుఁడైన కాశికృష్ణుని బట్టికో మాకునై యేదో సూచించెనని లిఖించె

(1-11-1911 తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

ఈశతావధానములను గురించి వ్రాయువారికముందు దమపేరులను వ్యాసాంతమున ముద్రించుట కంగీకరింతురేని వారి వ్యాసములను స్థలమున్నయెడల ముద్రించుట కంగీకరించెదము. సత్యవాది, హితవాది, పృచ్ఛకుడు, అని వ్రాసినయెడల ముద్రించుటకు వీలుపడదు. (ఆ॥ ప॥ సం॥)

(ఈక్రిందియుత్తరము కృష్ణాఫీసునుండి వచ్చినది)

*...మీయవధానము బాగుగ జరిగినదని పత్రికలో వ్రాయుటకంటె యథార్థవాదియొక్క వ్యాసమే మీప్రఖ్యాతిని మఱింతస్థిరముగ స్థాపించినదనియు, ప్రజలయభిమానముకూడమీపట్లచూపుటకుకారణమైనదనియునమ్ముచున్నాను...

అవటపల్లి నారాయణరావు.

(1911 సం॥ సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

* ...వీరవధానముచేయునపుడగ్రాసనాధిపతి యేదియోవ్రాయుచుండిరి. ఈ వ్రాఁతపైకవీశ్వరులు తమవీక్షణములు ప్రసరింపచేయుచువచ్చిరి. (యథార్థవాది)

(అక్టోబరు 8 వ తేది 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

.........అయ్యా, తాము తమపత్రికలో మాగుంటూరు శతావధానము (తిరుపతి వేంకటీయము) ను గూర్చి యథార్థవాదిగారి వ్రాఁతనుబ్రకటించియున్నారు అందులేక విరుద్ధాంశములును నసత్యాంశములును గలవు అవియన్నియు నాకు సంబంధించినవికావు. కావున వానివదలి "కాశీకృష్ణమాచార్యులు (అగ్రాసనాధిపతి) తన చేతిలో వ్రాసి, శ్రద్ధరావృత్తమనియవధానులకు సూచించె" నను నంశము, నేనవధానపద్యములు వ్రాయుచు గూర్చుండుటయు వారవిచూచుచుండుటయు, కేవలమసత్యమని దెల్పుచు నా "యథార్థవాది" యెవరో దయచేసి తాము తెల్పినెడల మీయెడ మిగులఁగృతజ్ఞుఁడనై యుండుదునని వ్రాయుచున్నాడను.

గుంటూరు, 25-8-11.

ఇట్లు, కాశీకృష్ణమాచార్యులు,
బాలసరస్వతి, శతావధాని.

‡ మమ్ము మన్ననసేయు నమ్మహాత్ముల నెల్లఁ బక్షపాతులటంచుఁ బదలిఖించె
నది యిది యననేల! యఖిలమ్ము వ్యతిరేక మెటులౌనొ యెంచి తానటులిఖించె

గీ. "ఆ" యనఁగ నపశబ్దమా "ఊ"యన నుప
శబ్దమాను "నారాయణస్మరణసేయ
బూతగు" నటన్న సామెత పూర్తిగాఁ గృ
తార్థ మగునట్లు నడిచె "యథార్థవాది."

* తే. గీ. "చేసియో చేయకో మేముచిన్ననాఁట
'శతవధాను' లటన్న మచ్చనొకదాని
గొంటి మది నేఁడు పోఁగొట్టికొందమన్న
'బాలబాపగోగపు' మచ్చ పగిదిఁ బోదు."

క. అని వినయంబున మాకున్, మనమున నవధానమందు మసలినవినుకున్
ఘనమతులు మెచ్చ నొడివిన, ననయుండు "యథార్థవాది" కది విషమయ్యెన్.

♦ క. "మందఃకవి" యను శ్లోకము, నందున్ శ్రీకాళిదాసునంతటివాఁడే
నిందించుకొనియెఁ దనప్ర, జ్ఞం దానికి నేవవడిన జడులుం గలరే. 193

క. అతఁడె మందుఁడు ననికొనె. మతిహీనుఁడు కాళిదాసు మఱి యాతనిఁ బం
డితులు నుతించుట విలయము, వితమగదె! "యథార్థవాది" వేఁదుఱు ప్రాఁతల్.

---

‡ (సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

......పూర్వప్రసంగతి యెట్లున్నను ప్రస్తుతము మాయూరియందు వారుచేసిన యవధానమునకు సన్మానించుట కభిమానమే కారణమని నిశ్చయముగా జెప్పగలము.........(యథార్థవాది)

* (సెప్టెంబరు 1 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

...మొన్నను వారు (తిరుపతివెంకటేశ్వరులు) స్వవిషయమై చెప్పికొను సందర్భములో పసితనంబున చిన్నబిడ్డచేష్టవచ్చినప్పుడు కాల్చిన రక్షయొక్క మచ్చ ఆజన్మాంతముండునట్లు వారు చిన్నప్పు డార్జించిన "శతావధాను"లను మచ్చ యిప్పటివఱకు నిల్చియుండినదని వచించిరి ఆహా! ఏమి వీరియువమానము! కింకవీంద్రఘటాపంచాననులనోటనుండి రావలసినదేనా! వారికీర్తినివారే మచ్చతోఁ బోల్చుకొనుచుండ మేము వేఱుగఁ జెప్పవలయునా!......(యథార్థవాది)

♦ శ్లో. మందఃకవియశఃప్రార్థీ, గమిష్యామ్యుపహాస్యతాం"(మందః,నిర్భాగ్యుఁడు,
శ్లో. "మూఢాల్పాపటునిర్భాగ్యామందాః" అని నిఘంటు చెప్పుచున్నది.

ఆ. వె. దీనికేమి తెల్విలేటలు లేని జా
ల్ములకుఁ దగినయూహ పాడము పెట్లు
అనియుఁగాక కేవలానృతమ్ములువ్రాయు
వారివ్రాఁత కొక్క వరుస గలదె! 193

క. "మాదిగమంచమునకుఁ దల, యే దెస?" 'కాళ్ళకడ,' యనఁగ నేదెస? యహ్లో
హో! దుర్విదగ్ధు లెదియో, సోదర వ్రాయుదురు దానిఁ జాతురె ప్రాజ్ఞుల్.

చ. ఇతఁ డిటు వ్రాసినన్ సుజనుఁడే యనుకొందము దేవి! యింత కు
న్నతులు గలారుసూ! జగమునన్ మఱి కొందఱు; వారు సుప్రసి
ద్ధత గలవారిపైఁదఱుచు దప్పుడు వార్తలు వేయుచుంద్రు "స్వ
ర్గతు లయి" రంచుఁగూడ వృథగాఁ బ్రకటింతురు దుర్విదగ్ధులై.

* చ. (1)"తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తీఱి" రనన్ మఱి తీఱ లేద (2) 'వేఁ
దుఱు గొని' రన్న వేఁదుఱునఁ దూఁగఁగ లే (3) 'దవధానమందుఁ ద

---

* వరా:— ఈపద్యమున నున్న (1) మొదటియంశ మిదివఱక నేకులు విని యున్నదియే, దీనికి సంబంధించినలేఖలు ప్రకృత మిట లేమింజేసి యుదాహరింపఁ బడవయ్యె. ఇఁక (2) రెండవ యంశమునకు సంబంధించిన లేఖ, గీరతములోనుదాహరింపఁబడి యుంటచే నిందు మరల నుదాహరింపలేదు. సెప్టెంబరు 16 వ తేదీ 1912సం దర్బారులోని చట్టి నరసింహారావుగారి వ్రాఁతకూడ నీయపవాదమునకుఁ దోడ్పడుచున్నది. (ఎవరోయొక వెఱ్ఱివెంకయటూవలనఁ బేరేపింపఁబడి వ్రాసినతలంపు) ఇది శ్రీకవిరాజు శ్రీపాదకృష్ణమూర్తి శాస్త్రిలవారు నీరసాశుకవనము ను గూర్చి వారికిఁ దోఁచినయభిప్రాయము నాంధ్రభారతిలోఁ బ్రకటింపఁగా నది కూడ మాప్రేరణవలననే జరిగినదని యీ చట్టి నరసింహారావుగారు వారివి, మమ్మును, దూషించుఘట్టములోని వాక్యరత్నములలోనివి! ఈయన సత్యవాదిత్వ మీక్రింద నుదాహరింపబడు దర్బారులోని శ్రీ కవిరాజుగారి వాక్యములవలనఁ దేలఁగలదు.

(అక్టోబరు 1 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారునుండి)

......"ఆ నావ్యాస మొకరి నుద్దేశించి వ్రాయంబడినది కాదు. ఏ వెఱ్ఱివెంకటాయ" ప్రేరణయు నటలేదు. నేనోరుల దాక్షిణ్యమునకుఁ గట్టుపడియుండు వాఁడఁగాను. ప్రస్తుత మింటింటికిం బయుగురవధానులు నాశుకవులు బయలు దేరుట చేతను, వారివలన లోకమున కుపకారము, లాభము, లేదని నామతికిం

ప్పి" రనినఁ దప్పలేద; రిపుభీకరులై తమపేరుమీఁదఁ †బ
ల్వురు బ్రతుకన్ భవత్కరుణ పొంపిరివో ముఖముండి రంచికా. 198

* ఉ. మోసపు రాసభాసురుల మోస్రితలు నీకడఁ జెప్పనేల ? రా
కానుల చైదముల్ దెలియుఁగా ! భవదీయహృదంతరంబు, మా

దోఁచుట చేతను నిడదవోలుసభలో నించుక చదివిన విషయమునే విపులముగ
వ్రాసియుంటిని. దానివలనఁ దమ కింత కినుక వచ్చుటకుఁ గారణములేదు......

శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి,

షరా :— ఇది యిటులుంచి యీరావుగారి "వెఱ్ఱివెంకటాయ" ప్రయోగసార
స్యమునుబట్టి మన కొప్పరపుసోదరుల పక్షమును నిర్వహింపఁ బూనిన
గుంటూరుసీమలోని సనామకు లెట్టివారో లోకులు గ్రహించి వీరింబట్టియే
యనామకుల వ్రాఁతలయందలి గౌరవములను గూడఁ దెలిసికొని "యింత విద్దె
చూపిన" మారావుగారిని మిగుల గౌరవింతురుగాక. ఇదేతీరుగా మమ్ము
దూషించు బుద్ధిమంతులు మఱికొందఱు గలరు. చదువరులకుఁ దెలియుటకై
వారి పేళ్లుమాత్రి మిట నుదాహరించుచున్నారము, (1) పాటిబండ సూర్యనా
రాయణరావుగారు, (2) బందా సూర్యనారాయణగారు, (3) మున్నంగి నృ
సింహశర్మగారు, (4) పోచిరాజు సీతారామయ్యగారు, (5) మన్నవ నరసిం
హముగారు, (6) తురుమెళ్ళ వెంకటసుబ్బశర్మగారు, (7) కాళ్ళకూరి నారా
యణరావుగారు, ఈ మొదలగువారి వ్రాఁతలు పెక్కులు, గ్రంథ విస్తర
భీతిచే వాని నుదాహరింపని మమ్ము సవ్వారుమన్నింతురుగాక. అవకాశము
న్నచో ముందు ముందుదాహరించుటయే కాక యుపోద్ఘాతమున దిఙ్మాత్ర
ముదాహరింపఁగలము. వలసినవారు దర్బారు, మనోరంజని, అను పత్రికలలోఁ
జూడఁగోరెదము.

† (వేలూరి శివరామశాస్త్రి తెనాలి శతావధానమునుండి)

శ్లో. కేచిచ్ఛ్రీపతి వేంకటేశ్వర కవీ దృష్ట్వాఽథ శుశ్రూషయా, కేచి
త్కేచి దమిత్రతామ పగతాః కేచిత్పరి త్వాఽంతికే, అభ్యస్యంతిశతావధాన
కలనాం కీర్తిం లభంతే ధనం, తస్మా దాధునికావధానిగురుతా హేతూ కవీ
సంశ్రియే.

ములుకుట్ల వెంకట కృష్ణశాస్త్రి శతావధాని.

* (ఫిబ్రవరి 24 వ తేదీ 1911 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

వేఱొకచోటైతవశతావధానులను శీర్షికక్రింద బ్రిచురించిన వ్యాస

వేసముఁ బూని పట్టువడి వెల్వాలమై యొకరుండు ముక్తరసా
భాసయి పోయె నంట! యెటువంటి ప్రబుద్ధులు లేరు! శాంకరీ. 198

మును మాచదువరులను శ్రద్ధగా జూడగోరుచున్నాము. ఇట్టిమోసమును దెల్పు ను త్తరములు మాకును, బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు వేంకటశాస్త్రిగారికిని రెండు మూడు నెలలనుండియు విశేషముగా వచ్చుచున్నవి. శతావధానులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులమని భిక్షాటనమునకు బయలుదేరుచున్న కృత్రిమపురుషులనుబట్టి ముందుగ బుద్ధివచ్చునట్లు సత్కరించి యనంతరము పోలీసువారి స్వాధీనము చేయగోరుచున్నారము. లేనియెడల దేశమంతటను విచ్చలవిడిగా తిరుగుచు జనులను మోసముచేయుచున్న యీయాపాత్రులపనులు తుదముట్టజాలవు.

కైతవశతావధానులు.

జనవరినెల 27 వ తేది సాయంకాలము సుమారు (5 గంటల సమయమున ఎల్లుపాలెములో నివసించుచున్న మద్బాంధవుడును మిత్రుడును నగు మాడపాటి తిరుమలరావుగారి గృహమునకు బోయియుంటిని. అచ్చటనున్న యాస్తరణము (కురిచీ)లలో నొకదానిపైన నొక క్రొత్తపురుషుడు కూర్చుండియుండెను. ఆయన వయస్సు 30 సంవత్సరములుండును. మిగుల పొడగరిగాని పొట్టికాని కాక మధ్యస్థముగ నెత్తును, గిరదాతో గూడిన పెద్దజుట్టును, సామాన్యములుగ నుండిన మీసములును (ముఖమున మచ్చయున్నట్లు నాకు జ్ఞప్తి) గలిగి కొంతవఱకు సుందరపురుషు డనదగియుండెను. ఆయన ధరించియుండిన ఆకుపచ్చరంగుగల శాలువతో గూడ గులాబిరంగుగల పట్టుకుమాలు వల్లెవాటుగనుండి వారివేషమునకు లౌకిక వైదికమిశ్రమగు కళనొసంగుచుండినది. పెద్దల జూచినప్పుడు వారికి నమస్కృతులొసగు నాకేకారణముననో వారియందట్టి భక్తిభావము కలుగలేదు. అది యట్లుండె నేనును నొక్కచో నచ్చట గూర్చుండిన పిదప వారికిని నాకును నీక్రిందిసంభాషణ జరిగెను. (నేను) అయ్యా! తమవాసస్థలమేది? (నూతన పురుషుడు) 'మాకాపురము బందరు' (నేను) 'తమపేరు?' (నూత) (నిరసనభావము నభినయించుచు) ఏదోపుల్లయ్య (నేను) 'తమగృహనామము' (నూత) 'చెళ్లపిళ్లవారు' (నేను) (కొంచెమాలోచించి) ప్రసిద్ధపండితులగు శతావధాని వేంకటశాస్త్రిగారితో తమకేమయిన బరిచయముగాని బాంధవ్యముగాని కలదా? (నూత) (ముసిముసినగవుతో) మీరాయన — మీరతని నెక్కడజూచితిరి? (నేను) వారిదర్శనము ప్రత్యేకముగ జేయలేదు కాని వారివలన వ్రాయబడిన గ్రంథముల బఠించితిని (నూత) ఏయేగ్రంథములు, (నేను) పలుగ్రంథ

ములు అప్పుడచ్చటనుండిన గృహమేధియగు తిరుమలరావుగారును మరియు నా గ్రామస్థులగు మరికొందరును నచ్చట వాడుకప్రకారము కూడియుండగా నాక్రొత్తపురుషుడు తన పాండిత్యమును గొప్పతనమును వెల్లడింప నుద్దేశించి పూర్వకవికృతములగు నవికొన్నియు శతావధాన శ్రేష్ఠులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులచే రచింపబడిన గ్రంథములలోనివి కొన్నియు పద్యములను స్ఫుటముగా జదివి తాము గద్వాల మైసూరు మొదలగు సంస్థానములలో బిరుదముల నందితిమనియు, నానారాజసందర్శనము మొదలగు గ్రంథముల వ్రాసితిమనియు నాంధ్రపత్రికయొక్క సంవత్సరాది సంచికయందు తమ పటములు వెలువడినవనియు బలికి తుదకు నేనే యా వేంకటశాస్త్రినని ధైర్యముగ జెప్పిరి. విఖ్యాతచరిత్రులగు శతావధానుల ఛాయాపటముల ననేక గ్రంథములలో నంతకుమున్నే చూచియుండిన నాకు వారు చెప్పుమాటలనుగూర్చి సందేహము కలిగినందున వారినిగురించి నాకన్న నెక్కువగా నెరింగియుండిన తిరుమలరావుగారి పంకజాక్ష వారియొక్కయు తదితర సభికులయొక్కయు దృక్కులు నాయభిప్రాయమునే బలపరచెను. ఇదియంతయు నాక్రొత్తపురుషునకు దెలియకుండునట్లే జరిగెను. అంతట మా గ్రామమందిప్పుడున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ భాగవతుల లక్ష్మీపతిశాస్త్రులుగారును కొన్ని కారణములవలన మాయూరియందు వైద్యులుగ వచ్చియున్న బ్ర॥ శ్రీ॥ మండా సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రులుగారును (వీరుపురును శతావధాని శ్రీ వేంకటశాస్త్రులవారి శుశ్రూషా గౌరవము నందినవారు) క్రొత్తశతావధానిగారి కభిముఖులైరి. వారిలో లక్ష్మీపతిశాస్త్రిగారికి క్రొత్తశతావధానిగారికిని చక్కని వివాదము జరిగి పిదప సముత్తరము లీయజాలని యాపండితంమన్యుడు తనగుట్టు బయలుపడుననికాబోలు మూర్ఖవాదమునకు దిగెను. లక్ష్మీపతిగారు తుదకు వీరు బూటకులు కాని వేంకటశాస్త్రిగారు కారని సభ్యాటికి నొక్కి చెప్పిరి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు దానిని బలపరచిరి అంతట సభ ముగిసెను. క్రొత్త వేంకటశాస్త్రులుగారు నాటిరాత్రి తిరుమలరావుగారి యింటనే భుజించిరి భోజనము లయినపిదప మరల నేమందరము సమావేశమై చూచువరకు కృత్రిమశతావధానిగారి ముఖము తొంటికాంతిని గోల్పోయి వెలవెలబారెను. చూపులు బెదరుపాటును బొందెను. . అక్కడికి తెచ్చికోలు గాంభీర్యము సహాయముగ గొని యేదియో వ్రాయుచు సభికుల ముఖము జూడజాలక కూర్చుండియుండెను. అది సమయము కాదని మేమందరము వెళ్ళితిమి. మరునాడుదయమున వారితో బ్రసంగించు నుద్దేశముతో

ఉ. మోసము తుల్యమైనను "సమానము" యందుము వేసగాని, కే
కానునొ తెచ్చుకోఁ దలఁచి గౌరవముల్ బ్రకటించె వాఁడు నీ
దాసుఁడు; సత్యవాదులు 'యథార్థపువాదులు' చేయుమోసముల్
దోసపుఁ దప్పువ్రాఁత లివి ద్రోహపుటూహ వెలార్చునంచికా.

ఉ. దగ్గఱమున్నవార 'లిది తప్పుడువ్రాఁత' యటంచు మోరపై
బొగ్గులు వోఁతురంచెతిఁగి పూర్తిగ నామము డాఁచె దూరగుల్
నిగ్గది తేలునంతకు ననేక విధమ్ముల శంకితాత్ములై
మ్రగ్గిరి * సంశయాంబువిధి మాయలమారి 'యథార్థవాది' చే. 201

మేమువచ్చువరకు వారు పలాయన మూత్రమును బఠించిరని తెలిసెను. పిమ్మట మరునాడు (౨వ జనవరి) మాతాలూకా తహశ్శీలుదారుగారు మ- రా- జీవన రావుగారు మదుపిల్లైయను గ్రామమందుండఁగా నావేషధారి యచ్చటికిబోయి వెనుకటిదినమున నప్పగించిన పాఠమునే వారియెదుటజదివి చిల్లరగా రు 50 లు పొందుటకు వాగ్దత్తమును బడసి దానిలో గొంతపైకమును హస్తగతముజేసికొనిరి. అంతతో మాసపాటి తిరుమలరావుగారు మధురకు వెళ్ళుట సంభవించి యాసమయమున తహస్సీలుదారుగారిని, నరసింహారావు పంతులుగారను, మరియొక న్యాయవాదిగారిని, దర్శించి నప్పుడు కృత్రిమ శతావధానిగారిని గూర్చినప్రసంగము వచ్చినపుడు తిరుమలరావుగారు వారివృత్తాంతము నామూలాగ్రము నెరింగించిరి. అంత నావిపరీత శతావధానిని రప్పించి వారినిగూర్చి శాస్త్రీయమైన చర్య యేల జరపబడగూడదని ప్రశ్నింపగా నావేషధారి తాను పొందిన రొక్కమును మరల నిచ్చివేసి పాదాక్రాంతుడై వేడగా దయదలచి వారినంతటితో వదలిరి. పాపమా విద్వాంసమ్మన్యునకు అంతకు మునుపు దొరకిన రొక్కముతప్ప వాగ్దత్తమైన రు 35 లు చెందలేదు. ఈకపట వేషధారి ముందెచ్చటికి బోవునో తెలియదు. కాని యీయనకు జయముకన్న పరాభవమే యెక్కువకలుగునేమో యని తలంపవలసియున్నది.

జములాపురపు వేంకటకిషన్ రావు

* ...తమకు యెక్కడికి వెళ్ళినను దిగ్విజయమే కలుగుననిన్ని మిమ్మును జయించువారుగాని తుదకు తమకు తుల్యులుగాని ప్రస్తుతము యెక్కడను లేరన్న సంగతి నాకు బాగా తెలిసివున్నప్పటికి యిప్పుడు వుండే కల్లోలములనుబట్టి తమవల్లజరిగిన నిజస్థితి తెల్సుకొనువరకు మనస్సుకు నెమ్మదిలేకయున్నది గనుక అవధానమును గురించి సవిస్తరముగా వ్రాయకోరెదను.........

K. GANGARAJU.

గీ. ఘనమతులు పల్కుదురు "నూఱుకల్లలాడి
యొకగృహము నిల్పు" మంచుఁ దదుక్తి నెఱిఁగి
కొప్పరము నిల్ప యత్నించెఁ దప్పవ్రాఁత
లఘు మనక వ్రాసివ్రాసి 'యథార్థవాది.' 202

తే. గీ. ఆడె నీతఁ డపార్థమ్ము లాడుఁగాక
స్వార్థమును గోరి కాదు దేశార్థమంబ!
ఇల్లు నిల్ప నూటికి నాజ్ఞ యిచ్చువారు
కొప్పరము నిల్ప నీరొక్క కోటికాజ్ఞ!

చ. ప్రతిసభలోన వీఁడొకఁడు వంచకుఁడుండు నెఱింగి యెవ్వరో
నతి యొనరించి * "వ్రాయకుఁడు వాయన! తప్పుడు వ్రాఁత, లార్య స

---

* (నరసారావుపేట శతావధాన పీఠికనుండి.)

......ఇట్లునిర్విఘ్నముగనవధానము పూర్తియైనపిదప నగ్రాసనాధిపతి మొదలగు పలుమంది పండితులు పలువిధముల వారి పాండిత్యాతిశయముం గొనియాడిరి. నాఁటిదినము డిప్యూటీకలెక్టరులగు మహారాజశ్రీ విష్ణునట్ల రామకృష్ణయ్యగారు, తహశీలుదారులగు మహారాజశ్రీ రావులపాటి చెలపతిరావుగారు మొదలగు పలుమంది యుద్యోగస్థులును, ప్లీడర్లును, ననేక మహాజనులును సభ నలంకరించియుండిరి. అప్పుడు బ్ర॥ రా॥ విప్రోలుసుబ్బారావుగారు లేచి "వీరిపై ననూయచేఁ గొందఱు సత్యవాదులను పేరుతో నసత్యప్రకటనలు చేయుచుండిరి. కావున నేఁడు జరిగిన యంశములకు భిన్నమైనవ్రాఁత బయలు దేరినప్పుడీ సభ్యులెల్లరును సాక్షులుగానుండ వలసివచ్చునని చెప్పిరి.........

చావలి వెంకట కృష్ణయ్య.

పరా:— ఇంత కట్టుదిట్టముగాఁ బెద్దమనుష్యులను సాక్షులుగఁజేసి రిజస్టరు చేసినట్లు కొందఱు యోగ్యులు శ్రమచేసినను పాముప్రాఁత వ్రాయువారు విరమింపనేలేదని యెఱుఁగునది. అందు మమ్మును అగ్రాసనాధిపతి కాశీ కృష్ణాచార్యులుగారిని కొంతవఱకు దూఱి తుట్టతుద వ్రాసిన పంక్తులుమాత్ర మీక్రింద నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి. ఆపంక్తులవలననే ఆవ్రాయసకాని కడుపుమంట విస్పష్టమగును.

(1-11-1911 తేదీ ఆంధ్రపత్రికనుండి)

......గ్రామస్థులు కవీశ్వరులు వచ్చినప్పుడు వాద్యములతో నూరేగించుచు

మ్మతిగ వధానమర్త్యు నిటమాన్యులు మెచ్చిరి, శంక గల్గుచోఁ
బ్రతిఘటియించి యుద్ధడుగ వచ్చు" నవన్ బ్రతి చెప్పఁ డొక్కఁడున్.

ఉ. దొంగ యొకండొ యుండె నని తోఁచి దయాళుఁ డెవండు గాని "యో
దొంగ! మహానుభావ! యిది తోఁచిన వస్తువు పుచ్చుకొమ్ము రా
త్రిం గలగుండు నెట్టకుము దీపము లార్పి" యంచు వేఁడ నా
దొంగ యటుల్ పొనర్చి తనద్రోహము మానుట యెందుఁ గంటిమే.

ఉ. అట్టులె యార్యులైనజను లాతని వేఁడుటెకాని పబ్బులల్
గట్టిగ వ్రాయు నాజనుఁడు గన్పడి మాటవచింపఁ డెల్లరున్
"జెట్టుశిక్షించు వీఁడె" యని చెప్పుచు వ్రేలను దన్నుఁ జూపున
ప్పట్టునఁ దన్నుఁ గానిగతి భావగభీరత నుండు నొక్కఁడున్. 208

ఉ. ఎంతని వ్రాతు మీమహిత నెమ్మెలఁ గూర్చి "సత్యవాది" య
న్నంతనె 'సన్నసట్లనకు' మంచిను గుట్టులు హైలి మెంతయున్.
గాంచుము కోప, మట్టులె మొగమ్మ ముదుంతుర్ "యథార్థవాది" య
న్నంత, నిటుల్ వృథా చెడుఁగదా! యొక కొన్ని సుశబ్దముల్ భువిన్.

సీ. అన్యోన్యతజ్ఞ మయ్యది తిట్టుగా మారె బాహ్యశబ్దం బది పాడువారె
సంభావనార్హ సౌభాగ్యం ఒసఁగండె కంఠార్థశబ్దంబు ఘనత పరగె
దామోదరాఖ్యకు దారి ప్రియము ఘటించె ఖాండవశబ్ద ప్రశస్తి చెడియె
కరణిక మ్మనుపేరు కడకు దుర్ధ్వని నిచ్చెఁ గైంకర్యపదము పాపాంకమయ్యె

మర్యాదతోఁ దీసికొనిపోయిరి గాని తిరిగి వారు పెట్టినప్పుడట్టి మర్యాదలేమియుఁ జేయనందుకుఁ జింతిల్లుచున్నాను. బహుశః కవీశ్వరులు తొందరమీఁద బైలుదేరుటచే నటుల జరిగియుండునని యూహింపఁబడినది. (సత్యవాది)

పరా:— పైపంక్తులుగల వ్యాసమును మాత్రము వేసి పత్రికా సంపాదకుఁడు మేలుకొని సంతకు మున్ను 48 వ పేజీలో నుదాహరించిన పంక్తులు వ్రాసి నిరసించుటను సూచించెనని యెఱుంగునది, మఱియుఁ బ్రతి స్థలమునందును, ఎవనినో "శశ్చోటి, గానిని బంపి కలహమేర్పఱిచి" ఆకలహమును శ్రద్ధచేసిదానిని "తిరుపతివేంకటేశ్వరులు పెట్టి"రని పత్రికలకు వ్రాయఁ జొచ్చి" రనియెఱుఁగునది.

గీ. మంచిశబ్దమ్ము లెన్నియో మంటఁ గలిపి
తనకులేని దురర్థమ్ముఁ దాల్చు నెల్ల
వాని భరియించు నొకకొన్ని వస్తువుల మ
హత్త్వమే కాని వేఱుగా దరయ నంబ.

ఉ. మీ రటులుండఁగాఁ దమవివేచన కొందఱు మూల డాఁచి శా
ఖారుచిరాంగికై వలచి కాసరకూసర లొక్కపెట్టని
చ్ఛారతి వ్రాయఁ జొచ్చిరి ప్రసక్తికిఁ గాని ప్రసక్తిగా జమీం
దారుల యట్టివారలును దత్త్వము డాఁచిన నేమనందగున్.

ఉ. మీరు వివేకవంతులుఁ బ్రవీణులు నేర్పరు లింతెకాక మా
ధీరత గుర్తెఱుంగుదురు తేఁకువకు న్నిలయంబులయ్యు శా
ఖారుచిరాంగిపాలఁ బడి క్రన్ననఁ బ్రక్కకు వంగి తప్పు మా
పై రహిఁ బెట్టి తప్పుగలవారిని వీడుచు వ్రాసి రంబికా.

ఉ. ఊరును పేరులేని యెవరో యెదియో లిఖియింప నంతగా
భారము దోఁచదయ్యెఁ గవిబాంధవుఁడైన భుజంగరావు వి
ద్యారసికుం డుదారగుణధాముఁడు శాఖకు లోఁగి వ్రాయు వా
ధోరణిఁ జూచి చిత్తము కుతూహలియయ్యె బదుల్ లిఖింపఁగన్. 211

సీ. * కొప్రపు వారలఁ గొమరులకన్న నత్యధికమ్ముగా మన్నినట్టి మేటి
తప్పొనర్చిన వారి దండించు నధికారమునఁ బరమావధిఁ గనిన ఘనుఁడు
'అనల మందొకటి చందనమందొకటి' యన్న నుడికి దృష్టాంతమైనడచు సుజనుఁ
డవసరంబైనచో నాంగ్లేయులకుఁ గూడఁ దగవు దిద్దఁగఁ జాలు ధర్మమూర్తి

తే. గీ. భక్తబాణపరిత్రాణపరుని హరుని
ననుకరించుచు వ్రాసిన యట్టిజాబు

---

*"...కొప్పరకవులకును మీకును వాక్కలహము కలిగినట్లు తెలిసి వ్యసనపడి నాను, ఉభయపక్షముల స్నేహసంబంధమున్న వాడనగుటచే నట్లయ్యె, మీరవధాన మొనరించునప్పుడు వారి కున్న తాసనమియ్యవలెనని కొందరు పట్టు పట్టుటచే నీవివాద కలిగినది, ఆపట్టుపట్టినవారే కలహకారకులని చెప్పవలసి యున్నది. ... మీకు వారు వ్రాసిన మొదటి పద్యములలో మీ మీపపుపద్యము నుదాహరించుట యనుచితము, వీటినన్నిటినిబట్టి క్రమముగాఁ గలహము పెరిగి

కన్న నవ్వ్యాల వార్తలు మిన్నలగునె
నీకు నీభక్తులకుఁ ద్రిలోకైకజనని.

క. వీరెల్లరు వైదికులని, వైరులు వచియింపవచ్చు వాదునకై, క
స్తూరీపరిమళమూపై, వారించుత వైరిలకునవాసన లెల్లన్.

తే. గీ. ప్రకృతము భుజంగ రాయభూపాలవరుఁడు
లేనిపోని ప్రసక్తి మాపైని బొలిపి
నట్టివ్రాఁతకు మేమిడినట్టి యుత్త
రంబు వినుమంబ! ప్రత్యుత్తరంబు గాఁగ.

{ 1911 వ సం॥ నవంబరు 1 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి.
శ్రీరాజా భుజంగరావుగారి పద్యములపై విమర్శనము. }

ఈదిగువ వ్రాయబోవు పత్రికకు బీజభూతములయిన శ్రీరాజా మంత్రి ప్రగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీందారువారి పద్యములు, వానిపైవిమర్శనము.

సీ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు గద్వాలాది దేశములఁ బోరు దెచ్చికొనిరి
అదియుఁ జిరంతనంబయ్యెఁ ద్రవ్వఁగనేల యొకవంక రామకృష్ణకవియుగము
నొకవంకఁ గొప్పరకవియుగ్మమ్మును నెదిరించి బవరమ్ము వదలరైరి
వృథఁజేయుచుండిరీవిధి నసర్గళమైన కవిత నక్కట! యేమిగల్గెదాన...

ఇందుఁ "దెచ్చికొనిరి" లోనగువాక్సరణి శ్రీవారిహృదయమును బూర్తిగా వెల్లడించుచున్నది.

చ. "తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు..................'వీరుమా
సరసను గూరుచుండుటకుఁ జాలరు, మాసరిగాఁ గవిత్వముల్
విరచనఁ జేయజాలినను వీరలనొప్పెద' మంచుఁ గొందఱిల్
'గురువులటంచు మమ్మనరు కూడదటంచు' వచింత్రుగొందఱిల్."

ఇందలి తుదియంశము నాక్షేపించుటచే గురుశిష్యసంప్రదాయము నెఱుఁగమి సూచించుటయేకాక గురువననేమో, అతనికష్టపెట్టినో, యతనిఋణమును శిష్యుడెట్లుఁదీర్చుకొనవలయునో, యిందులకు వేదములేమి, శాస్త్రములేమి, భార.

వది, సుప్రసిద్ధులగు మీకిప్పుడు జయము కలుగుట యొక విశేషముకాదు సాధ్యమైనంతవరకు వివాద పెరుగ కుండజేయఁగోరెదను, ... మీకీభేదము నిత
ులు కలుగఁజేసినారు...."

జి. రామయ్య

తాము తేమి యేలీరుగ మొఱ్ఱలిడుచున్నవో శ్రీవారు బొత్తిగాఁ బరిశీలింపక యేనోటీరున నేరము మోప నెంచిరని స్ఫుటమగుచున్నది. రెండవయంశము నెత్తికొనుట యుక్తముగాఁ దోఁచినను, అందులకుఁగల బీజమును బూర్తిగా నెఱిఁగి యుండియు దానినెత్తికొన్నచో నపరాధులు నియోగి మహాజనులే యగుదురని సంశయించుటచేఁ గాఁబోలు మెల్లఁగా జాఱవిడుచుటచే వీరెట్లో నియోగికవులను బైకిఁదెచ్చి వైదికకవుల నడుగంటఁ జేయవలయునను నుద్దేశముకలవారని విస్పష్టపడుచున్నది.

3. "గీ. ఒక్కకాలమునందు నహోబలుండు
వైదికుండని బ్రమసి సంపన్నుఁ డొకఁడు
పొగడె; నంత నియోగిగా నెగడెనంచు
నొక్కఁడు నిదర్శనముఁ జూపెఁ జక్కఁగాను."

ఈపద్యమును జదివినవారికెల్ల నిది శ్రీవారు వ్రాయుచున్న పత్రికకు బొత్తిగా సంబంధింపనిదనియు, శ్రీవారికిఁగల స్వశాఖాభిమానమును మాత్రము వెల్లడించుననియుఁ దోఁచకమానదు. కాన నుపేక్షింపఁబడియె.

సీ. 'కొప్పవరపువారు గూర్తుకు గంటలో ముద్దుగా నేనూఱుపద్దెములను
తిరుపతివేంకటేశ్వరులతో నిరుబాస సాహిత్యమునఁదూఁగఁజాలకుంద్రు...'

ఇందులో శ్రీవారిరువురను సములనుగాఁ జూడవలెనన్నట్లు కొంత ప్రయత్నించిరికాని తుదకు వారిమనోరథము నెఱవేఱక శాఖాభిమానమే వెల్లడి యగుచున్నది. ఏమందురా? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యము మాత్రమే యున్నదనియుఁ గొప్పవరపువారికి ముద్దైన యత్యాశు కవిత యున్నదనియుఁ దెల్పిరి. ఈ 'ముద్దు' ప్రాసకోసము వాడినదని చెప్పక తప్పదు. అందులకు శ్రీవారింక మఱియొకచో వ్రాసిన "ముక్కుతిమ్మన తోడి ముద్దుపల్కులు" అను సీసపాద మొప్పించి తీరును. అది యటులుంతము. తిరుపతివేంకటేశ్వరులు కొప్పవరపువారితో నాశుకవనముఁ జెప్పుదురో చెప్పరో, వారి యాశుకవిత యెట్టిదో, వీరియాశుకవన మెట్టిదో, యది సభా ముఖమునఁ దేలవలసియున్నది అందుల కెవరి యసామర్థ్యమువలననో గుంటూరియందీసభ యాఁగిపోవుటచే నది విస్పష్టముగాఁ దేలలేదు. తేలని యంశమును శ్రీవారిందు నిర్ధారణముచేసి వ్రాయుట యెంతవఱకు సమంజసమో చదువరులే నిర్ధారణము చేసికొందురుగాక-ఇదిగాక, కొప్పరపువారు సంస్కృతాంధ్ర సాహిత్యములోఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దీసిపోవుదురను నంశము

కూడఁ బక్షపాతమునే సూచించుచున్నది. రఘువంశమేని సంస్కృతములోఁ జాతముఁ జెప్పలేనివారనియుఁ దెల్గులో విజయవిలాసాదులలో నెద్దాని నేనిఁ బాతము చెప్ప నేరనివారనియు శ్రీవారు పూర్తిగా నెఱిఁగియు నించుమించు భేదముమాత్రమే యున్నట్లు సూచించుటచేఁ గొప్పవరపువారు సంస్కృతాంధ్రములలో మంచిసాహిత్యము కలవారే గాని తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు నించుక తీసిపోదురనియుఁ గవిత్వములోఁ బూర్ణముగా హెచ్చుదురనియుఁ దేల్చినట్లు ధ్వనివేత్తలు నిర్ణయింపక మానరు. ఇందులకుత్తరము ముందు వ్రాసికొను పత్రికలో వ్రాసికొనఁదలఁచి యిచ్చట శ్రీవారి సహృదయత్వమును మాత్రము వర్ణించుటలోఁ దృప్తిఁజెందుచున్నారము.

ఆ. వె. "వీరికున్న విద్య వారికి లేకున్కి, హెచ్చుతగ్గులెన్న నెవరివశము
కాన వీరి వాదకలన వ్యర్థము, హాసభాజనంబు నగుచునుండు."

ఈపద్యములోని యుత్తరార్ధము చక్కని యర్థము కలయదియే కాని కొప్పవరపువారి నెవ్వరును నవ్వరు. ఈవివాదమువలన వారికి లాభము లేకపోలేదు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులనే ప్రాజ్ఞులందఱును నవ్వుదురు లేశమును వీరికీవివాదమువలన లాభము లేదు; అను నంశ మిప్పుడేని శ్రీవారి మదికి వచ్చినచో నిట్లు వ్రాయ సాహసింపరని తలంచెదము. వలసినచో నీయంశమును సమర్థింపఁదగు నుత్తరములు కడుఁ బ్రాజ్ఞులచే వ్రాయఁబడినవి శ్రీవారి సన్నిధి కంపుకొనుచున్నారము. మఱియుఁ బూర్వార్ధములో "ఒకరికున్న విద్య మఱియొకరికి లే" దను నంశముకూడ సత్యదూరమై యున్నది. వివేకానందసన్న్యాసికిఁగల ప్రజ్ఞ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును, దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁగలప్రజ్ఞ "వివేకానందస్వామికిని" లేదని యన్వయించుకొమ్మనినచోఁ జెప్ప నేరము కాని కొప్పవరపువారికున్న విద్య తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు లేదనుట కేవలము హాస్యాస్పదము. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకున్న విద్యలు కొప్పవరపువారికి లేవన్నచో నేబాలుఁడైనను సమర్థింపఁగలఁడు కాని దీనిని దేవుఁడేని సమర్థింపనేరఁడని మనవిచేసుకొనుచున్నారము. వలసినచో ముందు విపులముగా వ్రాసికొనఁదలఁచి యిప్పటికీ పండితరాయల శ్లోకమును జక్కఁగా నర్థముచేసికొండని శ్రీవారినిఁ బ్రార్థించుచున్నారము. (ఇందే 32 వ పుట చూ)

ఆ. వె. "కొప్పవరపువారి గుంటూరువారలు, బిరుదులిచ్చి చాలఁ బెద్దఁజేసి
రప్పుడెల్ల నీశతావధానులు గల, రంచువారు మదులనెంచలేరొ !"

ఈ పద్యమున కర్థమే కనుపట్టదు. ఎక్కడనో జమీందారుఁడున్న వాఁడని చీదవానికిఁ బెండిలియై కాకపోవునా ! 'ఢిల్లీకిఢిల్లీ పల్లికిపల్లే' "ఒకని పెండిలిలో

ముత్తోక్కఁడా వల్లకి నిఱుక నుంకించు. టెంతేనిఁ దప్పు" అను సీసపద్యమును జదివికొనఁ బ్రార్థితులు. అది కృష్ణలో నచ్చుగుమన్నది. అంకాలమ్మకు జాతర చేయువారు శివకేశవులు లేరనికాని, శివకేశవుల కుత్సవ మొనర్చువారంకాలమ్మ లేదనికాని యూహింతురనుకొనుట యనుభవవిరుద్ధ మని మనవి చేసుకొనుచున్నారము.

చ. "వరపరవస్తురంగకృతివర్యుఁడు పండిత వేంకటార్యుఁడున్
దిరుపతి వేంకటేశులును ధీరతఁబూని శతావధానముల్
జరిపెడువాఁడు డీకొనఁదలంపరు, వారలపైకి శిష్యులన్
బురికొలుపం దలంప రిటు బుద్ధులు లేవొకొ వైష్ణవాళికిన్."

ఇందుఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు శిష్యులను గొప్పరపువారి మీఁదికిఁ బురికొల్పిరనుట సత్యమునకుదూరము. వేలూరి శివరామశాస్త్రికి సమస్యోత్తరమేని వ్రాయలేదనియు, నతఁడెవ్వరో యెవ్వరికో వ్రాసినయుత్తరము నవ్వారు వినిపింపఁగా విని దాని సత్యాసత్యములు తెలిసికొనఁదలఁచి హఠాత్తుగావచ్చి సమస్యోత్తరములు విన్పించుచుండఁగా సభలో మమ్ముఁ గలిసికొనెననియు మాగురు పాదసాక్షిగ మనవిచేసుకొనుచున్నాము. 'యథార్థవాదులును', 'సత్యవాదులును' వ్రాసినట్లే దేవరకూడ వ్రాయఁబూనుట మిగుల సాహసము. శివరామశాస్త్రి కొప్పరపువారికన్న ననేకవిధముల మిన్నయని తమరే యెఱుంగుదురు. అయినను వివరించెదము. శివరామశాస్త్రికిఁ బాణినీయశాస్త్రమునందుఁ గౌముది పూర్తిగానైనది. పరిభాషేందుశేఖరము చదువుచున్నాఁడు. కావ్య నాటకాలంకారములయందుఁ జక్కని సాహిత్యకలదు చదివినంతలో శిష్యులకుఁ బాఠము చెప్పు శక్తి గలదు. తగుమాత్రము సంగీతములోఁ బ్రవేశమున్నది. ఇంగ్లీషులోఁగూడఁ బరిచితి యనఁగా 'ఫోర్తుఫారము' వరకుఁ జదివియున్నాఁడు. మఱి కొప్పరపువారో! పైఁజెప్పిన యంశములలో లేశమును బ్రవేశములేని వారు. కలసినచో సభాముఖమునఁ దమరే నిర్ణయింపఁగలరు. శివరామశాస్త్రి సంస్కృతమున ధారాళముగాఁ గవిత్వమల్లును కొప్పరపువారికి దానిప్రసక్తియే తెలియదు. ఇఁక నిరువురకును గల ప్రజ్ఞలు:— 1. తెలుఁగులోఁ గవిత్వము చెప్పుట, 2. శతావధాన మొనర్చుట, 3. అష్టావధాన మొనరించుట, 4. ఆశురచన. పైవిషయములలోఁ గూడ నుభయభాషలలో సంపూర్ణశతావధానము కొనర్చినవాఁడు శివరామశాస్త్రి. అసంపూర్ణ శతావధానమును ఒకభాషలో మాత్రము చేసినవారు కొప్పరపువారు ఇంకను నిందు వెలిఁబుచ్చఁదగని పనేక

రహస్యములు కలవు అవి యటులుండుగాక. వ్యాస్తాత్కుర్యాదులు గల యష్టావధానమును జేసినవాఁడు మొదటియతఁడు. మసిపూసి నేరేడుకాయను జేసినవారు రెండవవారు. ఇఁక మనకు మిగిలినదొక యాశుధార. అందులో వారి యిచ్చవచ్చినట్లు చెప్పనిత్తురేని అతనినే కాక యెవ్వరి నేనిఁ గొప్పరపువా రతిక్రమింతురని తమకుంబోలె మాకును నమ్మకము కలదు; కాని ఆయాశుధారాకవిత్వమునఁ గూర్చి మాకిన్ని సంశయములు కలవు. అష్టాదశవర్ణనలను జేసి యుంచుకొని, వానిని సమయోచితములుగాఁ గల్పికొని తాత్కాలికముగా నేవో కొన్ని పద్యములుమాత్రము చెప్పఁగూడదా? అట్లు చేయకుండ భగవంతుఁడేని వారింపఁగలఁడా? ఇది యటులుండుఁ గాక. భిన్నభిన్నవస్తు వర్ణనములలో వీరికిట్టియాశుధార ప్రసరించునా? అందు వీ రాశుకవులని పేరుగల యెవరినేని నతిక్రమింపఁగలరా? అతిశయింపనిచో శ్రీవారు పైనిజెప్పిన కాపట్యమును నమ్ముదురా? ఇఁక నొకటి, అవ్యాజరచనయే యనుకొందము. అందు లక్షణముతప్పకుండునా? సందర్భముండునా? ఇదియునునుండుఁగాక. వీరు నిజముగానే సలక్షణముగానే గంటకయిదునూఱులు పద్యములను రచియింతురుగాక! అప్పుడేని శివరామశాస్త్రి నతిక్రమించినవారగుదురా? శివరామశాస్త్రికిఁగల ప్రజ్ఞలలో నేకదేశమందు మాత్రమే యతిశయించు వీరు శివరామశాస్త్రికి గురువులమగు మామీఁదఁ గాలుద్రవ్వి మీసములు గొఱిగించెదమని వ్రాసినవ్రాఁతకు దేవరహృదయము సంతసించి, యద్దానికై పరితాపమందు శివరామశాస్త్రి తనకంటె ననేక విషయములలోఁ గేవలము తెలియనివారును నేదో విషయమున నేకదేశమున నతిశయించువారునునగు కవిసోదరులను విద్యావివాదమునకుఁ బిల్చుటకు మిగులఁ జింతిల్లుచున్నందులకు మావిచారము పట్టఁజాలకున్నారము. ఇంకను నీయాశుకవనమునుగూర్చి విశేషించి వ్రాయవలసియున్నను, అది యన్యత్ర విస్తరించియుండుటచే నిందుపేక్షించి, శివరామశాస్త్రి కొప్పరపువారిపై కేగుటగూడఁ గొప్పరపువారికే గౌరవప్రదమనియు శివరామశాస్త్రికి లేశమును గౌరవావహము కాదనియు, నతఁడు మాప్రేరణచే రాకయున్నను దమవంటి సత్యసంధులు నిర్ణయించు విధానమునుబట్టి అనుకూల మానెత్తికే వచ్చుటచే నందులకు మేము విధిలేక సమ్మతించుచున్నారమనియు, మనవిచేసికొనుచున్నారము. ఎవరుగాని ఎవరితోనేనిఁగాని యుద్ధమునకో విద్యావివాదమునకో కడంగునప్పుడన్నివిషయములును నుభయులకును సమములుగా నుండవలయునేకాని ఏదో యేక దేశమమాత్రమే యున్నవారొక్కరును, వేఱొక్కరనేక విషయము లెఱింగినవారును నైనచో నాయెదిరింపుగాని, జయింపుగాని, హాస్యా

ప్పదమనియు విన్నవించుకొనుచున్నారము. చతురంగబలములుగల చేరితో శ్లోకపదాలివర్గము మాత్రమేయున్న మాతాదారు తనంతదానై యెదిరింప నెంచుచు "మీరు మీకున్న గజాశ్వాది సైన్యమును దీసికొనిరావలవనియుఁ బదాలివర్గమును మాత్రమే తీసికొని రం"డనియుఁ గబురంపినచో దమవంటివారయ్యాది విశ్వసింపరని మానమ్మకము;తరువాతఁ దమచిత్తము.

ఇఁకవైష్ణవులు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులపై డీకొనఁ దలంపరనుమాటకుత్తరము చిత్తగింతురుగాక. గద్వాలాదులలో విద్యావివాదము తటస్థించినదని శ్రీవారెత్తికొనియును మరల నీవిషయ మన్యథాగా వ్రాయుటచే గద్వాలలో జరిగిన యంశమును బరిశీలింపకయే వ్రాసిరనుకొనవలసివచ్చినది. గద్వాలలో నేమి, ఆత్మకూరిలో నేమి, మమ్మెదిరించినవారు శ్రీవైష్ణవులే, వారిప్పుడు సజీవులైయున్నవారు. ఆవివాదమునకు వైష్ణవత్వస్మార్తత్వములే ముఖ్యహేతువులు. వలసినచో నా సంస్థానాధిపతుల పేరఁ దాము వ్రాయించినచో వారు యథార్థమును దెలుపకపోరు. ఒక భేదముమాత్రము లేకపోలేదు. మేము నియోగులము కాక అంతోయింతో ఆంధ్రకవనముగూడఁ జెప్పుచుండుటచేతను, ఈ గుంటూరి మండలములో విశేషించి నియోగి మహాజనులుండుటచేతను, గొప్పరపువాకినీమలో నియోగిశిఖామణులగుటచేతను, వారితో సహపనము విద్యావిషయమున మేము సభ్యులతోపాటుగను, అగ్రాసనాధిపతితో పాటుగను నంగీకరింపని హేతువుచేతను వారికిని మాకును వాదిప్రతివాదిభావము గల్గుటయుఁ దమవంటి ప్రాజ్ఞు లుభయులను సరిచేయ నెంచుటయు, హెచ్చించుటయు, గుంచించుటయుఁ దటస్థించినవి. కాని యే హేతువుచేతనో తారతమ్యవివేచనకై సభమాత్ర మీనీమనుగాలేదు. అక్కడనట్లుగాక మామాభేదములను సభాముఖమున నా సంస్థానప్రభువులు తేల్చి సమ్మానింపఁదగురీతిని సమ్మానించిపంపిరి. అందులకుఁ గారణము మమ్మెదిర్చినవారు పండితులగుటచేతనని దేవరచిత్తమునకు రానివిషయము కాదు. కావ నింక విస్తరింపఁదలఁపక యింతటితో విరమించుచు నీక్రిందివిన్నపమును జిత్తగింపఁ బ్రార్థించుచున్నారము.

మ. రా. రా. శ్రీ, శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహద్దరు జమీందారువారి దివ్యసముఖమునకు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వినయపూర్వకముగా వ్రాసికొను విజ్ఞాపనము.

ఆర్యవరా!

తమంతటఁ దామే యేవో పరిపత్తిఁ గల్గించుకొని “వివాహమహోత్సవాశీర్వచన పద్యరత్నావళి యందలి పీఠిక” యని యచ్చొత్తించి ప్రకటించిన పత్రికలో మాకును గొప్పరపు సోదరులకుఁ గల తారతమ్యమును నిర్ణయింపఁబూ

నటచే మేము మిగుల ధన్యులము. మాకును సోదరకవులకును విద్యావివాద మే సభలోఁ గల్గినదో యెందులకుఁ గల్గినదో ఆవివాదమునకుఁ గారకులెవ్వరో ఆయా యంశములను దామాసభలోనే దయచేసియుంటచేఁ బూర్తిగా నెఱుంగుదురు. 'యథార్థవాది' 'సత్యవాది' నామముల నవసరమునుబట్టి ధరించిన సోదరులుఁ గూడ నాసభలోనివారేయైనను వారువ్రాసిన వ్రాఁతలయందలి విషయముల కేవిధమ యిన ప్రత్యుత్తరము నొసంగఁజాలక "నిజమెట్లు బయటికివచ్చునురా! భగవంతుఁడా!"యని నిత్యమును బరితపించుచు, మాకుఁగల యావచ్ఛాస్త్రమును వదలుకొని, జీవనోపాధియగు నుపాధ్యాయకదవి, యాస్థాన విద్వత్తయనువానిని లక్షింపక సుమారు రెండుమాసములనుండి యీగుంటూరునఁ బడియున్న మాకు దేవరవారి పత్రిక యెంతో సాయమొనర్చుచున్నది! * ఇట్టి తారతమ్యమునకు నిజముగా దమవంటి విద్వత్ప్రభువులే తగినవారు. మావ్రాఁయు వంశము స్తుతి మాత్రము కాదనుటకు నీక్రిందిపద్యము నుదాహరించు కొనుచున్నారము.

"సీ. అష్టావధానము నాచరించితి నేను సంస్కృతమ్మును గొంతఁ జదివియుంటి
నాటకమ్ములు వచనములు ప్రబంధముల్ వదలలు మున్నుగా వివిధకావ్య

---

* ఆర్యులారా! గుంటూరుపురమునం దిదివఱకు రమారమి రెండుమాసములనుండి కింకవీంద్ర ఘటాపంచాననాది బిరుదాంకితులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకును, మ॥ రా॥ శ్రీ కుండిన కవి హంసేత్యాది బిరుదాంకితులగు కొప్పరపు సోదరకవులకును, జరుగుచున్న కలహము సర్వజనవిదితము. కాని, గుంటూరుపురవాసులు విద్వత్కవిసభ నొకటేర్పరచి దానియందున శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను, శ్రీకొప్పరపువారిని రావించి విద్వజ్జన సమ్మతముగ వారివారి సామర్థ్యమును బరిశీలించి గౌరవించకపోవుటచే నాకవుల కలహము నానాఁటికిఁ నభివృద్ధిగాంచుచున్నది. దీనితోపాటు హిత, సత్య, యథార్థ, వాదులసంఖ్యయు హెచ్చుచున్నది. మఱియు నిప్పుడిప్పు డసంబద్ధ ప్రసంగములుగూడఁ బెరుఁగుచున్నవి. ఈపైవిషయము లాంధ్రపత్రికా చదువరుల కెల్లరకు విశదమైయుండవచ్చును. ఈకవుల కలహమును మాన్పువారొకరును గన్పడరైరి. గాని, బొంబాయియందుఁ బ్రచురింపఁబడు నాంధ్రపత్రికా మూలమున బ్ర॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులు శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహద్దర్ జమీందారుగారిని "కవిపండితసభ నొకదానినిగావించి, యాసభకు మమ్మును, కొప్పరపు సోదరకవులను రావించి, మామా విద్యాసామర్థ్యముల విద్వత్కవి సమ్మతముగఁ బరీక్షించుటకుఁ దగినవా"రని 1-11-1911

విరచనఁజేసితి నిరుపమానం బగు కవితారసాస్వాదకలనఁగంటి
గ్రంథమ్ములను జెక్కఁగాంచితిఁబండితకవులతోఁబలుమఱుఁగలియుచుంటి”

పైపద్యమువలనఁ దాము మాయుభయుల తారతమ్యమును సభాముఖమున నిర్ణయింపఁ బూర్ణముగా నధికారము గలవారని మానమ్మకము. మేము వైదికుల మయినను దాము నియోగులైనను బక్షపాతముండదు సూచనలు తమపత్రికలోని యంశములు చెప్పుచున్నను మేము తమసన్నిధి నీయంశమును సభాముఖమునఁ దేల్చుకొనఁ బ్రయత్నించుచున్నారము కాని యీగీతము కొంత సందియము నాపాదించుచున్నది.

గీ. “కాని యీగతి వాదముల్ గానసైతి
విబుధవరులార! నాదొక్క విన్నపంబు
ఇచ్చ దీరంగఁ బోరుల గ్రచ్చుకొనుఁడు
దాని ఫల మెద్దియో దయఁబూని చెపుఁడు”

ఈరీతివివాదములు తాము కాంచలే దనుట యొప్పిదమేగాని ‘పగులఁ గొట్టించి యుద్భటవివాదపాండిత్యోద్ధ గాడడిండిమభట్టు కంచుఢక్క’ ఇత్యాదులు పూర్వపండితులకును నిట్టివాదములు కలవని ఘోషించుచున్నవి. ఒకవేళఁ దాము ‘ఈరీతి వాదము’లనఁగా, ఇట్టి యసమానకక్ష్యలని వ్యాఖ్యానము చేసినచో

తారీఖున కోరిరి. ఇది సమంజసమని ముమ్మాటికిఁ జెప్పితీరవలయును. శ్రీరాజా గారును విద్వత్కవికుంజరులగు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల విజ్ఞాపన నాలకించి యొక పండితసభ గావించి శ్రీకవిద్వయయుగళమును రావించి, వారిచే వీరిచే శతావధానాదుల జరిపించి, విద్వత్తల్లజాభిప్రాయానుసారముగ నెవరు జయ మొందుదురో ఆజయము నాంధ్రపత్రికలద్వారా తెలియఁబఱచినయెడల నీక వుల కలహవిషయమై యనృతప్రసక్తులై కవులకంటె రెండుపాళ్ళెక్కువగాఁ బ్రయాసపడుచున్న యీహిత, సత్య, యథార్థ వాదుల కొకింత విశ్రాంతినిచ్చిన వారగుదురు. శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల మనవి నాలకించి యటులఁజేయుట వలన వారికి నుతిపాత్రులగుదురు; మఱియు లోకమున కంతకును నిజము దెల్పిన వారగుదురు. కావున శ్రీరాజాగారు త్వరితముగా నొక విద్వద్కవిసభ గావించి వారివారి సామర్థ్యములను లోకమునకుఁ దెలియబఱచి సంస్తవనీయులు కాఁగలరని కోరుచున్నాను. (చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రి, సికందరాబాదు.)
(1911 సం॥ 11 నవంబరు ఆంధ్రప్రకాశికనుండి.)

మీ మొసఁగు నుత్తరములేదని విన్నవించుకొనుచున్నారము. ఈవిద్యావివాదము వలన ఫలమేమని సెలవిచ్చియున్నారు. పూర్ణమైన ఫలముకలదు. ఎట్లందురా, కవిత్వమన నెట్టిది? ఆశుకవనమన నెట్టిది? ప్రబంధకవనమన నెట్టిది? కవికిఁ గావలసిన సామగ్రియెట్టిది? సామగ్రి లేక కవిత్వము చెప్పఁబూనుట యెట్టిది? అతనిని గవి యనవలయునా? వేఱు పేరఁ బిలువవలయునా? అందులకుఁ బూర్వ లాక్షణికు లెట్టిపరిష్కారములను జేసియున్నారు? ఎవరెవరి నెదిరించుట యుక్తము? ఎవరివాగ్ధాటి శుద్ధము? ఎవరిది కాదు? ఎవరిని బండితులొప్పు దురు? ఎవరి నొప్పరు? న్యాయమేది? అన్యాయమేది? అను సంశయములు వీనివలనఁ దేలును. దానిపై నిఁక నెప్పుడును నిట్టి కాలుద్రవ్వుటలును, ఇట్టి యనవసరపు టాసనచర్చలును సలుపకుందురు. ఇట్టి ఫలమున్నది గాన నివి యెందులకని విద్వత్ప్రభువులు నిరసించుట కవులదురదృష్ట మనుకోవలసి వచ్చు చున్నది. కేవల ముపనిషత్తులనుబట్టి తామే వివాదములకును జోక్యమును గలిగింపఁదలఁపనిచో ననవసరముగా నీయంశము నెత్తికొని, మాలోమే మెట్లో సరిపెట్టుకొని మిన్నక యెవరియూరికి వారు పోఁదలఁచుచు నేవో కొన్ని గంటిభాగవతములాపల్లెను ఆపల్లెను జరుపుకొనుచు వారిచ్చిన ద్రవ్యమును సంపాదించుకొనుచున్న మమ్ము నిందుఁ జేర్చి తారతమ్యనిర్ణయమునకుఁ గడంగుటయే యుక్తము కాదు. కలుగఁజేసికొనుట కొప్పితిరేని యనుగ్రహించి సభాముఖమున మా తారతమ్యములను బండితసమక్షమునఁ దేల్చి యీకాలమునకు విక్రమార్కులో భోజులో యనుసద్యశమును వహింపఁ బ్రార్థితులు. ఇది వైదికనియోగికద్వేషమూలకముగాఁ గల్గినట్లు తాము తమ పత్రికలో సూచించియున్నారు. అది సత్యమైయెనను (మేము నియోగులయెడలద్వేషభావము లేనివార మనునంశము మాపల్లెటూళ్లపట్టుదలలు దేవరవారి మంజువాణీపత్రికయే ప్రకటించియున్నది గాన నంచావిషయము తేలును. కనుకనిందు మేమని చర్చింపక వదలుకొంటిమి, ఎట్లో దేవరమ మ్మనుగ్రహించి మామా తారతమ్యములను సభాముఖమునఁ దేల్పఁ బ్రార్థించుచు నిందలి తప్పులను మన్నింపవేఁడుకొనుచున్నారము.

గుంటూరు
18-10-1911

ఇట్లు తమవిధేయులు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు.

చ. అతని నుతింపఁగా వలదె యక్కట! శాఖకు నిట్టు లెందటో
వితగఁ బ్రయుక్తముల్ సలుపువేళ యథార్థము పత్రికన్ సమం

చితగతి వ్రాసి యిందఱకు సిగ్గు ఘటిల్లఁగఁ జేసి సర్వస
మ్మతమగు త్రోవఁ ద్రొక్కి బుధమాన్యత గన్న సుదర్శనీశ్వరున్.

ఉ. సాహస మెంత చేసెనో!యసాధ్యుఁ డతండు,స్వశాఖవారు ని
ర్వాహకులై మహామహులు బ్రిమ్మని దిమ్మగ దిమ్మ బ్రమ్మగా
దోహద మాచరించునెడ "ద్రోహము కూడదు త" ప్పటంచు సం
దేహము వీడి వ్రాసెఁ దన తెంపు బుధుల్ వినుతింపుచుండఁగన్.

ఉ. పక్షముఁ బూని వ్రాయు తమ బంధుల వ్రాఁతల నెల్లఁ బూర్తిగా
శిక్షయొనర్పఁజాలెడి విశేషములం బ్రకటించి పత్రికా
ధ్యక్షత సార్థకంబుగ యథార్థముఁ బట్టి చరించినట్టి యీ
యక్షయసూనృతాత్మునకు నంజలిసేసిన నబ్బుఁ బుణ్యముల్.

ఉ. సత్యము వ్రాయఁ డొక్కరుఁడు శాఖకు లోఁగుటఁజేసి,పత్రికల్
దౌత్యము సేయఁగాఁ దొడఁగె దారిని దప్పి,యిదేమి ! యెంత దౌ
ర్గత్యము దాపరించెఁ గలి కాలమహత్త్వముఁబట్టి యంచొగిన్
నిత్యము చింత సేయునెడ నీతికి నీతఁడు నిల్చె నొక్కఁడున్.

క. కల రెందఱేని లోలో, పల "నిది యన్యాయ" మనుచుఁ బలుకు నియోగుల్
ఫలమేమి!పయికి రారొగిఁ, జెలఁగి పయికివచ్చె నొక్క శివశంకరుఁడే.

సీ. "కస్తూరి" యనుసమాఖ్యవహించినట్టి యీతనియింటికిఁ బ్రశస్తి తనరుఁగా
"శివశంక" రాభిఖ్యచే నెసంగెడియీతఁ డనుపమప్రఖ్యాతి నందుఁ గాత
తనపేరు సార్థకత్వము దాల్ప నితనిపత్రిక "సుదర్శని" పేరు దెచ్చుఁగాక
త్రికరణశుద్ధిగా దేవుఁడుండుట యెఱింగిన యీతనిమనంబు మనెడుఁగాక

గీ. ఇతనివ్రాఁత యాచంద్రార్క మెల్లబుధుల
మెచ్చునకుఁ బాత్రమై పొరపొచ్చెములను
బెట్టి వ్రాయు వ్రాఁతల చెంపపెట్టుగా ను
దాహరించెద మంబ ! ప్రత్యక్షరంబు. 220

(సుదర్శనీ పత్రికనుండి)

తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు.

అహా ! కష్టించి గురుకులవాసమొనర్చి పాణినీయవ్యాకృతిపవిత్రమయిన యున్నతవిద్య నభ్యసించి యుభయభాషానిరాఘాటసాహిత్యముతో

పాటు బహువిధ విచిత్రావధానసహితానవద్యహృద్యపద్యశ్శతఘంటకవనరచనా ధురంధరులై యనేక సలక్షణ ప్రబంధనాటకాది సద్గ్రంథనిర్మాతృశిరోమణు లయి వివిధవిద్వత్సభారంగాఖంగవిజయసుభంగభావుకులయి యాంధ్రదేశంబున నేకవీరులై విరాజిల్లుచున్న శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును గొందఱిచే గర్వోపసంహారనీతిబోధలు ! వేదాంతోపదేశములు!! ఔరా!! ఏమి కాలకర్మము!

దైవమిచ్చినమాత్రపుజ్ఞానముతోఁ గొప్పవరపువారు శతావధానులమని బయలుదేరి వారిత్రోవను వారుపోవుచుండఁగా మధ్యఁ గొందఱు గలహాశనులు వారిని, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నొక్కచోఁజేర్చి యందు "పక్షపాత గౌరవ సూచనమునకో" యనునట్లు వారి సన్నిధిని వీరి కాసనమిచ్చుటయు 'న్యాయమును బట్టి విద్యావిషయమున మాత్రము మాతో సమానముగా వారి కాసనము (సీటు) నీయఁగూడ' దని తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లన్నందుపయిని వారును వీరును గలసి యా తిరుపతి వేంకటేశ్వరులను నానావిధముల ధర్షించుచుండుటయు, దానికిఁ దాళములువేయుచుఁ గొందఱు ప్రముఖుల మనిపించుకొనువారే తమ విద్యాతారతమ్యావివేకిత్వము నొకమూలఁ ద్రోసి కేవల గతానుగతిక సేవ్యము లయిన పక్షపాతాదులనే పురస్కరించుకొని "తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు సభారంగమున వారి నట్లు తృణీకరింపరా" దనియు 'నెవరి యంతటివారు వారనియు' నిత్యాది నీతివాక్యములు వ్రాయుచుండుటయు నందున కాకవికుంజరు 'లట్టి సభలు చెప్పుట యన్యాయమో' యని వారికి వారికి నతిగిపంగి సలాములు చేయుచు చిన్నపము లంపుకొనుచుండుటయుఁ జూడ నీప్రాంతముల సత్పాండిత్యప్రాభవమునకు దిక్కులేకుండఁ బోయినదనుట కావం తయు సందేహము లేదు.

ఏపత్రికలోఁ జూచినను యథార్థవాదులే! న్యాయవాదులే! గర్వము కూడదనువారే! స్వాతిశయము వలదనువారే! నీతులన్యాయిగఁ గురిసిపోవుచున్నవి గదా! అబ్బ! ఈనీతు లెవ్వరికి రావు? ఇవి యొకరి కుపదేశించుపట్టుల లోక సామాన్యములే యయిపోయినవి! అయినను ఇంతటి మహాపరాధము వీరేమి చేసిరి చెప్పుమా! కొప్పవరపువారు విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమాన గౌరవమును బొందుట కర్హులు గారనుటయా? మేలు!

ఇదిరయు తప్పుగా విద్యాస్వాతంత్ర్యాభిలాషు లెవ్వరును ఎంచఁ జాలరు. ఏమనఁగా? మల్లురెల్లు చరమల్లుల బలాధిక్యమున కంగీకరించరా

యిట్లే విద్యాధికులుగూడ వివాదవిషయము వచ్చినప్పుడు మాత్రము పరుల విద్యావ్యర్థప్రజ్ఞలనే యంగీకరింపరు. అట్టియెడ సామాన్యప్రజ్ఞ నంగీకరింతురా? మధ్యస్థులగువారే వారివారి తారతమ్యములను గనిపెట్టి యర్హగౌరవము లీయ వలసియుండెను. అట్లుజరుగనప్పుడు వారే కలుగఁ జేసికొని తమ తారతమ్యము లను దెల్పుకొనవలెను. అట్లు గాక, వారు నూరకొని వీరునూరకున్నచో నిఁక సద్విద్యాపరిశ్రమయొక్క తారతమ్యము లెట్లు గమనింపఁబడును?

ఈసాత్త్వికనీతు లుపదేశించు సాధువులు, ఇట్టి సంగతులలో నాత్మదృష్టాంతముల నిచ్చికొన్నచో లెస్సగఁ దెలియఁగలదు.

కష్టపడి గురుకులవాసము చేసి, యనన్యమైన బ్రహ్మచర్యము నాచరించి యఫ్. యే. బి. యే. పరీక్షలనిచ్చి యనేకములయిన 'లా'గ్రంథములు చదివి యర్థాధాటితో ధర్మశాస్త్రచర్చానిబద్ధమయిన న్యాయవాదము చేయు నొకప్లీడరుగారు, పొట్టచించినను ఇంగ్లీషుముక్క లేక తెలుగైనను బూర్తిగా నెఱుఁగక 'లా' యన నేమియో తెలియక కాలకర్మవశమునఁ బట్టువడిన శుష్కపాండిత్యమునుబట్టి గంటకు వందలకొలఁది యర్థములేని బండయుక్తులను బ్రయోగించి వాదించు నొక చెట్టుక్రింది వకీలు తనతో కోర్టులో సమముగా గౌరవింపఁబడునప్పు డాతనిఁ జూచి యెట్లుసహించగలరో యూహింతురుగాక.

ఎంతో చాతుర్యముగ, యుక్తియుక్తముగ, రసపోషణముగ, సలక్షణముగ, ధ్వంద్వార్థముగ, సర్వవేగముతో, గద్యోపసంహారాదివ్యాసములు వ్రాయునొక పత్రికావిలేఖకుఁడుగారు, ఇవియేమియు చేతగాక ఊరక యేవో పాడిమాటలను అనేకాపభ్రంశములతో గంటకు దస్తాలకొలఁది బరుకఁ గలఁడను నంతమాత్రమున నొకపిండిచ్చి తనతో సమునిజేసి కూరుచుండఁ బెట్టినప్పు డెట్లు కొటకొటలాడునో యోజింతురుగాక.

ఒక భాగ్యశాలిగారు, వివాహాదులయందుఁగాని యుత్సవయాత్రగాని సామాన్యజనుల పంక్తియందుఁ దాము గూరుచుండక రాజబంధుపంక్తియని "కేటాయింపు" గా వేరొక్క పంక్తి తీర్పించుకొని తమతో సమానులయిన రాజబంధువులతోడనే కూరుచున్నప్పుడు సామాన్యజనుల సాపంక్తిలోఁ గూరుచుండఁ బెట్టిన నెంతయాగ్రహము వచ్చునో పరికింతురుగాక.

ఇట్లే ప్రతివారును ఆత్మదృష్టాంతముల నిచ్చుకొందురేని సుశిక్షితవిద్యా ములధారేయములయిన తిరుపతివేంకటేశ్వరులకు శుష్కపాండిత్యముచేఁ గేవలమును

పామరజనమాత్రరంజకంబయిన యాశుకవిత్వకవచం బొందు నొడిగికొనివచ్చిన యొకరు తమతో సమగౌరవమునొందునప్పుడు వారి తల యెంతకంటగించుకొనునో తెలియఁగలదు.

అనేకులు తమకుఁ దెలిసినది స్వల్పమయినను తమకన్న ననేకగుణముల మిన్నలయినవారినే గడ్డిపరకలవలెఁ దిరస్కరించుచుందురు. అట్టిసంగతిలో సంపూర్ణవిద్యాబలదర్పితులయి రెండువైపులను వాఁడిగల్గి చికిలిచేసిన కత్తులనఁ జెల్లు తిరుపతివేంకటేశ్వరులు తమకన్న ననేకగుణములఁ జిన్నలయిన కొప్పరపువారిని విద్యాసభారంగమునఁ దమతో సమానగౌరవమునఁ జూడఁదగదనుట తప్పయిదా? వారు కష్టించి చేసిన విద్యాపరిశ్రమయంతమాత్రపు టధికారమును వకైన నోఁచుకొనలేదా?

ఎవ్వరినేని తిరస్కరించఁగూడదనుట సామాన్యధర్మమే. కాని యొక్కొక్కప్పుడు విశేషధర్మము చొ॥ నట్లు తటస్థించక మానునా?

ఉద్యోగస్థులను జూడుఁడు. ఎవరికైనను ఉన్నతోద్యోగమిచ్చినప్పుడు అంతకంటె నెక్కువ (క్వాలిఫికేషన్సు) గుణములుగలవారు "ఆయుద్యోగమాతని కీయఁగూడదనియు నతనికన్నఁ దనకెక్కువ గుణములున్నవిగనుక, ఆగౌరవము తనకే యిప్పించఁవలె"ననియుఁ దగవులాడుదురు. అప్పు డీయుపనిషన్మత మవలంబింతురా? వేదాంత మవలంబించుటయే ప్రధానమగునెడల సభలును విద్వత్ప్రకటనలును గౌరవములును ఆశించక తపమాచరించుకొనుచుఁ గూరుచుండుట లెస్స అవి కావలసివచ్చినప్పుడు తారతమ్యగౌరవములును వెంబడినే కావలసియుండెను. ఇప్పటి జమీందారులు కొందఱు విద్వత్సంభావనలిచ్చుపట్టుల నీయుపనిషన్మత మవలంబించి సమముగా సంభావన లిప్పించరాదా? ఒక్కరికి రు 1116లు, మఱియొకరికి వట్టి రు 116 లు నీయనేల? కావునఁ దారతమ్యము గమనించితీరవలెను. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు సత్యము పల్కిరి. "మాకున్నన్ని ప్రజ్ఞలు వారికిలేవు గనుక వారిప్పట్టున మాతో సమముగాఁ బండితాసనమును స్వీకరింపఁదగ" దనిరి. ఆ సంగతి సత్యమొ కాదో విజ్ఞులు తాము ప్రత్యేకముగ సభఁజేయించి నిర్ధారణము చేయలేకపోయినారా? అట్టి తారతమ్యవిచారణసభ కెవ్వరురారో, వచ్చి యెవ్వరు డీల్పడుదురో, వారి నప్పుడే నిరసింపవచ్చునుగా! పత్రికలలో నిసడించి వ్రాయవచ్చునుగా!

గుంటూరుపురవాసు లెవ్వరిదౌర్బల్యమునకు రహస్యముగా వెలిచియో యీసభఁ జేయింపరైరి. అట్లు జరిగినచో, ఇంతమందికి వ్రాతలశ్రమ లేకుండ నప్పుడే తేలిపోవును. అట్టిభాగ్య మెప్పటికైనఁ గలుగునా? అదిగాక మన వారు కొందఱు చెప్పినట్లు గౌరవాభిమాననిర్వహణమే యక్కఱలేనియెడలఁ గొప్పరపుశర్మగారు సభవారందఱతో పాటు నేపక్కనో కూరుచుండక ప్రస్తుతావధానులతో పాటు సమానముగఁ గూరుచుండ నుంకించిన దెందుకొఱకు? స్వగౌరవప్రకటన కొఱకు. తరువాత తిరుపతి వెంకటేశ్వరులట్లు వారిని గూరుచుండరాదనుట యెందుకొఱకు? తమ నిరుపమానవిద్వత్కవిపట్టగౌరవము నిల్పుకొనుటకొఱకు. తరువాత వీరిని వారు "మీసములు దీయించెద"మని రణోన్ముఖులగుట యెందుకొఱకు? స్వగౌరవము నిల్పుకొనుట కొఱకు. కొండఱప్పుడు కొప్పరపుశర్మగారిని ముందు గూరుచుండఁ బెట్టుటయును, ఇప్పటికిని ముందునకు దేఁజూచుచుండుటయు నెందుకొఱకు? స్వజాతి గౌరవముకొఱకు- వేయునేల? యుక్తిప్రయుక్తులను బ్రయోగించుచు నిట్లు గంభీరవ్యాసములు వ్రాయుచుండుట యెందుకొఱకు? ఒకరికన్న నొకరు మిన్నలన్న గౌరవము కొరకే- కావున నట్టి గౌరవము కుంఠితమగుచున్నప్పుడు మన శాంతిమంత్రములు పాఱవు

కొప్పరపువారు స్వశాఖవారని గౌరవము మనకున్నప్పుడు మన యిండ్లకు వచ్చినప్పు డెగువపీఁటలును దిగువపీఁటలును వేయుదుముగాక. సంబంధబాంధవ్యములు నెఱపుకొందుముగాక. అంతియకాని యీ మమకారమును బురస్కరించుకొని విద్వత్ప్రకాండుల నీసడించవచ్చునా?

ఇంతవఱకు వ్రాసినంతలోఁ గొప్పరపువారి నెంతయు గణించుట లేనట్టుల కనఁబడుచున్నయది- కాని, సత్యముగా మాయభిప్రాయమది కాదు. విద్వత్ప్రకాండులగు తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల ద్వారమున వీరినిటు తగ్గించవలసి వచ్చినదిగాని, లేనిచో దేనియందలి యసాధ్యతచే యతి కుదిరినఁ బ్రాస కుదురకయుఁ బ్రాసకుదిరిన గణము కుదురకయు, తొంబదితొమ్మిది నిఘంటువులు ముందువేసికొని పెద్దపెద్ద కవులమనిపించుకొనువారే యొక్కపద్యము వ్రాయునప్పటికి మూడుముంతలనీళ్లు దాగి, గ్రుడ్లు మిణుకరించుచుందురో యట్టి పద్యకవిత్వము గంగాప్రవాహమట్లు అశ్రమముగా, వానధారను వర్షించునట్టి శ్రీకొప్పరపుకవిసోదరులు దేవతాసమానులనుట కావంతయు సందేహము లేదు. మనకందఱకును వారు పూజ్యాతిపూజ్యులే కాని, తిరుపతి వెంకటేశ్వ

కులకొక్క యడుగు వెనుకనే యుండక తప్పదు. ఏమనఁగా! వీరికున్న యాంధ్రభాషకవిత వారికిని అర్వాచీనతోఁ గలిగియుండుటగాక విశేషించి విద్వత్ప్రజ్ఞ లెక్కువైయున్నందున వారికి వీరిలక్ష్యములేదు. అదిగాక సత్కావ్యరచనము చేసినప్పుడే కవియనఁదగినది. కొప్పవరపువారొక్క గ్రంథము నైనఁ బ్రకటింపలేదు. తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు పంచమవేదమును దృశ్యప్రబంధమొనరించి యాంధ్రదేశమునకు మహోపకార మొనర్చిరి. మరియు నెన్నొ సత్ప్రబంధములను రచించిరి. వారొకవేళ నొక్కొక్క శాస్త్రమునఁ బరమావధి ప్రజ్ఞలుగల మహాపండితకుంజరముల కొక్కింతజంకిన జంకుదురేమోకాని తక్కిన వారికి దుర్నిరీక్ష్యులు. మనము నాలుగు ముక్కలు వ్రాయఁగల్గుదుముగదా యని యేమేమో వ్రాసినంతమాత్రమున వారితేజము కొఱఁత పడునదికాదు. ఎంతవ్రాసినను ఇంతే. పరమార్థమొక్కటి వినుండు.

చ. పనిగొని పంతగించి ఘనవాతపరంపర లొక్క పెట్టు మే
దిని వడివీవఁ దైలమయదీపిక లాఱిన నాఱుఁగాక! శో
భనఘనకాంతివిస్ఫురదభంగథగద్ధగధాళధళ్యస
న్మణిమయనిత్యనిర్వికృతిమంగళదీపిక లాఱిపోవునే.

మరా:— పత్రికాధిపతులందఱును దయయుంచి యీవ్యాసమును దమతమ పత్రికలలోఁ బ్రకటింపఁ గోరుచున్నారము. ప॥ అ॥

(1912 సం॥ ఆక్టోబరు 1 వ తేదీ సుదర్శిని పత్రికనుండి.)

కవుల కయ్యములు.

మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి గారికి విన్నపములు:—

మిత్రమా! లోకమందఱకును ఎవ్వరును హితులుగారు కొందరికిష్టులును గొందఱికనిష్టులు నగుట విధాయకము. లోకానందసంధాయకుఁడైన కళానాథుఁడే కొందఱిచే బుష్పించెట్టఁబడుచున్నాఁడు. చూడలేదే! ఇది విహితంబ కాని, మనమందఱమును భాషాసేవ సేయుచున్నవారము. సరస్వతీకటాక్షవీక్షణములకై సర్వదా ప్రతీక్షించుచున్నారము. కావున సారస్వతద్రోహచింత మనకు స్వప్నమందును లేకుండునుగాక! దంపవచ్చిన వాఁడయ్యును నిక్కమగు విద్వాంసుఁడయ్యేనేని యాతఁడు విద్వాంసుఁడు గాఁడనియనకుందుముగాక! విద్వాంసులపాదరజస్సును శిరముల ధరింతుముగాక! ఎందుపలన? "విద్యానేవ విజానాతి విద్వజ్జన పరిశ్రమం, నహి వంధ్యా

విజానాతి గుర్వీం ప్రసవవేదనాం" అనునట్లు పండితుని పరిశ్రమయు తల్లుల కుఁగాక యితరుల కెట్లు తెలియును? దుర్భరమైన ప్రసవవేదనము, వంధ్య(పిల్లలు కలుగని యామె) కెట్లు తెలియును? తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు వారికిని జరుగుచుండెడు ఘర్షణములో నందఱును గొలఁదియో గొప్పయో వ్రాసియున్నాము. ఈనడుమ తాము మనోరంజనిలో, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు న్యూనత్వసూచకముగా, కొప్పరపువారినిఁ గూర్చి విశేషించి కొనియాడుటయు నందుపైని మీపురమందలి కార్చెర్ల శ్రీనివాసరావుగారు గాని లేక మీరు వ్రాయించినట్లు మఱియెవ్వరో బ్రహ్మరక్షస్సు కాని పెద్దకథ నొండు ప్రకటించుటయు నందఱు నెఱిఁగినదేకదా! మీరేమో యంతఃకలహములను పెంచుచున్నారని వారు వ్రాసినందున కాక్షేపించుచు నట్టి కలహబీజములు వారి వ్యాసములోనే పూర్తిగా నున్నవిగాని మీవ్యాసములో లేవని మీరు వ్రాసియున్నారు కాని, కలహబీజములు మనవ్యాసములోను స్ఫురించుచున్నవి. కొప్పరపువారినిఁ బొగడినవారు కవిపండితచక్రవర్తులనియుఁ దిరుపతి వెంకటేశ్వరులను బొగడినవారు సామాన్యులనియు, మీరు స్పష్టముగా వాక్రుచ్చి యున్నారు. పామరపక్షమునఁ జూచితిమేని నడుమ నిది యొక కలహబీజము కాదా? అది యటుండుఁడు; మీరు వ్రాసినట్లు వారు కవిపండితచక్రవర్తులే, వీరు సామాన్యులే. ఇందుఁ దగవుపెట్టిన ప్రయోజనము లేదు. కాని, యింత మాత్రములో మీవాదమున కొక్క యణుమాత్రము నుపయోగము కన్పించుటలేదు. ఈ కవులతారతమ్యములను గూర్చి వ్రాసినవారొకరిద్దఱు సామాన్యులే కావున వారి వ్రాఁతలు విశ్వాసపాత్రములు గావని మేము స్పష్టముగా జెప్పుచున్నాము. ఏమనఁగా, లోకములో ఘనులైనవారు తమయొద్దకు ఏరో యొకింత చదువుకొని పండిత సంపాదనమునకై ముందుగావచ్చి యాశ్రయించిన వారిని చేరదీసి తమమంచిగుణముచే నొండె లేక వారి విద్వత్తునుబట్టి యొండె వారిని గౌరవించి కొనియాడుట ధర్మమయి యున్నది. అందునను మహదాశ్చర్యకరమైన యాశుకవితాప్రవాహము వెల్లివిరియఁజేసిన కొప్పరపు వారినిఁ గూర్చి పెద్దపొగడుట యొకవింతలోనిది కాదు. కాని వారిచే వారట్లు పొగడఁబడిన మాత్రమున లోకములో నింక నందఱును గొలఁదివారయినారని మన మనుకొనరాదు. వారప్పుడాకవులను సమయానుకూలముగా గొప్పవారని పొగడియున్నారేకాని యాసందర్భమునఁ దిరుపతివేంకటేశ్వరులు

వారికంటె తక్కువవారని వారేమియు స్థిరపఱచినట్లు మన మెవ్వరమును వినియుండలేదు. ఆకవిపండితచక్రవర్తులు ఉభయులఁగూర్చియుఁ జర్చించి అంచు తారతమ్య నిర్ధారణము జేసియున్నచో వారాంధ్రదేశమునఁ బెద్దలై యున్నారుగనుక "ఆపరితోషాద్విదుషాం నసాధు మన్యే ప్రయోగవిజ్ఞానం" అను న్యాయమును బట్టి వారి సిద్ధాంతమును మనము శిరసావహించుటకు సందియము లేదు, ఇది యిటు జరిగినదా? ఏకదేశ ప్రశంసవలన ఫలమేమి? మఱియొకప్పుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు వెళ్లి వారి నిరాఘాటోభయభాషాకూలంకషపాండిత్య ప్రవాహమును వెల్లివిరియించినచో నప్పుడు వారిని ప్రశంసింతురు ఇది పెద్దల ధర్మము. కావున సామాన్యవిధిచే వారు చేసిన ప్రశంసలు తారతమ్యచర్చలకుఁ బనికిరావు. విశేషవిధిచే వారు ఉభయులనుగూర్చి చర్చించి తీర్పు చెప్పినచో నట్టితీర్పు అంగీకార్యమగును. ఏదీ? అట్టిభాగ్యము ఆంధ్రదేశమున లేదయ్యెను "సభ సభో" యని ప్రార్థకవు లంగలార్చిరి. వినువారు లేకపోయిరి! తూష్ణీంభావమును వహించిరి. కారణ మూహింపలేము.

కవులందఱును గోడకట్టెడువారితోఁ బోల్పఁబడుదురు. కొప్పరపువా రతిలాఘవముగా గోడ పెట్టఁగలరు. కాని, అది యిసుక పాముపు పెట్టి కట్టెడుగోడ, వారికి యుక్తమైన రాళ్లు దొరకవు. ఫుట్టకీటు తక్కువ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకుఁ దగిన సాధనసంపత్తి కలదు. వారియొద్ద శతఘ్నులనను బగులని గట్టిరాళ్లగని యున్నది. ఆగనియందుఁ గోరినరాళ్ళును రత్నములును సక్రత్న్నముగ దొరుకును. వారి కూర్పుగూడ నీరంధ్రమయినది. ఆగోడ ప్రళయమువఱకును శిథిలముగానిది. లాఘవమునందుఁగూడ వారసాధారణులు. పిల్లలవినోదార్థమై యిసుకతోఁ బిచ్చుకగూండ్లను గట్టువారిని మహాసౌధనిర్మాతలతోఁ బోల్పఁ జూతు,రిది యేమి పాపము! వారుగూడ మహాసౌధములు నిర్మించనిండు. అప్పుడు చూతము.

మనము భాషాభిమానులము గామా! సరస్వతి మనలను దన భక్తులనుగా ననుగ్రహింపవలదా? యెద్దియేని యనిష్టకారణమున నిట్లు సరస్వతీసంపూర్ణావతారపదులయినవారినెల్లఁ ద్రోసివేయుచుందుమేని, యిక సరస్వతి మనలను బరమవిరోధిగణములోని వారినిఁగాఁ జూడదా! తిరుపతివేంకటేశ్వరుల తక్కువ విషయములు మాకుఁదెలియవు. వారెట్టివారో కనులనైనఁ జూచి యుండలేదు. వారి గ్రంథరత్నములఁ బఠించిన పక్షపాతము మమ్ము దోషులను జేసినఁ జేయవచ్చును.

తాము మనోరంజనిలో నొకరుచెప్పిన కత్తెరపద్యమనుచు నొక పద్యమును, ఆకత్తెర మీఁదనే కొప్పరపువారు చెప్పినారనుచు మఱియొక పద్యమును బ్రకటించినది చూచినాము. నిజముగా కొప్పరపువారు చెప్పినదన్న పద్యమున కెంత విలువ యిచ్చినను ఈయవచ్చును. రెండవ పద్యముఁజూడ నిక్కముగా సిగ్గే వేయుచున్నది.

అప్పటికప్పుడాశుధారగా రచించిన పద్యమే యంత మనోహరముగానున్నప్పుడు స్థిరచిత్తులై యావాసహాయమున వీరేదిరచించినను నది యలౌకిక సామాన్యమయి యుండుననుటలో నతిశయోక్తిలేదు. కాని * అదియే నిజమయ్యేనేని తమ శక్తియంతయుఁ గన్పఱచఁదగిన శ్రీజార్జిచక్రవర్తి వర్ణన పద్యములు 'సరస్వతి'లోఁ గొప్పరపువారు వ్రాసినవి అంతనీరసముగా నున్నవేమి చెపుమా ! ఏది స్థిరపఱచుటకును జేయాడను. ఇంతకును గొప్పరపువారేవయినఁ

---

* పరా:— సుదర్శనీపత్రికాధిపతిచే మిక్కిలి మృదువుగా మందలింపఁబడుచున్న యీ మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి యనఁగా ! యగు పృథాశాఖాభిమాని, కొండొక యతిప్రాసములకూర్పు నెఱిఁగిన వాఁడును "శతావధాని" యను నొకవిగపు జందెపుఁబోఁచ తొడుగుకొనినవాఁడును నని యెఱుఁగునది. తన నాటకముపైఁ దాననుకొన్న తెఱఁగున నభిప్రాయమొసఁగనిది మొదలు మమ్మునితఁడు ద్వేషించుచుండును. నేటికిఁ గొప్పరపువారి వంకదొరకి యిందులో మాకేదియో విష్ణుచక్రము చేయఁదలఁచి శరపరంపరగాఁ గొన్ని వ్రాతలు "కొమ్ములు తిరిగిన యవధానపుంగవులజత" లోనగు ప్రగల్భపుఁ బ్రల్లదములతో నింపఁ జొచ్చెను. అవి యసత్యబహుళములగుటచే నార్యమత బోధిని యీ క్రిందితీరున దుమ్ముదూళి చేసెను.

(1) "మనోరంజనిలోని వ్రాఁతలను చూచితిమి అందసత్యములు చాల కానిపించుచున్నవి. మనోరంజనీ సంపాదకుఁడుగారు గంజామువారియింట మున్నగుతావుల కొప్పరకవులు అవధానము చెప్పుచున్న సమయమున పద్యములను తాము వ్రాసికొనినట్లుగా ప్రకటించిరి. గంజామువారింట జరిగిన సభలో వీరి ప్రక్కనే మేము కూర్చుంటిమి. వీరప్పుడు వ్రాసికొనలేదు. మఱియును అప్పుడు

గొన్ని ప్రబంధములు రచించువఱకును వారిని తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల ప్రచారముతోఁ గలిపి ముచ్చటింపవలదని పండితపక్షపాతులయిన మిమ్ము వేడుకొనుచున్నారము. ఈ వ్రాయుటవలనఁ గొప్పరపువారిని సామాన్యులనుగా గణించుచున్నామని కొందఱు భ్రమపడుచున్నారు. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతోఁ బోల్చుట యను నొక్కవెఱ్ఱి భ్రమను విడనాడితిరేని యనంతరము మీచిత్తము. వారి నెంత మెచ్చినను దనివిపొందనక్కఱలేదు. అట్లు కాదేని,

చ. పనిగొని పంతగించి ఘన వాత పరంపర లొక్కపెట్టు మే
దిని నడిపింపఁ దైలమయ దీపికలాఱిన నాఱుఁగాక శ్రో

వారు చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ఇప్పుడు ప్రకటింపఁబడిన పద్యములకును చాల భేదము కానిపించుచున్నది. కొన్ని క్రొత్తపద్యములుకూడ కానిపించుచున్నవి. ఉదాహరణము:— సభలో "తిమ్మనిబమ్మిగా" అని అన్నగారును "పందినినందిగా నందినిపందిగా" అని తమ్ముఁడును సీసపద్యము పెద్దపాదములు చెప్పగా మనోరంజనియందు గీతములో "బమ్మదిమ్మని దిమ్మబమ్మ గాఁగ" అని వ్రాసిరి. నందినిపందిని మొదలగునవి లేవు "చ కనుఁగవ శోణ కాంతులెసఁగన్" - అను పద్యము క్రొత్తదిగానున్నది." (1 కొత్తపల్లి సూర్యారావు. 2 నేత్రకంటి శేషగిరిరావు 3 మాచర్ల హనుమంతరావు 4 కోగంటి లక్ష్మీనరసింహాచార్యులు. 5 శ్రీసముద్రాల వెంకట అప్పలాచార్యులు)

(2) 'కొప్పరకవులను స్తుతించువారలలో నేను నొక్కఁడనైయున్నను, వారినిగురించి ప్రచురించిన వ్రాఁతలు చాలవఱకు సత్యేతరంబులుగా మనోరంజనిలోఁ గాన్పించుటచేత నిట్లు వ్రాయవలసివచ్చినది. ఆశుధార వారికి సహజముగా నున్నదని యంగీకరించియు, నందు ప్రచురించినప్రకారము మున్నట్లు నాకుఁ గాన్పించుటలేదు. వారాశువుగాఁ జెప్పిన పద్దెములకును నిందలిపద్యములకును చాల వ్యత్యాసమున్నది. "తిమ్మని, బ్రహ్మని" యని విశ్వామిత్రుని వర్ణించునప్పుడు సీసపద్యపాదముగా వర్ణించినారు. ఇందది గీతపద్యపాదమైపోయినది. ఇది విశ్వామిత్రుని సృష్టినిగూడ మీఱియున్నది. ఇదిగాక, వారాశువు నందలి పద్దెముల వ్రాయుటకుఁగూడ వీలులేనట్లు చెప్పఁబడియుండఁగా వీరు వ్రాసి యెట్లు జాగ్రత్తపెట్టిరో తెలియకున్నది వారట్లక్కడక్కడనే కొన్ని కొన్ని పద్దెములు వ్రాసినట్లిప్పటివఱకెవ్వరు నెఱుంగరు. ఇది కడు శోచనీయము. ఇందలిపద్దెములకును వారు చెప్పిన పద్దెములకును శైలీభేదముగూడఁ గాన్పించుచున్నది'

కిడాంబి వేంకట వేదాంతాచార్యులు

ఘనఘనకాంతి విస్ఫురద భంగభగద్ధగధాళధళ్యస
న్మణిమయ నిత్యనిర్విక్కృతి మంగళదీపములాఁటిపోవునే."

---

(3) 'మనోరంజని పత్రికయందు కొప్పరపుగవుల నుతించుచు గంజాము వారియింట నల్లఁబడిన పద్దెములని కొన్ని మచ్చుచూపఁబడినవి గంజామువారి యింట రచింపఁబడిన పద్దెములకును నిందలి పద్దెములకును జాలభేదముకలదు. శైలి భేదముమాత్రమేకాక యచ్చటచ్చటఁ జెప్పఁబడిన యూహల నేర్చి యొక్క పద్దెముగా వ్రాయుటయు నందుఁజెప్పఁబడని పద్దెములు నూతనముగా నిందుఁ జేర్చుటయు జరుగుటచే స్తోత్రముచేయుటయే ప్రధానముగాఁ జేసికొనిన యీలేఖకులు సత్యేతరములగు వ్రాతలు వ్రాసిరి.

Ch. L. Narasimhacharyulu,
Math Asst.
Mc. Laurin High School.

(4) "నేను మనోరంజనీపత్రికలోఁ గొప్పరపు సోదరకవుల కవిత్వముగాఁ బ్రచురింపఁబడిన పద్యములను జూచితిని. వారొనర్చిన సభలకన్నింటికి నేనుబోయియుంటిని. వారాయా సభలలోఁజెప్పిన వానికిని నేఁడిందుఁ బ్రకటింపఁబడినవానికిని నడుమ చాలభేదములున్నవి."

ఏలేశ్వరపు సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రి.

(5) "కాకినాడ కళాశాలలంజరిగిన కొప్పరపుకవుల కవితాగోష్ఠికిం జనితి. వారి యనర్గళధోరణి వింటి కాని యిటీవల ప్రకటింపఁబడిన మనోరంజనిలోఁ గొప్పరకవుల కవిత్వమని ప్రకటించిన పద్యములుమాత్రము వవికావు. ఆపద్యములు పేలవముగానున్నవి- ఇందు గొన్నికొన్నిపాదము లిటీవల కల్పింపఁబడియుండవచ్చును- ఏమన వారి ధోరణి వ్రాయుట కవకాశములేనిది-"

జయంతి భావనారాయణ-

(6) "మీరువ్రాసిన లేఖను చూచితిని, కాలేజిలో కొప్పరపుకవులు ఆశుధారగా కవిత్వమును జెప్పినపుడు కొంతసేపుంటిని- అప్పుడు ఎవరును పద్యములను వ్రాయలేదు. వ్రాయుటకుఁదగినంత సావకాశము వారు కవిత్వము చెప్పునపుడుండదు. జ్ఞాపకముంచుకొనుటకైనను ఏ యేకసంధాగ్రాహికిని వీలుపడదని నా తాత్పర్యము. మీరు పంపిన పద్దెములు వారేచెప్పిరని నేను వ్రాయలేను. ఇటీవల వారుచెప్పిన నెవరైన వ్రాసియుందురు. ఆసమయములో వారు

తే. గీ. వైదికులును నియోగులు వాదులాడు
నపు డుభయపక్షములకు నన్యోన్యలేఖ
లుపకరించెడి నవియు నటుండనిమ్ము
జనని! బ్రాహ్మణేతరుల వాక్సరణివినుము.

చెప్పినవి యెవరును వ్రాయలేదు. ఆభావముగల పద్దెములుగా గన్పడుచున్నవి."

పెండ్యాల వేంకటసుబ్రహ్మణ్యం.

(7) "కొప్పరపుకవులు గంజాంవారి యింటియొద్ద చెప్పిన పద్యములకును మనోరంజనిలో ప్రచురపరచిన పద్యములకును భేదమున్నట్లు తోచుచున్నది గంజాంవారి లోగిటియందు జదివినపద్యములను మాత్రమే నేనువినియుంటిని.';

తా॥ నారాయణమూర్తి.

వీనినిబట్టి సభలో గొప్పరకవులు చెప్పిన కవిత్వమునకును మనోరంజనిలోబ్రకటింపబడిన పద్దెములకును భేదమున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఈభేదమునకు గారణమేమి? సభలో నాశువుగా జెప్పిన పద్దెములు నిస్సారముగా నుండుటచే నింటికడ సావకాశముగా నున్నప్పుడు వానిని దిద్దివేసి మనోరంజనిలో బ్రచురించిరిగాన నీభేదమువచ్చినది, ఈదిద్దినవా రెవరగన? మనము కొప్పరకవులేదిద్దిరందము...... (31 జూలై 1912 ఆర్యమతబోధిని చూడండి)

మరా :— పిదప, మ. రా. రా॥ కార్చెర్ల శ్రీనివాసరావుగారుకూడ సత్యనివేదకులై తన వ్రాతకును తన పట్టిన పట్టునకును నొకింతబాధకులని తలచి యీయననుగూడ దూరుపాలు జట్టుచు గొంతవ్రాత వెళ్లబెట్టెను, కాని పూర్తిగా దనకుట్టు వెటబెట్టిన బోధనని ఖండింప నాధారము చిక్కనందున నిట్టూర్పులు పుచ్చి రోజుట తప్ప నితనికి గత్యంతరము లేక పోయెను, ఇతడు తనతోపాటు మఱికొందఱను గూడ వెట్టిశోకసకు దింపుట కడుశోచనీయము, పాపము! పాడి వెంకటస్వామిగారితనికి గురువులో శిష్యులో కాదగువారు, ఈయన వెనకొక్ప కొప్పరపువారి నతిమాత్రస్తుతి చేయించుటలో దప్పులేదుగాని ఆస్తుతిమధ్యమున యీపత్పండితమండలిని గాకులనుగా నపలాపించుట పూర్తిగా ఖండలింపదగు దోసము, "పండిత కాకాయితదుష్ప్రలాపములు" (15 జూలై 1912 సం॥ మనోరంజని చూ) ఈవెంకటస్వామిగారమాయికులు. ఏ దొంగ జండెపు శతావధానియో వ్రాసి యీయన చేవ్రాలుచేయించినట్లా పద్యముల శైలి చెప్పుచున్నది, నిజము భగవంతునికే యెఱుక, దీనింబట్టి యీ శాఖాభిమాని "తాజెడ్డ కోతివనమెల్ల జెఱిచె"నను సామెత కుదాహరణమగు నేమో.

క. కార్వేర్ల శ్రీనివాసుఁడ, మర్చిన పాత్రమ్మటుండ ‡మతియొకరుఁడు క
వ్యర్చకుఁ డతితరవృద్ధుఁడో, వర్చిన చర్చయును గొంత వాటింతు మిటన్.

విజ్ఞులు పరికింతురుగాక. ఇతరవిషయములలోఁ గేవలము భిన్నాభిప్రాయములతో గొండాడు బోధినీ సుదర్శను లీయన "యసత్యవాది" యనుటలో నేకీభవించుట యిందులకుఁ బ్రబలాధారము ఇత్యాది సర్వ విధముల గురుశుక్ర సమాగమము వంటిది, దీనికలననే యితనివాఙ్మిత సర్వాసహ్యము గానున్నది, యనిజగమెఱుఁగునని యెంచి గ్రంథవిస్తర మొనర్పక విరమించితిమి,

(1911 సం॥ నవంబరునెల 10 వ తేది శశిలేఖనుండి)

‡"చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుధీమణు లాదిని శబ్దశాస్త్రసా
గరమునుదాఁటి తర్కమును గల్పము ఖండము యోగమాగమో
త్కరముఁ బ్రయిన్ గ్రహించి కవితాఝురి భూరిశతావధానముల్
ధరణిపు లెన్నఁ జేసిరి యథావిధి, వీరిని నే నెఱుంగుదున్.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరసుధీయుగళాంచితసాహితీమహా
గరిమనుతింప నాతరము గాదని చెప్పిన నొప్పు కష్ఫణీ
శ్వరుఁబురికొల్ప నాతఁడును వాకొనఁజాలఁ డదేమనన్? జగా
భరమునఁ దూలుటన్ శ్రుతివిభాసురుఁ డెన్నఁడు గాకయుండుటన్.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీమణియుగ్మము గూడి విస్మయా
కరముగ రాజరాజులును గావ్యరసజ్ఞులు మెచ్చి రచ్చలన్
నిరవధికావధానము లనేకములాశువుగాఁ బ్రబంధముల్
నెరపిరి శిష్యసంతతికి నేర్పిరి వీరిని నే నెఱుంగుదున్.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీమణు లించుకజంకులేక భూ
వరు లరుదంద గొప్పగల వాదుల నైరుల నిగ్రహించియే
బిరుదుల జంద్రహారములఁ జేటిక లాటనిపాటకోజ్జ్వలాం
బరములఁ దెచ్చిరెన్నిటినో బాగుగ వీరిని నే నెఱుంగుదున్.

చ. వెఱపుగలట్టి గుండెయును విక్రమమూరని పల్కకందునన్
బిఱికితనంబుఁగండయును వివేకవిహీనులఁ గోరునండయున్
సరసము లాడకుండమియును సాహితిచాలనిగండెఱుంగ రీ
తిరుపతివేంకటేశ్వర సుధీమణు లెన్నియు నే నెఱుంగుదున్.

ఉ. ఏనాఁగు నెక్కినారు కృతులెన్నియొ లీలఁ జెప్పినారు దు
ర్మ్రవవ వారణ గడిమి మాటికిమాటికి దూఱినారు స
న్మానము లందినారు మునిమార్గములారసినారు వీరటం
చేనుదలంచి పద్యతతి నే మణిమాలగ నిచ్చితిక్రియన్.

ఉ. శ్రీరమణీమణీవిమలచిత్తశరన్నళినాళిహేళిదే
వారివిదారిశౌరికరుణాకలితేక్షణపద్ధితార్థశ్రీం
గారకవిత్వపత్త్వగుణకార్యుఁడు కార్యముపూడి రాజము
న్నారు శతావధానకవి,న్యాయము నారసివ్రాసె నీకృతిన్.

వివేకులకు, విద్వాంసులకు, విద్వత్కవులకు నేనొక విన్నపము చేయుచున్నాను. అతిరోద్దీయున, వియ్యమునకు, నెయ్యమునకు, కయ్యమునకు, సమత వలయుననికదా సదావిబుధులు పక్కాణించెదరు.................... తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవుల విరుదమీసమును దీయించెదమని వెనుకొని గుంటూరి లోఁబారసించి వ్రాసిన పద్యములాదిగఁబాస్సర ప్రేషితోత్తర ప్రత్యుత్తరములు గల చిన్నపుస్తకమొకటి చిరంజీవులు వినిపించఁగా వింటిని, తత్త్వవిషయములం దోసికొంటినిగాని, ఇదమిద్ధమని నిర్ణయించుటకు తగిన విద్యావివేకములు పరమ కారుణికుఁడగు భగవంతుండొసఁగియుండినను, దేశ కాలముల ననుసరించి యూరకుండవలసినవాఁడనైతిని. అది యేమందురా. మొదటినుండియు నియోగి బ్రాహ్మణులయందు గుణాగుణ నిరూపణ విచక్షణులు మెండుగనుండియే యున్నారు. ఇప్పటికాలమందుంటిమో? లెక్కింపనెక్కువగాక అంతట దండిగనుండియున్నారు ఇట్టి వివేకనిధులు మక్కువపడి తగవును మిగుల తెగువతోఁ దెంపు సేయుచుండ బ్రాహ్మణేతరుఁడనగు నేనేమి సేయఁగలను ... మాచీరాల పేరాల గ్రామములలో సోదరకవుల సభలు జరిగినవి. సభ్యులు గౌరవించిరి నేనును నావారును కొండాడితిమి. పండియు, తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులును ఆమలు నాఁడేదయచేసి మా గ్రామములం బావనము చేయుదురని నేనీ పద్యముల వ్రాసియుంచితిని. అట్లు పట్టించవిచేఁ బత్రికలయందుఁ బ్రకటింప వలసి వచ్చినది. మా గ్రామములలోఁ దగుపాటి ప్రజ్ఞావంతులును, చదువరులు, యోగ్యులు, శాస్త్రజ్ఞులు నగు వైదిక బ్రాహ్మణులు కలరు. తగుప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. సభ కాఁగలదు. అప్పుడు మహామహులగువారి దర్శనమువలన అస్మదాదులము ధన్యులము కాఁగలము.”

కార్యముపూడి రాజమన్నారుకవి
శతావధాని, పేరాల.

క. న్యాయమ్ముకొఱకుఁ గాక వ్యథ, యా యాశ్రయమేల? స్పర్ధమఁ జీతని కే
మా యోపాయము చేసెడి, ధీయుతుల కెంత చింత దోచెనొ యకటా!"

తే. గీ. ఇటు కరిమమ్ముగఁ బ్రాజ్ఞుల యొఱుక కలిమి
కూటవాదుల వ్రాఁతలు కూలఁబడఁగ
సెగడఁగాఁ జొచ్చె సత్యంబు "నిజము నిడివి
మీఁద తేలెనని" యెడి సామెత ధ్రువంబు.

ఉ. సత్యపువిల్వ లోకమున సాఁకెడివారలు లేమిఁ జాల దౌ
ర్గత్యము చెందె, నించుక యొకానొకచో నది డాఁగియున్న దు
ష్ప్రీత్యయులౌ నరాధము లబద్ధపుసాక్ష్యము లిచ్చి దానికిన్
మృత్యువులు గాఁ దొడంగి, రొక మేటి యొవండొ పెనంగ నేమగున్!

చ. పొరఁబడుఁగాక వెంబడిగఁ బొందిన మోసము తెల్పినట్టి 'కే
సరి'కిఁ బురస్కృతుల్ మొదట సల్పి, పదంపడి 'దేశమాత'నం
తరమున మెచ్చి, 'కృష్ణ'కుఁ గృతజ్ఞత చూపుచు, 'నాంధ్రపత్రికన్'
గరము బహూకరించెదము గాక మనోవిశయంబు తెల్పుటన్.

ఉ. తుంటరి పోకఁబోయెడి విధుంతుదులన్ విలసద్యశస్సుధా
కంటకులన్ నిగూఢతరకర్మకులన్ విదళించి, వీండ్రి నె
ప్పంటికి సత్కళానిధుల పాలిటి శత్రులుగా గణించి, మి
న్నంటు యశమ్ముగొన్న యసురారి 'సుదర్శిని' మ్రొక్కుటొప్పదే!

సీ. అల బిడాలాదుల వాజిఁ గూల్చుటకన్నఁ గొండగొట్టెల బలిగొనుటకన్న
మహిషాసురుని బరిమార్చివైచుటకన్నఁ జండముండులఁ బట్టి చంపుకన్న
ధూమ్రలోచను తల దూళి సేయుటకన్న రక్తబీజుని నేల రాయుకన్న
బండలలో నెల్ల బండలు శుంభనిశుంభదైత్యుల వధించు పనికన్న

తే. గీ. నీకు నీసింగమునకును నేఁడు మిగులఁ
గష్టమగు పని పుట్టె నో కాళికాంబ!
అనృతము నడంపవలయుఁ, సత్యంబుఁ బెంప
వలయుఁ, గడు జాగరూకత వలయు జనని!

సీ. అదరిపాటున మీస మంటి కుంటెన కొప్పరంపుసంరంభంబు దింపినావు
గుంటూరిపురిలోని కొంటెవారలు పన్ను పద్ధతు లడవిపాల్పఱచినావు
అవధానమధ్యమ్మునందు లేచిన దుర్వ్యాదుల గోల లంతలో నిలిపినావు
బ్రాహ్మణకోడూరఁ బరమోత్సవమ్ము గల్పించి మేనాల నెక్కించినావు

తే. గీ. అద్వితీయద్వితీయపార్థాభియాన
విక్రమోపక్రమము దలపింపఁ జేయు
నీకరుణ కేమి నిష్కృతి నేర్తుమమ్మ!
సరసతిరుపతి వేంకటేశ్వరనియంత్రి!

సీ. దోమ యేనుఁగుఁ బట్టి దోరించె, నొకనక్క సింగంబు నెగ్గెత్తి చీరి యెదిరె
పిల్లిజో డెదిరించి పెద్దపులిని జంపె, గొడ్రాలి కుపయించెఁ గొడుకుఁ గుఱ్ఱ
చెవులపిల్లికిఁ గొమ్ముకవపుట్టె, నాకాశమం దెన్నియేని హర్మ్యములు వెలసె
నంది యయ్యెను బంది, పందియయ్యెనునంది, యప్పాలుకప్పలై యాడఁదొడఁగె

తే. గీ. ననుచు వ్రాసెడి వ్రాఁతల నాదరించి
మంచి యిది చెట్ట యంచు నొకించుకేని
చర్చ సేయక ప్రకటించు చతురమతుల
నేమియన నేమియగు భవానీ! మదంబ.!

చ. "అదె కనె దున్న దూడ" ననినంతన "గొట్టములోనఁగట్టు"మ
న్నది ధ్రువ మంచు నేఁటి మన యాంధ్రుల పత్రికలందుఁ దోఁచు, నే
రెది లిఖియించిరేనియు సరే యని పత్రిక నింపుకొందు, రొ
ప్పెది యెది తప్పటంచు గణియింప రొకింత యదేమి పాపమో! 231

ఉ. పత్రికలందు నేవిగొ యవాకుచవాకులు వ్రాయు వాని సా
భాగిత్రము నమ్మి పండితులుఁ బామరులుం గడు మోసపోదు, కీ
పత్రిక లెందుకో? నిజము పాడఱు కాలము వచ్చెగాక; దు
ర్గాత్రము లివ్వి, వీనిసకల్ కడు వక్రము లక్రమార్చటుల్.

ఉ. రాజులు చారచక్షులయి ప్రాణము లెంపటివేని దీసి, రా
యోజనె పత్రికాధిపతు లొక్కరి వ్రాఁతల విశ్వసించి య
వ్యాజయశస్కులన్ దొసఁగు లంటఁగఁజేయుదురీ హిమాని పా
ధోజహితుల్ దనంతఁ బిహితుం బొనరించినఁ జూత మంబికా!

ఉ. గవ్వను రత్నమున్ సలుపఁగాఁ గల రెవ్వరు! కొంగ హంసరై
నివ్వటిలంగఁ జేయుటకు నేర్పరు లెవ్వరు! కుక్క గోవుగా
నెవ్వ రొనర్ప నేర్తురు! యథేచ్ఛగ వ్రాయురుగాక, యుక్కటా!
అవ్వకు జవ్వనం బొదవునా! ముసలయ్యకుఁబండ్లు వచ్చునా!

గీ. కవులమై పొందగా నెంత గలదొ యంత
గౌరవమ్ముచు మునుమున్న గాంచివార;

మిపుడు మా పేరఁ గల యర్థ మెల్లగతుల
సార్థకంబయ్యె నీసీమయందు జననీ!

గీ. అక్క జంపు* గౌరవములు పిక్కటిల్ల
నచట మే ముండుతఱిఁ బత్రికాధిపతులు
పొరఁబడుచుఁ బ్రకటించునప్పు డొకకొన్ని
వ్రాఁతలంగూర్చి యిటు కించ పడఁగవలసె.

సీ. కలనైన సత్యపుఁగం పెఱుంగని పక్షపాతులెల్ల యథార్థవాదులైరి,
పూర్వపండితమార్గముల నెఱుంగని యసద్వాదులెల్ల యథార్థవాదులైరి,
పరమున్న దనెడి భావమె యెఱుంగని కూటవాదులెల్లరు సత్యవాదులైరి
యెఱిఁగియు నిందించు పరమకృత్రిమసార్వభౌములెల్లరు సత్యవాదులైరి,

గీ. మీకతమ్మున, మిమ్ము నమ్మితిమయేని
అఱు మూఁడగు మూఁడాఱు నగు ధ్రువముగ,
మిమ్ము నడిపించువారి లోపమ్ము మిమ్ము
గ్రమ్ముచుండెడిఁ బత్రికాకాంతలార!

(* 1911 సం॥ అభినవసరస్వతి 9-10 సంచికలనుండి)

గు ం టూ రు స మా చా ర ము.

గుంటూరులోఁ గొందఱు పెద్దమనుష్యులు శ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల నాహ్వానము చేసిరనియు అగష్టు 19-20 తేదీలలో సంపూర్ణ శతావధానము జరుగఁగలదనియు నా కొకస్నేహితుఁడు విలిఖించె. అందుపై 19 వ తేదీకే పోవునట్టి ప్రాప్తిలేక 20 వ తేది గుంటూరుప్రవేశించి శ్రవణానందాద్యనేక గ్రంథపఠనముచే వారి విద్వత్కవిత్వాతిశయ మెఱిఁగియున్నవాఁడ నగుటట్టి మహానుభావుల దర్శన మెప్పుడు చేయుదునా యను తత్తఱపాటుతో వారి బసకుఁ జేరుసరికి నాయింటిముందట బైసిక్కిలును గుఱ్ఱపుబండ్లును మూఁగియుండి యంతఃప్రవిష్టుఁడనగుటకే యతిశ్రమ పడవలసివచ్చి యెట్టకేలకు బ్రవేశించియుఁ గొంతకాల మీవలనే పడియుంటిని. అందుకుఁ గారణము వారిదర్శనమునకు వచ్చిన మహాజనుల సందష్టమే......మరల తిరుపతి వేంకటకవుల శతావధానములు బ్రాహ్మణకోడూరులోను తెనాలి, నరసరావుపేటలలోను జరిగి యీ ప్రాంతములఁ బలుమందిని నవధానసభలు సలిపింపఁ బురికొల్పుచున్నయవి. తథాస్తు, సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు.

గీ. అగ్రయోజకుఁడగు పుత్రుఁడుండఁ బక్ష
పాతమూనుట యది స్వభావంబె జనని,
కలుగుదురు నీదు వాత్సల్య మెల్లవారు;
దేశమాతరో! నిన్ను నిందించు నెవఁడు.!

మ. ఘనతం బొల్చెడివారి నూరక శిలాకారమ్ములౌ కొంద ఱె
ట్టని పంకమ్మునఁ బోల్చి నీదరికిఁ జేర్పన్ నీవు గుర్తింప కిం
దును వారిన్ గుటిలస్థితిన్ సరసులంగున్ జేర్ప నీగుట్టు చె
ల్పనఁ దత్పంక మడంచి తేల్చుఁజుమి కృష్ణా! వారి యాథార్థ్యముల్.

ఉ. పత్రిక లేమి సేయు, నవి వ్రాయఁగ నేరవు; లోకులందు సౌ
భ్రాత్రము మంచి వా రను పు వ్రాఁతలు సంగ్రహణంబొనర్చి స
ర్వత్ర చరించుచుండు, నల వారలు మోసము చేసిరేని త
త్కృత్రిమతావిశేషము నొగిన్ గన లేవరయున్ క్రమమ్ముగన్.

గీ. మొదటఁ బొరఁబడి పత్రికల్ పిదపఁ గన్న
దెలచి వచ్చిన వ్రాఁతల తెఱఁగెఱింగి
'బుట్టవాఖలు' సేయుడుఁ బుట్టె నంత
లోన "దర్బారు" మమ్ముఁ దిట్టఁ బూని జనని!

చ. ఇతరుల వ్రాఁతలం గుఱిచి యించుక తెల్పితి మింతవట్టుఁ ద
ద్గతమగు మంచిచెడ్డలను గాంచితి ంబరో! యింకఁ గొప్పరపుం
జతురుల తప్పుఁ * బ్రల్లదపుఁ జాతురి కొండొక చూపి వార్ పల్గా
యితలుగుటన్ గుఱించినది యింకొకచో వివరింతు మంబికా! 242

కొప్పరపువారి తప్పువ్రాఁతలు.

* శ్రీరాములు.

కొప్పరము- సంతమాగులూరిపోస్టు,
24-7-12.

సహృదయ్యులును సకలగుణగణాలంకారులును విద్యాభిమానులును బ్రహ్మశ్రీ ..శర్మగారిసన్నిధికి - నమస్కారపురస్సరముగా చేయువిజ్ఞాపనము
మేధానిధీ,

తమరు వ్రాయించిన యుత్తరమును పద్యములును జూచి మిగులసంతోషమును పొందితిమి. మేము కాకినాడనుండియే బ్రహ్మశ్రీ కోన వెంకటరావుగారికి

చ. బదరము పై లిఖించియు సభాస్థలికిన్ జనుదేరలేమి ము
న్నదరిని కగ్గమై యది స్వయంకృత దోషముగా తలంచి, బం
ధువులది గప్పిపుచ్చుటకుఁ దోఁచినసాయ మొనర్చుచుండ, నో
రు విడువఁజొచ్చెఁ గొప్పరము వరుల్ తనదబ్బఱ లేవగింపఁగన్.

క. 'రాజీ' యను చోట రాకడ, గాఁ జను లెంచుటయును, కేము గాదనుటయును వా
రాజికి రాఁజాలమిని బ, రాజితు లగుటయును దబ్బఱలకుం ద్రిప్పెన్. 244

చ. ఇదె మొద లెంత తప్పులిపికేనియుఁ గొప్పరము సిద్ధమయ్యెఁ గొ
న్నిదినము లేగుమీఁదఁ దమ వెయ్య ప్రబంధులతోడఁ బెండ్లికిన్
గదలియుఁ గాకినాడ నని 'కాళ్లకు' రాతనిఁ గూడి వారు ప్ర
ల్లదములో! రామకృష్ణకవులన్ గడుయోగ్యులఁ జేసి పుచ్చెడిన్.

జాబు వ్రాసినప్పుడే తమకుగూడ యొకటి వ్రాసితిమి. అది యేకారణముననో చేరలేదని తమ జాబువలన గ్రహించితిమి.

మన కోన వెంకటరావుగారి సభానంతరము మణికొండసంస్థానాధిపతిగారు తమ కుమార్తెకళ్యాణమునకు సమాహ్వానమొనర్పగా వెళ్ళితిమి. అచ్చటి శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రి కవిరాజుగారగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. ఆసభలో రాజాగారు 232 రూ బహుమానముగా నంపిరి కవిరాజుగారు పద్యగౌరవ మొనరించిరి అచ్చటనుండి నిడదవోలుకు - పండితసభకు వెళ్ళితిమి. అచ్చట చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. చంద్రారెడ్డిగారు రు 116 లు బహుమతి యొసంగిరి. అచ్చటినుంచి కాకినాడకు గంజాం వెంకటరత్నం పంతులుగారి యింటికి వివాహకార్య (చర్చకా) హాజరుకై వెళ్ళితిమి.

ఆ వివాహగృహంబున బ్రహ్మశ్రీ దరిసేటి శేషగిరిరావుపంతులుగారి యొక్కయు బ్రహ్మశ్రీ కస్తూరి శివశంకరశాస్త్రిగారియొక్క (అ) గ్రాసనాధిపత్యము క్రింద సభజరిగినది.

ఆసభకు శ్రీపోలవరపు రాజాగారు వచ్చిరి, జడ్జీలు మొదలు సమస్తోద్యోగస్థులును సభను నిండిరి.

ఆసభకు తిరుపతిశాస్త్రి నెందరు పిలిచినను రాలేదు. ఆ తిరుపతిశాస్త్రి గుంటూరులో గంగావ (ద్య) ల హనుమయ్యగారి యింటియొద్ద ప్రాణమిత్రులై యుండగా కొప్పరపుకవులు గోదావరి (తీ) దాటివచ్చినట్లయితే బుర్రె

క. అటఁ దవబ్రాహ్మణ పాటకు, నఁట! కేమిరువురము వెళ్లమఁట! తమకుం జం
కుటచేతనఁట! యిట్లని, కటువుగ రటనంబు నిండఁగాఁ దొడఁగిరౌరా.

క. తిరుపతినఁట! సభలోనఁట!, దురుక్తులను బెట్టి తిట్టు దూఱిరఁట! యతం
డరయఁగ నేటికి రాఁడని, తిరస్కృతిన్ బాపిరఁట! తెలియు సుఁడల్లన్.

గౌరిగించెద” నని చెప్పెనట. ఆమాట వినిన వారమగుటచే ఆసభలో జ్ఞప్తికివచ్చి అతడు సభకు రాకుండుటను విచారించి,

గీ. బుఱ్ఱ గొరిగించెద నటంచు బొఱ్ఱబలిసి
యెవ్వడో పల్కెనట తొల్లి హీనుడగుచు
కంచుదివిటీని వెదకిన గానరాడు
ప్రాణముండెనో లేదో, దొక్క! పశువో, నరుడో!

అని చెప్పితిమి. అప్పుడు తిరుపతిశాస్త్రి యొక్కడే కాని వెంకటశాస్త్రి లేడు. ఎండకాలపు సెలవులగుటచే బందరునుంచి ఇంజరము నతని స్వగ్రామమున వెళ్ళినాడు; వెళ్ళి తిరుపతిశాస్త్రికి, కొప్పరపువారు కాకినాడకు వచ్చి సభలుచేయుచు సభలలో నెట్లు ప్రసంగించినను, నేనులేనిది-సభకు నీవు వెళ్లవద్దు అని జాబు వ్రాసినాడట. అందుచేత తిరుపతిశాస్త్రి సభకు రాడయ్యెను.

2 వ సభ శ్రీ పోలవరపు రాజాగారును అనగా తిరుపతిశాస్త్రిని యుంచుకొనినవారు, దివాన్ బహద్దరు దురిసేటి శేషగిరిరావుగారును రావు బహద్దరు కొమ్మిరెడ్డి సూర్యనారాయణమూర్తి గారును కలసి ఆ పిఠాపురంరాజాగారి కాలేజలో చేయించిరి. ఆసభకు 2 వేల మందికి పైగా సభ్యులు చేరిరి. జడ్జీలు కలెక్టర్లు, తహశ్శీలుదార్లు, ప్లీడరులును మఱియితరులైన యుద్యోగీయులునుసిండిరి. ఆసభ కగ్రాసనాధపత్యము పోలవరపు రాజాగారె పొందిరి. (ఆ) గ్రాసనాధిపత్యము బ్రహ్మశ్రీ వంకా వెంకటరత్నశాస్త్రిగారను పెద్దపండితుడుగారు బొందిరి. ఆసభకు ముందు రాజాగారు తిరుపతిశాస్త్రిగారును తమ దివాణములోనుండ సభకు తిరుపతిశాగారిని రాజాగారు రమ్మని కోరితే ఆయన ప్రత్యుత్తరము.

రాజా—ఏమండీ తిరుపతిశాస్త్రిగారూ! సభకుబయలుదే (రమా)?
తిరు—సభ యెవరిదండీ?
రాజా—కొప్పరపు సోదరకవులది.
తిరు—అటులైతే వారిసభకు నేనురాను.

ఉ. ఇంతటి గొప్పఁ జేసితిమి యే మని చాటుగ వీరలొక్క ధీ
మంతునికిన్ లిఖించి రది మాకెటులో లభియించె నిక్క మిం
దెంతయొ కల్పితం బనియు నెంతయొ పోలవరప్రభుండు ధీ
మంతులు తక్కుసభ్యులును మాటికిఁ జర్చ యొనర్పఁగావలెన్.

కం. నిక్కముగ వీరియుత్తర, మక్కట! నీచాతి నీచమై యున్నది యా
వాక్కులకు సైఁచు గాక, భాక్కులు సభ నుండరంచుఁ బలికెద మంబా!

రాజా:- ఎందువల్ల రారు?

తిరు:- నేను రాఁదలఁచుకొనలేదు.

రాజా:- శాస్త్రిగారూ! మొన్న కవీశ్వరులను మాయింటికి నేను విందునకు పిలచితినిగదా! ఎల్లప్పుడును నాయింటిలోనే భోజనము చేయుచుండే తమరు భోజనమునకు సపంక్తికి రాక "భోజనమున కీపూట యెందుకురా లేదండి" యని నే నడిగితే, "నిన్న జ్వరమువచ్చినది, యీదిన ముదయమున పత్యపుమెతుకులు తినినా" నని యేదోసమాధానము చెప్పితిరి గంజామువారింటిసభ కెందరు వచ్చి పిలిచినను రాకపోతిరి. ఈ సభకు రమ్మని నేను పిలుచుచుండగా రాదలంచుకోలే దనుచుంటిరి. ఇది యేమి సరసముగా లేదే.

తిరు:- సరసముగా లేకేమిలెండి.

రాజా:- శాస్త్రిగారూ! తమరు గుంటూరులో కొప్పరపు కవులు గోదావరి దాటి వచ్చినయెడల బుఱ్ఱగొరిగించెదనని అనినారట నిజమేనా, మీరట్లా అనవచ్చునా?

తిరు:- సరి, సరి, బాగావున్నది. ఆమాట గుంటూరులో ఏగాడిదన్నాడు. నేననలేదు.

రాజా:- మీరన్నారో అనలేదో, గంజాంవారింట సభలో వేయిమంది వినుచుండగా,

గీ. "బుఱ్ఱగొరిగించెదనటంచు బొజ్జబలిసి, యెప్పుడో పల్కెనట తొల్లి హీనుడగుచు
కంచుదివిటీని వెదకిన కానరాడు, ప్రాణముండెనో లేదొక్క పశువొ నరుడొ"

అని పద్యముచెప్పి కొప్పరకవులు సింహగర్జన చేసినారు. పద్యము చెప్పినట్లు మీరు విన్నారా, లేదా?

తిరు:- విన్నానులెండి.

క. ఈపదియు వ్రాతకు తమకే, కాపురుషత గలుగఁ జేయఁగాని పయి మా
నోపదనుచు లిఖియించిరి, పాపము! పోటంటు లూఁచి బ్రహ్మదేవుండే!

రాజా:- మీరు గుంటూరులో చాటుగా అంటే, కాకినాడకు వచ్చి నిర్భయముగా వారు సభలో ప్రతాపమును సాటించిరి. ఆపద్యమును వింటే మావంటివారికే కఠినముగా దోచినది. ఇక మీ కెట్లు యుండవలెను.

తిరు:- తమరు మరల ఆప్రసంగమే యెత్తితే యెట్లు! అన్నవాడు గాడిద అనా? అంతపట్టు వేసికొంటినిగదా! ఇకనైన నమ్మరా?

రాజా:- దానికేమి, పోనివ్వండి; ఈసభకు మీరు రాకపోతే బాగాయుండదు.

తిరు:- బాగుండకేమి, యీసభకు రాకపోతే మనకేమితక్కువ?

రాజా:- ఈమాట చాలా సంతోషమే. ఈసభ యెవరిది? మనది కాదా? మేము చేయించే సభలో మాఆస్థానములో నున్న మీరురాకపోతే సభ్యులిదివరకే అనుకొన్నదానికి నిదర్శనముగా నున్నదని మిమ్మల నెట్లు అంటారో మీరెఱుగుదురా?

తిరు:- ఇదివర కేమనుకున్నారు?

రాజు:- "కొప్పరపుకవులే సమర్థులు కావున రంకెలువేయుచున్నట్లు సభలో నిర్భయముగా నిట్లు చెప్పుచున్నారు; పెద్దవారు కనుకను, కవితాసామర్థ్యము మేధాసామర్థ్యము తప్పిపోవుటచేత, తిరుపతిశాస్త్రిగారు అసమర్థులవలె సభకు రాలేదు" అనుకున్నారు. ఈ మా సభకు గూడ రాకపోయిన తప్పక అసమర్థులని అనరా?

తిరు:- ఎవ రేమనుకుంటే మన కేమిలెండి.

రాజు:- అసూయగా నిందవేస్తే రాజకూడదు, అ(న్న)ట్లు భయగ్రస్తులైన బలహీనులింతే అనేది. ఎందుకింత భయము?

తిరు:- భయములేదు కాని, మా వెంకటశాస్త్రి 'పోవద్దు' అని జాబు వ్రాసినాడు.

రాజు:- జాబేది?

తిరు:- (జాబు తెచ్చి చదివి వినిపించును)

రాజు:- వెంకటశాస్త్రిగారు సభలో కలహమగునని వద్దనెను కాని వేరుకారణము కాదు. నేనున్నాను, మీకుభయము లేదు. రాండి.

తిరు:- రాను లెండి.

రాజు:- రాకపోతే మీరు భయపడినారు. ఓడిపోయినారు.

మ. సభకున్ దిర్పతి పోని మాటనిజమే; శ్రుత్యర్థమున్నప్పుడా
సభకున్ బోవఁగ నేల? యింతకుఁ బరీక్షాసంగతింబట్టి యా
సభ యేర్పడ్డది యొక్కొ? మున్ను వృథగా "ఛాలంజి" తూలించి పా
లు భయభ్రాంతులు పాడు పాటలు వినన్ రోఁ తోఁగదా! శాంకరీ!

తిరు:- మీరేమన్నా అనుకోండీ.

రాజు:- ఇక మేము వెళ్ళవలసినదే (నా) యీదినము 5 గంటలకు సభ అని నోటీసులలో అచ్చుపరిచితిమి, 6 గంటలైనది.

తిరు:- నేనొక కథ ఇచ్చెదను. దానిమీద గంటకు 50 పద్యముల చొప్పున చెప్పితే పాజందెములు తీసివేసుకొంటాను.

రాజు:- ఏమి కథ?

తిరు:- భీష్మజననము.

రాజు:- దీనిలో నేమి కష్టము?

తిరు:- అట్లా అనకుడు. గంజామువారింటిలో సీతాకళ్యాణము స్త్రీవ (ర్ణ) (పురవర్ణన వనవర్ణనలు) ఇదివరకు వారువర్ణించుకొన్నవే చదివిరి. భీష్మజననములో మాటకులేదు కాబట్టి దీనిమీద 50 పద్యములు చెప్పలేరు చెప్పితే జందెములు తీసుకుంటాను.

రాజు:- పందెమునకేమి, వద్దు. రండీ!

తిరు:- నేనురానుకాని అది అడుగండీ!

రాజు:- ఇంతమాత్రానికింత బింకమెందుకు అని 6 గంటలకు సభకువచ్చిరి వారే (ఆ) గ్రాసనాధిపతులు. ఉపాగ్రాసనాధిపతులు పంకా వెంకటరత్నప్పశాస్త్రి. భీష్మజననమే కోరిరి, దానిమీద గంటకు 3, 4, 5 పంద చొప్పున చెప్పితిమి. సభ్యులందరు పరమానందాశ్చర్యము నొందిరి. పలువు రుపన్యసించిరి. కవులనేకులు పద్యములు చెప్పిరి. ఆకవులలో తిరుపతి వెంకట కవులకు తెలుగునకు గురువుగన్గై. ఆంధ్రపాణినీ (య) ధ్వ బిరుదాంకితులైన బ్రహ్మశ్రీ పాటి వెంకటస్వామినాధగారును ఉత్క (న) దేశబ్రాహ్మణుడు గూడ మిగుల స్తుతించెను. వారి పద్యములలో నొకటి ఇందుదహరించితి.

మ. యతియే యుండదు ప్రాసమే గదియ దేయంశంబునం దన్వయ
స్థితియే లేదు సమాస మిల్ల యని విద్వేషంబులో బల్కు పం
డిత కాకంబుల దుష్ప్రలాపములు శాంతింబొందెడున్ సభ్యులై
ప్రతశాశూక్తులఁ గొవ్రపుంగవుల కావ్యంబింత యాలించినన్. 258

ఉ. పోలవరంపు రేఁ డరిగి ప్రొద్దుట మెచ్చిన మెచ్చు విన్నచోఁ
జాలదె? యాతఁ డే మనెనొ; సత్యము నీహృదయం బెఱుంగు; నా
శీలవదగ్రగణ్యు కడఁ జెన్నలరాడెకువా రెఱుంగుదు
ర్గోలయుఁ గూడఁ గైత యను కోవిదుఁ డాతఁడు గాఁడు శాంకరీ!

ఇట్ల నేకులు చదివిరి ఈలాటి పద్యములు శత్రువుల హృదయములకు బిడుగులుగదా!

విశృ (రు) సమాసమనియు అనూయాగ్రస్తుల మాటలు పాటింపరాదనియు మిగుల శ్లాఘించిరి. వెంకట రత్నప్పశాస్త్రిగారు సరస్వతీస్వరూపులే యని స్తుతించిరి తరువాత సభ్యచిత్తానుసారముగారు 2 నూటపదులు 2 బంగారపు బతకములు యివ్వంబడెను.

సభాంతము మేము చెప్పినపద్యములు.

సీ. జందెంపు బందెంబు సంధించువారల జాడింపమే సభాస్థలికిజేర
తొడదట్టి కడు మిట్టిపడునట్టి వారల జాడింపమే సభాస్థలికిజేర
మీసాలపందెంబు వేసి దూకెడి వారి జాడింపమే సభాస్థలికిజేర
గోడచాటునజేరి గోళ్ళు గిల్లెడి వారి జాడింపమే సభాస్థలికిజేర

గీ. అరయ పదియవనాటి ముత్తైదు వలన జాటు మాటున జేరి వాచాటులగుచు
వాగు టిదియేల సత్సభాభవనమునకు వాడిమైచేరి (ని) గ్గిపోవలయు గాత.

ఉ. ఆతడు మూతిమీసముగలట్టి మగన్నయె యయ్యోనేని తా
నీతతి వచ్చి సత్సభ నహీనగతిన్ జయమందవచ్చుగా
(1)కోతివిధాన నెందు సొరకో తలు కోసినలాభమేమి, యీ
ఖ్యాతియె తొల్లియున్న నిటు చెప్పప కొమ్మెక్కొ యంట గల్గునే.

అనియిట్లు పలుపద్యంబులు చెప్పి ద్వైపాయన (పా) దము నందు (2) దుర్యోధనుడు (లే) చిడాగగా ధర్మరాజాదులెట్లు పలికిరో అట్లే పలికితిమి, కాని ఆదుర్యోధనుడు మానధనుడగుటచే హ్రదమును వదలి యుద్ధమునకు వచ్చెను. తిరుపతి శాస్త్రి తద్వ్యతిరిక్తుడగుటచే సభలో నెన్ని యనినను యెవరెట్లు పలికినను ఒకమాటైనను మాటాడక నింటిలో యుండెను. ఆసభ ఆ ప్రకారముగా జయజయేతి శబ్దంబులతో ముగిసెను.

పిదప వెంకటశాస్త్రి ఇంజరమునుండి తిరుపతి శాస్త్రిచే బిలువనంపబడివచ్చెను. అతను వచ్చిన తరువాత శ్రీపోతాప్రగడ బ్రహ్మానందరావుగారింటిలో మరియొకసభ.

చ. ఘనులగువారి లక్షణ, మొకానొకఁ డేదియు విద్దె చూపఁ నె
మ్మనమది రోయుచుండినను "మంచిగ నున్న" దటంచుఁ బైకి మె
చ్చును గనఁ జేయుఁ డేగద; యశోభరితుం డగు కృష్ణరాయధీ
మణి మనవారియాకువుఁ గాదనునే సభలోన శాంకరీ! 254

ఆసభకు తిరుపతికిని వెంకటశాస్త్రికిని అందరికి బంపినట్లే ఆహ్వాన పత్రికలు బంపిరి. ఆఆహ్వానపత్రికలు తీసుకొని వెళ్ళినవారితో మేము రామని చెప్పిరి.

ఆసంగతిని విని బ్రహ్మానందము గా (నే) వెళ్ళిపిలిచిరి. పిలిచిన రామనిరి. అంతట శ్రీవెంకటస్వామిపాణిగారును మరికొందరును కలిసి వెళ్ళి పిలిచిరి మేము రామనిరి. అప్పుడు వెంకట స్వామిగారికిని వారిలో వెంకట శాస్త్రికిని జరిగిన సంభాషణ.

వెంకటస్వామిగారు:- వెంకటశాస్త్రిగారూ! మీరెందుకు సభకు రారండి?

వెంకటశాస్త్రి:- మేము రాము.

వేం॥ స్వా:- తిరుపతిశాస్త్రిగారు వెంకటశాస్త్రిగారు పోవద్దని యుత్తరము వ్రాసిరి కనుక నేను రానని కాలేజీలో జరిగిన సభ నా డని నారుకద! యీదినము మీరిరువురును ఉండి రామని యనుటకు కారణమేమి?

వెం॥ శాస్త్రి:- ఎందుకో రామన్నాము, అది మీకెందుకు?

వెం॥ స్వా:- మీరు మాకు మిత్రులగుటచే మిమ్ములను యీబాలగోపాలము "కొప్ప రకవులను చూచి తిరుపతి వెంకటకవులు భయపడినారు. కనుకనే రెండు సభలలో వారు వీరిని ప్రతాపోక్తులబలికి సభకు రమ్మనియు దానిలో పదియవనాటి ముత్తయిదువలనియు నతికఠోరముగా బల్కినను రాలేదు. యింతటి అసమర్థులగు తిరుపతి వెంకటకవులు కొప్పరకవులమీదికి కాలు ద్రవ్వుట ఎందుకు" అని ఎచ్చటమాచిన మిమ్మును దూషించుచుండుటచే మేము విని సహింపలేక మేము పిలుచుచున్నారము.

వెం॥ శాస్త్రి:- ఎవరెట్లు అనుకున్న మాకేమిగాని నేను ఒక ప్రశ్నయిచ్చెదను అది ఆనాటిసభలో గంటకు పదిపద్యములచొప్పున చెప్పినయెడల నేను చెవిని కోయించుకొనెదను.

వెం॥ స్వా:- ఆహా, మీతిరుపతిశాస్త్రిగారు జంఝాటంబులపంజరంబులు వేసుకొనిరే! అంతే, మీచెవుల పందెము.

ఉ. ఆయనగూడ సభ్యుఁడయి యందఱిలోఁ దల యూఁచెనంట! యా
రేయి మొదల్ సదా హృదయరీతి వెలార్చుచునుండుగాక; కై
సాయము సేయ నెంచుచు వసత్యపు మెచ్చులు మెచ్చువారిలో
వాయనఘుండు చేరఁడు యథార్థమ పల్కఁగ వింటి మంబికా! 253

వెం॥ శా:- అట్లాగా - మా తిరుపతిశాస్త్రి పిచ్చివాడు గనుక సకలవర్ణనములు గల కథ కోరెను. నేనుకోరునది అటువంటిది కాదు.

వెం॥ స్వా:- అది యేకథ చెప్పండి.

వెం॥ శా:- అభిమన్యు వధ.

వెం॥ స్వా:- ఇదికష్టమే, అయిన వారి కొక లక్ష్యముగాదు.

తిరుపతి:- ఏమండో వెంకటస్వామిగారు, యీకథ భీష్మజననము వంటిదికాదు. మావెంకటశాస్త్రి కోరినది, అభిమన్యుకథ అండో.

వెం॥ స్వా:- యేది యెట్లయినను తమరు రండీ.

తి॥ వెం:- మేమిద్దరము రాము.

వెం॥ స్వా:- రాకపోతేమీరు వోడిపోయినట్లే

తిరుపతిశాస్త్రి:- అంతేకాని మీరుపొండి

వెం॥ స్వా:- పోతే తప్పదు చెవులు వూడుతుందిలెండి, అని వచ్చిరి. ఆసభలో గంటకు 500 లైన చొప్పున పద్యములు చెప్పితిమి బహుమానము జరిగిన పిదప

గీ. ఘోరసింహం (బు) లట్టుల కొప్పరంపు
కవులు చనుదెంచి నాటి (రీ) కాకినాడ
యందు కవితో (న్న) తిని విజయ (3) ధ్వజంబు
మి (న్న) యై దీని పీకు మగ (న్న) యెవఁడొ.

క. కట్టితిమి విజయఘంటిక, మొట్టితి మదివరకు (కు) కవిమూ (ర్ధ) ము లగలఁ
బట్టితిమి కాకపురి జయ, మట్టిట్టనరానిమీద (యా) శక్తి శివా !

గీ. కొండవీటి మహోగుహా కూ (ర్క) జెందు
సింహములు రాగ నీగ్రామ సింహములకు
బ్రతుకుఁ దెరువును వర్తన పరిథవిలునె!
చాటుమాటున మెఱుగులే జరుగుగాక.

ఇట్లనేక పద్యములు చెప్పితిమి. యీసంగతివిని మరుసటి దినమువం దెవ్వరితో చెప్పకనె తిరుపతియు వెంకటశాస్త్రియు ఇంజరము గ్రామమునకు వెళ్లిరి. ఆగ్రామము కాకినాడకు కొంచెము దూరము.

ఉ. ఆయనయాజ్ఞ మీఁద నిటు లంబరొ! వ్రాయ; మసత్యమైనచోఁ
'ఛీ' యనుఁ గాక మమ్మను సుశీలుఁ డతం; డిది నిక్కమేని యా
ధీయుతుఁ డూరకుండుతఁ; గుశీలుర గోల లడంచు సాక్షిగా
వ్రాయు మనుమ్ మదిన్ విమలవంశజుఁ డా యనఘుండు సైఁచుతన్.

పిదప, పైడా అయ్యన్న శ్రేష్ఠిగారు తమగృహమున నొక సభజేయింపగా నచ్చటి కింజరమునుండి వెంకటశాస్త్రి తనమిత్రులను కొందరిని పంపించెను. ఆ సభాధిపతి "తిరుపతిశాస్త్రి మిమ్మన్నమాటకు మీరుబదులు ఏమిచెప్పిరని" విని యడుగగా,

గీ. బుఱ్ఱగొరిగించి సున్నపు బొట్లు పెట్టి
ఖరము నెక్కించి యూరేగగా నొనర్చి
మాలవానులు 'ఛీ' యని గేలిగొట్ట
తిరుపతిని వెంకటన్నను త్రిప్పినా (ము.)

పిదప, కాకినాడపురలక్ష్మిచేత సెలవునొంది, నిడదవోలు వచ్చుసరికి తణుకు, నర్సాపురము, భీమవరము కరణములు జమాబందికిరాగా అచ్చటి డిప్టీ కలెక్టరుగారు తమవలెనే వివిధోత్సవములతో మిగుల గౌరవించెను. పిదప ఇంటికి వచ్చి కుశలముగానుండి వారము. మేము ఇంటికి వచ్చి తమజాబును పద్యసముదయమును జూచి పరమానందము జెందితిమి. తమరు కవిత్వపరిశ్రమ జేయుటకూడ మాకు చాలా ఆనందముకలిగించినది.

గీ. షట్సహస్రనియోగి వంశజాలయందు
శ్రేష్ఠపదవి వహించి ప్రసిద్ధికెక్కె
తనరు మీ క్షేమలేఖ మోదంబుగూర్చె
నయుదయా కర్త శ్రీ......శర్మ.

చ. నరుఁడయి ధాత్రియందు జననంబయి పావని యన్నమాత్రి సం
బరమగు నే, నియోన్నతియు భాగ్యము సాహసముల్ వదాన్యతా
పరిణతియున్ బొసంగవలె వంశము వృద్ధియొనర్పగావలెన్
హరువుగ.........యువియన్నియు గల్గెను నీకు మేల్ బళీ!

క. మెచ్చితిమి మీదు కవనము, మెచ్చితిమెద నీనయంబు మెచ్చితిమింతే
హెచ్చగు నీయభిమానము, నచ్చినవేడుకను...............సుధీరా!

ఉ. ఆకతి పీరికైత విని యాతఁడు చెందిన యేవ మంతయుఁ
వ్రాఁతుమటన్నఁ దోలవలె బండ్లను గాగితముల్; వివేకితా
ఖ్యాతుఁ డతండు పీరి నడుగం దగుమాటలు పృచ్ఛచేసె, వీ
రాతతి నేమి చెప్పిరో రహస్యము తల్లిరో! నీ వెఱుంగవే! 257

ఈవార్తను ప్రాజ్ఞులును బంధువులును యనవద్యులును నైన బ్రహ్మశ్రీ రామబ్రహ్మముగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ కలిమి పిచ్చయ్యగారికిని, బ్రహ్మశ్రీ మునిపల్లె వెంకటసుబ్బయ్యగారికిని, శ్రీ లింగయ్యగారికిని, శ్రీవేంకటేశ్వర్లుగారికిని, స్కూలుమాష్టరులకును మన సర్వమిత్రవర్యులకును వినిపింపగోరెదను.

మీ అల్లుడుగారును వయఃశీలురునైన శ్రీ........గారియొక్కయు పుత్రికా పుత్రకులయొక్కయు మన బంధుమిత్రుల కుటుంబవృద్ధి యొక్కయు కుశలము వ్రాయించగోరెదను. చిరం॥ మాతమ్ముడు వెంకటరమణశర్మ ఒక అవసరముచే చెన్నపురికి వెళ్ళినాడు. ప్రస్తుత మనావశ్యమని తోచి యచ్చటనే యుంచితిని. తాము కవితావృద్ధి నొనరించి సంతోష మొసంగుడు, మేమందరము కుశలము. కొన్ని యాహ్వానములు వచ్చుచున్నవి. ఇప్పుడు వెళ్ళము.

చిత్తగించవలెను

కో॥ వెంకట సుబ్బారాయశర్మ,

(అనియున్నది)

వ రా:— ఇట్లు తిరికూర్చుండి తమయొక్కయు సహృకులగు కొందఱు శాఖాభిమానుల యొక్కయు మనస్తుష్టికై కల్లిబొల్లి వ్రాఁతలను నింపుటయేకాక అండితరులను బూర్తిగా దూషించుచు నుత్తరకుమారప్రజ్ఞలను వెళ్లగ్రక్కెడి యీమా సోదరుల వ్రాఁతలను విమర్శించుభారమును లోకమునకే వదలుచున్నారము. ఇందు "పాడి వెంకటస్వామిగారు చెప్పిన" దని వ్రాసినపద్యములో "పండితకాకంబుల" అనుమాట మనోరంజని పాఠముకన్న భిన్నముగాఁ గన్పట్టుచున్నది. దీనింబట్టి మొదటి పాఠ మిదియే యనియుఁ బిదపఁ బత్రికా సంపాదకుఁడు గారు 'కాకాయిత' అని దిద్దియుందురనియుఁ దెలియవచ్చెడిని, మఱియు వీరు రహస్యముగా వ్రాసిన యీయుత్తరమునందుగల సదుద్దేశములను వీరు దర్బారులోఁ బ్రచురించిన జ్ఞానోపదేశమునందలి ముద్దుఁబలుకుల నుండియు, మఱియుఁ గాకినాడ సభలోఁ జెప్పినట్లు మనోరంజనిలో బ్రచురింపఁబడిన పద్దెము నుండియు మఱియుఁ గాకినాడనుండి వీరు బయలుదేరి వచ్చునప్పుడు రచించిన సీసగీతపాదమునుండియు నెత్తిచూపుచున్నారము.

చ. అటు గదు దైన్య మయ్యానఘు నగ్రమునన్ బచరించి యూర! పి
మ్మట్టఁ డకటొంకు లాడు నల మానినులన్ సమయంబు వచ్చుచోఁ
బటుమతి కృష్ణరాయనరపాలుఁడు బైటికిఁ బెట్టెఁడొక్కొ! త
క్కటిప్రజ యూతఁ డెన్నఁటికిఁ గాఁడని వ్రాసితిమంబ! యింతయున్.

ఉ. వ్రాయక మానుటే మెఱుఁగు, వ్రాసిన లాభ మొకింత లేద, యా
ధీయుతుఁడే వచింపవలెఁ దెల్వి జనింపవలెన్ మొగాల, కీ
వ్రాయుట యెంత ? యిం దెఱియ వ్రాయఁగలేకయెపోతి మాతఁడే
సేయవలెన్ బ్రసంగ, మటుచేసినచో విని తీరఁగావలెన్. 259

---

(1)॥...ముష్టి చెం। బుంగొని పెట్టుమం చడుగఁ బోతిరా తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్.
(2)ఉ॥...వెట్టిచేష్టలన్। జేసితి రిద్దివానిఁ గలశేష మొ తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్.
(3)ఉ॥ మీకొఱగాని కృత్యములు మీచెడుపోకలు సెంపలేద! మీ
కాకులగూడు పాత్రములగాకు ఘటింపఁగఁ బూనలేద, మీ
చీకులఁ జింతలున్ బయలుచేర్పఁగ నూకొన లేద యెందుకీ
కాకరుతంబు లేటికి వగన్ గొన దిర్పతి వెంకటేశ్వరుల్.
(4)చ॥...చంకదుడ్డు శరణార్థులు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్,
(5)చ॥..............................కాకరపత్త్రిని శృంగభంగమై
పశువును మాపటో నిజముఁబల్కఁడు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్.
(6)చ॥...రావణ కుంభకర్ణుల, న్యుల యభివృద్ధి కించుకయు నోర్వక...యే,
యెలమిని గాంచి రద్దిగ్రహియించుఁడె తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్।
(7)చ॥...అ, జ్ఞత చెడ నిక్కసుక్కి తిరిగాకట! తిర్పతివేంకటేశ్వరుల్
(8)చ॥ సి, గ్గను గనకేల డంబమును గొట్టెదరు...తిర్పతివెంకటేశ్వరుల్
(9)చ॥...కౌరవు లేమియైరొకో తెలియుఁడు ... తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్
(10)ఉ॥...నాటిసభ నెల్లను మిమ్ముఁ బరాభవింప మా, చేసిన సాయమున్
మఱవఁ జెల్లునె జన్మశతాలకేనియున్.
(11)ఉ॥...నేఁడిటుల పేర్లఁగ నెవ్వరి యూఁత దెల్పుఁడీ!
(12)ఉ॥ ప్రాసములున్ విరామములు పాడొనరించుచు బూతుపద్దెముల్
వ్రాసిరి నాటకంబులుఁ బ్రబంధములంచని పేరుఁ బెట్టి యు
ద్వాసన మాచరించి రలప్రాక్కవి మార్గము లట్టి పీర కీ
రోసములా యటంచు మిము రోయరె తిర్పతి వెంకటేశ్వరుల్!
(13)ఉ॥ కాఁకగపత్త్రియే సలిపె గర్వము మానిపి శృంగభంగమున్
కాకులయట్లు బాఱఁగఁ జికాకొనరించెను బైడిపాడు పై

క. తామేమో తమపాట్టకు, సై మాటికిఁ బడెసిపాటు లవి చెవఁగొట్టం
గా మే మరుగుదుము సభ, కేమీ ధ్వజమింతమాత్రకే నాటిరిగా!

క. విజయధ్వజ మెత్తితి మని, బుజము లెగరవేసికొంచుఁ బోడిమాటలలో
గుజగుజలు వోవుచుంటిరె, నిజ మెట్లో పయికివచ్చి నెగడకయున్నే!

యాకులపాటుఁ దెచ్చి బలమింతయుఁ బాపెను గొప్పరం బిఁకన్
గూకలు మాని యెందొ తలఁ గుక్కుఁడు తిర్పతి వేంకటేశ్వరుల్!

(14)మ॥...ఎందుకండి కవులారా!
(15)మ॥...మీ, యసమర్థత్వము దుర్జనత్వమిఁకఁ గట్టా! నేగిసంధింపదే.
(16)సీ॥...మిమ్ము బొమ్మలఁజేసి (1) తిమ్మాటలాడించి పోరుఁ బెంచిన...
(ఈ ప్రల్లదములకు, 1912 సం॥ జూను 18-19 సంచికలు దర్బారు చూడుడు)
(17)చ॥...తిరిపపుఁ (1) దిమ్మపోతరముదింపిజయంబిదుమమ్మ శాంభవీ" (15 వ జూలై 1912 సం॥ 8 వ సంచిక మనోరంజని)
(18)సీ. గీ. "మహిమ నీకాకినాడ నస్మద్విజయపు। (3) ధ్వజము నాటించి తీవె శ్రీవాగ్భవాని" (చేగంటి బాపిరాజుగారు ప్రకటించినపుస్తకము.)
(19) "గీ. రోస మున్న నిజంబైనమీసమున్నఁ, బాఱపోవుటగూడదు పందవగుచు
ద్వైతవనమునఁ బాండవోత్తములచేత, సింధుపతి పడ్డపాట్లుగాంచెదవు రమ్ము.
(20) ఉ॥ ఆకలడంగి- నీగురులయంతటివారెదిరింపలేకయా, వేశముదక్కి యుండిరిక౯ బిన్నవు, కాఁగలవాఁడ విప్పుడే, యాకుకపీందరి సింహముల కాగ్రహము౯ గలిగింపఁబోక వ, త్సా శివరామశాస్త్రి! సుగుణాఢ్యుఁడవై యశము౯ గడింపుమా!

పైనుదాహరించిన 19-20, సంఖ్యలు గుర్తుగాఁగల పద్దెములు శివరామశాస్త్రి యెదుట లేకున్నప్పుడు గన్నవరంలో గొప్పరపువారు నోరుచేసికొన్నవి. (1913 సం॥ 15 డిశంబరు. జనేవరు 12-13 సంచికలు మనోరంజని చూడుడు) ఆయీ సోదరుల ప్రల్లదములు పిదప వారు తప్పుకొన నెంచెడివికావు. వారి యుత్తరములోని యంశము లీప్రల్లదముల కించుక దాఁటినను మొత్తము సారాంశ మొకటే, ఇదిగాక ఆయుత్తరములోని పాట వీరు చెన్నపురి మొదలుకొని కొప్పరము పఱకును గనుపడిన వారితో నెల్లఁ బాడుచు నేయున్నారని యిటీవల వేమవరాగ్రహారమున కవధానార్థ మరిగినప్పు డనేకులవలన వింటిమి. వీరికిట్టి ప్రసంగమున కధికారమిచ్చిన భగవంతునికి వందనములు. మనోరంజనీ పత్రికాధిపతి యెట్టివాఁడో ఆర్యమతబోధిని తేల్చినదికదా! అసత్యవేదములో నతఁడు గొప్పవాఁడో సోదరులే గొప్పవారో అని చర్చించఁగా వీరే గొప్పవారని సహేతుకముగాఁ దేలినది. పోతాప్రగ్గడవారింటిసభలో గంటకు 100 చొ॥ చెప్పినట్లు వీరి ప్రల్లదపు టుత్తరమునఁ గలదు. 15 వ జూన్ 1912 సం॥ మనోరంజని 200 వందలచొ॥ అని మాత్రమే.

చ. "ధ్వజమును నాటి నార"మని దబ్బఱ లాడుట కేమి రోయ మా
విజయము మాత్ర వ్రాసికొని వెట్టినదుల్ లిఖియింపకున్నచో
నిజమగు నేని నిక్కమగు నిక్కము గానియెడన్ మఱొండగున్
గజిబిజి లేని కల్పనలఁ గాగితముల్ నెడఁగొట్ట నేటికిన్.

వ్రాసినది దీనిం బట్టి మే మాయీ తారతమ్యమును గని పెట్టితిమి. దీని నిటుంతము ఈమనోరంజని మాశిష్యునిగూర్చి పృథాగాఁ దనయాసూయ నెల్ల వెల్లడించినది. విలువగల యిచ్చో నావాగ్వ్యయమునకుఁ దావొసఁగము. మఱియు నిది మేమాంధ్రభాషా పరిష్కృత్రిక కొసఁగిన "ఆంధ్రమహాకవి ప్రశంస"నుగూర్చి కొంత తెలివితక్కువగా వెక్కిరించినది. ఆవెక్కిరింపులోని యొకపంక్తి నుదాహరించెదము.

"భాగవతమును తెనిగించిన పోతనామాత్యుని శ్రీనాథునకుఁ జాల నీవలి వానిగఁ దఱువాతఁ జెప్పిరి." (15 డిశంబరు జనేవరు 1913 సం॥ మనోరంజని)

చూచితిరా? తెలివి, శ్రీనాథుఁడును బోతన్నయు బావమఱఁదులని కూడ మాకుఁ దెలియదని యీపత్రిక యభిప్రాయము. మఱియు నీ మనోరంజని శివరామశాస్త్రిని బడఁదిట్టిన కొప్పరపువారి నోటిదురుసు ప్రసంగపుసభ నిట్లు నొక్కినొక్కి నుతించుచున్నది.

"...సోదరకవులకుఁ బ్రతిపక్షులగు బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకుఁ బ్రాముఖ్యులగు బ్రహ్మశ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రిగారు సబంధుమిత్రముగా నీసభకు విచ్చేయుటంజేసి లోఁగడ జరిగిన సోదరకవుల సభ లన్నిటికంటె నిది యగ్రగణ్యమై వారి జీవచారిత్రమునందలి ప్రధానవిషయములలో నొక్కటి యగుచున్నది."

సరా:— దీనిస్వభావము దెల్పుటకివి చాలినను నుదాహరింపవలసినవి బోలెఁడు కలవు. సోదరకవులు సశిష్యముగా నప్రసక్తముగా ననాలోచనముగా మమ్ముఁ బడఁదిట్టుటను సర్వమును గోడమీఁది పిల్లివాటముగాఁ దానే ప్రకటించుచు నిది యెట్లు సాహసించి చెడ బొంకుచున్నదో!

"...మావెనుకఁ బద్యములఁ జదివినవారిలో నొకరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులయెడ నిరసనభావముగల యొకపద్యమును జదువఁబోఁగా సోదరకవులు వెంటనే లేచి యట్టిపద్యములం జదువరాదని వారించుచు నీక్రింది పద్యముం జదివిరి........"

శా. పోతాప్రగ్గడగారు జా బొకటి మమ్ముంగూర్చి పంపించె "మే
మేతేరన్ గల" మంచు మీకవులతో నేర్పాటుగాఁ జెప్పి పై
"నేతెం" డంచు లిఖింపుఁ డన్న నతఁ డాయీమాటపై నేమిగా
మాతో నాడెనొ యిప్డు చెప్పఁడొకొ ! యామాన్యుండు సత్యంబుగన్.

వరా:— సోదరకవులఁట ! మమ్మనఁట ! యితరులఁట ! వారికొఱకఁట! నిందింపఁబూనిరఁట ! అనిందకఁట ! సమ్మతింపలేదఁట ! ఈవాౝత "బిచ్చగానిని బొమ్మన్న కోడలి కలిగి యత్త చేసినపనికి" స్మారకమగుచున్నది. మేలు మేలు ! మనోరంజనీ ! మంచివానిచేతఁ బడితివి ! ఇదియే సోదరులను దుష్పథమునకుఁ గొండొక ద్రిప్పిన దని చదువరు లెఱుంగుదురుగాక. దీని యశక్తి దుర్జనతకై యీయిచ్చిన యుదాహరణములు చాలును, పనిలోఁ బని పేరు దెచ్చికొందమని యిది యత్నించుచున్నది. సోదరుల ప్రల్లదములకు మొట్టమొదట ప్రత్యుత్తర మిచ్చినందులకే సిగ్గుపడుచున్న మే మీతనికిఁ గూడఁ బ్రత్యుత్తర మీయసెంచము. సోదరుల ప్రల్లదపు టుత్తరమును "మక్కికిమక్కి"గాఁ బ్రచురించితిమి. సందియములున్నచోఁ గుండలీకరించితిమి. సోదరుల యభిప్రాయము చొ॥ వారికి యశస్కరమును మాకు లజ్జాకరమును నని తలఁపవలసిన యీ యుత్తరమును వారికై సహించి శాశ్వతపుగ్రంథమునఁ జరిత్రకార సంప్రదాయము ననుసరించినవారమగుటచే ముద్రించినందులకు వారు కృతజ్ఞులై తాము ప్రకటింపఁ బోవు "జల్లిసీమ, నారాయణాస్త్రము" లోనగు చరిత్రగ్రంథములలోఁ దత్సూచకముగాఁ బ్రవర్తించి సత్యము విలువ నెఱిఁగి ముందేగుదురు గాక. నకలు మాకుఁ జేరిన విధమును జూపుచున్నారము.

1...కొప్పరకవులు జాబులిఖించిపంపిరి. అందంతయు తమ్ముల నిందించుటయే తప్ప వేరేమియు లేదు, మీయుభయులను పోలవరపు జమీందారుగారైన శ్రీకృష్ణారావుగారు వారుచేయించిన కాకినాడకాలేజిసభకు రమ్మనమని వారెంత వేడినను తమరు దానికియ్యకొనలేదట, ఆదిగాగల సంగతులతో ఎదుట నుండి గమనించినవానిరీతిగా సంభాషణ యంతయు వింతగా వ్రాసిరి...దాని యథార్థమంతయు మాకు దెల్పిరి. ఆజాబునందలి మాటలు చాలా కర్ణకఠోరముగా నున్నవి అందంతయు వారి యౌన్నత్యమును, మీ—ప్రకటించుమాటలే కాని వేరేమియులేవు. దానియొక్క నకలు నావద్ద కలదు. తమరు పంపుమన్నచో పంపెదను. తమరు ఆగృహస్థుని పేరుమాత్రము మీయచ్చుగ్రంథములయం దెచ్చటను ప్రకటింపవద్దని నాప్రార్థన...దానినుండి యీక్రిందిదానిని

ఉ. ఆయన యుత్తరం బొకటి యంపుట సత్యము, అంతెకాని మ
మ్మాయన వచ్చి పిల్వఁడ,యనంతర మాయన 'ప్రెస్సు' వద్దికే
పోయి వచించినార మటు; బుద్ధిమదగ్రణి యాతఁ డట్టిచో
ప్పియకొనండ, యి ష్ఠతఁ డహీనుఁడు వేఱొకలాగు చెప్పునే!

ఉ. "వెంకటసామిపల్కె" నని వీరలు డాబినడాబు సర్వముఁ
బొంకుప్రసంగ, మాతఁడును బొంకఁడు యోగ్యుఁడు, బొంకుమంచు ని
శ్శంకుఁ డొకండు చెప్పఁగల సాహసుఁ డుండెడుఁగాక నీకుఁ దా
జంకఁడె యంబరో! కడు నసత్యము సత్య మనంగ నేర్చునే! 264

రొత్తివ్రాయుచున్నాను.—ఏమి యీ సాహసము,...వీరు శాఖాభిమానమే చేయూతగా చేసికొనియున్నారు...వెంటనే జాబువ్రాయ ప్రార్థితులు.

2...వారు వ్రాసిన అసలుత్తరమునకు నకలు పంపుచున్నాను,...యిది దానికి సరియైన నకలని తమరు నమ్మవచ్చును. యీపుత్తరమును ... గారికి వ్రాసిరి....మీకును వారికిని సరిపడకపోయినను వారి కౌన్నత్యమున్నచో దానిని స్థాపించుకొను విధము లనేకము లుండగా దూషణచేత జయింప నుంకించుట నాకు చాలా కష్టముగా నుండి నే మీకిది పంపుచుంటిని...చూచి తమరు దీనిని మీయిచ్చవచ్చినట్లు వాడుకొనవచ్చును, నాకు తమయందు గౌరవపూర్వకమైన భక్తియే యిట్లుచేయ నన్ను పురికొల్పినది. (చే|వాలు)

3...అప్పుడు యీజాబు చూపెను. యీజాబు నీకెట్లుదొరికినదని... అడుగగా అతనిట్లనెను,..."అందువలన ఆవుత్తరమును వీరికి చూపుమని...గారికి వ్రాసిరి. వారట్లుచేసిరి. దానిని నేను చూచి ...సరియైననకలు తీసుకొంటిని" అని...చెప్పినాడు యిదియె నా కది దొరికినవిధము. నిన్ననే మీకుపంపుటకు ఆ...వద్దనుంచి యీసంగతులకు జవాబు తెప్పించుకొని వ్రాయుదమని యనుకొని యతనికి వ్రాసితిని. అతను వెంటనే జవాబు పంపనందున నేడే మీకిట్లు వ్రాయుచున్నాను. మీకతను వ్రాస్తే వ్రాయవచ్చును. అది సరియైన నకలేను.

(చేవ్రాలు)

4...శ్రీకొప్పరపుకవీశ్వరులు కాకినాడాది గ్రామములకు వచ్చినపుడు అక్కడ జరిగిన సభలలో మిమ్మును దిరుపతి శాస్త్రిగారిని ఆహ్వానముచేయగా రా మని మీరు చెప్పినట్లును అందుమీద కొన్ని ప్రశంసలు జరిగినట్లును, ఇంకా మొదలైన కొన్నిసంగతులలో శ్రీకొప్పరపుకవీశ్వరులు తమ మిత్రు

ఉ. వేరొకరుండు తోడగుట వెంకటసామినిగూర్చి సందియం
బీరహిఁ దోఁపఁజేసె, నతఁ డెంతయు యోగ్యుఁడె యైన; నింక వీ
రెవరిని జేయ గుర్చిచ్చిరొ యొకింతయు వారలఁ గూర్చి శంక చె
న్నారద, సూర్యుఁ డింకొకదిగంతరమం దుదయించెనేనియున్.

మ. "సహవాసమ్మున నబ్బుఁగాదె గుణదోషంబుల్" మహాపండితుల్
బహుమానించెద రీవిశేషమును, సంబంధంబు తత్తాదృశం
బహుమున్ రేయియు నుండు హేతువున యోగ్యత్వంబు చెన్నారు ధీ
మహితుల్ వెంకటసామిఁగూర్చి మదిలో మాకబ్బె సందేహముల్. 268

ఉ. వెంకటసామి కుండెనొకో వేలకు వేలుగ గుండియల్! పృథా
కొంకక యట్టివాదమునకుందిగునే శివ! యొవ్వఁడో నిరా
తంకునిగూడి 'కాదు' లని తజ్జ్ఞుల దూఱిన దూఱుఁగాక, యీ
పంకము నీఁగుకెట్లనిన వాక్కిఁక నాతనికిన్ జనించునే!

ఉ. వెంకటశాస్త్రితో నటులు వెంకటసామి పృథా ప్రసంగమున్
శంక యొకింత లేకయును సల్పఁగఁ గారణమేమొ ? యైనచో
నింకొకమాఱు చేయుటకు నేటికి సందియ మింత యేల ? యీ
బొంకులు కాతఁ డొప్పునెడఁ బోవలె నాతని మీఁది కయ్యెడన్.

లయిన...వారికి వ్రాతమూలకముగా తెలిపినారు...ఆ అంశములన్నియు విశదముగా...వల్ల తమకు విశదమైనట్లు నాకు ... వద్దనుంచి ఉత్తరము వచ్చినది. తమకు పంపిన నకలు శ్రీకొప్పరపువారు వ్రాసిన లేఖకు సరియైన నకలైయున్నది...అచ్చటచ్చట అక్షరములలో కొన్ని పొరపాటులు పడియుండవచ్చును...శ్రీకొప్పరపుకవులు పంపినదాని నకలు నావద్దచూచి నిజము తెలిసికోవలెనని నావద్దనుంచి తీసుకవెళ్ళినారు. తిరిగి తమవద్దనుంచి తనకు ఉత్తరం వచ్చినట్లు యీరోజు ప్రత్యుత్తరం వ్రాసినాడు. అందువల్ల దీనిని తమకు విశదం నిమిత్తం వ్రాసుకున్నాను. శ్రీకొప్పరపువారు వ్రాసిన వాటిలో యథార్థమును మాకుగూడ తెలుప ప్రార్థించుచున్నాడను. చిత్తగించవలెను. (చేవ్రాలు)

వరా:— పైయుత్తరమ్ములన్నియు వారివారి వ్రాళ్ళతో నుండినను శాఖాభిమానులవలన వారి కేమపకారమేని జరుగునని యెంచి వ్రాళ్ళను కొన్ని సందర్భములను విడువఁబడియె.

ఉ. ఊరక వ్రాసియు వ్రాఁతలకు యోగ్యుని నాతనిఁగూర్చి వ్రాయుటల్
సారవిదుల్ గణింప, రెకసక్కెపు వ్రాఁతకుఁ బూని యేరినో
దూఱఁగ నెంచి పండితుల దూషణ చేసిన దానఁ జేసి యా
కాఱులు సైఁపరామి నిటుగా వచియించితి మింత యొప్పదే!

ఉ. "పాడి" యనంగ నీతి యగుఁ, బండితులం బడఁదిట్టఁ బూనుచోఁ
బాడికి నేమి యర్థ మగుఁ? బండితు లేమి యొనర్చి రీతనిన్?
వేడుక యయ్యెనే? యకట! వెంకటసామికిఁగూడ; నేరి నో
నాడనివాఁడు పండితుల నాడునె కాకులు గాఁగ నక్కటా!

ఉ. "కా దతఁ డట్లు వ్రాయఁ" డనఁ గన్పడుచుండెను వ్రాఁత యింతగాఁ
జేదయిరొక్కొ పండితులు! చెన్నఁటి యెవ్వఁడో వ్రాయుమన్నచోఁ
బో దల తెల్గు పాణిని స్వబుద్ధిగఁ బోఁదె మున్నిటుల్ చనన్
లే దలమేటి పాణిని; బలే బళె! పాణినిగారు పుట్టిరే!

చ. "బిరు దిడినాఁడు నా" కనుచుఁ జెగ్గకు నేదియొ వ్రాయఁబోయి సం
స్కరణ మొకింత కల్గియును జక్కని ధార విదూరి మాట స
త్కరణిని జెప్పఁ గాని బుధకాండము సర్వము దూఱఁబోవఁ డె
వ్వరినొకొ దూటియుండు నన వాస్తవమే యగు, దిద్దికోఁ దగున్.

ఉ. ఒక్కరి గొప్పఁ జేయుటకు నొక్కరిఁ దిట్టినఁ గాని గాదె! యే
మక్కట, పండితప్రవరు లందఱు కాకులె! యెంతవాఁడు తా
నొక్కనిఁ బోలఁగాఁ గలుగునో! యిఁక నేనియు నిట్టిత్రోవలన్
ద్రొక్కక చక్కఁగాఁ దెలిసి దూఁకుడు వాకులు గట్టిపెట్టుతన్.

ఉ. కాకపురంబు వాస మను కారణ మీనుడి తెచ్చిపెట్టెనో!
కాకవి తోడునీడ యగుకారణ మీసడిలోన దింపెనో!
లేక యశమ్ము కైకొనెడి లీలయొ! పాకపు సొంపో! కంపో! యౌ
రా! కడు మేరమీఱెఁగదరా! నవపాణినిగారి ధోరణుల్.

తే. గీ. అరిగె భీముండు, సోముండు నరిఁగె నకట!
జరిగె సర్వజ్ఞదీక్షితసార్వభౌముఁ
డేమి! పేరూరి దౌర్భాగ్య మిపుడు వచ్చు
శంకరుండఁట! వ్యాఖ్యాతృచక్రవర్తి!

ఉ. ఇంజరమేము నిర్వీరము సేగుటగూడ నసత్య; మొక్కఁడే
గెం జనుమీఁద నర్యోద్యుఁ గేవలభక్తిని జేసి *యుత్సవ
బుం జరిగింప నెల్లరును బూనిరి యప్పుడు వారు వచ్చి పి
ల్వం జనుదెంచెఁ దిర్పతి సభన్ బొనరించితి మంత నర్యోద్యన్.

ఉ. పోలవరంపు టేఁడరుగఁబోవుచు నాసభ కట్లు తిర్పతిన్
జాల బలాత్కరించెడి ప్రసంగముగూడ ‡ నసత్య మే మనన్
శ్రీలలితున్ జయంతి కులశేఖరు రామయగారిఁ జూడఁగా
నోలి "మొటారు" బండిపయి నూరికిఁ దిర్పతియేగె నర్యోద్యన్.

ఉ. రామయగారు కోటిఫలి రా వల వారిని దోడుకొంచు రాఁ
గా మఱి టేఁడు బండిని దగన్ బనిచెన్, జనెఁ దానిమీఁద నా
శ్రీమహితున్ గనుంగొనఁగ శ్రీపతి; వచ్చెడువేళ వాన దా
నామెయి మార్గరోధిగఁ బ్రియాణము మందత చెందె నందికా! 378

చ. తిరుపతి యేడుగంట లగుదెంచుడు రామయగారు తాను ధీ
వరుఁడగు మల్లయార్యుఁడును వచ్చిరి, యేగిన దొంటిగంట; కే
కరణిని నైదుగంటలకుఁ గాఁదగు నిట్టి ప్రసంగ మంబ! సా
కిరు లిట రామయార్యుఁడును గేవలధీరుఁడు మల్లయార్యుఁడున్.

చ. పదపడి ప్రొద్దువోవుపయి బండిపురమ్మున కేగుదెంచె, న
య్యదనున దానఁ జేసియె మహాత్ముఁడు రామయగారు గూడ "వీ
రిది సభ" యం చెఱింగియును నేగఁగ లేదఁట! దీని తత్త్వ మి
య్యది, సభ రేగునప్పు డెటు లౌ నటువంటి ప్రసంగ మంబికా! 280

చ. మఱియొకయప్పుడేని యొకమాట వచించుట, దాని కుత్తరం
బరసి వచించు, టావయిని "నా" ననుకొంటయుఁ, గాక యట్లుగా

(* 1912 సం॥ జూలై 10 వ తేది ఆంధ్రపత్రికనుండి)

జూను 18 తేదేని శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులు ఇంజరముగ్రామమునందు శతావధానంబు నొనరించిరి ఉమ్రా అలీషాకవిగారును నూకల అమ్మన్న శాస్త్రిగారును కవిత్వమునుగురించియును అవధానమునుగురించియును చక్కని యుపన్యాసములనిచ్చిరి. అవధానానంతరము శ్రీవేంకటేశ్వరకవులు సత్కరింపబడి జనులచే నూరేగింపబడిరి. నందికొళ్ళ గోపాలరావు.

‡ 104 పుటలోని శ్రీవారి జాబుచూడుడు.

జరుగునె యంబ! వాద; మది సత్యమె యౌనెడ నిప్డు "డింతయుఁ
జరిగె" నటంచు మాన్యపుఁడు సాక్ష్య మొసంగుట కేమి శంకయా!

ఉ. పోలవరప్రభుండు తనపాంతను దర్పతి యుంటఁజేసి యీ
గోలకుఁ బూనుకొన్న నది కొందఱు వేఱుగ నెంతు రంచు స
చ్ఛీలుఁడు జంకునేమొ! యని సాక్షుల నస్యలఁ జూపినార మా
శ్రీలలితుండె చాలు నిది చెచ్చెరఁ దీర్పఁగ, నింద కేటికిన్?

ఉ. పీకలు, కాకినాడయును, వీరులిఖించిన పేళ్ళు నిక్కమే;
యారయఁ దక్కసంగతుల యందొక లేశము సత్యముండినన్
వీరు లిఖించుపోకడలు వీసము సత్యము గా; నసత్యపుం
ధోరణికేమి; ప్రల్లదపు దూఁకుడు కేమి పచింతు నంబికా! 383

చ. "తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల ధీరుల మేము జయించినార" మం
చొరులకుఁ జెప్పి సంతసము నొందుట కింతయు నల్లి, రట్లు సం
బరపడ గాదె? తిట్టులను వ్రాయఁగ నేటికి? చేతిచేటె? యం
బరొ! యిది దాఁగ నేర్చునెటు, "వ్రాఁత బలింగొను" నం డెఱుంగవే!

క. ఇదిగాక పెద్ద లేమని, రది నీ వెఱుఁగనిదె? యజ్ఞు లాకర్మంబున్
మది నెఱుఁగ రక్కటా! "శతం వద, ఏకం మాలిఖ" యనువా రలఁతులొకో!

చ. ఎవరికి వ్రాయ నేమియగు? నేగతి నయ్యది పైకిఁ బోవునో
శివ శివ! చేయునట్టిపని చెడ్డది యైనపు డించుకంత జం
క పలదె? యంతదాఁక మది గట్టిగఁ బట్టుక యేగి సన్నిధిన్
బవరపుగెల్పు డెల్పికొన వచ్చుఁగదా! తమయిచ్చ చొప్పనన్. అరా…

ఉ. అదియును *హైకివచ్చుఁ జామి యంబరొ! సాజపు బొంకు పాండితిన్
బదఱఁగవచ్చు "లే"దనుచు; వ్రాఁతకు నయ్యది వీలు గాదు, కొ
ట్టిదిదియుఁ గొంతమందిని, గడంగుదు రియ్యెడఁగూడఁ బొంకఁగా
నద నగుచోటఁ గొందఱు మహాత్ములు; చెప్పఁగనేల యిక్కలిన్.

---

*శ్రీహయగ్రీవాయ నమః

హాల్ మకాం, పొన్నూరు.

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకట శాస్త్రివారికి, నమస్కారములు,

ఇదివఱలో మా దేశవాసులగు కొప్పరపు సోదరులు కాకినాడలో నాకు
…విత్వము చెప్పినపిదప గుంటూరులో కొందరు పెద్దమనుష్యుల ముందు "మిమ్ము

ఉ. "వ్రాయనె లేదు మే" మనుచు వచ్చెడి వాదము దక్క దీనిపై
నోయఖిలాంబ! వాద మిఁక నుండదు, సాహసు లెందుకేనియుం
గోయరు గోయకుండుటఁ, బరోక్షము నీ కొకఁడున్న! నీదుకం
దోయిని గప్పునేర్పరులు తొల్లి వినంబడ రిప్పు డుందురే! ౨౮౮

సభలోనికిఁ బిలిపించిన రారైతిరనియు రాజావారిద్వారా పిలిపింప నిదె వచ్చెదమని పరాఙ్ముఖులైతిరనియు పిదప మీరు వెరచి రానందులకు సభ్యులయెదుట "అకట! పదియవనాఁటి ముత్తైదు బోలె, డాఁగి యున్నారె" అనియు, "గురుత లభించ దంచు నళుకుం బెళుకుం బలుగాకి కూసి సో, దరు లగు రామకృష్ణులను దద్దయుదూషణచేసి నంతనే, జరిగెను శృంగభంగము" అని కంసవధ సందర్భమున శ్లేషగ చెప్పితిమనియు, మఱియొక కర్ణకఠోరమగు పద్యమును బ్రచురించి విజయముగొంటి"మని చెప్పిరి. ఇందలి సత్యాసత్యముల విచక్షణ సేయు పెద్ద లిక్కాలికాలంబున గానరారు, గాన తాామైన సత్యమును బత్రికాముఖమునఁ బ్రచురించి చదువరుల సందేహనివృత్తి యొనర్పుఁడు. బలవద్విరోధమునకు జంకి యథార్థవాదినామమున నిటుల్ వ్రాసితి, వలయుచో నేను చిరునామ తెలుపుటయే కాక సాక్షిని గూడ కాగలను. (యథార్థవాది)

యేర్పాటు.

24-2-12.

......సోదరకవుల యొక్క మాతామహస్థానము మాగ్రామమే అవుటవల్లనున్ను, శాఖాభిమానమును జూపక న్యాయపక్షముగా తత్కవులతో మాట్లాడుటవల్లనున్ను, యీగ్రంథము విశేష అవసరమైయున్నది. తఱుచు యీగ్రామములో నేయుంటూ దగ్గరలేని యెనుము దున్నను యీనిన చందముగా యీగ్రామము వచ్చినప్పుడెల్ల మాట్లాడుచుండగా మేము తద్విరోధముగా మాట్లాడుచుందుమని మాయందసూయులై యుందురు.

(చేబ్రోలు.)

కాకినాడనుండి మ॥ రా॥ రా॥ ఆనరబిల్ కె. ఆర్. వి. కృష్ణారావు బహదరు బి. ఎ. గారు పంపించిన యుత్తరము నీక్రింద పొందుపఱుచుచున్నారము.

శ్రీకొప్పరపు కవులు కాకినాడ పురమునకువచ్చి సభ యొనర్చినపుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లాసభలో వారిచేఁ బరాభూతులైరని శ్రీకొప్పరపు కవులు అక్కడక్కడ ప్రసంగించుకొనుచున్నట్లు మామిత్రుల కొకరు వ్రాసిన యుత్తరమువలన దెలియవచ్చినందున నిజముగ నీపురమున జరిగిన సభావిశేషము నీక్రింద వివరించుచున్నారము.

ఉ. తప్పిశొనంగఁ జూచినను దప్పద కంటఁబడున్ గవిత్వపుం
జొప్పు వెలార్చు పద్దెములు చొప్పకలాకలఁ బోలునట్టి వీ
తప్పుడు వ్రాఁతలోఁ గలవు, తక్కిన వానిని వీనిఁ బోల్చిచొ
న్నప్పుడె "గుప్పు గుప్పు" మని యజ్ఞులకేనియుఁ గొట్టు వాసనల్.

ఉ. గుంటపురమ్ము నందు ననుఁగుల్ తమచుట్టును జేరి "రొట్టులో
గెంటుఁడు నల్వదింటికిఁ దెగింపుఁడు ధారణలోఁ బనేమి? మే

శ్రీ గంజామువారియింట వివాహమున కాహూతులై శ్రీకొప్పరపు కవులీపురమునకు వచ్చిరి. వివాహ సందర్భమున కేర్పడిన సభ ముగియంబడిన తరువాత పురవాస్తవ్యులు శ్రీకొప్పరపు కవులచే గోరబడి యొక సభ గావించిరి. ఆసభ కాలేజిలో జరుపఁబడినది. అందునకు శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగా రాహూతులయ్యును కారణాంతరమున రారైరి. వారందులకు రాకపోవుట శ్రీకొప్పరపు కవుల క్షేమము కొరకేయని తలచి వారిని బలవంత పరచమైతిమి. పై సభ జరిగిననాడు శ్రీతిరుపతిశాస్త్రిగారు మావద్దనే యున్నవారు. వారు భీతిజెంది పలాయనులైరని కొప్పరపువారు చెప్పుకొనుమాట లసత్యములును నిరాకరింపదగినవియును అగును. శ్రీకొప్పరపు కవులకొరకీయూరజరిగిన సభలలో నెందును వారికిని వీరికిని సమావేశప్రసంగము జరుగనేలేదు. కాలేజీలో జరిగిన సభ విషయమై శ్రీ తిరుపతిశాస్త్రిగారి ప్రోత్సాహ నిరుత్సాహము లేమియును లేవు. శ్రీ కొప్పరపు కవులకును తిరుపతిశాస్త్రిగారికిని సమావేశ మీయూరనెచ్చటను గలుగలేదు. మా యొద్దను గలుగలేదు. శ్రీ కొప్పరపు కవుల మూలమున శ్రీ తిరుపతి వెంకట కవులయం దుండు గౌరవ ప్రపత్తు లెవ్వరికి డిగ్గిపోగలవి కావని మానమ్మకము. ఇచ్చట శ్రీకొప్పరకవుల నిమిత్తమేర్పడిన సభలోని విశేషము లింతకన్న నిట వ్రాయ ననవసరము. ఇచ్చట జరుపబడిన వనుకొను గజారోహణాదు లీసభతో సంబంధించినవి కావు. వానిగాథ వేరు.

కాకినాడ, 27-11-12. K. R. V. Kristna Rao.

(ఇట్టియుత్తరమునే రాయ బహద్దరు క. సూర్యనారాయణమూర్తినాయుడు గారును పంపినారు.)

నం. వీ. 14

మంటి” మటంచుఁ దోల నది యూని * బడల్పడునవ్వు డేమ లే
కుంటిమె చుట్టుపట్లఁ, జనియుంటిమె యాసభ కోమహేశ్వరీ! 290

(*1911 వ. సం॥ నవంబరు 15 తేది దేశమాతనుండి.)

గుంటూరు జాబు

“...క్రిందటి నెల 1 వ తేదీ మధ్యాహ్నం బం ్రెండుగంటలకు అవధాన మహోత్సవము జరుగ బోవు గుంటూరునందలి ద్వితీయనాటకశాల సర్వసుహృత్ప్రదంబై యన్నిట నద్వితీయంబయి వెలింగె. నాడు విచ్చేసినవారిలో సర్కారుద్యోగస్థులు ప్లీడర్లు మొదలగువారుండెరి. సర్కారుద్యోగస్థులలో మ. రా. శ్రీ పెమ్మరాజు కామరాజు పంతులుగారు (డిప్యూటి కలెక్టరు గుంటూరు) మ. రా. శ్రీ మందపాటి లక్ష్మీనారాయణ పంతులుగారు (తహశీలుదారు) మ. రా. గిరిరావు పంతులుగారు, (టవును మేజస్ట్రీటు) మ.రా. చిరుమామిళ్ళ లక్ష్మీనారాయణప్రసాదనాయుడుగారు (ప్రొ డి. త) పోలీసు ఇనస్పెక్టరు (ముసల్మానులు) సబ్ ఇనస్పెక్టరు కానిస్టేబిలును, ప్లీడర్లలో మ రా ఏకా రామయ్య పంతులుగారు వు. రంగారావు పంతులుగారు మొదలగువారును విచ్చేసియుండిరి డిప్యూటికలెక్టరుగారి సరసను మ రా. వింజమూరి భావనాచార్యులువారు దయచేసియుండిరి...... అంతట బృచ్ఛకులలో నొకరగు మ॥ వు రంగారావుపంతులుగారు సరిగ నూరుమందికి నవధానము సేయ జూడ కుతూహలము కలదని యగ్రాసనాధిపతికి విన్నవించిరి అట్లు చేయుటకు... వీలు లేదని చెప్పిరి.... తరువాత నవధానము నొక్క రొక్కరుగ విశదలలో బాపట్లలో జేసిరిగాన నిచ్చటసోదరు లిర్వురను గలసి యవధానము చేసిన బాగుండునని వు. రంగారావు పంతులుగారు తమ యభిమతంబును దెలిపిరి అదియు నయ్యగ్రాసనాధిపుఁడు వారించెను, కాని సహేతుకంబుగ గాదు ... ఇద్దఱుపిల్లకాయలు...పిల్లజగడము బెట్టికొని కర్ణాశ్వత్థామలకథ జక్కగజ్ఞప్తికి దెచ్చిరి. సబ్ ఇనస్పెక్టరుగారు రంగంబులోనికి వచ్చి యాపిల్లకాయల విడదీసి యొక సభికుని నెట్టుచుండ “అయ్యో అతను మనవాడండి” యని యొక నియోగి సబ్ మేజస్ట్రీటుగారితో ననిరి యీయవసరంబున రంగంబునలంకరించిన పృచ్ఛకులు లేచి నిలిచిరి ...నాడు నలువదియొక్కమంది పృచ్ఛకులు గూర్చుండిరి. ... పృచ్ఛకుడు నేను వృత్తమడిగితిగాని గీతముకాదనియు, కవీశ్వరులలో నను జుండు గీతమును వృత్తమే యనిరి. పృచ్ఛకులలో నొకరగు మ॥ వు. రంగారావుపంతులుగారు గీతము వృత్తము కాదనియు వృత్తజాత్యుపజాతులలో వృత్తములు వేఱనియు వారికి నుడివిరి. అగ్రాసనాధిపతి గారుపజాతులలో

మ. శివరాముం డొనరించెఁ గాదె విబుధుల్ సేబా సనన్ బూర్ణమౌ
నవధానం బపు డప్పురిం గలదుగాదా కొవ్వురం; బేల తా
నవలోకింపఁగ రాదొ! నీవెఱుఁగవా? యప్పట్ల నీతీరుగా
శివరాముండు ప్రగల్భముల్ పలికెనే 'సీసీ' లకుం బాత్రమై.

చ. తగుదుమటంచుఁ గాలెటులొ త్రవ్వి పఠించక మెల్ల "దోమ యే
నుఁగులకుఁ బోరు సాఁగె" నని నూటికి నొక్కఁడు తప్పుఁ జెప్పెనో
నగడున కాస్పదం బయి పలాయనమంత్రము స్వస్తిచెప్పి యే
మొంగమున మాసహోదరులు ముచ్చట లచ్చుగ నిట్లు వ్రాఁతురో! 292

క. మాసతిత్రితయం బటు మా, మీసము తలపెట్టు తమకు మేము వృథాగాఁ
జేసితిమి గర్త పుగమున, వాస మ్మొదిరింతు మన్న వాసి యడంపన్.

వృత్తములు లేవా యనియు మఱియు పృచ్ఛకులు సమవృత్తమో విషమవృత్తమో చెప్పరైరనిరి. అంతట రంగారావు పంతులుగారు గీతములకు నుపజాతివృత్తములకు సంబంధములేదనిరి సరియే యని యొప్పుకొని యవధాని యంతట వృత్తము జెప్పిరి. ... ఈ పద్యముల కన్నింటికి ప్రథమపాదమగువఱకు సాయంకాలము 4 గంటలు ఆయె ... అవధానపద్యముల బూర్ణముగ వ్రాయువారిలో మః ఏ లక్ష్మీనరసింహంపంతులుగా రవధానిగారి ప్రక్క నెఱ్ఱపెన్సలుతో జాళఫల ప్రమాణంబులగు నక్కరములతోను, మ॥ పాటిబండ సూర్యనారాయణరావు పంతులుగారు నల్ల పెన్సలితో నవధానిగారి తమ్ములదెసను గూర్చుండిరి. పద్యంబుల రెండవపాదంబులు జెప్పుపమయ మాసన్నమాయె. ఈయెడ ధారణాపటిమ యంత యెక్కుడై కనపడలేదు. 3 వ పద్యముయొక్క 2 వ పాదము చెప్పుచు అవధానిగారు దాహముకొరకు, కాదు క్షీరమునకని తరువాత దెలిసినది, యవనిక మఱుగున కరిగినతోడనే వారి యనుజులును మ॥ సూర్యనారాయణరావుగారును లోనికరిగిరి. కొంచముసేపటికి సోదరులిర్వురును సభలోనికి దిరిగివచ్చిరి అంతట నవధానిగారు 11 పద్యములవరకు జక్కగ జెప్పిరి; 12 వ పద్యము రెండవ పాదము చెప్పుతఱికి నవధానిగారికి దైవవశంబున సభ్యుల కానందము మందముగా శిరోవేదన సంభవించెను ...... కొంతతడవట్లే బాధపడుచునైన బూర్తిగావింపనెంచిరి ... మఱల శ్రీ సుబ్బారాయావధానిగారును సూర్యనారాయణరావుగారును ధూళిపాటి లక్ష్మీనారాయణగారును (లేఖకులలో నొకరు) మఱలలోనికివెళ్ళిరి, పిమ్మట గవీశ్వరులు మఱి కొందరుం దక్షిణపు బంచాదిలోనికి వెళ్ళిరి. అచట గొంచెము గాలి గొట్టుచున్నందున నచట గుర్చీ వేయించుకొని కవిగారు కొంచెము విశ్రమించిరి....

ఉ. అప్పుడు పాఱిపోయి పయి నాప్తులఁ దామును జేయుచున్న యీ
చప్పుడులుం బడాయినుడి చాయలు దబ్బఱ లెల్లవారికిం
జెప్పక చెప్ప గర్తపురిసీమయు, గర్తపురమ్మునందు మ
మ్మిప్పుడుఁ దిట్టిపోయ జనియించిన పత్రికయుం మహేశ్వరీ!

ఉ. చెడెఁగద! మూఁడు మాసములు చెన్నఁటిపోరు ఘటిల్లుటం వృథా
గడచినతోడ గర్తపురిఁ గాలము; కాక స్వశాఖ తోడుగా
నడరెడునప్పు డెంచుకని యక్కట! వారలవంకఁ బోక యే
బెడఁదయు లేకయుండ, నెటు వేఁదుఱు వ్రాఁతలు వ్రాసిరో కదే! 295

చ. కడియమునుండి వెంకన యొకానొకనాఁ డలయింజరంబుఁ బోఁ
గడఁగి స్వమార్గమాటఁగద! కాకపురమ్మున రేగె, నాఁడె య
క్కడ సభ యయ్యె, నిక్క మగుఁగా; కెవరో స్వయ మేగుదెంచి పి
ల్చుడుఁ జనఁ, డేమి? యిట్టులనుచుం లిఖియించునె యంబ! తిట్టుచుం

అంతదెరిగి యవధానిగారు రంగమునకు వచ్చి కూర్చుండిరి... ఇంతలో నవధాని గారికి శిరోభారంబు తగ్గదయ్యె. సభికులందఱు వారిశ్రమ జూచి నాఁటిరేయి మఱింత శ్రమపెట్టజనదనియు నెడదతోఁ గూడిన పని గనుక నింకను శ్రమ జేయునెడల ముప్పు సంభవింపవచ్చునని తలంచి యెట్లున్నను నాటిరాతిరే యవధానము పూర్తిచేయవలయునని సర్వథా జతనము సేయుచున్న వారిని వారించి సభచాలించి తమతమ నివేశనంబులకరిగిరి ...ఇంక రెండవనాటి చరిత్రము క్లుప్తముగ వ్రాసెదను. నేటిదినము మ॥ శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులుగా రాధిపత్యము వహించిరి నాఁడును (2-10-11) సభ యొంటిగంటకు ప్రారంభమాయె నాఁడు మొదటినాటికంటె బదిమంది నెక్కువగ నేర్పరచి వారికియు నవధానము సేయఁబూనిరి ... మ॥ ఏకా రామయ్య పంతులుగారు "సరే యిక నిన్నటి 12వ పద్యము నెత్తికొం" డనిరి...అంత గొందఱు పృచ్ఛకులు "వరుసగా గాక యెక్కడనడిగిన నక్కడ చెప్పుమరా" యన నట్టి నియమము తాము పెట్టుకొనమనియు వరుసగానే చెప్పెదమనియు నవధానిగా రనిరి. ప్రెసిడెంటుగారు "మీరట్టి నేమము పెట్టుకొనినచో బృచ్ఛకు లిష్టానుసారము నడుగ వీలుండ' దనిరి. లేఖకులగు మ॥ ఏ. లక్ష్మీనరసింహము పంతులుగారు పా. సూర్యనారాయణపంతులుగారు నిన్నటివలెనే కూర్చుండిరి ... అన్నిటికిని రెండుపాదములు చెప్పినతరువాత మ॥ విం. భావనాచార్యులుగారు మిగిలిన రెండుపాదముల నొక్కసారిగ జెప్పిన చాలబాగుండునని యన్న నవధానిగా

ఉ. ఇంతటి పాటుఁబోతు లని యెల్ల నెఱింగియుఁ గాలుదువ్వి ధీ
మంతులు నవ్వ గర్తపురి మాయెదుటన్ బడ కేల మానిరో!
హంత! సమస్తముల్ గడచునాపయి నెవ్వరు నమ్ము వార లం
చింత బడాయి వ్రాఁతలకు నేమనిపూనిరొ! మాసహోదరుల్.

ఉ. ఎందుకు వీరితోఁ గలహ? మేదియొ పూర్వము వచ్చెఁ బోయె, వీ
రెందు సమర్థు? లీకవుల యెమ్మెలతో మనకేమి, వీరు తా
మెందుల కేగి నచ్చటికి నేమును సిద్ధముగావు టొప్ప దం
చుం దలపోసి మానుటది శూరులఁ జేసెనె? పాటుఁబోతులన్.

ఉ. 'వచ్చినవాడె చాలు బలవంతులు బంధుగులున్నవారితో
ఒచ్చుప్రవైదికుల్ సరిగఁ జెన్నఁగలారె? స్వశాఖవార లే
పొచ్చెము చేయుచుందు రది పోకడపన్ గడుఁ గష్ట' మంచు మే
మిచ్చఁ దలంచి వారిఁ ద్యజియించుట యొండొక మోస మయ్యెఁగా!

క. "రాజీకి నొప్ప వలవదు, యోజించుకొనందు మదిఁ గుయుక్తులివి మహా
రాజశ్రీ కొప్పరము వృ, థా జయములు చెప్పి కొనఁగఁ దలఁచెను గుండీ!"

గుండుల కిష్టపడరైరి నాల్గవపాదము చెప్పువేళ నాల్గవపాదము వరుసగా చెప్పుటయు వెంటనే యాపద్యమెల్ల చదువుటయు జటస్థించినది. ఇట్లు 11 పద్యములగువరకు జాల ప్రొద్దుపోయె అందువలన మిగిలిన పద్యముల జమువ బనిలేదని సభవారనిరి. ఎట్లయిన రాత్రి 11-40 గంటల కవధానము ముగిసెను. పిమ్మట స్తుతిపద్యములు నగ్రాసనాధిపతిగారి యుపన్యాసమగునప్పటికి రాత్రి 12 గంటలాయె. అంతట సభికు లిండ్ల కేగిరి. కాన పంచాశదవధానమునకు $16\frac{1}{2}$ గంటలు పట్టినవి. ఈసంగతినొకటి గమనింపవలయు. ప్రతిపద్యము యొక్క 2వ పాదము చెప్పకముందే యాపద్య ప్రథమపాదము రెండుమూడు మారులును 3వ పాదము చెప్పునెడ మొదటి రెండుపాదములు రెండుమూడుమారులును నాల్గవపాదము చెప్పునపుడు మొదటి మూడుపాదములు రెండుమూడుమారులును నవధానిగారు చదువుచువచ్చి కావలసినపాదముల వేయుచుండిరి. ఇట్లుండ మ॥ కొం. వెంకటప్పయ్యగారవధానిగారితో పదేపదే మీరు మొదటినుండి పద్యము చదువుట యేల? యేపాదము చెప్పవలయునో దానినే చెప్పుడు. కాలము చాలయగుచున్నదనిరి. అంతట నవధానిగారు వెలుపలికి జదువక తమలో దాము జదువుకొనుచువచ్చిరి. వెంకటప్పయ్యపంతులుగారద్దాని జూచి లోపల లోపల జదివిన వెలుపలికి జదివిన నొకటే, వెలుపలికే చదువుడనిరి ... అవధానసమయమున నే జేసినయు గొన్నిపద్యములు చదువుం డంచు రంగారావుపంతులుగారు నగ్రాస

క. అని * కొంతమంది మూర్ఖు లీ పనిగొని వ్రాసిరఁట, దేమి పరికింపక సం
ధిని విశ్వసించుచో వీరిని బట్టఁగఁ బగ్గములు ధరిత్రిం గలవే! 300

చ॥ తమసభ కేగకున్న నిటు తప్పనలన్ లిఖియించి, రేగి య
క్రమములఁ దప్పులన్ గదకి కంఠము నొక్క యతింతుమేని లో
కము మము నేమనున్ "మునుపుగాక మఱిక్కడఁగూడ నేల యు
ద్ధము? వెనుకంజ వేసినను దా ర్వెడ"రంచును మమ్ము దూఱదే!

శా. "నాగన్నా! పడకయ్య మాయెదుట నెన్నండున్ మఱెన్నండు మే
మేగం బోము భవద్గృహాంతికము, నీవింకేగు" మన్నట్లు మే
మీగోష్ఠిన్ విడనాడి, తిట్టినను మాటీకుండ నున్నప్పు డీ
లాగున్ వ్రాతురె! భానుమూర్తి కృతి యేలా దీని లోనెంచునో?

మ. అతియోగ్యుండగు భానుమూర్తి విబుధారాధ్యుండు లోకైకస
మ్మతుఁ డీవ్రాఁతకు నేమిగాఁ దలఁచునో! మామానసం బమ్మహా
మతి దివ్యాశయమున్ వినన్ దలఁచెడిన్ మాన్యాత్ముఁ డాతండు మున్
వితగా మమ్ము ‡ మరల్ప నెంచఁకతనన్ వేడ్కయ్యెడున్ దెల్పఁగన్.

నాధిపతి వారిని వారించిరి. శతావధానులనుట కొకసారైన సంపూర్ణశతావధానము జేసినగాని యొప్పదు. సభానిర్ణేత లట్టి యవధానము చేయించుట కీయకొనక యెప్పుడో ముందు చేయింతుమనిరి. కానిండు, ముందైన నీకవీశ్వరుల వలన నిర్ణయమైనట్టి దానిఁ జేయించి వారిబిరుదములకు సార్థక్యము గల్పింతురు గాక.

నాళ్ళ చెర్వు రంగారావు.

* 12-9-11 (Marutur) పురవాసుల యుత్తరమునుండి.

...తాము వారితో రాజీకి వప్పితిరేని మీరు వారికి ఓడినట్లు ముద్రణ యంత్రములలో ముద్రించుటకు సిద్ధముగానున్నారు. 'మహాగజాః పలాయంతే మశకానాంతు కా కథా' యన్నట్లు వీరా మిమ్ములను గెల్చునది! వారియావజ్జీవము సాధించినను మిమ్ముల గెల్వజాలరు, జాలనేజాలరు కింకవీంద్ర ఘంటా పంచాననలను బిరుదు వీరియందే సార్థకము కావలెను ... గ్రంథవిస్తరభీతిచే నింతటితో ముగించితిమి. లేకున్న నొకరీముకాగితములు పట్టును.

ఇట్లు పురవాసులు.

‡ బ్రహ్మశ్రీ శతావధాని తిరుపతి వెంకటేశ్వర కవివరుల సముఖమునకు.
సే॥ చెన్నాప్రగడ భానుమూర్తి యనేక నమస్కారములు చేసి చేసికొను విన్నపము.

తమకును కొప్పరపు కవిద్వయమునకు పొసగిన వివాదలను బత్రికాముఖ

ఉ. ఎవ్వరు యోగ్యులో! కలహ మెవ్వరు కోరెడివారొ! యెట్టుగాఁ
జివ్వ జనించెనో! యెవరు చెన్నఁటిత్రాఁతలు వ్రాయువారొ! యీ
అవ్వయు బట్టు సర్వమును రాఁ గత మేమొ? సమస్త మిప్పు డే
నవ్విమలుండు స్పష్ట మగునట్టు లిఖించెదుఁగాక శాంకరీ!

మున విని విచారించుచుంటినేకాని కొంతవరకు కింకర్తవ్యతామూఢతను మరి కొంతకాలము మీయున్కి నిశ్చయముగాఁ దెలిసి వ్రాయు కోరికను ఇంతవరకు విలంబమైనది. ....కవిలోకమునకు రసజ్ఞులగు ప్రభువుల సమ్మాన మరుదగుటంజేసి ప్రాయికముగా భిన్నరుచులును, సాహిత్య శూన్యులును దుర్విదగ్ధులునగు పామరుల మెప్పుగాంచి యశము నొందవలసిన యవస్థ పట్టినది. గావున కవితా గౌరవము గ్రహించి రక్షించుకొనవలసిన భారము ముందు మీ మూపునను పిమ్మట పరప్రత్యయనేయబుద్ధులగు నితరులపైని నిలిచియున్నది. మరియును మీరు పెట్టినదారి ననుసరించునట్టి వారియెడ నొకవేళ లోపమున్నను సైరించి గౌరవించు భారమును మీదియేకదా! ....మీరలు కలతపడి కలహమునకు దిగుట లోకానర్థహేతువగుటయే కాక యుభయపక్షములకు ప్రియమును హితమును గోరు మావంటి సుహృదులకు వ్యాకులకారణము, మిత్రుల చిత్తశాంతికైనను మీరు పొందుపొసగి యుండుట మీ కవశ్యకర్తవ్యము. "గజానాం పంకమగ్నానాం గజా ఏవ ధురంధరాః," అన్నట్లు సంధానోపాయమును మీర చింతింప దక్షులు, మాబోట్లు చేయఁదగిన దింతియకాంచి యింతటితో విరమించెదను.........

చిత్తగించవలెను.

2.........మాకేల? వారికిని నేనెరింగి నంతవరకు నేటికిని మీపట్టున ననేక కారణములచే గౌరవభావమేయని నా నమ్మిక. నడుమ కలహప్రియుల కుతంత్రములవలన నిది పొసగినదని నాయూహ ఏది యెట్లున్నను కొంతకాలమైనను మిత్రకోటిలో నున్నవారితో కలహము పొసంగినను కొంత సైరించుట ధర్మమని నా తాత్పర్యము. మీరు సైరించిన సర్వమును సమంజసమగును. మీ యుదారతయు ప్రకటీకృతమగునేకాని పర్యవసానము వేరొండు గానేరదు. మీరు శాంతించుట మావంటి వారల ప్రార్థన నంగీకరించి చేసినను చేయుదురుగాని మీయందు భక్తి తాత్పర్య పరిపూర్ణులగు దూరము విచారింపని కొందర నాప మాతరము గాదు. కాన నాభారముకూడ మీపైనే నిలిపెదము............

చిత్తగించవలెను,

నే. చెన్నాప్రగ్గడ భానుమూర్తి.

చ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు తీరిక నూరక కూరుచుండి సం
గరములు పెట్టుకొందు రవిగా! మను వ్రాసిరి కొంతమంది; వా
రరసి లిఖింత్రుగాక తమ యాశయముల్, "పరికించి యిట్లు వ్రా
సిరి" యని లోక మెప్పుకొని చెప్పికొనన్ గమకించుఁ గావుతన్ 30

శా. తల్లాప్రగ్గడవంశవారినిధిశీతజ్యోతి శాఖాభిమా
నోల్లాసం బొకకొంత కల్గియును వెంతో యుక్తియుక్తమ్ముగాఁ
జెల్లం బాగతి *శాంతి కూర్చు కవితాధీరుండు మాసోదరుల్
కల్లల్ నించుచుఁ దిట్టుచుండుటకు నేకారుణ్యమున్ జూపునో!

మ. ఒగిఁ దల్లాప్రగడాన్వవాయుఁ డిపుడే నొక్కింత శ్రీకొప్రపుం
జగడంపుం దెఱఁ గూహసేయుత వృథాసందేహమున్ మాని వీ
రు గడున్ సాహసులం చెఱుంగుత మదిన్ రూఢిన్ విచారింప కే
మిగ మున్ వ్రాసెనో "వీర్వభానులని" పేర్మిన్ దానిఁ దా దిద్దుతన్.

(నిండుకుండ తొణకరాదు.)

......తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు నాకు పూర్వ పరిచితులు. ఆంధ్రలోకమున వారి పేరు దిగంత విశ్రాంతముగ వెలసినది. వారి విద్యా ప్రాగల్భ్యమును, కవిత్వవైదుష్యమును, నిరుపమానములని పేరువచ్చినది. వారు బయలుదేరు నాటి కిట్టి మాదిరి ఆశుధారా కవిత్వమును, అవధాన కవిత్వమును, నరుదుగా నుండెను అట్టి కాలమున వీరు దీని నుజ్జీవింపఁ జేసి దానియందే మహా యశస్సును సంపాదించినారు. వారికిప్పుడు వయసు తిరిగినది. భాషాపతి వారిస్థానమునఁ దగినవారిని మఱికొందఱిని నిలువంబెట్టి పురోవృద్ధికరులగు మఱికొందఱు పుత్రులం గాంచినది. ఇప్పుడు కవిద్వితయములును, అవధాన కవీశ్వరులును, చాలమంది బయలు దేరుచున్నారు. వారందఱును వీరి మీఁదికి కాలుద్రవ్వుచున్నారు. త్రవ్వనిండు. త్రవ్విన వీరికేమి కొదువ. అట్టిసమయమునఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరు లేమి చేయవలయు? వారు తక్కిన వారితోడ సములుకారు. వారు విద్వత్కవీశ్వరులు దిగంత ప్రతీతిఁ బడసినవారు. వారిక్రింద బయలుదేరిన శిష్యగణమె విశేషముగ నున్నది. వీరందఱునువచ్చి మేము మీకంటె గొప్పవారమని డీకొనిన "నీవెంతరా" యని వారితోడ వీరుఁదలపడుట దగవగునా? శిష్యుఁడు గురువునకంటె యెక్కువవాఁడయిన గురునకు గాక గౌరవము మఱి యెవ్వరికి? ఈ అవధాన కవిత్వమును బయలుదేరఁదీసినది వీరుగాక

ఉ. చూచిన యప్డు మావలెనె చొప్పడియుందుమ భ్రాంతి; యాశుపద్యం
బాడుట తక్క వీరలకుఁ బట్టమ ధారణయుంచుఁ బూర్తిగా
నేఁడెటు మే మెఱింగితిమొ నిక్కము వీరటులే యెఱింగి యీ
యీడునఁగూడ వారిధృతి కేము తలంక మటం చెఱుంగుతన్.

ఉ. వారిని జూడకున్నపుడు వ్రాసిన వ్రాఁతలకేమి యొట్టులో
దూరపుఁ గొండలన్నగతి దోఁపఁగవచ్చు "వధాను" లంచు మే

మఱి యెవ్వరు? ఒక్కవేళ వయసు దిరిగిన వారిప్పుడు నూతనముగ బయలు దేరు పిన్నవయసు వాండ్రితో వడినిఁ దీసిపోయినఁ దీసి పోవచ్చును. ధారణా శక్తి యొక్కింత తగ్గవచ్చును. అంతమాత్రమున వారి కొక లోటు వచ్చునా? కొప్పరకవులకును నాకును పత్రికాముఖపరిచయము దక్క మఱియొండు లేదు. ...... తిరుపతి వేంకటేశ్వరులారా! మీ విద్యావివేకములు వీరియెడ నేమియుఁ బనికివచ్చినవి కావు. విద్య వినయమునకు మూలము. మీరు తలపడుట పిన్నవాండ్రతోడనా? వారి వయ సెక్కడ! మీ వయ సెక్కడ! ఆంధ్రలోకంబునకెల్ల భాషాపరిజ్ఞానమున గురువులుగాఁ బరిగణింపఁబడుచున్న మీ కిట్టి వాదప్రతివాదములు తగవు. మిమ్మెవ్వ రేమనిన మీకీర్తికేమి కొదువ? ఈ మీ కయ్యములు భాషాచారిత్రమున శాశ్వతముగ నిలిచిపోవును. ఈయపయశస్సు రాకుండఁ గాపాడుట కయినను, మీమీ వినాదములను వదలుకొనుడు.

ఓ కొప్పరపుకవులారా! మీకీర్తి యచిర కాలమున దిగంత విశ్రాంతమయినది. ఈ వచ్చినకీర్తి స్పర్థచే వచ్చినదా? మీకేల అనవసరపు గలహము? అవసరమే కలిగిన దనుకొనుఁడు. ఎవరివలన లోటున్నదో ప్రపంచము గనిపెట్టలేదా? ప్రాజ్ఞులెఱింగిన చాలదా? మీ రెదుర్కొనినంత మాత్రమున మీ కెక్కువకీర్తి వచ్చునా? మీరిప్పుడు వయసునఁ జిన్నవాండ్రు. "ప్రమాదో ధీమతామపి" అనునట్లు పెద్దలొకవేళ మదిఁదప్పి వర్తించినను మీరు తొందరపడరాదు......మీ, ఆశుధాటి పెద్దనాదుల ధాటినికూడ మించినదని చెప్పుకొనుచున్నారు. అంతమాత్రముచేత మిమ్ము పెద్దనాదుల కంటె ఘనులని యందురా? అట్టి తలఁపు మీమనస్సునకైన జనింపవచ్చునా? ......పెద్దలయెడ నెట్టి కొదువ లున్నను వారు మీకు వందనీయులు. (1911 వ సం॥ సెప్టెంబరు 27 వ తేదీ దేశమాతనుండి.)

తల్లాప్రగ్గడ సూర్యనారాయణరావు.

మూరక వ్రాసి మీఁద భ్రమనొందితి మం చనుకొమ్మె? సోదరుల్
కాఱులు వ్రాసి * తిట్టుటకుఁగా గమకింపరె మమ్ము దానికై. 310

చ. ఎఱుఁగనియప్డు వ్రాసియు నిటీవల దిద్దికొనంగవచ్చు నిం
దరయఁగ శంక యేమి? యిటు లాంధ్రపుఁబాణినిగారి శిష్యుఁడొ
క్కరుఁ † డొకచోట వ్రాసె, నదిగా మఱి వేదము నేఁటికాలమం
దఱికిని; దానిఁబట్టి యాయినన్ బొరపాటును దిద్దికోఁదగున్.

మ. తల్లాప్రగ్గడరావుగారు మము వార్ధక్యమ్మునన్ ధారణా
చిల్లీలన్ గవి సోదరుల్ పృథగఁగించిత్తేని యోడింతు రం
చెల్లన్ మున్ను లిఖించువ్రాఁత విత, వారికర్మమే నేర; కే
కల్లల్ నేరని రావుగారికి వృథాగా భ్రాంతి కల్గెన్ గదా! 312

క. ఉభయాయనుండు సూర్యుని, యభిఖ్యధరియించు మిత్రుఁడఖిలమెఱిఁగి తా
నుభయహిత మభినయించుచు, నభిమానము వెల్లడించుటవి యొప్పుఁగదా!

ఉ. వీరలు వారి నాశువునఁ "బెద్దనకన్నను మిన్న"లన్న యా
ధోరణి, మమ్ము "సర్వకవిధూర్వహు" లంచని కొండ నుంచు నా
ధోరణి, రెండుఁగూడ దయతోఁ గడు "నిండినకుండ" కించిదా
ధారవశమ్మునన్ దొణికి తద్రస మిట్టటు చిమ్ముఁజేయగున్.

ఉ. ఏదియొ వ్రాసె మున్నొకఁడు వృద్ధుఁడు కల్లలుఁ బ్రల్లదంబులున్
బాఁదుచుఁ బండితుం డయిన బంధుసముద్రున; కేది గాంచి "యీ
మాదిరి వ్రాయునే యకట! మాన్యుఁడుఁ గూడ" నటంచు నెంచి దా
యాదుఁడు చింత నొందెనో; మహాత్ముఁ డతం డిపు డేమి వ్రాయునో!

---

* (దర్బారులోని కొప్పరపువార జ్ఞానోపదేశమునుండి.)

మ. "అనుమోదంబున వేలనియ్యఁదగమన్నా? పద్యముల్ గొంటటం
చును మమ్మన్నసచించి యీర్ష్య నిపుడిచ్చో సామ్యమున్ గూర్ప రా
దనుచున్ రెండువిధాలఁ ద్రిప్పనిది నాల్కా? తాటిపట్టా?"

‡ (మనోరంజని 15 వ జూన్ 1912 సం॥)

......తాను స్వయముగఁ జూడనివిషయమును బరుల మాటలనుబట్టి నిర్ణయింపఁ బూనుట యంతకంటెను బొరపాటు ఏవిషయమందైన నిజము తెలియకముం దేమనుకొనినను, దెలిసిన వెనుకఁ దన యభిప్రాయము మార్చుకొన కుండుట యన్నిటికంటెను బొరపాటు.........

చ. ఎవఁ డలనూజివీట మము నించుక చూచినయంత భీతిమై
నవసెనొ "గుట్టు మే మెఱిఁగినా"మని; మున్నలపన్నమున్ దగం
గ వినిన బ్రహ్మరాక్షసునికై వడి మానుడి కెవ్వఁడేనిఁ బె
ల్లవకరమున్ వెలార్చుచు భయంబడె నాతఁ డిఁకేమి వ్రాయునో!

గీ. ఎవఁడు "హితవాది" పేరున నేదొ పోడ
స్వలిపితోడన వ్రాసి యిచ్చుటకొ యనిచి
తుట్టతుద నేదియో తనపాట్ట మున్న
తుట్టఁ గ్రక్కెనో యతఁ డిప్పుడెట్టు లనునొ!

ఉ. ఆలిపియందు నొక్కయెడ హంసపదం బిడి దిద్ది స్వీయమూ
వ్రాలునఁ గొంత వ్రాయు నొకపండితుఁ డిప్పుడు "కొప్పరంపువా
రేల వృథాగఁ బ్రల్లదము లిన్ని లిఖించిరొ తెల్పు" మన్న నే
మూలను డాఁగునో జనని! మ్రోఁగునొ, వేఱొకత్రోవ కేగునో?

ఉ. వృద్ధునివ్రాఁత గూర్చినది, పేరిట లేమిని గొంతమందికిన్
శ్రద్ధగఁ జూచినప్పటికిఁ జాల దురూహముగాఁగఁ దోఁచుటే
సిద్ధము, వీరియుత్తరము చేతికి రామిని నిట్లు వ్రాసినా
మిద్ధరణీసురుండును నికృష్టుఁడు గాఁడు ప్రసిద్ధుఁ డెంతయున్.

ఆ. వె. ఊరిపేరు వ్రాయ నున్నగుట్టంతయు
బైటికక్కు నితని వ్రాఁత నొకటఁ
"బ్రాడ్వివాకు"లాది పలుమంది చూచి'సీ'
యని రటంచు వింటి మంబ! యేము.

శా. చాలన్ వృద్ధత గూరియుండియును వాచాదోషముల్ వ్రాసి తా
నే "లా"చూపి యమున్ జయింప మదిలో నీతండు తా నెంచెనో?
కాలం బెట్టిది! యిప్పుడేని దనకుం గాఁబట్టదే సత్యపుం
జా,తౌరా! యితఁ డింతగా మునుఁగునే శాఖాభిమానాంబుధిన్.

గీ. చాటువ్రాఁతల కేమి వాచాటులగుచుఁ
బైకిఁ బత్రికలందున * బరుకు వ్రాఁత

* చ॥...హరు నిటలాక్షదృష్టి నివహంబులపాలయి స్వప్నులయ్యెడిన్.
•. తామే దక్షులమంచు నిక్కెదరు విద్వద్ద్వేషమున్బూని!

చెట్టులున్నవో యెఱుఁగవా ? చెట్టలకును
వ్రాయరాని వ్రాఁతలుగూడ వ్రాలునొక్కొ.

ఉ॥ తోలికపల్కినచొప్పున మృష్టిచెంబు గే, లంగొని బిచ్చమెత్తుటయె లాభమటంచు నెఱుంగరాదొకో ! చ॥...పడఁబోలునె బూతుల...

(15 అగస్టు 1912 సం॥ మనోరంజని)

(దర్బారు పత్రికలనుండి)

.........బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకు— చి॥ చక్రవర్తుల సుబ్బారాయశాస్త్రికి... మ॥ అరుగంజాలరు క్రోశమాత్ర మొకనిన్ వార్షమ్మమై జూడలేరు రుజగ్రస్తులరై తలల్ నెరయగా రూపంపు సొంపెల్ల పేదరిపో వార్ధకమందె...శా॥ ఆసన్ద్రుంపుము,......మదమ్మంత్యమ్ము నొందింపు...చ॥ కుట్టి! మాటల నహీనత హీనతదోచుచుండుటల్, తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు దేశికులా! యిక జెప్పనేటికిన్॥

17—1—12.

“(పశ్యా పశ్యో నపశ్యతః విమర్శనశేషము.)”

......యః ఎవఁడు తప్పఁద్రాగుటచేత (ఇది ప్రకరణముబట్టి తెచ్చుకోవలెను) నపశ్యతి ఏమియు కనజాలఁడో,యః మఱియెవఁడు పశ్యతి జగత్సర్వం అర్థాత్ కావాసుందరీ మేదృష్టిపథమియాదితి, (ఇదం సాహచర్యనియమలభ్యం) చక్కని దెవతె కంటఁబడునా యని జగమెల్ల కలయజూచునో,తావుభౌ అపశ్యౌ ఆచదివిన యపండితు లిరువురును పరం ఆత్మానం పరుఁడగు నాత్మని నపశ్యతః కనఁజాలరు. పశ్య (మిత్రమా) చూడుమా......

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకు.

......ఛీ యనకుందురే జనుల్...పూర్వనువాసినీ గౌరవంబు॥...
......కొంగా ! హంస నెదిర్చి భంగపడకే కోల్పోకె నీమానమున్।...
...తే. గీ. పేటికవులనితోచిన మీరెవారి, చరణములధూళి శిరముపై జల్లికొనుఁడు, ఇంక నేమేని యొనరింపుఁ డింతెకాని, కలుపకుఁడు మమ్మమాత్రమికార్యమందు;...... మీసింబోతు గాంభీర్యము నింకెంతకాలము పలుకు ప్రజలకుఁ జూపెదరు. తటాలున యొకరినని “పండితబ్రువము మొదలగు గ్రంథములకు కథానాయకులగుటతో నైనఁ దమకు తనివితీరలేదా?......... మీపాండిత్యమునకుఁ దోడు సభకూడ జేయవలయునా...... సీ. అగ్రహారత్రితయాధిపుం డళఁడు వారక దేవరించు యాచకులు మీరు......... సీ.అల్లి

క. అయిగ్రాతలఁ గన్గొని, 'రోదయుచు నోక వృద్ధసుకవి యూత్మేక్షణుఁడై
'నీ' యనియంతటవిడువక, ధీయుతుఁ * డెటువాకిపెనోక్కొ! తెలియదుజవనీ!

చిల్లిగ వాల్గు కల్ల లల్లి లిఖించి కడిమి జూపెడు దివాకర్ల భట్టు, వెక్కిభంగిని తోఁక్రి మొక్రి వ్రాతలు వ్రాసి వేరుగాంచెడు చెళ్లపిళ్లభట్టు...

(ఇట్టివాకిఁతలకు మితియేలేదు)

ష రా:— ఆయీవ్రాతలు, గొండఱవ్రాళ్ళుగల చేటభారతపు వ్యాసముల నుండి స్థాలీపులాక న్యాయమున నెత్తిచూపఁబడియె, విస్తర మాయీదర్బారు పత్రికలయందే చూడఁదగు. ఏతిట్టుతిట్టినను శిరసావహించి "దర్బారు" ప్రకటించుచున్న దనుటకు విస్తరించి యుదాహరణము లవసరము లేదు. జగమే సాక్ష్య మీఁగలదు. విస్తరించి యుదాహరింపఁ బూనుదుమేని దర్బారు సంచికలలో మూడువంతు లుదాహరింపవలసియుండును. అట్లు చేసినచో గబ్బము విస్తరిల్లుటయే కాక తిట్లమయము కావలసివచ్చును. ప్రాజ్ఞు లింతటితోడనే తృప్తినందుదురు గాక.

(* 1912 సం॥ డిశంబరు అభినవసరస్వతినుండి)

ఈక్రిందఁ బ్రకటింపఁబోవు పద్యములను బ్రహ్మశ్రీ అమరవాది రామ కవిగారు మాకుఁ జాల దినములక్రిందట నంపిరి. ఇమ్మహామహుఁడు కడువృద్ధు. ఈయనఘునికవిత్వము వసుచరిత్రపాకము ననుసరించి యుండును. ఇప్పటి కాలమున నాంధ్రకవిత్వ మీకట్టుదిట్టముగాఁ జెప్పు మహాకవులు మాసీమ యందే కాక యితరత్రగూడఁ గడు నరుదు. తిక్కనాదుల కాలము నుండి మా కొండవీటిసీమ మహాకవులకు నివాసమై యశమునందుటయు నేఁటి కట్టిసీమను గుకవులు తండోపతండముగా బయలువెడలి కుకవిసంరక్షణకుఁగా సుకవి నిందన మొనర్చుచుఁ గడునజ్ఞానులై వర్తించుచుండుటకుఁ గొంకి దీనికలన సీమ కెల్ల నప్రతిష్ఠ వచ్చునని తలంచి యీవృద్ధమహాకవి యీపద్యములు వ్రాసి పంపిన ట్లూహింపనయ్యెడిని—

శ్రీ మేధాదక్షిణామూర్తయే నమః

సీ. అలమేలు మంగలాభాప్తివర్తిలు నొక్కఁ డలమేలు మంగలాభాధ్యులొకరు
విబుధసపర్య శోభిలుచుండు నొక్కండు విబుధసపర్య శోభిలుదు రొకరు
శ్రీమత్కళావృద్ధిజీవనుం డొక్కండు శ్రీమత్కళావృద్ధి జీవు లొకరు
రాజితాహీనగోత్రస్థితుం డొక్కండు రాజితాహీనగోత్రస్థు లొకరు
తే. గీ. నామమాత్రానఁ గాక గుణక్రమమున
సములు తిర్పతి వెంకటేశ్వరుల కట్టి

క. ఈయమరవాది వంశజుఁ, డీయనఘుం డీమహాకవీశ్వరుఁ డకటా!
రోయుని రామునకవి యెడ, లే యవివేకమును జూపరేని భవానీ!

సరసతిరుపతి వేంకటేశ్వరులఁ దెగడు
వారు విబుధాపకారులు గారె తలఁప.

సీ. గద్వాలనృపతి రంగ ద్వాలఖిల్యాభమతు లంచు విత్తసమ్మతులఁ జేసె
ఆత్మకూరున ముదంబాత్మ కూర ఘటిల్లె రోహణోపమగజారోహణంబు
వేంకటగిరిరాజు వేంకటగిరిరూప ఘణితుల్యులని ధనార్పణ మొనర్చె
విజయనగరి, వాడ విజయనగరిపుదేశికు లంచు రాజకాశికులు మెచ్చి
తే. గీ. రందు నిందన నేటికి? నఖిలలోక
మస్తకన్యస్తకీర్తి పరిశస్తులగుచు
వఱలు తిరుపతి వేంకటేశ్వరసుకవుల
నీర్ష్య రిపు లేవగించిన నేమి తఱుఁగు.

సీ. కావింతు రెవ్వారి గాఢోత్సవుల సుధీదుర్లభబహుపారితోషికముల
భావింతు రెవ్వారిఁ బరిచితగ్రంథశబ్దపరిష్కృత్యార్థవైదగ్ధ్యసరణి
సేవింతు రెవ్వారిఁ గోవిదప్రాప్యతథ్యాభస్వద్గుణాంశముల్ పట్టువడఁగ
రావింతు రెవ్వారిఁ బ్రాజ్ఞగోష్ఠీ చర్చికల కగ్రగణ్యులఁ గావరించి
తే. గీ. సకలదిగ్దేశధీరరాజన్యు లట్టి
సరస తిరుపతి వేంకటేశ్వర సుకవుల
ఖలు లసూయాపిశాచసంగ్రస్తు లగుచుఁ
బదఱుటయు వారలకు నొక్క ప్రాభవంబె!

సీ. ఆత్మయశోవర్ధనాసక్తియే కాని పరకీర్తికి నసహ్యపడుట లేదు
వైదర్భిరీతిఁ గావ్యము లల్లుటయె కాని పటిమకై గౌడిఁ జూపుటయు లేదు
పరకావ్యముల గుణస్ఫురణ మెన్నుటె కాని తప్పు లన్వేషించు తలఁపు లేదు
పామరులైన సంభావించుటయె కాని యొగి గర్వమతిఁ జూడకుంట లేదు
తే. గీ. కలరె యిటువంటి బుధులని కవులు మెచ్చ
వఱలు తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల నీర్ష్య
నింద సల్పిన వాఁడెకే నిందగాక
వారి కీర్తికి సుంత లోపంబు గలదె.

సీ. కోవిదామోదంబుఁ గుమతిదుర్వాదంబుఁ బూన్పరే మాన్పరే భూరిసభల
సంస్థానములయందు సరసాసనములందుఁ బఱపరే నెఱపరే పద్యబహుత
చటులశబ్దపథంబు శతవధానవిధంబుఁ బాపరే చూపరే స్వకవనముల
సాహిత్యజనసముల్ సాహిత్యకవనముల్ చేర్పరే నేర్పరే శిష్యతతికిఁ

సీ. "వెంకన్న"* యని వ్రాసి వెక్కిరించితి బాగుగా నంచు నొక్కండు మేను మఱచు
"వెంకటే" సని వ్రాసి జంకు నా కేమని యొక్కండు సంతోస మొందుచుండు
"వెంకప్ప" యని వ్రాసి వేఱొకం డాత్మలో నానందపారవశ్యమును జెందు
"వెంకం"డనుచు వ్రాసి యింకేమి కావలె ననుచు మఱొక్కండు గను ముదంబు

గీ. అరి యొకఁడు "వెఱ్ఱివెంకట్రాయ" యని వ్రాసి
పరమసంతోషవారిధిఁ దిరుగులాడు
నేమనఁగవచ్చుఁ గొప్పరింబు నోమఁడలఁచి
పడెడి పాటులు తత్ప్రత్యక్షపాతు లకట !

గీ. దాదృశోదారశీలసందర్భులగుచు
పఱలు తిరుపతివేంకటేశ్వరసుకవుల
నీర్ష్య నిందింప వారల కేమికొఱఁత?
కొఱఁతఁ బలికినవారికే కొఱఁతగాక.

సీ. ఆయూథ సాహితీవ్యాకరణభ్రాజదజితకక్ష్యాఘులయాం దవతరించి
చర్చితార్కసభాప్రసంగవాక్ప్రౌఢిపంభావితిస్తన్యపానాప్తిఁ బ్రబలి
సంస్కృతాంధ్రికవిశ్వచాతురీకైతవలోపనయన సంస్కరణ మొంది
పరకావ్యమోదితనరపాలబహుముఖవ్యాజనానాకిళ లభ్యసించి

గీ. బహుళితశతావధానాదిపాటవాఖ్య
బలిసవనయుక్తిఁ బెరిఁగి విశ్వమయుఁడయ్యె
సరసతిరుపతివేంకటేశ్వరయశస్త్రి
విక్రముం డయారె ! వారి భావింప వశమె !

* (16 వ ఆగస్టు 1912 సం॥ దర్బారు పత్రిక నుండి)

...... ఓ ఏడుకొండలవాడా! ఓ తిరుపతి వెంకన్నా! ఓ మహాప్రభో! నీవు చాటువనుండి యసూయకులను ప్రేరేపించి వారిని యావహించి యపవాదము లేల పలికించెదవు? నీవు వారికిని వీరికిని పూనుటకంటె ప్రత్యక్షమయి యేమి కావలెనో యేల కోరరాదు? నెయ్యి కొబ్బరికాయలు వడపప్పు పానకము చేసి నిన్ను శాంతిపరచెదము. మాయందు దయయుంచి నియోగి వైదికులకు వైషమ్యములను జంప నరమియ్యుము. అప్పుడు నీ పేరు సార్థకమగును. కోపించి యపవాదములను వెల్లడించిన ఈ యిరువదవ శతాబ్దములో నమ్మువారెవరు? కావున శాంతింపుము. శాంతింపుము. 'నియోగి'

పరా:— ఇట్లు స్వయంకృతాపరాధమును మాపైఁబెట్టి వ్రాసినను, ఈయన తిట్లుతిట్టని హేతువునఁ గను మెచ్చుఁ డనుకోవలసియున్నది. వెంకన్న, అనునదియే యొకతిట్టుగా నాయన తలఁచి యుండును గాని మాకంతమాత్రమునఁ

ఉ. ఇంకొకఁ డెవ్వరో తెలియ దేశపుఁ "బండితపుంబ్రువలంబు" ను
నొంటకు లేక వ్రాసె మఱిఁ * గూర్చియు యంచును బత్రికాధిపుల్
జంకక తేల్చి, రయ్యదియు సత్యమె; బండయుఁ గూడ నట్లుగా
బొంకులుఁ దిట్లు వ్రాయఁ డని పూర్తిగఁ దోఁచెడి నంబ, శాంకరీ!

శా. ఆదుశ్శ్లేష్టకు యోగ్యులెల్లరును 'వాహ్వా' యంచు 'సీ' యంచు "నే
మీ! దౌర్భాగ్య" మటంచు నొచ్చుకొనఁగా మిన్నంది "మేల్ మేల్ బళీ"
వాదంబుల్ వచరించుచున్ 'గవిత' విన్నాణంబు చూపించె నాఁ
గా! "దుత్తూరది భంగులోఁ" గలియఁచో నాశ్చర్య మే ముండెడిన్!

క. ఈపాటు లీయసత్యము
లీపోకడలెల్ల "వారికే మాసనమున్
బ్రాపింప" మనుచు మాపైఁ
గోపించుటఁజేసి పుట్టి కొన కిట్లయ్యెన్.

ఆ. వె. ఆసనమ్ము కొఱకు ననుఁగుం గవులు విద్ద
లభ్యసించు నొక యుపాయ మేది
యేని జూడవలయు నిస్సిరో! యీతిట్టు
లేమిసేయు నింత యొఱుఁగ రంబ!

బోయిన దేదియులేదు. నిజమగు మా పేరదియే యగుటచే సంతసించుచున్నారము. ఈ కక్షను బెట్టినవారెవరో యీ కబ్బములోని ప్రాజ్ఞుల లేఖలవలన విస్పష్టపడును గాన నికనైని యీయన నిజ మెఱిఁగి తన మ్రొక్కును జెల్లించి కొనుఁగాక.

* (22 డిశంబరు 1911 సం॥ ఆంధ్రకేసరినుండి)

"రామేశ్వరీయము" అను పండిత బ్రువలక్షణము :— ఈ చిన్న పద్యగ్రంథము రామేశ్వరకవి గారిచే రచియింపబడినది. వెల ఒక అణా. ఇది తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును కొప్పరపు కవులకును జరుగుచున్న కలహము విషయమై రచియింప బడినట్లు కనబడుచున్నది "..........

పరా:— ఈ కేసరిపంక్తులవలన "పండితబ్రువము, అనునది ప్రకృతకలహమునకు సంబంధించినదేయని తేలునుగదా ! ఇంతకుమున్ను దర్బారు పత్రికవానిని మాసెత్తిని బెట్టినదనుట విస్పష్టము. మఱియు నీయంశమునే కవితా

శా. * మున్నే తెల్పితి మేల తిట్టెదరు మీమూర్ఖత్వముల్ సారెకున్
వన్నెల్ వాఱెడిఁ గాని దాన జనియింపన్ బోదు లాభం బట్లం

పత్రిక కూడ తెల్చినది దానింగూర్చి గిరత పీఠిక చూడఁదగు, పండితబ్రువమును గూర్చి యెవరో పండితకవి యేవగించుచుఁ బద్యములు వ్రాసి పండితబ్రువ మను పుస్తకమునందే అంటించి పంపియున్నాఁడు. ఆపద్యము లీక్రింద నుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

మ॥ తమపాదమ్ములు పట్టి తొల్త దమనిందన్ బిమ్మటన్ జేయుమా, ర్గము గైకొన్నమహాత్ములట్లె యిపు డీరక్షోగణంబెంచి......నీచశ్లాఘ్య మీగిత్తమున్ ధర్మిమదీరంగ లిఖించె దీనిఁ దమ రుగ్రప్రజ్ఞ వారింపరే. ఉ॥ ఊరును బేరు లేక గొబయోరఁ జరించెడి కొండబట్టిలీ, తీరున విఱ్ఱవీఁగుటకుఁ దేలెను గొండబలమ్ము హేతువం, చేరు పెకల్పలేరనుచు నెంతురు కొండను కొండప్రక్కవా, రారయ మీరు కన్ దెఱచునంత ఫెడీలునఁ గొండఁ గూలదే. శా॥ నోటన్ గిటము లుప్పతిల్లునటు కన్నున్ మిన్నునుం గానకే, చేటోమూఁడి పనాటుఁ డెప్పఁడొకొ నించెం దిట్ల డచ్చీలు ది, వ్యాటోపస్ఫుర దాశుధారకవితాత్యానంపసద్గ్రంథవా, ర్ధాటిన్ బాటిలు మిమ్ము నిందలదురాస్థన్ ముంచి తేల్చన్ వెసన్. శా॥ చెంపన్ గొట్టినయట్లసాధుతను బెంచెంగాదె యాకాశియా, పెంపుం బెంపొనరించి కొన్నిట బుధప్రీతిన్ బొసంగించు ప, శ్యాంపుశ్యాం ప్రకటింపఁగావలయుఁ గొండా! కూలు, బండా! పడున్, గంపన్ మేసెడి కొండబట్టిలకు వైక్లబ్యంబు గల్గుంజుఁడీ. ఆ॥ వె॥ కొండబలము బండకుండె దానిబలమ్ము, కొండబట్టియలకునుండె నౌర! బండ, కొండ, కొండబట్టియల్ కుయివెట్టఁ, జేయు బిగువు తమకె చెల్లియుండె॥

* (శాఖాభిమానప్రవర్తకులగు లౌకికశిరోమణుల కొకహెచ్చరిక.)

ఉ॥ తిట్టిన లాభమేమి! కసిదీఱఁగ వీలగునేని యెప్పుడో
కొట్టిన లాభమేమి! యది కోవిదమార్గముగాదు, మున్ను చే
పట్టితి రెట్టులో విఱుగు బాడిత కొమ్ములు రెండు, వానిచే
నెట్టఁ దలంచినా ర్మము వినీతికిఁ దక్క భుజాబలమ్మునన్.

చ॥ పయినొక చింతకొమ్మ కెగఁ బ్రాకితి, రందలి పండ్లు పుల్లఁగా
నయి పెగలై యసహ్యమయి యందఱకున్ దలవంపునించె, నే
మియు నొనరింపలేక యిమిక్కిలిమీఁదికి దూఁకుచుంటి, ర
య్యారె! జగతీతలం బెఱుఁగదా! నగదా! వగదాఁగ జేర్పునే!

చు, వ్వానాఁటికి బుద్ధి గల్గెడి నటంచున్ మేము భావింప నే
మన్నన్ లే దభివృద్ధి చెంద దకటా ! మాంద్యంబు సాంద్రంబుగన్.

శా. మేమే కా దిటు లెంతమందియొ, సదా మిన్నంది దూషింప ను
ద్దాముల్ వీరిని మందలించి రెవరిన్ దా మింత లెక్కింప కే
మేమో తిట్టుచు వ్రాయుచుందు రకటా ! యీ వేని యవ్వారికిన్
ధీమత్వంబు నొసంగు మంబ ! యటుపై ధీజాడ్యముల్ వోయెడిన్. 318

శా. చల్లా పిచ్చయశాస్త్రి నీతి గఱఁపెన్ జాజ్జ్వల్యమానప్రభా
కల్లోలాకులమైన పద్యతతితో గాఢాగ్రహోదగ్రుఁడై

ఉ॥ రాజును బట్టుకొన్న పయిరాష్ట్రజనుల్ చెలరేఁగితిట్టు నా
యోజను మీరియొనర్చు పనులున్నవి శాఖకుఁ గీర్తిదెచ్చు నే
యీజతనంబులం గలుగునే ! పయి పెచ్చుపకీర్తిఁ దక్క నా
హా ! జగమెల్ల గుడ్డిదనియా ? సకలమ్మునకుం దెగించుటల్.

(విస్తరము "పశ్యాం పుశ్యాం" లో చూడుడు)

తిరుపతి వేంకటేశ్వర స్తవము

(1912 వ సం॥ సెప్టెంబరు 9వ సంచిక అభినవసరస్వతినుండి.)

శా॥ "వెంకన్నా !" యనునంత లోటగునె నీవిఖ్యాతి విద్వచ్ఛమూ
సంకాశస్ఫుటవైదుషీభరితవాచాచాతురీశ్రీచిరా
తంకప్రోత్థమహాశుసంఘటితపద్యజ్వాలసద్ఘంటికా
టంకారమ్ముల నాలకించి చనుబండల్ వేంకటేశప్రభూ!

మ॥ తలవ్వాంచి కరమ్ముల న్మోగిచి పాదద్వంద్వముం బట్టి త
ప్పుల సైరింపుఁడు మీకు దాసులముగామో యంచుఁ గాఁ జెప్ప ద
బ్బలకాసించెడి వారిఁ జూడకయె గప్పాల్గొట్టి ని "న్నేడుకొం
డలవాఁడా !" యన నీ యశోరమకు లోటా ? వేంకటేశప్రభూ !

శా॥ అంకెల్వేసిన లాభమా ? మిగుల బారల్సాచినన్ లాభమా
బింకాల్గొట్టిన లాభమా ? వెడనుడుల్ ప్రేలంగనే లాభమా ?
జంకున్వీడి ముఖాముఖిన్ గనవలెన్ సామర్థ్య మామీఁదటం
జంకల్గొట్టవలెన్ 'బలీ !' యన బుధేశా ! వేంకటేశప్రభూ !

శా. జంకుల్గల్గఁగ నొక్కవే, కడలినిచ్చల్ దాఁటుచో రెండువే
ల్లంకం జేర్చిన మూఁడువేలని కపుల్లాంగూలముల్ ల్సాచి ని

పిల్లుల్ వోలెఁ దదీయధాటి కొకటన్ బెంపేది వాచాటకుల్
చల్లంగా నొదుగంగఁ జొచ్చిరి వదసార్సంబు దూరంబుగన్.

శ్వంకట్రొక్కిడి యాఁబువేలయిన నీసౌమ్యత్వముంజూపి వే
ఱెంకాయల ల్బలివెట్టువారలఁట వింటే! వేంకటేశప్రభూ!

శా॥ అంకమ్మన్భజియింతురో, యటులుగా కొండమంగొల్తురో
కంకాళిం గనఁబోదురో, మఱియు మేఁక ల్క్రొంగు దేవర్లకుం
గైంకర్యమ్ములఁ జేతురో! హరిహరీ! కాకున్న లోకత్రయిం
బంకాఁజేసిన నీకెటుల్ శిపములప్పా! వేంకటేశప్రభూ!

మ॥ ఎటనో మూలనుగూరుచుండి తనపే శేమూలనో దోపి ప
ట్పుటఁ బండ్లూరక పిండిఁజేసికొని కంఠస్థాభిమానమ్ముతో
గుటక ల్మ్రింగుచుఁ దొంటి వాగ్రితలకు సంకోచింపకే లేచి చ
ప్పటులంగొట్టఁగ నీకు లోటగునె యప్పా! వేంకటేశప్రభూ!

ఉ॥ ఏడనో కొండనుంటివని యెంతురుగాదె కపీంద్రులెల్ల న
ట్లాడెదు కొండలన్ని తునియల్పొనరించు టెఱుంగరైరి మో
మోడి భజించువారలను బ్రోతువటందురు కాని నెత్తిబొ
చ్చ్యాడఁగఁ గొట్టుచుందు వని యూహ యొనర్పరు వేంకటేశ్వరా!

చ. తెలియఁగలారె యెల్లరును దిర్పతితో వసియించియున్ జగం
బులఁ గలజీవరాసులనుబొంది జగానిగలీను కీలుబొ
మ్మలవలె నాడఁజేతువని మాటికిమాటికి నోటితీటచే
గలబిలసేయుచున్ శివముగాఁ దలపోతురు వేంకటేశ్వరా!

మ. పెసలే చాకగనున్నవో! యకట యాబెల్లంబె బల్పాకయో
నెసఁ దమ్ముం గడతేర్చి యెల్లపుడు దోర్వీర్యంబు సంధించుచోఁ
బొసఁగం జాలివయంత నీకు వడపప్పన్ పానకాల్సేతురం
ట! సెబా సెంతటిమాట వింటిమయ కట్టా! వేంకటేశప్రభూ!

మ. కరముల్దొప్పలు సేతురంట! మదిలో గర్వంబు లేదంట! గు
ర్గురలేమూలను లేనెలేవఁట! పరాకుల్ తెల్పువారంట! త్వ
చ్చరణాంభోరుహచంచరీకులఁట! మీసాత్త్వికులేరంట! యా
వరముల్ కావలెనంట యేమనెదు? దేవా! వేంకటేశప్రభూ!

ఇట్లు, చల్లా పిచ్చయ్యశాస్త్రి.

క. * సుమనోఽవతంసకృతికర్త మహాభాగుండు సుగుణరాశి యితఁడు స
ర్వము నెఱిఁగి మందలించిన, క్రమ మంబరొ! సర్వసుజనగణ్యమకాదే.

ఉ. వంగిపురాన్వవాయు పటువంటి మహాత్ముని గూడ సుంత పే
ర్మిం గన రీప్రబుద్ధులు సమిద్ధపరాక్రము లంబరంపువీ
థిం గడు దూఁకులాడుదురు తేఁకువ కొండొకయున్నఁ గాద చె
ప్పం గలవారు చెప్పుటయు వారక వింటయు నోమహేశ్వరీ! 231

(* శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు. బి. యే. యల్. టి. గుంటూరు కాలేజీసహోపాధ్యాయ విరచిత "సుమనోఽవతంసము" నుండి.)

క. శ్రీనాథుం డిల సత్యము, నేనాఁడును బ్రోచుచుండ నింపుదలిర్పన్, ధీనిధి సత్యవిమర్శన, చే నెగడుచు నుండుఁగాత శిక్షితమతియై॥......చ॥......గుం, టురిపుర వాసులార! వెగటుం బడ కీసు వినుండు సాధు స, చ్చరణసరోజ సేవనల సత్సుమనస్సులు కింకవీంద్రది సం, ధురపృథుదేహనిస్సరదనూనమదాపహృతి ప్రభూత సు, స్థిరనిరవద్యదిశ్వలతిదివ్యవిభూషణనవ్యశస్స్ఫుర, త్తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీరమృగేంద్రుల చెంతఁ జేరి సా, దరమతి విద్యనొంది కవితాపరికల్పనచాతురీ ధురం, ధరుఁడయి...వే, లురి శివరామశాస్త్రి బుధలోలుపమానసపద్మఁ డప్పె గుం, టురిపురికాలెజీ కవివినోదనపూరుషసంఘమందు దు, ష్కరనిజధీవిలాసకృతిచందములెల్లను జూసి శారదా, పరమపవిత్ర విగ్రహవిభాసితకాంచనముద్రి నందుడున్, సరితతి మోదవర్ధననినాదసముచ్ఛయపూర్వకంబుగా, వరశకటాంతరంబున విభాసిలఁ గూరిమినుంచి యాబుధున్ బురి రమణీయవీథులను బొల్పుగ నుత్సవమొప్పఁ గాలెజి, సరసకవార్థులెల్లను ప్రసన్నముఖుల్ విహరింపఁజేసి చే, కరి నిజమండరాళి 'భళిరే' యని పెద్దలు మెచ్చుచుండ; న, ద్దిర! మఱునాఁటి రాతిరి హృదిం బురికొల్పు కుతూహలంబుమై, సరగునఁ బాకశాస్త్రవిదు సౌమ్యముఖాశ్వవరాఘరూఢు సుం, దరముగ నూరఁద్రిప్పిరి వృథా వ్యయమెంతయొ చేసి కొంద ఱెం, వ్వరొ; సుమనశ్శ్రవఃకుహరపాటనమౌఁ గద దీని విన్న; న, వ్వరొ బుధసంతతుల్, శ్రుతికిఁ బర్వమెకా యని మెత్తురొక్కొ! చే, సిరొ లఘుతాలఘుత్వ పరిశీలన సన్మతు లెట్టులెప్పుడేన్? సరసతఁ బాకముల్ నవరసంబుల నొప్పఁ గవీంద్రపాచకుల్ పరఁగఁ గృతుల్ రచింతు రని వారల సామ్యము చాటియుండ్రొ! యే కరణి నలంకృతుల్ గుణనికాయము శ్రావ్యమనోహరధ్వనుల్, విరివిగఁ గల్గియుండి కవిబృందమనోహరమై చెలంగు నా, వరకవితాతనూజఁ గను భాగ్యము పాచ

శా. కార్యాకార్యవిదుండు సూనృతవచఃకైవల్యపాథోధిసం
సార్యగ్రేసరుఁ డాంధ్రహూణముఖభాషాశేషుఁ డీకృష్ణమా
చార్యుం డూరక పాత్ర మొందు విరచించన్ దీరి కూర్చుండెనే
ఆర్యుం డెన్నఁటికిన్ సహింపఁడుకదా! అన్యాయధన్యాత్ములన్.

కుఁ డంద సేర్చు? ని, ట్లరయక లోకగర్హ్యాకృతి హర్షముతోఁ దిలకింప
న్యాయమా?, అరుదగు శేముషీమహిమ కక్కజమందుచు విద్వదర్హ స, త్కార
ణము సేయ దోషమె? బుధప్రవరాళి నికారసక్తులన్, విరసమనస్కులన్ గురు
వివేకరమాధ్యులు "కూడ పిట్టి తుం, టరిపను లంచు గొబ్బున జనంబులు మెచ్చ
నివారణంబు సా, కిరులయి చేయకుండ రది కేళి విలాసముగాఁ దలంచి......
విమర్శ సేయుచో నొరులని యస్మదీయులని యొప్పనిభేదము లెన్న బుద్ధి స,
త్వరమయి న్యాయపృక్పటిమ వాయుచు స్వీయజనాళికృత్య మం, దరసియుఁ
గాన దొక్కెడ నెరమైనను; జూచిన నర్మ మంచనున్, బఁకృతియం దనేక
గుణవారము దోషవితాన మంచొగిన్, మురుసుఁదనంబుతోఁ బశికి నొసపు
శేశము గొప్పఁజేయు; నీ, పురి విపరీతవార్త వినఁబోలును; దాన నెజేంగి
ముప్పద, స్సరసత సద్విమర్శనము సల్పుము మిత్రమ! అద్ది యేది యం, చరయ
నియోగివైదికుల కక్కట! పోరు సముద్భవిల్ల నొండొరులు ప్రభిన్నమార్గు
లయి యొప్పగఁగూడరు వైదికక్రియా, చరణము నందు; వాక్కలహచండత
ద్వేషము పెద్దసేయ నా, గిరఁట; నియోగి యాశుకవికిం దిగు కారణ మేమి
లేకయే, పరు లవధానులిద్దఱు సభన్ దమ నైపుణి చూపుచుండ, నా, సరసని
పీఠముంచి రది 'సత్సభ గూడను గూడ' దంచు ను, ద్ధుర కలహంబు హెచ్చు
డు "ఘనావరులెక్కఁగఁ బల్లకీని నె, వ్వరితరు లెక్కఁగోర" రనివల్కెడి
నిద్దఱిలోన నొక్కఁ డం, దఱు వినుచుండ; నైనను వృథాగఁ దదాసనచర్చ
మానకుం, డిరి; మది నొవ్వఁగా నతఁ డనెన్ "ఘన చెంగటఁ బీఠమందు నె,
వ్వరును నఁ గూరుచుండఁ దగు పండితుఁ డయ్యెడి నీతఁ"డంచుఁ దీ, వరపడి;
యంతనంత శుశ్రితి పాటనకారివచోహతాత్మలై, య
తిగిరనంగఁ గొందఱు రయంబున నాశుకవీంద్రి
తోడఁ జే, రిరి గృహముల్; నిజాతిశయరీతుల నాశుకవీంద్రుఁ డంత రా,
తిరి ప్రకటించెఁ బత్రికలఁ దేఁకువ నాడెఁ దెలుంగుమీస మి, ర్వరు నిలుపుం
డటంచు, నెగఁబోసిరి లేఖలపైని లేఖలన్; బురజను లెల్ల రుండఁగ నమోఘు

ఉ. ఈయనఘున్ వచించుటయి నింకొకనిన్ వచియింతు రప్పురిన్
ధీయుత యోగ్యతాగరిమఁ దేఁకువ లోఁకువగాని శక్తి; గాం
గేయునికేని లోపము లగింపఁగఁ గొండొక వచ్చు, నీయుపా
ధ్యాయునికిన్ బి. యే. ఎల్‌టి. కంబరొ! లేదు కళంక మెయ్యెడన్.

విదగ్ధవచశ్శరార్భులన్, మరలఁగఁజేయువానివలె మాటలుచెప్పి యథార్థవాది మ, త్సరమును బెంచె;నిట్టి కవిసంగర మాఁపఁగ నెంతవారికేన్, దరమ! వివేకవం తులు వితాకువడం గడు వృద్ధియయ్యె...స్థిరగురుపక్షపాతమె విశేషవిరోధమె కల్గియున్న హా, త్సరసిజ మెట్లు కల్మషదశం గనఁగల్గు నిజానిజంబులన్...సర సతమీఱు కృష్ణఘనుసన్నిధినిం గవిహంసలొప్పి సు, స్థిరయశ మందుచుం బద గతిన్ భళి చూపిరి" యంచుఁ గొంద అం, దురు; "నిజ మిట్టు లుండునె? వినోదపదం బని హంసలెన్నఁడేన్, సరసతి మీఱు కృష్ణఘనుసన్నిధి సంస్కృత పాదనృత్యచా, తురి నెటు చూపు? ...... పూర్వమందె త, ద్విరచితమైన వర్ణన లతిత్వరఁ బాడి" రటంచుఁ గొంద అం, దురు; 'నలుదిక్కులన్ వెలయు దొడ్డయశస్సు గణించు ధీప్రభన్, వఱలు శతావధానులఁట బాపురె యంచు జగంబు మెచ్చఁ జా, పిరి తమనేర్పు వీనులకు విందుగ' నన్న యథార్థవాది బా, గరయక దోషతండమునె యల్లనఁ జూపును, సత్యవాది మా, యురె! గుణ మెంచ కెంతయు మహోగ్రతతో శివరామపండితున్, ద్వరపడి దూఱి సాహ సము తద్దయుఁ జేకొని మాటకారియై, "గురులు సహాయులౌచుఁ దన కొంకును మాన్పెడి భారమూన దు, స్తర మగు ప్రశ్నలన్నియు నెసన్ సభపెద్ద నిరాక రింపఁ డెం, పరియయి సల్పెఁ జక్కఁగ నవారణలీల శతావధాన" మం, చొరు లు నగంగ జాటెడి నయోగ్యపు దబ్బఱ లెన్నొ! ....శతావ ధానిధీపరకృతి వర్ణనీయ మని పండితు లిట్లన సత్యవాది, సాకిరియయి కాదటంచు బుధఖేదము వర్ధిలఁ జేసె...... అరయుచు దీని దుష్ఫలములాఁపఁగఁ గొందఱు సంధిసేయఁగోరిరి యెటులైనఁ బండితవరేణ్యుల మాటలఁ ద్రిప్పలేమి వా, రెటఁగి కృతార్థతం గనక యిమ్ముల నుండిరి......రసములొల్కఁ జిల్కయు ననంతర మిట్లని పాడె; "నక్కటా!, వెఱ పొకయింత లేకకడుఁ బిన్నతనంబునఁ గొంద ఱర్భకుల్, పఱచిన పాదకోత్సప మపారముదావహమంచు, మన్మనో, హరగుణ శాలులై నిరత మార్య విధేయత నొప్పుబాలు రుం, డిరి యని విన్న మద్హృదయ నీరజ మట్టె విచారమగ్నమై, విరిసెను. సాధుమార్గమును వీడిన వీరలతోఁ బ్రసం గ, మెత్తెఱఁగునఁ జేయఁ దన్మతులు బిన్నని పద్ధతి నుండునో కదా!......ఎఱుక

ఉ. బోలెఁడు ఖర్చు పెట్టి యిటు పాత్రము వ్రాయుట కేమి హేతు? వీ
కాలమునందునుం గలరుగా! గుణగణ్యులు, వారి మెచ్చి దు
శ్శీలురతోఁ బ్రసంగములు చేసి గణించినపాతకంబు ని
ర్మూలము చేసి మోదమున మన్గుటకే యనుకొమ్ము శాంకరీ! ౩౩౮

తే. గీ ఇట్లు మా పేరులను బెట్టి యేరిదెంత
తప్పు వ్రాసిరి కొందఱు తజ్ఞు లంబ!
మఱియుఁ గొందఱు మహితులో, మమ్ముఁ బేరు
పెట్ట కేదియొ వ్రాసి రెట్టెట్టొ ఓట్టు.

జనింప బాలురకు నెట్టులనైన హితంబు సెప్పఁగా, గురులకు ధర్మ మంచు బలు కూరిమితో వచియింతు రిట్లు......యే, మరయఁడు వంటవానిఁ బరిహాసకృతి ప్రవణాత్మ సంగతిన్, బురి వలుపీధులం దమితమోదముతోఁ గడుఁద్రిప్పి సూరి సత్కారణము గేలిచేసితిరి, తప్పని మీమదిఁ దోఁచకున్నె? మా, యురె! బుధ మాన్యపూరుషమహోత్సవపర్వన మేపగింతురో?........వైదికార్భకులు, కట్టు! నియోగిగృహాళిచెంత న, ల్లరి గడుసేసి రంచు నడులన్ వినవయ్యెడి నెల్లవీధు లన్!, హరి! శివరామునుత్సవమునందున నాబుధకీర్తనంబు న, ల్లరియొకొ! యేమి చెప్ప! కనులం గన కల్ల పురాభిమాని ది, ట్టరితిన యొప్పఁ జాలెఁ గట...... విబుధమనీషమహిమనిష్ఠ మెయిన్ మన సంస్కృతాంధ్రవా, గ్గరిమను బెంచు నార్యుల నికారము న్యాయ్యమె? చక్కఁజూడుఁడీ, అరసి మహాద్భుతోరుగుణ మార్యులు మెత్తురు గాన, మీమతుల్ నిరసనసేయ కెప్పుడు గుణి ప్రణుతిం జెలు వొందవిందు ఛీ, తిరహితమార్గులౌచుఁ గుమతివ్యతిషంగము సల్పకుండుఁడీ; పుర బుధ వాగ్వివాదముల పొంతకుఁ జేరుట మానుఁడింక!, స, ద్వరమతి దూయమాన యగుఁ దప్పడు చేష్టలు మీ రొనర్ప......భాస్కరుఁ గని మిత్రుఁ డంచు నల కంజము హాసముసేయు, వానిసే, యరియని కల్వపూ వెదను హత్తినభీతిఁ గనంగ లేక లో, నెరియుచు వాడుచుండు......మధురగీరతు లీకథ సత్కరింతు రం, చెఱుగుచు సత్కవీంద్రులకు, నింతటితో విరమింతుఁగాక యీ, వర "సుమనోవతంస" సుఖవాసనపూతదిగంత కాఁగ, ని, ద్ధరఁ గుజనుల్ హసింతు రది తప్పదు పద్మజసృష్టిలోనఁ; గొ, ప్పరపుఁ గవీంద్రు లుర్వి శ్రుతిపర్వద వాఙ్మధురాను ధారలన్, విరివిగఁ జల్లి యర్థమధుభృత్కృతికల్పన ఖ్యాతిగాంతురి; వే, లురి శివరామశాస్త్రి భువిలోపల మేటి శతావధానియై, సురుచిర మానసోద్గతవిశుద్ధ రసాశ్రయకల్పనా సుమో, త్కరకృతకావ్యమాలిక, లఖండముగా రచియించి మించి సు, స్థిరయశమంది లోకవినుతిం గని భాసిలుచుండుఁగాక; ఆతిరుపతి

ఉ. (1) ఆశువుపేరుపెట్టి యొక రట్టురె బిట్టుగ సుట్టులోడ (2) న
ష్టాశువు పేరుపెట్టి యొక, రమ్య లోకానోకరో (3) శతావధా
నాశువు పేరుపెట్టియును నాత్మకుఁ దోఁచిన రీతి వ్రాసి రో
యీశకుటింబినీ! కలహ మేర్పడు హేతువుచేత స్వేచ్ఛగన్.

వేంకటేశకవిద్విమణిసత్కృతుల న్వాలింగిక, వ్వగపుఁ జవుల్ చెలంగమనుపుణ బలె మోదము వృద్ధిఁ జేయుఁ; దత్తిరుపతివేంకటేశవినుతిం జెలువారుచు నెల్ల వేళ, త్మాత్రం, తరగతస్పృష్టవస్త్వచిరతాకరణప్రవణోరుకాలధీ, కరపరిపంథి దుష్కృతినికర్తనదక్షము కావ్యసద్యశ, స్సురుపృథివీతలంబున జనోపకృతిన్ జెలుగొంది మించుతన్.

(1912 సం॥ ఆగస్టు మానవసేవ పత్రికనుండి)

(1)...ఉ. ఆశుకవిత్వ మన్న నిపు డందఱకుం బరిహాసపాత్రమై, పేశలభావశూన్యమయి వృత్తుల కామడదూరమై గ్రహా, వేశము రీతిఁ బట్టి పలవింపఁగఁ జేయుచుఁ గొందఱన్ వృథా దేశము నెల్లఁ ద్రిప్పెడు క్షితిన్ నిరపత్రపవృత్తి నక్కటా!॥ గీ॥ యతులు గనిపెట్టిచూడ దుర్గతుల నొందెఁ, బ్రాసములు చూడఁ జూడ సన్యాసులయ్యె, ధర్మ ధర్మివిభేదంబు దగ్ధ మయ్యె, నార! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార!॥ గీ॥ పదపటుత్వమ్ము నీకడఁ బనికిరాదు, సరసవాక్యమ్ము నానీకు విరసమగును, రస మనెడిపల్కు విన్న నీరసము గల్గు, నార! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార!॥ గీ॥ పద్యమని చెప్పుటకు నిన్ను వలను పడదు, గద్య మని చెప్పుటకుఁగూడఁ గానరాదు, చరణములు లేమి సరసమా సరణి లేమి, నార! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార॥ గీ॥ ఫుల్లియాకులు గాని చీపురులు గాని, చెప్పరా నట్టి యది గాని, ఛీ! యి దేమి, కాలమహిమమ్మొ! నీకు లక్ష్యమ్ములయ్యె! నార! నీ కెట్టి గతి పట్టె నాశుధార!॥...ఉ॥ ఎవ్వనిఁ బల్కరించిన "ని దేమి కవిత్వము? మూల నుండు మా యవ్వ వచింపలేదె? రసమా? పద సౌష్ఠవమా? మృదుత్వమా?, నవ్వనివార లుందురె వినంగనె దీని? నిఁ కిట్టి యాశువున్, బ్రువ్వ వచించి పామరులమోసల గడించుఁడు ద్రవ్య" మం చనున్॥ గీ॥ రసము పాండితియుఁ బదమార్దవము భావ, హావహేలలు భాసిలునట్టి కవితఁ, జెప్పు సత్కవు లిట్టినిం జేర నీరు, హా! యిఁ కేఁటికి నీ బ్రదు కాశుధార!॥ మ॥ అవధానమ్ముల ధారణాపటిమ యత్యాశ్చర్య సంధాయకం, బవురీతిన్ బ్రకటించి పండితులు వహ్వా! యంచు శ్లోకింప నుం, డవలెన్ లేనియెడన్ రసమ్ములుక గ్రంథమ్ముల్ రచింపన్ వలెన్, గవులౌ వారికి రెండు పద్ధతుల యుక్కాలమ్మున సందర్శముల్. —శతావధాని, పిసుపాటి చిదంబరశాస్త్రి.

తే॥గీ॥ ఎంతకాలమ్ము నుండియో యిందు సరిగఁ
బనియొనర్చి మెప్పునుగన్న వారలుండ
వృథగ వస్మాదృశులఁ బట్టి విద్య నింద్య
మనెడివారల నేమన నగు మదంబ!

ఉ. కావున వారి వ్రాఁతలను గాదను వారమె కాని వారితో
నీవిషయమ్ము నంగలియ; మెంతటి సత్కవులేని వారు స
ద్భావముగల్గి వ్యాజము లవమ్మను గల్పక విద్యదీద్యమా
త్రోవను బోవుచో నెదియుఁ ద్రోయక కైకొనువార మే మొగిన్.

(సర్వశూన్య శతకము నుండి)

(2)సీ. అష్టభాషలకు వాగనుశాసనుండైన నన్నయ్యకవి పెంచినాఁడు మున్ను
ప్రేమానుబంధంబుతో ముద్దుముచ్చటల్ తిక్కన్నకవి మున్ను దీర్చినాఁడు
పరువుగాఁ బల్లకీపై సర్వదేశముల్ శ్రీనాథకవి మున్ను ద్రిప్పినాఁడు
లలితశయ్యారసాలంకారవస్తువుల్ పెద్దన్న మున్ను పంపించినాఁడు

గీ. నేమములు దాఁటనీకుండ నిలిపి నారు
సూరనాదులు తక్కిన ధీరులెల్ల
నేఁటి కేతెంచెఁ గవితకు మేటికీడు
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య॥

సీ. అబల సుగాత్రి విద్యావతి గడు సౌకుమార్యంబుగల చాన మందగమన
బల్మిమై బరిబరిఁ బడలాగుచున్నారు వేగంబు ముఖ్యంబుగాఁగఁ గొంద
అత్యాశుకవు లక్కటా! దాన నెమ్మేని యంగకంబులు డస్సె నవసె మనము
సంధులు విఱిగె విశ్రామంబు గఱవయ్యెఁ బదసౌష్ఠవంబెల్ల భగ్నమయ్యె

గీ. నీరసం బెక్కువయ్యెఁ గన్నీటఁ దడియఁ
బైఁటకొంగునఁ బెనుధూళి పడఁదొడంగె
సుకవితాకన్య యాపద చూడుమయ్య
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. అధమాశుకవన ముపాధిగాఁ గల్పించి కవుల జంగాలలోఁ గలిపినావు
పద్యాలు పాటగాఁ బాడించి కవుల బొబ్బిలిపాటగాండ్రఁ గావించినావు
పరువైన యత్యాశు పదమున కర్థంబుఁ జెఱచి చెండాలంబుఁ జేసినావు
కవులను పేరఁ దత్కార్యంబు గావించి తోలుబొమ్మలఁ బోలఁదోలినావు

తే. గీ. కవులనే కాని వారల కవితఁ గాని
తప్పులెన్నక యవ్వారిఁ దనుపు కల్ప
వృక్షములఁ గాని నిరసించు వెట్టివారి
నేము సుంతయు మెచ్చమం చెఱుఁగు మంబ!

ఉ. నన్నయ నాఁటనుండియు ఘనప్రతిభుల్ కడు గొప్పఁజేయఁ బే
రున్నతికెక్కె నేఁటికెవరో మముబోఁటులు తత్త్వశూన్యతన్
జిన్నతనంబు దేఁగ నది శ్రీ తొలగించునె సత్కవిత్వపుం
గన్నియ? కేటి కిట్టిగతి గా లిఖియింతురు కొంద అంబికా!

గీ. పండితులు మెచ్చు కవితానుభావమెల్ల
పామరుల మెచ్చులకుఁ బాలుపఱచినాఁడ
వీవు దలఁచిన నేమి చేయింపలేవు
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. కవితారసంబు చాకలిచేతఁగూడ మెప్పించు కాలంబుఁ జెప్పించినావు
ఆశుకవిత్వార్థ మంబష్ఠుచేతఁ జెప్పించు కాలంబుఁ దెప్పించినావు
కవిసింహాభిమానంబు కర్షకులకును సర్పించు కాలంబుఁ గల్పించినావు
చిరతరంబగు కీర్తి సిగ్గుశేమికి సమర్పించు కాలము నిరూపించినావు
గీ. నీళ్ళలో దూదెబుంగ ముగ్గింపఁగలవు
రాళ్లు దేలింపఁగలవు నీరంబులోన
నఘటనాఘటనాపటీయః ప్రభావ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. బొబ్బిలికథ చెప్పి పొట్టలు పోషించుకొనెడు జంగాలతో సెనయు వేష
ములఁ దాల్చి చెవులకు ములుగంపులంబోలెఁ జీడఁగొల్పెడునట్టి పాడుధార
మాఁతగాఁగొని తప్పులో యొప్పులో చెప్పి సిగ్గుసమూలంబు మ్రింగఁజేసి
దగ్గో, కవిత్వమో, తాత్కాలికంబగు సన్నిపాతంపుఁ బ్రసారమొకొ
గీ. యనఁగఁ జూపట్టు కుకవిత నాత్మఁ రోసి,
పైకి మన్నించునట్టి సుధీకులను సృ
జించితివి నీవకావె ప్రసిద్ధతేజ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. చెన్నంగిసుద్దులు చెప్పరేరను నపవాదఁ బాపితి కవీశ్వరులకిప్డు
గొల్లసుద్దులు చెప్పుకో జాలరను దుర్యశంబుఁ బాపితి కవీశ్వరులకిప్డు

ఉ. వీరల తోడనే యొకరి పేరిడి వ్రాసిన వారు గారు భా
పారుచిరాంగి కబ్బెడి దోసంగునకై వగఁజెందునట్టి సం
సారులు, పేరుపెట్టి మము సాకెడు వాఁడిఁ జేయ వ్రాయు ని
స్సారుల దుష్కవిత్వపుఁ బసందున కేమనుదాన వంబికా!
గీ. సారె దర్బారులోన వాచాటకులు దు
రీహతో వ్రాయువ్రాఁత లెన్నేని మున్ను
సంగ్రహంబుగ నింపుఁ బ్రసంగవశతఁ
దెల్పితిమి వాని సారంబు దెలియు మింక.

తందనాల్పదముల యందంబు కవులకే దను నప్రతిష్ఠను నణఁచితిప్డు
అలగాపరులట్లు వార్తరే కవులను గొప్ప కొఱంతఁ బోఁగొట్టితిపుడు
గీ. పచ్చికయితంబునకునైనఁ బతకములను
నూటపదియాఱు లిప్పించు మేటికాల
మేగుదేఁజేసితివి దయాసాగరాత్మ
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

సీ. బూతుకైతకు మహాదాతయౌనరపతి వేనూటపదియార్లు దాన మొసఁగు
టరయఁగా నదిదాతయద్భుతౌదార్యంబుఁ జాటును-గాని యాచచ్చుకైత
గౌరవంబును జాటదారయ మేఘుండు పుల్లాకుగుంటలు పూర్తిఁజేయ
జెలువులకున్న యౌచిత్యంబు దానికి గల్గునే? సజ్జనగణ్యమగునె?
గీ. సహజపాండిత్యగౌరవస్ఫారదశకు
బహుమతులు లేక పోయినఁ బటిమ చెడునె
పతకములచేతఁ గెందునే పటిమ కుకవి
సకలగీర్వాణజనమాన్య సర్వశూన్య.

(3) అ వ ధా న ము లు

(కప్పగంతు శ్రీరామశాస్త్రిగారి వ్యాసమునుండి)

......ఇంతలో నీభూరుహముల కొక యీతి బాధసంప్రాప్తమయ్యె, అయ్యది శతావధానాష్టావధానముల నహమహమికచే నొనరించుటయ. ఈయీతిబాధ యే దేశతాపాపనోదార్థ ముదయించిన వృక్షముల కాటంకము కాఁగలదని చెప్పవచ్చును,... ఓశతావధాన నిపుణులారా! ఆశుకవిసింహులారా! మీ ప్రబల ప్రయత్నము నంతయు దేశహితాచరణమునం దుపయోగింపుడు;... ధనవంతులగు భారతీయులారా! మీరును వృథాగా మీద్రవ్యమును వెచ్చఁ బెట్టక...ప్రతిష్ఠాపనల నభివృద్ధి పఱతురుగాక! (21 జూన్ 1912 సం॥ కృష్ణ)

ఉ. లోపల నీవు మాయెడల లోకముపాటిగఁ బ్రేమచూపు వా
రే పరమేశ్వరీ! * అదియు నించుక వీరలు తిట్టుపద్దెపున్
శాపము లందుఁ గన్పడెను శాఖకుఁ గీర్తి ఘటింప నెంచి యే
పాపపువ్రాఁత వ్రాసినను భక్తిబయల్పడ కెట్లు దాఁగెడిన్.

ఉ. దాఁగదు మానసం బెటులు దాఁచినఁ బైకది వచ్చుచుండుఁ దా
లోఁగదు లోఁగఁజేసినను లోఁగఁగఁ జేయ యతించుమానవుం
డోగొనరించుపట్ల; నది యొండొక లోఁగినయట్లె యుండి పై
కేగుఁ గనంగలేఁడ జనుఁ డిట్టి దురాగత మోమహేశ్వరీ!

చ. ఒగిఁ జదరంగపున్నడక లొక్క త్రుటిన్ గ్రహియింపవచ్చు న
ప్పగిదిఁ దెలుంగునన్ యతియుఁ బ్రాసయుఁ గూర్చెడి నేర్పుగూడ రా
నగుఁ ద్రుటిలోన; మీఁద నుభయంబును గష్టమె; కొంద ఱంతద
న్క గనక యాట యాడుదురు కైతయుఁ జెప్పుదు రిచ్చ కచ్చుగన్.

ఉ. ఈగతివారలే యిపు డనేకులు పద్దెము లల్లి మమ్ముఁ దా
మోగును బాగునుం గనక యూరక శాఖకుఁ గాఁగఁ దిట్టు న
ద్యోగులు; చెట్టుగొట్టికొని యూరక నెత్తిని వైచుకోఁగ నే
యాగడమో పొనర్చు సుగుణాఢ్యులఁ బ్రోవఁగదమ్మ యీశ్వరీ!

(*దర్బారులోని విశ్వేశ్వరప్రశంసనుండి)

......చ॥ తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లుదీర్ణగుణాఢ్యులు సత్కవీశ్వరుల్। వరమతు లార్యసంస్తుతు లవారితకావ్యకళావిలాసు, లే మెఱుగమె! వారి వారికళలెల్లను మొన్నటి దన్క నీపురిం, దఱుచుగఁ దాము నక్కటకటా! పలు మాఱును నెన్న నేటికిన్.

(దర్బారులోని బుధవిధేయుని పద్యములనుండి)

......సీ॥ ప్రబలగద్వాలభూపాల ధర్మధరాధరమ్మున భూరివజ్రమ్ముగొనుటఁ, ఆత్మకూర్ప్రాజ్యరాజ్యమదేభముల నెక్కి వీథులలో విఱ్ఱూఁగిచనుట, గజపతి క్ష్మాపాలనిజకరార్పితకాంచనాదులఁగొని చింతలేదిచనుట, పోలవర క్షమాలోలాభ్యుదయకీర్తికాంత మన్ననలనే గాంచిమనుట గీ॥ సరసముకవిత్వసంధాన చాతురీణ, ధీవిశేషపాణింధమ శ్రీవిలాస, గరిమ నని యెంచుచుంటి మక్కట! పురాణ, వాక్కులనఁగాని యన్యమ్ముపలనఁగాదు...

ఉ. వీరికి మున్ముఁ దిట్టెడి కవిత్వపుఁ వ్రాఁతయె విఘ్నవాఘ పూ
జారచనంబు; మున్నెదియు శాంకరి ! పద్దెము వ్రాసి యుండ రీ
కూరులు; వీరిహేతువున సొంపు వహించెదుఁగాక శాఖ; నీ
కారుణికత్వముం గని సుఖంబు యశంబును వీరు గాంచుతన్.

ఉ. తిట్టికటంబుఁ గొందఱు మదిన్ దురపిల్లుదు రేము సంతసం
బుట్టిపడంగఁ బొంగితిమి యొండొక హేతువులేక యూరకే
తిట్టుట స్తోత్రమే యగు నుతించునదుల్ వినుకన్నఁ బ్రాజ్ఞు లీ
తిట్టులె హాయిగా విని మదిన్ సుఖమందెద రో మహేశ్వరీ!

ఉ. బండతనం బటంచు నిది పండితు లాడెద రేమొ! "బండకున్
బండకుఁ జెల్లు వాద" మని బండతనంబునుగూడ నేర్చి యె
వ్వండెటు తిట్టినన్ మరల వానిని దిట్టక వానితిట్లయం
దుండిన మంచినే గొనెద మో జగదంబ! ద్విరేఫముల్ బలెన్.

ఉ. అట్టి ద్విరేఫతాగరిమ యాత్మకు నీకృపఁజేసి పేరునం
బట్టియు దానికిం బలెనె వచ్చెను దిగ్వలి వేంకటేశ్వరుల్
తిట్టులు లెక్క సేయరు సుధీమణు లీవును నుండ నూరకే
కట్టెఁడు లెంత వాగినను గాలికిఁ బోయెడిఁగా! మహేశ్వరీ!

క. ఎఱుఁగని మొఱకులతిట్లును
నెఱుఁగని యాశుకసనములు నెక్కటిగా రూ
పఱు గాలికిఁ బోయెడి [illegible]ల.
గొఱగాని పరాగ మట్ల గోవిదజననీ! 850

ఉ. గొప్పరపుంగవీశులు రగుల్కొను కోపము కల్మి ముమ్మ్ర నె
ల్లప్పుడుఁ దిట్టుచుండుటకు నంతగ నక్కజమందఁబోము * ఘు
మ్మెప్పుడొ యెవ్వరో కసఁగి యేమొ పరాభవ మాచరింప వీ
రప్పుడు కాచిపుచ్చిరట! అందుల కంబరొ! యక్కజంబగున్.

శా. కాఱుల్ వ్రాయుచు సోదరుల్ గడఁగి "వాల్కా తాటిపట్టా" యటం
చారంగా మును పాడిరేఁగద! యవే యస్మాదృశుల్ పల్కఁ జో
ధీరుల్ మెచ్చరు దేవి! వీరెపుడు వర్ధిష్ణుల్ మమున్ గాచి? రే
కారామార్యుఁడు చెప్పఁగావలయు, లోకంబెల్ల మెచ్చన్ వలెన్.

* (ఈ విషయమునకు 95 వ పుటలోని 23-24 పంక్తులు చూడుడు.)

క. ఏకా రామయ గా రది
సాకల్యముగా నెఱుఁగుసాక్షు లగుదురో
లేక మఱొక్కరు వలయునొ
శ్రీకరు లలసోదరులు వచింపఁగ వలయున్.

ఆ. వె. 'ఏమిసాయ'మన్న 'నెదురుగా రాకుండె
సాయ' మన్ననుడి పరిసక్తమయ్యె
కొంకు జంకు లేక కోఁతలు కోసెడి
ఘనులధాటి కడ్డు గలదె జనని !

క. వీరల కాశుకవిత్వపు
ధోరణితోపా టసత్యధోరణి దొరలున్
సార మసారమనక 'ద
ర్బా' రదిప్రకటించు ముందు పరికింప దహో!

మ. తన జన్మించిన దిందుకోసమని యేతప్పైన 'దర్బారు' కై
కొను నామాత్రిన లాభమే? కనినలోకుల్ మెత్తురో లేదొ లోఁ
గనఁగావల్వదె? యేమి భాగ్యము వృథాగాఁ దప్పులన్ గుప్పు నం
తన, నానాఁటికిఁ బ్రాజ్ఞ లోకమునకున్ దత్త్వంబు గన్పట్టదే.

మ. మఱి దర్బారది పుట్టకుండగనె తన్మార్గమ్ములున్ దాని సం
బరమున్ దాని జనించు హేతువును దత్త్వజ్ఞుల్ ‡ విచారించి పం
పిరి కైకొంటిమి దానివ్రాఁత లవి యొడ్డే సన్మదుద్యద్యశ
స్ఫురణన్ హెచ్చొనరించు నిక్కమని నమ్మన్ మామనం బంబికా !

గీ. కుకవుల హాళాహళులు లేక సుకవియశము
మిగులఁ జెలువార దనికదా మేటిసుకవు

(‡ ఈ క్రింది పద్యము లొకానొకరు పంపిరి)

శా. దర్బార్ ... తెగి... గాదే! భవ, న్నిర్బాధప్రథితావధాన కవితా నిమ్నస్వభావాపగా, హిర్బుధ్న్యప్రథ సత్కవిప్రభుమనోహేలాలవాలోర్మికా వార్బిందూత్కరకర్బురద్యుతుల, వహ్వా! క్రిందుమీదెంచదే॥౧॥ క॥ ఉప్పాడ... కొప్పరపుం......చెప్పిన యొప్పని టప్పా, లొప్పం దర్బారునందు మాహింతు లౌకో॥౨॥

* లందు రది నిక్కమగునేని యంబ ! మాకుఁ
గరము నుపకారి 'దర్బారు' గాకపోదు.

క. తనవలెఁ దప్పదు వ్రాఁతల
కనుమోదింపదని "కవిత" యభినవపదపూ
ర్వ నకట ! సరస్వతిని గై
కొన, దీ దర్బారు నెత్తికొని ముద్దాడున్. • 360

గీ. ఎఱుఁగునో లేదొ పాప! మిద్దె ఱుఁగుఁ గాక
తనకు దర్బారె కాదు బాంధవ మొనర్ప
నల మనోరంజని యొకండు గలదు త్రితయ
†మెక్కటిగఁ జూచుచున్నారు యోగ్యతములు.

చ. వెనుకయు ముందునుం గనక వేఁడుటు వ్రాఁతలు వ్రాసినంతనే
చనవు సుకీర్తు, లంతనె యశంబు గణింపరు మాయికుల్; నిజం
బును గనిపెట్టు నేర్పుగల బుద్ధిమదగ్రణు లక్కడక్కడం
దును గలరెంచు లోనెఱిఁగి ద్రోహులు వర్తిలు నొప్పు నీపయిన్.

తే. గీ. అభినవసరస్వతీమణి యనృత మాడి
మమ్ము వినుతించు నఁట! యిట్టి మాట లకట!
మా కృతజ్ఞులు వ్రాసిరి. మఱియు మమ్ము
దూఱినంతన యశమది దొరకు నొక్కొ!

---

* సీ. 'ఏమహాత్ములు గల్గ భూమీశసభలలోఁ గవులకు బహుళవిఖ్యాతి గల్గె,
(భట్టుమూర్తి)

† ...ఆర్యా ! సందర్భాసందర్భములను సమయాసమయములను తెలియక విందయే ప్రధానముగా నెంచి వాపోవు దర్బారు, కవిత, మనోరంజనీ, పత్రికలు మాడ మామనంబులకు నత్యంతకష్టముగానున్నది......మీరు ఇట్టి తరుణములో అశ్రద్ధ చేసినయెడల......కొప్పర్తి రామకృష్ణకవీశ్వరజయ మను నామముతో గాని లేక యింకొక నామముతో గాని గ్రంథ మొకటి మీతదనంతరము బయలు వెడలగలదు గాన తగుకీర్తిని పుట్టినవాదును పుట్టినట్లుగా చంపుటకు తగుపత్రికాముఖములలో యుండవలెను. ... ...

బెజవాడ — చిత్తగించవలెను

24-11-12 — వేలమూరి గోపాలకృష్ణయ్య.

క. తమగుట్టు గీరతము స
క్రమముగఁ బైటఁ బడవేసెఁ గా! యీపాత్రం
బమలము "దర్బార్" వ్రాఁతల
శ్రమ మెల్లను బయటఁబెట్టి సంరక్షించున్.

తే. గీ. అభినవసరస్వతి * వచించునట్టి పలుకు
లే నిజంబులో! సారెకు నెపుడు వస్మృత
మాడు దర్బారుకవితల యంటపులే ని
జంబులో! యెఱుంగు నిటుపైనిజగము జనని!

తే. గీ. తగుదు నంచును 'కవిత' యే తలకుఁ బాయు
♦ దబ్బఱలనో లిఖించెడిఁ దగ్గ దకట!
మందలించిరి యొండలో మహితు, లైన
నేమి, దానికి జనియింప దింకబుద్ధి.

---

*(1912 సం॥ మార్చి యేప్రిలు అభినవసరస్వతిలోని మిత్రవిజ్ఞప్తి నుండి.)

......మిత్రులారా! మీవ్యాసములెన్ని చూచినను దిరుపతివెంకట కవులనిందతో నిండియున్నయవి......మన బోటులు మహాకవుల కవిత్వమును విమర్శించుట కడు శోచనీయము. మనకు వారిపాదధూళి శిరమున ధరింపఁదగు యోగ్యతయేని లేదు......తిరుపతి వేంకటేశ్వరులకీర్తి దిగంతవ్యాప్తమైనది. మన దేశమందుఁ బ్రతి ప్రాజ్ఞునకును వారియందు గౌరవము విశేషించి కలదనుటకు వారికి జరిగిన సపర్యయే సాక్ష్యమిచ్చును......శాస్త్రేతరవిషయమును మీరేమి వ్రాసినను దిరుపతివేంకటేశ్వరులు వ్రాయరు. ఈయంశము మీవ్యాసములు వారి వ్యాసములు చూచిన వారె యెఱుఁగుదురు......ఈ సీమవారైనచోఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరులు మనకు జంకుదురేమోకాని యితర సీమవాసులు వారిని శాస్త్రవాదముచే జయింపవలసినదే కాని దూషించియు నేమో చేసియు మనము జయింపఁ గలమా?......

♦(1912 సం॥ సెప్టెంబరు కవితలోని అట్టహాసము నుండి.)

...... అభినవసరస్వతి—(తొట్రుపాటుతో) తిరుపతివేంకటకవులే మాగొప్పవారు. (30-6-1912)దర్బారు—(చిఱునగవుతో) అవధానులెవ్వరును లేనితరుణమున శతావధానులమని నటించుటవలననో...యెట్లయిననేమి, తి॥వెం॥ లకు గతకాలమునఁ గొంతవఱకు గౌరవ మున్నమాట సత్యమే. అభిన—(నివ్వెఱతో) నే నేమెఱుఁగుదును ?మాపట్టాభిరామశాస్త్రిగా రటు చెప్పినారు.

తే. గీ. తనదు పబ్బపుఁబ్రాఁతలు ఘనులు పూర్తి
గా నెఱింగిరి కావునఁ గష్టపడక
"కవిత" యిఁక నేని యనృతముల్ గట్టిపెట్టి
ద్రవ్యదాతకుఁ జేస్గూర్పఁ దలఁచుఁగాత.

ఉ. పాఱిరి యోడిరంచు "దరబారున" సారెకు వ్రాయనంతనే
చేరదు మీకుఁ గీర్తి, యల "శృంగపుభంగము" రామకృష్ణులన్
ధీరులఁ జేయఁగాఁ గలిగెనే! నిజముం గనిపెట్టు ధీరులు
న్నారుచుఁడీ! వృథాగఁ గవనం బనృతంబున నింపఁబోకుఁడీ!

తే. గీ. 'కవిత'వారి తోఁపను బోవు కారణమునఁ
దాదృశంబగు ఘనతయే తవులు మీకు

దర్బారు—ఔను. ఆయనతఱచు 'వింతవార్త'యనియు 'మిత్రవిజ్ఞప్తి'యనియుఁ జేర్లతోఁ ది॥ వేం॥ కవులను బురస్కరించుకొని వ్రాయుచుండును. అభినవ—(రోషముతో) వారి విషయమై యిట్టిమాటలు నీవనవలయుంగాని మఱెవ్వరు ననరు. దర్బారు—పోనీ! వారియందుఁ బ్రజకెట్టి యభిప్రాయమున్నదో దేశ మాత నడుగుదము. దేశ—ఎందుల కూరక కలహించెదరు. ఆవిషయమై కవియు రాజునగు మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహద్దరువారి నిష్కృష్టాభిప్రాయ మొకటి చాలును, వినుడు. కృష్ణ—దర్బారీ! అభినవసరస్వతి మాటలకేమిలే, దాని కేదియైన వ్రాసియిత్తురని వారి నట్లూరక పొగడుచుండును......

పరా:— ఈ 'కవిత' మాయశమును తగ్గించునూహతో నేయే వ్రాఁతలను బ్రమాణముగాఁ దన 'అట్టహాసములో' లిఖించెనో అందన్నియు మృతప్రాయములను సంశము 45 వ పుటలోని ఇంగ్లీషుత్తరము మొదలు 48వ పుట తుట్టతుద వఱకును గల దిద్దుబాటు లోనగు భాగముచే విస్పష్టమగును. శ్రీ శ్రీ భుజంగరావు బహద్దరు వారి శాఖాభిమానపుఁ బ్రసంగము 58వ పుట మొదలు 68వ పుట వఱకును జదివికొన్నచోఁ బూర్తిగా ఖండితమనియు, దానిపై వారు ప్రత్యుత్తరము నొసంగకుంటచే వారి యభిప్రాయము నిందెత్తికొనుట మఱియు ననవసరమనియు అభినవసరస్వతిని కృష్ణపక్షపాతినిగాఁ బలికినట్లు వ్రాసినవ్రాఁత బొత్తిగాఁ బనికిరాదనియు నందులకుఁ గవితలోని యీ బొంకు ప్రసంగమును జూచి యసహ్యమును విస్పష్టముగా వెలువరించిన శ్రీ కృష్ణాపత్రికా సంపాదకులే పరమ ప్రమాణమనియు నెఱుఁగఁదగు వలసినచో నిందునుగూర్చి బ్రి॥ శ్రీ॥ ముట్నూరి కృష్ణారావు, కృష్ణాప్రెస్ వారికి వ్రాసి తన సంశయమును గవిత తీర్చికొనఁదగు.

కొప్పరంపు సోదరులార ! తప్పుత్రోవ
లింక నేని మానుఁడు లిఖియింపకుండు.

తే. గీ ఆసనం బీయకున్నంత నంత శత్రు
భావమేటికి ? మము * గర్దభములు గాఁగ
వ్రాయు మీబంధుగుల వ్రాఁతనైఖరులను
గనియు మా సహాసనమునఁ గాంక్షచనునె.

చ. శివ ! శివ ! ♦ "పండితబ్రువుల" చెంతను "గాడ్దల" చెంత మీకు గౌ
రవ మిడునే సహాసనము ! ప్రాజ్ఞులు సర్వ మెఱింగి నాఁడు బాం
ధవు లెటు పట్టుపట్టిరొ కదా యది యబ్బకపోవు టేసుఁడీ
శివకర మయ్యె మీఁకు గవిసింహులు ! సంతసమందుఁ డీపయిన్.

క. విద్యావివాద మనునది
హృద్యం బనపద్య,మందు నెవ్వరు మును పే
సద్యః ఫలముల నన్నృతపు
గద్యమ్ముల నాడ, రడుగఁ గాఁడగు బుధులన్.

క. తిట్టితిమి బాగుగా నని
యట్టె ముదంపడకుఁ డయ్య! ఆతిట్టులె మీ
కట్టిరొ తెలుపును జూఁడి యి
ట్టట్టనకుం డన్నృతములకు నలవడకుఁ డిఁకన్.

క. ఉత్తరరంగమ్మున మీ
యుత్తరముల తత్తఱములు నొగి రాజకై

---

* (పండిత బ్రువలక్షణమును బండతిట్లు పొత్తమునుండి.)

చ......నా, సరసకు నీవు రాఁదగవు చాలును బొమ్మని కూయు వంతలో వరుగునె తాను గాడిద నటంచు నెరింగినయె కూసెఁ గాని......గాడిద చెంత నిల్వ గేసర కది పోలునే......

♦ (పాటిబండ సూర్యనారాయణరావుగారి పండితలక్షణమునుండి.)

చ...నా, సరస నిలంగ నేరికిని శక్యము గా దనుచుం బ్రగల్భ వా, క్సరణి వచించుచుండుట ప్రశస్తతరం బనిపించఁ జాలునే...మూర్ఖశేఖరుడు ... దాంభిక పండితబ్రువుల్ (1911 సం॥ అక్టోబరు 13 వ తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి)

యొత్తిన యొత్తులు యుష్మ
త్సత్తాసంపత్తియును బ్రసంగింపఁబడుఁన్.

ఉ. వ్రాసినయింతలో నన్నృతవాక్కులు గల్గినఁ జూపుఁడీ! వృథా
యాసము తిట్టఁబోకుఁ, డిఁక నందఱకు న్నిజ మిద్ది తెల్పు మా
మీసము, మీదురోసమును మేలు గనుఁన్, యశ మంద విద్దెల
భ్యాసము సేయుఁ, డీనుడిని భావనసేయుకుఁ డన్యథా మదిన్.

శా. అంబా! యార్యుల లేఖులున్ మఱి యనార్య వ్రాతముల్ వ్రాయు నం
శంబుల్ గొన్ని యిటన్ లిఖించితిమి, సత్సంఘంబు నీవున్ యథా
ర్థంబుంగూర్చి విచారణల్ సలుప నాధారంబుగా; నింకఁ బ
త్రింబుం దెచ్చి యొసంగువారల వికారంబుల్ వినంగాఁ దగున్.

ఉ. తెచ్చిరి పత్ర మట్టులు విశేషుల పోల్కి నటించుచున్; జనం
బచ్చట నెందఱో గలర యప్పుడు మా 'విజయంపు' నాటకం
బెచ్చుగ నాదనుండె, నట నెట్టులో పత్రము విచ్చి మాకు వీ
రిచ్చుటకున్ గడంగి రది యేగతి సాగనిదయ్యె నయ్యెడన్.

క. మొదటన్ మాకొసఁగిరి, యా
పదపడి యది వినికిసేయుపలయు నటించున్
బదిఁబది నడిగిరి, తిర్పతి
యుదలింపఁగ యుక్తి లేక యరిగి రనదలై.

ఉ. కూసెను కుక్కుటంబు లొగిఁ గొక్కురుకోయని, కాకవుల్ రొదల్
సేసె దివాకరుండు దయచేసెడిఁగా! యని, ఘూకవుల్ మదిన్
ద్రాసముతోడఁ గొండగుహ దాఁగఁ దొడంగెను, నాటకంబు ము
న్నే సరిగా ముగింపఁబడె, నిండ్లకు నేగితి మంత నంబికా!

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతి వెంకటేశ్వర రాశీకృతంబగు
'గుంటూరుసీమ' యందుఁ బత్రికా
కషాయాపర నామకమ్మును,
ఉపోద్ఘాతప్రాయమ్మును
నగు పూర్వరంగము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
13	7	దన్వ	దప్వ
22	28	మఆ	ఆ
25	1	రస్కృ	రసత్కృ
,,	12	యేమె	యేమొ
28	6	చోండు	చోండో
40	14	లోఁతగి	లోఁతగ
45	14	ఫీ	చీ
50	18	యటా	టాయ
70	9	యిదా	యినదా
76	16	మాచర్ల	మోచర్ల
78	27	రంక	రంజ
88	24	శాగా	శాస్త్రిగా
113	21	దుకొ్కృ	దుగొ్కృ

గుం. పూ.

గుంటూరిసీమ

(ఉత్తరరంగము)

ఉపోద్ఘాతము

చదువరులారా!

విపులమగు పూర్వరంగపీఠికయు, వేమవరాగ్రహారశతావధానపీఠికయుఁ జదివియున్న మీకుఁ బ్రకృతవివాదమునకు సంబంధించిన సోదరులయుఁ బదభిమానులయుఁ గుకల్పనలు చాలవఱకు బోధించి యుండును. ౫ పుటలోని శ్రీసోదరుల తప్పుడు రిజిష్టరుత్తరముకూడఁ బైవిషయమును బలపఱచునట్టిదియే, అది యటులుండె, ఈ క్రిందియుత్తరము దిలకింపుఁడు.

నెకరికల్లుపోష్టు, నర్సారావుపేటతాలూకా 8-12-13 కుంకులగుంట.

...నేను ఏతగుపాటియో కావ్యపరిచితిగలవాడను సుకవిపాదపద్మవిధేయ ప్రమాణువును... నన్ను నేమహాలాభము నభిలషించియో యేయోగ్యతలేని యోగ్యులలో తమరాశిలోఁ జేర్చికొనుటకు అక్టోబరునెలలోఁ బ్రచురించిన సువర్ణలేఖలో తమ్మును దమ, యవధానసిందను గూర్చి వ్రాసిన యవాచ్యోపన్యాసములో నన్ను దస్కతుదారునిగా జేర్చి "ఫోర్జరీ" యనియేని వెలువక ప్రకటించియున్నారు ఆసాహసచాకచక్యములు వారికేతగును. నిజమునకు నేనింతవరకు తమ పుస్తకములలోని ఫోటోలనుజూచిన భాగ్యవంతుడనే కాని తమ సాక్షాద్దర్శనము చేసిన ధన్యుడనుకాను. ఇట్టిస్థితిలో అవధాన మెపుడు చూచితినో యీ యసత్యవాది యుపన్యాస మెపుడు వ్రాసితినో పరమాత్మునకెఱుక యగు, ఈ జాల్మప్రజ్ఞలు తాము యెరింగియేయున్నను కాలౌచిత్యమునుబట్టి తమకు నేనిట్లనపరాధినని విశదపరచికొనుటయుక్తమని వ్రాసికొంటిని, తమ యనుగ్రహపూర్వకప్రజాబు వచ్చువరకు నిరీక్షించుచుందును.

శ. టక్కరులల్లెడి టక్కులు, టక్కున గ్రహియించు నాకడంకయుఁ దమకే
చిక్కును వెంకటకవివర!. యిక్కలికాలంబున దాపకవిధాలక్.

చిత్తగింపుడు.

[illegible]

ఇట్టి తప్పుడు సృష్టిచేయఁగల మహానుభావులు చేతులోఁ గల సోదరులకు నెవరు దీటుగాఁగలరు? పైయుత్తరమువలన వారిపక్షమున నుండువారితత్త్వము నంత దెలిసియుండును గాన(దాదృశుల * ప్రల్లదములను నిత్యము ప్రకటిం

(* హితకారిణి చేయు నధికప్రసంగము దిఙ్మాత్రము)

'మీలో వెంకటకవియా?, తిరుపతికవియా?, 'వెఱ్ఱివెంకటాయ' 'నిజముగా శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరుల ప్రజ్ఞావిశేషమునకుపమింపఁదగినది యొక్క మేడిపండే, గంగిరెద్దులయాటలోఁ గోనంకిదాసుఁడు అను వేషధారి అమ్మల్లారా నాదీపెండ్లి, అయ్యల్లారా నాదీపెండ్లి, అన్నల్లారా నాదీపెండ్లి, అని కేకలు వేయునట్లుగా మేము శతావధానులమని ప్రకటించుకొనుట మిగులఁ బరిహాస పాత్రముగా నున్నది. "వారి పూర్వక్రియలఁదెలుపు గుంటూరిసీమ పూర్వరంగము...ఉత్తరక్రియల నెఱిఁగించు గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగము, వీరి చండాలపుబని నేలచేయనలెను. చివుకుల అప్పయ్యశాస్త్రుఁట?...మనోరంజనిమీద మామిడికేడు,... తురకదాసరికి ఈతమజ్జిగన్నట్లు, అప్పయ్యశాస్త్రి తురకతెలుగు" వెర్రిప్పయ్యా,... తిరుపతివేంకటేశ్వర్ల మేళంలో యితడో హాంగుదారుడు,- ఛీవాట్లు తినకు "వేశ్యావిధమున ... వీరు నింద్యులగుట చాల శోచనీయముగానున్నది నియోగిశిఖామణులనియు... యీ... యుఁ దెగబొగడుచుండిరి...గంగిరెద్దులవాండ్రు...పైన..., యిచ్చిన ఎట్టియర్థముఁడైనను వానిని మహారాజు...అని పొగడుచుందురు అట్టి మతమునే తమగవలంబించుట చాల శోచనీయము" 'ప్రాతలంజలు వీరమాతలైరి' "తిరుపతివేంకటేశ్వరులు... వేశ్యమాత కప్పయో చెల్లెలోయైన ప్రజ్ఞచే నిరసించుచు... యనుకూలురైనవారిని బెద్దఁబొగడుచు 'గంజాయిపోకురా, సారాయిపోకురా, బాపనోండ్లుండ్లల్లో పెద్దోడుతాగలేడ" అను పాటలుపాడుచున్నారు. "ఛీ, ఛీ, యని నిరసింపఁ శోచ్యస్థితిలోనున్న యభినవసరస్వతిని" ఆయన (వేదూరి సుబ్బయ్యగారు) తి॥ వెం॥ ల, నెక్కించి యనృతమహిషమ్ములంబూనిచి పాపపుబండిఁబోలుచున్న మహానుభావుఁడు, అయ్యా గంగరాజుగారు 2 గంగరాజుగారూ, ఓహోగంగరాజుగారూ??? ముఱిగినకాలును మూసిపెట్టుకొని 'మీగుండుమారుసీమ'' సలాములు చేయుచున్నాము. క॥ మస్తానునామకుండ ... మహమదుసుతుఁడ' "గాని స్వయంపాకివాని సర్వశూన్యశతకము,"

చుచు యుక్తాయుక్తజ్ఞానము నపలకు పెట్టి పాటుపడుచున్న 'హితకారిణి' 'మనోరంజను'ల యందలి పర్వతప్రాయములగు దబ్బఱల నిందుదాహరించి ఖండించుటకు మీరేసమ్మతింపరు. లోకులహృదయమునం దవి యేతీర్పున నెక్కియున్నవో నంత తెల్పుటవలన నాపత్రికాద్వయమునకుఁ గొండొక వివేక మబ్బవచ్చునని యెంచి దిఙ్మాత్ర మందులకు సాధకములగు నంశములు గొన్ని యుదాహరించెదము.

12th August 13.

(1)......మఱియు హితకారిణి, మనోరంజని యీ రెండుపత్రికలు మీ కపయశస్సును గలిగించుటకై కంకణముఁ గట్టికొన్నట్లు దోచుచున్నది. జూలై నెలలో

☞ ఇట్టి తప్పుడుకూఁతలు కుప్పతెప్పలు, ఈ స్వయంపాకివాఁ, డెవరో యెఱుఁగుదురా? స్వయంపాకుల లక్ష్మీనారాయణశాస్త్రికి వచ్చిన పాట్లివి.

(మనోరంజనిచేయు సధకపరిసంగము దిఙ్మాత్రము.)

ఓ యెండుగంపి కవులారా, జైలులనరయుఁడయ్యా, భరణంబునకు దావవై వుఁడయ్యా, ఒడిశెసంగనిసిన మిప్పుడుండఁదగునె, ఛీఛీ? యని ప్రజ్ఞాతిశయము లేప గింపఁగ నేతాఖుస సభయటన్న నిఁక నేగకుఁడీ 'వారు (తిరుపతి వెంకటకవులు) స్వర్గముగా మాపై మిడుకుదురు, నీ యిజారులో నాపైజారన్నట్లు వారిపుస్తకములో వీరి పస్యమెట్లో" "వారి (తిరుపతివేంకటేశ్వరుల) యీతలవంపు చైదముల" "అప్పుడెగ్గులఁగిరింపఁ దొంగున్నసేమి అయ్యెగ్గులనేలఁ దొంగున్నసేమి" "లేని మగతనము నాశించిరెమొగడ? తములో నొకరు మీసముంచికొనిరి" "పాగా, పంచాయింది పాపరాజువనుకొన్నాను, పేరాజుసంటోయ్! యీ రాజ్జా, "ఛీ? ఒప్పో? యెంతబిడ్డ ఈబిడ్డెనువీరు (తి॥ వెం॥ కవులు) మాయింటిపొరుగు బుచ్చమ్మ కప నేర్చుకొని యుండవలెను. మా చిన్ననాఁడు మా పొరుగున నొక సద్బ్రాహ్మణుఁడు నివసించెడివాఁడు' ఆయనభార్య బుచ్చెమ్మ కొంచెం పై యాటకత్తె..." "పండితరాయలు తిట్టెంగాని తమవలె బూతులు తిట్టి తన్నులు తిని........."

☞ ఇట్టి పెన్నోకలవు, పాకము ముదురుచున్నది. ఇందు మొదటివేవో కొన్ని తప్పఁ దక్కినవి పత్రికాప్రవర్తకుని స్వహస్తలిఖితములు సుఁడీ, ఇతఁడుగూడ నొకసత్య నివేదకుఁడే, ఇతఁడును విమర్శనకర్తయే, ఇతఁడును మానిసియే??? ఔరా! కాలమహిమ, శాంతంపాపమ్.

ప్రచురపడిన మనోరంజనిలో పత్రికాధిపతిగారు తమ గ్రంథముల నగరము విమర్శింతుమని వ్రాసియున్నారు. చూచుకొని యెదయుగాక, 'యతో ధర్మ స్తతో జయః' చూడఁజాలక గొందఱు మీ యమూల్యమగు కాలమును వ్యర్థపుచ్చఁ జేయుటకై పూనిరట్లున్నది. ఇంతకు నిది కాలమహిమ..."

ఎ, యస్, రామకృష్ణులు.
5489 Regimental Bazaar
Secunderabad (Deccan)

అమరావతి 10-2-14.

"హితకారిణి" యను ఏలూరులో ప్రచురింపబడుచుండు వారపత్రికలో యిప్పటికి౨ వారమునుంచి అనగా ది 14-12-13 తారీఖు పత్రికలోయున్నూ, ది 1-2-14 తారీఖు పత్రికలోయున్నూ 'పాతగోడకు పూత చక్కన' అను హెడ్డింగుపెట్టి వ్రాయుచుండు అవాచ్యపువ్రాతలను తమరు పత్రికాముఖమున చూచియే యుందురు. యిట్టి యప్రస్తుత ప్రసంగమును జరుపుచుండు ఘనుం డెవడో 'సశేష' మని వ్రాయుచుండుటచే దెలియకుండానున్నది. ఇంత మాత్రపు కారుకూతలు వ్రాసినంతనే... యిట్టి తప్పుడువ్రాతలు వ్రాయుచుండు మహానుభావుడెవడో తమకు తెలిసినయడల తెలుపవేడెద.

జానపాటి సంకటప్పయ్యవ్రాలు.

యేలూరు, 6-8-13

...మనోరంజని దుడుకుగ నడచుచున్నది. చూచితిరా?

మై. కృష్ణమూర్తి.

జానపాడు 7-9-13.

..."హితకారిణి మీరు చూచుటలేదా, వాగు డెక్కడయినదే?

జా॥ పట్టాభిరామశాస్త్రి.

లోకులయభిప్రాయముల నటుంచి తోడిపత్రిక లగు సుదర్శిని మొదలయి నవి వీరల పోకడల నెట్లు నిరసించుచున్నవో చూపుటకూడఁ బ్రస్తుతము కాకపోదు.

V

(1914 సం॥ జనేవరి 1 వ తేది సుదర్శనీ పత్రికనుండి)

విజ్ఞప్తి

ఆర్యులారా! దేశము చేసుకొన్న పాపము చొప్పున నిట్టి కష్టముల జూచినను మనోదండి, కవులు మిక్కుటమయి గురుకులవాసపాఠపఠనాది వృథా శ్రమము లక్కరలేకుండనే సులక్షణసారనామకగ్రంథమాత్రశరణ్యులయి తగుదుమని ముందునకు వచ్చుచున్నారు. తమ రాదుకొనుమాటలనే గణములను పరిస్తరించుకొని యందిమిడ్చి పద్యముగా పాదుపుపెట్టిన వాడెల్ల కవియగుచున్నాడు. ఇందంతగా దప్పులేదు కాని తావాస్థితిలోనే యుండి తనతోడి బాలకులతోడనే సల్లాపములాడికొనక విశేషించి పెద్దకుండల కెసప్పు పెట్టం జూచుచు భాషాక్షయసాయమున గడిదేరిన నెట్టి పండితకవులనేనియుం బూచిక పుల్లలకై డీకొనేయుచు నోడలెఱుంగని సివములాడుచున్నారు! ఇందుకుం గారణ మిప్పుడీ తెగ యెక్కుడగుటయు నా తెగ తక్కువగుటయే! వినీతవాణి కిప్పుడు కాలదోషము పట్టినది. ఈ పత్రికలలో నప్పుడప్పుడు తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులంగూర్చి చర్చించబడుచు వచ్చినది. తత్సందర్భమునం గొప్పరపు గవులను గూర్చి కూడ నొండు రెండు సారులు వ్రాయబడినది. ఈ పత్రిక యుద్దేశము పాండిత్యము నభిలషించుటయేకాని వేరుకాదు. ఈ తిరుపతి వెంకట కవు లెట్టివారో కనులనైనం జూడలేదు కొప్పరపువారి నంతకుమును పే చూడలేదు. పరిచయ మున్నప్పుడుగదా స్నేహవిరోధము లేర్పడుట, అదిలేనప్పుడవియు నుండవుగదా? ఇట్టివిషయములో డిశంబరు 14 వ తేదీ హితకారిణిలో "సుదర్శనీ పత్రికాధిపతి సోదరకవులను దిట్టినట్లుగా" అను నీమొదలయిన వాక్యములుకొన్ని సశేషవ్యాసములో నెవ్వరో వ్రాసిరి. ఇదేటి యన్యాయము? సోదరకవులను దిట్టినదెప్పుడు? తారతమ్యచర్చ చేయుటయెల్లం దిట్టుటయేనా? ఈ సోదరకవులెవ్వరు? వీరి నెందుకుం దిట్టవలెను? ఎందుకు గౌరవించవలెను? గౌరవా గౌరవము లెప్పుడుపుట్టును? తదనుభవమువలనం బుట్టును. ఆయనుభవ మెట్టిది? తద్గ్రంథపఠనరూప మయినది. తిరుపతి వేంకటకవులమీద గౌరవభావమేలగుదురవలెను? వారిగ్రంథములను బఠించుటవలన, ఆగ్రంథములలోం గవిత్వవస్తు వుండుటవలన. కవిత్వవస్తువన నేమో? ప్రత్యేక మొకగ్రంథము వ్రాసినంగాని యిక్కడ స్ఫుటపఱుపంజాలము. అట్లే కొప్పరపువారుంగూడ పెద్దగ్రంథములు రచించి మన కనుగ్రహించనిండు అప్పుడు గౌరవాగౌరవములు

స్థిరపఱుతము. రెండు బంగారు కణికలు వన్నె గట్టవలసి వచ్చినప్పుడు నికషో పలము (గీటురాయి) పైనొక్క రేఖయే కానవచ్చుచుండెను. రెండవది స్వరూప శూన్యమయి యుండెను. అప్పట్లు జేయవలసిన దెద్ది? గీటురాతిపై రెండవ కణికగూడ నొకింతగీచి చూపరాదా? అప్పు డేరగవులు నుండవుగా! అది యే లొకో రహస్యముగ దాచిపెట్టి ఊరక "నాకణిక పదియార్వన్నె వచ్చును-తక్కినవన్నియు దీనికి దిగదుడుపు" అని బూంకరించనేల? వారి కవిత్వము విన్న వారికిఁ జాలదా? యని చెప్పవత్తురేమో? "వారువిన్నారు వీరువిన్నా" రని యీమూజివానీ సాక్ష్యము లెందుకు? నాల్గుగ్రంథములీపలఁ బాఱవేయరాదా? అవియే పోరాడునుగా! కావున నోప్రాజ్ఞులారా! సుదర్శనీపత్రికాధిపతి తిరుపతి వెంకటకవులను ఆకాశమున కెత్తుచున్నాఁడనియుఁ గొప్పరపువారిని దిట్టుచున్నాఁడనియు, నిత్యాదులు వ్రాసి స్వచ్ఛపత్రములఁ గళంకపఱచవలదు. దైవసాక్షిగా నిరువురును నాకు హితులుగాని అహితులుగాని కారు. ఇదిగాక నేనొక్కఁడను ఆకాశమున కెత్తినంతమాత్రమున నిస్తేజస్కులు ప్రకాశవంతులగుదురా? లేక తృణీకరించినంతమాత్రమునఁ బ్రకాశవంతులు నిస్తేజస్కులగుదురా? ప్రాజ్ఞలోకమున నేదియో స్థిరపడి యుండనేయుండినది. ఇంతకును లోకమంతయుఁ బక్షపాతమయమైయున్నది. తారతమ్యజ్ఞానము పోయినది. సత్యాంశిత్వమునకుఁ గాలదోషము పట్టినది. నేతిబీఱకాయలోని నేతితో సంతర్పణములు చేయుచున్నారు. అయిన నోయాధునాతన కవినామకులారా! దైవపదార్థము తన విలాసమును దెలిసికొనఁ దగినప్రాజ్ఞులను మచ్చునకైన నచ్చటచ్చట దాఁచియుంచకపోలేదు. వాణి యొకరిసొమ్ముగాదు. ముక్తెముక్తే సరస్వతి. కాని, విభక్తిప్రత్యయజ్ఞానమయినను లేక రామయబ్ధమైనను దెలియకయుండుటను తెలుఁగు పొత్తములు మూఁచి యందందలి ముక్కల నేంతెచ్చి యతుకుఁబెట్టుచునుండువారు, వ్రాయుటకుఁ బత్రిక లందుఁబాటుగా నున్నవి గదా యని ఉభయభాషా నిరాఘాట పాండిత్యమును సంపాదించి యావ్యవసాయములోఁ దలలు చిదుగఁగొట్టుకొని వ్రణకిణాంకదేహులయి యున్న విద్యాకర్కశులను గ్రుడ్డిగవ్వలక్రిందఁ బీసివేయుచున్నపుడు మానవసామాన్యశక్తికి నూఱట గలుగదు. కావున నవధారుఁడు! ఎంత చమత్కవిత్వముఁ జెప్పఁబూనినను అకారాకారసకారాంత భేదములు, ధర్మధర్మి భేదములు, మున్నగు సామాన్యవిషయము లయినను దెలియవలసి యుండెను. అందుకుఁ బంచకావ్యజ్ఞానమయిన నుండవలెను. అంతమాత్రపు శ్రమకైనను ఓర్వలేక తీరి కూరుచుండి.

యూరక తిరగా విద్యా ప్రాముఖ్యత సంపాదింపవలెననెడు దురాశచే వికట వాదములు చేయుచు బొల్లి కవిత్వములు చెప్పుచు వాణీప్రసన్నుల గడ్డి పరకల వలెఁ దీసివేయుచుందురేని అట్టివారి ముక్కులు పిండి తద్రుధిరబిందువులచే భూదేవికి దర్పణము చేయుటకై సజ్జీకృతాంగుళిపుటులు కొందఱు అప్రమత్తులయి యున్నారని యిప్పటి యమిధునకృత్యప్రసఫలాభాభిలాషు లెఱిఁగి యుందురు గాక. లజ్జ యనునది నిఘంటువులలోనైన దర్శన మిచ్చుగాక. "మహారాజ సుతా వాసి న నూతే— పినా" మహారాజసుతశ్చాపి సకవిః పాండితీం వినా.

(1914 సం॥ ఫిబ్రవరి అభినవ సరస్వతినుండి.)

నీతిబోధ

మనోరంజనీ పత్రికాసంపాదకుఁడగు ......రావుగారు తమ వ్యాసావచ వంబులు గుంటూరుసీమ, ఆర్యమతబోధిని, సుదర్శని, పత్రికలలో సవిశేషముగఁ జర్చింపఁబడుటఁజేసి, కసిపోక మసిఁబూసికొనినట్టుల సగసమగుమార్గమున విమ ర్శింపఁజాలక కడకు వాగ్వ్యాయామముఁ జేయుచున్నారు ....పత్రికలలో మూఁడుపాళ్ళు తిట్లుతప్ప మఱియేమి కానరాచుటలేదు ... ... వీరికి సద్బుద్ధి గలుగువా రనేకులు గలరు గాని, వారు కులాభిమానులని యపలాపింతురేమో యని మతాంతరుల (వైష్ణవుల) మగు మేమే వీరికీవిధమున నీతిగఱపుచున్నా రము.........

క. ముద్రబ్రహ్మద్వేషంబునఁ, జనివాఁడవు కొన్నినాళ్ళు సత్యంబును గ
న్గొనఁజాలక నేఁడకటా, ఘనుఁ డిర్వతినెంక తేఁకు గర్హించెదవే!

ఉ. పత్రిక చేతనుండెనని వ్రాయఁగఁబోకు మసత్యముల్ సదా
పత్రపపిడి ధీవరులఁబైకొనఁబోకుము చేతిమీఁదుగాఁ
గృత్రిమముల్ లిఖింపకుము కింకవిమత్తగజేంద్రసింహులో
కత్రయభాసమానపర గర్జితముల్ విని మిన్నకుందుమా!

చ. తెలిసియు నిద్రఁబోనకుము దేవుఁడొకండుఁగలఁడు సటం చెదల్
దలఁపుము పుణ్యపాపముల ధ్యానముఁజేయుము కాలికిన్ విసం
జెలమినిఁ గోరఁబోకుము కవీశ్వర వైరము వాల్పఁబోకు మీ
తెలివిడిఁగూర్చుమమ్మఁ బడఁదిట్టకుమయ్యా! గుణంబెఱుంగుమా.

శేషాద్రిరమణకవులు.

మునుపు 'దర్బారుపత్రిక' చాలవ్యక్తముగాఁ బ్రబలించుచుండెడిది. కర్మవశమున నది యంతరించినది. తదుపరి దానిభారమును వహించి నియతముగా మ్రోఁగుచున్నవి 'హితకారిణీ' 'మనోరంజనులు' వీనియందలితప్పుడుఁబ్రసంగమునకు రోసి కొందఱుప్రాజ్ఞులు మందలింపులనువ్రాసి పత్రికర్తకుల పేరనే పంపుచుండిరఁట. కాని వానినిగూడ స్వీకరింపవలసినభార మీపత్రికల కుండుట న్యాయసిద్ధమైనను నివి *స్వీకరించుట లేదఁట. సోదరపత్త్రీయులు దేనిని తి॥ వెం॥ కవులపక్షపుఁబత్రికగా నడుపించుచున్నారో, ఆయభినవసరస్వతిగూడ బ్రచురించుటలేదఁట? హితకారిణీమనోరంజనులలో నేయే పేరులతోఁ దప్పుడు ప్రసంగము వెలువడుచున్నదో, అందుఁ గొందఱయోగ్యతను నిర్ణయింపఁ దగునంశములను లోకమునకుఁ దెల్పినచో వారివ్రాఁతలతత్త్వము తెలుపకయే బోధపడవచ్చునని యెంచి కొందఱట్టిసందర్భములను దెల్పుచుఁ గడు మృదులముగా వ్రాసిపంపుచువచ్చిరఁట! వ్రాసినవిషయములు యథార్థము లనుటకు లవమును సందియములేదఁట! అందుల కితరులసాక్ష్యము లక్కఱయేలేదఁట! ఎవరినిగూర్చి వ్రాసిరో వారే యొప్పుకొనఁ దగియుండునఁట! ఆయాసంగతులు పదిమంది పెద్దమనుష్యులు గలవివాహపుసభలు లోనగు ప్రదేశములకు సంబంధించినవి కాని పరమరహస్యములు గావఁట. అట్టి బహిరంగ సందర్భములను గూడ నభినవ సరస్వతి ప్రచురించుటకుఁ గొంకి 'యేకఙ్ఞానునిష్పన్న నని యే కాలుననియుపేక్షించుచున్నదఁట. వ్యాసప్రేషకులతత్త్వము 'నెఱుఁగక మాపేర వానిని ప్రకటింపవలసిన' దని ప్రార్థనాపూర్వకముగాఁ బంపుచున్నారు. సత్యనిర్ధారణాతత్పరులగు నవ్వారికి మాకృతజ్ఞతా పూర్వక నమస్కారముల నర్పించుచు గ్రంథవిస్తరభీతిచే నవ్వారివిపులవ్యాసములను వదలి యయ్యానఘుల నామములలోఁ గొన్ని మాత్రమిట నుదాహరించుచున్నారము.

(1) చింతామణి రాజగోపాలకవి (2) చేవూరి లక్ష్మణకవి, లోనగువారు.
వీరిలోఁ గొందఱభినవసరస్వతియం దారోపించిన దోషమును దెలుపఁదగు

---

*'... దీనిని హితకారిణికిఁ బంపించియుంటిని. కాని యది ప్రచురింపఁబడలేదు. తిరిగి వ్రాయలేక యీచిత్తునే తమకు పంపించితిని.

చివుకుల అప్పయ్య.

☞ ఈయన దేనిగూర్చి వ్రాసెనో దానిని విస్తరభీతిచే వదలితిమి,

నుత్తరములలో నొకటి రెండిట నుదాహరించెదము.

“ యీ...రావు యిదివరకు తమ నోటీసులోనికి వచ్చినవాడే. యీతడు మా పల్లెటూళ్లలో మిగుల గప్పాలు గొట్టుచూ “వారనగ నెంత వీరనగ నెంత” యనుచుండును ఇట్టి వానికి నేటికి తగిన ప్రాయశ్చిత్తము జరిగినది. యీ సంగతి పత్రికాముఖమున నెల్లరకు దెలియజేయుట సర్వోత్తమమని నా యభిప్రాయము”...పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు యిట్టి విషయములలో శ్రద్ధపుచ్చుకొనరు. అనేక పిచ్చి పత్రికలీ కాలమందు ఓంకారం గుర్తనరాని వారలగువారి పిచ్చి వ్యాసములచే నిండియున్నవి...అభినవ సరస్వతి సాహసింపకున్నందులకు చింతిల్లుచున్నవారము. యీ గాథను...తమ గుంటూరు సీమయందుగాని ప్రచురింప ప్రార్థించుచున్నాను. చేపూరి లక్ష్మణకవి 8-2-14.

“ చింతామణి రాజగోపాలం వ్రాసుకున్న విజ్ఞాపన.....ప్రస్తుత కాలమున గాకివు లెందరో తమ యశస్సునకు లోటు కలిగింప యత్నించి నోటికి వచ్చినయట్లు పత్రికలలో గీయుచున్నారు. అట్టి పిచ్చి వ్రాతలనేని జరుగనిచ్చుటంత మంచిది గాదనుట జగద్విదితమే కదా! కాన నట్టివంటి తప్పుడు వ్రాతలకు మీరు స్థానంబు నొసంగుట సమంజసము కాదు గనుక నన్నుబోటి వాండ్లందులకు తావీయుందుముగదా? యీ సంగతి దెలిసియో యెరుగకయో పట్టాభిరామశాస్త్రిగారేదేని వ్యాసమునుగాని, పద్యములనుగాని, సహేతుకముగ వ్రాసి పంపినను బ్రచురింపక మిన్నకొనుచున్నారు. అందుచే ‘సీతకారిణి’ మొదలగు పిచ్చి పత్రికలకు జనంబులు రాక నిలవ యున్నవి. యింతయేల యీమధ్య......గారికి...వలన కలిగిన పరాభవమును క్లుప్తముగా వ్రాసి పంపుకొని యున్నాను. అది యేమగునో తెలియను ...”

చింతామణి రాజగోపాలం. 14-1-14.

పత్రిక యనంగా వివేచనాజ్ఞానము కలదియే గాని యన్యము కానేరదు. ఆంధ్ర, కృష్ణ, సువర్ణలేఖ, లోనైనవి మొదట నీ శాఖాభిమానుల తత్త్వము తెలియకయో, అభిమానులలోని పురుషులలోఁ గొందఱు కార్యస్థానముల నుండుటంబట్టియో మోసపడి పదపడి కన్ను తెఱచి యిప్పు డిప్పు డీ గొడవనుండి విరమించినవి, కాని విరమించునప్పుడు పై పత్రికలలోఁ గొన్ని చాల సయుక్తికముగా విరమించిన వని వ్రాయక తప్పదు. ఆయీ సందర్భము, వేమవరపు

పత్రికలో వారి వారి స్వహస్త లిఖితములగు జాబులవల్లనే తెలిసికొనవచ్చును. అది యటులుండె, పత్రికృతము

క. ....మతియెఱిఁగి యెఱుఁగనేరని, కఱటిం దెలుపంగఁ గమలగర్భుని వశమే. (భార-ఆది-౪-౮)

అను తెలుఁగున వర్తించు పత్రికల రీతిం దెలుప నందలి వ్యాస మొకటియే నుదాహరింపక "నీటిలో గేదెను బెట్టి బేరము చెప్పుట యుక్తము" కాదు. స్థాలీపులాక న్యాయమున నాయయుక్తప్రసంగము కొంచె ముదాహరించి చూపుచున్నారము.

(1914 సం॥ 4-11 వ జనవరి తేదీల హితకారిణి నుండి.)

...మరి నాల్గు దినములకు కవుల కంకణముల సభ జరిగెను. మూతక సామ్య చందంబున "ఎక్కడో కొడితే ఎక్కడో రాలిన పన్నట్లు" ఎక్కడ వేమవరం? ఎక్కడ గుంటూరు? ఎట్లాటి అనుధానం! ఆహా గుంటూరుసీమను బడ తిట్టిన దిట్టకవులకు తిర్గి గుంటూరునందు నిట్టి కంకణములు వగిగించుట చిత్రము. చివరకు బుట్టి గుంటూరేదక్కవెయ్యాగా యీ కవులకు!......అనగా దీని కంతకు కారకులు గుంటూరు నైదికోత్తములు గొందఱని యూహింపనగును. ఈ రోజులలో ఒక చిన్న పిల్లవాడైన ఒక పనిని చేస్తే 'థ్యాంకుయూ' అన్నట్లు ఊ-ఊ అంటె మెడల్సు, కడియాలు, గాజులు, ఉంగరాలు, తాళిబొట్లు, మున్నగు బహుమానాలు. పూర్వకాలంలో యెంతో గొప్ప పండితుడైతే దుశ్శాలువలు బహుమానం యిచ్చే టప్పటికి యెక్కువ. నక్షత్రకుడు.

ఏ 'నక్షత్రకుఁడో' యేదియో వ్రాసెనే యనుఁడు ఇందేమి స్పృహణీయమగు నంశ మున్నది. ఇందు నక్షత్రకుఁ డింకను నెంతో *సోదె నెళ్ళఁ

గుంటూరు గుబగుబలు. సానిపాట, కవులు.

* ఈ నెల 16 తేది రాత్రి 9-30 గంటలకు వెంగళూరు నాగరత్నం పాటకచేరి జరిగి యుండెను...... ముందు కవులకు గంకణాలు తగిలించి తరువాత రాత్రి సానిపాట అని అనుకున్నారట. కాని యేకారణమువల్లనో ముందు పాట జరిగినది. 20 తేదీని కవులకు కంకణముల బహుమానము జరిగినది. రాత్రి సానిపాటకు కవులు హాజరైరి...... అటుగాక యొక చక్కని సిద్ధాంతమును వెలిబుచ్చిరి. సానులు వివాహమే చేసుకొనినచో జనులకిట్టి యానందమెట్లు

శాట్టైను. అది యటులుండె, ఏమైనను 'హితకారిణి' ప్రచురించు నితరవ్యాసములకన్న భాషావిషయమగు నిక్కృష్టతలో నిది చాల మెఱుగు, ఎట్టి బూతుం గూఁతలేని యిది ప్రచురించెడి నను రహస్యము నీ 'నక్షత్రకుఁ' డెఱుఁగఁ డని తలంచెదము, లేనిచో నిటం డింత మృదువుగా వ్రాయఁడు, మఱియు నీవిచార గ్రస్తుని విచారమును బ్రచురించిననాఁటి "హితకారిణి"యే వేఱొకట నీక్రింది యక్షరములను బ్రచురించినది.

"ఈ నెల 18 వ తేదీ రాత్రి 3 న్నర గంటలకు శ్రీరాజా మంత్రిప్రగడ భుజంగరావు బహద్దూరువారి జ్యేష్ఠపుత్రికకు... పాణిగ్రహణ మహోత్సవము

జరుగునని యందున సానులు వివాహము జేసుకొనక యిట్లుండవలెనని యువిదించి మరీ కూర్చొనిరి. ఆహా! ఎంత నీతికోవిదులు...... ఇంతకు 'మాలాటి వారు లేరు' అనే గర్వం యెన్నంత వరకు సత్యము (తి॥ వెం॥ ల) కనులకు గోచరముకాదు......"

నక్షత్రకుని ప్రలాపము నిజస్తోత్రము చూపఁబడినది ఈప్రలాపమునకు నాఁటి గానప్రశంసాపద్యములకును గల సంబంధమును వివేచకులు నిర్ణయించుకొందురుగాక యని నాఁడు ప్రకటింపఁబడిన పద్యము లీక్రింద నుదాహరించుచున్నారము.

శా. గానంబుల్ విను నేర్పు కాకనుము నాగస్త్రీలకున్ గాన వి
ద్యానైపుణ్య మటంచు జెప్పికొనువారల్ మాపఁగాఁ బుట్టె నే
డో నాగాంగన యంచు లోపలఁ దలంతున్నన్న; నీగానవి
ద్యానందామృతవార్ధిలో మునుఁగు వార్యశ్రేణి నాగాంగనా!

తే. గీ. స్వరము రాగమ్ము పురుషుల సరణిఁ దోఁచు
మధురిమము పూవుఁబోఁడులపాలి సొమ్ము
చాటుగా నాగరత్నము పాటవిన్నఁ
బురుషుఁడో లేక కాంతయో యెఱుకపడదు.

ఉ. పాడుము రెండటో యెటులు పాడిననున్ 'మగవాని గానమున్
బేడెల సంస్కృతంబును రుచింపు' నటంచు వచించె మున్ను నే
నాఁ డెల శూద్రకుం డన్నృతవాదిగ నేఁటికిఁ దోఁచకున్నె! పూఁ
బోఁడులు నాగరత్నమును బోలెదు వాం ద్రుదయింపకున్నచో.

జరిగెను...... సోదరకవులకు మణిఖచిత స్వర్ణపతకములు చెఱియొకటి శ్రీరాజా గారొసంగిరి... బిరుదము నిచ్చిరి''

'శతపత్రికుని' తుట్టతుదివిచార మీ 'సోదరుల' కిఁకఁదప్పిదావాదులకుఁ దగులకుండుఁగాక. అది యటులుండె, నీహితకారిణి ననుసరించి మేము సవరింప వలసిన దొకటి కలదు. పూర్వరంగపీఠిక 2 వ పుటలో—

'తిరుపతివెంకటేశకవిధీరులఁ దెల్పెద మిమ్ముఁ దెల్పెదన్'

అని సవరించితిమి. ఇంతకన్న హితకారిణీమనోరంజకములలో గణింపఁదగిన యంశ మింమకయుఁ గానరాదు, పూర్వరంగము 51 వ పుట 28 పంక్తిలో

వేమూరి నృసింహశాస్త్రి, శతావధానీ,

అని సవరింపవలెను, అందుకుఁగల బీజ మీక్రిందియుత్తరము తెల్పును

''శ్లో॥ కేచిచ్ఛ్రీతిరుపతి వెంకటేశ్వరకవీ... గురుతా హేతూకవీంశప్రియే॥

శ్లో॥ తెనాలిపుర్యాం శివరామశాస్త్రి, ప్రసిద్ధతె సాధు శతావధానే అశీరం
పద్యమిదం సభాయాం, పత్రికస్థితపద్యే ప్వాతిమ్స్ప్రష్టచిత్తః॥

వేమూరి నృసింహశాస్త్రీ, శతావధానీ

శా. పెండ్లాడఁగ లె వేశ్యలందఱకటా! పెక్కండ్రు; నీజాతికిన్
బెండ్లింక్లే యగుచో సుధామధురమ వ్రీడాకరంబౌనటుల్
చెండ్లంబోలు స్వరంబులన్ విసరుచాచున్ రాగముల్ పాడుపూఁ
బోండ్లన్ జూచుట గల్గునే సభల నెప్డున్ నాగరత్నాంగులన్?

చ. అచలశిరమ్ములన్ జలన మందఁ దొడంగెడి 'నాగరత్న' పున్
విచికిలగంధి గానపుఁ బ్రవీణత, కన్యనిమిత్తమై సదా
పచలన మందు శీర్షములపాటులు వాకొన నేల? సద్వచో
రచనకు నట్టి గానపుభరమ్మునకున్ జగమెల్ల నూఁగెడిన్.

ఉ. "రాగములేదు నా'' కను విరాగి మనమ్మునయందు సైతమున్
రాగము పుట్టఁ జేయునది రాగము; రాగిమనమ్మునం దెటో
రాగము పుట్టఁజేయునది రాగమె?'' యన్ వివరం బెఱింగి తా
నాగమణీగళంబు గలనాదము లీనె మనోహరమ్ముగన్.

తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

'హితకారిణి' లో నంతమాత్రమేని గణింపఁ దగినయంశము కలదు గాని 'మనోరంజని' లో లవముగు గానఁ బడలేదు. దానిపోకడలు కేవల కుతంత్రము లకుఁగాఁ బాటుపడుచున్నవి. ఆయంశ మీ క్రిందిపంక్తులు తెలుపఁ గలవు.

(15 జూలై 1913 సం॥ మనోరంజనినుండి)

"...మండలేగా- గుంటూరు సీమ మొదటనే నియోగు లందఱు స్త్రీలనియు, వైదికులందఱుఁ బురుషు లనియు, దమ వెఱ్ఱిధోరణిం గొంత బయటఁ బెట్టుకొనిరి..."

ఇది తనవలెఁ బల్వురకున్నగా శాఖాభిమానమును వినియోగింపని సహృదయులను నియోగిశిఖామణులకు 'పుల్లింగము ల' పెట్టుతలఁపుతో వ్రాసినవ్రాఁత. భవతు, వ్రాయుఁగాక, నియోగివైదికుల యైకమత్యమును బోధించు సాత్త్వికదేవరసుగా నియోగులం సంభావించిన యవమానాల్పమునం తో మూర్ఖుని నాపాదించుచున్న యీయొక్కగాని వేఱొకటిగాని యీవిషయమున కంటకన్నఁ బక్కన యుపమానమును సేకరించి చూపినచో మేము సగ్గాని శిరసావహించి పుచ్చుకొనుచున్నారము. 'స' అంటే పుంశబ్దము 'ఊ' అంటే, శబ్దము, నారాయణా, అంటే, బాలుమాటయునుగాఁ బ్రసంగించు జ్ఞానలవదుర్విదగ్ధ శంకయగుటచే 'స్త్రీం సుకోపము' మత్తోంపబడియె, దగిన సమాధాన మవసరములేని యదుగుచో * సాంఖ్యమతానుసారముగాని, ‡ దేవీభాగవతరీతిచేఁగాని, † ఆలంకారిక మతసందర్భమునఁ గాని యియ్యెడ వ్రాయఁదగిన ప్రమాణములు చాలఁ గలవని విజ్ఞులరయుదురుగాక. పనిలోఁ బని. మనోరంజనీ, హితకారిణి లించుక యుత్తర మిచ్చినదని చెలఁగుదగు వేఱొక విషయమును నూర్చి ముక్కుంచినవి. అవి యీక్రింది సందర్భములనఁ దెలిసికొనఁదగు.

---

*(1) అజామేకాం లోహితశుక్లకృష్ణాం బహ్వీంప్రజాం జనయంతీగ్ం సరూపామ్॥

‡ (2) శ్లో॥ బ్రహ్మాదయస్సురగణా నతుకిం యదుక్త్యా... శ్లో॥ త్వంనాస్త్రీ పుమాన్నచ పుమాన్...... (దేవి-౧- స్కం) శ్లో॥ నాహం స్త్రీ నపుమాంశ్చాహం నక్లీబం......(దేవీ-3 స్కం,)

† (8) తద్భిన్నత్వే సతి తద్గత భూయోధర్మవత్త్వం సాదృశ్యమ్।

(పరిషత్పత్రికనుండి)

పరిషత్పత్రికాపాఠకోత్తములారా!

2 సంపుటము 2 సంచిక చిట్టచివర నాపద్యములలో

(1) "అష్టభాషలకు" అను సీసములో గీతి తక్కఁ దక్కినది "సర్వశూన్య శతకము" నుండి యనువదింపఁబడినదని యెఱుంగవలయు ....

దివాకర్ల, తిరుపతిశాస్త్రి.

(1913 వ సం॥ నవంబరునెల 1 వ తేదీ సుదర్శని పత్రికనుండి.)

"మీ "రోజా మంచిదని- పట్టపగలే కన్నమా" అను స్థూలదృష్టి వ్యాసముఁ జూచితిని. అందు మీరు "నాయీసంశయమును నివారింతురుగాక" అని నన్నుఁ గోరుటయేగాక తుట్టతుద నన్నుద్దేశించి కొంత వ్రాసియున్నారుగ .. "అష్టభాషలకు" అను పద్యము సర్వశూన్య శతకములోనున్నను అది తిరుపతిశాస్త్రిగారికవిత్వమేను. ముమ్మాటికి వారిదేను ..."

ఇట్లు, (Sd) కృత్తివెంటి గంగరాజు.

ఇతరులది గాని, తనది గాని, యన్యత్రక్లృప్తమైన దానిని నేఱొకచో గ్రహించుట[*] యనువాద మనఁబడును. ఇందులకు 'కాళిదాసు తిక్కన' లోనగు మహాకవుల ననేకులఁ బ్రమాణముగాఁ జెప్పనొప్పగు అదియటులుండె. ఇతరాధీనమౌ చేసినపద్యమును మరలనాత్మసాత్కరించుటమాత్రము తప్పు గాదా, అని యందురేని, ఆరోపమునకు మే మిప్పటికేఁ జిరకాలము క్రిందటనే పరిహారము వ్రాసియున్నారము చూడుము

(1908 సం॥ లో వచ్చియున నానారాజసందర్శన పీఠిక నుండి.)

(పండితుండనెడి) యనునది. 2 వ పేజీలో నస్మత్కృత మయ్యును నితరకవి కృతమని విధిగామిమ్ము భ్రమింపఁజేయునది కలదు. దానింగూర్చి వ్రాసిన గ్రంథము విశేషించి పెరుఁగును. గాన నయ్యది యస్మత్కృతమే యనియును నితరకవికృతమైన గ్రంథములో మేమే పూర్వము దానిని సంస్కరించునప్పుడు కృతినాయకుఁ డందులకు నిందులకు నొకఁ జేయుకుటచేఁ జేర్చితి మనియుఁ జదువరులూహించి మాపద్యమును మేము తిరిగియుఁ బుచ్చికొన్నందు

---

[*] "సిద్ధస్య కథనమనువాదః"

లకుఁ దత్తద్రివ్యాపహరణ దోషమునే మాయందాపాదించి గ్రంథచౌర్యదోషము నాపాదింపకుండఁ బ్రార్థితులు.

ఈ పంక్తు లిప్పటికి 6 వత్సరముల క్రిందట వ్రాసినవి గాని నేఁటివి కావు. ఈ సంప్రదాయముం బట్టియే మా 'గురుదక్షిణ' లోని
సీ॥ మొదలంట నడుగంటి మూలమూలల నుండు వేదశాస్త్రమ్ములు వెదకి చెప్పి

అను సీసపద్యము శ్రీకృష్ణాపత్రికవారి కవిత్వముకాక మాకవిత్వము కాఁ జేసియుంచుట, 'అష్టభాషా' పద్యమువలెనే మొదలంట, పద్యమునందును నటవె పలగీతి మార్పఁబడినది. ఆయీయంశమునకు 28 అక్టోబరు 1910 సం॥ తేదీ కృష్ణా పత్రిక చూడఁదగు, ఇంతవఱకుఁ దెలిసికొననంతటి తెల్వితేటలు భగవంతుఁడే మాని యప్పుడా రాయీమాటను లెట్లు ప్రసంగించినను చెప్పలేదు గాని ముట్టివారల వ్రాతలకుఁ బ్రత్యుత్తరమిచ్చుటమాత్రము మాది తప్పు కాక . . . చెప్పు సోదరులతో నీ వ్రాతప్రతివ్రాతభాగము కన్న నెక్కుడుది కాదు, దాని నేల సమ్మతించుచున్నారు, ఎవరీసడింపకయున్నారు? ఎందు విచారించు . . . సేసు? . . .

సీ. "కొప్పరపుంగవీశ్వరులకుం గలదొండొకటి తెల్లమయ్యె మీ
రిప్పుడె బూని . . . జయించెద మంచు . . .చించు . . .
గొప్పయెఁగాదు . . . కోపము . . . గలహంబు నేసి . . .
దప్పని చెప్ప . . . ఘనం బగు నయ్యది వెంకటేశ్వరా!

. కొప్పరపు సోదరకవులారా!

మ. . . .! దుర్మదపూరపూరితమహాహంకారహుంకారని
ర్భరతుండాహతిపీడ్యమానసుజనవ్రాతక్షమాజాతనీ
. . .విమత్తసామజశిరస్సంభేదనిర్నిద్రదక్
సరులౌ తిర్పతివేంకటేశ్వరుల మీసాల్ పీఁక మీశక్యమే?

మ. కలరే! గర్హితకాకవిత్వకలనాకల్యమహాపండిత
చలదౌర్బల్యవికీర్ణబాలతృణనీచగ్రాసక్లీవవా
స్తలఘుప్రాణకురంగకావిస్ఫాయత్క. . .
ములలో తిర్పతివేంకటేశ్వరులతోఁ బోరాడు వారిద్దరే.

మ అపురా! నిస్తులసత్కృపశక్తిఘనవస్త్రాలంకృతా మోదని
త్యవిరాజత్కుకుబంగనావిశ్రుతశౌర్యస్తోత్రపాత్రప్రథా

సవిధస్థాననిరర్గళప్రకటభాస్వత్సత్ప్రభాశోభిస
త్కవులౌ తిర్పతి వేంకటేశ్వరులతోఁ గాల్ ద్రవ్వవార్ మీరలే?

మ. నిమిషానేకవిశప్రబంధరచనానిర్నిద్రవిద్వత్సమా
జమనీషాప్రియసద్రసప్రథితసత్కావ్యాంభదత్యాగ్ఘటీ
పరిమాణాలంకృతసత్కవిత్వవిలసత్పాండిత్యగాంభీర్యదు
ర్గములౌ తిర్పతి వేంకటేశ్వరు లనంగా దోమలై తోఁచిరే?

మ. సతతప్రస్ఫురదాంధ్రసంస్కృతకలాసందర్భవిస్తీర్ణస
త్ప్రతిభాశక్తిసమ్మోహితప్రతిపక్షప్రాంతప్రభావాఢ్యలం
కృతసద్వత్కవి మూర్ధరత్నసతతసత్కీర్తిస్ఫురన్మాత్రస్వస
మ్మతులౌ తిర్పతి వేంకటేశ్వరులతో మారాడనోరాడునే?

శా. చండీసత్కరుణారసాప్తకవితాసామ్రాజ్యధౌరేయతా
ఖండైశ్వర్యయశోభిమండితదిశాకాండప్రచండార్భటీ
పాండిత్యాశనిపాతసాధనదృఢప్రావాతాద్రినిర్భేదనో
ద్దండుల్ తిర్పతివేంకటేశ్వరులు వాదం బేటిక వ్వారితోన్.

కరవది ⎫ పిశుపాటి చిదంబరశాస్త్రి,
ఒంగోలు ⎭ శతావధాని

క. అను పద్యంబుల వేగన్, ఘనదీర్ఘలసత్సమాసకంబులతో నేఁ
బనిచితి వారలకడకున్, బనిబూని లిఖింపరైరి ప్రత్యుత్తరమున్.

చ. కవియన నెట్టిఁడో యతనికావ్యమదేమొ యతండు దేనినిం
దవిలి పఠింపఁగా నగునొ తత్ఫలితమేమొ పదార్థశుద్ధి యెం
తవఱకు నుండఁగావలెనొ దాని నెఱుంగని యట్టివారలన్
గవులని చెప్పఁబోఁ గవులు కానిజనుల్ జగమందునుందురే!

క. తెలిపితి మీకీసంగతి, నలఘుయశోభాసురా! యిదంతయు నీలో
కులకుం దెలిపెదరనియెం, చి లలిన్ గ్రహియింపుఁడీ విశేషములెందున్.

పిశుపాటి చిదంబరశాస్త్రి.

(జనవరి 1914 సం॥ అభినవ సరస్వతినుండి)

సుకవిరిపుకపోలచపేటము.

ఇంచుమించు నాలుగు సంవత్సరములనుండి శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవుల మీఁదికిఁ గొందఱు పండితంమన్యు లొంటికాలిపైన లేచుచున్నారు. అందగ్రగాం

బూలపువారు గీరతకారయితలు, తరువాత వారు గుంటూరుసీమలోని కథానాయకులు, అటుపిమ్మట వారి పైవారల ననుకరించువారును,...... శ్రీ కవివరులపైనిపుడు మన్యులు కాలుదువ్వుటను గుఱించి పూర్వ మెన్నఁడో తాతలకాలమునఁ జేసిన వీరిదిగ్విజయసమయమున నంతపాటివా రెవ్వరును లేమిచే నెటో కనులు మూసి గంతకట్టి యశముపడసిరనియు నిపు డెందఱో మహానుభావులు విలసిల్లుటచే వీరియాట లింకసాగ్రమును సాఁగిరాకున్నవనియుఁ గొందఱభిప్రాయపడుచున్నారు. కాని ప్రకృతపు మన మన్యులవలె శ్రీ కవివరుల దిగ్విజయసమయమునందలి పండితశౌండులు స్వశక్తి నెఱుంగక "యేనకేనాప్యుపాయేన ప్రసిద్ధఃపురుషోభవే" త్తను శ్లోకప్రమాణానుయాయులమందలితో గణింపఁబడి బుధజనపరిహాస యోగ్యత నిచ్చగింపక గౌరవపరిరక్షణము గాపాడుకొనిన సంగతి వారు (పైవిధముగ నభిప్రాయపడువారు) గమనింపలేకపోవుట శోచనీయమని వ్రాయవలసివచ్చినందుకుఁ గష్టముతోఁచుచున్నది......శ్రీ కవివరులవలని పరాభవము సహితము గ్రంథస్థమై శ్రేయోదాయకమగుటంబట్టి మన్యుల కెట్లుచూచినను లోటుగలుగదు......ప్రస్తుతపు మన వృథామత్సరగ్రస్తుల చారిత్ర మెంతవ్రాసినను లేఖకులకు పనువు పుట్టవలసినదేకాని యెప్పటికిని దుదముట్టునట్లు తోఁపదు; కనుక నిఁకనొక పద్యమును మాత్రము వ్రాసి మా లేఖిని కొకింతవిశ్రాంతిగలిగింతుము.

సీ. భట్టవర్యులలోన దిట్టయౌ నన్నయభట్టారకుని కాదిఁ బుట్టువొంది
చాళుక్యవంశసంజనితుఁడౌ రాజేంద్రుతోరంపు ముంగిట దోఁగియాడి
అలకృష్ణదేవరాయలవారిసభలోనఁ దకదింధిమంచునృత్యం బొనర్చి
తంజాపురీశునాస్థానమంటపమందు మంతుకెక్కఁగఁ జాల అంతుసల్పి

గీ. ఇపుడు కవిపంక్తి మృగేంద్రులైన
పరస తిరుపతి వేంకటేశ్వరుల యింటఁ
బీఁటనెట్టుక సొంపుండెఁ బృథులహావ
భావరసపేటి సత్కవితావధూటి.

సికిందరాబాదు
8-7-1913

ఇట్లు,
చివుకుల వేంకటాచలశాస్త్రి.

మామా తారతమ్యము నెఱుఁగని వారెవరు? మాకుఁ దెలియకున్నను నితరులకుఁ దెలిసియే యున్నది. ఈ క్రింది వాక్యములు గూడఁ దిలకింపుఁడు.

(1) హితోపదేశము.

“కొప్పరపుకవులు నియోగులైనందున్ను శాఖాభిమానముచేఁ గొందరు కల్పించిన కారణమువల్ల యీ రెండవ కలహము కలిగినదని ప్రతిమనుజునకును తెలిసిన యంశమే...పండితకవులలో అద్వితీయులని ప్రఖ్యాతి గాంచి... బ్ర॥ తిరుపతి వేంకటకవులు సంపాదించిన విశాలమైన కీర్తియే యితరులకు కన్నెఱ్ఱజేసి యిట్టి కలహములకు కారణభూతమైనది. నియోగిశాఖాభిమానులు న్యాయపక్షత లేకనే సోదరకవులను పురికొల్పి ఆవరకు వారికి బ్ర॥ తిరుపతివేంకటకవులయందున్న భక్తి విశ్వాసములను నశింపజేసి దుఃఖదాయకములగు ఇట్టి కలహములు కలుగఁజేసినందుల కెంతయు చింతింపవలసియున్నది...... లేనిపోని ద్వేషములను మనసునందుంచుకొని పండితతిరస్కారమునకు పురికొల్పుట మిగుల సాహసము. దేశానర్థదాయకము, పరిహాసాస్పదము...పండితులైనవారు వైదికులయిననేమి నియోగులయిననేమి మఱియొక శాఖవారయిననేమి...కావున ఓ నియోగి సోదరులారా! మీ రెంతయు కేవల దుఃఖాస్పదమయిన యీ విప్రవియోజకపు కలహములయందు ప్రవేశింపక దేశహితార్థము పని నొనరింపవలయునందులకు త్రికరణశుద్ధిగా మిమ్ములను వేడుకొనుచున్నాను. కలహముల నుపసంహరింపుడు; నిష్కళంకమైన మనములతో విచారింపుడు లోపములున్న క్షమింపుడు ”

జగ్గయ్యపేట. ఇట్లు, హితము గోరు, ములుగు సుబ్రహ్మణ్యం

“... అట్లుగాక తాతతప్పు వివరించెడునాడి శాఖాభిమానము మొదలగు కొన్ని వైషమ్యములను మనసునందుంచుకొని తిట్లకు దిగవలెనా? తమ నియోగ సోదర సంఘ బలమున్నదని భావించి తిరుపతికవులకు ప్రతిపక్షముగా నున్నట్టియు పాండిత్యమునందు తగుపాటి సామగ్రిలేనట్టియు శ్రీ కొప్పరపు సోదరకవులతో జరుగుచున్న తిట్లతో కూడినవద్వల్ల భాషకుకాని దేశమునకుగాని యెట్టిలాభమును లేదని నాతలంపు. యీ కొప్పరపువారు గురుకులవాసముచేసి పాండిత్యము గడించియుండలేదను సంగతి యందరకును విదితమే, కాని వారియందభిమానముగలవారు మాత్రము వారియం దెక్కుడగణ్యాపము తెచ్చిపెట్టుటకు తమశక్తికి మించిన ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. యింతమాత్రమున వారికిలేని పాండిత్యమును గొనితెచ్చెదరా?... వారికున్న పాండిత్యమునకు తగు గౌరవము నిచ్చిన చాలును. బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటకవులతో అకారణముగా తమస్థితి తెలియుంగక కలహమునకు దిగుటచూడ కొండతో డీకొనవెంచు గొఱ్ఱెపోతుచందము జ్ఞప్తికి వచ్చు

చున్నారు. సంఘబలముండిన నుండుగాక! యిదేమి యన్యాయము! యిందులకు కారణము శాఖాభిమానుల ప్రోత్సాహమే. వారు ప్రోత్సహింతురు గాక వీరేల సమ్మతింపవలెను......వంకిపేరు ఉమాగుణాకరేశ్వరు..."

జగ్గయ్యపేట
4-7-13

ఇట్లు,
శి॥ వీరభద్రయ్యవార్లు.

ప్రాజ్ఞులుగారివి అనుటయు నొప్పదు. నేటి కాయా చరిత్ర గ్రంథములతోఁ బనియే లేదు. కాని కొన్ని కారణములవలన వారుగూడ నంతరంగవ్యతిరిక్తముగా నటింపవలసివచ్చును. అట్టివారు మూలఁ దమయంతరంగముల నన్యథా పెట్టుకొనుటను గూర్చి పూర్వరంగమున దిఙ్మాత్రప్రదర్శనము చేయఁబడినది. ఇట మరికొంచెమును గూర్చి ప్రసంగింపఁబడుచున్నది. ఈ యుత్తరము నాలకింపుఁడు.

..."అయ్యా! యిందుతో... సంగతులు కొన్ని...వ్రాసుకున్నాను... నేను వ్రాసినసంగతి ప్రమాణస్ఫూర్తిగా నిజమైనదిగాని... లలో కొందరివలె అభూతకల్పన కల్పించి వ్రాసినది గాదు. అటుపైమరు నేని యీ ప్రస్తావము జర్పిన శ్రీ శాస్త్రిగారివల్లనూ, వెంకటసుబ్బయ్యగారివల్లనూ వొప్పించెదను...కొప్పరపు సోదరులచే ఏసపాటియందు జర్పబడిన సభయొక్క విషయములు కొందరివల్ల నాకు తెలియబడి నాటిలో నిజమని నమ్ముటకు...వీలులేని...యీ స్తుతులలోని నిజానిజములు తెలియగోరియుండగా కారణాంతరముచే నాటిసభ కగ్రాసనాధిపతులున్నూ, అగ్రహారీకులున్నూ, ఆధునికాంధ్ర మహా కవులున్నూ, సుప్రసిద్ధులున్నగు బ్రహ్మశ్రీ అమరవాది రామశాస్త్రిగారి నివాసగ్రామమగు బాలెమర్రు నేనువచ్చి శ్రీ రామశాస్త్రులుగారిని గూర్చి అయ్యా!...గనుక తెలియగోరితిని. అని కోరగా నా సుధీవదులీటునుండి...అప్పటి వల్లనున్నూ, ఆసభజరుగుటకు మూల కారకులున్నూ, అప్పటి మా ఖండం...మిన్నానగు...పంతులుగారి ప్రోత్సాహం వల్ల నేనాసభ కగ్రాసనాధపతి నయితి నొప్పితిని... పండితులు అగ్రాసనాధిపతులుగా నుంచపడిన కవులు సోదరులుగారిని నేను స్పష్టముగ జెప్పెదను. నేను వారిని గూర్చి చెప్పిన... పద్యములుగూడా శ్రీ ... గారి...వల్లనని యెరుగుడు. అని అనుమండగా, అంతకుముందునుంచి అక్కడ కూర్చున్నవారిలోని వారున్నూ అగ్రామాధకారులున్నూ ... న్యాయైకపక్షపాతులున్నూ, నగు బాలెమర్తి వెంకట

నుబ్బయ్యగారిటు నుడివిరి. "శాస్త్రిగారూ! నాటిసభయందు సోదరులనుగూర్చి ...పద్యములు చెప్పుటకు మన సొగ్గకయూ చెప్పుచుండినచో బంధుమిత్రుల మనసు నొప్పింపజేసినవాడ నవుదునని యెంచి ఎట్టకేలకు...అను నర్థముగల పద్యములను జదివితిని ... యీ పద్యములు సోదరులు విని ... లోనున్నా వంశీకుల తోనున్నా పోల్చిరేకాని తమ్మునుగూర్చి పొగడలేదని ... యిదిగాక బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకటేశ్వరులకు సంబంధించు అవాచ్యపరిసంగములు సభలో ప్రారంభించుటయె కాక వారి నేమో సాధించెద మనియెదరు,... అనాదినుంచి హెచ్చుకు ఏనుగునున్నా, తగ్గుకు దోమునున్నా పోల్చుటకలదు గాని వీరిపట్ల దీనిని కూడా వుపయోగపర్చుటకు తగదని నేను చెప్పెదను" యీ సంగతులు బాలేమర్తి గ్రామములో బాలేమర్తి లక్ష్మీనరసింహంగారి యింట్లో చర్చించబడినవనిన్ని యథార్థములనిన్ని నేను చెప్పుచున్నాను."

కలవకొలను రామయ్య, వరపు రామకృష్ణయ్య, యీనాందారు, పెద పరిమి, మకాం, కొడపటికల్లు, నందిగామపోస్టు, కృష్ణాజిల్లా.

20. November 1913.

వీరవలెనే బ్ర॥ శ్రీ॥ వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిలవారుగూడఁ దమయంతరంగము నొక సంపన్నగృహస్థునకు నొసంగియున్నారు. ఆయంశమును దెలుపు మత్తరము నేమిటు నుదాహరింప నసమర్థులము. లక్షోటాప్రశ్నగాఁ జెప్పుచున్నారము, వారి యంతరంగము వేలు, ముక్కోటికిని వేలు, వేలు, వేలు. దీనినిటులుంచి శ్రీశాస్త్రిలవారి మెప్పు నీక్రింద నుదాహరించుచున్నారము.

(1914 సం॥ జనవరి 3 వ తేదీ కృష్ణాపత్రిక నుండి)

"...వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు చెప్పుటలో ... అన్ని పద్యములును మిగుల బాగుగా నున్నవి. లోపములే కనుపించలేదు. (ఉభయభాషలయందును) వారికిగల సమర్థతను శ్లాఘించుచున్నవి..."

పైయక్షరములలో మిగుల సంశయింపవలసినది, మాచేఁ గుండలీకృతమగుభాగము, దానిఁగూర్చియే శ్రీ శాస్త్రిలవారికి మున్నుదాహరించిన సంపన్నగృహస్థుత్తరమును వ్రాసినది. ఇంతవఱకు నడచిన ప్రసక్తియెల్ల మేమెఱింగినదియే. ఇట్టిప్రసక్తికిడిన ప్రత్యుత్తరమే చూడరాని కట్టుబాటులతో వచ్చినది. అందలి సంగతులచే మే మనుమానప్రమాణమువలన గ్రహించినది. మాయను

మఱిలోఁ బొరపాటున్నచో శ్రీశాస్త్రులవారు తెలుపఁదగుదురు. వారు సర్వథా పెద్దలు. మా యనుమానమును బలపఱుపఁదగు మఱికొన్ని బీజము లుదాహరింపఁబడుచున్నవి.

ఏలూరు 20-1-1914.

“...మహారాజశ్రీ మంత్రిప్రగడ భుజంగరావుగారి లోపల వివాహము నాల్గవరోజున మహారాజశ్రీ కొప్పరపు కవీశ్వరులను ...పార్వతీపరిణయము చెప్పుమనగా చెప్పినారుగాని యేమీ బాగాలేదు. గంటకు 75 పద్యములు చొప్పున చెప్పినారు. ‘ఆశుకవి శిఖామణి’ యని బిరుదుకూడా యిచ్చినారు. తరువాత ... గారు వీరిని వెంటపెట్టుకొని... దగ్గరకువెళ్లి అడుగగా నిరసన భావము చూపుటవల్ల మోతేవారి ... పడితే వారు ఒకసభ చేయించినారు ఆరోజునకూడా బాగాలేదు,... వీరికి వచ్చు బిరుదులన్ని స్వశాఖాభిమానులు యిచ్చినట్లు తోస్తుంది...”

Ellore,

5-2-1914. గుండు వెంకటకృష్ణమూర్తి

“తాము వ్రాయుచున్న గుండువారికీము రెండవభాగము తయారు అయిన వెంటనే వి. పి. ద్వారా నాకొకపుస్తకము పంపించగోరుచున్నాను. కొప్పరపువారికిని మీకునుగల వివాదమందు విద్యావిషయము పరిశీలించుటకన్న శాఖాభిమానమధికముగా యుండుటచే వారు ఆ వేషములతో సంచారముచేయుచున్నారు. యీమధ్య యిచ్చట మోతేవారి ఆఫీసులో కొప్పరపువారు చెప్పిన ప్రహ్లాదచరిత్ర ఆశుకవిత్వముల్ల వారి పాండిత్యపటుత్వము న్యాయబుద్ధి కలిగినవారికి తెల్లమైనది ... సభా మధ్యమున కొండగుంటూరి నాగభూషణకవి గారు ప్రశ్నించగా అది తప్పించుకొనుటకు యెన్నో తప్పుదారులుత్రొక్కియు తుదకు మాకు అంతే తెలుసునని పెల్లడిగా కవులు నుడివిరి ... కొందరు శాఖాభిమానులు... న్యాయవాదులమని పేరుపెట్టుకొని ... న్యాయబుద్ధివిడిచి ... అడ్డము వచ్చిరి......”

చిత్తగించవలెను

Ellore T. Ramanjulu Naidu

మఱియు పేరిపూడి ప్రకాశముగారను నొక విద్యావయోవృద్ధులానాఁటి సభకేగి వచ్చి ప్రసంగవశమునఁ జెప్పిన యుత్తరము లాయీయా యుత్తరములను

బూర్తిగాఁ బలపఱుచుచున్నవి. శ్రీరాజా భుజంగరావుగారును, శ్రీవానుగోవింద రావుగారును, శాఖాభిమానులై సోదరులను సుకవులంజేయఁ బ్రయత్నించు గురుతు లనేక మాయీ సభను సంబంధించినవి కలవు. అందు సంపూర్ణాప ధాన మొకపరిషత్తు నేర్పఱచుటయు * వియ్యనివారికి 'ఆంధ్రానిపంచానన' 'శతావధాని' అను బిరుదములను శ్రీవారు తమ యాహ్వానపత్రములందు లిఖించుట యొకటి, సన్మానపత్రముల నేర్పఱచిన యీసభోపాధ్యక్షమగు సభను శ్రీగోవిందరావుగారు పరీక్షార్థమై నెల్లూరినుండి గాఁ బోల్పఁజూచుట నెల్లూ కటి, ఇది యిట్లుండఁగాక. వీరిరువురును వహించిన శాఖాభిమానముమాత్రము శ్లాఘ్యము కాకపోదు. ఏమన? శాఖాభిమాన, కులాభిమాన గోత్రాభిమానాదులు ప్రతి మనుజునకు నుండఁదగు సద్గుణములు, ఇయ్యటులుండ, పరిష్కృత వైవాహిక కవిమండల సభను సంస్థాపించిన యీకీర్తిదివ్యంస్తుతం దిలకింపుఁడు.

(1914 సం॥ జనవరి నెల 1 తేదీ, సుదర్శనిపత్రికనుండి)

వైవాహికోదంతము

“...సుదర్శనీ పత్రికాధిపతులైన కస్తూరి శివశంకర కవి గారిని శ్రీరాజా గారు సభకు నాహ్వానము జేసినతరుణిని యీయనచే శ్రీవారికి వ్రాయఁబడిన విజ్ఞాపన మీక్రింద నుదాహరించఁబడుచున్నది....

చ. తిరుపతి వేంకటేశ కవిధీమణులకు స్మృతిఁ గొప్పరంపు నా
దరములకుఁ గలుచుండెనుకదా చిరకాలమునుండి పాండితీ
పరతమతాప్రశస్తికయి దండి వివాదము దానిఁ దీర్పఁగా
నొరు దెవ దింక నీవు వినకుండిన సభ్యుని రాజచంద్రమా.

---

* శ్రీ శివాభ్యాన్నమః. ది 26-6-13

కం॥ గుంటూరుసీమఁ జదవితిఁ। గంటిఁగా గొప్పరింపువారు గగర్వోద్ధతులై గెంటినవాఱితల విద్య। తుంటరులగు వెంకటరు వాసిరమ్యకాదే॥ తే॥ గీ॥ దూర దేశంబునందున్న కారణమునఁ; బత్రికలమాకు దిక్కయి పఱచె నదు। నవియు సత్యేతరముగాఁడ నభిలక్షింపఁ। దత్త్వమిదియని తెలియఁగాఁదరమె మాకు॥ చ॥ అరయక పత్రికాధిపతులందఱు నిజాలు పంపలేఖలన్। బిరబిరఁ నూర్చి వ్రాయుదురు విజ్ఞశిఖామణులైన నెల్లూరో। పదుపడి "దున్న యీనెనఁ బట్టుఁ దు గట్టుఁడు గాట"నంచు నం। బరపడువానిపోల్కి నోగి వాస్తవముం గనఁ.

చ. కడు రసవేత్తవీవు బహుకావ్య నిబంధనచాతురీధురీ
ణుఁడవు రమావిలాసుఁడవు నమ్రత యింతకు త్యాగభోగరా
యఁడవును నయ్యుఁ దిర్పతిమహాకవి యుగ్మము నేల పిల్వ? వి
ప్పు డెకడ యర్హమైన పతి పిల్చెడు నిన్నిదినాల కెంతయున్.

వెండియుం బండితకవి మండలాఖండలులగు ముప్పెరుపతి వెంకటేశ్వరులను విడిచి మీరలు ఏలంటి పండితకవి ... యగునే? మీరు కవుల యొద్దను భుజంగరాజులగుటచే మీకుఁ బక్షపాతము సిద్ధమయ్యెడిని గదా! మీ యట్టి చాలినవారు పూనకున్న నీకార్య మెంత కాలమిట్లు విచారణీయమై యుండవలెను........... ఇందెవరి యందు దోషమున్నదో తజ్ఞులకుఁ దెలియ వలయును...''

— —

పైపంక్తు లనేకసందర్భముల నుద్దేశించుచున్నవి. మేము శ్రీవారి సభాముఖమున జరుగు వివాహమున కాహ్వానింపఁ బడినారము కాము. మాకుఁగా వేఱుగ సభ నేర్పఱుపకున్నను శ్రీవారు రందఱితో పాటు మ మ్మాహ్వానింపనూ లేదు. ఇంతకు మున్ను కాలంనము నుండి "విఘ్నేశ్వరుని పెండ్లికి" నాఁగి యున్న వేమవరాగ్రహార శతావధాన ప్రయోక్తృనమ్రతకుఁగా గుంటూరు వెళ్లవలసివచ్చినది. ఆ యీ సందర్భమును మా 'చక్రత్రిపుర' విచారవాక్యముల వలన నింతకు మున్నే స్పష్టముగాఁ దెలిసికొని యుందురు. ఎట్లో దానిని ముగించుకొని శ్రీవారి సందర్శనమునకు రావలయు నన్న రాకవచ్చెను గాని వచ్చినచో-

"అవధాని పంచానన' యన నేమి, 'శతావధాని' యన నేమి"

అని సోదరుల నడుగకున్నను శ్రీవారి నడుగవలయు నని లోలోపలఁ గుతూహలము బొడమెడు కలదు. ఈప్రశ్నము నైమనస్యమునకుఁ గారణ మగునే కాని తగిన సమాధానము రాఁదగినది కాదు. కావున నాప్రయత్నము సంక్షేపింప

చాల రక్షణటా...॥ కం॥ వినక్ సోదరకవులొగి। మానగరమునందు నైన మా వ్యతఁజాలం। గా నడువు నసంటి యట న। గ్దానిక్ ప్రాకెడు గోడను బ్రకటింపక్॥ తే॥ గీ॥ ఇం దసత్యంపు వ్రాఁత సుంతేనిలేదు। వాదియందున లఘువని పగయులేదు। సత్యమును దెలియు వాంఛక దనిరితి। సాక్షులున్నారు పెక్కండ్రు చతురమతులు॥ కం॥... ముస్త్యాల రాము ముఖ్యులందు,... చేసె నేడ్పఁ బస్తాహంబుక్॥ క॥ అపుడు కొవరంపు పెద్దకవి... పద్యములక్... జదువగఁ।

కొంటిమి. ఆయీ విషయము పరిష్కృతమైన కంతగా సంబంధించినదికాదు. ఈవివాదము శాఖాభిమానపరియుక్తమైనదిగా నెంచఁదగదను నియోగిశిఖామణు లనేకులు గలరు. ఈయంశము ప్రస్తవపడుపఁదగు ననుభూతాంశములెన్నో కలవు. అందొకటిమాత్ర మిట నుదాహరింపఁబడుచున్నది.

చ. ఒకదినమందు గర్తపురి కొండొక డాపునఁ గట్టుచున్న పే
టకడఁ గనంగనయ్యె నొకటన్ సుగుణుండు నియోగియొక్కఁడు, డం

...లేదీతనికి ననిఁ తజ్జ్ఞులగు బుధుల్॥ శా॥ 'శబ్దజ్ఞానము లేదు సుంతయయినన్ సాహిత్యమున్ లేదితం। డబ్దంబుల్ ప్రభవాదులన్ జదువునట్లాత్మీయపద్యావళిన్। శబ్దం బాకసమంటఁగాఁ జదువు నిశ్శంకంబుగా వర్షహీ। నాబ్దధ్యానముఁ బోల్పవచ్చుఁ గవితా వ్యాహార విట్లొప్పునే':: క॥ అని తమలోఁ దమరను కొని। కని కొప్రపుటతని కనిఁ 'కవిపోటకు నెం। దును జాలవీవు చదువుము? తెనుఁగున్ సంస్కృతముఁ బిదపఁ దీప్యము కవితన్'... తే॥ గీ॥ మనుచరిత పద్యములుకొన్ని... గొప్రపుంగవిగున్న... యంప టపు డిపిహీ యని మండలింపఁ... సీ॥ ఒకరు వ్యస్తాక్షరి నొసఁగెడుమన దాని యత్నంబుఁ జేయలేదని యను గవి। కావ్యపాఠంబు నొక్కఁడడుగఁగా వానిఁ జదువలేదని చెప్పె సరసతముఁడు। ఒగిఁ బురాణార్థంబు నొకరు కోరఁగ నెప్డు చెప్పుట లేదని చెప్పె మేటి। ఒక రతురనిషేధ మొనరింతుమన్న నెక్కుడు భారమగునని యుడిగె ధీరుఁ। తే॥ గీ॥ డిట్లు ధారణ, పాండితి నెఱుఁగకయె వ। ధానమని పదుగురకుఁ బద్యముల జెప్పె। నెల్లజను "శిహిహీ" యని యెల్లుగోలఁ। జేసి రిదె వారి యవధాన మాసుధీందర్... ఉ॥ అంతటఁ గొప్రపుంగవి... వెంకనన్ దగడ... నీరసవ నిప్పుడే... పాడుఁడాయనెన్॥ క॥ అనవుడుఁ గవి భయ మెదఁగొని। చనియెన్... తే॥ గీ॥ ఆర్య! వీరలు మాపురమందుఁ జేసి। నట్టిపని యిదియే పొందినట్టి గౌర। వం బిదియె వేరొకటిలేదు వారలచటఁ। బరిమదమున నాడునుడులు దబ్బఱలు వినుఁడు... ఉ॥ కావున సత్కవిత్వమును గానని యిట్టి కవుల్ వచింతు మి। ధ్యావచనమ్ములన్ గలఁత నందకయుందురుగాక మానవుల్। భావమునందుఁ బండితులఁ బల్మరు మెత్తురుగాక సత్యమం। దోవఁ జరింత్రుగాతఁ జెడత్రోవలఁ దోఁగక కాపురపుంగవుల్॥

ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరుఁడు, కశన్దుబజారు, శికిందారాబాదు.

తను మును మమ్మతండు విదితమ్ముగఁ జూచినవాఁడు గాఁడు, వి
న్కి కతనఁ బూర్తిగా నెఱిఁగి కేవలసత్తుఁ డితండు మాయెడన్.

ఉ. ఆపుహితుండు మాయెదుటి కాదృతిమైఁ జనుదెంచి మ్రొక్కి 'యో
స్వామి! భవద్యశంబు విని సారెకు దర్శన మాచరింప నెం
తే మది నూరుచుందు సుకృతోదయ మిర్వురఁగూడ మిమ్ముఁ దా
నీమెయి నీపురమ్మునకున్ యొట్టులొ తెచ్చెఁ గృపానుషంగియై.

ఉ. ఐన మఱేమి మిమ్ము మనసారఁ గనుంగొని మాటలాడు పు
ణ్యానకు దూరగుండను గదా! మఱి నేను నియోగినౌట; న
య్యో! నయమింతలేక తమయోగ్యత, యన్యులశక్తి, పూర్తిగా
లోన నెఱింగియుండి చపలుల్ కలహం బిది వెట్టి రీసునన్.

క. "కలికుక్కి గంగిగోవుగ, విరచింపఁగ నెంచి" రంచు విని నెమ్మది "నీ
చరితము'హాలికిక్కి పుక్కిటిపురాణ, మ''నియెంచుకొందుఁ బూర్వంబెపుడున్.

మ. ఇపు డెటువంటి ప్రాజ్ఞతములేని జగమ్మున నుండవచ్చు నం
చపరిమితమ్ముగాఁ గలిగె నాఱనినమ్మిక, లేనిమాట తా
నెపుడును బుట్ట దొక్కయెడ నెట్టులొ పుట్టిన నిల్వనేర దే
చపలుఁడొ యట్టివాఁ డొకఁ డెసంగుటనే జనియించె వాసదుల్.

చ. అది యటు లుండనిండు మనమందఱి కోరకి దీర్చుకోఁగ మీ
పదయుగదర్శనంబునకు వత్తునొ, వెంటనె కక్షులోనిదు
ర్హృదుఁ డెవఁడేనిఁ జూచి మఱి యేమనునో యని సంశయింతు, దు
ర్మదులకు నక్కటా! కలదె మంచియుఁ జెడ్డయు నడ్డమాకయున్.

చ. "అతఁడు నియోఁగిగావఁ దగఁ డాసనసత్కృతి" కంచు మీరు వ
ల్కితిరె? వృథాగ నెందులకు లేపిరి కక్ష నియోగివైదికవ్ర
తతికి? విద్దయున్నయెడఁ బక్షము యుక్తము; విద్ద లేనిచో
వితగద పక్షపాత, మవివేకుల పద్ధతు లిట్టివేకదా!

చ అని తన నెమ్మదిం గలుగునట్టి యథార్థము నెల్లఁ జెప్పి తోఁ
చినగతి నొచ్చుకోఁ దొడఁగె; వ్యయు లోవఱ్చెడిదానినైన స
జ్జనులు దురుద్యమంబును బ్రశంస యొనర్పరు గాని వారణం
బునకు యతింపఁ గొంకుదురు మూర్ఖులకున్ జగమెల్ల జంకఁగా.

ఇట్టినిష్పక్షపాతులను గణింపక మాసోదరులు తప్పుడుసృష్టులు లోనగు కార్యములచేఁ దమకుఁ దోడ్పడ నుంకించు సామాన్యులను మిగుల గౌరవించుచు న్నారు. ఆసృష్టిస్వరూపమింతకుమున్న 1 వ ఘట్టములో నుదాహరించినదిగాక, (పతెం నరసింహయ్యలేఖమూ) మఱియొకటి యిటఁ జూపుచున్నారము.

(మక్కీకిమక్కీనకలు) 28-7-13

“...మీరు ప్రకటించిన గుంటూరుసీమ అను అబద్ధపు పుస్తకము పత్రిక 41 పేజిలో మీపుస్తకమును ది 1-3-13 న తేదిన నాకు వీ. పీ. గా పంపింపుమని కోరుచు నొకజాబు వ్రాసినట్లు ప్రచురించి యున్నారు. అట్టిజాబును మీకు నేనెన్నడును వ్రాసియుండలేదు. ఆయుత్తరమును మీరే యాధారమున బ్రచురించితిరో వెంటనే తెల్పవలయును.”

పోతరాజు నరసయ్య, సంగాగుంటూరు పోష్టు.

ఈ యుత్తరముఁ జూచి మొదట వ్రాసిన నరసయ్యగారే వ్రాసియుందురని మామనస్సాక్షికి వచ్చుట లేదు, అందలి సంతకమునకు, ఇందలి సంతకమునకు, లేశమును పోలిక లేదు, అయినను నిందలి తత్త్వము తెల్పుటకు నిజమైన నరసయ్య గారు ప్రార్థించుచున్నారు. ఆ యీ మాయవేషములెల్ల మాందు శ్రీ ... పులు ప్రకటింపఁబోవు ‘నాస్తికశాస్త్రము’ లోనగు నూతనగ్రంథములయందుఁ జూడగలము, తత్ప్రతిక్రియ యగు ‘నవనాటకరచన’ వారి తత్త్వమును దెల్పఁగలము, కావున నిటఁ జర్చింపవలసినది లేదు, సోదరులిట్లు కావించుచున్న పరిశ్రమనెల్ల * నెక్కొని ప్రకృత ... భోగము లనుమాగ్రంథములను మాయింపవలయునని తప్ప వేఱొకటిలేదఁట! ఇందులకు వీరు నాక వారిపేర వ్రాయు నుత్తరములు కడు శోచ్యస్థితిలో నుండుటయు, ఆకారణమున వీరు వారివారిచే మందలింపఁబడుటయుఁ బ్రత్యక్షముగా మే మెఱుఁగుదుము, ప్రకృతము సోదరు లొనర్చుచున్న.—

‘కష్టము కిష్టారాయునికే యెఱుక’

---

* గుంటూరు 17-2-14

...గడచిన సంవత్సరం ది 14-6-13 తేదీన వేమవరం అగ్రహారం నివాసి గ్రామ కాపురస్తుడు ... అనువారు మీపేర వ్రాసిన వుత్తరం వేమవరం శతావధాన పీఠికలో నుదహరించియున్నారు. ఆవుత్తరమునకు వ్యతిరేకముగా

సర్వథా వారియుద్యమము ఫలించుఁగాక, ఇంతకుమున్ను తమకైయాత్మను సంచించి యవాచ్యములను బ్రచురించిన ప్రల్లదులకు వీరు చూపనెంచిన కృతజ్ఞతాస్వరూపము నీక్రింది సోదరుల యుత్తరమువలనఁ దెలిసికొనవచ్చును.

"శ్రీ పోతరాజు లక్ష్మీనరసింహ సత్కవికి, ప్రియమిత్రమా! మీకాహ్వానపత్రికలు వచ్చియేయుండునుగదా ... మీకు పినకొండ, సాలస గ్రామములలో రెండుచోట్లను సన్మానశూన్యమయ్యెను ... మీకు ప్రథమముగా శ్రీ విద్వత్ప్రభువర్యునిచే సన్మానము చేయింపవలెననియు, ... మీ పేరచ్చట వెల్లడిచేయవలెననియు, ... దలంచితిమి, ... కాన ... 15 వ తేదీ సాయంకాలమున కిచ్చటికి తప్పక వచ్చితీరుడు మీకుఁ జెప్పవలసినసంగతులనేకములు గలవు, ... అది వివాహము, ... కావున, ... ధరించు వస్త్రములు. ఉష్ణీష చెప్పనక్కఱలేదుగదా, ... 1, 2 తావులకాగితములు, ఒక పిన్నులు, ఉండవలయును, ... ఇట్టిసమయములో మీరు వెల్లడికి రానిచో నిఁక నెప్పటికిని, ఏలూరు, ముప్పాళ్లలోసాహుకార్లు ఎప్పుడు సభచేయింతురా, అని ప్రతీక్షించుచుండవలసినదే కాని వేఱుకాదు, ... కాన రేపుసాయంకాలమునకు మిమ్మురమ్మని కోరుచున్నాఁడ, ... ఆంతరంగిక మిత్రత్వకారణమున నిట్లు వ్రాసితిని, ... చి॥ మన్నికంటి (గురునాథుని) యొద్ద వివాహాహ్వాన పద్యరత్నావళియను మా పుస్తకమొకటికలదు, దానితో నత్యవసరము, కాన దానిని విచారించి ... వీండ్రచే బంపవలెను,..."

12-12-13 ఇట్లు భవన్మిత్రుడు,

కొ॥ వెంకటసుబ్బరాయశర్మ.

... బాలదాసత్వమునకు (విశ్వనాథునిఁ) బుత్తెంచుము.

షుమారు నెల రోజులక్రిందట సోదరకవులు ... గారు కొవ్వూరం వెళ్లగా వారికి విందుచేసి పద్యములచే భూషించి "ఆవుత్తరంలోని సంగతులు నాకు తెలియవు, యెవరు వ్రాసినారో" మొదలైన సంగతులతో వారి స్వదస్తూరిని నొక వుత్తరం సోదరులు వ్రాయించుకున్నారట ... మీకు వుత్తరం మొదట వ్రాసి తిరిగి యీలాగు వారికి వ్రాసియిచ్చుట చిత్రముగావున్నది, ..."

W. V. Subbayya.

ఇందుఁ గుండలీకరింపఁ బడిన గురునాథ విశ్వనాథులే గురువిశ్వనాథ కవులు, అనుపిల్లదులు, ఇల్లెండఅనో సోదరులు కవుల వౌసర్పుచున్నారు దూరగులు మోసమున మునుఁగుచున్నను దగ్గఱవారు నొచ్చుకొని * నిజమును దెలిపుచ్చుచున్నారు. ఆ యీ 'గూడుపుఠాణీ' లోని కొంపఱయోగ్యతలను దెల్పు వ్యాసములనే యభినవసరస్వతి యుపేక్షించినట్లు వెనుక వ్రాసియుంటిమి. గ్రంథవిస్తర భీతిచే మేముగూడ వారివారి వాక్యములనెల్ల నిందుదాహరింప లేకపోతిమి. విషయమంతయు వ్రాయజాలకున్నను శైలీ ప్రదర్శనార్థమై కొన్ని యక్కరములను మాత్ర మిట నుదాహరించెదము.

(1)...సీ॥ గుడ్డిపుల్లమకడ వడ్డదిడ్డపుఁగూఁతలను గూయుటాయని యనెడివారు... తే॥ గీ॥ తనదు బండారమును మంగతాయియొద్దఁ, జూపఁగా వలెనో యంచుఁ జోద్యమనుచుఁ, బలువిధమ్ములఁ బలికిరి పాప మతని సరసులైనట్టియా సభాస్తారులెల్ల॥ తే॥ గీ॥ లౌకికజ్ఞానహీనులు లక్షణంపు, వాసనను గొంచె మెఱుఁగనివారలెల్ల, సుకవులకు శోభఁగూర్చెడు సుజనులగుట, వారు చిరజీవులై యుండవలయుఁగాక.

---

*... తమకు "హెచ్చరిక" అని వ్రాసినకవీశ్వరులు యేసు తెలియనివారు. వారిని గురించి క్రిందవారి విశేషంబులు వ్రాయుచున్నారము. గురుకవిగారి యొక్క బుద్ధిబలముఁ ఈ క్రింది సంగతులవల్ల తెలియును. ఒకసు రేలూరిలో జమీందారుగారి కొమార్త వివాహవిషయంబులో 'కొప్పరపు కవీశ్వరులకుయేమి బహుమానము యిచ్చినారు'. అని అడుగగా మెడల్సులు యిచ్చినారు ఒకొక్కటి 30 శవర్లుయుండునని చెప్పెరి. యెంత వెడల్పు, యెంత మందము, వుండునని ప్రశ్నించగా అర్ధణా వెడల్పు అర్ధణా మందము వుండునని చెప్పినారు వారి యొక్క బుద్ధిబలము దీనిలో తెలియును. విశ్వనాథము అను కవికి 10 సంవత్సరములు వచ్చినపిదప 'కృష్ణా' అన మనినయెడల 'కుత్నా' అనెడివాడు యిప్పడు యితనికి 15 సంవత్సరములు వయస్సు యుండును. ఈ సంగతులను బట్టి వారి యొక్క సంగతి మీరే గ్రహించ కర్తలు. 'హెచ్చరిక' అని వ్రాసినపద్యములు కొప్పరపు కవీశ్వరులు వ్రాసి వీరల పేరులు పెట్టినారు. విశ్వనాథము అనే అతను పోతరాజు లక్ష్మీనృసింహ కవిగారి సహోదరుడు........"

(చేవ్రాలు,) 10-1-14

సాలసగ్రామం, ఫిరంగిపురం పోస్టు, గుంటూరు డిస్ట్రిక్టు.

(2)...మ॥ వినవయ్యా న్ గడు హేయపద్యతతి తద్విఖ్యాత కారుణ్యచే తను నాతండదివిన్నదాదిగను జింతన్ జేయఁ జొచ్చెన్ గవీ, శని మర్యాదను జేయు హెచ్చుగఁ; గవీశుం డద్ది గాంచంగ లే, కనుమానంబొక యింతలేక కడుధైర్యం బొప్పసుండెం బురిన్॥ ... ఉ॥ పాపము...లకుఁ బాలుగనయ్యెను శర్మశాస్త్రి యుం, చాపలు గాకి కిట్టిలనె యంతట సంతట నైనఁగాని తా, నేపను లెల్ల మానఁ, దని యింతసె యాతఁడు సిగ్గునొందనే?, 'యీపని గొంత వాని' కని యెంచెడి వారును నైరి వీటిలో॥ ... సీ॥ ఓదార్పవచ్చిన యోడఁ జే 'రిది నీకు మర్యాదగా' దని మరలువారు ... "తగనిగర్వంబూనెఁ దగినలాభం బొందెఁ గను బుద్ధినిఁక" నని చెనెడివారు॥ గీ॥ పలువు రను బలువిధములఁబల్కి పల్కి । యేడ్చువానిని మఱి మఱియేడిపించి । యెట్టెమన్నుగఁజేసి రే నేమివాసితు, నెంతయైన స్వభావోక్తి రీ కొఱంత॥ ... సీ॥ "పప్పికూఁతలుగూసి ... దనువారెల్లఁ గవులనఁబడ" రటంచు ... తే॥ గీ॥ పురమునందలి పెద్దలు పాలుపుమీఱ, నాడి సిద్ధికాంచిరి యంతనుండి, యింటిలోనుండి వెల్వడఁ డెంతకష్ట. మన్న నాతని కోరాగ! యహహ! కర్మ॥"

— — —

పాపము, సోదరు లీపాటివాని మంచితో ప్రకటింప వచ్చువారేగాని, పరోగం జనీ, హితకారిణులవ్వారి నేమో యుద్ధరించుననుభ్రాంతి వెనుకకు లాగుచున్నది. అవి చేయుచున్న యధిక ప్రసంగములకు సుదర్శనీ పత్రికాధిపతికన్నఁ జక్కని హితబోధకులు దొరకరనుట నిక్కము. కాని యిప్పుడిప్పుడాయనం గూడ నవి తిరస్కరించి దూషింప మొదలిడుచున్నవి. సోదరులో! వానికన్నను మించి ప్రసంగించుచున్నట్లు పూర్వసంగమునఁ బెక్కు సందర్భములు చూపఁ బడినవి. ఇందు వారి రిజప్టరు త్తరము చదివిన వారికి వారివాచాటత పూర్తిగా గోచరించె డిని. వారి హృదయమునకుఁ గడు నికృష్టముగా నెక్కినమా 'గుంటూరిసీమ' పూర్వ రంగము ప్రాజ్ఞుల కన్యథాగా దోఁచుటకుఁ గారణమేమో సుంత విచార్యము కాక పోదు. గాన దద్బోధకములు గొన్ని యుత్తరము లుదాహరింపఁ బడుచున్నవి.

అభినందనములు

తమ సీమ పూర్తిగఁ జూచితిని. కడు రసవంతముగనున్నది. తత్రాపి 'యతిక్కంచి త్సంస్కారులు' అను కందమునకు సాటిమఱియొక పద్యము లేదు, ..."

మ. అవురా! శీతధరాధరేశ్వరగుహావ్యాప్తాతిగాంభీర్యగ
ర్వవిసారిత్వదుదారవక్త్రవిసరద్వాగ్జాహ్నవీపూరధా

XXX

తవిశుద్ధాశయపంకపామరహృదావర్యమ్ములం దెల్లఁ గా
కవిఘూకాననమల్లివన్నెములు గాఁ గన్పట్టె నిష్పట్టునన్.

మ. కలుషస్వాంతులు లనాపులు ల్సుకవిధిక్కారప్రియుల్ "స్వత్వవా
దులు" నాపెద్దలుసంగ సాధులయి నూను లార్ల ధర్మాంతరాతం
త్ములు గూలన్ దను 'సీమ' శాస్త్రము సముద్ఘోషించుచో సం డు
ల్లలమూనంతయు నెల్లవారలకుఁ బల్లంబయ్యె సుల్లంబులన్.

శా. అంభోధ్యాసనభస్సభోచ్చగత సూర్యాలోకసంతప్తులై
స్తంభ ప్రీతిక్కున్ గన్పట్టోనఁబడి ఫే "కింపొదెట్టు మీఁ దెట్లు క్రి
ష్టంభక్లై" మటమాయమై చనన శుంభ ల్గొంప అవ్యాకసం
రంభం బెల్లనపంగఁగాఁ దుడకు సీమ న్పట్టినాఁటికిన్.

శా. నిత్యాధార మసత్యమార మగుచున్ సర్వంసహాచక్రమం
దత్యన్యత్వముఁ గాంచి సిన్యబాధాస్వాదానుసంధాయియై
నత్యాభాసముగట్టు కట్టుడఁచి నిర్విస్ముక్తమై యెప్పు గీ
ష్పత్యక్తాగమరీతిఁ గ్రాలఁ గల దస్మత్సీమ నన్నీమమై

కాశీ కృష్ణాచార్యులు.

శా. కంటిన్ గుంటూరి సీమలోనఁ గనకత్మాజాతపీఠోల్లస
త్కాంటాస్వాదన నష్టధీకుకవిరాడ్వ్యాంతిప్రణాదక్రియా
చంటాకోపనదాత్మ సత్కవిధిపగ్లోకోత్తరోపజ్ఞతా
కాంటక్యావహదర్జసార్జనముఖాఖండక్రియోద్దండనల్.

మ. బళి! భావత్కకషాయపానమహిమం బై జాడ్యమందాగ్నిపుం
జలు బున్నిను హరించెఁ గర్ణకటువుల్ చండాశుధారాప్లుత
మ్ములు నుంపగ్గ బడాయిదగ్గులపుడే పోయెన్ జాఁడీ! దొంగ్రవాఁ
తఁ మాఁగన్నెఁకెఁ బుట్టఁ గూడ దప లంతర్గాము లెట్లున్నవో!

శా. బండాటంపు మహ్లుచాలి మొగముల్ వాయంగ దన్నం బళా!
గుండెల్ కొంపోక దాని కుండునె భవద్గుంటూరు సీమాభిధా
ఖండగ్రంథనిబంధనోత్థకవితాకంఖాణికిం దక్క సీ!
పంచాల్సైనతము రాలఁగొట్టిన దదే పాపమ్ము పిత్రవ్యత్కవుల్.

శా. చుట్టాలం దనియించుపూనిక్కన్ మెయి హెచ్చుల్ గ్రిమ్మలుం గొట్టి యే
లట్టాలుం బయిఁ బెట్టుకోక యిటులా కాలక్షేపముం జేయు నా
గుట్టుం గిట్టులతోడఁ జిమ్మినది మీ గుంటూరుసీమాహ్వయా
రట్టానీతపనీతవీతి నిజధారాచారుచక్రంబునన్.

శా. గంటల్ గుంటకుఁ జేర్చి మున్నొకఁడు మీ గారాబు శిష్యుండు దా
నంటుంగాకా లోనంగ శాత్రవుల; కయ్యో! "గుంతే మాత్రంబుగా
నుంటేచా" లనుకొంటిరి మున్నె; డిగుడంతోయ్! నాలుగింటన్ రాచ్చ మీ
గుంటూర్సీమ కృతిప్రతీపకవితాఘోరాహంకారాఘాతముల్.

శా. కల్లల్ కొల్లలుగార్చి లోకము నెట్లో కప్పి నాచాటుపుం
గల్లు బుప్పివ కొంగయుత్త్రముల సంధించి యన్నన్న! మీ
ఫల్లస్ఫారవచోరుచు ల్గని తమఃపుంజంబు పాల్మెయిం
దెల్లంబాఱు నటం చెఱుంగ రెప మా దేబన్న లోకజ్ఞుల్.

శా. గేహోద్గ్రాలు పత్రికాపుల దగు క్తి క్తి చాటించి నై
జాహంయుక్తవచుతో మసంపలాట అహా! కాఁగానదెవ్వ నీ
యూహాతప్రపలాయితక్షణఘనప్రాంతస్థరంధ్ర
న్నాహంబు నొక్కసింబుఁ గొల్పిన తన్నవారిన్నప్రహారక్షుల్.

మ. గురుధిక్కారముఁ జేయునిర్భాగ్యము గ్రాటించు మీ శిష్యు
గురుగర్వాంధుల జేసుకొంటు తను? శిష్యా వెట్టించదా నెం
దరయం బెల్లముకొండ మిక్కింగఁగలద్ధైర్యానాప్యవఁ జక్కింపకే
వ్వరము న్నీడు నటన్న మాట కలదే! భావింపుఁడో సత్కవుల్.

శా. అన్నా! యెన్ని పథాలఁ బోయి త్వదీయానూనకీర్తి ప్రకా
శౌన్నత్యంబు హరింప దస్యు, లప్రశాంతాంతంబులోఁ గడపఁ గొ
ట్టన్నక్కంబుగ మీఁక చెల్లు నొసు శీటాటోపులుం 'బట్టి కొం'
డన్నం బట్టఁగ లేర; యంకుశన కాదా! నాంటి కార్తీకముల్.

శా. జల్లిం బల్లిదు లెత్తువారలఁట! యా సత్కావ్యమెట్లుండునో!
చిల్లు ల్పెల్లనిమామమే తెలిపెడుం జేఁ ద్రిప్పినంగా చెఁ హా
ట్టల్లంతన్ బయికేగుదెంచు; నటుపై నస్త్రంబొ? యస్త్రంబొకో?
తెల్లంబే, చిరజీవియానటుల మీ గ్రీవింపుఁడో సత్కవుల్.

ఈ పద్యములు ...నాశరీరము చాలశోచ్యావస్థలో నుండుటచే నింతటితో నంతరింపవలసివచ్చునేమో యను శంకచే నిప్పుడు పంపుకొంటిని. నాయందు దయయుంచి వీనిని గ్రహించి నన్నాశీర్వదింపుఁడని కోరుచున్నాను.

2-9-13. రాళ్ళబండి వెంకటసుబ్బశాస్త్రి.

Guntur.

......నిన్నటిదినమున నామూలాగ్రముగా తమ సీమంజదివితిని. చదువునప్పుడు ప్రత్యక్షరము మేన గగుర్పాటు కలిగించె. ఇది అతిశయోక్తికాదు. కొన్నికొన్ని భాగములయందు తాము యాథార్థ్యమును వెల్లడింప వ్రాసిన వ్రాతలు చదువుచో నాకు గన్నీరుపొడమె. విశేషించి కొప్పరపు తప్పుడుజాబు ఘట్టమున మీరు చేసిన కష్టము, మీరు వెళ్ళినపోకలు, తిక్కనను మఱపించినవి. భారతపు ఫక్కియంతయు మీకొక్కరికే యలవడినది. అపరతిక్కన యని మిమ్ముదలంచుచు మీహస్తమును కన్నుల నద్దికొంటిని. ఇంతకంటె నాసంతోషము వెల్లడింపలేను. ప్రతిపక్షులైనను నీగ్రంథమును దీక్షగా శిరసావహించి తీరవలయునని నానమ్మకము.

B. Lakhmikantam.

...గుంటూరుసీమ చేరినది దానిని... అందుకొంటిని. దానిని చదివిననాటి నుండియు నాకు కలిగిన యానందమును మీకు వ్రాయజాలను. మీరువ్రాసిన వ్రాతకున్న మాగుంటూరులో అన్యాయముగా, అక్రమముగా జరిగిన అల్లరికి యేమి భేదములేదు. తమరు వ్రాసిన పుస్తకములవల్ల మాగుంటూరులో 'సత్యవాదుల' మనియు, ...దొంగపేరులు పెట్టుకొని సంచరించుచున్న వారియొక్క డంబము అణచినది అని నేనురూఢిగా వ్రాయుచున్నాను. మీయొకటిపక్షము వారి యొక్క...కట్టివేసినది..."

11-4-13 గుంటూరు. మాటూరి బసవయ్య.

చ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తెంపరులై మనకొప్రభుం గవీ
శ్వరుల పృథాగ దూఱిరని వ్రాసెడువారికిఁ దారతమ్య సం
కరముగఁ బల్కువారలకుఁ గాఱులఁ బల్కెలందుఁ జోలు దీ
వరులకు 'రామరక్ష' యన వచ్చును గుంటురుసీమ కెంతయున్.

ఉ. ఎక్కడి వేంకటేశ్వరుఁ డిఁ కెక్కడి తిర్పతి ! రామకృష్ణులే
దక్కఁగనీరు వారిఁ, దగఁదక్కఁగ నిచ్చినఁ గొప్పపుంగవుల్
నిక్క విచల్పఁగా గలరు, నిశ్చయమం చని వ్రాయుచున్న య
వ్వాక్కులు వ్యర్థముల్ సలుపువారల మిమ్ముల నెన్నశక్యమే.

సీ. "భువి మహాకవులతోఁ బోకిన ననుభవించక తప్పునా ! యంచుఁ బల్కువారు
"తిరుపతి వేంకటేశ్వరు లనఁ దిరుపతి వేంకటేశ్వరు లం" చు వినుచువారు
ఆత్మకూరాది రాజాస్థానగత కథాభాగంబులను జ్ఞప్తిఁ బట్టువారు
ఎదిరించ మునుపు వాయినిఁగట్టినట్టి పెద్దలచరిత్రలు మదిఁదలఁచువారు

తే. గీ. నిన్నగాక నె మొన్న నిందించినట్టి
రామకృష్ణులు దృష్టాంతరంబటంచు
సారెఁదలపోయఁ జేసె గుంటూరిసీమ
విబుధమండలమందు వ్యాపించువేళ.

మ. ఎలమిన్ గొప్పపుజల్లిసీమయును మీ రీవ్రాయు గుంటూరు సీ
మలఁ జేఁ బట్టి నిజంబుఁదేల్చుకొని నమ్మన్ వచ్చు సత్యంబు ని
శ్చలచిత్తంబున నంచుఁ బూనితిమి యోసాహిత్యయుక్తుల్, వియో
గులనున్ వైదికులన్న నొక్కటియె మాకున్ బెక్కు లింకేటికిన్.

సోదరకవులు { నూపాటి తిరుమల శేషాచార్యులు.
వేంకటరమణాచార్యులు 5-5-18.

... గీరత, గుంటూరు సీమలయొక్క భాగము లచ్చుముగిసినతోడనే నాకు ఒకప్రతి కొరకు నా పేరును రిజిష్టరుజేసికొని...కృతజ్ఞతా బద్ధుని గావింపవేడు చున్నాను...నిన్నటిదినమున కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయకవిగారి గ్రామము దేరగా గుంటూరుసీమవలన వారిమస్వభావము నెరిగినవాడ నగుటచే, అయ్యా! గుంటూరు సీమందిలకించితిరా? తమజల్లిసీమ యేమైనద ? ని యడుగ, నేమేమో ప్రగల్భములంబలికి జల్లిసీమ నెలదినములలో వచ్చుననిరి...గుంటూరు సీమయొక్క పూర్వరంగమును తనివిదీరగాంచితి. కొప్పరపువారి యసత్యపత్రికటవలును తమ సత్యనిర్ధారణలును మధురసుధాధారలొలుకు తమ కవితానైపుణ్యమును నాకే గాక సర్వాంధ్రులకమందానందము నొసరించక మానదని ఘంటాపథముగఁ జెప్పక తప్పదు.

మాకరాజు నారాయణరాజు. గుంటూరు 17-4-13

గవర్నమెంటు ట్రయినింగుస్కూలు.

... గుంటూరుసీమ చదివితిని. అఖండమగు మీకవితయందలి కథావిషయగమనము అత్యద్భుతముగ నున్నది. ఈకథా సంవిధానపరిపోషణ ఆంధ్రవాఙ్మయమునందు ఒకరిద్దఱు సనాతన కవులయందు తిక్కన, పినవీరభద్రుఁడు తక్కలాఁతి యెడలఁ గనుపట్టదు..."

హెడ్మాష్టర్ తిరువళ్ళూరి 2-7-13.

రాయప్రోలు సుబ్బారావు.

...గుంటూరుసీమ పూర్వరంగమను గ్రంథమును ... నందుకొంటిమి... సదరు గ్రంథము మాసంశయములను బోగొట్టి నిజమైన విషయములను దెలియఁజేసినందులకు మేమెంతయుఁ గృతజ్ఞులము. "నిజమునిలకడమీఁద దెలియు" నను లోకోక్తి కల్లగాదుకదా! వేయేల! సర్వవిధముల యీగ్రంథము సప్రమాణముగాను, పక్షపాతరహితముగను, చరిత్రాత్మకముగను, వ్రాయఁబడినదనుటకు సందేహము లేదు. దీనింగాంచిరయ్యెనను గలవాదనలు మౌనముద్రను వహింతురుగాత.
Secunderabad Daccan. ఏ. యల్. రామకృష్ణులు. 30th March 1913

ఉ. చూచితినండి 'సీమ' పరిశుద్ధవచోనిచయాభిరామ వి
ద్యాచతురప్రమోదఘనధామ, యథార్థకథానకోక్తిమ
ద్రాదణకామ, గ్రామ్యకవితంత్రబహిష్కృతిదేవభామ, యం
బాచరణాంబుజాతరసబంభర! శ్రీపతి వేంకటేశ్వరా!

శా. ప్రాచీపశ్చిమదిక్స్థితాంధ్రకుకవిప్రాణానిలాహీంద్రమై
వాచాదోషవిషక్తరిక్తజనతావక్త్రపటూసారమై
భూచక్రప్రకృతిప్రమాణలతికానూర్జద్వసంతర్తువై
తోఁచెన్ జుంటి చరిత్రయుగ్మము కవీంద్రశ్రేణి చూడామణీ!

క. గీరతమా! యత్యద్భుత, ధీరులపసఁ దేల్చె 'సీమ' తేల్చె సహోత్థ
శ్రీరాజులపస; నార్యులు, చారుప్రజ్ఞులు భవత్ప్రశాంతికి మెచ్చన్.

భాషాత్రయశాలి. 22-4-13 గుంటూరు అగ్రహారం

D Ramaswami Sastri

ఉ. దైవముఖమ్ముఁ జూచి సమరన్ వహియించి చరిత్రయుగ్మమున్
భావవిదుల్ సెబాసనఁగ వ్రాసితి రౌనసుశైలిఁ దాము, మీ

చేవ యథార్థ గౌరవ విశిష్టము శిష్టజనైకవేద్య మో
దేవ ! భవత్ప్రతాప మతిధృష్యదరిప్రతిబంధకం బహో!

గీ. సకలలోకమ్ములకు సత్యసత్త్వమిట్టి
దనుచుఁ దేల్పంగఁదాము వ్రాసినచరిత్ర
'సీమ' నాకొండుప్రతి వీ. పి. చేరఁజేయ
వెంకటకవీంద్ర మ్రొక్కెదవేవిధముల.

మాగంటి వీరరాఘవశాస్త్రి. 24-8-13

...గుంటూరిసీమ యను వివాదాంశగ్రంథమును నామూలాగ్రముగా జదివితి... సోదరకవులకును మీకును గలిగిన వివాదసందర్భములో మీ తప్పేమిలేనట్లు యీ గ్రంథమువల్ల యథార్థము బయల్పడినది...ఉత్తరరంగము గూడ ... బంపగలందులకు ప్రార్థించుచున్నాను. ఖరీదు ఎంతయిననుసరే ముందు పంపుమని సెలవిచ్చిన బంపెదను.

చించినాడ వేంకటరత్నశాస్త్రి బెజవాడ 29-4-13

గీ. సిరులఁజెన్నొందు గుంటూరుసీమ ప్రథమ
రంగమునుగాంచి తుష్టాంతరంగుఁడైతి
సెలయ నుత్తరరంగము వేమవరశ
తావధానము వీ. పి. గాదయనుబంప,
గోరి వందములుసేతు కోర్కెమీఱ

చివుకుల పిచ్చయ్యశాస్త్రి.

స్కూల్సు సూపర్వైజరు, పొదిలె, నెల్లూరుజిల్లా, మకాం తర్లుపాడు 21-7-13

ఉ. కనుఁగొనలేక మీప్రతిభఁ గల్లను లల్లిన ప్రల్లదంబులన్
గని విని యబ్బు పండితుఁ డొకండు శతంబున కైన నున్నె? యుం
డిన నలదిక్కటాహముల నిండి పయిన్ బయిఁ బొంగి నింగిఁ బా
కెడి భవదీయకీర్తిలహరిన్ నిలుపంగ నెవారలోపెడిన్.

చ. అవధుల కూళ లేరొకొ యహంయువులై తమనోటి యానుపో
ప నుడువు రిత్త పల్కులను పంచనకల్లు సె? "యూరకుక్కకూ
సినరొద జంగమయ్యకిలఁ జేటగునే?" బుధులేరు విన్న నీ!
యనుచుఁ జకారగుళ్ళఁ సగరా నగరా మొగమెత్త నిత్తురా.

ఉ. "అక్కనమాదనల్ తెలుఁగునందల మెక్కనరమ్ము సాటికిన్
నిక్కుచుఁ జెప్ప కట్టపయి నిస్త్రపతేన్ వెస నిల్చుమాడ్కి" నా
రొక్కటరెంటఁ బామరులయొద్ద రహఃకుహనావధానముల్
జక్కనొనర్చిరన్నఁ దమసాటికి వత్తురె? తక్కుఁగైసదుల్.

చ. అనవసరంపుఁ జివ్వకు సహాయము పూనై విఫలోగ్రశాఖ దార్
పెనఁగొని మున్గడించు వెనువేసవి నీటఁగలంచినట్టి నీ
వినయవివేకశాలులు లికఁదెగ్గెల వీడి రహస్యలంబులన్
గొనఁగుటమాని యిష్టయిన 'గుంటురిసీమను' మెచ్చికొఁగావగున్.

క. సారతరహృద్య పద్యస, ధారననిష్యందిత గీతముబలె నరయన్
మీ రచిత, సీమ, రసంబై రాజిలె నఖిలసూరు లోనని మెచ్చన్.

రామడుగు సీతారామశాస్త్రి. 14-1-14

... "గుంటూరుసీమ" చేరినది ... మిక్కిలి శ్రమకోర్చి ఆయాపత్రికల యందలి విషయములను ముందెన్నడో గ్రంథము వ్రాయుదలచుకొని సేకరించి గ్రంథము తయారుచేసినందువల్ల తమకు 'చాణక్య' బిరుదము సార్థకమైనదానినిగా దలంచుచున్నాను. తాము జనులని వ్రాయించిన విషయములలో నేను పత్రికలయందు చూచినగుటచే యిందునిగాలించి మాత్రము అన్యతము వ్రాసితిరని నేతలంపను.

వేమూరి సుబ్బరామశాస్త్రి. ఆళ్లమూడి 6-6-1

గీ. అంతియేకాక నారాయణశాస్త్రి మొకఁడు,
బయలు వెడలి గుంటూరుసీమ పటిమనెల్లఁ
జించి చెండాడి వెనుఁజూపఁ జేయునఁట! యుఁ
కేమి ప్రతికెక్కు గుంటూరి సీమపద్య.

గీ. కాన నారాయణశాస్త్రులు గ్రమ్మరయును
మాడుసేయక మున్నె సమ్మోదమలర
నారయన్ కోరినాఁడ గుంటూరిసీమ
లోని యుక్తిరరంగమ్ము లోకవినుత.

తెలికెపల్లి రామచంద్రశాస్త్రి. 25-2-14

శ్లో॥ ...పూర్వరంగ మమలం దృష్ట్వాఽఖిలం మానవ
స్స్వాంతే మోదముపైతి సంత్యజతి శాఖాపక్ష పాతాదికం.

శ్లో॥ కాత్యాయన్యై సమస్తం ప్రకథిత మను జాత్యైక దేశ ప్రగల్భా
నూయాశాఖాభిమాన ప్రకటిత నశగోంకక్త దౌర్జన్య జన్యం..."

శ్లో॥ ... శాఖాం విజానాతి హి నేతి బాహ్యకః॥

శ్లో॥ రాజ్ఞాంగృహేషు ధనశూన్యగృహేషు కుర్వంత్యుద్వాహకాంశ్చ ద్విజై
ర్నసమాన్యైరేవ తద్వ్యో...విత్వరచనా సుచయంతిబహ్వ్యః పాండిత్యవైభవ
మిదంతువిచారణీయం॥ భమిడిపాటి అప్పయ్యశాస్త్రి. 4-4-1913

పంచపల్లి, లింగాలపోష్టు, కృష్ణాజిల్లా.

మ. హరనారీచరణాబ్జచింతనమరందాసక్తహృద్భృంగ! యు
త్తరరంగం బెఱుఁగవ్వనో? యనుచు నత్యాసక్తుఁడై వేంకటే
శ్వరదైవజ్ఞుఁడు దానినే మనసులో భావించుచున్నాఁడు కా
నరయంబొప్పఁగఁ బంప వేఁడెదఁ గవి స్వామి! మున్ముందుగాఁ.

ములుకుట్ల కోటీశ్వరరు. 9-7-13 యిటిక్కెల్లు గ్రామం

..."గుంటూరుసీమ" యను గ్రంథములు అనుకాలు V. P. ద్వారా
తెగునంతతొందరలో నా అడ్రసుకుఁ బంపఁ బ్రార్థించెదను. ఉభయ భాషా
కవిత్వ మహాకవులకు తాము సంస్కృత చర్యాంతరయు కాలాముపై ప్రోసిపేసి...
ఘంతలో ... మాహాత్మ్యము... అధికముగనియు, పెద్ద లనుకొనుటను నిం
విశదపఱచు కొంటిని

మన్నం సీతారామయ్య. 2-4-13
టీచరు. మిషను హైస్కూల్ గుంటూరు.

...గుంటూరుసీమను చూచినాను అందు నిజానిజములు తప్పక తెలుసు
న్నవి. యిట్టి సత్యమును తెలుపు యీ పొత్తము దేశమంతటను వ్యాపింపచేయు
టకు భగవంతుని సదా ప్రార్థింపుచున్నాను.

బొడ్డుపల్లి శేషయ్య బోర్డుస్కూలు, మాష్టరు. మంచికల్లు 27-8-13

స్థాలీపులాక న్యాయమునఁ జూపితిమే, కాని మాకద్ద నున్న సామగ్రిలో
నెన్నవవంతు గాని కైకొనలేదు, సరేకదా వారి నామములుగూడ నుదాహరింప
లేదు, పాడుకర్మము ప్రతివిషయమునకును గ్రంథవిస్తరభీతియే మమ్ము నెను
దీయించుచున్నది. పీఠికలో నక్కడక్కడ నుదాహరించిన ప్రతివిషయమును
నేదోయొకటిలక్క నిల్లే లవలేశముగాఁ గైకొనినదియే కాని యేదియును బూ

తీఱగా కైకొనలేదు. ఈలోటు రాంబోవు 'నమస్కార' గ్రంథపీఠిక తీర్చుఁగాక యని యింతతో విరమించుచు నిఁక నిందలి తప్పులంగూర్చి కొండొక చర్చించుచున్నారము. ఎచ్చటనేని యతిప్రాసములు, వ్యత్యస్తము లగుటంగూర్చి ప్రాజ్ఞులు గణింపరు. అది భ్రాంతిమూలకము, అనివార్యము, దానింగూర్చి యితరులకు గోచరించినంత గ్రంథకర్తకు గోచరింపదు. ఆవిషయము కనిపెట్టుటకుఁ బాండిత్యముతో నవసరములేదు. యతిస్వరూప, ప్రాసస్వరూపములను దెలిసికొనుటకు సరిగా 5 నిమేషములకన్న నెక్కుడుకాలము పట్టదు అట్టి స్వల్పవిషయమును గూర్చికూడ దిసంతులు గొట్టువారు నేఁడు బయలుదేఱుటచే నీకాలముయొక్క దుస్థితికిఁ జాల విచారపడవలసియున్నది. పరిష్కృతము, హితకారిణీ. మనోరంజనులు నాకుఁ దప్పులు చూపఁగలయుననియెంచి పైరీతి తప్పులనే యన్వేషించి యవాకుచవాకులను వదరుచున్నవి. ప్రథమముద్రణమునందలి స్ఖాలిత్యముల నిటీవల సవరించితిమను మాటకూడఁ బాటింపక యీపత్రిక లూరక ప్రేలఁగమొదలిడుట మఱియును విచారణీయము. స్వాత్మదౌర్బల్యప్రకటనమునకై తమంతఁ దామే పలువిధముల సాక్ష్యము నిచ్చుచున్న యీపత్రికలు చూపు తప్పులెట్టివో తెలుపుటకుఁ బ్రకృతగ్రంథమునుండి కొన్ని యుదాహరించుచున్నారము.

"ఉ। ద్యామహేంద్రులు పశ్యశబ్దముపైని సారెకుఁ గొందఱు

ఇందు విశ్రమము పొరఁబడినది దీనింబట్టి యజ్ఞతను సమర్థింపనెంచుచో తి। సం॥ కవులకు, యతియన నేమో తెలియదని కాని, అక్షరజ్ఞానము లేదని కాని, మొఱఁగవలసియుండును. ఈమాట విశ్వసింపఁజేయుట కడుఁగష్టము. ఇట్టి ప్రయత్నమునకుఁ బాటుపడువార లేమనవలయును? మఱియు,

డం। బలగు నిస్సాగి సైనికులు నందుచునుండుదురు.

(పూర్వరంగము 4 వ పుట 16 పంక్తిచూ)

ఇందుఁ బ్రాసము పొరఁబడినది, పైపద్యము రేఫప్రాసకము కావున, అలరు, ఒరయు, అందు, ఒందు, గా మార్చికొన్న సరిపోవచ్చును. యతివిషయమున 'పశ్యశబ్దము తప్పుగాదని కొందఱు' అని సవరించుకొనవలెను. ఇట్టి భ్రాంతిప్రయుక్తములగు స్వల్పలోపము లెందఱుచేతనో యెన్నిసారులో సంస్కరింపఁబడుచువచ్చినను భారతాదులయందుఁగూడ నిప్పటికిని క్వాచిత్కముగాఁ గానవచ్చుచున్నవన నస్మదాదుల లెక్కయేమి! భ్రాంతివశించినఁగాని యీలోపములు

పఠింపవు. అది ప్రపంచముతో పాటుండఁదగినది, బ్రహ్మాదులుకూడ దానికి దాసులు. ఇది విషయాంతరము. ఇంకను వ్రాయవలసినవి చాలనంశములుగలవు. వ్రాసినవానివలనఁ దక్కినవి యూహించుకొందురుగాక, పూర్వరంగోత్తరరంగములలో సూత్రప్రాయముగా నాయావివాదకు సంబంధించిన యాపద్గాథయు విముడ్పఁబడినది. అది ఆసనచర్చయు, అంతము వేమనరావధాన ప్రయుక్తమగు సమ్మానమును నని రొటుఁవది, ఆసమ్మానసమయమునందలి పద్యములుమాత్ర ముదాహరించి విరమించుచున్నారము.

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీకరయుగ్మ మలంకృతంబు చే
సిరికద! కంకణంబులఁ బ్రసిద్ధులు వల్లూరు చెన్నయామల
బ్బురమున సంతసంబు నెడఁ బొంపిరివోవఁగఁ జూచుచున్నయం
తఱినయనంబులం దపి కనంబడుమన్న ననేమి చిత్రమో.

తి॥ శా॥

ఉ. గోడకు వెల్ల వేయుట టది గోడహితమ్మను గోరి కాదు మో
మోడి భవత్కుతూహలము నోమఁగ సింగపుమేల్మిబంగరుం
బోఁడిమికంకణమ్ము లివి పూనుచునుంటిమి యిందు కర్థ్మమో
వాఁ డెవఁడో, యెఱుంగఁగల ప్రాజ్ఞులు మృత్యులు నేఁడు చూడఁగన్.

వెం॥ శా॥

శ్రీమత్పరదేవతాయై నమః.

గుంటూరిసీమ - ఉత్తరరంగము

శ్లో. ఉన్నతం పద మవాప్య యో లఘు, ర్హేలయైవ స పతే దితి బ్రువం
శైలశేఖరగతో దృషత్కణ, శ్చారుమారుతధుతః పత త్యధః.

(రసగంగాధరము)

శ్లో. యద్యపి నదతి సరోషం, మృగపతి పురతోఽపి మత్తగోమాయుః
తదపి నకుప్యతి సింహో, విసదృశపురుషేషు కః కోపః.

(అలంకారశేఖరము)

శ్లో. సంత స్సచ్చరితోదయవ్యసనినః ప్రాదుర్భవద్యంత్రణా
స్సర్వత్రైవ జనాపవాదచకితా జీవంతి కృచ్ఛ్రం సదా
అవ్యుత్పన్నమతిః కృతేన నసతా నైవాసతా వ్యాకులః
కృత్యాకృత్యవివేకశూన్యహృదయో ధన్యో జనః ప్రాకృతః.

(కువలయానందము)

(సదుపదేశము)

చ. వలదు నియోగివైదికవిభాగము, కొంపలు మున్గు దాన, వ
ర్తిలుఁడు యథానుపూర్విగ, విధేయులు విద్యకుఁ గందు; శాఖకుల్
బల మిడ నెంచి స్కంధమును బాయఁగఁ ద్రోచు టదేటితెల్వి! పూ
ర్వుల హృదయం బెఱుంగుఁ డని బోధ యొనర్పఁ గదమ్మ, శాంకరీ!

చ. వలదు నియోగివైదికవిభాగము, వల్వ దసత్య గోష్ఠి, ము
గ్ధులను విదగ్ధులన్ సరిగఁ దూఁచెడి తక్కెడకై ప్రయత్నమూ
వల, దవలాభముల్ గిలుక వల్వదు వల్వ దటంచు నంబ! శే
వలదురితంబుగా నడుచు వ్రాఁతల కాళ్ళ కురుల్ ఘటింపుమా!

చ. వలవని కోర్కులం బడినవా రెవరున్ దుద నెగ్గ రేదు, [illegible]
కలియుగ [illegible] గూడ సత్యము నె [illegible] గాని [illegible]

ద్దలకుఁ బ్రవర్తి లేదు, ఋజుధర్మము పట్టి చరింపుఁ డంచు మా
ర్షుల మసికొల్పు పెద్దలకుఁ గొండొక బోధ యొనర్పు మంబరో!

గ్రంథప్రవృత్తి.

ఉ. సత్య, మసత్య మంచు మనుజన్ముల మంచికిఁ జెడ్డకున్ సదా
దాత్యము సేయుచుండెడి పదార్థములం దొకదాని కిం కొకం
డత్యయమున్ ఘటించెడి యథార్థపదార్థము నిల్ప యోగ్యులున్,
బ్రాత్యులు వేఱొకండు నిలుపన్ బ్రయతించుచునుండ్రు శాంకరీ!

చ. నిలిపిన నిల్వఁజాలని దనిత్య మసత్యము, నిల్పకున్నను
న్నిలిచి యొసంగఁజాలినది నిత్యము సత్యము, సత్వరప్రభా
కలన కదే నిమిత్త మది గావలెఁ గావున దానికై మహా
త్ములవచనంబు లూఁత గొని పుస్తక మియ్యది సేతు మంబికా!

ఉ. నోటుకుఁ గాలదోష మది నోటియొడన్ గొఱ గాదు, కాన నె
ప్పాటనొ యుక్తి సేయుడు నపర్ణత గల్గదు, తప్పుతోఁ బ్రపలం
దాఁటెడివారి రజ్జులు వృథా, ఋణమిచ్చి యపర్ణుఁడున్ ద్విష
త్కోటి నెదిర్చి పేర్చి కవికుంజరుఁడున్ వెలుఁగొందు నంబికా!

మ. మనవాఁ డెవ్వఁడు? సత్యముం బలుకు సంపత్కామి, యన్యం డెవం
డనృతం బాడెడి దేబె, యీనియతికిన్ న్యాయైకదృష్టుల్ ప్రభుల్
దనియన్ బ్రమొగ్గెద; రన్యులో, మొఱకులై "తాఁబట్టుకుందేటికిన్
జమఁ బాదత్రయమే" యటన్న నుడికిన్ దాసానుదాసాగ్రణుల్.

మ. ధనమున్ జూడరు, వేషభాషలకు బందల్ వోరె లో జంక, నె
వ్వని కేగౌరవ మంతె కాని యధికత్వం బొప్పఁగాఁ బోరు, స
జ్జనులన్ దక్కఁ దదన్యులన్ మనమునన్ జర్చింపఁగాఁబోరు, ధీ
ఘను లంచున్ జననీ! ఋతం బడఁచు ప్రాజ్ఞశ్రేణికిన్ దెల్పుమీ!

పూర్వవిద్వన్నాగరికత.

శా. "మీవిద్దెల్ ధన మిచ్చి కొన్నయవి, మీమీ పోకలెల్లన్ ధనా
శావిద్ధంబులు, పూర్వనాగరికవిద్యాభ్యాసముల్ వేఱు, త
ద్భావమూర్తులు వేఱు, వారు మనకై దైన్యంబు గైకోరు మీ
తోవల్ వారికి పైప కాని" వని యుద్బోధింపుమీ శాంకరీ!

శా. పూర్వాచారుల విద్దె జెప్పు గుణలుబ్ధుల్ వారి మర్యాదలే
సర్వోత్కృష్టముగాఁ దలంతు రిపు డాచారమ్ము లేమున్న వీ
దుర్వారుల్ గనఁబోరు, దూర్వ లెనయా దుర్వాసుతో నందు రో
శర్వాణీ! యిటువంటి యోగులను లక్ష్య మ్మేలసేయన్ వలెన్.

టాటోటుకటకుఁడు

ఉ. కొట్టె నుపానహం బదియుఁ గొండొక కొంకు పహించు, నెవ్వనిం
దిట్టఁగ దానిఁ గుట్టు నల దీనుని నాల్కయుఁ వెక్కుఁడీయుఁ, నా
పుట్టుగు బమ్మచారి యెటుబోంకిన నేమగు? నట్టి చీపురుం
గట్టలు గిల్కు వ్రాఁతలకు గౌరవ మెక్కుడి దమ్మ! శాంకరీ!

మ. ఘటచేటీకరనీచకాచకలనాక్రాంతంబు కర్ణద్వయం
బఁట! నానానృతపాతకాంచితస్వఘాహంకారపంకాంకితం
బఁట! చేతం; బటువంటివాఁ డొకఁడు పే రాసించి టాటోటులన్
రటియింపన్ గటువౌనుగా కవియు ధీరవ్రాతముల్ చూతురే.

ఉ॥ "ఆవులు దూడలుం గలుగ నార్పులు గుంజల కేల?" తా నెవం?
డీవిషయంబు నేమెఱుఁగు? నింతకుఁ ద న్నెవఁ డీసడింపకే
పో విడుచున్? జరిత్రమన బొంకులు బూతులుఁగాద నానొకో!
కావల మేడ! సత్యపుఁ బ్రకార మదేడ! పచింపు మంబికా!

ఉ. ఇట్టి వృథా ప్రజల్పకుల హీనపు వ్రాఁతలు కీర్తికామినిం
గట్టుడు నాపె "కాళ్ల కురి గగ్గె" నటం చొకమూల నాఁగుచోఁ
బట్టపగంటఁ జుక్కలప్రభావము నెల్గక పోదు "తా డొగిన్
రొట్టెయుఁ గాకపో, దొకనరుం డలతానును గాకపోఁ" డికన్.

ఉ. వానిది నోరు గాద, యల వానిది నాల్కయుఁ గాద, తోఁచిన
ట్లేనరుఁడే నసత్యములనే నిగడించునొ యట్టివాఁడు శ్రీ
జాని స్వనామమూనినను జందనమూనిన రాసభంబె, మా
రానఁ బరిత్యజింతు రల వ్రాయసకాని మడుల్ బుధాగ్రణుల్.

ఉ. ఉన్నది యున్నయట్టులుగ నోపిక మీఱ లిఖింతు మంబరో!
కన్నపుదొంగ వ్రాఁతల ప్రకారము నోటికి వచ్చినట్టుగాఁ
బన్నము, బన్న మాగిలిత వ్రాయసకాండ్రికి రాన మంచి వి
ద్యున్నతమైన మార్గమునఁ బంపెడి భారము నీది యాదెసన్.

(త్రిశంకుస్వర్గము)

చ. అతనిని రోఁగి యంచు శివఁ డల్ల వసిష్ఠగవీసవ్రంతిదై
మతిచెడి పోరి రోడి మతిమత్తుఁడై తప మాచరించి బ్రి
హ్మత యొకకొంత గాంచె నల యాతఁడె గాధిజుఁ; డాతఁ డిచ్చె స్వ
ర్గతి నొక రాజసూతికి, సురప్రభుఁ డొప్పమి కాగ్రహించుచున్.

ఉ. గడ్డము మీసముల్ పెరిఁగి గాధిజుఁ జేయవు వేని నేని యా
పెద్ద మునీశ్వరుం డొకని శ్రీపతియన్నను జేర్పఁ బోయి తాఁ
బడ్డ పరిశ్రమంబు భగవంతుఁ డెఱుంగుఁ, గృతార్థుఁ డయ్యెనే?
అడ్డఁడె యింద్రుఁ! డాపయికథాంశ మెఱుంగనివారు లేరుగా.

(పౌండ్రకవాసుదేవీయము)

ఉ. ఉండ్రు జగమ్మునందు మును పుండినయట్టులె యుండువారు పె
క్కండ్రు, వృథాభిమానమునఁ గర్జ మెఱుంగక కొంద ఱెట్లొ చే
కొం డ్రవమానముల్ దమకుఁ గూడని బల్ బిరుదుల్ ధరించి; యా
*పౌండ్రక వాసుదేవుల నెవండు గణించు పచింపు మంబరో!

(గౌతమీనది—సెలయేఱు)

ఉ. కొండలు వ్రీల బండ లాగిఁ గొట్టుక పోవుచుఁ దేల గౌతమీ
చండతరప్రవాహ మది శాశ్వతమై భువిఁ బర్వె నెన్నియో
కొండలనుండి వచ్చి యడఁగున్ సెలయే ళ్లట నూరుఁ బేరు లే
కుండఁగ "దివ్యటీసరస నుండెడి దీపములో" యనం బోరిన్.
ఉ. అంతన పుట్టు నంతటనె యాఱుఁ గడున్ రయ మొప్పఁ బాఱు నొ
క్కింత వెడల్పుఁ బొడ్గు గల యే అదియే సెలయేఱు, దాని బై
సెంత? మహాప్రవాహముగ నెల్లపుడున్ బ్రవహించుచున్ బవి
త్రాంతరమై తనర్చెడి మహానది గౌతమియుందు, శాంకరీ!

(చ్యవనమహాముని)

ఉ. కొండలు బండలుం గలిసి గొప్పగ నెంచి స్వపక్షపాత మా
ఖండలు చేతి కత్తి కిడఁగా గరుడుం డిడెఁ బక్షపాతియై
యుండియు నీకమాత్రి; మదియున్ జ్యవనుం డిడఁ; డాత్మశక్తి యి
ట్లుండు నటంచుఁ దెల్పుటకు నో జగదంబ! తృణీకరించుచున్.

---

* హరివంశోత్తరభాగము-ఆశ్వాసము 6.

తే. తనబలము నెదిరిబలమును, గనవికతన బజ్రిమట్టి ఘనపోతియు కీ
ర్తిని గోలుపోయెఁ గాదవ, ల్లనిబొంద నటు లాచరింప నవి యేమగునో!

(కాళింగులు)

ఉ. అంగమునిండ భూతి నిడి, యల్పపువస్త్రము గట్టి, చెంబు చే
లం గొని శుద్ధసద్ద్విజులలాగు నటించుచు నెందుఁ బోవు కా
ళింగులపోల్కి నేఁ డకట! లేకు లనేకు లొకింత నేరు పెం
దుం గనకే పథానిబిడుదుం దలఁదాల్తు రదేమి పాపమో!

ఉ. వేసము పొట్టకోస మెటు వేసిన వేతురుగాక, యీరసా
భానులు నిక్కపుం ద్విజులఁ బట్టుక "మీరును విప్రులే? మిముఁ
భూసురు లంట తప్పు మముఁ బోరునఁ గెల్చినఁగాని మీకు మీ
భూసురనామ మొప్ప" దని పోరెఁగుదు రేమిటి కంబ! శాంకరీ!

(లూత)

ఉ. అంబరమందు *సాలెపురు వాదరు వింతయు లేక వ్రేలుచుం
దం బొకయప్డు తోఁచు నది తథ్యమొ? కా, దటమున్నె యల్లియుం
చుం బహుతంతుజాల మది చూపున నంటుక యుండు, దాని దా
రంబు మొగంపుదారపుఁ బరంపరతోఁ గలుపుఁ దిగంబడుఁ.

ఉ. నేయను గాత లూత యది నేర్చిన నేఁతగఁ బొట్టకోసమా
నాయము; బట్టకోసము జనంబు కువిందుని గోరుఁగాని యీ
మాయపుఁబుర్వు నేఁతకయి మానస ముంచునె? యుంచుఁబో, యెటో
కాయమునందుఁ గప్పికొనఁగా నది పచ్చునో! మట్ట విచ్చునో!

---

*21 వ సెప్టెంబరు 1912 సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి

ఈఁగపులి

తే. కీటకములందు మిక్కిలి కీర్తిగంటి। నీఁగపులి యంచు రందఱు నెలమి బన్న్ని। గాదె యంచును మది వృథా గర్వపడకు। సరసు లది ఖిన్న నగుదురు సాలెపురుగ! కపటమున నేదొ యొక పన్ను గడనుబన్ని। యీఁగలను మోస పుచ్చుట నీఁగపులివి। కాని యెదురుగ నిలఁబడి కలనఁ గెలిచి। పేరుపొందిన దేదిరూపింప లూత!।ఎట్టులో యొకరీతి నీ కీబిరుదము। కలిగె నామాట లటులుంచు కలిగినంత। మాత్రమున నూర్ణనాభ మామదిని మిపులు,। తలనుదాఁటిన గర్వంబు

ఉ. అల్లిన దానినే మరల నల్లును, గ్రొత్తవిధాన నల్లఁగాఁ
జెల్లదు సాలెపుర్వునకుఁ జేతయుఁ గా దది యెన్నిసారులే
నల్లిన యల్లికే మరల నల్లెడి; దానికి సంతసింతమా?
యల్లిక యెందుకేని గొఱయైనది గాదుగదా మహేశ్వరీ!

(నీరసాశుఘోషానిరసనము)

చ. ఎఱిఁగియుఁ గ్రొవ్వుపుం గయిత కేమును బాల్పడఁబోదు మేమొ! కొ
ప్పర మొకవేళఁ బోరికి సభాస్థలికిన్ జనుదెంచె నేని; శాం
కరి! యది కాము కూడ దని కంకకు మమ్ము! ప్రసక్తి దీరు ను
త్తరపు క్షణంబునన్ మరల దానిఁ ద్యజించెద మాజ్ఞ యిమ్మికన్.

చ. ఎఱమిఁ దురుష్కునిం దగిలి యేగిన నాతికిఁ బ్రీతిఁ గొల్ప మె
క్కలుఁడు తురుష్కతాప్తికయి కట్టెఁడిమార్గముఁ బట్టు భంగి నెం
గిలులకుఁ బ్రీతిగొల్పఁ గల కాకపితం బురుడింప నెంచి క
శ్మలమగు గ్రామ్యధాటి కొడిసాచెడి తప్పును సైఁపు మమ్మరో!

ఉ. తప్పులఁ దోఁపనీకు, మెఱుఁగుం గల శాస్త్రము గప్పిపుచ్చు, మే
చొప్పున నో దడాబిడిగఁ జొప్పశలాకలఁ బోలు పద్దెముల్
గుప్పఁగఁ జేయు, మెయ్యెడలఁ గొంకు ఘటింపకు, మెట్లొ నూఱులన్
జెప్పినదే మహాపదవి సేయుము, మాయుము గ్రామ్యవక్త్రముల్.

ఉ. కష్టముగా నెటో భవదఖండకృపామహిమమ్ము కల్మి నీ
ముష్టి కవిత్వమధ్యమున ముద్దులు మూటలుగట్టఁజాలు ని
ర్దుష్టపుఁ బద్యమున్న నది తొల్లిరచించిన దందుఁ, వారి సం
తుష్టికి నట్లు కాదనుచుఁ దోఁపఁగఁ జేయుట యెట్లు శాంకరీ!

దాల్పఁదగునె। నీపరాక్రమమునకును నీయశమునకు। నీదుబిరుదంబునకు లోన నీవు మెచ్చ। వలయు నీజాతివార్ మెచ్చ వలయుఁగాక। యింక నెవ్వరు మెత్తురో యీఁగలపులి!, యెన్నియో గొప్పకీటము లున్నవి సుమి। వాని కేమియు గర్వంబు గానఁబడదు।, వెదక రప్పంత యల్లి కల్లుదువో లేవో। మేలు నీదు గర్వము పట్టఁజాలకుండెఁ।, జాలునింతటి నంచైన సాలెపురుగ!।, బుద్ధి తెచ్చుకొని నయాన బుజము లెగర। వైచి కొనుటచాలించి గర్వంబు విడిచి। భద్రముగ నుండు మిదియు నీబ్రతుకు తెరువు.

పిప్పర సోదరకవులు

ఉ. గిరగిరఁ ద్రిప్పి మ్రోఁగెడిఁ బకీరుకరమ్మున నొక్కయంత్రి, మా
'కిరకిర' బాలురన్ దనుకఁ గిల్కుసుభంగిని మాన్యమైనచోఁ
బరపరలాడుచున్ గవితఁ బాడె దడాబిడిగా నటంచుఁ బా
మరులు నుతించుపూనికయు మాన్యతఁ గాంచుఁగదే మహేశ్వరీ!

మ. స్వరవర్జ్యత్వమెఱుంగకే పొరిఁబొరిన్ సంగీతముల్ వాడి యె
వ్వరు మెప్పింతురు! గాయకోత్తములు 'వహ్వా' నాఁగ; నట్లే పర
స్వరసందర్భము శ్రోత్రపేయతయు సౌశబ్ద్యంబు లే కట్టులో
విరచింపన్ గవితల్ శిరోయుగళికిన్ పీడల్ ప్రసాదించునే!

చ. "పదనిస, సానిదానిపస, పస్పసనీసరి, గామగారిసా,
సదగద, నీరిసారి, దరిసా, గరిసా, నిరిసా, రిసా, రిసా,
గదగద, పాదపాద, సదగా, పదగా, నిదిగా, దగా, దగా,"
యిది యొక గానమేని యెటియేనిఁ గవిత్వ మగున్ మహేశ్వరీ!

ఉ. "చేసిన దోసముల్ బయలుసేయఁగ నెంతువె! దుష్కవిత్వవి
న్యాసము పైటఁబెట్టుటకునై గమకించెదవేల" యంచు దే
వాసురయుద్ధముల్ గెలిచినట్టిఁడు పండితరాజు చేత నీ
వీసడిలంగఁజేసి మము నెందుకు దూర్చెద విందు శాంకరీ!

ఉ. ఎంచి పురాణులైన పదునెన్మిది వర్ణ్యములంగుణించి వ
ర్ణించి కథానుగుణ్యముగ నించి రచించిరి యుంచి రంచుఁ బ్ర
శ్నించినచో సదుత్తరము చెప్పుటకున్ దగవైనయుక్తి దోఁ
పించి యనంతరమ్ము నడిపించుమి యీకృతి కో మహేశ్వరీ!

చ. కవివరులెల్ల మేలనఁగ గ్రంథములన్ రచియించి కప్రపుం
జపుల జగమ్ము ముంచెడి ప్రశంస ఘటించియు నేఁడు కొప్రపుం
గవులకతమ్మునన్ రసము గన్పడకుండెడి దిక్కుమాలు కా
కవితకు మమ్ముఁ బాలుపడఁగా నొనరించెద మూలదైవమా!

చ. గడియకు మూఁడువందలఁట! గంటకు డెబ్బదివందలంట! త
ప్పడుకవనమ్ము చెప్పుటకుఁ బూనినవారిని బట్టఁకేసి యె
ప్పుడు సరసాశుసత్కవనమున్ బచరింప మదీయవక్త్రమున్
"బడబడ" మ్రోఁగు "తాషమరపా" నొనరించెదవమ్మ? యీశ్వరీ!

ఉ. వృత్తివిశేషముల్ చెడి వివేకము పాకముదప్పి సద్గుణా
యత్తతఁ దక్కఁ శయ్య యొకఁ డంతగ బొంతగ సంగ్రహించి యీ
పొత్తును రోయకే పలుకు పోకడ నేరిపి మాదుకైత ను
న్మత్తతమైఁ జరింప కసుమాలగఁ జేసెద మాలదైవమా !

చ. తొరతొర గ్రామనామములు తొంబదియో పదియో సహస్రమో
పరపర గ్రుక్కతిప్పకయె వాగెడి విప్రవినోదివైఖరిన్
జరచర నోరు జార్చు టది సత్కవిధర్మము గాదటంచు నీ
వెఱిఁగియు దానికై మనము నేటికిఁ గొల్చెదవమ్మ శాంకరీ!

ఉ. అక్కట ! నీరసాశువున నందముఁ జందము లేక రొట్టెలో
గ్రుక్కలు మ్రింగుచున్ వెసఁ గుగోల్లల సుద్దుల నెంతపాడినన్
దక్కునె 'కైత' యన్ పదవి దానికి? "గాడిద గంపెఁడూఁక దాఁ
బొక్కిన నేమి లాభమగు" బొంకక తెల్పఁగదమ్మ శాంకరీ !

ఉ. అబ్బెస మేల సేయవలె నంబరో ! తంబుర యొంటికంటి త
బ్బిబ్బ మృదంగ మీద్వయమె వేషముపట్టున లోటు గాని యా
బొబ్బిలిపాటగాంధ్ర తలఁపుం గొలుపంగల పాడుకైతమున్
సిబ్బితి గల్గి పండితులచే నుతిగాంచెడి కోర్కె యున్నచోన్.

చ. కవితయుఁగాని సంతతియుఁగాని జనించిన యుత్తరక్షణం
బవిసి నశించె నేని ఫలమబ్బునె ? గర్భభరమ్ము నెక్క నా
యువు లవమేని లేనిసుతు లొక్క సహస్రము ఱెప్పపాటులో
శివ ! శివ ! పుట్ట నేమియగుఁ జెప్పఁగదమ్మ, మదంబ! శాంకరీ !

ఉ. 'ఆశుకవిత్వమందు రస మారయరా'దని యప్ప సెప్పె, నో
యీశకుటుంబినీ ! జననమే శిథిలించిన బంతికిందనే
నాశముఁగూడ వ్రాయు టది నల్వకు సమ్మత మౌనుగాక, గ
ర్భాశయమే స్రవించుటకు నక్కట ! దీనికి భేదముందునే ?

ఉ. "మారుని గేరఁజాలు సుకుమారుఁడు, కన్నులు చేరెఁడేసి, బం
గారము మే" నటంచు స్మృతి గాంచిన బాలున కేడ్పుభంగి వి
స్తారరసమ్ము గల్గుటయు సంభవ మందెడుఁగాక, నిల్వఁగా
నేరని కావ్యపాశుకవి నేరుపు లేటికి మాకు, శాంకరీ !

చ. పలుకుల కల్కి నేర్పిన సుభాషితముల్ జతఁజేసి కచ్ఛపిన్
బలుకఁగఁజేయు దానికి నుపశ్రుతిగా శ్రుతివిందు సేయుచున్
గలకలలాడు కంకణవికస్వరసుస్వర మట్టులుండు మా
పలుకు లొనర్చెడే యినుపబాడిగ బండిరవంబు లీశ్వరీ!

చ. కలుషితమైన నీర్ దురుసుగాఁ బ్రవహించెడునట్లె తప్పుఁగై
తలు దొరలున్ దడాబిడిగఁ; దజ్ఞుల కట్లు రుచింపనౌ, శర
ల్లలితకలావిలాసవిమలమ్ములు సత్కవిమార్గములో, రస
జ్ఞులకు రుచించునట్టిది యగున్ హిత నూతనకవిత్వ మేరికిన్.

‡ (తలఁపుఁ దగని వ్రాఁతలు)

మ. కవితాతత్త్వరహస్యవేత్తృతకునై కల్పించునుత్కృష్టలీ
స్థవివేకుల్ కులగోత్రనిందకులు వేదాచారపారంపరీ
దవవహ్నుల్ సకలాన్యభోక్తలు సమస్తస్త్రీకుటుంబుల్ మహా
సువివేకుల్ వికృత మీ తెలివి విజ్ఞుల్ గాయ కెట్లుండునో!

ఉ. దుర్మతముల్ కడుం బ్రబలి తొంపరగాఁ జెల్వొదుపట్ల ధర్మపున్
మర్మ మెఱుంగునార్యు లవి మాపినయట్లె కవిత్వతత్త్వవి
త్కర్మము లాఁగఁగా సరెఁ గుకావ్యము; తాదృశధర్మకార్యమే
కర్మ మెఱుంగఁజాలని యకర్మపరుల్ నిరసింప నేమగున్?

---

‡ (మే 10 వ తేది 1913 వ సం॥ కృష్ణాపత్రికనుండి)

చరణాయుధ ప్రశంస

ఒక భాషాభిమాని

ఈ పోట్లాటకు అంతంలేకుండా ఉన్నది. ఈ కవులు కోళ్ళనుగూడా మించిపోయినారు. తురుష్కయుద్ధమైనా ముగిసేటట్లున్నది కాని యీ కవుల కలహ మెప్పు డారంభమైనదో దానికి సిసుగు విరామము లేకుండా ఉన్నది. అంతకంతకు కక్షలు ప్రబలుతున్నాయి. ఇరుపక్షములచుట్టు గ్రామసింహాలుచేరి గర్జనము మొదలు పెట్టినాయి. ఈ పోట్లాటల నాపించే ప్రభు వెవడు కనపడడు. వీటి విషయమై ఆంధ్రపత్రికలు జాబులు ప్రకటించకూడదని దొరతనము వారొక చట్టంచేస్తే బాగుండును కవులకే బుద్ధిలేనప్పుడు నావంటివా రేమి చేయగలరు?

ఉ. జన్నము లాఁగిపోయెనో! యశస్వుల సత్రము లాఁగిపోయెనో!
అన్నము మాలమాదిగల దంపటులకుం బ్రియమై తనర్చెనో!
దున్నల కాలు భార్య లయి తోసము నందెనో! ప్రోషిత శిష్టసం
పన్న గృహస్థపుత్రికరపంకజ మంటెనో! వీరియాప్పులన్.

ఉ. ఐనవి కాదు, కాని దగునం, చది దేశము నుద్ధరించు నం
చేనరమాత్రులో గిలుకు నేఁపు వాప్రీతల కూఁతమై యశో
ధీనులఁ బూర్వపండితగతి స్మృతిఁ గొన్పెడి జ్ఞానులన్ మహా
ధీనిధులన్ వృథా దెగడు తెల్వులవిల్వల నెంచ నేటికిన్?

(మే 15 వ తేదీ 1913 వ సం॥ సుదర్శనీ పత్రికనుండి)

కవులకలహములు.

గతవారపు కృష్ణా పత్రికలో కవుల కలహములను గూర్చి విచిత్ర చిత్రావళిలో నొక చిత్రము ముద్రింపఁబడినది. అందు రెండుతలల కోళ్లు రెండు ముఖాముఖిగా నిలుచఁబడి యుద్ధము చేయుచున్నటులను ఇరుప్రక్కలను శునకములు అఱచుచున్నట్లును జిత్రింపఁబడియున్నది. ఇది చూచుటకు మిగుల నచ్చెరువుగానే కన్పట్టుచున్నది. గాని కొంచెము దీర్ఘదృష్టితోఁ జూడఁగా మిక్కిలి జుగుప్సాకరముగఁ బర్యవసించు చున్నదని తెలుపుటకుఁ జింతిల్లుచున్నారము. ఈ జంటతలల కోళ్లరూపముతో నున్న కవులెవరో యెల్లరును జెప్పకయే తెలిసికొనఁగలరు... ఇంతకాలమునుండి వీరిట్లు వాదోపవాదములు చేసుకొనుచుండఁగా నింతవఱ కెవరి కేమి యనర్థము కలిగినదో చెప్పఁగలరా? వైదిక నియోగి కక్షలు పెరుగు చున్నవందురా? ఆ పాప మింతమూలముననే పండలేదు. అవి యిదివఱకే పండి బ్రద్దలయినవి... ఈ తారతమ్యచర్చ ప్రతివిషయములోనను గలుగుచుండును... "నిరంకుశాః కవయః" అనునట్లు వారిలో వారు చర్చచేసుకొనుచుండఁగా నడుమవారు వారిని గోళ్ళతోడను గుక్కలతోడను బోల్పఁజూచుట యనాలోచితము... కోళ్లు, కుక్కలు మొదలగు నీచోపమలచే వారిని బ్రజారంగమునఁ బడవేయుటకంటెఁ గొదమసింగములఁగానో మదగజములఁగానో ప్రదర్శించినచో సత్యమైన యర్హమయిన గౌరవమయిన ప్రదర్శనమయి యుండును... మఱియు వీరిట్లు నీచోపమలచేఁ జిత్రరూపమునఁ బ్రదర్శించుటయే కాక దాని వ్యాఖ్యానములో "ఈకవులకు బుద్ధిలేదు" ఇత్యాది పరమత్సరీకారనీచ వాక్యములచేఁగూడ సంభావించిరి,

తే. గీ. జననమరణాల లీస్టు విస్తరమొనర్ప
నవతరించిన యయ్యలే యగుదురొక్కొ!
పండితులటన్నఁ గవులన్నఁ బ్రాజ్ఞులన్నఁ
బత్రికలు వ్రాయువారిఁత లప్పగిదిగాక.

తే. గీ బుద్ధిలేదఁట? కవులకు; బుద్ధి గల్గు
వారలెఁక నెవ్వరో! కులాచారములకు
నున్న చుట్టెడి మేటిసంపన్ను లొక్కొ?
వీరలు నిగర్వులవ? గర్వ లేరు? జనని!

చ కవికలహప్రచారములు కట్టిఁడులన్ గరఁగింప లేవు కో
ళ్లవుదురు వారికిన్ సుకవు; లన్యులు కొండలు కుక్కలౌదు; రీ
యవినయమున్ సహింపనిగుణాఢ్యుల కీలిఖియించు ప్రాజ్ఞ లే
మవుదురొ? నీ తెలుంగని రహస్యములుం గలవే? మహేశ్వరీ!

(1913 వ సం॥ రం॥ జూన్ నెల 15 వ తేదీ సుదర్శనీపత్రికనుండి)

ఇప్పుడు వివాదపడుచున్న కవియుగ్మములను గూర్చి కృష్ణాపత్రికలోఁ గొల్లగను గుక్కలగను పరమనీచోపమగాఁ జిత్రించఁగా వర్తమానకవులలో గౌరవనీయులయి యున్నవారి నింత నీచపరుచుట చాలజుగుప్సాకరముగ నున్న దని మేము వ్రాసినది పురస్కరించుకొని "కవులు కలహించవలెనఁట" యను వ్యాసమొకటి సువర్ణలేఖ, యొక చదువరిపేరటఁ బ్రకటించెను ... అంత కంటెను అధికులు చర్చించుకొనుమందురేని వారి ప్రశంసయే యెత్తుకొనము. ఎందుచేత, వారి వివాదము తీర్చుటకు మనమెంత మన బ్రతుకెంత యనెడు స్వసామర్థ్య దౌర్బల్యమునుబట్టి మనతోవను మనము పోవుదుము. టర్కీ బాల్కను రాష్ట్రముల మహాప్రవివాదము సంధిచేయ బ్రిటిషుప్రభుత్వము వంటివారికే యస్వాత గలదుగాని, యాలమంచిలి ప్రాప్రయిటర్లు ఏమి చేయఁగలరు. ... ప్రస్తావనకవు లేతన్మాత్రులుగాని, కలహమెట్లు చేతఁబట్టవలెనో తెలియని "చదువరి" ప్రస్ఫుర్త్యసాత్మ్యద్రుశు లందఱును వంక దొరకఁగదాయని యొద్దియేని యనిష్టకారణమున వారిని దోఁచినట్లెల్ల నీచపఱచుట కధికారము లేదు...చమత్కారముగా యుక్తిప్రయుక్తికముగా వాదములు చేయుచున్నారు సొంపుచెడి వట్లు మధ్యస్థులకుఁ దోఁచుటలేదు ఇష్టములేనివారు వారి వాదములను బ్రకటించక

గీ. కోడిగుడ్డంత యున్నమ్మ గొనరె నొకఁడు
నిమ్మకాయంత గోరె నన్నమ్మతుండు
వేఱొకఁడు; దీనఁ గలుగువివేక మజ్ఞు
లెఱుఁగరది విజ్ఞులకుఁగాక యెట్లు తెలియు?

మ. ఉపమాకల్పనఁ బట్టి కాళ్ళిదాసం దూహింపఁగా వచ్చు ని
క్కపుసౌభాగ్యము లెన్నియేని; యది యజ్ఞాగ్రాహ్య మెట్లో? వృథా
కుపితుల్ తోఁచినయట్లు గిల్కుదురు సంకోచింప గల్లంతన
య్యుపలాపంబు సదోపిగర్హితముగా నడ్డెంతు రజ్ఞత్వముల్.

ఉ. అజ్ఞులవ్రాఁతలే ప్రకటనార్హము లౌనఁట? తాళ్ళ్యమ్ముల్ మహా
విజ్ఞులవ్రాఁత లౌనఁట! వివేకులు కోళ్లఁట, కుక్కలంట! ధ
ర్మజ్ఞత మేలుమే, లిదియు బ్రహ్మసమాజమతప్రపత్తి స
ర్వజ్ఞతయొక్క! యన్యమతపద్ధతుల కంబరొ! యింత జ్ఞానమే.

పోవచ్చును...వీరికి నిజము గాఁ గిష్టులు కలహించి పోయి పోవుచున్నారని పరి
తాపమా, లేక వారిలో నెవ్వరి నుండియో యనిష్టకారణమున నేరేని పంకఁబెట్టి
యేవో పలితి "రిమార్కు"లు చేసి వెల్లాని మునననుఁ దము యనిష్టమును దీర్చు
కొందమను దురుద్దేశమా?...తొలుత రాముకృష్ణకవులు తమకీశ్వర వేరులన్న
మాట వినగానే తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు 'గుర్రుచచ్చి పిల్లను వెక్కిరించినం
దుకై' కంటగించుకొని కొంచె ముద్ఘోషమును చేసిరి. ఇట్లు గుంటూరి ప్రతాన
ధానములోఁ గొప్పరపుకవి గారికిఁ దమ సంగస్థలములోఁ దమతో సముఁడన్న
సిద్ధాంతముమీఁద సహాసనమీయఁగా నట్లు నలుపసిరి. లోక సామాన్యమర్యాదకై
మీరెట్టి యాసనమిచ్చినను మా మభ్యంతరము లేదు గాని, నప్రత్యేకించి మాతో
సముఁడన్న సిద్ధాంతముపై యాసనమిచ్చినచో మంగీకరించ మనిరి.

ఇందు దప్పేమియున్నది? సన్యసించి తపశ్చరించుకొనువారికైనను కీర్తి
కోలఁది వాఁడ నందు మేని యాతఁ డిపారకోఁడె! అట్టియెడ పాణుడము కవనా
డని లౌకికకవిమాత్రులు స్వగౌరవసన్మానతాపరాధపము నెట్లు సహింపఁ
గలరు.... కాఁబట్టి సర్వవిధములను ఏదంకనో తమ యనిష్టమును దీర్చుకొందమ
మను దురుద్దేశమే యీ పరితాపమునకుఁ గారణమని ఘంటాపథముగాఁ జెప్ప
వచ్చును... ఈ హృదయాకల్మషముల కొక్క పరిబలదృష్టాంత మిచ్చుచున్నాము.

సీ. అమ్మ గొంతెటిగన్నయారాలో యీడేడరజస్వలయయ్యె మొగియదిప్పటికిఁ బెండ్లి
కితనియోగ్యత నెన్న నెవనికశక్యము పెండ్లియాడె నల్వదియేండ్లయాఁడుఁ బడుచు
నావెసంస్కారణపరాయణత్వము మిన్నయోఁ బుత్రవతి పెండ్లియాడె విధవ
ఆతఁ డిందఱకన్న నధికుఁ; డేమన వాదమును ద్రోంచె బాలుఁడైనను దెగించి

తే గీ ఇట్లు ధర్మోద్ధారములనే యెపుడు విసుతి
నల్పు పతితోద్ధారక లెక్కడ! మహాత్మ
బద్ధ బుద్ధికిఁ గాని కన్పడని సత్య
మనెడి పరమార్థ మెక్కడ! యఖిలజనని!

చిత్తగించుఁడు... నిన్నటి సుదర్శనిలో... "ఓర్వలేక దగవులాడు కవులను బట్టిబట్టి మడిచిపెట్టి దగ్ధపరాంకములు వేసి యేమన్నారండో! శ్రీరామరామ" యనునొక సందర్భములో యసందర్భము వ్రాయించినారు... 'కవులను' ప్రత్యేకించి నిర్దేశమేల చేయవలెను? కవులనే కాదు, ఓర్వలేనిగుణము గల యితరుల నెవ్వరిని శిక్షింపరాదా యేమి?... తెనుగీటు దొరగారు చెప్పినట్లు కామము దీర్చుకొనుటకు అక్రమసంబంధ యుపయోగమైన క్రోధము దీర్చుకొనుట కిట్టి యుపయోగము. ఈ పెనుమఱపుదుర్గుణము విధాయకమే గనుక ఓర్వలేక తగవులాడు కవుల నొక్కరినే కాక యోగణములోని వారి నందఱినిఁగూడ నా లోకమునఁ జిత్రవధ చేయుట తప్పనిసరి యని తెలియఁజేయుచున్నాము. కలహించఁగూడదనుట నీతి సిద్ధాంతమే సర్వదా యాదరణీయమగునేనియు, నట్టివారి నెల్ల నేకరీతిగనో యేకకాలముగనో చిత్రించవలసియుండునేనియు నిప్పటివఱ కనేకవిషయములలోఁ గలహించుచు వచ్చిన కవులు, విమర్శకులు, పత్రికాధిపతులు, పండితులు, సంఘసంస్కారులు, పురావస్తుశోధకపరాయణులు మున్నగు మహామహుల నందఱ నీపాపమునఁ గోళ్ళు, కుక్కలు, పిల్లులు, పందులు, గాడిదె లుగాఁ గూడ నిప్పుడుగాఁ జిత్రించి వారికి నధోగతిప్రాప్తి యొండపలెననియుఁ దెలియఁ జేయుచున్నాము. ముందు కవిత్వస్పర్ధపూజగాఁ బోరినారట కలహాకవులయిన దండి కాళిదాసులను జెట్టమొక చక్కగను వారికిఁ దగవు తీర్చిన దేవినొక యాఁడుపందిగను జిత్రించి యని మొదలు మొన్నటివఱకుఁ దగవులాడిన శిష్టి కృష్ణమూర్తి, పిండిప్రోలు లక్ష్మణకవి, వెంకటరత్నశర్మగారు, వీరేశలింగం పంతులుగారు, వేదము వెంకటరాయశాస్త్రిగారు, కాశీభట్ల బ్రహ్మయ్యగారు,

సీ. ఘనుని బట్టుక నీచజనుఁ జేసి వ్రాసిన నది శిరమ్మునఁ దాల్చునట్టి ఘనులు
నీచుని నీచత నిక్కమ్ముగాఁ దెల్పువారి వ్రేలలు బట్టనైచు ఘనులు
సత్యమ్ము నెఱిఁగియు శాంతులపోల్కి నొప్పరకించు పరిపాటి నురుఁగు ఘనుల
ఏదియో పోట్లాట నూఁదినఁ బత్రికకబ్బు 'మేట' రటంచు నరయు ఘనులు

తే. గీ. పత్రికాధిపతిత్వంబుఁ బడసిరేని
దానివలనను గల్గెడిహాని జగతి
కెంత యని చెప్పఁగలము లోకైకజనని!
సత్య మడుగంటు నెగడు నసత్యమెందు

కథాప్రారంభము

వ॥ అంబా! దీనికేమి, ప్రకృతవృత్తాంత మ్మాకర్ణింపుము.

(సూర్యోదయము)

మ. పరితస్సర్వదపారభాస్వరగభీపారంపరీమస్నత్తై
మిరభారుండు దివాకరుండు త్రిజగన్మిత్రుండు మందేహాధి
క్కారణోద్యోగి వెలింగె వార్యులు "కృతఘ్నఘ్నాయ దేవాయ" యం
చెరఁగన్ దస్కరకోటి కాల్కాలఁది నెండేఁ బంచత్తై పాఱఁగన్.

ఉ. సరసిరుహోత్తపావములు సారెకు నుప్పరమందు నెందుఁ గొ
ప్పరపు శిరమ్ములందు నొగిఁ బ్రాఁకి ఘవాలయపంక్తి మీఁదుగా
ధరణికి డిగ్గి యెల్లెడలఁ దామయి యామెయి వారి శైత్యపున్
భర మఱఁజేయుచున్ నెగడెఁ బండితపామరరంజకమ్ములై.

(కొప్పరపువారు కాలుద్రివ్వుట)

ఉ. దురుసుగ నుండె నుత్తరపుఘ[illegible]ణి యుత్తరగత్తరంబులన్
ద్వరపడి తిట్టి బందుగులదాపునఁ దూఱుట స్పష్ట మయ్యె నె

వడ్డాది సుబ్బారాయఁడుగారు, శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రిగారు మున్నగువారి
నంటను వారివారి యర్హతకుఁ దగిన జంతువులతోఁ బోల్చి చిత్రింతురుగాక
అపూర్వోపనిషన్మతము వెలయింత్రుగాక.

త్తతి నెటఁ జేయనట్టి * యవధానము నెత్తుట వీర్వలాయన
స్థిసు లని యెంతమూర్ఖునకుఁ జెప్పక చెప్పఁ దొడంగె నంబికా !

కం. అలనూజివీట శ్రీకా, కుళమున మతిఁకొన్నిచోట్లఁ గోపిను తెలుఁగన్
జలిపిన ప్రత్యేకపుసభ, లలవా తెలుఁగమియు స్పష్టమై కన్పట్టెన్.

‡క. ససహాయంబుగ నవధా, నసభన్ బొనరించునట్టి నరుఁడె ఘనుఁడో తా
నసహాయుఁడు ఘనుఁడో యది, నుసుమలకుం దెలియునే ఘనులకుం దక్కన్.

♦క. తెలుఁగట! మీసంబఁట! అది, నిలుపన్ వలెనంట! మీరు నేరుతురొక్కొ
తెలుఁ, గొరా! తెలుఁగనఁగాఁ, గలగాల్ మాటాడు పచ్చితెలుఁగేమగునో!

తే. గీ. బళిర! యీవ్రాఁత తెలుఁగెల్లఁ "బాటిమీఁది
పందికొక్కులు బలు" మన్న పగిదివోఁచె
వీరికి జనా బొసంగుట విజ్ఞులొప్ప
రయిన సామాన్యలోకు లట్లనరుగాక.

క. అని యెంచి నారు పద్దెము, లను గిలుకన్ మేము వానిలక్షణమును నే
రనిపోల్క †వచనమున జా, బును బంపితిమంబ! వాయుపురపురఁబోకన్.

---

* బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీశ్వరులకు......

సీ॥ అష్టావధానంబు నాచరింపవెదరేని యద్దానిమించి సేయంగలేము
శతఘంటకవనంబు సల్పఁబూనెదరేని యద్దానిమించి సేయంగలేము...

‡ గీ॥ అన్యసహాయ మించుకయైన లేక, పద్యమవధానమందు జెప్పంగ లేని, మీ మహాధారణాశక్తి......

♦......తెలుఁగు మీసంబు నిలుపంగ దివ్యపడింక. (20-8-11)

† మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయ కవిగారికి అయ్యా! పద్యమయంబగు తమ యుత్తరమందెనది, "మీపద్యము మాపుమాటను బహాబు కొసంగినవాఁడ నమ్ముఁడీ" అని వ్రాయించినారు. ఏసందర్భమునం దేవిషయమునం దేరూపముగా మా యేమాట మీ యేపద్యమును మాపినదో యావిషయము విపులముగా వ్రాయించినంగాని మీకుఁదగిన యుత్తరమిచ్చుటకు వీలులేదు. కావున వెంటనే దయచేసి పైవిషయమును వ్రాయింతురుగాక.—

21—8—11

ఇట్లు, దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

క. 'పద్దెములు వ్రాసితిమి వి, ద్వద్దళ గూడెట్టి మనము పలుచనగా వా
గ్గద్దె విటు గొట్టిరని లో, గుద్దుకొనం దొడఁగి రంట? కొంప్రపఫ సామల్.

క. 'మును రామకృష్ణులకుఁ జ, క్కనిపద్దెమ్ములను వ్రాసి ఘనతనొసఁగి రి
య్యానవుల మనలం జూచిరి,'యని లోలో వగచిరంట? యాత్రింపుఁగవుల్.

క. అనుకొంటిరి మేము వీరికి, నవపద్యపుఫక్కి వచనమైనఁ గా వ్రాయం
జనద, యది గ్రామ్యశైలిం, బనుపడుటే యుక్తమనుచుఁ బదపడి జననీ.

క. కాని యటు మొదట యోజన, మానసమునఁ దవులకున్కి మఱి యాధాటిన్
బూని లిఖియింప మైతిమి, దానికె యక్కవుల కెడఁడ తబ్బిబ్బయ్యెన్.

క. తగిసంతగూఢగతి మే, మగుపఱచిన వీరికర్థ మగుటె ట్లటు వ్రా
యఁగ నర్థము తముఁగోరఁగ, నగరాజకుమారి! వీరి నగరా? విజ్ఞుల్.

సీ. అపి యనడ్వాహమ్ములన, "మాకునిత్యమియ్యవియె కూర"'కటన్న దెవరుజనని?
ఒకర్రో? యిద్దరో కొక్క? దేవులనుపిలి 'కెద్దు'లంచనుకొన్న దెవరు జనని?
"లవణం"బనిన నేదో యవలికిఁ జని తెచ్చి యెలమి వడ్డించిన దెవరు జనని?
సభ "నశాతో బ్రహ్మ"చదువ "నతాత" లోనవ్వుపర్సంగము నేసి రెవరుజనని?

గీ. వారిలో వారు గారొ కొంపంపువారు
కాక యుండిన గీత మెక్కుతిన స్మృత
మయ్యె వీరికి? నీలాటి యభముశుభము
నెఱుఁగని యమాయకులఁ మీసలెత్తనేల.

క. ఇది యిట్టు లుండె మాజా, బది వారికిఁ జేరె మరల నలవ్రాఁతయున్
గదురుచుకొను నీలోపలఁ, బొదలిన వేఱొకవిశేషమున్ విను మంబా.

(మ॥ రా॥ రా॥ ఏకా రామయ్యపంతులుగారింట విందు)

ఉ. ఇంతకుముందొ విందనుచు నెల్లబుధుల్ విన రామయార్యుఁ డే
నంతపమూనియో పిలిచెఁ జట్టన, నాఁడె నియోగివైదిక
స్వాంతము లెల్లఁబోలెఁ గొనసాగని యాసనచర్చకర్మ, ఫ
మంతుఁ డితండు మున్ననినమాటకు దాఁటక వచ్చి చెచ్చెరన్.

ఉ. నేఁ డరుదెంతుమన్ననుడి నిక్కమొనర్పఁ డటంచుఁ బిల్చి మో
మోటిన తోఁప గన్పడఁగ నొయ్యన నయ్యనఘుండు వోయెఁ "బోఁ
గూడదు కూడు" నంచు నొకకొందఱు దందడిఁ జర్చఁజేసి రా
పాడి గడింప 'కేగుటయె బా' గని వెంకన నిర్వికంకుఁడై.

ఉ. విందనుకూలమై జరిగె విందున లోప మొకింత లేద, యెం
దెందుల లేని మంచిదని యెంచిరొ యేమొ, మఱొక్కపంక్తి మా
కుం,దమ వారి కందఱకుఁ గొండొకపంక్తియుఁ గాఁగ నేరుపా
టుం దగఁ జేసి రయ్యది కడుం సుఖ మిచ్చె ననేకభంగులన్.

ఉ. పట్టురుమాల్ బుజమ్ముపయి బాలరవిప్రభ లీనఁ బంక్తికిన్
రాట్టయి యగ్రపీఠమున రాజిలెఁ గొప్పరపుసుబ్బరావు, బల్
దట్టులు మంచపాటికులధన్యుఁడు లోనగువార లాతనిం
బట్టి క్రమమ్ముగా నతనిపంక్తి నెసంగి రభంగురస్థితిన్.

తే. గీ. జరిగె నారీతి విందు ప్రశస్తగరిమ
భోజనానంతరమ్మున నోజఁ గొంద
ఱేగుదెంచిరి వారు కోటీశశాస్త్రి
శాస్త్రిముఖ్యులు పదపటిచర్య వినుము.

మ. చిఱుమామిళ్ళకులుండు యోగ్యుఁ డలలక్ష్మీపూర్వనారాయణుం
డురుకీర్తిస్థిరుండు వచ్చెనట తన్యోగిత్వమైత్రిన్, ధురం
ధరుడై తక్కినచుట్టలున్ మఱియు నందక్కంగలా రొప్ప భా
స్వర మయ్యెన్ దగుపాటిగా సభ భవిష్యచ్చర్య సూచించుచున్

శా. ఏకా రామయగారితమ్ములఁట! పీ,యే,పీ,యలై ప్లీడరై
దాఁకన్ వచ్చినమేటియంట! మఱి యా ధన్యుండు తాంబూలముల్
వీఁకన్ గొన్ని ఫలమ్ములుం గొని సభన్ వీక్షించి తాఁ బంచె; నా
పోకల్ కొండొక వర్ణనీయము లనంబోలుం జుమీ శాంకరీ!

ఉ. ముందు భుజంగరాయనృపమూర్తికో, కొప్పరపుటయ్యకో, ఫలం
బందఁగఁ జేసి యాపిదప నన్యులు బంధుల కిచ్చి మీఁదన
స్పందిలకీర్తి కంఘ్రిజనిభాస్వరుఁ డా నలమేటి కీయ నా
విం దతఁ డందఁ జే కడు వివేకి మయున్ గరసంజ్ఞఁ జూపుడున్.

ఉ. రామయగారితమ్ముఁ డలరారెడియోగ్యతఁ బొల్చువాఁడు సు
శ్రీమహితుండు లక్ష్మినరసింహసమాఖ్యుఁడు మా కొసంగెఁ ద
ద్ధీమహితత్వమేమి, మఱి లేఁకువయేమి మది న్నుతించుమన్
బ్రేమ ఫలమ్ము వెంకన పరిగ్రహణం బొనరించెఁ గ్రన్ననన్.

చ. తిరుపతి పృచ్ఛకోక్తి యొకతేఁకువ దాని ననాదరింపఁగాఁ
గరము మదిన్ దలంచి యటు కర్జమునన్ గుశలత్వమూనె, నం
తరమునఁ దత్ప్రదాత యది తా గ్రహియించె నొకింత చర్చయున్
సరసముగా నెసంగె నది సభ్యు లెఱింగినదే మహేశ్వరీ!

ఉ. రామయగారికిన్ మఱియు రామయతమ్ముఁడుగారికిన్ గడున్
ధీమహితత్వమందునను దేఁకువయందును గల్గువారకున్
మామదిఁ జర్చ సల్పుచుఁ గ్రమమ్ముగ వచ్చినత్రోవ నింటి కే
మేమియొ చెప్పికొంచుఁ దగ నేగితి మానిసి వోయె నీగతిన్.

చ వెలవెలవోయెఁ జుక్కలు వివేకవిహీనులమోములట్ల ని
ర్మలసలిలాశయంబులు ప్రమాద మెఱుంగని వారి మానసం
బులబలెఁ దెల్వి మీఱె ఘనపుణ్యులు వైదికులు న్నియోగులున్
గలిసి యొసంగుచర్ఘ్యములు గైకొనుచుండె దివాకరుం డొగిన్.

మ. అది వర్షర్తువుగాన మేఘపటలం బావంత దన్గప్పఁ గో
విదమాన్యుండు దివాకరుండు తనగోవిస్ఫూర్తిచే జ్ఞానిదు
ర్మదముంబోలె నపాకరించి సుదినప్రఖ్యాతి యవ్వేళకున్
గదియన్ వెల్గఁదొడంగెఁ గాకవితతుల్ గ్రాసార్థ మట్టాడఁగన్.

క. తరువాతఁ దనదు సొమ్మగు, "గురుతరలీల" యనుపదముగొని పద్యంబున్
బురపుర లిఖించి మీసము, స్మరియించుచుఁ గొప్పరంపుచతురుఁడు పెలుచన్.

ఉ. * పత్రిక సంపి యప్పుడును బద్యము వ్రాయక యుత్తరించు మా
పత్రికఁ జూచి "పీర్మనకుఁ బద్దెము వ్రాయమిఁ జూడ,'నేటి కీ
యాత్రను మీరు మాకుఁ గవులేయని తోఁపరు మీరు తిట్టినన్
శత్రుత మాకుఁ బుట్టు'దను చందముగా" మదిలోఁ దలంచుచున్.

---

* మహారాజశ్రీ తిరుపతివేంకటకవులకు......చ॥ గురుతరలీలఁ జెప్పె సభ గూర్పఁగ నంటిమిగాని, భానువా। సరమున దక్క రారెవరు...ఆశుకవిత్వశతావధానముల్ । విరచనసేయ రావలయు, వెంటనె, మేమవి యాచరించి ధీ। వరసభ మీప్రతిజ్ఞ దెలుపం గలమీసము దీయఁజేతుము..."

గుంటూరు,
22-8-11.

ఇట్లు,
కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ, శతావధాని.

క. పదపడి*పదనమె వ్రాయుచుఁ, దుదిదనుకం బత్రికలకుఁ దొడఁగెన్ 'సుకవుల్
పదుగురుగల సభ'యన న, ప్పదలో రాయివడి వ్రాఁత లెల్లన్ సురిఁగెన్

క. ♦తతిమితతిమి మునుమాకు, త్తరములు లిఖియింపు నతని తత్తఱమూపై
విఱిగి సురిఁగి కరిగెనో? యు, త్తరమే వచ్చుటకు మిగులఁ దడవై పోయెన్.

గుంటూరు, 23—8—11.

* మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మగారికి. అయ్యా... మీసభఁ బద్యమున కర్థ మేకారణముననో మీకుఁ దెలియలేదనుకొనియెదను... తెలియదేని పెద్దలనడుగుఁడు... (4) ఈప్రతిజ్ఞ ప్రస్తుతవిషయము కాకపోయినను మీయంతట మీరు పురస్కరించుకొని వివాదమునకుం దిగుటచే నయ్యది యింతటినుండి మీయెడలఁ గూడ నిర్వహించుట కంగీకరింపక తప్పినదికాదు... (9) మీరు మాకుఁ దెలిసిన యంశములలో నేకదేశప్రవిష్టులు మాత్రమే యయినను మీకోరికం బట్టి మీసభకు రా నుద్యోగింతుమే యనుకొనుఁడు రేపిఁక నొక యాంధ్రభాషైక దేశమగు గ్రామ్యభాషయందుఁ గాని నిర్వ్యతిగణప్రాసశబ్దార్థసాభాస కవిమార్గమునం గాని యన్యత్రఁ గాని మమ్ము జయింపుఁడని కాలుద్రవ్వినచో మాగ్రహాచారమందుకు నొడఁబడవలసినదేనా! అందులకుఁ బ్రాజ్ఞులు సమ్మతింపవలసినదేనా! మాకుఁగల శక్తులలో నేకైక దేశమున నంతో యింతో యెంతో యెఱిఁగినవారెల్ల మమ్మెదిరింపఁ దగువారేనా! శాంతం పాపం... (12) ఈ వ్రాఁతవలనఁ దెలుఁగునేని మీకు పటిమమని యనుకొనకుఁడు..."

గుంటూరు. 27-8-11.

♦మ॥ రా॥ రా॥ కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయ శర్మగారికి, అయ్యా, (1) జరూరు " అని 25 వ తేదీని మేము వ్రాసిన యుత్తరమునకు 27 వ తేదీ 11 గంటలకు మీ రిచ్చిన జవాబు అందినది...౧. సభ ముందు మీరే చేయవలెను. ముందుత్తరము వ్రాసి యసదృశాశుకవిత్వములకై కాలుద్రవ్వినవారు మీరుకాని మేము కాము...౨. మా విషయమై మీరును మీ విషయమై మేమును సవధానపు టేర్పాటులు చేసికొనవలసినదేకాని యయ్యవి సభ్యు లేర్పఱుపఁదగినవి కావు. ఉభయులచే నేర్పఱిచికొనఁబడిన సభ్యులు న్యాయాన్యాయములును రసారసములును దారతమ్యములును విచారింపఁదగినవారు మాత్రమే. ౫. ఈ విషయముల కంగీకరించుచు మీరు సభ సమకూర్చుఁడు, లేదా మేము సమకూర్చ

క. లలి "బాజాసందడి మం, గళ తూర్యము మఱచినట్టు"గా సభకై ముం
గిలికిన రవివాసర మా, వలికిఁ జని వచ్చె సోమవాసర మంతన్.

చ. సభయగునన్న యాదినము సందడిగా జను లేగుదేర రా
సభమయి పోయె నెన్న్యెడల సందుల గొందుల పంటపూటియిం
డ్ల భరమాగా జనుల్ విడిసి "దాబులు దాటిరి యేలసేయరో
సభ" యని విప్రపుంగవుల సాకెమఁగేరఁ దొడంగి రంబికా!

సీ. పుట్టదిట్టము లేదుపో! నిల్పు టెట్లు కొప్పరమంచుఁ బలుమాఱు పలుకువారు
తన్నుఁగట్టిలబల్కి తనయున్నతిని నిల్పు నెంతదన్కఁ నటంచు నెంచువారు
తన్నూనుబండలే తన్ను వంచననేయు నవసరంబైనప్పు డనెడువారు
నేల విడిచి సాము లేలాకో? యొకచోట నంతలోనే యుండకనెడివారు

తే. గీ. వింధ్యగర్వం బగస్త్యునవంధ్యమహిమ
మగ్గడించి యిసీ! యని యొఱలువారు
హంసకాకచరిత్ర మిప్డందఱకును
స్మృతికిఁ దగిలె నటంచు వచించువారు.

దము...రా. జరూరని వ్రాసినను వెనుకటివలెనే ఆలస్యముచేయక రేపు సూర్యో
దయమునకుఁ దప్పక జవాబు పంపవలెను.

ఇట్లు
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

ఉదయం 8 గంటలకు 28-8-11, గుంటూరు.

అయ్యా! ఈ దినమున సభ తప్పక జరుగునను మీ ప్రకటనను బురస్కరించుకొని యనేకులనేక గ్రామములనుండి వచ్చి నిరీక్షించుచున్నారు. వారిని వృథాకుల నొనరించుట యుచితముకాదు కావున నవధాన సభావిషయ మేమయిన దియుఁ బ్రకటించి వారి సందియము దీర్పుఁడు. మా యుత్తరమునకుఁ బ్రత్యుత్తరము రాకుండగనే మేము ప్రకటించుట యుక్తము కాదుగదా?

ఇట్లు
దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

మ. ఒకచో శైలిగ నొక్కచో వడిగ నోహో! యంచుఁ గన్యాగ్రణీ
పరికరం బెంచఁగ, నంచ యేఁగ, నటు "రార"మ్మన్న కాకంబు ము
న్నొక తీ, రాపయి నొక్కతీరు, పయి నెన్నో తీరులై డస్సి, నూ
టొకయానమ్ములు చూపి కాదె శరణం బొందెన్ మరాళప్రభున్.

కం. అని పూర్వగాథ లెన్నుచు, మనమునఁ దమకడిన శ్రీమకు మతిమతి విసువుం
గనుచుఁ దిరిగిపో నెంచుచుఁ, బునఃపునర్యోజనలకు బుద్ధి చొనుపుచున్.

ఆ. వె. కొండవీటిసామిదండ నుండెడి లేడి
కొండసేనికూఁతు గుఱ్ఱమునకుఁ
దలుచు భయము చెంది దంశంబు లిడునో య
ద్దానితోడఁ జెనఁగు తలఁపు గొనునొ!

తే. గీ. సింహగమనంబు నేర్వంగఁ జిన్ని లేడి
కెన్ని జన్మము లెత్తిన యేని గలదె!
పాల్యపాలకభావసంబంధ ముడుపఁ
దలఁచు టది యెంతయేనియుఁ దప్పిదంబు.

కం. తనపాదములు మనమ్మున, ననయము మననమ్ము సల్పునప్పటికిన్ దాఁ
గనికరము కరము గని దా, నిని మువ్వఁగఁ జూడకున్న నేరము హరిదో.

కం. హరికిన్ హరిణమునకు సం, గర మది హాస్యాస్పదంబు గాదనవా సిం
డరు దానికేమి హరిణము, కరి నెదురుకొ యంద మెట్లు ఘటియించునటుల్.

ఉ. రంకువు శీఘ్రగామియని రాజులు పట్టపుటేన్గు వీడి రా
జ్యాంకము గాఁగఁ గైకొనిరె యక్కట! యేనుఁగుతోడఁ బోర నా
జింకకు శక్తియున్నదె? ప్రసిద్ధికినై "యెదిరింపు" మంచు నే
కొంకును లేనివాఁడు పురికొల్పినమాత్రన యేమిలాభమో!

చ. అరుల కభేద్యమైన చతురంగబలమ్ములు గల్గు రేనితో
గొఱియలగొల్లలేఁ డెదురుకోలు ఘటింపఁగ నెంచి "మీరలున్
గొఱియలతోనె రం"డనుచుఁ గోరిన "సీ" యని రోసి, దానికే
"సరి"యని సిద్ధపడ్డ వడజాబుపరాబుల డాబు లేటికో.

ఉ. ఇచ్చి వరమ్ము గైకొనరె యెల్లసురాధులకు న్నిలింపు; లా
సచ్చరితుల్ మహామహు లసమ్మదవారులతోఁ జెవఁ బట్టి వా

రిచ్చినమెచ్చు లాగికొనుటేమి యపూర్వము! మెచ్చినంత నే
హెచ్చును దగ్గనుట్ పలవదే? తలదాఁటినపోక లొప్పునే.

శా. దేవబ్రాహ్మణవృత్తులన్ విడిచి వర్తింప న్నియోగించి భూ
దేవుల్ వీడుదు రాలపోతు నది భూదేవాజ్ఞకుం దక్కు దు
ర్భావం బౌతతి నూరకుండరుగదా, పైవచ్చుచో నెవ్వరిం
గాపంజూతురె? కావలం బడఁపరే? కాల్ద్రిప్పఁగా నిత్తురే.

ఉ. చెక్కిలినొక్కుచున్ జనులు చేఁపఁగ ముద్దిడుకొంచుఁ బేర్మిమై
నక్కునఁ జేర్చికొన్న సమయమ్మున బాలుఁడు పాలు గ్రోలుచున్
ముక్కు 'కటుక్కునన్' గొఱుక ము ద్దదియెల్లను మూలఁబట్టి "నా
యక్క! ఇదేమిగోరిచెడుగా" యనదోసమె? దాన రోసమే.

చ. వితతతరప్రబంధముల విశ్వజనీనములన్ రచించి కీ
ర్తి జగమెల్ల ముంచుచుఁ జరించెడి తిర్పతివెంకటేశ్వరుల్
మతిచెడి కొప్రపుంగవుల మాయకవిత్వముతోడఁ బోరికిన్
గుతుకము పూనినా రని జనుల్ విని నవ్వుదు రేమొ గమ్మునన్.

ఉ. అల్లిక కేమి సాలెపురు పల్లదె? 'హు' వ్వని యూఁదునంతలోఁ
బొల్లగుసల్లికల్ సరిగ బుద్బుదముల్ గద! దీని కేసుదృ
క్కల్లజుచిత్తమేరియు యథార్థముగా ముదమందునే? యెటో
యల్లిన దేల కాదనఁగ నం 'దదిమే' లను టొక్క మెచ్చొకో.

ఉ. మంగలివాని యద్దము క్రమమ్మున మున్నరచించినట్టివే
ముంగలి కీడ్చి పాతమును బొల్పుగ నవ్వఁగఁ జెప్ప శిష్యపో
ల్కిం గడు ధాటిగాఁ జదివి కేవల మెక్కడొ యొక్క టొక్క టో
జం గయితంబు సెప్పుట యశస్కరమే, సుకవీంద్రు నుత్యమే?

ఉ. విప్రవినోదిపంచి నెటు వేఱొక వస్తువు లుండ దట్టులే
కొప్రపవారు సంచి నిడుకొందురు పర్ణన లన్ని చేసి, యా
శు ప్రకృతిన్ రచించి రని శుద్ధులమాయికు లందురి మర్మమున్
సుప్రథితుల్ గ్రహింతురిది చూచిరి పట్టి రనేకు లెల్లెడన్.

ఉ. గుట్టిది బైటఁబెట్టుటకుఁ గొంద ఔటిఁగియు సంశయింతు రీ
ఘట్ట వశంవదున్న నెటు చేటు దొలంగు? మహాకవిత్వ వి

ఘట్ట సుధాసధామకవితానవతామరసానవాచః
పట్టణవైభవపరిక్షిత బంధురసౌధవిలాసలక్ష్మికిన్.

ఉ. జీవనమూడె మాకని వచింతురుగా కొకకొంద ఱట్టి వా
రేవగనైన జీవనము నీవయిఁ జేతురుగాక, కైత యే
కావలెనే? మఱొక్కగతి గానఁగరాదె? యమాయికాత్ములన్
జీవికకై జగం బపహసించునటుల్ గికురింపఁ జెల్లునే.

చ. ఇటులొక కొంతమంది కవు లెల్లిదపుంగతి దోఁపనాడ న
ప్పటుమతు లాడుపల్కు లలపక్షమువారు సహింప "కేల యీ
కటువులు? కొప్పరిపుంగవు లఖండులు వారల శక్తి చూడుఁ, డు
త్కట మని, గోరతం బనెడి కావ్యమునం దగుపట్టు" నావుడున్.

ఉ. అప్పరమేశ్వరీ దయకు నాకరులన్ గదలించి దానిచే
గొప్పను గోరి కర్తమునఁ గూలి యెటో పయి రాఁగడంగి యీ
కప్పలరావముల్ కొఱయుఁ గావని లోనఁ దపించి పొక్కవి? యా
కొప్పరపుంగవీశులకు గోరతమే హితమెన్ని భంగులన్.

చ. అనుటయు వారిపక్షపు జనావళి వారలయోడు పూర్తిగా
మనమునఁ బట్టియుంట మఱుమాట వచింపక యూరకుండ వ
చ్చిన జనసంఘమందలి ప్రసిద్ధులు కొందఱు కొప్పరంపువా
రిని గని కొన్ని మాటలను రేఁగగ నేగెద మంచు నెంచుచున్.

క. చనుచుండ వారిపక్షమ్మున వారొకకొంద ఱాఁగి మొగి నేమేమో
యన మొదలిడ 'మీరెవ్వరు? చనుఁడా, మేమడుగ నటకుఁ జనవలె'ననుచున్.

శా. కాలిం ద్రిప్పితి రూరకుండెదరె? సంస్కారుల్ జగమ్మందు నే
వేలున్నా రటవారిఁ గోరికొనుఁడా విద్వాంసు లేతెంచి మీ
మీలోపమ్ముల నేర్పరించెదరు సామ్యమ్మేర్పరి కవ్వారికిన్
వీలో తెల్పెద రీనుడిన్ వినఁగ నువ్విళ్లూరెడిన్ లోకముల్.

క. తిరుపతి యెట్టిదియో? కొప్పరమెట్టిదియో కవిత్వభర మెట్టిదొ? సం
స్ఫురణం బెట్టిదియో? ధి, స్ఫురణం బెట్టిదియొ? తెల్పఁ గలరవ్వారల్.

చ. పదు వెటువంటిదో? తెలుచు బాసయు నెట్టిదొ? దేశమేని సం
స్ఫురణము పూజ్య మయ్యు పరిగంగలనాడుట యెట్టిదో? సమ

స్ఫురణకు నాసనమ్ము నెడఁ బోరడిధీరత లెట్టివోక్కొ? వి
స్తరము లొసంగు టెట్టిదియొ? సత్కవితావనితావినోదముల్.

ఉ. కోరిక యెట్టిదో? యడఁగఁ గొంకు పయింకమి యెట్టిదో? పరి
ష్కారము లెట్టివోక్కొ? మమకారము లెట్టివొ? యంతఁ బోక ధి
క్కారము లెట్టివో? పయివికారము లెట్టివొ? బారుబూరలం
కారము లెట్టివోక్కొ? యధికారము లెట్టిదొ? కార మెట్టిదో.

ఉ. సారము లెట్టివో? పయి నసారము లెట్టివొ? కాలుద్రవ్వు ఝం
కారము లెట్టివో? పయిఁ జకారము లెట్టివొ? యంతలో దఢ
క్కారము లెట్టివో? మఱి నికారము లెట్టివొ? పిమ్మటం దిర
స్కారము లెట్టివో? పొరిఁ జీత్కారము లెట్టివొ? కాఱు లెట్టివో?

ఉ. గీరము లెట్టివో? తిరుగు బేరము లెట్టివొ? పిమ్మట న్నమ
స్కారము లెట్టివో? పయిఁ బ్రకారము లెట్టివొ? యాపయిన్ జప
ట్కారము లెట్టివో? పయి నకారము లెట్టివొ? మీఁదు మీఁదు నా
కారము లెట్టివోక్కొ? నుడికారము లెట్టివొ? నైర మెట్టిదో?

ఉ. హారము లెట్టివోక్కొ? వ్యవహారము లెట్టివియొక్కొ? యీచమ
త్కారము లెట్టివోక్కొ? బయికారము లెట్టివియొక్కొ? పై బహి
ష్కారము లెట్టివోక్కొ? యుపకారము లెట్టివియొక్కొ? యాయహం
కారము లెట్టివోక్కొ? యపకారము లెట్టివొ? నేర మెట్టిదో?

ఉ. పారము లెట్టివోక్కొ? పయివారలశూరత లెట్టివోక్కొ? స్వీ
కారము లెట్టివోక్కొ? గుణకారము లెట్టివొ? చుట్టునున్న ప్రా
కారము లెట్టివో? పయిలకారము లెట్టివొ? చాటు చాటు స
త్కారము లెట్టివో? తెలుపఁగాఁ గలవారలు పండితుల్ గదా.

చ. కవి యన నెట్టిఁడో? కవిత గా దగునట్టిది యెట్టిదో? పృథా
రచనము లెట్టివో? కవుల రాపము లెట్టివొ? సత్కవీశ్వరో
త్సవచరితమ్ము లెట్టివొ? బుధత్వ మదెట్టిదొ? యేరి కేరికిన్?
శివ! శివ! సామ్య మెట్టిదియొ? చెప్పఁగలారు బుధోత్తముల్ గదా.

చ. ఎవరును పేరు నొక్కరొడ నెల్లరు మెచ్చఁగఁ గూరుచున్న నా
ప్పుపునోశా! యేరికిం దగదొ? యక్కట! శత్రులు పట్టి చూచి "వి

ర్కావు, లలవారలో, కవులు గాఁ దగువార" లటంచుఁ దెల్పఁగా
నెవరితరంబు? పండితకవీంద్రులు దక్క జగత్త్రయమ్మునన్.

ఉ. రా మనిరొక్క! పండితులు, రమ్మని కోరనెలేదొ? సద్యశః
కాములు మీరు వారిపయిఁ గాలటు ద్రివ్వి యుపేక్ష సేయఁగా
నేమి! వృథాగ లోకమున కింత పరిశ్రమ మేల పెట్టినా?
కీమెయి నూరకుంట తగునే! యని కంకెద మంచుఁ బోవుచో.

ఉ. ఏమిది! యీ జనంబునకు నింతటి పక్షము వారియందుఁ ద
న్నామము వీరి కింతగ మనమ్మున కెక్కఁగ నేల! క్రొప్రపు
న్నామము కోపపాత్రముగ నాటగ నేల! స్వదేశవాసు లన్
ప్రేమముగూడఁ గన్పడ దరిప్రకరమ్మును మించి రీ ప్రజల్.

చ. అని మనమందు నెంచుకొని యవ్వలి పక్షపువారు "మీరు వ
చ్చిన పని చూడిపోవుటకుఁ, జెప్పెడిమాటలు పెద్దమాట, లే
క్షను లయి మీకుఁ గట్టములు గప్పెద? రింతటి కంఠశోషకుం
బని గనుపట్ట" దంచు నుడువన్; "బని లేనిదె వచ్చినార మే.

మ. కవితావాద మటన్నఁ జూచుటకునై కష్టించి యీసత్సభా
సునివేశంబుల నాలకించుటకు నచ్చోనుండి యిచ్చోటికిన్
జవసత్త్వమ్ములు వెచ్చఁబెట్టుకొని రాఁ జన్నే! వృథాహంకృతి
స్థగితుల్ నించిన పత్రికల్ గని యథార్థం బంచు నూహించుచున్.

మ. అదగా కూరక వ్యాఘ్రసింగ గదుపులా గంతంత మిట్టెక్కి నె
మ్మదికి న్నెమ్మది దక్క మానసములపై మాత్సర్యముల్ గ్రిక్క సా
గన యంచుల్ దల గ్రుక్క పాటుకవులన్ గన్గోఁ జనన్ రాదె! యే
మిది! మీపూనిక యెందు కింతె!" నని పేర్మిన్ బల్కఁగాఁ గూడదే.

చ. అడిగెద మేము మి; మ్మడుగుఁ డట్టులె మమ్మును మీ, రటన్న వా
క్పటిమ యదెట్టిదో! కపటపద్ధతు లుద్ధతు లెట్టివొక్క! యా
గడబిడ లేమి యయ్యెనొకో? కాలటు ద్రివ్వుట దేడ కేగెనో!
మడమలు ద్రొక్కి మానమును మట్టునడావడు లేడ డాఁగెనో.

ఉ. "మీసము" లంచు మీసములమీఁదికిఁ బోవుటె కాక వారియ
స్థానసమందుఁ జేరుటకు నాసన మూఁచుటె కాక యొన్నియో

దోసపు బాసలన్ గిలికి తుందుడు కందురొ కాక పై రసా
భాసము చేసి పాఱు టిది భావ్యమె కొప్పరపుంగవీశ్వరుల్.

చ. సమరము చూచి ఖేచరులు సంబర మందుట యొందు విందు మ
ద్యమరులువోలె సభ్యులు జయాపజయార్థులు గాక వారు ప్ర
శ్నము లిడ నెవ్వ "రగ్గుఁడు పసన్ గనుఁ డగ్గెద" యంచు వారు స
క్రమముగ వ్రాయ నందులకుఁ గాక పరాఙ్ముఖులైతి రేటికో.

ఉ. గ్రుద్దె నఁటాంజనేయుఁ డొక గుద్దును రావణుఁ బట్టి మూర్ఛమై
నద్దివిజారి జాతి తెలి వంది "బళీ" యని మెచ్చెనంట! యా
నుద్దికి నంజనాసుతుఁడు నుంతయు సంతస మంద 'కార! నా
గ్రుద్దురుచిన్ వచించు టొనఁగూడెనుగా!' యని వంచె వక్త్రమున్.

ఉ. "మీసము" లన్న "జు" ట్టనుచు మిమ్మను వారన వచ్చుఁగాద! యే
వాసియు లేనివారియెడఁ బంతము ప్రాజ్ఞుల కేల? మీ రసా
భాసపువ్రాఁతయే తెలుపుఁ బండితదూరు లటంచు; సర్వథా
దోసము మీది, మీరిక నొదుంగక చేసెడి దేమి కైసరుల్.

చ. "గురుతరలీల" పద్య మది కో! యని యార్చుచు నుండె మీరె పై
బరు విడుకొన్న వారలు సభం బొనరించుటకంచు, నేల యీ
పిటికితనంబు సెప్పఁ డని బి ట్టడుగన్ పలె" నంచుఁ బోయి కొ
ప్పరపు కవుల్ కనంబడక వచ్చిరి వాగ్మముఁ జూడ నంబరో!

చ. అపు డొకచోట విందునకునై చనియుంటిమి మేము మా నివా
సపదము చూచి 'వీరలును జాతిరొకో!' యని యాడుకొంచు 'న
ట్టివనియు నుండునే!' యనుచు, డీకొని కొట్టెడిసేనపోల్కి న
య్యపరిమితప్రజానిచయ మయ్యెడఁ జే చనుదెంచె నంతటన్.

శా. అందున్ గొందఱు బ్రాహ్మణుల్ మఱియు వైశ్యశ్రేష్ఠులుం గమ్మవా
రెందుం గన్పడి రిందఱున్ గవితకై యేతెంచుటంజేసి యం
దం దించించుక గోష్ఠి గల్గు టనుమేయం బయ్యె నోయంబ! మే
మెందు న్నమ్ర న్గనియుండ మిందఱను దాదృగ్రిక్తిసంపన్నులన్.

ఉ. నాలవజాతియందలి జనంబులు తూర్పున నుండ్రు గాని యీ
నాలవజాతివేఱు పయి నాగరికత్వముమాట కేమి వి

ద్యాలయములన్నఁ బ్రాణముల నర్పణ చేసెడిపాటిభక్తులుం
జాలఁ గలారు కమ్మకులజన్ములలో శతముల్ సహస్రమున్

ఉ. వారలు నన్యులుం గడు నవారిగ వీధికి రెండుప్రక్కలన్
బారులు గట్టి నిల్చి యిట వచ్చుట, కొప్రపువారిఁ జూడఁగాఁ
గోరికతోడ నేగి తమకున్ మతి వారగుపట్టమిన్ వృథా
యై రహి నిండ్లకున్ మరలు టాదిగ నొండొరు లాడుకొం చొగిన్.

శా. అయ్యా! తిర్పతివెంకటేశ్వరులు! మే మత్యాశమై వేడ్క మీ
కయ్యంపున్ సభఁ జూడ వచ్చితి మిటన్, గా ల్ద్రివ్వినా రెవ్వరా
యయ్యల్ మోమును జాటు పెట్టిరిఁక మా యాయాసముల్ వ్యర్థమే
యయ్యెన్, వచ్చినత్రోవఁ బోవుదుమొ? లేదా, యుందుమో? తెల్పుఁడీ!

చ. ఎఱుఁగుదు మేము ‘కొప్పర’ మదెట్టిదొ? వారిని జూడ రాము, మి
మ్మెఱుఁగము మీదుపాత్రముల నింపెసలారు “ఫొటోలు” దక్క నేఁ
డరసితి మయ్యొ ధన్యము భవాదృశ; మూరక పొ మ్మటందురో?
దరిసెన మిచ్చి నందులకుఁ దగ్గఫలం బొసఁగం దలంతురో?

చ. అనుచు ననేకభంగుల జనావళి మాపయిఁ గల్గు ప్రేమమున్
గనుపడఁ జేయుచున్, బలుకఁగా నపుడేము వసించు సౌధ మొ
య్యన డిగి నాటకాలయమునం దొక మేటిసభన్ బొనర్చి నే
ర్చినగతి వారికిన్ గలుగఁ జేసితి మగ్గల మైన మోదమున్.

సీ. ‘తిరుపతివేంకటేశ్వరులఁ జూచితి’ మంచుఁ బలుమాఱు సంతసంపడెడివారు
ఉవ్వెత్తుగా లేచి మొక్కఁ దండములీలఁ బడి నమస్కారమ్ము లిడెడివారు
కొప్రింపువార లీగొడవఁ దెచ్చుట మేలె యయ్యెఁబో! యని పేర్మి నాడువారు
కయ్యంపుసభఁ జూడఁగలభాగ్య మిఁక లేదు వాదుపాతీరటంచు దూఱువారు

గీ. పాఱి కేమి యొనర్తురు వారికున్న
సరుకు నెఱుఁగమె యని చర్చసలుపువారు
ఐనచోఁ గాలు ద్రవ్వ నేల నెడివారు
అడుగు మవ్వారి నటకేగు మనెడువారు.

ఉ. అన్నిట వీరిదృష్టిని శతాంశము వారలు గారు దద్దడన్
దున్నకవిత్వమందు పలఁకుల్ మనవారలె యాదు, రంచు; నే

మున్నది దానిలో ననుచు, నుండిన దేదియొ యున్న దంచు, నా
తెన్నొకకష్టమే యను, చుదీర్ఘతరమ్ముగ వాదులాడుచున్.

ఉ. ఏమియు రానివార లెటు లేది యొనర్చిన మంచి దౌ, సుధీ
గ్రామణు లట్లొనర్చునెడ గ్రాంథికు లొప్పరు సాఁగఁ దీరు రిం
తే, మనవారు వోలె నలతిర్పతివేంకటపండితుల్ వచ
స్తోమము జార్చ లేరె యది దోసముగాఁ దలపోయ కుండుచో.

ఉ. జార్తురుగాక నో రెటులొ చయ్యన, నొయ్యన వట్టి పద్దెముల్
గూర్తురుగాక వీరు "చెవి గోసిన మేఁకల" పోల్కెఁ జాలనే
పార్తురె! డయ్యూరే! యుభయు లంత బలాఢ్యులె? దేహదార్ఢ్యమం
దేర్తుర కొప్పరంపుఁ గవు లీకవియుగ్మము నొక్క వ్రేల్మిడిన్.

చ. అనునెడ దేహదార్ఢ్యమునకా యలవారలు గాలు ద్రివ్వి? రి
ప్పునియెడ నేను జాలనొకొ! పాండితియున్న భయమ్ము గాని వీ
రిని మఱి వారినిం గలిపి రేనియు నాబుజ మొక్కటే సుఁడీ
పనిఁగొని యాఁపు నం చొకఁడు బాహుబలాఢ్యుఁడు పల్కె నల్కమై.

క. అని వారి వారికిన్ దోఁ, చినగతిగాఁ "బిచ్చపాటి" చెప్పికొనుచు భో
జనపుం బసలకుఁ జని మఱు, దినమున నటనుండి బయలుదేఱిరి వారల్.

చ. సెలవును వ్రాసి స్కూలునకుఁ జెచ్చెర వేంకటశాస్త్రి మున్నె, యీ
కలహము దేలునంతకును గాల్గదలింప నటంచుఁ బంతముం
గలిగి వసించె నప్పురిని, గయ్యపుసంగతు లాలకించి శి
ష్యులు మఱికొంద ఱయ్యెడకుఁ జాడఁగ వచ్చి తనున్ భజింపఁగన్.

చ. సరసులు యోగ్య శౌజనులు సంతతమున్ గవితాదరమ్ముమై
నెరఁగుచు విందులన్ దనిపి యెంతయు గౌరవ మాచరింప న
ప్పుర మది వాసమై యచటిపూజ్యులకున్ దలలోని నాల్కయై
తిరుపతి యప్పు డప్పు డరుదేరఁగ, వెంకన యుండె నయ్యెడన్.

శా. "ఆసీమాంత మొనర్చి గాని విడువం డాపెంకటేశుం" డటం
చాపీమన్ జనులెల్లఁ జెప్పికొన నిత్యమ్మున్ గవిశ్రేణి కిం
తే సంతోసము గూర్చుచున్ విమతు లంధీభూతచేతస్కులై
యూసున్ జెంది కృశింప మూఁడునెల లందే యుండె నుద్దండతన్.

ఆ. వె. మొదటఁ గాలు వెట్టినది యల్ల * శిష్టా హ
నూమదార్య గేహసీమ, యచటి
నింబభూరుహంపునీడ సాక్షాత్కల్ప
పాదపంబునీడ గాఁ దనర్చె

ఉ. చాపలు నిండి బల్లలకుఁ జాలి రజఃకణకీలితంబు భూ
మీపద మాక్రమించి పయిమిక్కిలి వీధికిఁ దాఁకి గేహపుం
దావున నున్న యన్యసదనంబుల ప్రక్కల నిల్చి సారెకున్
శ్రీపతి వేంకటేశ్వరులు చేయు ప్రసంగము విందు రెల్లరున్.

శా. అంబా! నింబము నీనివాస మదియో? యభ్రంకషానూనశా
ఖం బచ్చో నెపుడీవు పొల్చుటది నిక్కం బే, భవత్సాక్షికం
బుం బూజ్యాశయసాక్షికంబు నగుచుం బొల్పారు తత్తత్సభా
లంబం బౌ కవితాప్రసార మది యేలా నొక్కి వాక్రుచ్చుటల్.

మ. ఎటు నీభక్తులవాఙ్మధుద్రవము లందే పారె, శత్రుప్రజం
బటకున్ వచ్చి మనంబునందు నెటు "క్షీ" లౌ వారి, లాక్షాప్రపుం
గటువాక్యమ్ముల కెట్లు వారురక దుఃఖం బందువా, రెట్టుగా
గుటకల్ ద్రింగెడివారొ? నీమది యెఱుంగున్, జెప్పఁగా నేటికిన్.

ఉ. ఐనను శాఖ బాధ కయి యావలికిం జని తప్పుచొప్పులన్
బూని యవాచ్యముల్ గిలికి పుచ్చియు నెమ్మన మాఁగ లేక మా
పై నెనరున్నయట్టులుగ వచ్చి రసం బది గ్రోలి పోవు వా
రేని యథార్థముం దెలియ నెల్లరు నీవును డాఁగురింతురే?

చ. ఎలమి రచించి తీరవలె నీకవటాత్మలసత్స్వభావ; మీ
యలఘుల వేము శత్రువులమై మఱి మావచనంబు లెట్లు వీ

(గుంటూరినుండి బయలుదేఱు సమయమునఁ జెప్పినది.)

*సీ. తిరుపతి వెంకటేశ్వరుని కొండకు నీకు భేదమే కనుపట్టలేదు తల్లి, శ్రీశైలమల్లేశు శిఖరమ్మునకు నీకు భేదమే..., మధురమీనాక్షి వేశ్మస్థలికిని నీకు భేదమే..., కాశికావిశ్వేశు గర్భగుడికి నీకు భేదమే... తల్లి, తే॥ గీ॥ ఎట్టి సుముహూర్తమందుఁ దాఁగట్టెనొక్కొ, ఘనుఁడు శిష్టాహనూమదాఖ్యాక సుకవి, అడుగు వెట్టిన దాది బ్రహ్మసభఁ జేసి, పంపుచుంటివి నిను వీడవలసె నేఁడు. (వెం॥ రా)

మలకు రసాయనంబు లగునో? యవి జీర్ణము లైనవెంట నే
ఖల కపవాదముల్ గిలుకఁగాఁ గరముల్ దిరుగాడు నెట్టులో!

క. ఖలజనులవర్తనములకుఁ, జలయని తోఁక యని చెప్పఁ దరమే? యలపా
పులకేమి నింబకుజభూ, తలసభ లవి యెంతి కేని దగు జగదంబా!

చ. అరు లగువారి కిట్టు లెదయందలికుంపటివోలె నుండి యా
తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు "తీర్పరులన్ బిలిపింపుఁడీ, సభన్
జరుపుఁడి మీసముల్ నెఱుకఁ జాలినచోఁ దెలుపుం డ" టంచుఁ దీ
వరముగఁ జెప్పఁ గొప్పరపువారిబడాయి క్రమక్రమమ్ముగన్.

ఉ. తగ్గి యిదెట్టులేనియును దప్పికొనన్ వలె నంచు నంతటన్
బగ్గలు వ్రాయ మాని తమపక్షము దుర్బలమౌట నెట్టులు
న్నెగ్గ దటంచు లోనెఱిఁగి * నెయ్యుఱుకుం గడు గూఢవృత్తిపై
సగ్గతి డాఁచి స్నేహమగు టర్హ మటంచు లిఖించుచున్ వెసన్.

చ. పయికిఁ బ్రియగర్భవాక్యములె పల్కుచు నప్పరమందె తీరికన్
గయికొని కూయుచుండిరి ప్రకంపితమైన మనంబు చందమై

చెన్నపురి; లైబ్రరీ, గురువారం.

*...నిన్న కొప్పరపుంగవులు నా పేర 8 పేజీల ఉత్తరం వ్రాసినారు, వివాదచరిత్రమును వ్రాసినారు. తమదోషము లేశమును లేదనియు వెం|| శా|| అన్యాయముగా గర్హించిరనియు, మొదలుగా వ్రాసినారు. దానిపై ఖరిచూడఁగా వివాదమునుండి తప్పించుకొనుట కిష్టపడుచున్నారని దోఁచుచున్నది. అట్టి ప్రయత్నము న్యాయ్యమే తప్పక మీరును అంగీకరింప వేఁడెదను. ఈ వివాదసభలు కార్యకారులు కావు. నడుమ వారికి పండువు, పోరాడువారికిర్వురకు శ్రేయము కన్పడదు, ఈ సభలలో తీర్పుతీర్చువారెవరు? ఎట్లుసాగును? "లోకోభిన్నరుచిః" తత్రాపి స్వస్వపక్షాభిమానో బలవాన్ బాధతే. వారు 'ఛాలెంజి' ప్రచురించినందుకు, శివరామశాస్త్రి వగైరల ప్రచురించెను. ఇంతట నాఁగిన బాగుండునని నేను తలంతును నా ప్రార్థన మిదియే. ... ఏవిధముననైనను తగవుమాపుకొనుట బాగు. నేను వారికేమని సమాధానము వ్రాయుటకును పాలుపోకయున్నాను, జవాబు వెంటనే వ్రాయించవలెను...."

వే|| ప్రభాకరుఁడు.

ల్లయెడల నెల్లరుందెలిసి "లావతి" రంచు వచించుచుండు న
పిప్రియములు పూర్తిగా వినియు బీరము మానర వారు మాటలన్.

ఉ. అంతట వాకిపత్రమున కావరు వౌ కులవృద్ధుఁ "డక్కటా!
యంతన తేలిపోవు నని యంపు మటంటిమి పత్రి మల్లవా
రెంతటిపట్టు పట్టిరొకొ ? యిప్పరి వీడను కొప్పరంపువా
రెం తలవారి ధాటి? కిపు డేమనుకొన్న మతేమి లాభమా.

ము. పులిపై బెడ్డను వేసి చెట్టుపయికిం బోవన్ వెసన్ దక్కు బ
స్థలమందే యది పీఁట నెట్టి యెటులో సాధించుఁ గాదే పగన్
దొలి నాలోచన చాల దయ్యె నపు డేదో హానియౌ మన్నార మి
ప్డలఁతిం బోకది "యేకు మే" కనెడిసామ్యం బయ్యె నెట్లో కదే!

ఉ. పాపము! "వారిదాసులము వారలలోన శతాంశమేనిఁ గా
మోపము వారి" కంచు నతియోగ్యుఁడు కొప్పరిపుజ్యేష్ఠుఁ డప్డు తా
నోపిన యంతవట్టు మొగమోడక చెప్పె; పృథాభిమానపుం
దాపము నాఁడు మామదికిఁ దద్వచనమ్ముల నెక్కనీ దహో!

ఉ. ఎంతటి ధైర్యమున్ మఱియు నెంతటిశక్తియు లేక యున్న ని
శ్చింతగ నాఁటి సత్సభ "ననేమిర వారల కాసనంబు మా
చెంత ఘటింపఁ గూడ" దని చెప్పఁగ నేర్చునె ? వేఱు సీమ య
న్నంతన భీతి పుట్ట వలదా ? కలదా? యిటువంటి చేవయున్.

చ. ప్రముఖుల మెంతమంది పని పట్టితి మక్కట! వారిముందు మా
అ మయితి మింత కెంతటిపరాభవ ? మూరక కొప్పరంపువా
రి మొరవ మిక్కుటమ్ముగఁ బొరిం బొరిఁ దగ్గఁగఁ జొచ్చెనే యుపా
యమునవో పీరిపైఁ బడునపాయముఁ బాయఁగఁ జేయఁగా వలెన్.

ము. * అని యోజించుచు నుండె నంత నొకనాఁ డాయూప్రసంగంబు నె
ల్లను విన్పించు సభం బొనర్చి తగుహేలన్ విన్కి సేయంగ వ
చ్చినవా రెల్లరుఁ బత్రికల్ వినుచు మంచిన్ జెడ్డ యోజించుచుం
డు నెడన్ గొందఱు వచ్చి రయ్యెడకు నెట్లో యానవ స్వాఁగఁగన్.

* నిష్పక్షపాత హృదయులును యథార్థపరిజ్ఞాతలును గుంటూరు పురవాస్త
వ్యులు నగు నార్య సోదరులారా! కొప్పరపువారు ప్రతిజ్ఞా పూర్వకముగా

ఉ. వచ్చిరిగాని యాసభ యవార్యముగా జరిగెన్, సమస్తముం
ఏచ్చునవంటిపండుబలె విజ్ఞులదృష్టికి స్పష్టమయ్యె "ని
ష్పచ్చర మెందుకిగతి గబాగబ లాడిరొకో?" యటంచు నె
న్నిచ్చినవారి దూఱి "రిహిహీ, యిహిహీ!" యని కొందఱాయెడన్.

ఉ. పనిగొని యుత్తరాల్ వినుచుపట్టిన నాసభ నాఁగుపూన్కి వ
చ్చిన యలశ్రీనివాసగుణిశేఖరువైఖరి "కోప్పరంపున

---

27 వ తేదీ ఆదివారమునాఁడు సభకు రావలయునని ముందుగా మాపైఁ గాలుద్రివ్వి పత్రికవ్రాసి, యందులోని యసందర్భములను దెల్పుచు మేముత్తరమీయఁగా వానికిఁ దగు సమాధానము వ్రాయక యేవో కొన్ని యుక్తులతోఁ గొన్ని యుత్తరములు వ్రాయుచు సభ ఆదివారము దప్పించి సోమవారమునకు మార్చిరి. తుద కాదివారమునాఁటి రాత్రి యనేక గ్రామములనుండి విచ్చేసిన మహాజనుల విఫలమనోరథులంజేయుట యుచితము కాదని మేమాదివారమునాఁడు వ్రాసిన యుత్తరములోఁ గొన్ని పండితసమ్మతములైన నిబంధనము లుదాహరించి "యీ ప్రకారము మీరు సభకూర్పుఁడు లేదా మేము గూర్చెదము అంగీకారానంగీకారములు రేపుదయమునకు దెల్పుఁడు లేదా మీరీయుద్యమము మానుకొన్నట్లే ప్రజలు దలంతురుగాక" అని స్పష్టీకరించినను దానికిజవాబు వ్రాయక సభానిర్ణయించినమునుముఁగూడ నుదయము 8 గం॥కు మరల 'రమైండరు' పంపినను దానికిని నేమియుఁబలుకక చల్లఁగా నాదినమెల్ల దాఁటించి ఆమఱునాఁడు 29 వ తేదీని మాకవసరము లేకున్నను మేము మరల "మీయుద్యమము మానుకొన్నట్లే యని దలఁచి మేము కాకినాడ వెళ్ళుచున్నా" మని వ్రాసిన యుత్తరమునకును దగిన సమాధానము నేమియు వ్రాయకుండుటచే వారు సభను మానుకొన్నట్లు మాస్తాటికిని స్పష్టపడినది. పిదప సభమాటట్టు లుంచి మీ మా యుత్తరప్రత్యుత్తరములలోని సారాసారములును న్యాయాన్యాయములును ప్రాజ్ఞులమూలముగా నిర్ణయించుకొని పిమ్మట విద్యావాదమునఁ బ్రవర్తింతమనియు, ఇందుకు రేపుదయము 8 గం॥కు లోఁగా జవాబిండనియు 28 వ తేదీ రాత్రి 7 గంటలకు మావ్రాసిన యుత్తరమునకు నేఁడు 10 గంటలకు నవసరపు యుక్తులతో దానికిఁగూడ నంగీకారమును దెల్పక "యుత్తరప్రత్యుత్తరములు ముగించుకొన్నాము" అని వ్రాసిన యుత్తరమునుగూడఁ జూచి వారికి జవాబు వ్రాయుట యిఁకతో

ర్తనములయుత్తరమ్ము లవి ప్రాజ్ఞసభాననుకూలదుర్వచః
ఖను లని యెల్లవారలకుఁ గ్రిన్నఁ జెప్పక చెప్పె నొప్పుగన్.

ఉ. ఏమిటి కాఁగఁగా వలెనొ? యెల్ల రెఱింగిన యుత్తరమ్ములన్
శ్రీమహితుల్ మహామహులు చేరిన సత్సభ విన్కి సేయుచో
నామహితుండు ప్రాజ్ఞుఁ డగుపట్టిఁడు గావున వారితప్పుడుం
బూమెలు కంపు గొట్టువని బుద్ధి గలంగినవాఁడు గానిచో.

ముగించుకొని ఆయాయంశములు లోకులకు శ్రుతపఱుపఁ దలఁచి ఈనాఁటి సాయంకాలము 6 ఘంటలకు శ్రీ ఫస్టుకంపెనీ నాటకశాలలో నుపన్యసించు చున్నారము గానఁ దామెల్ల విచ్చేయఁ బ్రార్థితులు.

గుంటూరు,
30-8-11.

ఇట్లు,
తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు, శతావధానులు.

పై నుదాహరించిన యాహ్వానపత్రిక ననుసరించి శ్రీ ఫస్టుకంపెనీ హాలు లోనికి వకీలులు పౌరులును నితరులును నగు మహాజనులు నియమితకాలమునకు మున్నే వచ్చియుండిరి. పదపడి కాలేజి ఉపాధ్యాయులగు బ్ర॥ శ్రీ॥ మల్లాది వెంకటసోమయాజులవారి కోరిక ననుసరించి శ్రీమాన్ వంగిపురం కృష్ణమాచార్యులు బి. ఏ. ఎల్. టి. (వీరును కాలేజీ యుపాధ్యాయులే) గా రగ్రాసనాధిపత్యమును వహించిరి. వీరు సంస్కృతాంధ్రములలో గ్రంథముల రచించిన పండితకవిసత్తములు. పిదప నాయాయీ యుత్తరములు తిరుపతివెంకటేశ్వరులు వినిపింపఁదొడంగిరి. మొదట వెంకటశాస్త్రిగారు శ్రీకొప్పరపువారి మొదటియుత్తరమును మాత్రము వినిపించి ఆనాఁడే 12 గంటలు మొదలు మూఁడు గంటలవఱకును గోర్టులోఁ గంసాలులనుగూర్చిన వ్యాజ్యములో సాక్ష్యమిచ్చియుండుటవలని యాయాసముచేఁగాబోలును పదపడి యుత్తరములను దిరుపతి శాస్త్రిగారిని వినిపింపుమనిరి. తిరుపతిశాస్త్రిగారు వినిపించుచుండఁగాఁ గొందఱు పెద్దమనుష్యులువచ్చి యంతతో ప్రకృతసభ ముగించుటకై వెంకటశాస్త్రిగారిని గోరిరి గాని తగినంత హేతువునుజూపి కోరనందున వెంకటశాస్త్రిగారందుల కంగీకరింపరైరి. పిదప గంభీరముగాఁ దిరుపతిశాస్త్రులుగా రాయాయీయుత్తర ప్రత్యుత్తరముల నుపన్యసించుచుండఁగా వేంకటశాస్త్రులుగారు దాని వాఁప నుంకించువారితో సహేతుకముగా మెల్లఁగా నుపన్యసించుచుండిరి. పదపడి సభ

క. ఉత్తరముల తత్తఱములు, సత్తములకు చేహ్యామైన చందము గలవం
చుత్తముఁడు శ్రీనివాసుఁడె విత్తములకు సాక్షి యని వివేకు లెఱుఁగుతఁ.

క. *కుచమర్దనాదిపదముల, రచనం బచరించు కొప్పరపువారి వచో
నిచయము గల పత్రికలకు, నచటం గల సభ్యు లేవమందిరి పెలుచఁ.

నాఁపుడని కోరినవారు తామేదో మధ్య చెప్పుటకు నవకాశమిండని కోరిరి. అందులకును దుట్టతుదకుఁగాని వీలులేదనియు నప్పుడేని యగ్రాసనాధిపతుల నడుగఁదగియుండుననియు వెం॥ శా॥ గారు బదులు చెప్పిరి. పదపడి యుత్తరములనెల్ల దిరుపతిశాస్త్రిగారు వినిపించినపిదప నెవరు సమర్థులో, యెవరుకారో యెవరియుత్తరములు దురుసుగానున్నవో యెవరివట్టివికావో, యెవరు కోరిన షరతులు పండితసమ్మతములో యెవరివికావో, యెవరి వెనుకతీఁతవలన సభకాలేషో లోనగు నంశములు సభ్యులకేకాక సభనాఁపవచ్చిన యుత్తమపురుషుల హృదయములకుఁగూడ స్పష్టపడినవి. ఆ యీయంశములనే శ్రీ అగ్రాసనాధిపతిగారు తుట్టతుదనుపన్యసించుచు "మీసములపద్యము యొక్క యర్థమునుగూర్చి" తాము గూడ నిదివఱకుఁ బొరపాటుగానే యన్వయించుకొంటిమనియు నిప్పుడది స్పష్టముగాఁ దెలిసినదనియు నుభయభాషలు రానివారు దానిజోలికిఁ బోఁగూడదనియు సంస్కృతము రాని తెలుఁగు గణనీయము కాదనియు నుపన్యసించుచుండఁగా సభనాఁగుపూనికతో విచ్చేసినవారు పరిష్కృతమా విషయము నాఁగవలసినదని కోరిరి. దానిమీఁద నగ్రాసనాధిపతిగారు "కోరిక ననుసరించి యీ పద్యార్థము నిప్పుడు విస్తరింపక వదలితి" మని చెప్పి యావిషయము మాని తమ కీయుభయకవులయందును భగవంతుఁడు న్యాయముగాఁ దోఁపించిన యభిప్రాయమును వెల్లడించిరి. అదివిని సభ్యులెల్ల నానందించిరి. పిదప శ్రీ వెంకటశాస్త్రిలవారు కవితయన నేమో, కవియన నెవరో, ఆశుకవితయన నేమో, కవికి వలసిన సామగ్రి యేమో తేటతెల్లముగా నుపన్యసించిరి. పదపడి సభనాఁగు పూనికతో విచ్చేసియున్నవారిలో నొకరగు మ॥ రా॥ రా॥ గోవిందరాజుల శ్రీనివాసరావు పంతులు బి యే. బి. యల్. గారు సర్వసమ్మతమగు తమ మనోరథమును వెల్లడించిరి. వారి పూనికకు వెంకటశాస్త్రిగారు తమ సమ్మతిని దెల్పిరి.

*(8) ఇంతసైన మీ స్వకుచమర్దనలు మానుకొని"...

30-8-11

ఇట్లు,

కొప్పరపు వెంకటసుబ్బారాయశర్మ-శతావధాని.

క. ఆమెయు సాక్షాద్దశ్వ, త్థామను బురణించుతేజు దశదిశలలఘుం
గా మా శిష్యుం దల శివ, రామయ చను దెంచె సభకరం బలరారన్.

ఉ. ♦వచ్చి సభాంతమందుఁ దన వచ్చిన హేతువు, తాను విన్నయా
యచ్చెరువున్, సభాధిపతి యాజ్ఞను బొంది సభాసదుల్ "బలే!
వచ్చిన శిష్యుఁ డీతఁడె" యనన్ విన నింపగు కంఠమాధురిన్
హెచ్చగు గానపుంబటిమ యేర్పడఁగాఁ జదివెన్ గ్రిమమ్ముగన్.

క. పదపడి సభ్యులు సారెకు, సెద శివరామకవి వాణి కెంతయు మెచ్చుల్
వొదలఁగఁ గరతాళంపు ని, నదములఁ జెలరేఁగఁ గ్రన్నన సభముగిసెన్.

క. ఆమఱునాఁ డుదయమున శివ, రామయ కొ్రంపుఁ గవిని "రారమ్మ సభా
సీమ" కని యుత్తరంబు, ద్దామత లిఖియింతు" ననుచుఁ దద్దయు నెమ్మిన్.

ఉ. వెంకటశాస్త్రి పల్కు "నిది విన్న బుధుల్ మము నవ్వినట్లె ని
శ్శంకగ నిన్ను నవ్వుదురు శాస్త్రము నేర్చియు సాహితి న్నిరా
తంకతఁ బేర్చియున్ శతపధానివియై యసమాన కక్షగా
ఱంకెలు వైచెదే? "సభకు రం" దని కొ్రపువారిఁ బిల్చుచున్.

ఉదయము-9-గంటలు.

♦పదపడి యంతకొంక యరగంటకుము న్నె రైలుదిగి సభాభవనమునకుపచ్చి యున్నట్టియు తిరుపతి వెంకటేశ్వరుల శిష్యుఁ డైనట్టియు, చిరివాడ గ్రామ కాపురస్థులు శ్రీ వేలూరి శివరామశాస్త్రులవా రీకిరింది పద్యములఁ జదివిరి.

ఆ. వె. రాజశ్రీ భుజంగరావు, చెల్పతిరావుఁ గూర్చి యిటుఁలువ్రాసె గుంటురిపురి, జరుగుచున్న వైరచర్యయందునఁ దిర్పతికవి, వెంకటకవి తెరువు తప్పె॥1॥ చ॥ అనవిని యంత నామడలు నామపలుం బడిపోయినట్లు వ, చ్చిన పది మిథ్యయంచుఁ దెలిసెన్ గవితాసభ లేకపోయెఁగా, కనువుగ ధారణాబల మునంచున నాశుకవిత్వ మందునన్ దనివిగఁ గొప్పపుంగవుల దారులుతీరులు చూచి తీరనే॥2॥ తే॥ గీ॥. కాశినాథ బుధేంద్రుఁడు ఘనుఁడు శిష్ని, వాస సూరియు నెందఱోపలఁతులైన, కవులుపిఁకనిమాసమ్ము కఱచిపట్టి పీఁకనున్నారె కొప్పింపుఁ బిదపకవులు 3 తే. గీ. కలదు నేత్రావధానంపుగరిమయొకఁడు. కలదు గర్భావధానంపుగరిమయొకఁడు, కలదు హస్తావధానంపు గరిమయొకఁడు, వీని నెఱుఁగని నూరులెందేని గలరె 4 ..."

క. †అసమానకక్ష యని మను, రస దూషించెడివారి యుత్తరము లివిగో! నీ
రస మీ కయ్యము మానున్, బోసఁగెం దనయంతఁ బూర్వపుం గర్మమునన్.

చ. జ్వరితుఁడ నయ్యు సజ్జనులు సారెకు రమ్మని పిల్వ రానిచో
గరువము గాఁ దలంతు రని కష్టి గణింపక వచ్చినాఁడ ని
ష్ఠురపుని యోగి వైదికులపాత్రి నుమంతయు నే నెఱుంగ దు
ర్భర మసమానకక్ష యిటు రాఁ దగి యుండఁగ నెట్లొ లెంగెదన్.

ఉ. ఐనను గాలుదిశ్రువ్వ దోసఁ గాదన నుండుటఁ జేసి యంత మా
పై నెపముండ, దీ విపుడు పత్రిక నంపెద వేనిఁ బోరికిం
దా నయిపిల్చినట్ల యయి "తక్కెడ" సామెతగాఁ దనర్చు నీ!
మానఁగదయ్య యిట్టి యసమానపుఁ గక్షకు దీక్ష యేటికిన్.

ఉ. ఎప్పటికేని మా యెదుట నే పడఁగావలె వార, లప్పు డా
తప్పుడు కైతపద్ధతులు తజ్ఞులకున్ విశదంబు కావలెన్

---

1. †... యిదివరలో వున్నదే అసమానకక్ష అని అనుకుంటూ వున్న సంగతిలో పులిమీద పుట్రలాగ్ను యిదొకటి వచ్చినది దీనిని గు॥ కొన్ని రోజులు వ్యర్థపుచ్చడమున్నూ శ్రమతీసుకోవడమున్నూ నాకు సుతరాం యిష్టంలేదు..."

ది 2౮-౬-11 రా॥ వెంకటసూర్యరావు.

Masulipatam.

2. బ్రహ్మశ్రీ శతావధానులు తిరుపతి శాస్త్రులవారిసన్నిధికి, మీరు కృష్ణారావుగారి పేరున వ్రాసిన జాబు చేరనది. మాయుభయుల నమస్కారములను అంగీకరింపవేడుచున్నాను. యథార్థవాదియొక్క వ్యాసము యథార్థముగనున్నను లేకున్నను దాని సత్యాసత్యములు మేము గ్రహింపజాలము......మీకీ లేనిపోని కలహములలో జిక్కుకొని ఆరోగ్యమును బుద్ధిని చెడగొట్టుకొనుట మా యభిప్రాయము కాదు. వారిని గెల్చినను మీకీర్తి హెచ్చునా? ఇదివఱకే విఖ్యాతి జగద్విఖ్యాతమైనపుడు మీకీపోరాటము లెందుకు? వారు కుర్చీమీద గూరుచుండిన మనకేమి? ఇంటి కప్పుమీద గూరుచుండిన మనకేమి? మీ బలాబలములు లోకము పూర్తిగ నెరిగియే యున్నది. ఈ పోరాటములను గుంటూరు చెరువులో దొక్కి వెంటనే బయలుదేరి రావలయునని మా ప్రార్థన..."

ఆ॥ నారాయణరావు.

జెప్పి ప్రసంగముల్ సలుపు పెద్దలతోడుత నీకు నేల? నేఁ
జెప్పినమాట చొప్పునకుఁ జేసము చొప్పుచు మిన్నకుండుమీ.

చ. వెనుఁబడి కాకవుల్ తనదు పీపులయిం జరణమ్ము లుంచి తా
చిన నది లెక్కగాఁ గొనక చిప్పకుఁ బూనక వైనతేయుఁడే
మనక శిరమ్ము వంచుకొని యల్లనఁ బోవఁడె? శక్తిమంతు లెం
దును నలఁతుల్ పొనర్చునఁతుంపుడుకుల్ గణియింప రంతగన్.

ఉ. ఇంతకు నీవు పత్రికల నెన్నిటి నంపిన నేమి లాభ? మా
వింతకవీశు లెన్నఁటికి విజ్ఞులు తీర్పరులున్న సత్సభా
భ్యంతరమందు నిన్నెదురువారని కోరుము వారితండనాల్
గాంతు రెవారు వారికడ గంతులు వేయుచునుం డ్రెలుంగుమీ.

శా. "ఓ కన్నో మటివంక" లన్నఁ దెలియన్ యోజింపఁగాలేని స
ద్ధీకుల్ వారికిఁ దోచు, వారదియుఁ దార్దృగ్విశేషంబె యీ
యేకాకారులు సత్సభాస్థలికిఁ దా రేమంచు నేతెంత్రు? నీ
వీ కార్యమ్మునకుం గడంగకుము మేమే యుంటి మన్నింటికిన్."

చ. అనుటయు వాతఁ డప్పటికి నన్యము చెప్పక మిన్నకుండె నె
మ్మనమున బాల్యచాపలము మానని చందము తోఁచుచుండె, నా
తని కొకకొంత తిర్పతి స్వతంత్రత నిచ్చి ననంతరంబు నెం
కన గికురించి యిర్వురును గ్రిక్కన నేగిరి "ప్రెస్సు" ప్రక్కకన్.

ఉ. * పద్దెము లచ్చు వేసి యవి పంపి నభోమణి రెండుయామముల్
పొద్దును దాఁటునప్పటికిఁ బూర్తి యొనర్చినమేటి కార్యమున్
పద్దయు మెచ్చుకొంచు బసదగ్గఱకున్ జనుదెంచి, చెప్పి రిం
కద్దియుఁ జేయ రామి సహియించెను వెంకన కొంతనొవ్వుతో.

మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ కొప్పరపు వెంకట సుబ్బరాయశర్మగారికి.

* చ॥ తిరుపతి వేంకటేశులకుఁ దెంపరినై సరివైఖరిం గవీశ్వరుఁ డను వాఁడు నోటనుడువన్ గడు సిగ్గిలునాకుధారకున్, బుడికొలుపం దలంచితె 'నమో నమ' యంచు వచింపకేటి య, ల్లరియిది సింగ మేనుఁగులలంబు భుజంపక పూరి మేయునే. మ॥ అనిమిత్తంబుగఁ గాలుద్రవ్విన త్వదీయాహంత నాఁప్రుంచలం, పున నీసీరసనిర్గుణాశుకవనంబున్ జెప్పి నిగ్గెల్వ నెం, చిన యస్మద్గురువర్యులన్

శా. * రామస్వామి యనంతరమ్మ కడుధీరత్వమ్మ చెన్నారఁ నే
మేమో పద్దెము లల్లి తెచ్చి యవి మమ్మాక్షేపింపఁ దన్నన్ క్షణం
బేమిం జెప్పక పిమ్మటం జదివి "మే! లీపద్దెముల్ వారిదౌ
సామర్థ్యమ్ముఁ గదున్ యథార్థముగ నిచ్చల్ వచ్చి వాక్రుచ్చెడిన్.

సుకవితాశ్రీధుర్యులన్ మానిపిం, చినినున్ గెల్వఁగ వచ్చినా నిది సభం జేయుం తువో వత్తువో. ఉ॥ గంటలు గట్టికొంటివట ! "గంటకు వందలు వేలుపద్యముల్, గెంటుదు' నంచు నేఁడు పరికించెద గెంటుటయెట్టిదో ? నినుం, గెంటెద నే వధానమున గెల్చెద నీరసధారయంచు నీ, ఘంటికలూడఁ గొట్టెదను గాచుకొనం గమకింపుమిత్తఱిన్. సీ॥ గురుపాదసేవఁ జేకూఱిన వ్యాకృతిపాండిత్యగరిమ యెటుండనిచ్చి, ఉభయభాషాకావ్య విభవాభిరామమౌ పాండిత్యగరిమ యటుండనిచ్చి, ఘనసత్ప్రబంధనిర్మాణధీచాతురీపాండిత్యగరిమయటుండనిచ్చి, సురుచిరలక్షణ భరితాశుకవికృత్యపాండిత్యగరిమ యటుండనిచ్చి॥ గీ॥ అసదృశం బటంచుఁ గొండాడఁదగిన, తావకాశుకవిత్వంబుఁ జేపఁగూడఁ, దావకశతావధానవిధంబుఁ గూడఁ జూడఁదలఁచితి వెంకటసుబ్బరాయ ! చ॥ తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీవరశిష్యుఁడ నాదుపేరు వే, లూరి శివరామశాస్త్రి యని లోకము వాకొను నాస్త్యమైన వ్యాకరణముజీవనమ్ము నధికారము కావ్యపురాణనాటకా, కరములఁ; జేయఁ జాలుదు నఖండము నాఁగ శతావధానమున్॥

గుంటూరు,
31-8-11.

ఇట్లు వినీతవశంవదుఁడు,
వేలూరి శివరామశాస్త్రి, శతావధాని,

---

* మహారాజశ్రీ కొప్పరపు సుబ్బరాయశర్మగారికి— సీ॥ అఱవదేశంబున నవధాన మొనరించు, టో కాద! యిదియు గుంటూరుసీమ, పల్నాటిసీమలోఁ బద్యంబులను జెప్పు, టో కాద! యిదియు గుంటూరుసీమ, ఆయూరనాయూర నాశుకవితసెప్పు-టో కాద! యిదియు గుంటూరుసీమ, గుడివాడసీమలోఁ గొన్ని యూళ్ళను జెప్పు - టో కాద! యిదియు గుంటూరుసీమ, గీ॥ యెట్టులుదక్కించు కొందురో యిపుడు మీరు, నిండుకొల్వున మీకున్నదండిబిరుదు, లూరకే పోదు. పూజ్యులఁ గాఱులఱవ, నాశుకవిసింహ కుండిన హంసలార॥ ఉ॥ బట్టులరీతిఁ బద్యములఁ బల్కుటెకాని శతావధానమె, ప్పట్టుల నేదిచేసితిరి పండితులెల్లరు

ఉ. వారలకన్నఁ దల్లునెడ వారక సంస్కృతమందుఁగూడ నీ
వారయఁ బెద్దపండితుఁడ వైనను వారలు బ్రాహ్మణుల్ మహో
దారులు మేల్ నియోగులును "శూద్రుఁడ వీ" వని యీసడింతు రీ
వేరమునందుఁ గాలిడక వేగమ యేగుమ యంగలూరికిన్.

తే. గీ. వారి తప్పుడుధారను వడిగఁ బోయి
సభ్యులఁగరంప నీకు నసాధ్య మెప్పు
డేని పనిపడ్డచో మేమె యేగవలయుఁ
బిదప నిది తప్పటంచు నొప్పింపవలయు"

చ. అనుటయుఁ జిన్నన్వ్వ నగి యాతఁడు "చిత్త" మటంచు నేగి యే
మని మది నెంచెనో? తుదకు నాతని యుద్దము లమ్ములోనికిన్
జనుటయు కాక, కొప్పరపుసన్నిధికిం జనె; వీని నెల్ల మే
మనిపినవే యటంచును యథార్థ మెఱుంగనివారు దూఱఁగన్.

మెచ్చినారలో, గుట్టుగఁ బోవకీగతిని, గొంటెతనంబును జేయఁజూతురే, "పెట్టి బుఱ్ఱ కొప్పి ఫుంజాపయి, బీనముఁ జూపిన" లాగుఁ గాఁపవో॥ గీ॥ ఒంటి వైదిక తోట మీసాలఁదీసి, కొన్న నెవ్వరు నవ్వరు; నెన్న నవ్వ, కుందురే కన్నవారు నియోగిపయ్యు, మీసములఁ గాచుకోలేక మిడుకుచుండ॥ క॥ గంటలఁగట్టెదరే! ము, కృంటితురగములకు హీకవితానంబీ, గంటలు మఱియేకార్యము, పొంకె వచింపుండు కొప్రపుం గవులారా॥ సీ॥ శతఘంటకవనంబుసల్పుదు మన్న మీ శక్తియడంప నేఁ జాలనొక్కొ, అష్టావధానంబు నాచరింతుమన మీ శక్తియడంప నేఁ జాలనొక్కొ, ఆశుకవిత్వంబు నాచరింతుమన మీ శక్తియడంప నే జాలనొక్కొ, సద్గ్రంథరచనంబు జరపుదుమన్న మీ శక్తియడంప నేఁ జాలనొక్కొ, గీ॥ ఇంగిలీషునవత్తురో యెఱిఁగియడపఁ, గరము నేఁ జాలనొక్కొ మాగురువులేల, రండు వేగమీ బిరుదులు దెంపు పెట్టి, పొండు నిండుసభను గొప్పరపుఁ గవులార॥ గీ॥ ఓడినారని తలపోయువాఁడ మీరు, నాకుఁ బ్రత్యుత్తరంబును నీక మాన, మొదలిపహియింతురేని నీముచ్చటెఱిఁగి, ముందుపనిఁజూడుఁడీ కొప్రపుఁగవులార, క॥ శివరామకవికిఁబోలెన్, జవాబునొసఁగకయె వృథగ జంపు నడిపినన్। స్వవసాయముకలదునుఁడీ, వ్యవధిం గయికొనక యిందు బ్రత్యుత్తరమున్॥

అంగలూరు }
3-2-1913 }

ఇట్లు బుధజనవిధేయుఁడు,
త్రిపురనేని రామస్వామి.

ఉ. ఉన్నయథార్థ మియ్యది మహోత్తము లాత్మవిదు రంచు మేము సం
పన్నగృహస్థుఁడం దనుచు వ్రాసితి; మింకొక బుజ్జిశిష్యుఁడున్
గ్రన్నన * గొన్ని పద్దెములు గానుక కొప్పరపువారి కంపె నా
చిన్నతఁ డొక్క సాహసము చేసె పఠింతుము తత్స్వరూపమున్.

బంపము.

శ్రీసద్గురవేనమః.

(ఇయ్యది కొప్పరపువారికి వ్రాసినయుత్తరమునకు సరియైన నకలు.)

* చ॥ ఉరుకరుణాయుతుండు, సమయోచిత ధీమహితుండు, భక్తులం, దతః కినిగల్పకద్రుమవిధంబుననుండెడువాఁడు నట్టియా, తిరుపతివెంకటేశ్వరుఁడు తిన్ననిచూపుల మిమ్ముఁజూచి యె, ల్లరును ముదంబు నొందునటులన్ దయ, మీకజయమ్ముఁగూర్చుతన్॥ 2. చ॥ ఉరుతరకీర్తివిశేష మహోన్నతులార! గుణాఢ్యులార! కొ, ప్పరపుకవీంద్రులార! వినవచ్చెను మీదుప్రతిజ్ఞ; యెంతో సం, బరమువహించినాఁడను, రమాపతి మీకజయంబునిచ్చు. నా, తిరుపతివేంకటేశుల నెదిర్చి గ్రహింపఁడు వారిమీసముల్॥ 3. చ॥ ధనముగడించి యింటి రవధానములం బొనరించి మీరలిం, దనుక శతావధానులను నామముతో; నిఁక మీఁదనట్లు కా, దనుచు శతావధానముల నక్కడనక్కడఁ జేసి పండితుల్, వినుతిరొనర్ప మీసములఁ ద్రెంచుఁడు నూతననామధారులై॥ 4. గీ॥ తెలుఁగు తిరుపతివేంకటేశులకుఁగూడ, వచ్చుఁగావున నోడింప భారమగును, గాని వారికి నేత్రావధానమందుఁ, బ్రజ్ఞలే దంపుమీరుగెల్వఁగలారు॥ 5. క॥ నేత్రావధానమది స; ర్వత్రజయంబిచ్చుమీకు, వదలకదానిన్, మాత్రమె పెట్టిన నప్పుడు, శత్రులనోడింప మీ కసాధ్యంబగునే॥ 6. చ॥ వినుతగుణాఢ్యులార! యొక విన్నపమున్ వినుఁడయ్య "గ్రుడ్డు పి, ల్లను గని వెక్కిరించినటులన్" గను పట్టెను వీరియన్న" మం, చు నట జనుల్ పఠించి రది నుంతయు నామది నమ్మఁబోవనే, మనిన నియోగినాటఁ దగవా? యదినమ్మి విమున్ద్యజించుటల్. 7. మ॥ "సభమీరెచ్చటఁ జేయువార" లని ప్రశ్నన్ వేసిరవ్వారు, మీ రుభయుల్ మాపురికేగుదెంచి యిట సభ్యుల్ మిమ్ముఁ గీర్తింపఁగా, సభసేయింపుఁడు, తోఁచినంతవఱకున్ సాహాయ్యమున్ జేతు నా, కక్షీమానంబని మీ యెడం గలదు రం డామోదముం బొందుమన్॥ 8. శా॥ "ఆరయ నీవు చేసెడిసహాయ

ఉ. బందరునుండి పద్దెములు వారికిఁ బోష్టునఁ బంపి మీఁద మా
కందఁగఁ జేసె దానిప్రతి; యక్కట! యాఁగుట యెట్టు? లిట్టులే
కొందఱు * స్కూలుశిష్యు లొకకొన్నిటి నంపిరి, మే మెఱింగిన
ట్లందఱు గాక యున్న జను లందురు గొందఱు మాన్ప నేర్తుమే!

చ. "తిరుపతివేంకటేశులకుఁ దీవ్రముగా సభ కేగుదెం డటం
చతిముటి వ్రాసి కొప్పరపుటాయన దా సభ కేగుదెంచెనే?

మదెట్టిది? పిల్లవాఁడ'' నం, చూరక నెంచఁబోకుఁడు మహోదధివారి నిబంధనంబు చే, కూఁతఁగ రాముఁడయ్యడవిఁ గోతులసాయము గోరలేద? సు, శ్రీ రహిమించ మీరు దయచేసి జయంబు వహించుఁడో బుధుల్॥ 9. క॥ తప్పక దయచేయుఁడు మీ, రిప్పరికి జవాబు వీని కిడుఁడు సరగునన్। మెప్పు గనుఁడయ్య వైశమ! కొప్పరపు కవీంద్రులార! గుణమణులారా!

'VIth Form C. Division,
Noble College.
Masulipatam.

ఇట్లు
సుకవిపాదరేణువు,
వడ్లమన్నాటి నరసింహశర్మ.

శ్రీ మ త్ప ర దే వ తా యై న మః.

11-9-11 బందరు.

* గురువర్యా! చ॥ మనమున భక్తినిల్పెదను మాధవపాదసరోజయుగ్మచింతనపరిలబ్ధదివ్యకవితావనితామహితప్రభావ సం। జనితలసద్యశః కుసుమజాలవినిర్మితహారధారులై। తనరెడు వేంకటేశ్వరబుధాగ్రణి! మీవగుపాద కంజముల్. ఉ॥ ఇందులనుంచు పద్యముల నేనె రచించియు వచ్చువేయఁగా, సందియ మొందుగల్గి తమసన్నిధి కంపితి వానిఁజూచి నా, కుం దయవ్రాయ వేఁడెదను గొంకకయెట్టులు సేయుమందురో? యందులనుండుదోషములనన్నియు దిద్దుచు నంపవేఁడెదన్. మ॥ తమసందర్శనమెప్పుడబ్బునని చింతాక్రాంత చిత్తుండనై, కుముదంబుల్ శశిఁగోరుభంగిఁ దమ వాక్సూనామృతాస్వేవసం, భ్రమమేపారను సంగువాఁడ నిట ధీరాగ్రేసరస్తుత్యని, త్యము లేఖార్థము చూచువాఁడఁగృపతోసంపుంగఁ బ్రార్థించెదన్.

చిత్తగించవలెను

ఇట్లు తమశిష్యుఁడు
కోట రాజారావు, హైస్కూలు, బందరు.

పరపర వ్రాసి రమ్మనినఁ, బాఱుద" మంచు చలస్కూలుఁగుజ్జు లెం
చిరి యని తోఁచుఁ జర్చఁ దగఁ జేసినయోగ్యులకెల్ల నిప్పునల్.

క. ఎటు దోఁచిన సరియే మే, మిట లేశమెఱుంగ మెఱిఁగి యే మెవ్వరి నాఁ
గుటకు యతించితిమో? వి, స్ఫుటముగ మును మున్న దానిఁ జూపితిమి కదా!

చ. చరితము గాన వ్రాయఁదగు సంగతి వ్రాసితి మంతె కాని యే
రెఱుఁగరు మేము కొవ్రిమున కిట్టులు శిష్యుల కేఁపి పంపుసం
బరమున కొప్పువారమొ? స్వబాహుబలమ్మునఁ బోవువారమో?
యరులు నిజం బెఱింగియును నాడఁగఁ జొచ్చిరి వేఱుకీతిగన్.

చ. ఎఱిఁగినదే కదా, జగతి యెల్లఁ గుశిష్యుల రామకృష్ణులన్
మఱి యలయిర్వురందు నొకమానిసి కన్న బహుశ్రుతుండు కొ
ప్పరమున వారి కంపె నొకపత్రిక * "నేత్రప్రధానమందు వ
త్తురె" యని రామకృష్ణు లటుదూఁకఁగఁ జేసి రనంగఁ జెల్లునే.

మ॥ రా॥ రా॥ శ్రీ. కొప్పరపు సుబ్బారాయశర్మగారికి... మ॥ ధరణీ చక్రము గూలఁగా వలదె! సప్తాంభోధిభాస్వద్వనుం, ధరభారంబు సహించి మించుసలమాతంగంబులున్ వీడి; కొప్పరపుం బండితమానులార! తమకున్ భాషాద్వయీ కావ్యసం, భరితుల్ తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతో వాదంబు శ్రేయంబొకో" మ॥ కరిశార్దూలమృగేంద్రసత్తములు గంగాభంగకల్లోలలీ, ల విజృంభించి పెనంగుమండఁ గవిమార్జాలాదిసంపూజ్యులీ, రవధానంబు రచింపబూనిరహా! హాస్యంబె యారోక్తియున్ 'శివుఁడుం దాండవమాడనాడవె పిశాచీభూతబేతాళముల్... ఉ॥ చెప్పినమాట చెప్పకయె చెప్పఁగ నేర్తుఁగవిత్వధారగా, నొప్పిదమౌవిధంబున బుధోత్తములందఱు మెచ్చనేరమున్, దప్పిక దాప్రభంగి వచనంబున గెల్వఁగ రండు నన్నహో!, కొప్పరపుం గవీశ్వరులకుం దగదే మొకో? నా ప్రతిజ్ఞయున్........"

---

* విద్యాచర్చాపత్రిక.

"అయ్యా! తమకును బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరమహాకవులకును, ఒక మాసమునుండి జరుగుచున్న కవితా కలహంబును పత్రికాముఖంబున వింటిని ...సర్వసాధారణమైన యాశుకవితకేమి? తమకు నేత్రావధానంబున నెన్ని బిరుదు లున్నవో... వానిని మీ కంటె నతిశయించి కాఁకరపర్తి విద్వత్సభలో

చ. పనిగొని రామకృష్ణులు "సెబాసు! బళీ!" యని కొప్పరంపువా
రొసఁగుచు తప్పులన్నిటిని నొప్పులుగాఁ దలపోయు పేరెఱుం
గని? దల వారిబంధువను కారణ మొక్కఁడె చూచి యట్లనన్
జనునె? యశక్తిమగ్నత సర్వవిగర్హిత మెన్ని భంగులన్.

క. ఇది యిట్టులుండె మమ్మున్, బదిబది యాసీమ నున్న ప్రాజ్ఞులు పూజా
స్పదులుగ సదానాదులఁ, బొదలించుచునుండి రరులు పురపురఁబొక్కన్.

శా. ఆపైఁ గొప్పఱ్ఱువారిపక్షమున వా రాలోచనల్ సేసి "ఇం
కీపై నెయ్యది కార్య? మీపురమునందే వారికిన్ పారెకున్
శాస్త్రిపై గౌరవ మిట్టు లౌనె? యిది యేప్పాటన్ సహింపంగ నొఁ
గోపం బూనుటయే యనుగ్రహముగాఁ గూర్చుండి రవ్వారిటన్.

సీ. చుట్టుపట్టులనుండి చూడ వచ్చెడివారిసంఖ్య వందలకన్నఁ జాలహెచ్చు
వచ్చి "మాయూరికి విచ్చేయుఁ" డను వారిసంఖ్య యేఁబదికన్నఁ జాలహెచ్చు
'రాఁజాల' మన్నఁ 'దీరదురాక' యను వారిసంఖ్య యిర్వదికన్నఁ జాలహెచ్చు
ఏమాట వినిచిన నింపుమై వినువారిసంఖ్యయో? వేలకుఁ జాలహెచ్చు

తే. గీ. పద్ధతినియోగులం దేరో పట్టుదలకుఁ
నేగకున్నను నెల్లవా రేగి వారి
చుట్టునుం గూరుచుండిరి చూచు టెట్లు
త్రిమతములు వారిపక్షమై తిరిగిపోయె.

శా. * ద్వైతాద్వైత మొకండు దక్క నఖిలద్వైతంబు నద్వైతమున్
శైవంబున్ మఱి వైష్ణవంబు నొకటై ఛత్రంబుగా వారలన్

ది 20 సెప్టెంబరు 1911 సం॥ రం తేదీని తత్తదంశంబుల నెఱవేర్చి యుండఁ దలఁచుచున్నాను గనుక నీ నోటీసు అందిన వెంటనే మీ ప్రజ్ఞా విశేషంబును గనుపఱుప వారోజునకుఁ గాఁకరపఱ్ఱుమీరు రాఁగోరెదను "లేనిచో మీతో విద్యాచర్చలకు రాఁజాలను" అని నాకొక జాబైనను వ్రాయఁగోరెదను...

ది 14-9-1911 సామవేదుల సూర్యనారాయణావధాని

నేత్రావధాని, అష్టావధాని, ముకాం, కాఁకరపఱ్ఱు అగ్రహారం, తణుకుతాలూకా

* ద్వైతాద్వైతము.

☞ పరా:— అనఁగా, నిది యొక నవీనమతము, దీనికే పద్ధతినియోగ మని

బూవుంబంతులపోల్కిఁ జూచెదరు శేపు న్మాత్రుప నవ్వారితోఁ
బోఁవై యుండుఁ బురంబు వారివచనంబుల్ వేదముల్ వీరికిన్.

చ. ఇతరులమాట కేమి? మది నించుక గోపము కల్గి యున్న నా
కుతుకముగూడ వారనినఁ గొండొకపువ్వులు వాఱు, వారివా
క్ప్రతతి వినం గుతూహల మపారము గల్గియుఁ బోను వారిపెం
కితనము నాకు నచ్చమియె కేవలమింతకు మూల మెమ్మెయిన్.

ఉ. 'పెంకెలు గారు సాధువులు పేర్మికి నిక్కలు గర్వమూరు' లం
చంకిలి లేక చెప్పికొనునట్టియనుం గల రల్లవారి; ని
శ్శంకగ వారు వారికటు చల్లఁగఁ దోఁచుటయున్ని జంబె; యే
పంకమొ యస్మదాదులకు వారు రుచింపరు వేయునేటికిన్.

ఉ. పాండితి లేని యీమనము పాండితిపట్టున వారి గెల్వలే;
మొండొక త్రోవఁ జూడవలె "హుమ్మను" వారిది మావఁగావలెన్
గండతనం బడంచుటకుఁగాఁ గబురంపితిఁగాని బెల్లపుం
గొండకవీంద్రుఁ డేమిటికిఁ గొంకెనొ? "రా" నని యుత్తరం బిడెన్.

తే. గీ. తీరి కూర్చుండి పెట్టి రీవైర మనుచు
నతఁడు కొండొక నిరసించినట్లు వినికి
యితరులకు వట్లె తోఁచుఁగా కిదియునట్టి
దెట్టులగు? నాసనము నీయరేమి మనకు!

ఉ. పండితపామరుల్ గలిసి వారలకే హితులైరి; వారలన్
గండడఁగించు టెట్లు? మనకక్షు జయించుట యెట్లు? తోఁపదొ
క్కండు నుపాయ"మంచుఁ దన గాదిలిపద్ధతివారితోడఁ గొ
ల్వుండి విచారణల్ సలుప నొండొకనేర్పరి పల్కె నీగతిన్.

యుం బేరు, ఇది సదుద్దేశముతోడనే శ్రీ నందిరాజు లక్ష్మీనారాయణ దీక్షితుల వారు పుట్టించిరి. వైదికు లసురులనియుఁ దాము దేవతలమనియు వారిసిద్ధాంతము, ఆ యూయంశము ద్వైవాద్వైత పదమే తెల్పెడిని. సుప్రసిద్ధాద్వైతము వీరికి నసురాద్వైతము. విస్తరము వారి విశ్వపక్ష సు విజయము లోనగు గ్రంథముల వలన నెఱుఁగఁదగు. పరిష్కృత కలహమునకుఁ గారకు లేతన్మతావలంబులలో స్వల్పసంఖ్యాకు లని చదువరు లరయుదురుగాక.

చ. అవమానం బది యెంత గావలయునో యాసర్వ మవ్వారికిం
జవిఁజూపెద మనకొప్పరంపుఁగవి; మీసాల్మాట సామాన్యమే?
యెవ రిచ్చో నలవారి నిట్లనఁ గలారె? యంతియే చాలు న
న్యవిచారం బిఁక నేల? నా కొకయుపాయం బిందుఁ గన్పట్టెడిన్.

మ. అవివేకంబో వివేకమో జరిగె నేలా "సంధి మిచ్ఛంతి సా
ధవ" యన్ వాక్యముఁ బట్టి పోవుదము విద్వత్తాకవిత్వాభిజా
త్యవిశేషమ్ములఁ జేసి యిందులకు వా రంగీకృతిం జూప రం
చు విచారింపకుఁ డట్లు కావుటకె యీచొప్పూహ్య మెబ్భంగులన్.

క. కొఱుకంగ రానికొయ్యలు, తిరుపతివెంకటకవు లని తెల్లము సేయన్
బరికించితి సదుపాయము, గర మాలోచించి దీని గ్రహియింపుఁ డనన్.

తే. గీ. వృద్ధుఁడిట్లను "బాగు నీసెఱవు, దీనఁ
గలదు కష్ట మొకండు; లోకమునఁ గొప్ప
రంపువార లసారులు గ్రామ్యకవులు
వా రనేతాదృశు లటంచుఁ జేయగలరు.

తే. గీ. అట్టివో సంధియనుటకు నర్థమేమి
యగునొ? పరికింపుఁ డది యసమర్థతకును
నపరపర్యాయమగు" నన నతఁడు పల్కె
"నగును మీరన్న నుడియు నేనరసినాఁడ.

గీ. కాని యిపుడింతకన్నఁ జక్కని యుపాయ
మొండు గన రాదు సభసేయకుండ వారి
నిప్పరమునుండి పంపుటకింక నొక్క
సాధనం బేది? యానతిసల్పుఁ"డనుచు.

తే. గీ. కొంత యోజించి యావృద్ధు కొసకు సమ్మ
తించి రాజీకిఁదగునట్టి మంచిమాట
లెల్ల వ్రాయించి వ్రాళ్లు చేయించుటకును
పెద్దలగువారియొద్ది కంపించుటయును.

ఆ. వె. ఈసడించువార "ఋహిహీ" యనెడివారు
పెదవి విఱుచువారు "మొదలలేని

శాంతి యిప్పుడేల చాల్చాలుఁ బోఁడు పొం"
డనెడువారు కైన మనసు విఱిగి.

క. చని కడచిన వృత్తాంతమ్మును వృద్ధునితోడఁ జెప్ప మొగ మించుకయై
వసటం బడి తెప్పితె యేమియు దోఁచక యుండె నపరిమితయోజనతో.

తే. గీ. "నే నిడుదుఁ గంటిలోఁ క్రేలు, నీవు నాదు
నోట వ్రేలిడు" మన్నట్లు "లేటికిట్టి
సంధి" యని యెల్లరాడునాచంద మేను
మొదటఁ దెలిసియుఁ బంపితి మోసపోతి.

క. అని కొంతసేపు తన చేసినయపలౌకికపుఁ బనికిఁ జేతమ్మున నె
క్కొన సిగ్గుకల్మిఁ జింతం, గొనుచు నుపాయాంతరములకుం గడఁగునెడన్.

చ. మఱియొకఁ డిట్లుపల్కె "మఱుమాట వచింపకుఁ డింతకన్న నొం
డరయఁగ రాదుపాయ మొకరైదుగురేనియుఁ జాలు వ్రాళ్ల కం
దఱు నొనరించినంత విలునై చెలువారెడునంత వాయగా
దొరకవలెన్ బరాసరిగఁ దూఁగెడువారుగ నుండఁగావలెన్.

తే. గీ. శాఖ కొక్కొక్కరుండుగాఁ జర్చచేసి
యేరి వ్రాళ్లుచేయించితిమేనిఁ జాలు;
సంధి కన్నప్పుడేమని సమ్మతింప?
రరయరే "సంధిమిచ్చంతి" యన్న నోడువు?

సీ. ద్వైతులకెల్ల నాతనిచేతఁ జేయింత మద్వైతులకు నెల్ల నతనిచేత
నతనిచేఁ జేయింత మలవిశిష్టాద్వైతశాఖకెల్ల నతండు చాలువాఁడు
ఇంక ద్వైతాద్వైత మిందుఁ జేసెడివార లెందఱో యనియుఁ గల రెంచనేల
శుక్లయజుశ్శాఖ సుముఖులకెల్ల నయ్యానఘుచేఁ జేయింత మతఁడె చాలు

గీ. తప్పెవరిదేని యగుఁగాక తగుమనుష్యు
లిరువురకు సంధిగూర్చుచో నేమిదోసఁగు?
పైకి నటియింత మిట్లు చేవ్రాళ్లు దొరకు
వఱకుఁ బిమ్మట మనయిచ్చ నుఱుకవచ్చు.

ఆ. వె. సంధి కొప్పిరేని "చాలలే" కందము
సమ్మతింపరేని "శాంతిమాట"

లంద మసల; దీనియట్టి యుపాయమ్ము
మనకుఁ గానరాదు మఱియొకండు.

క. చెఱియొకటిగఁ బంపినఁ గొ, ప్పరమునకున్ లాఘవంబు పైఁ బడ దెవరో
యెఱిఁగిన వారెట్లాడిన, నరయుఁడు మూరగులు యోగ్యులందురు మనలన్.

తే. గీ. ఒక్కరొక్కరికి నెప్పట్లనోడువారు
కారు, తుల్యులు కయ్యమ్ము గలిగినప్డు
డేరి నేరు జయింతురో! యింతలోన
సంధి చేసిరి పైవారు శాంతి గోరి.

క. అనుప్రథ గల్గిన మనకున్, ఘనతయె, మనకవుల కింతకన్నను గొప్పం
గొని తేఁగలమే? మును పా, సనమేనియుఁ గోరు టీయశమ్మునకె కదా!

తే. గీ. ఆసనం బిడ నందుల కల్లవారి
మీసములు బీఁకుదు మటన్న బాస చాలు
నిపుడు మనపన్నగడ ఫలియించె నేని
"కోటలోఁ బాగవేయుఁబో! కొప్పరంబు."

క. అనునతనిమాటచొప్పున, ఘనుఁడా వృద్ధుండు సలుపఁగా నెంచియు వాం
ఛ్లనుకూలింపమిఁ గొండొక, దనుకన్ మాకడకుఁ గాగితము రాదయ్యెన్.

గీ. అంత బ్రాహ్మణకోటి యగ్రజన్ము
లెల్ల మమ్ము నాహ్వానించి యెలమి నొక్క
సభను గావించి మేటియుత్సవ మొనర్చి
గౌరవించిరి వైరులు కళవళింప.

క. పిదపఁ బినపాడులో నొక, సద స్సిటులె జరిగె నంత ఛాత్రుఁడొకఁడు గో
విదమయ మగు కాలేజీ, సదస్సులో శతవధానచతురిమ నెఱపెన్.

గుంటూరు కాలేజీ శతావధానము

చ. ఎఱుఁగడు పిల్లకాయ యెటులే నొనరించు శతావధానమున్
పరసులు మీర లెల్లరును సభ్యులు పేర్మి ననుగ్రహింపుఁడా
దరమునఁ దప్పులన్ విడిచి తద్దయు నొప్పులు చూచి మెచ్చుఁడీ
తిరుపతివేంకటేశకవిధీరుల శిష్యుని వృద్ధికామునిన్. (౨౦౧ శా॥)

 అవధానపద్యము లన్నియు వదలఁబడినవి.

శా. నీకున్ శ్రీయును ధీయుఁ గల్గుత మతిన్ నీ కంఠసారస్యమ
స్తోకంబై యలరారుఁ గావుత నినుం దూలింపఁగా లేక దు
ర్ధీకుల్ గ్రామ్యులు తావధానులిఁక వ్యర్థీభావముం గందురీ గా
కేకాకారయశంబు గైకొనఁగదోయీ! ఛాత్రచూడామణీ!

మ. కుతుకంబొప్ప సరస్వతిం గొలిచి నేఁ గొంతార్జనం జేసితి
స్మృతిమన్మ్ముఖ్యుని బ్రహ్మఁ గొల్చి మతికొంత న్నేర్చితిన్ విద్దె ని
చ్చితి నీకు న్మతిఁ గొంతమందికి యశశ్శ్రీ నిల్పితీ వో జగ
న్నుతనామా! శివరామ! నీకు నొనరింతున్ దీవనల్ హెచ్చుగన్.

మ. ఎదిరిం దమ్ము నెఱుంగకే యెవరో మ మ్మెంతేని నిందించునా
యదన న్వచ్చితి వడ్డు చొచ్చితివి నిన్నవ్వారు లక్షింప రై
రది లోకం బెటులో యెఱింగె సభ గణ్యత్వంబు నీ కిచ్చి ర
య్యా! దెసల్ నిండె భవద్యశంబు శివరామా! ఛాత్రచూడామణీ!

సీ. నీతండ్రి వేదవిద్యాతత్పరుం డిట నున్నచో నెట్లు నిన్నోమునొక్కొ!
నీతల్లి లోకవిఖ్యాతదివ్యచరిత్ర యిది గన్నఁ దా నెంత ముదముగనునొ!
నీయన్న విద్యావినీతితత్పరుఁ డిట నిపుడున్న నెంతటి యెలమి గనునొ!
నీతమ్ముఁ డవధాననిపుణుఁ డీకృతి గన్న నెంతయా మోదమ్ము నెనయునొక్కొ!

గీ. ఇది మహాత్సంభవంబు నీయెల్ల బంధు
వులును బొందెడి మోదమ్ము గలిసి యొక్క
నన్ను నే పొందె; భరము ఘనంబు మోయు
టెట్లు శివరామ! చెప్పవోయీ! కుమార!

మ. కలవిద్దెం బలుమంది కిచ్చితిని వీఁకం గొంద ఱెట్లెట్టులో
యెలమిం గూర్చిరి పంగనామ మిడి యెట్లేఁ గొంద ఱానందముం
గొలుపం బూనిరి నీకతమ్మునన దగ్గుంగాక యాయొగ్గుఁ ద
గ్గులు; నీవే శివరామశాస్త్రి! మది పొంగుంగాక నాకుద్ధతిన్.

శా. "సంతానం బది లేదు నా" కను మనశ్శల్యంబు నీవైదుషీ
కాంతుల్ ద్రోచెఁగదోయి! తండ్రి! నినువాక్కాంతుండుఁ దద్భార్యయున్

స్వాంతం బుంచి యనుగ్రహించి బహుధా సంతుష్టునిం జేయుచుఁ
మంతుర్గాత్ర సమస్తలోకమును సమ్మానించుఁ గాక న్నినున్.

చ. "అఱువదిరెండు లాయు" వని యందుఱుగా కలిలోన, నల్వదీ
వఱకె గతించె నిప్పటికి వ్యాఘ్రమనన్ జర నోరువిప్పి మ
మ్మఱయ మనుండె మాభరమునంపయు నీతలఁదాల్చి చేయుమే
ర్పఱచిన త్రోవ నోయి శివరామకవీ! బహుళావధానముల్.

క. 'య'స్సనుచుఁ గొంపఱనఁగా, 'బ'స్సనుచుం గొందఱనఁగ బాలుఁడవయ్యున్
నిస్సీమయశముగొంటివి మ, హాస్సాగర! వృద్ధినందుమా! శివరామా!

చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి, శతావధాని.

మ. జగతీనాథులు పెక్కుమంది ముదితస్వాంతంబునం గాన్కలం
పఁగ సాంగంబు సలక్షణంబుగ శరద్వావింశతిం బేర్మి హె
చ్చఁగ మా యేలిన యీ వధానకవితాసామ్రాజ్యభారంబు మో
యఁగఁ బూనంగదవయ్య తండ్రి! శివరామయ్యా! చిరంజీవివై.

మ. రిపు లేతెంచిన రూపడంచుమ ధరిత్రీనాథు లర్పించు న
య్యుపదల్ గైకొనుచుం బ్రమత్తుఁడవు గా కుద్యన్న వేందుండవై
విపరీతం బగు త్రోవఁబోక కవితావీరుండవై వర్ణనీ
యపరాక్రాంతి వహింపుమయ్య, శివరామయ్యా! చిరంజీవివై.

శా. బాల్యోద్రేకము మై నెదిర్చితివి కొప్పింపుంగవిం గ్రంథసా
కల్యంబుం బొనరింతొ లేదొ యని నీకై కొంకు నస్మన్మన
శ్శల్యం బిప్పటి కూడఁ బేసితివి వత్సా! సత్సభాశోభివై
కల్యాణంబులఁ బొందుమయ్య! యికవీఁకన్ శిష్యచూడామణీ!

మ. అవనీదేవులు నిస్సమానకవితావ్యాపారవాఃరాశిసం
భవపీయూషరసాభిలిప్తలలితవ్యాహారనీహారులై
యవలోకింప శతావధానమున మాకానందముంగూర్చి గా
ర్దవము న్నిల్పితివయ్య మాఋణము తీఱెన్ శిష్యచూడామణీ!

శా. స్వర్ణీలావతులెల్ల రద్భుతపదవ్యాపార మేపార మా
చర్లబ్రహ్మసుధీగురూత్తముని వాచాపూర్తిఁగీర్తింపఁగా

క. మాకును మాశిష్యులకు న, నేకులు ప్రాజ్ఞు లిటు లెల్లయెడఁ జేసెడి యు
స్తోకపుగౌరవముల కల, లౌకికు లెంతేని జింతలన్ జివికి వెసన్.

గీ. యత్న మెంతేని యొనరించి యంత "విశద"
లాఖ్యఁదగు పల్లెలో సభ నమఘటించి
రా సభావిశేషంబుల నరసి తీర
వలయు నంతియె యంబ! నీ పరయ లేదె?

గీ. వాసి "కలవాటులేని యాపాసనములు"
కొప్పరపుసాము లొనరింప నొప్పికొనరు
పాప! మేమి సేతురు వారిఁ బట్టికొనిన
గ్రహములనుబట్టి మిక్కిలి కష్టపడిరి.

క. "తాటికగఁ బ్రాఁకఁ బూనిన, చోటన్ మఱియెంతదనుకఁ "జోచో" యనుచున్
మాటికి నెగఁద్రోయుదు" రను, మాట కుదాహరణముగ శ్రమంబదియొప్పెన్.

గీ. కొప్పరం బవధానంబు కొలఁకుఁబూని,
‡ వశము గాక పడెడి భంగపాటులెల్ల
మాసయుని బోల్పఁ దొడఁగిరి మంత్రిబలము
చాలఁగల కూటలౌకికాచారపరులు.

మ. అవధానం బెటు చెడ్డనేమి, "బళి, మే, లాహో, జగమ్మందు లే
రవధానుల్ మఱి యొక్క రిట్టి" రని యాహాకారముల్ వ్రాసి తా
నెవఁడో పత్రిక కంప దానిఁ గని "యిట్లే నిక్క" మంచున్ జగం
బవలోకించు మనమ్మువందు నిజ మేలా తేలు నప్పట్టునన్?

ఉ. ♦'బాగుగ నుండెఁ గొప్పరపువారి' దటంచు లిఖించునప్పుడున్
డాఁగిరె గిల్క రెండవిగో; హుటాహుటివ్రాఁతలు డాఁగనేల? యే

గీర్లాభంబును గోరి మాదరికి భక్తిన్ శిష్యు లేతేరఁగాఁ
దర్లంజేసితి వస్మదీయగురువిద్యావంశచూడామణీ!

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, శతావధాని.

‡ ఈ భంగపాటులనుగూర్చి పూర్వరంగము 106, 107, 108, 103, 110 పుటలు చూ॥

♦(1911 సం॥ రం 13వ అక్టోబరు తేదీ, ఆంధ్రకేసరి పత్రికనుండి.)

(గుంటూరి శతావధానము.)

...సభ అసమాన వైభవంబుతో జరుపబడినది. 51 పృచ్ఛకులకు నిరాఘాట

వాఁగుడొ పళ్లఁ జెట్టునెడ వ్రాయసకాఁ డటు సేయుఁ గాక "మేల్!
బాగు! భళా! భళా" యనెడి పట్టున డాఁగుట కర్థ మేమగున్?

క. కల నిజమెల్ల నిటులె యీ, కలహమ్మునఁ దెలిసికొనినఁ గాక తెలియ; దే
పలుగో పేర్మార్చి యొదో, గిలికెడి నిజ మెట్లు తెలియుఁ గృతబుద్ధులకున్?

ఉ. ఇయ్యెడ భిన్నభిన్నతను వేటికి నెత్తిరొ! ప్రత్తిపాటి కా
మయ్యయు, రామకృష్ణులును, నందఱు దాఁటెడి కాళ్లకూరి నా

ముగా జరుపబడినది. అవధానపు బద్యములైనను ప్రబంధ పద్యములను మించి యున్నవి. యిదియంతయు జూచినతోడ ప్రతిపక్షులకు నోరెత్తుటకునయినను సందుదొరికినదికాదు. అంత సభానంతరమున ప్రతికక్షివారిచే కూడ మెప్పు వడసిరని వ్రాయుటకు గడు సంతసిల్లుచున్నారము. యిదివరకీ గ్రామంబున జరిగిన సభలలో నేదియు నింత జయప్రదముగా జరిగి యుండలేదు.

ఇట్లు, యథార్థవాది.

(ఆన 1911 వ సం॥ అక్టోబరు 4 వ తేది ఆంధ్రపత్రిక నుండి.)

గుంటూరు సమాచారము.

గత నెల 18 వ తేదీని గుంటూరు తాలూకా "విశదల" గ్రామమున కొప్పరపు సోదరకవిశ్రేష్ఠుడగు బ్రహ్మశ్రీ వెంకటసుబ్బరాయ శర్మ కవిగారిచే శతావధానము జరిపింపఁబడినది. నాటి సభకు బ్రహ్మశ్రీ కొండా వెంకటప్పయ్య పంతులుగారు అగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. నాటి శతావధానమునకు గుంటూరునుంచి యుద్యోగస్థులు, విద్యార్థులు, న్యాయవాదులు, పండితులు, కవులు సుమారు 150 మంది వచ్చియుండిరి. వారి కందరికి పిండివంటలతో సహా భోజన సదుపాయములు చేయబడినవి. వీరి ధారణాశక్తియును, సమయోచిత యుక్తి శక్తులును, కవితాపటుత్వమును, మేధాశక్తియును, శ్లాఘనీయములు. సభానంతరము కొందఱు పండితులు, కవులు తమ యుత్సాహములను దెలుపుచు కొన్ని పద్యములను జదివిరి.

ఒక పృచ్ఛకుడు.

☞ ఇట్టి వ్రాఁతలు పెక్కులు, లోపల నిజ మెఱిఁగియుఁ గప్పిపుచ్చి శాఖాభిమానమును వెల్లడించు నీ వ్రాఁతలోఁగూడఁ జక్కఁగఁ బరికించువారికి "విశదల"లో నవధానముకన్న భోజనమే కొండొక మెఱుగను తత్త్వార్థము

రయ్యయుఁ జట్టిసింగయయు నట్టిరి వాఁడగు 'పోచి' పోఁ,లీ
యయ్యలు పూర్వజన్మమునయం దొకచోటఁ దోఁచు నంబికా!

క. అవధానం బారీతిగఁ, జవుటం బడువిత్తులట్ల సమయుడు శాఖా
యువతీమనోహరులు తమ, సువివేకము నెల్లఁ దెలుపఁజొచ్చిరి తెలవన్.

ఉ. వెంకట రామకృష్ణులను వీరికిఁ దోడుగఁ దెచ్చి, తిర్పతిన్
వెంకన నోడఁబుత్తమిది వీలని కొండలు వాకోసమై
చంకలు గొట్టికొంచుఁ జని సారము గన్గొని "ఛీ" యటంచు ని
ట్టింకుల నింకినట్లు జనులెంచఁగ వింటిమిసుమ్మి శాంకరీ!

చ. "కునికిన బోసినక్కపయిఁ గొండొక తాటి ఫలమ్ముపడ్డ" య
ట్లానువున రామకృష్ణు లిది యారసియుండవలెన్: దగించి యు
ప్పుని పయిఁబెట్టికొన్నఁ దనుపొండిలి గైటికిరాదె? దూరపుం
జనులు సమీపగుల్ బలె స్వశక్తి మహత్త్వమెఱింగి నవ్వరే!

తే. గీ. "ఎడమచేయియుఁ బుజ్జిచేయియు"నటన్న
సామెతయె వీరి కవధానచర్యపట్ల
తక్కసామగ్రిలోన భేదంబుబోలెఁ,
దెసఁగుఁ గొప్పింబునకు రామకృష్ణులకును.

ఉ. వచ్చిన రాకయున్నఁ దమవాక్కులఁ దోడుగ సంపుటేనియున్
మెచ్చు ఘటించుఁగా! యనుచు మేటులు వేటులు "శృంగభంగముల్"
వచ్చికమోఁపులుంబలెను పంపిరి పాపము! రామకృష్ణులే
మిచ్చఁ దలంచిరో? నిజమెటే బయలౌనని తా రెఱుంగమిన్.

ఉ. వెంకట రామకృష్ణు లవివేకవిశాలపు 'శృంగభంగమున్'
జంకలనూని జన్మదివసమ్మునదే యనర్ఘశతాప్తి ని
ట్టింకులు గొన్ 'శతఘ్నిఁ' బఠియించుచుఁ గొప్పవారి బందుగుల్
వంకపుఁదోవలంబడి స్వపద్ధతి నెల్లఁగఁ బెట్టిరంతటన్.

దొరకకపోదు. అది యటులుండె, ఈ రసాభాసావధానము మాయవధానము కన్న వేయిరెట్లధికముగ నున్నదని వ్రాసిన యతని వ్రాఁతను పూర్వరంగము నందు జూడఁగోరెదము.

తే. గీ. బందుగులటన్న దగ్గఱవారు కారు,
ఏకశాఖీయులనియె నీవెఱుఁగుమంబ!
వారు లోలోనఁ గొప్పింపువారి సత్త
నెఱుఁగ రనుకోకు మెఱిఁగియు నిట్టులైరి.

తే. గీ. ఒకరొ యిర్వురొ తక్క నియోగులందుఁ
గొప్పరపుధారయన నొప్పుకొననివారె
కాని యాసనచర్చాభిమానమాన
మానసాంతరులై మేను మఱచి చెడిరి.

సీ. "పండితబ్రువ"మంచు బండతిట్టులుతిట్టి యెవ్వాఁడు తన హైన్య మెఱుకపఱచె
"సత్యవాది"యటన్న చాటుపేరున లేనిపోనివాదుల నేఁడు పూని వ్రాసె
అతనికెక్కుడుగ "యథార్థవా"ద్యభిధానమున నెవ్వఁడుఁ [illegible]ంచె ననృతములను
వంటబ్రాహ్మణునుత్సవమ్మున కెవ్వాఁడు తన యశ్వమును సంఘనతఁ జెఱిచి

తే. గీ. కొనియె నీ నల్వురును మఱికొంతమంది
దక్క మాయందు ద్వేషంబుగలుగుజనులు
లేరట నియోగులందు నివ్వారికతన
పృథగ నెందఱికో చెడ్డపేరువచ్చె.

మ. జననీ! కొప్రపువారిపక్ష మది నీచంబో, ఘనంబో కనుం
గొనుమీ! పంటనియోగి నశ్వముపయిన్ గూర్చుండఁగాఁ జెట్టి యూ
రున నేగించిరి వాద్యఘోషములతోఁ గ్రొంగ్రొత్తదీపాలతో
"ననయుల్ వీరికి బుద్ధిలే"దని పురం బాబాలమున్ గోలగాన్.

మ. శివరాముం డవధానమున్ సలిపి వాసిన్ బేర్చుడున్ వానిగా
రవ మొప్పన్ ఘనులట్లు చేసిరని యోర్వన్ లేక 'కొప్రంబు దా
నవధానమ్మిటు చేయఁజాల దెటు లబ్బో నుత్సవం' బంచుఁ గుం
దు వెలార్చన్ దమపాచకాధముని నెంతుం ద్రిప్పి రప్పట్టునన్.

తే. గీ. దీనిచేతనె సకలంబు తెలిపినట్టి
దయ్యెఁ బ్రాజ్ఞుల కిఁకనన్య మనవసరము;
ఐన నాయీయి సందర్భమఁటో యింతో
తెల్పకున్న దూరగులకుఁ దెలియు టెట్లు?

చ. “వికటట” లోఁ బ్రథాన పాదిశాస్త్రిగఁ దోఁచినవీఁదఁగూడ నీ
ర్విక్రయము దక్కఁ గుంటురుపురీ సభఁజెట్టి చెడంగఁజూచి “దు
ర్గకులకు సత్సవంబునఁ దప్పఁగ నుండు” నటంచు నెంచి యీ
పశుకృతి కిచ్చఁజేసి నగుఁబాటులపాలయిరంబ! లౌకికుల్.

మ. అభిమానంబన గర్తపూర్తితనియోగ్యగ్రేసరాధీన మం
చు భయం బించుకలేక చెప్పఁదగునె చొప్పార లద్దానికై
శుభదూరంబు వసిష్ఠ్యముల్ శుభదమంచున్నమ్మి భాషింతు రే
రభసప్రక్రియకేని సిద్ధపడి యారంభింత్రు దుర్వ్యాహృతుల్.

క. కుకవిశ్వాసముపై నెక్కిన, నిక్కపు సంతోసమందు నిపుణులు కవులం
దెక్కువ తక్కువ లరయుదు, రోక్కో! యిదివిన్న నవ్వరోక్కో! విబుధుల్.

క. ఇది యిటులుండుత రాజీ, సుదరింపఁగఁ బత్రిమీఁది యొక్కొండు ముమపె యా
సదమతులు వ్రాసియుంచిరి, కద! తచ్చరితమ్ము వినికిఁ గావింతు మికన్.

క. ఇరువదినాలుగు దినములు, పరిపరి యోజించి తుదకుఁ బత్రిక మాకి
చ్చిరి తెచ్చి ‡ గౌరవస్థులు, మతిమాగురు; దానిఁగాంచిమదిముదమొదవన్.

ఉ. అంతకుమున్నె పత్రిమిటులాగతమా నవి విన్నవాఁడె వా
క్కాంత యనుగ్రహమ్మున నొకానొక కల్పన దోఁపఁగా “యశః
కాంత వివాహము” న్వ్రచి కట్టియ యుంచిన పద్యసప్తకం
బెంతయుఁ బేర్మి వారు విని యిచ్చిన మోదము గాంచి రయ్యెడన్.

———

‡ (1911 సం, అక్టోబరు 20, తేదీ కృష్ణాపత్రికనుండి.)

బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివెంకట కవీశ్వరుల సముఖమునకు. ఈదిగువ సంతకము చేసిన వారు నమస్కరించి వ్రాయువిజ్ఞాపన:—

ఈపురమున నీమధ్య శతావధానసభ జరిగినది మొదలు దమకును గొప్పరపు సోదర కవులకును వైషమ్యము లేర్పడి ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు నడచినవి. మా గ్రామములో తమ తమ మధ్య వైషమ్యము లేర్పడుట మాకు మిక్కిలి శోచనీయముగానున్నది. తమరును కొప్పరపు కవీశ్వరులును మాకు గౌరవార్హులే యగుట మా గ్రామమునుండి వారలను విమ్మలను సఖ్యపరచి పంపుట మాకు యుక్తమనియు గౌరవమనియు దోచుచున్నది. కావున మాయుద్దేశ్యమును మీరును అంగీకరించి వీరాసభ మొదలింటికను నొండొరులఁగూర్చి పఠించి-

యాశః కన్యకాపరిణయము.

సీ. తారతమ్య మెఱింగి తరలి వచ్చెడివారు కొప్పరం బంచెఱుంగుదురు మీరు
తప్పెటల్ మ్రోగంగఁ దరలి వచ్చెడివారు కొప్పరంబంచెఱుంగుదురు మీరు
తరుణతాభరము పైఁ దరలి వచ్చెడివారు కొప్పరం బంచెఱుంగుదురు మీరు
తగుబాంధవులతోడఁ దరలివచ్చెడివారు కొప్పరం బంచెఱుంగుదురు మీరు

తే. గీ. తిరుపతియొ, కన్యకాదాత; తెరువు౯వలె
వచ్చుచో నింత యాతిథ్యమిచ్చు, రాక
యున్నచో నప్పుడే పెండ్లి సున్నయయ్యె
నొకరువారింప నేటికో యోగ్యులార!

సీ. కలదొక్క సూఁతుడు కలిగెఁ జెండిలి కాకమున్నె వడుగు గాకమున్నె మాకు
నాంధ్రగీర్వాణభాషాంగనాతిలకమ్ము లిరువు రక్కన్నియ నెత్తి పెంచి
వీడేల; నెందఱో యీకన్నెఁ బెండ్లాడఁగా నెంచి యత్నించి కడకు దీని
చే నీసడింపుల నూనిపోయిరి తల నరయంగఁ దఱియయ్యెఁ బరిణయంబు

తే. గీ. లేకయే పోయె నమకొను పాక మెఱిఁగి
కొప్పరపువారు తరలి రాఁగోరి; రంత
సంతసించితి; మంత నే జాఱఁదొడఁగి;
రూరకుంటిమి; తప్పేమి యోగ్యులార!

సీ. 'తల నరసిననాటఁ గలయుట కామశాస్త్రవిరోధ'మని మదిఁ దలఁచిరొక్కొ!
'ఉభయభాషలు నేర్చునువిదఁ బెండ్లాడఁగాఁదగ'దంచులోలోనఁదలఁకిరొక్కొ!
'పెక్కుమాటలు నేర్చు పెంకెపిల్లనుగొన్నమాటదక్క'దటంచు మానిరొక్కొ!
'ఎందఱో జంకిన యీమెమ్మలాఁడినిఁగొన్నఁ బరువుదక్క'దటంచుఁ బఱచిరొక్కొ!

మవియు లిఖించినవియు మరల్చుకొనుచు నొకరికొకరు లిఖితరూపముగ తెల్పుకొని యిప్పటి స్నేహభావ మవలంబించిన మేము మిక్కిలి సంతసించెదము. మావిజ్ఞాపన నాదరించి మీవైషమ్యకారణములను మరచి మాకు సంతసము కూర్చుదురని నమ్ముచున్నాము.

గుంటూరు. }
4-9-11 }

చిత్తగించవలెను,
ఇట్లు తమ విధేయులు.

యేశా రామయ్య, జి. రామనాథయ్య, వంకిపురం కృష్ణమాచార్యులు
ర్యావలి హనుమంతరావు, కొండ వెంకటప్పయ్య.

తే. గీ. 'కట్నమే చాల' దనుకొని కనలిరొక్కొ!
వారు గోరినదిచ్చు మా కేటి మేమి?
ఎట్టులో పెండ్లి సాగించి యెలమి మైప
దన్యముఁగ బండితుఁడవ్వఁదలఁపుఁడయ్య!

సీ. కయ్యమ్మునకు నింటి పెద్దల నంపింపఁ 'దలఁతె' దనుచు మున్నె పలికినాము
"కానుగూడ"యటంచుఁ గాల్పైకల్పుకరాఁగ "మంచిదే" యనిసమ్మతించినాము
ఒకమాసమే కట్నమోఁపైఁ గోరఁ దక్కినమాసమునుగూడ నొసఁగినాము
కన్యాపరణదానకుఁ గార్యంబొనర్చితి మంతలో సుముహూర్త మగునటంచుఁ

తే. గీ. దలఁచుచుండఁ బురోహితుల్ దగినవారు
కాచలసి వచ్చి రంతట గాని
వచ్చి కథయాఁగె; నిండలి పొచ్చె మెఱిఁగి
యేల నెపపెట్టెదరు మమ్మ హీనులార!

సీ. "ఎంత మాసమ్మైన నిక సెందు కిక లె" యంచు నీసడించిన రోసమేమి మాకు?
"వైదికకన్యక వలదు కైకొన" టంచు నీసడించిన రోసమేమి మాకు?
"శాస్త్రంబు చదివిన సంయేలమాకంచు నీసడించిన రోసమేమి మాకు?
"హెచ్చుంగడపు మాయింటి మాకేల" యం చీసడించిన రోసమేమి మాకు?

తే. గీ. మొదటఁ గోరిరి సెమ్మటఁ జదువు సంద
రెఱఁగియో, యేమొ వెనుదీసి; రెందుకేని
సమ్మతించితి మింక మీకెన్ని మార్లు గూర్పఁ
బూనుటని పునరుక్త మెరాజ్ఞానులార!

సీ. రుద్రాక్షపూస లఱుతఁ దాల్చువారికి బంగారు వారి కేలాంఛనంబు?
వెబ్బూది దాల్చువారలకుఁ దిర్మణి తిరుచూర్ణాలవారికే చుట్టరికము?
"ఇత్యర్థ గలితిభావ" లేనేరఁ బల్కువారలకుఁ దెల్గులతోడ రాజియేల?
గురుపాదసేవఁ జేకొనినపద్దియకు బాజారు విద్దియతోడ సఖ్యమేల?

తే. గీ. ఏడ 'తిరుపతి'! 'కొప్పరం' బేడ! సహహ!
ఆహవమె కాని, మఱి వివాహంబె కాని,
స్నేహమే కాని మాకెట్లు చెల్లుఁ జెప్పుఁడ
పరసులార! గుంటూరు వాస్తవ్యులార!

సీ. గోదావరీనదీకూలమ్మునకుఁ గొండవీటి కూపమ్ముతో వేరమేల?
ఆమ్రాదితరుజాల మలరు తోఁటలకు గోఁగాకుభూములమీఁదఁ గాఁకయేల?
ఎచటఁ జూచిన నిక్షులే వొల్చుపొలములకేలయ్య జొన్నపొలాల చెలిమి?
తిరుపతి వేంకటేశ్వరున కంకాలమ్మ జాతరమీఁది విశ్వాసమేమి?

గీ॥ ఇంతకును గ్రాలుదర్గ్రీవ దేవరో యె
ఱుంగుదురు మీర; లెవరిస్వరూపమెట్టి
దో యెఱుంగుదు; రరక యేదోవిధమున
మమ్ము నెపపెట్టనేల? యోమాన్యులార!

చ. పదపడి కొన్ని పద్దెములు పత్త్రికలోఁ * బ్రకటించి సంశయా
స్పదులగు లోకులందనిపి ప్రాజ్ఞుల, సంధికిఁగొల్పు యోగ్యులన్
ముదమున మించి యచ్చటనె మోదమెలర్పఁ గవిత్వగోష్ఠి పెం
పొదవఁగనట్టిటి మాపయి కక్షోదయముం విమమంబ! శేర్మిమై.

(* 1911 సం, అక్టోబరు 20, 28 తేదీ కృష్ణాపత్త్రికనుండి.)

పై సంతకము లొనర్చినవారికి నమస్కారపూర్వకముగా మాయొనర్చు కొను వినయపూర్వక పద్యమయ విజ్ఞాపనము:—

ఆర్యులారా! 4-9-11 తేదీగల తమ పత్త్రిక 28-9-11 వ తేదీ సాయంకాలము సుమారు 5-30గంటలవేళ మ॥ రా॥ రా॥ కొండ వెంకటప్పయ్యపంతులుగారు బి. ఏ; బి యల్; గొల్లపూడి రామనాథయ్యగారు బి. ఏ; బి. యల్; గోవిందరాజు శ్రీనివాసరావు పంతులుగారు బి. ఏ; బి. యల్; అను నీ పెద్దమనుష్యులవలన మాకు నంది యపారానందము నొనర్చినది. దానిపైఁ గొన్ని పద్యములు భగవతి తోఁషింపఁగా నయ్యవి యన్నియును దమసన్నిధి కంపికొనవ దలఁచితిమి గాని గ్రంథవిస్తరభీతియును విలువగల తమకాలమునకు లేనిపోనిపని గల్పించినవారమగుదుమేమో యను సందియమును వెనుకంజవేయించుటచే నందలి దశాంశమును మాత్రముఁ బంపికొనుచున్నారము. వ్రాసి పంపినచోఁ దమకు మాత్రమే యిందలి మంచిచెడ్డలు బోధపడునుగాని యావదాంధ్రలోకమునకును బోధపడవని పత్త్రికాముఖమునఁ బ్రకటించికొంటిమి. ఇందుఁగలతప్పులనుమన్నింప వేఁడుకొనుచున్నారము.

(తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు)

సీ. అనవసరమ్ముగా నాసనమ్మును గోరి యవధానవిఘ్నమ్ము నాచరించ
'మదియయుక్త' మటంచు నగ్రాసనాధిపుఁడనిన పిమ్మటఁగూడఁ జెనఁగఁబోము
పెనఁగియుఁ దుద కదిగొనలేక సభవీడి యవలికేగి యసూయనందఁబోము
అందియు నాటకాభ్యంతరమ్మున నుండునప్పుడు పద్యమ్ము లంపఁబోము

గీ. ఎఱుఁగకే మీసములఁబట్టి యెట్లొ వ్రేలఁ
బడము, తుందుడుకందము, పలికినట్టి
పలుకు మూఁడులోకమ్ముల నిలిపికొనఁగఁ
జాలుదుము పండితులయొద్ద సరసులార!

సీ. ఒకని పెండిలిలో మఱొక్కఁడా పల్లకీ నిఱుకనుంకించు టెంతేనిఁ దప్పు
ఎఱుఁగక యత్నించిరే యంద మాపైనిఁ దెలిసియుఁ జెనఁగు టెంతేనిఁ దప్పు
అధ్యక్షుఁ "డిదికూడ"దంచుఁ జెప్పిన మీఁద నేని యాగమి మ టెంతేనిఁ దప్పు
అక్షరతత్త్వంబు నరయ కాపై భీతి దీఱి కాల్ద్రివ్వు టెంతేనిఁ దప్పు

తే. గీ. "మీసముల" పద్య తాత్పర్యవాసన యిసు
మంత తెలియక వ్రేలాడు టెంతయేని
దప్పు; "తప్పని" నేఁ జెప్పుటొప్పుగాదు,
పండితులచేతఁ జెప్పింపవలయుఁజుండు.

సీ. తిరుపతి వేంకటేశ్వరులతక్కువయును గొప్పరంబున వారి గొప్పఁదనము
ఆంధ్ర గీర్వాణభాషావరత్వము గ్రామ్యభాషావధూటీపరిభావకత్వ
సనియమాశుకవిత్వమునఁ గల్గు లోపం బనియమాశుకవననిర్నిద్రమహిమ
అవ్యాజరచనాపహాస్యత్వమును బూర్వసంచితపఃసప్రశస్తతయును.

గీ. సభయొనర్చినపైఁగదా! సహృదయహృద
యావగతమగుఁ, గాల్ద్రివ్వు టలఁతి వారు
సేయఁదగుకార్యమా! యెంత చేవయేని
నుండియే తీరవలెఁజుండి యోగ్యులార!

సీ. ఊరూర నూరేగు నుత్తరప్రత్యుత్తరముల కేలాగు నాశము ఘటిల్లు?
నొప్పుతప్పుగఁ, దప్పునొప్పుగా లిఖియించు "సత్యవాదుల" వ్రాఁతసమయు టెట్లు?
ఇహపరమ్ము లెఱుంగకే వర్తించు "యథార్థవాదుల" ధార్ష్ట్యమడఁగు టెట్లు?
తిరుపతి కన్నఁ గొప్పర మెక్కుడనెడి యీపాటిబండలగోల దాఁటు టెట్లు?

తే. గీ. ఊరకే స్నేహమునుగూర్పఁ గోరువారు
మీ రమాయకు, లవియన్ని యెరిఁగి తనఁ
గ్గైనో నంత యోజింపఁగా భజ్ఘు
సత్యము నుతింతు మింక జిజ్ఞాసులార!

సీ. అక్కటా! కవులకు నవయౌవనంబబ్బెఁగా! యనెడి మీ హృదయంబు నరసినాము
అది యాసనప్రసంగాధీనమనెడి మీ యాశయం బాసాంత మరసినాము
ఆప్రశంసను మెచ్చు సమలాత్ములెవ్వరో యామూలముగ మున్నె యరసినాము
ఈసఖ్యమొనఁగూర్చె యింకమూలమున వారనఘాత్ములగుపూనిక నరసినాము

గీ. అప్రలించినఁ బ్రేవుల నరయఁగలరు
కవులు రవియెఱుఁగనిచోట్లు గాంచఁగలరు
కొప్పరపు సోదరులె రాణుఁగుదురు సకల
మక్కటా! యాసనం బెంత చిక్కు దెచ్చె!

సీ. "ఒడ తెఱుంగని సినమున్నదే" యెంచేని మాకీర్తి నెఱుఁగమే మాన్యులార!
ఈఁతకు మించు లోఁతెందేనిఁ గలదె? కా నిండయ్య యొకసారి నిండుసభను
వైదికత్వమున కేవం జేసి కళ్లొ మీసాలు దీయుంపుఁడీ సరసులార!
విద్వద్వినోదముల్ వినుటగ్రామమున జేయపయశమ్మునుగూర్ప వరయఁడనఘు

తే. గీ. లార! సత్యవాములును, యథార్థవాదు
లిప్పురమ్మునఁ బుట్టు రెంతేనిఁ దప్పు
గాని, విద్యలలో నేరు ఘనులొ, యెఱుఁగు
పూనికలు తప్పగాదయ్య పూజ్యులార!

సీ. "కాశికృష్ణబుధుండు కరమందు లిఖియించి సన్నఁ జేసిన" దెంత సత్యమయ్య!
"అభిమానమున మమ్ము నర్చించిరే కాని శుద్ధమూర్ఖులె" యంట నూనృతంబె?
"రామకృష్ణులఁ బట్టి రహిఁ బట్టినా"రన్న వ్రాఁత యెంతటి సత్యవంతమయ్య!
"నలుబది మందితో సలిపి రవ్వా" రని నెక్కిరించుట యేటి ఫక్కియయ్య!

తే. గీ. తమ తెఱుంగని దింక లేశమును లేదు
ఆపనమె తెచ్చిపెట్టె నీ యనృతములను
నిజముదెల్పి యశమ్ము చే నెగడరయ్య!
వలదు జంపింక గుంటూరు వాసులార!

సీ. "కృష్ణలో" వ్రాత నిష్ఠని మీ రొకసారి పరికింపుడీ హితవాదులార!
"దేశమాత" యొనర్చు దివ్యోపదేశమ్ము లరయుఁడీ యొకసారి యార్యులార!
"ఆంధ్రకేసరి" లోని యంశమ్ము లొకపరి చూడుఁడీ యిష్ఠన్ని బుద్ధులార!
తక్కు పత్రికల యథార్థంపు వ్రాఁత లింకేనిఁ జూడుఁడి మహాజ్ఞానులార!

గీ. సభను జరిగినయట్టి వాస్తవ మదెట్టి?
దెట్లు వ్రాయుచున్నారో, యెఱిఁగి శాంతి
చేయుఁ; డీ వ్రాఁత పోలికిఁ జెడ్డ యశము
గూర్చు నిజ మెట్లొ పైకి రానేర్చునేని.

సీ. వేనవేల్ సత్యవిజ్ఞాను లుండియుఁ జెడ్డకీర్తిఁ గొనునె గుంటూరుపురము?
సభ నున్న మీవంటి సరసులకన్న నాకాశంపు సూర్యుఁడా కర్మసాక్షి?
పంచభూతముల మా పాండిత్య తత్త్వంబుఁ జెప్పఁగా నప్పగించెదరె పోగు?
లెవ్వరో యొకరిద్దఱే హేతువై పురమ్మున కప్రతిష్ఠ రాఁబోలునయ్య?

గీ. 'రజకువాక్యమ్ములను వినురాము' లౌట
యుచితమయ్య! మీవంటి యోగ్యులకు సకల
మెఱిఁగినందుకు ఫలమేమి? యిట్టిపట్టు
నం దుదాసీనులగు టెంత యర్హమయ్య?

సీ. "ఆసవం బొప్పలే" దని కోపగింతురా? యది గోమటే పెద్ద యనుచితంబు
"అనుచితం బనుట పేయాధార"మందురా! కొప్రంపుకవి దాఁచికొనుటె సుందు
"అనుచితంబగు కోర్కె ఘను లెట్లు కోరువా"రందురా! అది ప్రమాదాతిశయము
"మతి ప్రాజ్ఞులకును బ్రమాదమా"యందురా! ♦ వారికే యందు నిర్ధారణంబు

గీ. చేసి వ్రాసిరి వ్యాఖ్యాతృశేఖరులు, ప్ర
మాదములు విశ్వసింపమి మాకుఁ దప్పె?
అంతమాత్రాన గంటుల కనుపతింత్రె,
సోదరులు చెప్పుఁడయ్య! యో సూరులార!

సీ. ఉచితమో యనుచితంబో చేయు పండితుం డరయఁగావలె భవిష్యత్ప్రశంస
అని * భర్తృహరి చెప్పుటైనఁ జూడక యేరి ప్రేరణమ్మున నౌదుర్వారులగుచుఁ

♦ శ్లో॥ ప్రమాదో ధీమతామ" పీత్యత్ర, అపిశబ్ద ఏవకారార్థక ఇత్యభియుక్తాః.
* శ్లో॥ ఉచితమనుచితం వా కుర్వతా కార్యజాలం, పరిణతిరవధార్యా యత్నతః పండితేన. (భర్తృహరి చూ.)

గాలి పట్టి యెన్ని యోగాఖ్యలు ప్రకటించి తలక్రిందగని ప్రయత్నములొనర్చి
“పండితసభ” యన్న పైఁ గొంత శాంతించి పండ్లబింక మొకించి ప్రాఁతయందుఁ

గీ. చూపి, ప్రాజ్ఞుల సమ్మతి పాపకార్య
మనుచు మము వెక్కిరించిన యట్టివారి
సఖ్య మది మాకు లేకున్నఁ జచ్చిపోము,
పృథగ నెపవెట్టకుండు సుప్రథితులార!

సీ. ‘ఓంశాంతి’ యనెదు మీ యోగ్యత నేనోర్వ శ్లాఘింపవలెఁజుండు సరసులార!
ఈయూహ మీకప్పుడే పుట్టెనేని మీసములమీఁదికి వాడు చనరుసుండు
అంతకొక్కింత పైనైనఁ బుట్టిన వారు “కుచమర్దనములు” పేర్కొనరుసుండు
సకలమ్ము జరుగుపై శాంతిఁ జెప్పుటకన్న నన్యాయ ముండునయ్యా! మహాత్ము

తే. గీ. లార! విద్వత్తలోఁ దప్పు నన్యవిషయ
మందుఁ గొప్పింపువారి సంఖ్యంబు మాకు
సమ్మతము; దానిలోఁ గూడ సమ్మతింతు
మేని భారతి మ మ్మింక నీసడించు.

సీ. చౌరపమై నెదిరించి సొఱకాయకోఁతలు కోసినారు కటార్లు దూసినారు
‘అవధానమందు మిమ్మతిశయించెద’ మంచు వ్రాసినారు సవాళ్లు చేసినారు
మీఁది మీఁదికివచ్చి మీసాలపైఁ జేయివేసినా ర్చెడుగుడుల్ గూసినారు
మసిపూసి యెట్టులో మారేడుకాయఁగాఁ జేసినా ర్మమ్మెడఁ బాసినారు

తే. గీ. పెనఁగి నా మీసమింతేనిఁ బీకకుండ
నెదిరి యవధానమున మమ్ముఁ గదుమకుండ
నేటి సఖ్యంబు మాకు? మీ కేటిభరము?
సభను సమకూర్పుఁడయ్య! యశస్వులార!

సీ. బందరేమయ్యెనో? “ప్రెస్సు” లేమయ్యెనో, పుస్తకాలేమయిపోయెనొక్కొ?
అచ్చేమి యయ్యెనో, ఆస్తి యేమయ్యెనో, కర్తృకం బేమి కావలసెనొక్కొ?
‘న్యూ’ లేమియయ్యెనో, బాలు రేమయినారొకో, యుద్యోగమేమూలనుండెనొక్కొ?
ఇల్లేమి యయ్యెనో! యితర మేమయ్యెనో, మిత్రవర్గంబు లేమి యయిరొక్కొ?

తే. గీ. వచ్చినది రాక యయ్యె, నీపాటికేము
సెలవు గైకొనుచున్నాము, స్నేహభావ
ముంచి పంపింపుఁడయ్య! యేముండె!
‘వడ్ల గింజలో బియ్యపుగింజ’ గేస్తులార!

సీ. శ్రావణమాసానఁ జనుదెంచితిమి భాద్రపదమాశ్వయుజము నిప్పట్టణమునఁ
బూర్తిగాఁ గడచె నిప్పుడు కార్తికము వచ్చె నిప్పటికేని మా కింటి కేగ
నిచ్చ పుట్టుట లేద, యిదియెల్ల నీసీమవారియాదృతియు నుదారమైన
మీ మైత్రియును మాదు*మీ సాలమహిమయుఁ గొప్పింపువారిమిక్కుటపుఁ జేర్మి

[illegible] మద్రాసులో బి. యే. (B. A. Honours) చదువుచున్న శ్రీవారణాసి శ్రీనివాసరావుగారు తత్కాలము పంపిన 200 పద్యములనుండి కొన్ని

* మ. తలమీఁదన్ దలపోసి యీసుగొని గద్వాలాత్మకూర్పార్థివేం, ద్రులసంస్థానములందుఁ బండితులు నిన్నున్ దీయయత్నింప ను, జ్జ్వలవాగ్వాహిని గొట్టివేసితివి ప్రాంచత్పాండితీ వైఖరిన్, బళిరా! మీసమ! నీకునీవసరి త్రిప్పన్ గెల్లురా నిన్నిఁకన్. సీ. ఏన్గుల నెక్కించి పృథ్వీపతులు గొల్వ నిక్కింపఁ జేసితి నీవకావె, వాదింపఁగా వచ్చువారి వాదంబుల నీఱుగావించితి నీవకావె, వర్ణాశ్రమస్థితిఁ బడయగాదగు రాచనెమ్మి నుద్రేకింతు నీవకావె, మాన్యంబు లిప్పించు మార్గంబుచూపించి నేస్తంబుఁ జాటుదు నీవకావె, గీ. మీసమా! గాఢ గౌరవావాసమైతి, వెంతఁజేసితి మున్ముందిఁ కెంతఁజేయఁ, జాలనెప్పుడుఁ గడుఁ జెంచఁజాలియుందు, త్రిప్పఁదిప్పఁగ నినుఁజెప్పి చెప్పవలయు. క. కానిర కినాసర నుడి నం, తోఁకిల్లఁగ నాసు కయితతో సాగెడి నీ, వీసపుకై సురులేసరి, మీసమ! నినుఁ దీయఁ గలుగుమేధాగతికిన్. సీ. అలబృహద్రిథు శక్తి దఱియనప్పుడ నీళ్లుమ్రింగిన విప్పుచ్చు మీసమెంత? దుర్యోధనుని గూల్పఁ దోడుగా కృష్ణుఁడు మిణ్కిన వలలాంకు మీసమెంత? వాలినివధయింప పంచవా, కృత్తిమై 'మెచ్చ్మ'యనిన రాము మీసమెంత? ఇంద్రజిత్తునికీలు నెఱిఁగి తుంచుచు చూపఁ జేసిన సౌమిత్రిమీసమెంత? గీ॥ నీవ మీసంబ పీమహి నీవ 'కుంతి తఁబు', వాఁగలపల్కుల నెత్తితినెఱుంగ, నెప్పు డసమానవిక్రమంబే పహించి జయము గొంటివి జగతిమీసంపుఁ జోఁడ. చ॥ అలఘుకవిత్వకీర్తిఁ గొన నండఁఱకున్ బర మానె? మించునె, త్తుల గమకింప నండఱకుఁ దోఁచునె? తోఁచిన జీలుగెత్తు గావలయదె? మేకుమాటమఱపించదె పెంచదె గీరతంబు; నీ, వలుగకు సంస్కృతాంధ్రకవితైక మహత్త్వము, చాలు మీసమా! మ॥ సుమనిర్యన్మకరందగంధకవితాశుద్ధాంతభృంగీరవో, పమభక్తప్రతిపత్తితో వెలయుచున్ బాండిత్యగంధానిలం బమలంబై తెమలంగ లోకజనసమ్మాన్యక్రియం బొల్తువో కమనీయప్రతిభావిలాసమ! నమస్కారం బిదే మీసమా! (18)...

తే. గీ. యనుజుఁడీ! లేకయున్న మేమొకటవింత
కాలముండుటిప్పట్టునఁ గల్గునెట్లు?
తక్కిన ప్రసంగములేమి దైవకల్పి
తమ్ము, లాజ్ఞయొసంగుఁడీ ధన్యులార!

సీ. ప్లీడర్లమా? కాము, బీ యేలమా? కాము, ధనికులమా? కాము ధన్యులార!
అర్థులమా? కాము, స్వార్థులమా? కాము, ప్రభువులమా ? కాము, పండితులార!
దీనులమా? కాము, మానులమా? కాము, మౌనులమా? కాము, మాన్యులార!
క్రుద్ధులమా? కాము, బద్ధులమా? కాము, వృద్ధులమా? కాము, వేత్తలార!

గీ. కవుల, మిప్పటి 'రూల్సు'కుఁ గట్టఁబడము,
ఘనులు * పండితరాయాదికవులు చూపు
త్రోవఁ బట్టిపోదుము, దేవునైన
లక్ష్యపెట్టము † మాకు వల్లభులు లేరు.

సీ. తిరుపతివేంకటేశ్వరుల పేరులు మీకు జ్ఞప్తిలో నిల్పు నాసనపుఁ జర్చ
అల్ల కొప్పరపు సోదరుల పేరులు మీకు జ్ఞప్తిలో నిల్పు నాసనపుఁ జర్చ
విశ్వత్కవీంద్ర సంవిద్విలాసము మీకు జ్ఞప్తిలో నిల్పు నాసనపుఁ జర్చ
[illegible]పల కవుల యకించనత్వము మీకు జ్ఞప్తిలో నిల్పు నాసనపుఁ జర్చ

తే. గీ. మేటి యాసన చర్చకు, మీకు, సత్య
వాదులకు, మాకును "యథార్థవాదుల" కును
మఱియు నామీసములకుఁ, గొప్పరపు సోద
రులకు దీర్ఘాయువిడి నల్వ ప్రోచుఁగాక!

సీ. కాళిదాసునిమార్గ గరిమంబు నెఱిఁగినవారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!
భవభూతి యను మహాకవిమార్గ మెఱిఁగినవారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!
పండితరాయలపండితన మెఱుంగువారంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!
ఆంధ్రకవీంద్రనిరాఘాటత నెఱుంగువా రంచు మిమ్మెంతు ధీరులార!

తే. గీ. పల్కనేపల్కఁ డెప్పట్లఁ బండితుండు
పల్కెనా, నిల్చునేగాని భయముగొనఁడు

---

* శ్లో॥ మనస్వీ మ్రియతే వాఽపి నోత్కర్షం నైవ ముంచతి।
అప్యే నిర్వాణ మాయాతి నాఽనలో యాతి శీతతామ్.

‡ నిరంకుశాః కవయః

ఇదియె విద్వత్కవీంద్రుల కింపునింపు
మార్గమని మీ రెఱుంగరే మహితులార!

సీ. మా కపకీర్తి సంపాదింపఁగా నెంచి దేశమాతకు దూఱు దెచ్చినారు
మా కప్రతిష్ఠ సంపాదింప నెంచి కృష్ణను నప్రతిష్ఠచే నడిపినారు
మాకు దుష్కీర్తి సంపాదింప నెంచి కేసరిని దుష్కీర్తి పాల్పఱచినారు
మాకు దుర్యశము సంపాదింప నెంచి యాంధ్రపుఁ బత్రికకు నదిదార్చినారు.

గీ. ఎంచఁబో 'యథార్థవాదు' లిం కెంపఁడేని
సత్యవాదు లిప్పురమున జననమంది
నారు, శివరామశాస్త్రి యీనాఁటికి శివ
రాముఁ డయ్యె; మాకేల కోపింపుఁ జెలిమి?

సీ. సఖ్యపఱచి మమ్ము సాగనంపుటకు మీ చేయు యత్నము గడు శ్రేష్ఠమయ్య!
సాగనంపకమున్నె చనువార మేకాని చుట్టుపట్టుల నుండు నూరివరులు
సభలు చేయుటఁ జేసి చనకిందు నిల్చితి మంతియేకాని సభాంతరమున
కింకను సోదరు లేతెంతు రని కాదు; గాయత్రి సాక్షి నిక్క మ్మెఱుంగుఁడు

తే. వారి సేమంబు గోరినవారు గాన
సంశయించుచు నున్నారు; సకల మెఱిఁగి
నట్టి మాకడ డాఁచ నేలయ్య! వారి
వదలి చిరకాలమయ్యె సహృదయులార.

సీ. వ్రాసి యుండంటిరే? వారితోఁ బోరాట మానికొంటి మటంచు మాన్యులార!
వ్రాఁత వ్రాసిన యంత నే తప్పిపోవునే! కాల్ద్రివ్వువారి బింకంపుఁ గంపు
కాల్ద్రివ్వ నెట్టిదో గనుఁగొన్నపైఁ గాని నిదురఁబట్టదు మాకు నిక్కమయ్య!
యీయూరఁ గాకున్న నేయూరనైన మీ సమ్మెఁ దీఁకుట చూచి సఖ్య మంతఁ

గీ. జేసి విడుతుము; మామీఁద నీసు గొనకుఁ
డనఘులార! డబ్బును దినినట్టి పులికి
నోరు పెటులబ్బు మీరెన్ని యోర్పు మంత్ర
ములను బఠియింతురేనియు నలఘులార!

సీ. పుట్టుపట్టునఁ బెట్టుబడ్డు లచ్చొత్తించి పట్టణంబునఁ బంచిపెట్టునాఁడు
"కాంపిటీషను" నటం చెకాయెకి నరుదెంచు ప్రజల కోరిక భంగపఱచునాఁడు

అక్షరతత్త్వ మావం తెలుంగక మీస లొగిఁ బట్టి యయ్యేల లూఁగునాఁడు
ఎఱుఁగని వ్రాఁత లేవేనియోఁగిల్కుచుఁ 'గుచమర్దనములు' పేర్కొనెదునాఁడు

గీ. మీర లేమైతిరో కొ! యిమ్మెయిని జేయి
కాలుమీఁద నాకులకు యత్నాలిపేఁ?
"యద్భవతి తద్భవత్యేవ" యనెడిమాట
లెఱిఁగి వర్తింపుఁడయ్య! యింకేటి సంధి?

సీ. సత్యవాదియొక్కరో 'జంట్లిమన్' పదవాచ్యుఁడేయంట యా సూరి నెఱుఁగుఁడయ్య!
అతని జ్యేష్ఠభ్రాత యగు "యథార్థవాది" కూడ నట్టిఁడె యంట చూడరయ్య!
ఈ యవతారమ్ము లెత్తువారల రసనాంచలమ్ములకు భర్మాంచితములు
భూషణమ్ములు దెచ్చి పొల్పుగా నర్పించి వాసిమై నూరేగఁ జేసి పిదప

గీ. సోదరులకును మాకును వాదుతీర్పఁ
బూనుఁడయ్య! తరతమత్వములను బట్టి
'మార్కుల' నొసంగుఁడయ్య! మీ మతివిశేష
మెల్ల విద్వాంసులును మెచ్చ నొసఁగుఁడయ్య!

సీ. "కుక్కతోఁకను బట్టి గోదావరీఁదువా" తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
"వేడినీళ్లనె యిఁడ్లు వెలిఁగింపఁ బూనువా" తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
"గానమ్ముచేఁ జింతకాయలు రాల్చువా" తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు
"కంజాప్త ధూళిచేఁ గప్ప నెంచెడివారు" తిరుపతి వేంకటేశ్వరులుకారు

గీ. పైకి రాకున్న నెవ్వరి పైకిఁగూడఁ
జనరు తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు; వారి
భారతీతత్త్వమును జూచి వారివీరి
తారతమ్య మెఱుంగుట తగదె మీకు?

సీ. పిలువని పేరంటముల నొసర్పరు; గౌరవార్హుల నవమానమంద నీరు;
ధూర్తుల నైఁపరు; ధూర్జటియైనను దగవుమాలినచోటఁ దగవుపెట్టి
తీరుదు; రూరక యేరిని గదలింప; రెవరేనిఁ గదపిన "నితఁడు తగఁడు
మనతోడఁ బోర" నం చనుకోకయవ్వాని నెదిరించి తమకున్న కదనశక్తి

గీ. అంతయో యింతయో యర్హమైన పంఙి
తులు పొనర్చెడిసభలోన నిలిపికొనఁగఁ

బూనుదురు; పక్షపాతుల పూనికలను
వినరు; తా మెఱింగినయట్టివిషయమె యిది.

సీ. 'సత్యవాది' పదంబు చండాలమయ్యె నద్దానియాపదదీర్పఁదలఁచుఁడయ్య
ఆ దురాపదయె 'యథార్థవాది' పదంబు గనియెఁ దద్దుఃఖంబు కడపరయ్య
శాస్త్రీయమైనట్టి సరసాశు కవిత ధిక్కృతయయ్యె గెలుపోడు లెఱుఁగుఁడయ్య
పదియాఱుకళల యవ్వానితో రిక్కల నెనఁజేయుపూనికల్ గొనకుఁడయ్య

గీ. కీర్తికాములరై కవిత్వార్తిఁ బాపి
పక్షపాతులవార్తల వలనఁ గలుగు
దేశఘోషంబు నడిపి యుదీర్ణగరిమ
నలరఁజెలువారుఁడయ్య! ధీవరులు మెచ్చ.

సీ. లేదు శాస్త్రజ్ఞత, లేదు కావ్యజ్ఞత, సంస్కృతజ్ఞానలేశమును లేక,
శబ్దమంజరిఁ గూడఁ జదువంగలేదయ్యె; నదియట్టులుంచుఁ డింకాంధ్రమందు
లేదు వ్యాకరణంబు, లేదు పాండిత్యంబు, లేదు సారజ్ఞత, లేదు శిష్యు
లకు భారతాదుల నొకపద్యమేని పాఠముఁ జెప్ప శక్తినిక్కముగ లేక

గీ. కట్టియయ్యలు మమ్మాంధ్రమందు గొట్టి
మీసములుపీఁకుటకు నెట్లుమీసములు మ
హాత్ములొప్పుదురో? తెలియంగవలయు
సభను సమకూర్పుఁడయ్య! యశస్వులార!

సీ. తాఁ జెప్పినట్టి పద్యమునకే నర్థమ్ము చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁ జుండు
తా నుచ్చరించు పదములకే నర్థంబు చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁ జుండు
కవనంబనఁగ నేమొ కవు లున్న సభలోనఁ జక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁ జుండు
పద్యమ్ములటులుంచి గద్యమేయనుకొండు చక్కఁగాఁ జెప్పినఁ జాలుఁ జుండు

గీ. ఆంధ్రమంతయు వల్లె దచ్చాంధ్రమైనఁ
జక్కఁగ నుపన్యసించినఁ జాలుఁ జుండు;
మేముపదలెద మూరకే మీసముల మ
టంచు మీసముఁ దలపెట్టు టర్హమగునె?

సీ. మచ్ఛిష్యుల నటుంచి తచ్ఛిష్యులకుఁ గూడ శుశ్రూష జేసి నేర్చుకొనఁదగిన
పాటిపాండితి లేనివారు మామీఁదికి వచ్చి కాఱులు వ్రాసి హెచ్చుతగ్గు

తెలుఁగక మీసాల నెత్తి పీఁకెద మన్న మాట కేమర్థంబు మాన్యులార!
శాఖాభిమానపిశాచంబు నైదుష్య మీ నేర్చునయ్యా యహీనులార!

గీ. తగినమందులు పక్షవాతమ్మునకు ల
భించుఁ బక్షపాతమునకు లభింపఁ బోవు;
"కొలవిఁ బెట్టి నెత్తినిఁ గోఁకికొనియు" నిప్పు
డేటి రాజీలు మావారి కెలుఁగఁ జెప్పఁడి!

సీ. ఆంధ్రమ్మునం దేని యష్టావధానంపు నామ మెత్తఁగ వీరి కేమిహక్కు?
శతవధాన మ్మనుశబ్దంబు నెత్తంగ వీరి దే యూరయ్య వేత్తలార?
నేత్రావధానమ్ము నిగమజ్ఞులది కదా! దాని పేర్వారలెత్తఁ దగునయ్య?
నిజమైన శక్తియుండినఁ "బండితులుగల్గు సభ" యన్నయంత నే జాఱు టేటి

గీ. కయ్య? వారు మమ్మెదిరించు టాశుకవిత
యందె యుక్త మామాత్రమే మైన మేము
విశ్వసింపకయున్నను విశ్వమెల్ల
సమ్మతించుట కొంతేని సంభవించు.

సీ. "ఆశుకవిత్వమ్ము నందేని మీ రేల విశ్వసింప" రటంచు వేయుప్రశ్న
కుత్తరమ్మాలింపుఁ, డూరకే యెట్లెట్లొ "బడబడ" వాఁగునప్పట్టునందు
నేరేనిఁ జాలదు; కేమానవులొ దాని మెచ్చిన నామెచ్చు మెచ్చు గాదు;
పండితులగువారు "పకపక" నవ్వుదు రవ్వారు నవ్విన యాశుకవిత

గీ. అందు వేరొక్కనామంబు; నట్టిదాని
కెన్నఁడేకొను "నిహిహిహీ! యిహిహి, యిహిహి
యిహిహి" యని పండితులు నవ్వునట్టి పూని
గొనరు విద్వత్కవులు గనుంగొనుఁడు మఱియు.

సీ. కట్టుఁబాటులు గల్గు గానంబె గానమో? కట్టువీడినదియే గానమొక్కొ?
కట్టుఁబాటులు గల్గుకాంతయే కాంతయో? కట్టుదప్పినదియే కాంతయొక్కొ?
కట్టుఁబాటులు గల్గు కాయమే కాయమో? కట్టువాసినదియేకాయమొక్కొ?
కట్టుఁబాటులు గల్గుకవనమే కవనమో? కట్టూడ్చికొన్నదే కవనమొక్కొ?

గీ. మీమన మెఱుంగదే? మేరమీఱి మంచి
చెడ్డ లరయకయున్నియో చెట్ట లఱచు

వారి నేరంబు సైఁచుట పాడిగాదు
కూక లిడుఁడయ్య! సత్కీర్తి గోరుఁడయ్య!

సీ. సంస్కృత గ్రంథవాసనయె లేకున్నచోఁ దెలుఁగుగాదది పెద్దతెగులు గాని
ఆంధ్రరహస్యవైయాత్యమే లేనిచోఁ దెలుఁగు గాదది యొక్కయెలుఁగు గాని
శబ్దశాస్త్రపరివేశము సుంత లేనిచోఁ దెలుఁగు గాదది మేనివలుఁగు గాని
నాటకాలంకారనైపుణుల్ లేనిచోఁ దెలుఁగుగాదది చెడ్డపలుగు గాని

గీ. ఈరహస్యంబు నెఱుఁగనివారె మీరు?
తెల్గులో నేని వీర లెవిర్చి యేమి
నేతు రనుకొంటిరో? సుంత చెప్పుఁడయ్య!
సంధిసంగతి కేమి యోసరసులార!

సీ. ఏపండితుఁడువచ్చి యివ్వారితో మమ్ముఁ దులఁదూఁచి తనకీర్తి నిలిపికొనునొ?
ఏకవీంద్రుఁడువచ్చి యివ్వారితో మమ్ము సరిఁజేసి సద్యశశ్శాలి యగునొ?
ఏజమీందార్వచ్చి యివ్వారితో మమ్ము నెనఁజేసి తావన్నెకెక్కఁగలఁడొ?
ఏదైవతము వచ్చి యివ్వారితో మమ్ముఁ బుసిడించి దీప్తి నిల్పుకొనఁగలఁడొ?

గీ. చూచియే తీర్తుము; మీఁదఁ జూడవచ్చు
సంధిసంగతు; లెల్లేని సభయొనర్పఁ
గడఁగుఁడయ్య! వేరొకగతి గాంచఁబోకుఁ,
డయ్య! వేత్తల రప్పింపుఁడయ్య! యొయ్య.

సీ. చెప్పింపుఁడయ్య! దేశికునొక్కరుని బిల్చి చదువుసందెలు మన శర్మకింకఁ
జేయింపుఁడయ్య! యీపాఠ్యమందుననె శుశ్రూష కావ్యజ్ఞు నిచ్చోట నిల్పి
మాన్పింపుఁడయ్య! "డమాడమాడమడమల్" "ప్రాజ్ఞులీపోకలొప్ప" రని చెప్పి
బోధింపుఁడయ్య "యీబుడబుడక్కలకాశుకవితా ప్రశస్తి దక్క" దనినొక్కి

గీ. మీకు యశమబ్బు, వారికి మేలుగల్గు,
మమ్మెదిర్చినపనికి లాభమ్ము వెంట
నే కనంబడు, మాకెంతయేని మోద
మబ్బు; సంధియు నామీఁద ననుఘటించు.

సీ. వైదికలౌకికవైషమ్య మెవ్వారు తెచ్చిపెట్టిరొ? సుంత తెలియుఁడయ్య!
ఆత్మగౌరవమునకై పాటుపడువారె దీనిఁ బెట్టుదురు సందేహ మేల?

తగుగౌరవంబు విద్వత్తకుండునుగాని యన్యమ్మునకు నుండ దనుట ధ్రువము
గానఁ "దనన్య లీకక్షకుఁ గాదటు" లని యెవ్వరేనియు ననకమాన

గీ. అకట! విప్రులు దేవాంగులట్ల, పశ్వ
తోహరులయట్లు వెతివెట్టితోఁ ద్రిప్పఁబోవఁ
గాఁదగునె? దీని మానుపఁగడఁగుఁడయ్య!
సంఘ గోరుమీ కియ్యది చనుఁగదయ్య!

సీ. ఆంధ్రభారతకర్త యైన తిక్కన సోమయాజిజన్మస్థానమైన కతన
శ్రీనాథకవిరాజశేఖరు నేలినకొండవీటికిఁ బ్రక్క నుండు కతనఁ
బ్రకృతంపుఁ గవుల సంభావించు గద్వాలరాజ్యంపుఁ దోఁపలోఁ గ్రాలు కతన
వెనుక కాలమునందు వినుతింపఁదగు పెద్ద విద్వత్కవులు దీన వెలయు కతన

గీ. ఆంధ్రకవితాపదంబు మీకిచ్చెఁ: మెచ్చ
దగదె గుంటూరిపురిని? విద్వత్కవీంద్ర
జనని, కేవలకవితాసత్కరణి, దీని
మహిమ మెంతేని శ్లాఘ్యంబు మాన్యులార!

సీ. నిందింపనేమయ్యె? నిజమైనసత్కీర్తి గలిగించు "సత్యవాదులు" గలారు
గర్హింపనేమయ్యె? గణుతి నర్పించు పెద్దాగ్ర్యలగు యథార్థవాదులు గలారు
నయ్యాలవేవి? సత్కవికదంబముల పేర్వేలయింపఁగల నియోగులు గలారు
అభిమానమునకేమి? యాత్మీయకతన కతుల్గూడ మెచ్చు మాన్యులుగలారు

గీ. ఏరిచే మెచ్చుగొనదు గుంటూరిపురము?
సరసతకుఁ దావు, బలువెన్నె సిరులప్రోవు;
మీకు, మీప్రోలికిని మేటిమీఱుసిరుల
నిచ్చు భగవంతుఁ; డింక మమ్మేగనిందు.

సీ. ప్రేమించితిమి మున్నె పెద్దఱికము నిల్పుకొన్నచో వారి కేకొఱఁత రాదు
వారిసేమముఁ గోరువారె "యాదవ కులమునకు ముసలము" నానసఁబుఁజర్చ
కల్పించి; రభిపూర్వకవిసమ్మతము గాని మాకు నంగీకృతి లేక పోయె;
వీని నామీఁద వైదికనియోగపుఁగక్షగాఁ బోల్చి రెవ్వరో ఘనులు వారి

గీ. తెలుఁగుఁడయ్య! 'యనవసరమిట్టికక్ష
లింపుగాఁబో' వనుచు మందలింపుఁడయ్య !

యేరు వైదికులు? నియోగులెవ్వ? రొక్క .
విప్రులే గారటయ్య! యోచేత్తలార!

సీ. ఘనుఁడు నయోపృ ద్ధఖండపాండిత్యభూషణుఁడు సీతారామశాస్త్రికన్న
నుభయభాషాకవితోవ్యపాయశాలి శిష్ట్లా హనూమత్కవి శాస్త్రికన్నఁ
గృతి యభినవ సరస్వతినేత పట్టాభిశబ్దపూర్వక రామశాస్త్రికన్న
మాలుకుట్లకులుఁడు నిస్తులుఁ డాశుకవి గుణశాలి వెంకటకృష్ణశాస్త్రికన్న

గీ. మఱియునుంగల శాస్త్రవిప్రులకన్న
మొలచినవె కొమ్ము లితరుల మోములందు?
నవసరము లేని యాసనం బడుగనేల?
చర్చ పెంచఁగనేల? యశస్స్వులార!

సీ. వేదవేదాంగాదివేత్త చేపలి వెంకటప్ప శాస్త్రుల కన యన్యుఁ డగునె?
రామడుగుకులుండు ధీమన్మణియు రామకృష్ణశాస్త్రులఁ బోల నెవని వశము?
కంఠపాఠము నాటకములెల్ల శ్రీనోరి హనుమచ్ఛ్రధుని కవ్వఁ డగును దీటు?
అతిశాంతమూర్తి సాహితిపట్టు శ్రీపార్వతీశశాస్త్రికి సాటి యెందుఁ గలఁడె?

గీ. మఱియు నెందఱులేరు ధీమంతులందు?
వీరిలో నేరు కొప్రింపువారు చెప్పుఁడ?
వారికే యాసనంబును గోరనేల?
చర్చ పెంచఁగనేల? యశస్స్వులార!

సీ. కవి హూణభాషావగాహి పంకిప్రవంశజుఁడు శ్రీకృష్ణమాచార్యకన్న
జటిజైపల్లి కులసంభవుఁడు కవిత్వవిస్ఫూర్తి లక్ష్మీకాంత సుకవికన్న
సకలకళానైపుణికిఁ దావు మేటి మల్లాది వెంకట సోమయాజికన్న
వాఱుకేల నియోగి యనఘ జూపూడివంశజ హనూమచ్ఛర్మశాస్త్రికన్న

తే. గీ. మఱియునుంగల సత్కవిమణులకన్న,
లౌకికాగ్ర్యులకన్నను లాఁతివారి
కాసనము గోరనేలయ్యా? యనుచితముగఁ
జర్చ పెంచఁగ నేలయ్యా? సరసులార!

సీ. శొంఠి భద్రాద్రిశాస్త్రులవారి శిష్యుఁడు తచ్చైచ్ఛలి గలకైత దనరు సుకృతి
"అవధాన మేఁ గూడ నాచరించితి"నని స్వయముగాఁ జెప్పికోఁజాలు ధట్టుఁ:

డొక శైలినేకాక ప్రకటితంబుగఁ బలుశైలులఁ గవనమ్ము సలుపుజాణ
ఎపుడు రచించినట్లే కనుపట్టుకే పలుకృతుల్ ప్రకటింపఁగల యుపాయ

గీ. శాలి, బ్రాహ్మణప్రభువు, నాచారపరుఁడు,
ప్రథిత మంత్రిప్రగడ వంశభవుఁడు శ్రీ భు
జంగరాయలకేల యాసనము నడఁగ?
రౌరులు వీరికి మిన్నలే? యోగ్యులార!

మ. పటుజంఘానిలఘోరణీరణరణత్ప్రాగ్భారనుస్నాటవీ
తటశాఖాపటలాంతరుద్ధతనితాంతస్ఫారఘోరాగ్నిరు
ష్ఘుటనాధూపితభస్మసాత్కృతకురుష్కాండంబుతో వహ్నికిన్
ఘుటియింపం దలపెట్టినారు కద! సఖ్యం బార్యచూడామణుల్!

మ. స్వకృతాగఃప్రకరప్రచారనిహతాపారప్రమోఘప్రజా
నికరాత్మైకకరణ్యసర్వనరణీనిర్ణేతృతాభాగ్యభా
గకృతాహంకృతితో, సుమోఘనునితో భ్రాజిష్ణునిన్ ధర్మపు
త్రిరునిన్ గల్పఁదలంచినారె? యిది ధర్మ్యం బెట్టు లోహహో! హితుల్.

సీ. "గర్వం" బనెడి మిష గల్పించి దుర్గాంబుదీప్సకో సంకించు ధీరుఁ డొకఁడు
"పండిత లక్షణ" ప్రస్తావ మిషచేతఁ బడదిట్టునట్టి సర్వజ్ఞుఁ డొకఁడు
"వంటబావని కుత్సనం"బంచుఁ గల్పించి రసఁ జేయుగనుయుశోరాముఁ డొకఁడు
"రామేశ్వరీయ" మన్నామంపు పొత్తాన బూతు లేకరు వెట్టు పుణ్యుఁ డొకఁడు

తే. గీ. మటియు నెంతటో శాఖాభిమాను లిట్లు
బయలు దేటిరి, యింకను బయలు దేఱఁ
గలరు, కీర్తి చేకూర్పఁ గలరు సంధి
కొప్పరపువారి కేటికిఁ జెప్పుఁడయ్యా!

సీ. "ఈలకూరకుఁ బోయి యిల్లటం బున్నట్టు" లయ్యె మా వర్తనం బార్యులార!
అల పాశుపతమహాస్త్రాగ్నిహోత్రజ్వాల లాఁగిపోయెను దీన నవఘులార!
కాఁకరపర్తి "శృంగంపు భంగపు" వ్రాఁత లపఁచుపూనిక దీన పడుగుఁబట్టెఁ
జర్ల నారాయణశాస్త్రి "బార్హస్పత్య" మరయు వేడుక దీన నంతరించె

గీ. గీరతము సాకెకుం గోరు గీరతులకు
తూహలమ్మన కించుక దోడరె విఘ్న

మీ కిక్కడ తమ్మున, నిఁక నిఁటి కేఁగ నాజ్ఞ
నొసఁగుఁడయ్య! గుంటూర్పురీ యోగ్యులార!

సీ. కొప్పరపువారు మాకుఁ గనిష్ఠు లవ్వారి కరయఁగా జ్యేష్ఠుల మగుదు మేము
కొప్పరపువారు మాకు సుశిష్యు లవ్వారి కరయఁగా నొజ్జల మగుదు మేము
తత్కవిత్వంబు "సదరు మరాటా రైలు" "మదరాసు రైలు" లయ్య మాదు కైత
మిత్రుల నవ్వారు మెప్పింతు రేము శత్రులఁగూడ మెప్పింపఁగల మొకింత

గీ. వయసుకా? పెద్దలము మేము, వారు పిన్న;
లింతియే భేదః; మింతకు నింత కలహ
మెందులకు? స్నేహితులమైతి, మింక మీరు
శంకదక్కుఁడు సెలవు నొసఁగుఁడు మాకు.

క. ఉత్కీర్తి నరసరావ్పుర, వరవాసుఁడు పంగనామవంశ్యుఁడు సుగుణో
ద్ధురుఁడు నరసింగరావ, ప్పురమునకున్ మమ్మును స్వయముగఁ దాఁ బిలిచెన్-

తే. గీ. అతఁడు శాఖాభిమానుల కహితమైన
పనికిఁ బూనిన కతన నప్పట్టణంపు
శాఖలోని గుణాఢ్యులు సాగకుండఁ
జేయవలె నని యత్నంబు చేసి రంబ!

ఉ. * ఆపురికేము రేపు చను నట్టికుతూహల మూనియుండ నే
పాపియొకాని యయ్యనఘుపజ్జకుఁబోయి "వృథాప్రయత్న మే
లా పొనరింతు? విప్పురికి నల్లకవుల్ చనుదేర భీతి లో
దాపర మయ్యె వారి" కని తా నొగి బొంకి కలంచె నాతనిన్.

---

* (నర్సరావుపేట శతావధానపీఠికనుండి.)

నాప్రియమైన ఆర్. హనుమయ్య గారికి— శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవీంద్రుల నిక్కడకు దయచేసి వారి కవితావైపుణ్యమును జూప నిక్కడకు రమ్మని యావాహనచేసియుండుట మీకు తెలిసినవిషయమే కదా; ... వారు రే పిక్కడకు వత్తురని నిరీక్షిస్తూయున్నాము. అవధానము రేపు 1 గంట లగాయితు ఆరంభమగునని నోటీసులలో ప్రచురించినాము. ఇక్కడ శతావధానమే లేదనియూ యిది యంతయూ నబద్ధమనియూ, పి. నరసింగరావు సదరుకవులను మోసగించ

చ. కలఁడు ప్రసిద్ధవంశ్యుఁ డరికాండము సైతము మెచ్చఁదగ్గ ధీ
బలమున కిక్క యా "పయిడిపాటి" నివాసి, యశస్వి, త్యాగి, వి
ద్యలకు నిధాన మంబ! కవితానవితాహృదయంగముండు పే
ర్వెలసిన "రామరా" యనెడి జెల్లముకొండవలీనుఁ డున్నతిన్.

చ. అతనికి మాయెడన్ మఱియు నాయనయందున మాకు విన్కమై
నతితరమైన పేర్మి యలరారెడి నప్పరిలో వధానమున్
గుతుకముమై నొనర్చి కనుఁగొంద మటంచుఁ దలంచుచుంటి మ
ట్టితఱిని బెట్టె నొక్కఁడు కడిందిగఁ గయ్యము చెయ్యముంబలెన్.

చ. కలహము పెట్టుమానిసియుఁ గర్వకు మాటెడివాఁడు గాఁడు పై
నెలమిని వాని నూఁత గొని యెన్నియొ క్రుగ్గులు వెట్టు చెట్టు నీ
డలమురిసంప్రజీవనపుఁడక్కురు లాతనిపాటి వారె? య
య్యలఘుఁడు రామరా వొకఁడె యాథ్యుఁడు సర్వవిధాల నంబికా!"

క. అతఁ డింట నుండియే పం, డితులం బిలిపించి విద్య నేర్చెన్ శాస్త్ర
స్మృతిముఖ్యసంస్కృతకళా, గతి ననదృశుఁ డంతెకాదు కవితాన్వితుఁడున్.

తే. గీ. నరసరాట్పురి శతధానంబు మొదట
జరిగె నందు నొకానొకజనుఁడు రాము

దలచినట్లున్న ఎవరో వారితో చెప్పియున్నట్లు, వినుట మిక్కిలి విచారకరముగా నున్నది.... అవధానమిచ్చుట జరుగుట యిష్టములేనివారలు పన్నిన కుట్రమాటలై యుండునని మేము తలంచెదము ... రేపు వుదయం 8 గంటల రైలుమీద వారు యిక్కడికి దయచేయవలయును ఈ వుత్తరం తెచ్చినవారు ప్రత్యేకించి వారినిక్కడకు తీసికొనివచ్చేనిమిత్తం పంపబడిరి. రేపు వారు ఇచ్చటికి రాని యెడల మాకవమానకరముగా నుండును....తప్పక రాగోరెదము.

నరసారావుపేట
30-9-11

ఇట్లు విధేయులు
ఆర్. కృష్ణమూర్తి.
పి నరసింగరావు.

(ఇంగ్లీషు వుత్తరమునకు సరియైన తెనుఁగు.)

రావు నడిగి సమస్య నైరంబుకతనఁ
దెచ్చి మాకిచ్చె నదిమాకు నచ్చదయ్యె.

క. అందుఁగల "పశ్య" శబ్దము, సందేహాస్పదమె కాక సరసతరముగా
డెందమునకుఁ దగులదు త, త్సందర్భము కతన 'మస్తకుఁ దా' వనుడున్.

గీ. పృచ్ఛకుఁడు మూర్ఖుగాన నడ్డేమియనక
పైడిపా డేగి మఱునాఁడు వచ్చి వచ్చు
నప్పుడా రామరాట్కవి నటకుఁ దెచ్చెఁ
"దప్పెటులొ తెల్పుఁ" డనెడివాదమ్ము కొఱకు.

క. గతదినమే కౌముదిఁ జూ, చితి మే మద్దానికొఱకు శ్రీకరుఁ డలవీ
క్షితుఁడటఁ 'బశ్య' యని యుందా, స్మృతిఁ జూపెక్ష సూత్రమందిఁ కేమనవచ్చున్?

తే. గీ. పాప! మలరాముగా వల్లబలను యూని
వాదమున కేసుదెంచి యవ్వాసరమున
నలుపు నష్టానఘానంపు నమయమందు
మరల నడుగంగఁ జేసె నమ్మెఱుకు చేత.

ఉ. అంత కొకింత పూర్వమె ‡ సమస్యను బూర్తియొనర్చి మేము ని
శ్చింతగ నుండియుండ్ "మును పు చెప్పితిమౌఁగద! 'తప్ప' టంచు సి
ద్ధాంతము సేయఁగా సలయు నానడి యట్లొనరింపమేని దు
ర్దాంతులు నైరు లీక్కతనఁ దాండవ మాడుదు" రంచు నెంచుచున్. 210

క. అది యెట్లు తప్పగునో? త, త్సదుపాయము చూడకయె నెసన్ సాహసమున్
మది నూని మున్నుబలెఁ "దప్పద" యని పల్కితిమి మే మనాతంకముగన్.

ఆ వె. "ఎట్లు తప్పుసెప్పుఁడీ" యని యడిగిన
యంబుమెఱయ మమ్ము నడిగె మొఱకు
'ఇపుడుగాదు పిదప నీపని తీరిచి
చెప్పువార' మనుడుఁ జెయ్యి లుడిగె. 212

ఉ. కౌముదిఁ జూచియుండియు నఖండుఁడు రామకవీందుఁడిఁ దస్మదు
ద్దామత కోహటించి మది ధైర్యము చాలక మిన్నకుండె నం

---

‡ శ్లో॥ యః పశ్యతి జగత్సర్వం యోనపశ్యతి సర్వతః, తావుభౌ పరమా
త్మానం పశ్యానపశ్యోపశ్యతః। (విస్తరమునకు 'పశ్యాం పుశ్యాం' చూ॰)

బా! ముగిసెఁ బద్యానము క్రమమ్ముగ నంతట రాత్రి యయ్యె నా
యామహితుల్ గృహమ్ములకు నమ్మెయి నేగిరి సంతసమ్మునన్. 213

ఉ. ఏమును నింటికేగితిమి, యేగెడునంతకె * యుత్తరం బొకం
డేమనుజుండొ తెచ్చె; నట నెందును రామకవీంద్రువ్రాలు లే;
బామెయిఁ జూచి "రామకవి కంతగ ధైర్యము లేదు లే" దటం
చేము మదిన్ దలంచి † ప్రతి యిందుక పంపితి మల్ల జాబుకున్. 214

---

* బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వెంకట శాస్త్రుల వారికి.

బ్ర॥........రావు వ్రాయునది యేమనగా ? నిన్నటి దినము శతావధానములో బ్రహ్మశ్రీ......య్యా, అను నొక పృచ్ఛకుడు అడిగిన "పశ్యాపశ్యో నపశ్యతః" అను సమస్య తప్పని మీరు అనేక పర్యాయములు వక్కాణించి యున్నారు. ఈరోజున ఉదయము కూడా "తప్పులేదని చెప్పిన పండితు డెవ" డని పండిత దూషణతో ఉల్లంఘన చేసియున్నారు. ఈరోజున అష్టావధాన సమయమున తిరిగి ఆ పృచ్ఛకుడే ఆ విషయమును అడుగగా సభానంతరమున మీరు చెప్పిన విషయమును సమర్థించుకొందుమని చెప్పియున్నారు. గనుక మీరు చెప్పిన ప్రకారం తప్పను చూపించుటకు సామర్థ్యము కలిగిన యడల పండిత సభ చేయుంచుటకు సిద్ధముగా నున్నాము. అందుల కీయకొననిచో వ్రాతపూర్వకముగా సమస్యలో తప్పులేదని యొప్పుకొనుచు "సమస్య తప్పు అని చెప్పుటయే తప్పు" అని మీరు తెలియపరచవలయునని కోరుచున్నాము. పండితదూషణ నివృత్తికొరకై యేది విధియో ఆ ప్రకారము జరుపవలయునని కోరెదము. సాహసముగా సభలో పండితదూషణ చేసినందుకై ఇట్లు వ్రాయవలసివచ్చినది. వెంటనే జవాబీయ గోరెదము. కాలయాపన ఉభయత్ర కష్టము.

2-10-11,
Narasaraopeta.

Yours Sincerely,
(ఇంగ్లీషు చేవ్రాలు.)

---

† శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

మహారాజశ్రీ.........రావుగార్కి

అయ్యా

తమ యుత్తర మందినది. అందప్రస్తుత విషయములు కొన్ని వ్రాసినారు. మేము పండిత దూషణము చేయలేదు. ఆ సమయమున మా యుచ్చరించినమా

క. మఱునాఁ *డుదయ మ్మొకటియు, మరల నిశీథమున నొకటి మఱి యట్లే గొం
టము లెవ్వరో చేవ్రాలిడి, పురపురఁ బంపియు జవాబుఁ బొందరు మా చే.

టలు విద్యా విషయములు గాని పండిత దూషకములు కావు. అది యటులుండ నిండు. ఇది పండిత విషయము గాని తను విషయము కాదు. కావున నా విషయమై తమకు జవాబు వ్రాయుట మాకనవసరము. ప్రతివాదులగు పండితులచే వ్రాయించినచో దానికి సమాధాన మీఁబడును.

8-10-1911
నరసారావుపేట

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి.

* మహారాజశ్రీ తిరుపతి వెంకటేశ్వర్ల గార్లకు.

.........రావు వ్రాయునది యేమనగా ? మిమ్మును కోరిన యంశమును మాత్రము తప్పించుకొనుచు మీలో తిరుపతిశాస్త్రిగారిచే వ్రాయబడిన జవాబును చూచి చాలా సంతసించినాము. "మీరు ప్రచురము చేయునీతిని విశేషములు గల పండితులు కా" రనే ఉద్దేశముతో "మీరు తెలియపరచుకొన్న సంగతులను సమర్థించుకోగలరా" యని మిమ్మును పండిత సభకు రమ్మని కోరగా అట్టి సందర్భమున సభకు వచ్చుటకు పూనుకొనదగిన పండిత లక్షణమునకు విరుద్ధముగ "సభను నిర్మాణము చేయుటకు పూనుకొనినవారు పండితులైతే జవాబు నిత్తు" మని పండిత లక్షణము గలిగినట్లు కనుపడని యూహను పెట్టుకొని "వ్రాసినవారి విషయము కా" దని పండిత లక్షణమునకు వెలియగు జవాబు నిచ్చినారు. ఆ విషయమును తమ పరదేవత తెల్పినదో తెలియదు. సమయము మీరుతరి ఈ ప్రకారము తప్పించుకొనుచు ఛందోలక్షణ అనభిజ్ఞులగు స్కూలు పిల్లలు మొదలగువారికి మాత్రము శతావధానము చెప్పుచూ పరదూషణ చేయుచుండుట మాత్రము పండితలక్షణమా ? అట్టివారే పండితులని మీ యభిప్రాయమా ? వారితో ప్రసంగములు గలుగజేసుకొనుటయే పండిత లక్షణమా ? ఇట్టి సందర్భములలో మీరు పండితులనుట కెటుల దగుదురో తెలియకున్నది. "పండిత సభ చేయబూనుకొంటి" మని యొకరు వ్రాయగా యిట్లు తప్పించుకొనుటవలననే "మీరు పండితులు కా" రని మాత్రము స్పష్ట మగుచున్నది. మా పాండిత్య విషయమును మీ రిటుల నిరాకరించిన మాత్రమున మాకు గల్గు

తే. గీ. ♦ రామరావు పత్రికలోన వ్రాలు చేసి,
పంపుచో నుత్తరం బీయ వలయు ననియు

లోప మేమియు లేదు. అందువలన మీకు యేవిధమైన ఔన్నత్యమును కలుగ నేరదు. ఇంతటనైనను విజయదశమినాడు మాచే వ్రాయబడిన ప్రకారము స్వవచనపోషణసమర్థత్వము గలిగిన పండితసభకు వచ్చెదరని తలచెదము.

వరసారావుపేట,
3-10-11

(తెలుఁగుతో చేవ్రాలు.)

నరసారాయనిపేట,
3-10-11.

♦ మహారాజశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వర్ల గార్లకు.

అయ్యలారా!

“పశ్యాపశ్యోనపశ్యతః” యను సమస్య విషయములో రెండు దినముల యందును “సమస్యలో తప్పు గలదు గాన పూర్తి కేయ వీలులే” దని మీరు దృఢముగాఁ జెప్పియున్నారు. పండితులు సాధువని చెప్పినారని తెలియపరచుకున్నను పండితుల నగౌరవ సూచకముగా నింద సల్పినారు. సామర్థ్యముగలయెడల స్వవచనపోషకము చేయుఁడీ యని బ్రహ్మశ్రీ........రాయలవారు మీకు వ్రాసిన, సదుత్తరము లివ్వఁబూనరైతిరని తెలియవచ్చినది. పై సమస్య తప్పుగా నున్నదని మీరు పండిత లక్షణముగ సిద్ధాంత పఱచినయెడల నూటపదియారు రూపాయలు మీకు తప్పకుండ నిచ్చుటకును సాధువని సిద్ధాంత పఱచిన నట్టి మొత్తమే మీరు మాకు నిచ్చునట్లుగను మీరు వడంబడిక చేయునెడల నందులకు మేమంగీకరింతుము. పై ప్రకారము బూనెదరా, మీ తరఫున జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రిగారు వచ్చి మాట్లాడగా నీ సంగతులకే మీతో కలసి మాటాడి జబాబు నిత్తుమని చెప్పి కాలవిలంబము చేసినందున నీ కాగితము వ్రాయ వలసివచ్చినది వెంటనే జవాబు వ్రాయకోరినాము.

ఇట్లు
......శర్మశాస్త్రి.
......శర్మశాస్త్రి.

పట్టి "శశ్చోటి" గాంద్రతో వాదమేల
యనియు భావించి ప్రతి పంప మంబ! యేము.

చ॥ ఉదయము మాపటియాన మపు "పోరునసేగఁగఁ జేతు" మంచు సొం
పొదవఁగ యత్నముల్ సలుపుచుండుసెడన్ "రయి" లేగువేళ కి
య్యని తుపమట్టి వెగఁలె నక్కడ నిండ్లకుఁ జో సదస్సు మా
కొదవు కతాన" నంచు నలయుల్పవ మాఁగితి మంబ! యే మొగిన్.

మ. "ఊరేగింపొసరించి తెచ్చితిమి మీ "మ్మోహరో" యన న్నేఁడు నిం
పారన్ బంపెద మిక్కై" యంచు నరసింహారావు లోనైన యా
ధీరుల్ పల్కుఁ దొడంగి రిట్లో యలసద్ధీమంతులన్ మాన్చి కా
ర్యారంభంబునఁ జేసి యేగితిమి మే మానాఁడు గుంటూరికిన్.

ఉ. పతితుఁడు * "సత్యవాది" తరువాత నెటో శిక్షియించె వాని కే
గతి పరమందుఁ గల్గెడినొ! కట్టిఁడి సర్వ మెఱింగియున్న నూ
నృతము నడంచి యాత్మను జయించి వృథా పదరు న్లిఖించు నా
చతురుని సాహసమ్మునకు నల్పపటిన్నతు లెన్నియేనియున్.

శా. అంబా! యిట్టి యసత్యవాదులకు నీ వాపంతయే నల్గ "కా
లంబింపం జన దీరసత్య"మని వాలాయం బెదేరీతి జ్ఞ
ప్తిం బుట్టింపుము, నీదు కోపమున కీ 'దేవయ్య' లేపాటి? కో
పం బూనన్ బనిలేద, పిచ్చుకలపై బ్రహ్మాస్త్రముల్ నింతురే?

ఆ. వె. రైలు కదలు వేళ రయమున నొకఁడొక్క
‡ యుత్తరమ్ము తెచ్చి యొసఁగెదానఁ

* పరా:— ఈ 'సత్యవాది' తప్పడువ్రాఁతను గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము 58 పుటలోఁ దుట్టతుదనుజదివి, దాని సత్యాసత్యములను గూర్చి మ॥ రా॥ రా॥ సంగనామాల నరసింహారావుపంతులుగారికిఁ గాని వేరొక సంపన్నగృహస్థునకుఁ గాని యోగ్యుఁడని మీకుఁ దోచిన యొకరికిఁగాని వ్రాసి తెలిసికొనఁ గోరెదము.

‡ ఓం పరదేవతాపతయే నమః.
బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతివేంకటేశ్వరులగార్లకు.
బ్రహ్మశ్రీ ....రాయశర్మ వ్రాయునది.
అయ్యలారా! దైవంబు జూబిలీ రీడింగురూం బాదు నిర్మాణముచేసి

'బళ్ళ' గోలలేదు పదపడి గుంటూరి
కరిగి దాని కిడితి మంబ! * జాబు.

గీ. అంతలోఁ జల్లఁబాఱె నయ్యయ్యబులుపు
పిదప 'బాపట్ల' వారల పిలుపుకతన
నటకు నేగి యప్పురవాసు లలరి యొసఁగు
సత్కృతులుగొని గుంటూరు చని ముదమున.

వటుల శ్రీ సంగనామల నరసింహరావు పంతులుగారు తమ నాహ్వానము చేయుటచే తామిచ్చుటికి నిర్ణయంచేయగా రీడింగురూం వారిలో నేనుకూడా మెంబరు నౌటచే రీడింగురూం సంబంధము నాకు బోధపడకుండె. మీరు శతావధానము చేయబూనితిరి నా కాహ్వానము లేనందున నేను రా సందర్భము గలుగదయ్యె. అందుచే తమరు శతావధానులనుచు వచ్చినప్పుడు మీ సామర్థ్యముచూచి సంతసింపకుండుట న్యాయము గాదని తోచి మీరు యథావిధిని శతావధానము పృచ్ఛక ప్రశ్నానుసారముగా సంస్కృతాంధ్ర భాషాద్వయములో చేయగలశక్తి మీకు కలిగినచో ఈ ఆశ్వయుజ శు 15 స్థిరవారమునకు సరియగు 7-10-1911 తేదీన నేను శతావధానమును మీచే చేయించబూనితి గనుక యాప్రకారమున జరుగజేయుటకు మీ యభీష్టమును వెంటనే తెలుపగోరినాను. ఆప్రకారము మీరు జరిపినచో నూటపదియారురూపాయలు బహుమతి నిచ్చుటకు సిద్ధముగా నున్నాను.

నర్సరావుపేట
4-10-1911 (ఇంగ్లీషు చేవ్రాలు)

4-10-11 తేదీని 3 గంటలు.

* శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః.

మహారాజశ్రీ......
రాయశర్మగారికి

గుంటూరు, కొత్తపేట
బ్రా॥ శ్రీ॥ శిష్ట్లా హనుమచ్ఛాస్త్రిగారిలోనిలి.

ఆర్యా!

తమ 4-10-11 తేదీగల యుత్తరమందినది. ఇంతకుమున్న ఇరువదియైదు సంవత్సరములనుండి సంప్రదాయసిద్ధముగాఁ బండిత సమ్మతముగా శతావధానాష్టావధానాదికములు సల్పుచున్న మమ్ము 'యథావిధిని శతావధానము పృచ్ఛక ప్రశ్నానుసారముగ యథార్థముగా సంస్కృతాంధ్రభాషాద్వయములో చేయ

గలశక్తి మీకు గలిగినచో' అని వ్రాయుటచే మమ్ముఁ బరీక్షించుతలంపుతో మీరీకార్యమునకుఁ బూనితిరని స్పష్టపడినది. కానిందు మీయభిమతార్థము తీర్తముకాని మీవంటి మహావిద్వాంసుల దగ్గఱ 'యథావిధిని పృచ్ఛక ప్రశ్నానుసారముగా యథార్థముగా సంస్కృతాంధ్ర భాషాద్వయములో శతావధాన మొనర్చిన కష్టమునకుఁ గామేర్పఱచిన వెలమాత్రము బొత్తిగాఁ జాలదు. కావున మాకుఁ జెజెయొక 1116 రు రూపిక లేని యాధమపక్షమీఁగల శక్తిగల్గియున్నచో నీసారి విస్పష్టముగాఁ దెలిపితిరేని మీయభిమతార్థము నెఱవేర్చుట కేవిఘ్నమైన యభ్యంతరము నుండదు. సాధ్యమైనంతత్వరలోఁ బ్రత్యుత్తరమంపుదురుగాక.

దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి }
చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి } శతావధానులు.

☞ పరా:— చదువరులారా!

ఉదాహరించిన యుత్తరములలోని "(1) బ్రహ్మశ్రీ......శాస్త్రులవారికి, (2) మహారాజశ్రీ...... వెంకటేశ్వర్లగార్లకు, ఇత్యాదిసందర్భములంబట్టియేమి బ్ర॥......రావు" అని స్వయముగా వ్రాసికొను నూత్నాంశసందర్భముంబట్టియేమి, మఱికొన్ని ప్రల్లదములంబట్టియేమి, 'బ్రహ్మశ్రీ' వ్రాయుచు నమస్కారశూన్యముగా లేఖవ్రాయు సందర్భముంబట్టియేమి, 'హంసము' లోనగు ప్రయోగశుద్ధింబట్టియేమి, యొకటి రెండుత్తరములను వ్రాసినమానిసి తెల్వితేటలను దెలిసికొనుఁడు ఇతనిపిమ్మట, నిరువురు శర్మశాస్త్రులవాండ్రు గల యుత్తరములలోని రెండవమానిసి ధరించిన, 'శర్మశాస్త్రి' బిరుదము, 'పండితునకుఁగాని మేముత్తర మీయము' మనుటచేఁ గల్పించినది. అతనిని మొదటియుత్తరమున 'బ్రహ్మశ్రీ అని మొదలిడి... అయ్యా, అను నొకపృచ్ఛకుఁడు' అనియే యీకలహప్రవర్తకుఁడగు "రావు" లిఖించెను. గాని సమయానుకూలముగా నీ 'శర్మశాస్త్రి' భూమిక వతఁడు వహింపవలసినవాఁడయ్యెను. ఎట్టిమూర్ఖునకేని యీగుట్టు సుగమమే యగుటచే గుట్టుమట్టులెఱుఁగనివారమయ్యు మేమిది గుఱుతింపగలిగితిమి, కావుననే యీ'శశ్చోటులకు' మేము జవాబొసంగమైతిమి, ఆపిమ్మట నిది తోఁచ గాదని 'అవధానార్థమాహ్వానించువారువలె నింక నొకయుత్తరమంపిరి, అందలి "పరదేవతాపతి" శబ్దమును, మా 'పరదేవతా' శబ్దమును, విచారించినచో మఱి కొందవారి తెల్వి బయలువెడలఁగలదు. అది యటులుండె, పాపము ? ఏగ్రంధము

గీ. అచట మఱికొన్ని నాళ్లుండి యనఘులైన
వారలొనరించు విందుల వలనఁ దనిసి
సెలవు పూర్తి చెందుటయును నాసీమవిడిచి
యెవరి యిండ్లకు వారేగి రెసక మెసఁగ.

గీ. ఉండుతఱిఁ గొప్పగొప్పవారి నోముఁదలఁచి
భంగపడిన బందుగులు * దర్బారటంచుఁ
బత్రిక నొకండు మొదలిడి పాడు నుడులు
గిలుకఁ దొడఁగిరి తమ తెల్వి చులుకపడఁగ.

మత్తకోకిల. మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదీశ్వరీ!
మంగళం నినుఁ గొల్చుమాకును మమ్ముఁ దిట్టెడి వాండ్రకున్
దొంగవ్రాఁతలు వ్రాయువాండ్రకుతూహలమ్మనకున్ సదా
మంగళం జయమంగళం శుభమంగళం జగదంబికా!

మత్త. "పోచిరా" జొకరుండు బూతులబుంగ సారెను విప్పెడున్
"పేచిరా" యొకరుండు పేర్లుడుఁ బెట్టి పైటికిఁ బెట్టెడున్

వందుఁగాని 'పశ్య,' శబ్దము సాధువుకాదని వ్రాయఁబడియుండ దను దృఢనిశ్చయము రామారావుగారి కుండుటచే వారీ 'శశ్ఛో'టులను, ప్రేరేపియుందురనునది మేము వ్రాయకుండఁగనే ప్రపంచము తెలిసికొనఁగలదు గాన విస్తరింపఁబనిలేదు. సమస్య పంపినవారుగాన రామరావుగారు స్వీయముగా మమ్మడుగ వచ్చును. చెప్పఁగలిగినచోఁ దగుసమాధానమును, లేనిచో క్షమాపణమును మేము చెప్పను వచ్చునుగాని 'పల్లకుపచ్చి ముంతదాఁచిన' సామెతగా శ్రీరామరావుగారు, ఎందులకును గొఱగానిమానిసులకు "శర్మశాస్త్రి" బిరుదములను దగిల్చియుఁ దగుల్చకయు, అవమానకరములగు నుత్తరములను వ్రాయించుటనుగూర్చి విజ్ఞులే విచారించుకొందురుగాక. మా యుద్దేశమును బట్టి వారిట్లు ప్రవర్తింపఁదగువారు కాకున్నను నట్లుప్రవర్తించుట భావ్యపజయసూచకమనియు నందులకే దైవమట్లు ప్రేరేపియుండుననియుఁ బొడకట్టెడిని. ఇందునుగూర్చి, కొన్ని పుటలలో ముందు "బందరు" అను శీర్షికగలచోఁ జదువఁదగు.

* ఈదర్బారునుగూర్చి పూర్వరంగమునఁ గొంచెము చూపఁబడియెను, ఇది యిసుక పాఁతఱవంటిది. దీని ప్రలాపనలు చూచి తీరవలయును.

"చీచిరా" జోకరుండు చెన్నఁటిచీకుఁ గైతము గోఁకెడున్
కాచి కొప్పరపువారి నెట్టులో గట్టు నెక్కఁగఁ జేయఁగన్.

మత్త. "తోఁపిసిరాజులు" కొంద ఱొక్కెడఁ దూలనాడుచు నుండఁగా
"వేసి రాజులు" కొంద ఱొక్కెడ వెక్కిరిం చలరింపఁగా
"తీసి రాజులు" కొందఱొక్కెడఁ దిట్లు బిట్టుగఁ దిట్టఁగా
వాసికై చదరంగ మాపయి వైరులాడి రథియులై.

మత్త "పోతురాజులు" విఱ్ఱవీఁగుచుఁ, "బోకిరీ" నుడు లాడఁగన్
"బూతురాజులు" మేరదప్పుచు బూతు లేకరువెట్టఁగన్
"ఓతురాజులు" "మేవ్రుమే" వని హుంకరింపులు నింపఁగన్
గోతు * రక్కట ? కోఁత లెన్నియొ కొప్పరపుంగవు లాసయిన్.

మత్త. బండ లొక్కెడఁ బండెలొక్కెడ బారు బూరులు నూఱఁగన్
మొండివాఁడ్రుఁ తలవాఁచు సాకెను మోఁత లేమియొ మోఁగఁగన్
పిండిలేకయె రొట్టెఁగాల్చుచు బింకముల్ తెగఁబొంకుచున్
దండుబల్మిని గొప్పరంబు వృథా ప్రగల్భము లాడెడిన్.

తరల. తెలివి తక్కువ యీసు రోసము తెల్లవోఁకును వ్రాఁతయే
తెలుపు నంచు నెఱుంగ కూరక తెల్లవాఱిన దానిగాఁ

(* ఫిబ్రేవరి 10 వ తేది 1912 సం॥ దర్బారునుండి.)

4-9-1911 తేదీన, మాకును దిరుపతి వేంకటేశ్వరులకును వైషమ్యములు వలవని యుద్దేశించి తదనుగుణమయిన పత్రికనంపి అందు సంతకములు చేసిన ప్రజ్ఞానిధులకు వినయపూర్వకముగా నమస్కారములొనర్చి చేసిన విన్నపము......
సీ....గీ. చేసిన ప్రతిజ్ఞఁ దప్పము చెప్పమితర, మార్పుఁడీ సంశయంబొనఁగూర్పుఁడి సభఁ, బంపుఁడీవార్త దిశలకు నింపునింపుఁ, డో సరసులార! గుంటూర్నివాసులార!
గీ. పత్రికలఁ దెల్పికొనినట్టి ప్రతినలెల్ల, వీక నిగ్గించుకొందు మీలోకమందె యింతకే మూఁడులోకాల కేగనేల?, వేగ సభఁ గూర్పుఁడో జగద్విదితులార!

ఇట్లు
కొప్పరపు సోదరకవులు, శతావధానులు

☞ ఈసాఱి కోఁతలు వీరు సంధిపత్రమందుకొనిన 5 మాసములకుఁ బిమ్మటివని యెఱుఁగుఁడు. పారమరయఁడు, తి॥ వెం॥

బలుగువ్రాఁతలు మమ్ముఁగూరిచి బండ్లఁబోలుచు దానిచే
గెలుపు కొప్రిపువారికిఁ గమకించి రాత్రులు కొల్లగన్.

మత్త. మంగళం బగు నాకుఘోషసమాఖ్యకుత్కరపుచ్ఛమున్
గంగ నీఁదఁగ నూఁతగాఁగొను కాకవిద్విజపాళికిన్
మంగళంబు నిజం బెఱింగియు మాయశమ్మును మార్పఁగా
వెంగలుల్ పొనరించు నాయవివేకపుం జెడుగోలకున్.

సీ. ఎండగండినిబట్టియొండుగండి యటంచు వ్రాయఁజొచ్చిరివృథావాగ్వ్యయముగ
తమపాటిపోక లోకమెఱుంగుటయెఱింగియునుమమ్ముఁ బాఱిరంచనఁదొడఁగిరి
మృదువుగా నేఁడేని మేము వ్రాయఁగ దుందుడుకు మీఱి తందనాలకుఁ గడంగి
"అవధానమునఁజేయకపధానులెటులైరి" రసనెక్కసక్కెమ్ములాడఁదొడఁగి

గీ. అకట! లోకమ్ము గుడ్డిదియంచు నెంచి
మించి చెలరేఁగి మమ్ము దూషించఁ దొడఁగి
రేమిచెప్పఁగ వచ్చు? నికామరోష
దూషితములు కొప్రిపువారిభాషితములు.

క. ఇది యిటులుండెను వాదా, స్పదమగు నల "పశ్య" యనెడిశబ్దమ్మునకై
వటువులు వదరుచుఁ బ్రకటింపఁ దొడఁగి రొక కొంతమంది పత్రికలంతన్.

క. 'శాలిక' యనుపే రెఱుఁగని, ధీశూన్యులుగూడ దాని దెగఁదిట్టుచు శా
ఖాశౌర్యప్రాగ్భరం, వేశమ్మునఁ దఱుచుఁ దాండవించిరి జననీ!

గీ. రామరావు వ్రాసెడిదన్క వ్రాయరాద
యుత్తరం బని మిన్నకయుంటి మేము
ఎట్లువ్రాయ నే మగునొక్కొ యీవివాద
మనుచు నాతఁడు పత్రిక నంపఁడయ్యె.

గీ. అప్పుడుపాయమ్ము దోఁచక యతని పేరు
గూడఁజేర్చి శిష్యుఁడు వ్రాయు కొంటె * వ్రాఁత

శ్రీహయగ్రీవాయ నమః.

* బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరకవులకు.

అయ్యా!

మీరు నరసారావుపేటలో యీ సంవత్సరము అక్టోబరు 1, 2 తారీఖుల

చూచి యాయన ప్రేరణఁ ద్రోచిపుచ్చ
రాక యాతనిబుల్పుదీర్పఁగఁ దలంచి.

తే. గీ కాశికావృత్తిలోనున్న గ్రంథమల్ల
రామరావున కెఱుగంగ రానిదనుచు
నతఁడు వ్రాయించు వ్రాతల కతన నెఱఁగి
దానిచే మా నుడిని నిల్పఁదలఁచి మఱియు.

క. * కలహామునకుఁ బూర్వమ్మొక, యలఘుఁడు తచ్ఛిష్యుఁడెలమినంపెనుదోష
మ్ములగని యగు రామకవీ, ట్తిలకుని కావ్యమ్ము దాని నెఱచితి మంతన్.

శతావధానమను పేరుచే 40 మందికి సభఁ జేయునప్పుడొక పృచ్ఛకుఁడు "పశ్యా పశ్యానపశ్యతః" అను సమస్యనిచ్చి పూరింపుఁడనఁగా నాసమస్య తప్పని చెప్పి పృచ్ఛకుఁ "డిది పండితు లొప్పికొనినదియే తప్పగా" దని పల్కఁగా 'ఎవఁడా పండితుఁడు పండితుఁడైన నిట్టితప్పు సమస్య నేలనొప్పుకొను' నని పండితమాషణ చేసితిరికదా అందుమైఁ గొందఱు పండితు లీ సమస్య తప్పు గాదని, మేము సమర్థింపఁగలమనియు, మీరు తప్పని సమర్థింపగలరేని సభకు రావలసినదనియు మీరు తప్పని ధ్రువపఱిచినయెడల మేము నూటపదార్లు లిచ్చెదమనియు, ధ్రువపఱచలేనియెడల మాకు మీరు నూటపదార్లు లిచ్చిపోవలయు నని యుత్తరము వ్రాసి పంపఁగా బ్రత్యుత్తర మీయక నరసారావుపేటనుండి గుంటూరునకు వెళ్లితిరి. ఇంతవఱకుఁ దగిన ప్రత్యుత్తర మిచ్చినవారు కారు. కావున నిప్పటికైన స్వవచనపోషణ సామర్థ్యమున్న యెడల పట్టి యుక్తులున్ని కాలము వ్యర్థపుచ్చక తప్పని నిశ్చయపరచుట కొప్పుకొని తెలియపరచిన తక్షణమే పండిత సభఁ జేయించుటకును, ఆ సమస్య తప్పు కాదని సమర్థించుటకునుఁ గృతనిశ్చయుఁడనై యున్నాఁడను. (మీరింక నతి శీఘ్రంబుగఁ బ్రత్యుత్తరం బొసంగనిచో మీ రోడినట్లే తలంపబడుదురు)

బ్రహ్మశ్రీ వెల్లంకొండ రామారాయ కవీంద్రుల శిష్యుఁడగు
1-11-11. ములుకుట్ల లక్ష్మీనారాయణ శాస్త్రి.

☞ కుండలితమగు వాక్యము పేర్షకుని స్వహస్త లిఖితము, తక్కినది అచ్చు

* మహారాజశ్రీ చెళ్లపిళ్ల వెంకటశాస్త్రి శతావధానిగారికి యిచ్చేది
రివ్వా, బందరు, భైరవపళ్ళ్సు. 27-6-11 బండారుపల్లి.
నమస్కారములు.

తమ క్షేమం యీమధ్య తెలియలేదు. గీరతము యెప్పుడు బయలువెడలునది

మత్త. ప్రాజ్ఞుఁడయ్యును రామరాట్కవి భావియోగవశమ్మునన్
విజ్ఞు లెల్లరు నవ్వునట్లు తను వ్రేళ్లఁ బెట్టెను దానిలో
నజ్ఞు లత్తఱిఁ జేయునట్లరి కాతఁ డీగతముగావుటన్
దజ్ఞుఁడంచు నెఱింగి యుండియుఁ దప్పు లేదటె మంచికా!

మత్త. * తప్పు లయ్యవి బ్రహ్మకేనియు దాఁటరానివి యాటచేఁ
'బప్పులోనడు' గన్న సామెతఁ బట్టిపోఁదలఁ పెంపులో
చొప్పు చొప్పడెఁ దక్కినారలు శుద్ధశుంఠలు సారెకున్
ఒప్పికైతము వేరి తెడ్డలు వేయఁ బొచ్చెర మాపయిన్.

మత్త. 'రామరా నెటులేని కైకొని రాఁగదేఁ' యని కోపఘ్రిప్రం
గోముకై సుమలంపటన్ పుప సుంప్ర గూడికి మొల్లఁగన్
సాము సేయఁ దొడంగి రెండు ససత్యమౌ యొకవిద్దెఁ జెన్
వామపద్దము చెట్టి సాదకు వగ్గ్యయు మొత్రనాంచుచున్.

తెలియలేదు. ప్రస్తుతం మాగుంట్ల గారు ఇచ్చకొంత రామారావు ప్రచురించిన కృష్ణలీలా తరంగిణిని మీనప్తికంపినారు. దానిని తాము పరిగింది గుణదోషములను వెల్లడింతురుగాక. వారిదము కొంచము నెమ్మదిగానున్నది. యింకా పదిశ్లోకములకు నాయుచేసిన దుర్మతీపలు చెంప్రూప్రమోగసునను పంపఁగలను. సిద్ధగా పరిశీలింతురుగాక. (మరికొన్ని సమాచారకలు)

జూపూడి హనుమచ్ఛాస్త్రి

(* శ్రీరామారావుగారి కృష్ణలీలాతరంగిణి నుండి)

(1) శ్లో॥... నందితనయః కరపంకజేన పస్పర్శ శి + మ్...,
(2) శ్లో॥ మయి మాత్రేణాయ సహసా ద్విషిగ్ధతే"
(3) శ్లో॥ నవనీలచోర లప శి + మాహరామి... మమ శి + చుంబనమిదం..."
(4) శ్లో॥ సుభగే త్వదీయ మయి శోధనంభ + ం మమ దర్శయ..."
(5) శ్లో॥ అధియస్యాశైశవయనంతయానమ, త్తదయా క్రుతౌ నిహితవాన్ని జంపదం
(6) శ్లో॥ మమబాలికాభ + బిలేరవాన్మజోనిధధేకరాంబురుహమధ్యమాంగుళిం
(7) శ్లో॥...ఆత్మమాతృవిన్యతాననాన్తరే సమమాతప్రియాత్"
(8) శ్లో॥...ఇతి బాలికాంగ మఖిలం విశాలాత్మనః పరిలిప్తవాన్...

☞ దిఙ్మాత్రము దాహరించితిమి. ఇట్టి వెన్నో కల వని యెఱుఁగు

మత్త. రామరాయని కైతలోని దురర్థపుఙ్ విరసప్రయో
గామయ వ్యాధి త్రిప్పరానిది యాట మిన్నకయుండి వి
ద్యామహేంద్రులు 'పశ్య' శబ్దముపైని సారెకుఁ గొంద ఱే
మేమొ వ్రాసిరిగాని నీదయ నేమె కొంటిమి గెల్పులఙ్.

నది. ఇందునుగూర్చిన విచారణమునకు 'శలభాలభనము' చూడఁదగు. 'ప్రమాదో ధీమతామపీత్యపి అపిశబ్ద ఏవకారార్థకః. అతోనరామరాయ స్యైతావతా కించిదపి న్యూనతా నతు సర్వథా సమర్థ ఇతి శివమ్,

గెల్పులు.

☞ పరా:— 'పశ్య' అను శబ్దము తప్పనియు, ఉపసర్గపూర్వక 'పశ్య' శబ్దము సాధువనియు, కాశికావృత్తిమతము, రెండును సాధువు లని కౌముదీమతము, మొదటిది ప్రాచీనమతము, రెండవది నవీనమతము, మొదటిదే మంచిదని మేము, రెండవదియే మంచిదని మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బరాయ శాస్త్రిలవారు లోనగు కొందఱు పండితులు, ఇందునుగూర్చి పత్రికావాద మొక సంవత్సరమున్నరవఱకు జరిగినది, కాని యీక్షణమువఱకు మావాదమే నిల్చియున్నది. ఇందుఁ గౌముదీమతానుసారముగా వాదించినవారు (1) మంత్రివాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిలవారు, (2) తాతా సుబ్బరాయ శాస్త్రిలవారు, (3) పురుషొత్తమ రామశాస్త్రిలవారు, ఇందు, తుట్టతుదవారు బెల్లంకొండ రామారావుగారి గురువులు, వీరు కడు శీఘ్రముగా నోడిపోయిరని చెప్ప వలసివచ్చినందులకుఁ జింతిల్లుచున్నారము. మొదటివారు తమ శిష్యుపేరితోఁ బత్రికలు ప్రకటించినవారు. వీరు శ్రీరాయఁడు శాస్త్రిలవారిశిష్యులగు జయంతి భగీరథశాస్త్రిలవారిచే నోడఁగొట్టఁబడిరి. ఆ యీ విద్వన్మణులు వివాదమునకు దిగుటకుఁ గారణము మొట్టమొదట మేము ప్రకటించిన 'పశ్యాంపుశ్యాం' అను చిన్నిపొత్తము, వీరిలో వీ రిట్లు ఖండనముండనము లొనర్చుకొనుచుండఁగా మున్ను దాహరించిన మహామహోపాధ్యాయులవారు తటస్థులుగా నొక తీర్పును దీర్చి ప్రకటించిరి. దానిపై జయంతి భగీరథశాస్త్రిలవారు వ్రాయవలసిన విధి యున్నను సర్వాపవాదక మగు గురుశిష్యన్యాయము దానికి బాధక మయినది. అంతలో శ్రీరామారావుగారు తమ వాదము గెల్చినదను సంతోషముతోనిట్లొకరి పేరఁ బ్రకటింపించిరి.

(నవంబరు 1 వ తేదీ 1912 సం॥ దర్బారునుండి)

పశ్యాపశ్యానపశ్యతః

1 పాఘ్రాతి సూత్రములో పైసూత్రమునుంచి ఉపసర్గపదమును కాశికాకారుడు అనువృత్తిచేసినాడు గాన పశ్యశబ్దమసాధువు, కౌముదీకారుడు అనువృత్తి చేయక పోయినందున పశ్యశబ్దము సాధువు అని కొందరందురు గాని అది సరికాదు. కౌముదీకారునికంటె కాశికాకారుడు ప్రాచీనుడు గాన ప్రాచీన మతమే సాధువు అని 'పశ్యాం పుశ్యాం' గ్రంథకారుడు వ్రాసినారు. 2. దీనిని ఖండించి మంత్రవాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారి శిష్యులు నల్లానిచక్రవర్తి వెంకటాచార్యులవారు జ్ఞానాదిగుణములచే నధికుడు గాన కౌముదీకారుడు చేసిన అననువృత్తియే బాగున్నది అందువల్ల వైదికప్రయోగములు మహాకవి ప్రయోగములు కుదురు చున్నవని వ్రాసినారు. 3. ఇందుమీద మహామహోపాధ్యాయ తాతా సుబ్బారాయశాస్త్రిగారి శిష్యులయిన జయంతి భగీరథశాస్త్రిగారు జ్ఞానాదిగుణములచే కాశికాకారుడు తక్కువవాడుకాడు. ప్రాచీనుడు గాన వీతని మతమే గ్రాహ్యమని వ్రాసినారు. 4. దీనిని ఖండించి వెంకటార్యులుగారు కాశికాకారుడు ఉపసర్గపదమును కొందరనువృత్తిచేయరని వ్రాసినందున కౌముదీకార మతము కాశికాకార మతముకంటె ప్రాచీనమయినది. కాన అదే గ్రాహ్యమని వ్రాసినారు. 5. విజయనగర మహారాజ సంస్కృత కలాశాలా ప్రధానోపాధ్యాయులును మహామహోపాధ్యాయులు నగు తాతా సుబ్బారాయశాస్త్రిగారు ఉపసర్గపదమును అనువృత్తిచేసిన అన్నం భట్టాదులే పశ్యశబ్దసాధుత్వము నంగీకరించిరి. కాలన్రి వృత్తికర్తయగు దుర్గసింహుడు కూడ పశ్య శబ్దము సాధువని వ్రాసినాడు సారస్వత వ్యాకరణమునందుకూడ అనువృత్తి లేదు. గాన పశ్యశబ్దము సాధువేనని వ్రాసినారు. 6 వాక్యార్థ చన్ద్రికా వ్యాకరణ గ్రన్థకర్తలగు బ్రహ్మశ్రీ భాగవతుల హరిశాస్త్రిగారి శిష్యులగు పురిఘిళ్ళ రామశాస్త్రిగారు సూత్రభాష్యకైయటములయందు పశ్యశబ్దము ప్రయోగింపఁబడి యున్నది గాన కాశికాకారమతము తద్విరుద్ధమైనదని వ్రాసినారు. 7. ఇవి యన్నియు అచ్చుపడేయున్నవి. ఇక 'పశ్యాం పుశ్యాం' గ్రంథకారులకు తత్పక్షపాతుల స్వపక్షపాతమే గతిగా కనబడుచున్నది.

బెజవాడ. హితవాది.

పై ప్రకటనము శ్రీరామారావుగారు వ్యాకరణవిషయమునఁ బరప్రత్యయ నేయబుద్ధులని చెప్పక చెప్పఁగలదు, అది యటులుండె. ఈహితవాది నామధారి కడువృద్ధు, శాఖాభిమానమును బురస్కరించికొని మమ్ముఁ బరోక్షమున దుర్భాష లాడుటలోఁ దప్ప నన్యత్ర యితఁడుమంచిచెడ్డల నెఱిఁగినవాఁడుకాఁడు. ఈతని పేరఁ బ్రకటింపఁ బడిన పై పత్రికయొక్క మాతృక మావద్దకువచ్చియున్నది. బ్రాకెట్టులోనున్న 19 అక్షరములును హంసపాదముంచి రామారావుగారు వ్రాసినవి కాన రామారావుగారు కారణాంతరమునఁ దమపేరితో వాదమునకు దిగకయున్నను "నిందు జోక్యమేలేకయున్నా" రను వారి వాదము సత్యదూరము, ఈయంశమునే యీక్రింది పంక్తులు బలపఱుపఁ గలవు.

(అభినవసరస్వతినుండి.)

"...పైగ్రంథములు చూడని కతన రామారావుగారు "పశ్య" అనునది సర్వమతములను సాధువేయనువిశ్వాసముతో నరసారావు పురవాసులు వ్రాయు నుత్తరములకు సమ్మతించిరి. పదపడి యథార్థ మెఱిఁగి ఖిన్నులుండిరి. అది వారియోగ్యతను వేనోళ్ల జాటుచున్నది. అనవసరముగా దూషించి మనబోఁటులొనర్చు ప్రకటనలఫలనఁ దేలఁడగునంశమును నేను వేఱే వ్రాయనక్కఱలేదు. చేతనైనచోఁ బత్రికాముఖముననో సభాముఖముననో సమస్యనుగూర్చి పండిత సమక్షమునఁ బెనఁగుటయుక్తము, లేదా యింతటనేని ఖిన్నులుండుటయుక్తము. యథార్థము నొప్పికొన్నచో మనకప్రతిష్ఠలేదు. జన్మశతమునకేని రామారావుగారు సమస్యను నేను బంపలేదనికాని, నరసరావుపేటసభకు వచ్చి వెళ్లిపోయి పదంపడి యుత్తరములు వ్రాయింపలేదని కాని యందురని నేననుకొనను. సమస్య తప్పని నిరూపింపఁగలిగినచో నూటపదియాఱులు తా మిత్తుమనియు లేనిచోఁ దమకివ్వవలెననియు రామారావుగారు తిరుపతివెంకటేశ్వరులకు నాచేతనే చెప్పి పంపిరి. నే నబద్ధ మాడుదునందురా ?

సీ. రసికులు సుజనులై రాణించు పులిపాకపూర్ణయ్యగారె నా మొదటిసాక్షి
పణవిత్తమీ నిష్టపడిన రూపెనగుంట్ల హనుమంతరావుగా రవలిసాక్షి
విప్పర్లపల్ల్యాఖ్యవిపులాగ్రహారస్థ పండితద్వంద్వమా పైనిసాక్షి
వేమవరస్థుఁడౌ వెంకటకృష్ణాఖ్య మేదినీదేవుఁ డామీఁదిసాక్షి

తే. గీ. ఇంక నెందఱోయున్నవా రిందఁ దేల
రామరాయాఖ్యపండిత రాజొకండె

"చెప్పి పుత్తెంచ లేదిట్టు లప్పు" డనుచు
బలికినన్ వాకుఁ జాలునో ప్రౌఢులార!

రామారావుగారు స్వయముగా వాదమునకు దిగకుండుటకుఁ గారణము వారి శ్రీకృష్ణలీలాతరంగిణిలోని హేయప్రసంగము గాని వేఱుకాదు. అదియటు లుండె, పిమ్మట మేము 'పశ్యశబ్దవిచారము' అను వ్యాసమును వ్రాసి మహామహోపాధ్యాయులవారి వాదమును ఖండించుచు, "గ్రామం గచ్ఛన్ తృణం స్పృశతి" గా రామరావుగారి గురువుగారి వాదమునుగూడ ఖండించితిమి. అంతతో నాయీ పండితులు విరమించిరి. పిదప రామారావుగారే స్వయముగా వాదమునకు దిగవలసినవారైరి కాని స్వనామగోపనము మున్ను చెప్పిన హేతువున వారి కావశ్యక మయ్యెను. అట్లు గూఢరీతి నవలంబించివారు, (1) పశ్యశబ్దమీమాంస (2) పంచాననపలాయనము (3) గుంజాగర్వభంజనము, అను మూడువ్యాసములు మిగులఁ బచ్చిగా వ్రాసి ప్రకటించిరి. ఇందు మొదటి రెండును 'పశ్య'కు సంబంధించినవి. మూడవది తమ లీలాతరంగిణిని, సమర్థించుకొనుటకేర్పడినది. ఈ మూడును మాచే రెండు వ్యాసములతో ఖండింపఁబడినవి. అందు మొదటిది 'పిష్టపేషణము' రెండవది 'శలభాలభనము.' అంతతో నా 'పశ్య' వాదము సమాప్తమైనది. ఆ యీ వాదమునుగూర్చిన విశేషాంశములు తెలియఁగోరువారు ప్రత్యేకముందులకుఁగా నేర్పడిన 'పశ్యాంపుశ్యాం' లోనగు గ్రంథములు చదువఁగోరెదము. అవి యెల్ల నిందు నుదాహరింపవలసియున్నను, గ్రంథవిస్తరభీతిచే నందులకుఁ బూనమైతిమి. విద్వద్వాదము గాన నది యంతతో ముగిసినది గాని యవిద్వద్వాద మింకను జాలుమాలములు లేక "హితకారిణీ, మనోరంజనీ, పత్రికలలో డిద్ధబిద్ధడబిద్ధాదులవలనఁ బ్రకటింపఁ బడుచునేయున్నది. అందునుగూర్చి పీఠికలో సంగ్రహముగాఁ జర్చింపఁబడును. శ్లో॥ మూర్ఖాణాం పండితా ద్వేష్యాః" (భారతము శాంతిపర్వము...)

తరల. తనదు వాదము న్యాయ్యమైనను దైవవంచన కబ్బి నెం
దునకు మాఱక సారె దుమ్మును దూలిగాఁ గనుపట్టు చో
ప్పునకు నక్కఱ చింత నొందుచుఁ బోవుతో ప్రివ యొకండునున్
గనక విజ్ఞుఁడు గాన శేవియొ గ్రంథముల్ గనునంతటన్.

తరల. తిరుపతిన్ మఱి వేంకటేశునిఁ దిట్టి యత్తఱి నెవ్వఁడో
* "పరశురాము" లటంచుఁ బద్దెము వ్రాసె నొక్కఁడు యుక్తిమై
పరశురాముఁడు రాచపుర్వులఁబట్టి నేలకు వ్రాయుట
త్తఱి మఱెందుకు సంభవించెనొ? తత్త్వమంబ! యెఱుంగవే?

మత్త. గోవుకోసము హైహయుం డొకకొంత దోసము చేసె నా
గోవిశేషపరీతుఁ బట్టుక గూలఁజేసెను రాముఁడున్
గోవు నా మఱి వాక్కునాఁగ! కోవిదుల్ పరికించినన్
దేవి! యియ్యెడ దానికై కడతేర్చె నెవ్వరు రాజులన్?

మత్త. మేమె రాజులమంచుఁ గొందఱు మిన్ను ముట్టుచు నత్తురో?
నేమ మేగతిఁ గాంచ నేర్తురు? చెప్పు మట్లగు పట్టునన్
రాముఁ డుద్భవ మందునంతకు రాజు లేమయిరో కదే!
జామదగ్న్యకుఠారధారకు; జాల్ముఁ డేమి యెఱింగెడిన్?

మత్త. రాముఁడే యల రామరావని రాజు శిక్ష వచింతురో?
మేము నొప్పెద మాతఁ డేగతి మించి నిల్వఁగ నేర్చెడిన్?
ఏమియందువొ? పచ్చి బూతుల నేరి చూపితి మంబరో!
రామరావు కవిత్వమందుఁ బరాభవం బవి గూర్చెడిన్.

మత్త. కాన నాతఁడు రామరావగుఁ గాక నామసదృక్షమా
దానిఁ బూని యెదుర్ప నేరఁడు దైవవంచితుఁ డౌటచే
నీవఁగావలె భూమి యీపయి నింక నొండొక రామునిన్
లేనిచో మనరాజు లూరక లేకులై చెడఁగావలెన్.

తరల. తిరుపతిన్ మఱి వేంకటేశుని దిట్టు నింకొకరుండు గ్ర
చ్చఱను 'రావణకుంభకర్ణు' లటంచు దుఃఖము దీఱఁగన్,
అరసి చూచిన నిదియు వెక్కటియట్లె రామునకత్తఱిన్
సరిఁగె; రాముఁడు పుట్టుఁగావుత శూరుఁ డింకొకరుం డొగిన్.

(అక్టోబరు 16 తేది, 1912 సం॥ దర్బారునుండి.)

ఉ. తామసవృత్తి వీడి యుచితస్థితి నిక్కము నాలకింపుఁడీ
భూమిపు లందఱన్ దునిమి పుట్టిలు నాకపు మెట్టుఁ జేసి యు
ద్దాముఁడునైన భార్గవుఁడు తప్పిసుమంతయు లేనియట్టి శ్రీ
రాములఁ దూలనాడియె పరాభవ మొందుట మీ రెఱుంగరే?

☞ ఆయా దర్బారు పత్రికలోని ప్రతిపక్షిపక్షీయుల ప్రలాపముల కెల్ల మేమిచ్చిన ప్రత్యుత్తర మీక్రింద నుదాహరించుచున్నాము.

(అభినవసరస్వతినుండి)

"పండితాయతే"

శ్లో. భిత్త్వా సర్వాణ్యరణ్యా న్యతివిషమలతా గాఢదుర్గాణి భూయో
యాయాన్తం పక్కణాన్తం భషకతతి రియం బుక్కనైర్ధిక్కరోతి
లజ్జన్తే హన్త మేనాం మదకరటిఘటా భేద సంఘట్టగాఢ
క్రీడాధారేయధారా సుమ ఖరనఖరాః కింకరోమి క్వయామి.

(పండితరాజశతకం.)

శాఖాభిమాని భ్రాతలారా!

తగిన ప్రత్యుత్తరము లిఖింపనేరని "పండితాయతే" గారి ప్రేరణముచే డిద్ధబిద్ధాదుల ప్రేళ్లతోఁ దిట్టితిట్టి యానందించు మీ యోగ్యత పండితరాయలు తప్ప నితరులు వర్ణింపఁజాలరు. "కృష్ణలీలాతరంగిణి" లోని బూతులు గోపురాదులమీఁది బూతులతోపాటు కోట్టువారు క్షమింతురని సంతసించెడి మీ సంతోషము కడు వర్ణనీయము. బోలెడు లక్షణ గ్రంథము లుండఁగా దాని కీగతి పట్టినందులకు మీయంతట మీరే యొప్పుకొనుటచే దాని యోగ్యత వెల్లడియైనది కాశికను ఖండింప నేరక యేదో పిచ్చిమొఱ్ఱిమాటలు వ్రాయుటవలన నేమి, ప్రాజ్ఞుల నోటరాని యవాచ్యవచనములతో మమ్ము నిందించుటవలన నేమి మీ "పండితాయతే" గారి లోఁతు విస్పష్ట మగుచున్నది. సరియైన యుత్తరము స్ఫురించినచోఁ దిట్లతోఁ బని యుండదుకదా! కాశిక ప్రకృతము పతన పాఠములలో లేదనుట పట్టి పిచ్చిమాట. విశేషములు తెలియఁ గోరువారు చూచుచునే యుందురు. సామాన్యులు కొందఱు లఘుకౌముదితోడనే తృప్తి నంది సిద్ధాన్తకౌముదినే ముట్టరు. అంతతో దీనికిఁగాని దానికిఁగాని గౌరవము చెడదు. కాశిక నక్కడక్కడ దీక్షితులుగారు ఖండించిరని వ్రాసి దాని నప్రమాణ మనుట యుక్తముకాదు. ఎక్కడ నిప్పుడు దానిని మనము ప్రమాణముగాఁ బట్టుచున్నారమో అక్కడ దీక్షితులుగారు ఖండించినది యుక్తమా కాదా, అను సంశయము తేలవలసియున్నది. అందులకు మీవారు పూనవలసి యున్నది. కాశిక ననుసరించియే 'పదవాక్య ప్రమాణ పారీణు' లెల్ల వ్యాఖ్యా

నములను వ్రాసియున్నారు. అప్పటికి భాష్యమున్నను దీనిని వారంతగా గౌరవించుటచే నిది భాష్యతుల్య మని మేము వ్రాసితిమి. నైషధములో 'ధయాన్' అను ప్రయోగమును "యథాకథంచిత్స్వాధ్య" మయిన దానినిగా వ్రాసిన మల్లినాథసూరిగారేమి సోపసర్గములుగా "పాఘ్రాధ్మా" సూత్రమున కుదాహరణములు చూపిన మహావైయాకరణశిరోమణి భట్టియేమి మఱికొందఱు ప్రాచీనులేమి మా వాదమును బూర్తిగా బలపఱచుచున్నారు. కాశికను గాని మమ్ముగాని వారినిగాని తిట్టినచో దిట్టినవారి నోటికంపు బయలుపడు నేకాని వాదము నెగ్గదు. సమస్యాపూర్తింగూర్చి చెప్పదంటు శంకలను బ్రకటించితిరిగదా; అందు డిద్ధబిద్ధాదులచే వ్రాలు చేయించితిరేమి? నానావిధముల మమ్ముఁ దిట్టియు వేఱొకరిని బొగడియు నెవరికి బ్రహ్మపట్టము గట్ట నుంకించుచున్నారో వారి వ్రాలే యందుఁ దగిలింపుఁడు, మన తెలియఁగలదు. ఏక కాలమునందు సర్వజగద్దర్శనయోగ్యత లేకపోవచ్చును గాని పర్యాయముగా నేల యుండఁగూడదు. మఱియు 'యః' అన్నచో 'జడపదార్థః' అని రాఁగూడదని యే పండితుఁడును బలుకఁడు. 'పండితాయతే' లు పల్కుట వింతకాదు. "సర్వనామ్నాం బుద్ధిస్థత్వోపలక్షిత ధర్మావచ్ఛిన్నే శక్తిః" ఇది నిష్కృష్ట సిద్ధాంతము. గత్యంతర మేదియును లేక వృథాగ బూతులు తిట్టు మీకీ మాత్ర మేని వ్రాయుట యనవసరమే. అంతేవాసులలోఁగూడ మీకుఁ దుల్యముగాఁ దిట్టువారు మాకుఁ జేకూఱమి నింతటితో నిప్పటికి విరమించితిమి. "మూర్ఖం ఛందానురోధేన"

ఇట్లు,

తిరుపతి వెంకటేశ్వరులు.

మత్త. అంతదన్కను మాప్రతాపమహత్త్వమే యెలరారుతన్
జింత నొందుచుఁ దిట్టి పోయుచుఁ జేతిగాజులమ్రోఁతతో
గొంతు బొంగురు వోవ రోఁజుచు గోఁకికొంచు శిరమ్ములన్
మంతనమ్మునఁ గుట్రజేయుచు నుత్తురుండుట మంబికా!

మత్త. "చాల దీ యవతార మింకను జాల లోపము లుంటచేఁ
జాలువాఁ డుదయింపఁగావలెఁ జాల నందులకై తపం
బోలిఁ జేయుఁడు మీరలెల్లరు నూరకే యిటు మ్రోఁగుటల్
శీలవంతులు మెచ్చ" రంచును జెప్పుమంబరో! వారికిన్.

తరల. పరశురాముఁడు రాజవంశముపై సదా గ్రొవరించె నీ
పరశురాము లటుల్ పొవర్ప్రమి ప్రాజ్ఞులెల్ల నెఱుంగరే!
ఊరక తిట్టుట కట్టువ్రాయుమ నుంట నింతవచింపఁగాఁ
దటి ఘటిల్లెను యుక్తిచెప్పమి తప్పు సత్కవి కంబికా!

చ. కపితము గట్టు చుట్టములు 'గాడిద లెద్దులు, మొద్దు,' లంచు న
చ్చపుఁదమ తెల్వి యంతయును శాశ్వతమై రవిచంద్రమోనభః
కుపదవు లుఁచునాతవఅకున్ నెలుఁగన్ గిలుకంగఁ జొచ్చి రీ
కుపితులు గోఁకు పద్దెములకున్ దరి యంచును గాస మంబికా!

తే. గీ. అన్నితిట్లకు నాఁటి సహాసమున
క్షేమ మోమోడమనుటయే హేతు వంబ!
వారి మోముఁ జూచినయంత వారిలోఁతు
స్వాంతమున కెక్కు కతన నాసనము నీమ.

చ. ఇతరు లెఱుంగు టెట్టు లెవఁ డేపని సేయునో దానిగుట్టు తా
నతఁడె యెఱుంగుఁగాక! భుజగాంఘ్రిల పద్ధతి నేఁ డెఱుంగు, నా
జ్ఞితుఁడు మఱొక్కచోఁ జయిదఁ జేసెడిదేమి మఱొక్కపట్ల? నే
ఛతురుఁడు వీరి మెచ్చినను సత్సభ * స్వాంతము డాఁచియేసుమీ!

పోస్టుముద్ర	4 సెప్టెంబరు 1911 ఎగ్మూరు.	లైబ్రరీ సోమవారం

* ... ఈ వివాదమునుగూర్చి కొంత వ్రాత చూచిననాటిరాత్రి 27 తేది ...వీరా కాగితములు వచ్చినవి ఈస్థితిలోనున్న నాకు ఒడలు పులకలెత్తెను. మహోత్సాహానందములు కల్గెను. నేనుకూడ ఇప్పుడు గుంటూరు రావలెనుండిన బాగుండును ...నాకరీవీలులేదు...కొప్పరపుంగవులు ఇక్కడవధానములు చేయుటలో అష్టావధానము పేరేగాని, లక్షణమింతేనియు లేదు, సమస్యలు ముందు చెప్పించుకొనుట...వ్యస్తాక్షరిలేదు... ఒకవేళ వివాదసభలు జరుగునేని...అష్టావధానము ప్రధానముగా ముందు పరీక్షింపవలసినది. అందు వ్యస్తాక్షరిముఖ్యతమము. వారి ఆశుధార గొప్పదేకాని...వేలకొలది పర్యాయములు తిరుగుచున్న మామూలు చక్రిమే గాని క్రొత్తరీతిని దిరుగదు. ఈ యూరనిచ్చిన కథ వారు చెప్పనేలేదు ఇతరం వారిబాటను కొట్టిపోసిరి. వారి బాట తప్పించి (సంభవించెనేని) ఆశుక

ఉ. వచ్చెడి పండితుండెవఁడు ? వచ్చినవచ్చుత వచ్చి సత్సభన్
మెచ్చెడి పండితుండెవ్వఁడు ? మే మఖిలంబు నెఱింగినార మీ
పిచ్చికవిత్వ మూఁతగొని పీఁకెదరంట దడాల్న మీస! మీ
సచ్చరితుల్, వృథానుడులు సైఁచెదరంట ! స్వపక్షులంబికా!

చ. ఎఱుఁగని యడ్డు "వీరు కవులే" యని యొప్పినతప్పు సైఁపు మి
ద్దెఱఁగితి మాన్యముం దెఱచు టే తడ వంతయు స్పష్టమయ్యె, నీ
శ్వేగుఁ డొకసాక్షి వీర్నుడువు పద్దెములం దపు డెన్ని వీరు గూ
ర్తురో, మును పల్లె యున్నియట మార్తురొ యంబిక! నీవెఱుంగవే.

ఉ. పత్రికవారి ఘోషయును బామరతన్ మొగమోడి మెచ్చు మా
మిత్రుల ఘోషయున్, దెలిసి మేలు ఘటింపఁగ నెంచి మెచ్చు మా
నాత్రినిఘోషయున్ గని ప్రశంస యొనర్చుచు నాఁడు యోగ్యతా
పత్రిక నంపు తప్పిదము పండితమండలి సైఁపఁగాఁ దగున్.

ఆ. వె. శక్తిలేక పూను 'సర్టిఫికట్టు' లా
యువులపమ్మ లేకయును దమంతఁ
బెండ్లివేళ నిచ్చు పెద్దలదీవనల్
పొందినార మనుచుఁ బొంగిపడుట!

క. అవసర మైన కతమ్మున, వివరించితి మంబ ! ఘోషవితమెల్లను నీ
సపక్షమున నెఱిఁగి యనృతము, ఐవిలించితి మేని నీవ దండింపఁదగున్.

శా. ఖండింపంగలశక్తి యున్నయెడఁ గాకవ్యగ్రిణీవ్యగ్రితా
ఖండాహంకృతివారకంబయిన యీకబ్బంబు నేఁకేనియున్

సిత చెప్పింపవలెను   మాలో శివరామశాస్త్రి కృతార్థతముఁడు. నాయానంద
మతనికిఁ దెల్పుఁడు మీరా వారితోఁ దులగా వాదింప నేనిచ్చగింపను. గెల్చిన
వచ్చెడు ప్రతిష్ఠయెంత ? ఇఁక నీవాదములేల ? మీరు వదలుటయే నాకోరిక.
శి. రామశాస్త్రియు వలదు. వారెట్టి పాండితికలవారని;... నాటి వివాద స్వరూ
పము, బీజము, ఎట్టివి ? ఆయూర నిరువాగులను బ్రిధాను లెవరు? యావదంశము
మీకు వ్యపధిలేకున్నను మనకుఁ బరమమిత్రులగు బ్రహ్మశ్రీ ... గారిచేనయిన
వ్రాయింపుడు...ఇంకను అచ్చులోనున్న రికార్డు ప్రూఫులయినను వెంటనే పంపు
దురుగాక.

వే. ప్రి.

ఖండింతురుగద సోదరుల్ పృథగ వాక్యంపుహాంతి వోఁగొట్టుకో
"నెండుంగండి" గ నేమొ దూఱుదురు మా కే మంతలోఁ బోయెడిన్?

గీ. వారుమాటిన కొలఁది న వారి గాఁగ
మా ఘోశము లోకమునఁ బర్వు; మాకుఁ గీర్తి
కన్న నన్యలాభమ్ముల నెన్న పూనిక
లేదు; పరికృత శేషమ్ము నాలించు జనని!

ఉ. అంతట నయ్యె వేమవరమం దవధానము వైరు లెంతయున్
జింతలచేఁ గృశించి పరిశీలన చాలక సాటిఁ దప్పదం
బుంతల వెంబడిం బడి పరిభూతినయుల్ కడు రోయ దూయవా
నాంతరులై మఱేదియు నుపాయము గానక కుందు వొందఁగన్.

సీ. తలుపోరగా మూసి తెలవెల్లమోముతో నొక్క 'శశ్శోటి' మాటిక్కు చూడ
తన యింటి యెదుటి కందలము రాఁ వేగ వే రొక్క 'శశ్శోటి' తల్పాఁచి పైన
'పశ్యవాదంబు' 'స్వప్నపుముగ్గె' మయ్యె'నం చొక్క 'శశ్శోటి' నీరోడ్చుఁ గనులఁ
'గాశిక'నటుపాముగఁ జెచెఁ గా 'హు'వ్మంచు నొక్క 'శశ్శోటి' పంక్తిఁ కడుకు

గీ. కాశికను జూపి "నూతార్లు" గ్రిక్కు మనుచుఁ
గొట్టు కీడ్తురో యేమొ నాకొంపదీసి
యంచు నొక్క 'శశ్శోటి'లో నటమటించు
నరసరాట్పురితోరిప మే మనుగుతటిని.

ఉ. "పాతిరి కృష్ణదాఁటి" యని వాగ్వ్యయము న్మరు సాటెఁజేయునా
కారణ మంతరంగము నగల్పఁగ వేమవరమ్ము మే మెటుల్
చేర భయమ్ముఁ గొందు మటు చేకుఱఁ జెన్నఁటి సేఁత లెన్నినో
కూరిచి వ్యర్థులై చెడిరి కొప్పరపుం గవిపక్షులు త్తటిన్.

చ. సకలము నీమనం బెఱుఁగు సత్యనిమల్ పలుమం దెఱుంగును
ర్నికరము దేల్చి పూర్వమె మనఃహితమ్ముగ ముదిరించుమున్
బరికటితము బొనర్చిన పరిబంధ మెఱుంగును గాన దానిఁ దరి
వ్యాకయుటఁ జూచి కొందఱు మఁ బ్రాజ్ఞులకున్ వచియింతు మంచికా!

గీ. అంబ! యింతకు మును చేసినట్టి చెట్ట
సేఁత లొకతల వేమవరాతలాగరి

హారసత్సభాప్రత్యూహములవరింపఁ
బడ్డపాటు లింకొకతల పాపశమని!

ఉ. తప్పడు త్రోవలన్నియును దజ్ఞులు దగ్ధము సేయ నంతతోఁ
గొప్పర మూరకుండక ప్రకోపము చెంది * "రిజస్టరుత్తరం"
బప్పడు పంపెఁ 'గే' సొకటి యావలఁ దెత్తు నటంచు; సత్యముం
దప్పి చరించువారలకు ధర్మముతోఁ బని యేమి శాంకరీ!

---

* ఆశుకవి చక్రవర్తి, శతావధాని, కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మ, కొప్పరము సంతమాగులూరుపోస్టు. గుంటూరుజిల్లా యొద్దినుండి } (రిజిస్టరుత్తరపు నకలు) బ్రహ్మశ్రీ తిరుపతి వేంకటకవులకు కాకినాడ, & బందరు.

అయ్యా, మీరు ప్రకటించిన 'గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము', అను పొత్తమును జూచితిని. అయ్యది 'సీ॥ మాయమాటలకు నమ్మకమైన వ్యాఖ్యాతృతులలేని పచ్చిబూతులకు బుంగ, అను మీ శ్రీపణానంచము నందలి ముదుసలి జోగము దాని పద్దెమున కుదాహరణముగ నున్నదని చెప్పవలసివచ్చినందులకు జాలిపడుచున్నాఁడను. 'సత్యంవద, ధర్మంచర' అను వేదవాక్యములకు విరుద్ధముగా నసంబద్ధములైన యనృతవాక్యములతో నమ్మను, మమ్ములనుబట్టి మాని యోగిశాఖను, ఈవిధముగ నిచ్చవచ్చినట్లెల్ల నిందించుటకై మీకాలమును, మీపాండిత్యమును వినియోగించి, ఇట్టి నికృష్టోద్యోగమునకు మీమిత్రులఁగూడ నియోగించి వారిచేఁగూడ, అసత్యప్రకటనములం జేయించి, యకారణముగ మాహృదయమున కాయాసముం గలిగించితిరి.

2. ఏడనో యున్నవా రున్నట్లుండక మదీయాశుకవిత్వావధానములను పద్యములతోఁ బ్రశంసించుచు ముందుగ మాకు లేఖవ్రాసి మాస్నేహమును సంపాదించుకొని పిదప మాప్రతిభయు, మాకీర్తియు, మారాబడియుఁ జూచి సహింపలేక వృథాభిమానులగు మీశాఖవారి దుర్బోధములకుఁగూడ లోనై యనవసరముగ నాసనచర్చ యొకటి గల్పించి యస్మత్కృతోపకృతి నేని స్మరింపక, శత్య్వమునకుఁ గాలుదువ్వి మేము ప్రతిజ్ఞాపద్యములను వ్రాయవలసిన యవసరమును గల్పించి చివరకు సభకు రాక సాకులు పన్ని తప్పించుకొని బందరు కాకినాడలకు వెంచేసితిరి.

ఇట్టి వృథాప్రజల్పకులు నిట్టివదాపవసార్వభౌము లై
నట్టి రపత్రిపాధికరణాన్యహృదంతరులైన కొపప్రిపుం

---

3. అప్పటినుండియు విరామము లేని మాయవ్రాఁతలకుఁ బూనుకొని మాఱుపేరులతో మాయలేఖలం గొన్నిటిని బ్రకటించి స్వజనముచేఁగూడ నట్టివే కొన్నిటిని బ్రకటింపించి యంతతోఁగూడఁ దృప్తిలేక "హితోపదేశము" అను పేరునఁ గొన్ని యనుచితములు వ్రాసి ప్రచురించితిరి. అప్పుడే మేము మీ మీఁద గొంతచర్య జరిగింపవలసియున్నను, ఎన్నటికేని మీతప్పులను మీరు తెలిసికొని పశ్చాత్తాపమును బొంది క్షమార్పణమును బ్రకటింతురను సదుద్దేశముతో గొంత హితమును గఱపనెంచి 'జ్ఞానోపదేశము' అను పేరునఁ గొన్ని పద్యములు వ్రాసితిమి కాని మా 'జ్ఞానోపదేశము' మీకడఁ జెవిటివానిముందు శంఖ మూదినట్లయిపోయినది.

4. తరువాత మీరు ప్రకృతవ్యవహారమునకుఁ గారణభూతమైనట్టియు నసత్యముల ప్రోవైనట్టియు, "గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము"ను, వ్రాసి ప్రకటించితిరి. అందు మొదటినుండి చివరవఱకును మీరు వ్రాసిన యసత్యాంశములను వ్రాయించుకొన్న యసత్యపులేఖలను, నారాయణాస్త్రమూలకముగా ఖండించి లోకమున సత్యమును స్థాపించుటకై మేము ధర్మదేవతచేఁ బ్రోత్సాహపఱుపఁ బడుటచే మిక్కిలి దారుణమైన యీక్రిందివిషయమును గూర్చి మాత్రమిప్పుడు తెలియజేయుచుంటిమి.

5. మాకప్రతిష్ఠను గలిగింపవలెనను దురుద్దేశముతో "గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము 67 వ పుటలో" కొవ్వరపువారి తప్పువ్రాతలు" అను శీర్షికక్రింద నొక కల్పిత (ఫోర్జరీ) లేఖను బ్రకటించి, అట్టిదానిని మేమెవ్వరికో వ్రాసినట్లును, దానిప్రతి మీకు లభింపఁగా, దానింబట్టి దీనిఁ బ్రకటించినట్లును, నొక యసందర్భపుఁ గథఁ గల్పించి యుదాహరించితిరి. ఈ మీ మాయవ్రాఁత మాకప్రతిష్ఠను గలిగించునదె మాత్రమే కాక, మా గౌరవమునకుఁగూడ భంగము గలిగించునదిగా నున్నది. అందులకై తగుచర్య జరిగించుట మాకుఁ గర్తవ్యము. కావున మీకీ లేఖయందనది మొదలు 24 గంటలలోపల నాలేఖను మేమెవరికి వ్రాసినట్లు తెలుపనెంచితిరో, ప్రతియెవ్వరివలన లభించినట్లు తెలుపనూహించితిరో, వారి పేరుల నెఱింగించుచు, అట్టి మాయలేఖను మీ రేయధికారగముమీఁదఁ బ్రకటిం

దిట్టల మాకు వాదులుగఁ దెచ్చిన తావకతారతమ్యసం
ఘట్టన మేరు మెత్తురు జగాన వచింపఁగదమ్మ శాంకరీ!

చితిగో లిఖితపూర్వకముగా మాకుఁ దెలియఁజేయఁగోరుచున్నాఁడను. "అంతకింతైనది, ఇంకెంతయగునో" అను సామెతకుఁ దార్కాణముగా మీవ్యవహారము పరిణమించుటంజేసి ముందుముందేమి సృష్టింతురో యను భయముకూడ మమ్ముఁ జాలఁగా బాధించుచున్నందున నిట్టి చర్యలోనికి దిగవలసివచ్చినందులకై విచారించుచున్నాఁడను.

పరా:— ఈవిషయము మీరిదివఱకుఁ దేల్చుకొనినదియే యగుట, మరల నాలోచింపవలసిన యవసరముండదు. లేనిపోని యుక్తులతోఁ గాలము గడపక సముత్తరము త్వరగ నొసఁగుఁడు.

వ్రాసినది, ఆశుకవి చక్రవర్తి, శతావధాని కొప్పరపు వెంకటరమణకవి, తుడుపులు 4, నాలుగు, పంక్తులు 55 ఏఁబదియైదు (మక్కికిమక్కి నకలు).

ఇట్లు
కొప్పరపు వెంకటసుబ్బరాయశర్మ
శతావధాని.

☞ చదువరులారా:—

పై రిజస్టరుత్తర మెందుకుఁ బుట్టినది? ఎందుకేమిటి? సోదరులు చేయనిపని చేసినట్లు మీరు ప్రకటించినందుకుఁ బుట్టినదందురా? అటులేని వారి స్వహస్త లిఖితములగు నీక్రింది యక్షరములను దిలకింపుఁడు.

శ్రీరాములు.

4-4-13. కొప్పరము సంతమాగులూరు పోస్టు.

అస్మద్గురుమూర్తులైన బ్రహ్మశ్రీ రామడుగు రామకృష్ణ శాస్త్రివారి
పాదపద్మముల సన్నిధికి.

భవత్ప్రియశిష్యుఁడు. నమస్కారపూర్వకముగా వ్రాయు విజ్ఞప్తి.

"...వృథాహంకార లాంఛనంబగు వేంకటశాస్త్రిగారి మీసమును దీయింతుమని ప్రతిజ్ఞ సేయునప్పుడును, "సింహమున్నదని తెలిసియుఁ గొప్పరపుఁగవులు కాకినాడకు వచ్చెదరా!" అనిన తిరుపతిశాస్త్రిగారు నివసించిన కాకినాడకుఁ జనునప్పుడును, కాకినాడలోఁ బలుసభ లొనర్చి, సామర్థ్యమున్న యెడల మాకు శత్రుఁడగువాఁడు వచ్చి మమ్మెదిరించి జయింపవలసినదని ప్రతిజ్ఞా

ఉ. దానికిఁ దగ్గ * యుత్తరము తథ్యవచోభరితం బొకండు మే
మా నరులన్ గుణించి వెస నంపితి మయ్యది గాంచియున్ వృథా

పద్యములం జెప్పినప్పుడును, ఎంతకఠినముగాఁ గాలుద్రివ్వినను నెదుటికివచ్చి శత్రువులు మార్కొనమిచేఁ గాకినాడలో సుకవిపండితశిఖామణులు సంతసించి స్తుతింప జయస్తంభము నాటి వచ్చినప్పుడును,......" చిత్తగింపుడు.

ఇట్లు భవత్ప్రియశిష్యుఁడు,

కొప్పరపు వేంకటసుబ్బరాయశర్మ, శతావధాని.

☞ దీనివలనఁ గాకినాడలో — తి॥ వెం॥ కవులఁ బరాభవించినట్లు సోదరులు ప్రకటించుకొనుచున్నట్లు విస్పష్టమే యగునేని దానినే విపులముగా దెల్పు వీరి వేరొక లేఖయొక్క నకలును బ్రచురించిన మాకు సోదరులు రిజిస్టరుత్తరము వ్రాయుట కర్థమేమో? విచారింపుఁడు, "ధర్మదేవత చేతనఁట! వీరఁట ప్రోత్సాహపఱుపఁబడిరఁట!" "నాఽశ్లీలం కీర్తయేత్" "బుద్ధిః కర్మానుసారిణీ" శాంతం పాపం, ప్రతిహతమమంగళం, అస్తుస్వస్తి. సర్వే జనా స్సుఖినో భవన్తు"

(మా రిజిస్టరుజవాబుయొక్క నకలు.)

* శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

మహారాజశ్రీ కొప్పరపు వెంకట సుబ్బరాయ వెంకటరమణకవులకు.

అయ్యా!

29-7-18 సం॥ తేదీతో నొకటియు, తేదీలేకుండ వేఱొకటియు మీరు మా పేర వ్రాసిన రిజిస్టరుత్తరములకు జవాబు వ్రాయునది యేమన.

(1) మీరిజిస్టరుత్తరములోని సంగతులు యథార్థములైనవియు, నమ్మఁదగినవియుఁ గావు.

(2) మేము ప్రకటించిన 'గుంటూరిసీమ, పూర్వరంగము' లోని సంగతులు సర్వమును సత్యములైనవియే గాని యసత్యము లెవ్వియును లేవు.

(3) మా 'గుంటూరిసీమ' పూర్వరంగము, అను చరిత్రగ్రంథములోని సంగతులు మీకప్రతిష్ఠ కలిగింపవలెనను దురుద్దేశముతోఁ బ్రకటింపఁ బడినవికావు. అవి లోకమునకు సత్యము వెల్లడిచేయు సదుద్దేశముతోనే ప్రకటింపఁబడినవి.

గా నలవారు * తప్పునుడికల్పన లెల్లడఁ జేయఁ బూని రెం
దేని యమార్గగాములకు దేవునివల్ల భయమ్ము గల్గునే!

---

(4) తక్కిన మీ రిజష్టరుత్తరములోని సంగతులు ప్రస్తుతము జవాబీఁదగినంత యవసరము కలవిగాఁదోఁపవు. 'మాగుంటూరిసీమ' పూర్వరంగము 87 వ పుట మొదలుకొని "కొప్పరపువారి తప్పువ్రాఁతలు" అను శీర్షిక క్రిందఁ బ్రచురించిన లేఖ "ఫోర్జరీ" కాదు. మీరొక గృహస్థునకు వ్రాసిన లేఖయొక్క నకలును బట్టియే "మక్కీకి మక్కీ" గాఁ బ్రకటింపఁబడినది.

(5) "మాకీర్తికి భంగమ్మును, మా గౌరవమునకు హానియు, మారాబడికి లోపమ్మును, మా ప్రతిష్ఠకు న్యూనతయుఁ గలుగఁజేయవలె నను దురుద్దేశముతో నసత్యములును జుగుప్సాకరములును నగు సంగతులు గద్యపద్యోభయ రూపంబులుగాఁ బెద్దమనుష్యుల యెదుట వినిపించినందులకును సంపన్న గృహస్థుల పేర నటువంటి సంగతులనే పదిమందికిని వినిపింపుఁడ" నికూడ వ్రాయుచు మీరు వ్రాయు వ్రాఁతలకును మీమీఁదఁ గ్రమమైన చర్య జరుపుటకు ముందాలోచించియు దానిని జరిత్ర గ్రంథమగు 'మాగుంటూరిసీమ' లోఁ బ్రకటించి దాని సత్యమును లోకులకుఁ దెల్లముగా వినిపించిన పిదపనే చర్య జరుపవలెనని యెంచి ముందుపని ముగించి ప్రస్తుతము మేము ప్రయత్నములోనే యుండఁగా, మీరిజష్టరుత్తరము వచ్చినందున దానికి జవాబుగా నీయుత్తరము వ్రాయుచు సదరువిషయమై క్రమమైన చర్య జరుపఁబోవుచున్నామని కూడ నిందుమూలముగానే తెలియఁజేయుచున్నారము.

చిత్తగించవలెను.

(సమ్మతిని) (1) దివాకర్ల తిరుపతిశాస్త్రి, (2) చెళ్లపిళ్ళ వెంకటశాస్త్రి, } శతావధానులు } బందరు, భైరవప్రెస్సు.
15-9-13.

---

* ది 27-10-13 సం॥......

అయ్యా!

సోదరకవులు కొద్దికాలము క్రిందట మీకు వక రిజష్టరునోటీసును 24 గంటలలో జవాబు యివ్వవలసినదిగాను అట్లా యివ్వనియెడల మీమీద డామేజి తేవడమగునని సదరు నోటీసులో వుదహరించినట్టున్ను అందులకు మీరు సోదర కవులను క్షమాపణ కోరినట్టున్ను మాచుట్టుప్రక్కల గ్రామాదులలో విశేష

మంగళశ్లోకః

శ్లో॥ కళ్యాణం రసనే నమ స్సుకవితే భద్రం పదేభ్యో నమ
స్కారః కాల్పనికోత్తమాయ మనసే వృత్తావివో వందనం
అస్తు స్వస్తి శతావధానవిధయే విద్వజ్జనా యాంజలి
ర్వ్యక్తాయుక్త వివేకినే సుకవితాసారస్య సంగ్రాహిణే. తి॥ శా॥

వాడుక గలుగజేసినారు. అయినప్పటికి యిదివరలో నేను మిమ్ములను యెరిగి వుండి మీసామర్థ్యతను గుర్తెరిగి యుండుటచే అంశముల నిజానిజములు ప్రత్యేకం మీచేత వినగోరి వ్రాసినాను తక్షణం జవాబు వ్రాయించకోర్తాను

దివ్యచిత్తమునకు తేవలెను
విధేయుడు,
పసుమర్తి లక్ష్మీకాంతం వ్రాలు.

గద్య

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన, విద్వత్కవి, బాలకలానిధి, బాలసరస్వతీ
శతావధాని, తిరుపతి వేంకటేశ్వరసంకలితంబును
అమృతపర్వతదంభోళిసమ్మితంబును నగు
గుంటూరిసీమ, ఉత్తరరంగము
సంపూర్ణము.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
16	23	నంత	సంత
30	17	గర్హాం	గర్హిం
55	11	పంచి	పెంచి
85	13	బెల్ల	బెల్లం

గుం. ఉ.